66 E 323
Hftet 1.

66 E 323

Národní knihovna ČR
Historické fondy

66 E 323/Ročník 1

Národní knihovna

1002284198

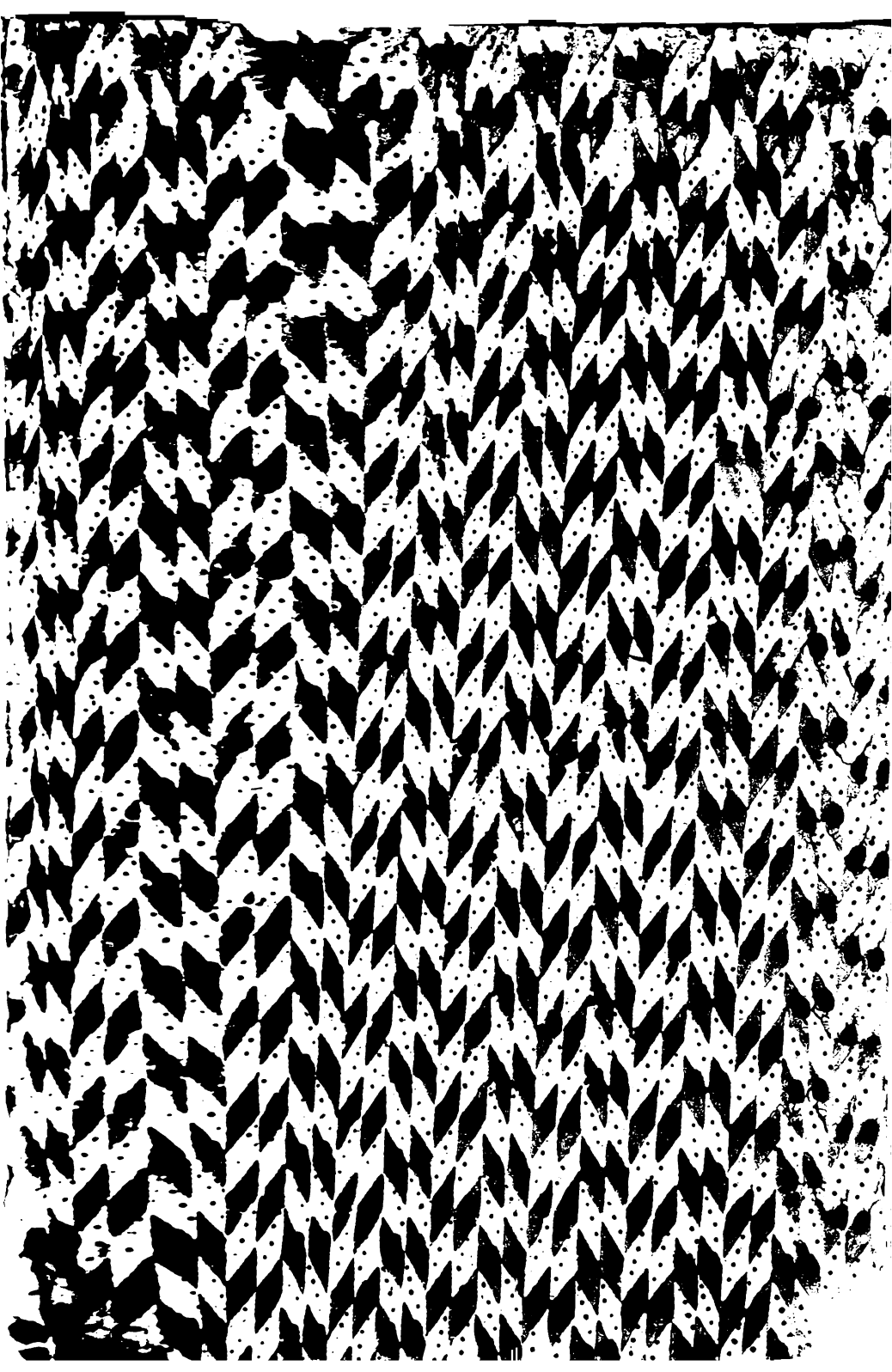

Jos. Ferd. Wagner ad vivum pinx. Buda. anno 1796. Sam. Fetter Oroshazae sculp. Viennae 1796

MAGYAR ORSZÁGNAK LEÍRÁSA.

Mellyben minden hazánkbéli Vármegyék, Városok, Faluk, Puszták; uradalmak, fábrikák, hutak, hámorok, savanyú, és orvosló vizek, fördöházak, nevezetesebb hegyek, barlangok, folyó vizek, tavak, szigetek, erdök, azoknak hollételek, Földes Urok, fekvések, történettyek, különbféle természébéli tulajdonságaik, a' betüknek rendgyek szerént feltaláltatnak.

KÉSZITETTE

VÁLYI ANDRÁS

KIRÁLYI MAGYAR UNIVERSITÁSBÉLI PROFESZSZOR.

ELSÖ KÖTET.

BUDAN,

A' KIRÁLYI UNIVERSITÁSNAK BETÛIVEL.

1796.

SZÉLL FARKAS
könyvtárából

Turpe eſt, sua in patria peregrinum esse.

Cassiodorus.

KNIHOVNA
KUBELÍKOVA
(SZÉLLOVÁ)

FELSÉGES KIRÁLYI

MAGYAR, ÉS CSEH ORSZÁGBAN,

'S AUSZTRIÁBAN ÖRÖKÖS

JÓZSEF

FŐ HERTZEGSÉGÉNEK,

ARANY GYAPJAS VITÉZNEK, SZENT ISTVÁN APOSTOLI KIRÁLY V. RENDGYE NAGY KERESZTESÉNEK, MAGYAR ORSZÁG HELYTARTÓJÁNAK, ÉS KÖZÖNSÉGES FŐ KAPITÁNNYÁNAK, A' JÁSZOK, ÉS KÚNOK FŐ BÍRÓJÁNAK, EGY MAGYAR LOVAS SEREG TULAJDONOSÁNAK, PEST, PILIS, ÉS SÓLT EGYESÜLTT VÁRMEGYÉK' ÖRÖKÖS, ÉS FŐ ISPÁNNYÁNAK, 'S A' FELSÉGES KIRÁLYI MAGYAR HELYTARTÓ TANÁTS, ÉS *SEPTEMVIRALIS* TÁBLA ELŐLÜLŐJÉNEK.

Leg mélyebb alázatossággal ajánlya

A' KÖNYVNEK KÉSZÍTŐJE.

FELSÉGES KIRÁLYI ÖRÖKÖS FŐ HERTZEG!

Az a' kiváltképen való nagy Kegyelmesség, mellyel KIRÁLYI FŐ HERTZEGSÉGED, *e' Hazánknak hasznára intézett szükséges munkát elömozdítani méltóztatott; minden lehetőségeknek elkövetésekre ösztönözött vala engemet, hogy azt* KIRÁLYI FŐ HERTZEGSÉGEDNEK *nagy kegyelmére néminémüképen méltóvá tehessem.*

Egybe hasonlíttatván e' Könyv az eddig Hazánkról kijött újjabb munkákkal, nyilván ki fog tetszeni a' nagy külömbözés: mindazáltal még sem azzal a' tökélletességgel botsáthattam ki kezem alól, mint FELSÉGES KIRÁLYI FŐ HERTZEGSÉGEDNEK *nagy Neve, és e' munkának valósága kívánta vólna.*

Valóban

Valóban egy emberi tehetséget, 's erőt felül haladó kívánság is volna egyszerre, és olly rövid idő alatt egész tökélletességű munkát kívánni; kivált olly számtalan akadályokkal öszve szövött terhes, és igen lankasztó tárgyban.

Hogyha FELSÉGES KIRÁLYI FŐ HERTZEGSÉGED' *vele született nagy Ke-*

gyelmének, és e' munka erránt való jó reménységének eleget tettem; minden bóldogok felett valónak érzem magamat. Pesten Szent György havának 16dik napján 1796.

FELSÉGES KIRÁLYI
ÖRÖKÖS FŐ HERTZEGSÉGEDNEK

leg aldzatosabb, 's leg kissebb szolgája
VÁLYI ANDRÁS.

OPINIO

Inclyti Magistratus Academici, Regiae Scientiarum Universitatis Pestiensis.

Expetiit a Nobis Dominus Professor Linguae, et Litteraturae Hungaricae, Andreas Vályi, ut opus, quod sub titulo: *Vályi András' Lekszikonnya, Magyar Országról*, edere intendit, quodve ad septimum usque Tomum jam perduxit, revideri curaremus. Cujus igitur aequo deferentes desiderio, opus memoratum tribus e gremio Professorum Regiae hujus Universitatis Linguae non minus, quam Geographiae Patriae peritis, dijudicandum commisimus, ut horum acceptis judiciis, noſtram authoris conatui, ipsique adeo operi adjungeremus commendationem.

Delecti ejusdem operis Censores tribus potissimum e capitibus dijudicandum illud exiſtimarunt, nempe: I*mo.* spectato illius *Scopo.* II*do.* *Qualitate.* III*tio.* *Utilitate.* Quae quidem ab Authore ita omnia praeſtita esse animadverterunt, ut conatum illius diligentem non minus, quam operis ipsius in Publicum redundaturam utilitatem satis perspexerint. Quod enim scopum adtinet, eum Authorem, per hoc abunde assecutum exiſtimant, quod hic Descriptionem Locorum omnium Hungariae, eorumque situm, hiſtoriam, procreationem, deserta libera, dotes peculiares, Dominia terreſtralia, Religionem, circumvicinias, fluvios, commoda, et incommoda, limites, amplitudinem territoriorum, produeta peculiaria, celebriora emporia, aliaque adjuncta accuratius, quam a quocunque alio hactenus scriptore praeſtitum

ſtitum eſt, exhibeat, adjectis fortalitiis: quorum nominis originem quantum erui poteſt, eorum initia, et hiſtoriam rerum ibi actarum, succincte enumerat.

Spectando porro operis qualitatem, hanc, Planum, quod in eo perficiendo adhibuit, ipsumque idioma, quo utitur non agreſte, sed cultum, praeterea interessentiae conscientia, adeo absolvunt, ut nuspiam Lectori difficile fuerit, quid quid voluerit, Arcem, Urbem, Pagum, Dominium, Desertum, fluvium, lacum memorabilem, montem, sylvam, suis cum adjunctis, et proprietatibus illico reperire. Quod Authoris quidem Planum et id commendabit, quod is ad singulos Comitatus, Arces, urbesque notabiliores Mappas, et cupra adjicere meditetur, quam fieri poteſt accurata, recensendo Familias Nobiles cujusvis Comitatus, bona praesertim possidentes. Utitur ad haec sua hac in elucubratione scriptoribus Patriae probatae fidei, praesertim *Mathia Belio*, ea sinceritate, ut nulli quidquam e laude, quam ut veri ſtudiosus promeruit, detractum esse velit. Sermonis autem ea eſt indoles, ut vitatis quibusvis verborum lenociniis, is planus, et cujus vis captui perquam accomodus sit.

Quod ad operis utilitatem attinet, ea quamvis cuivis illico rerum patriarum ſtudioso occurrere poterit, inde tamen magis elucescit, quod accuratius loca omnia habitata hoc opere exhibeantur, quam hactenus ab aliquo factum sit, dum montes quoque, fluvii, lacus, aliaque complura, quae passim in aliis Lexicis desiderentur, adjiciuntur, denique totius Regni notitiam, in eo quo actu eſt Geographico-Politico-Oeconomico ſtatu, qui caeteroquin a priore, quem alii antea exhibuerunt, per subsecutas mutationes non poteſt non discrepare, ob oculos sistere Author conatur.

Quae

Quae cum ita sint, clarum eſt, praenotatum opus non utile modo Patriae, et honorificum futurum, verum ipsum Authorem, poſtquam idem opus limatum, et ad majorem perfectionem deductum absolverit, ob laborem adeo improbum non minus ac sumptuosum, publicam omnino mereri attentionem, omniumque favores, quibus res Patriae cordi sunt, excitare debere. Ex quo igitur eundem dignum profecto censuimus, quem Gratiis, et omnium favoribus impense commendemus. Datum ex Consessu noſtro Academico Die 9na Junii 1795. Peſtini celebrato.

STEPHANUS SCHÖNVISNER. m.pr.
h. t. Rector.

A' MEGGYÓGYÚLTT
VÁLYI PROFESZSZORHOZ.

Mint a' kaszától megkapott, 's szörnyü sebet
Vett, szép virág szál lankad, és tsüggö fejét
Földig lebotsátván, már halálát várja. Te
Is életednek még tavaszában, reád
Esvén az öszve gyültt betegség, és erőd'
Mind elfogyasztván, a' koporsóhoz közel
Jársz vala. — Barátid a' midön hírét vevék
Nyavalyádnak, hogyan epedtek; hogy könyörög vala
A' kegyes Egekbe kiki felépülésedért!
Ez így kesergett: VÁLYI! bútsúzol? nem is
Láthatd' gyümöltsit sok verítékednek; Óh

Hazád-

Hazádnak áldozattya! nem szántad magad',
Tsak hasznot hajthass néki! hozzá lángoló
Tüzednek ez vólt bére; meghalsz! Amaz
Isméri VÁLYIT a' Budára gyültt egész:
Országnak Eleje: tudva van, mit tett Magyar
Nyelvünk' virágzására, rend szerént való
Tudományi karba, hogy felhágott, ő vala
Eggyik föbbik eszköz: az ő könyörgő, 's hathatós
Levelére lett meg a' jeles Törvény: soha
El nem felejti Nemzetünk ezt; élni fog
Emlékezetében pártfogójának neve.
Igy szólltak ők, mind egyre rettegvén, ne hogy
Hóltt híred' hallyák. Már öröm könnyek lepik
Artzájok'. Élsz, jársz, ép vagy, helyre jött
Színed, 's erőd, és tiszted ismét folytatod
Magyar Tanító, 's a' Magyar Lelket, tüzet,
Beléjek öntöd a' Magyar Nyelvel jeles
Tanítványidba. Nyújtsdki hasznos életed'
Öszültt időkre, 's a' mihez fogtál minap
Hajtsd végre. Mire van a' szabott Törvény, ha ninte
Az Oskolákban sürgetője? jobb vala
Nem hozni, mint által ugrásit tovább
Elnézni. Téged arra tartott fel az Ég,
Hogy újra felfedezzed Honnyunknak sebét.

VIRTEN. *Mindszent havának 9dik napján.*

BARÓTI SZABÓ DÁVID.

Királyi Professzor.

ELE-

ELEGIA

Ad Lexicon Clariss. Domini Andreae Vályi.

Quae, Sacra Pestana colitis penetralia Musae,
Quive sedet mediâ Delius Urbe Deus;
Dicite, cur tantum sero genuistis Alumnum,
Forsitan et Superûm pectora Livor habet?
Fallor! at aetatem cumulare Volumine nostram
Hoc statuêre suum Tempore ferre Virum!
Nec locus invidiae; Linguas, quibus indiget usus,
Fregerat externo Pannonis Ora sono;
Nunc operae pretium est, mites decerpere fructus,
Impleat his Calathos Patria Lingua suos!
Hoc, Arethusa, tuô manat de fonte Volumen,
Quod parvo magnas gurgite fecit aquas,
Tanta papyrifero subsunt Mysteria Nilo;
O salubres cursus Nile jocose tuos!
Sed tamen et Nilus, pariterque Arethusa dehiscit;
Nulla tuum VÁLYI sorbet arena decus;
Ut fluvii rivis, augetur flumine pontus,
Donec in immensum confluat unda maris;
Lexica sic currunt adjectis nomina rebus;
Dum peragit numeros aucta sibilla suos.
Magnum opus; unius complecti munere libri,
Tot loca, tot fluvios, tot juga celsa, Viros;
Per speciem rerum, per apricos aethere saltus,
Nomina florilegae colligis instar apis;
More ferae toties opus immortale relambis, *)
Et struit Hungaricos haec tua cura favos;

Condere

*) *Exemplo Ursi plantam saepius relambentis.*

Condere nonnullos, hilaris modulamina Phaebi
Demus, in undenos verba coacta pedes;
Mittimus, Herois, quosdamve sonare cothurnis,
Hiſtoriisque alios invigilare suis;
Alter amet Themiden, sit nauta, aut caelifer Atlas,
Vel tonet Urbano verba diserta foro:
Sed tuus, his cunctis, praebet liber indice certo
Pabula propositis, materiamque suis.
Lumine perfundes multorum scripta Virorum:
Magnus eris serae posteritatis honos.
I, modo camporum, consignes nomina rerum,
Et fer olympiacas per tua Regna rotas;
Perfice, VALYI, tuos Patriâ precor auspice Libros,
Ilias Hungaricis vivat ut iſta plagis!
Dum juga Carpathii, Dominae dum Maenia Budae,
Pisce, Tibisce, frequens navibus, Iſter, eris;
Dum Segetis, Pecorum, Tokaensis plena Falerni
Jure sub Auſtriadum Patria noſtra manet;
Dum Sale, dum ferro, variis tumeatque metallis;
Chrysius auriferas dum cumulabit aquas;
Semper eris Patriae charus; tum nomina rerum
Semper erunt operis nomine juncta Tui.

Die 30ma Martii 1796. cecinit

LADISLAUS NAGY
Ord. Notarius.

VÁ-

VÁLYI ANDRÁS ÚRNAK

Magyar Országról írtt Lekszikonnyához.

VÁLYI, neved fénnyét Anya nyelvünk drága Reménnyét
Hajdani talpra teszed, köz folyamatba veszed;
Gyöngy szemeket hoztál, köd alatt Tengerbe hajóztál,
Tsónakod úzni mered, part menedékre vered;
Könyv Kamarád áldjuk, eszedet dítsekedve tsudáljuk,
Illy munkát keverő, hogy jöve néked erő?
Sok leseken által vala míg arany érre találtal;
Lássa meg ezt nap, 's hóld Ész műhelyedbe kohóld!
Kertedet ültessed, koszorúd zöldébe szedessed
Melly telekítve magát tartsa örökre szagát;
Szép eszed értekjét küldgyed könyvbéli remekjét
Szüz Múzsákhoz elé bölts sereg úttya felé,
Bár ha kilentz Szüznek, valakik Tudományokat üznek,
Tárgyokat egybeveszik Tiszteletekre teszik,
VÁLYINAK ez dolgát, kérdem, melly múzsai Szolgát
Illeti? arra tejét Múzsa nem adgya fejét:
Mert az Melpomenét, tudgyuk, jádtzodja szekernyét, *)
Clíót, a' történtt dolgod idője szerént;
Tárrogató sípját Euterpe nyelve Zsilípját
Víg játékba Hevét mártya, Thalia, nevét;
Terpsicore Hárfát indít zengésire nyárfát;
Földet mér Erató, Verse szívekre ható;
Calliope higgatt ereken szót edgyöve raggat
Tündérségi korán hat nyoma lábnyi során;
Bőv szava töltt mézzel mutogat Polyhymnia kézzel;
Úranie' ki derül tsillagos égre kerül.

Így

*) *Cothurnus Tragicorum juxta Szabó — Dávid.*

Így de tehát kintsét VALYINK hol vette kilíntsét
Mellyel részre akadt Könyv kiadásra fakadt?
Tízedik ez számbann Anyanyelvünk Múzsa karámban;
VALYI kiüzve halált Persephonéra találtt;
Érje betses Tzélját, az irígy hadd rágja atzéllyát;
VALYIT ölünkbe vegyük hír szekerére tegyük;
Jöjj ide közénkbe Marosúnkhoz VALYI Megyénkbe,
Mert Könyved tettze jöjj Magyar Euriditze!
Már sokan örvendnek Könyvéről írt vala Rendnek,
Fárradozása körül két Haza népe örül;
VALYI keresménnyén Anyanyelvünk titka Szekrénnyén
Józon arany gyapját, nézdd Berenítze haját;
Melly kies Almáját Nyelvünknek Honnyai fáját
Hesperián kifedé Hercules öszve szedé;
Illyen Aristoteles természeti Könyvibe tellyes;
Ez vala Pandóránk már ma világra honánk.
Mert, Hegyek, és Ferdő kényeskedik a' vadon Erdő,
Hogy neve VALYI feles Könyvibe téve jeles;
Árnyékos kútak kérkednek sok gyepes útak,
Néma tavakba halak, puszta mezökbe falak;
Már vizeink rontyák tzölepes hídlábjait ontyák,
Partyai közt nem fér a' Maros árja kitér;
Föld üregén értzek, Várok rogyadékjai Bértzek
Voltak mellybe Hadak járnak alatta vadak;
Városok, és térség falu közt a' pusztai vérség,
Dombra emelte Halom, tó rekedésbe Malom,
VALYI felöl szólnak, jó Hír, neve, töllek omólnak
Mondván: VALYI *Hazád', szép mivelésre hozád.*

24dik Martiusban 1796.

írta NAGY LASZLÓ

A'

A' KEGYES OLVASÓNAK

MIND A' KÉT BÓLDOGSÁGOT!

Imé akaratom ellen is hamarabb kénteleníttettem kibotsátani e' munkát, mint szándékoztam vala. Vegyed jó szívû Hazámfia ollyan indúlattal, a' millyen szíves készséggel, 's bajos fáradozással hasznodra lenni igyekeztem. Valóban nem az én gyenge erömhöz hasonló vállakat kívánt vólna e' munka: de mit tudtam tselekedni? hírem, és tudtom nélkül nyomtattatott vala ki nehány esztendökkel ez elött a' magyar Orfeusban, hogy Korabinszky Mátyás Úrnak Lekszikonnyát fordítom, 's kötelességképen vettem fel. — Igaz, hogy kedvem vala a' Tárgyhoz, mit is tehettem vólna hasznosabbat, szükségesebbet Hazámnak e' szolgálatnál? de féltem a' terhes munkának súllyától, 's annak akadállyaitól; és így függöben maradott szándékom. Szívesen kértem vala némelly Tudós Hazafiakat, hogy velem magokat ez igyekezetben egyesítenék; senki sem ajánlotta magát; söt kedvemet is fontos okokkal eloltani igyekeztek. Mindazáltal fellábbadozván gyengélkedö állapatomból, viszont munkára gerjesztett Hazám, 's nemzeti nyelvünk. Hathatósan segéllett Fö Méltóságú Hertzeg BATTYÁNI JÓZSEF *Cardinális*, és *Primás* Ö Eminentziájának betses kegyessége; mert a' halhatatlan érdemû *Bél Mátyásnak* kézírásait (némelly más íratokkal egyetemben) velem közleni méltóztatott.

)(Szép

Szép reménységet szolgáltattak a' Felséges Királyi Helytartó Tanátsnak igen kegyes Rendelései is, mellyek szerént, nem tsekély segedelmekhez lehetett méltó bizodalmam, és minden Vármegyékhez intézett esedezéseim: de megvallván az igazat, sokkal kevesebb tudosításokat nyertem, mint reménylettem, avagy az illyen köz hasznú igyekezet érdemlett vólna. Háládatos tisztelettel köszönöm minden Méltóságoknak, 's külömbféle karban helyheztetett papi, és világi Uraságoknak szívességeiket, a' kik feltételemet jótéteményeik, segedelmeik, és tudosításaik által elömozdítani méltóztattak: 's azon leszek, hogy mind azokat a' Vármegyéket, Uraságokat, Tudósokat, és Hazafiakat, kik a' Magyar Nyelvnek, 's Literaturának elömenetelét eszközlik, tetteikkel egyetemben, annak illendö helyén idövel nyilvánithassam. Háládatlanság vólna tölem, ha Tekintetes *Ráth Agoston* Úrnak különös szívességét is nyilván meg nem köszönném, a' ki a' Felséges Királyi Helytartó Tanátshoz tartozó nagy munkával készített tíz kötetből alló *Catastrumot* velem az idén közleni nem terheltetett.

Hogyha immár, igyekezetemnek minémüségét látván, e' munka a' Hazának tetszik, 's tökéletesítését kívánnya; ímé jelentem, hogy az egész Országbéli Helységeknek elsö munkáját úgy végeztem el, hogy mindenikhez béiktathassam, a' mi szükséges lejénd: a' jobbításokat pedig némelly kimaradott Helységekkel egyetemben, mellyeknek kikerülhetésére, és a' megvizsgálgatásra ez után több idöm engedtetett; mindazáltal, ha reménytelenül megtörténnék, egy tóldalékban fogom egyszersmind kibotsátani, olly formán, mint e' Kötetnek végén látható. Kiváltképen ohajtanám

nám pedig az újjabb jeles épületeknek, a' gazdaságbéli jobbíttatásoknak, a' nevezetesebb új történeteknek, *és* a' termések mivoltoknak tudósításaikat, leg inkább e' * tsillagotskával kijegyzett Helységek eránt, mellyek felöl épen kételkedem.

A' kik ellenben e' munkának hasznos, és szükséges voltát, vagy által nem láttyák, vagy nem akarják, vagy az illyen igyekezetekhez kedvetlenek; kérem, leg alább ne akadályoztassák: eddig valóban tapasztalni kénteleníttettem, hogy a' kiktöl segedelmet várhattam vólna, külömbféle színek alatt akadályokat hintegettek elömbe. Az irígység is sokféle fortélyok alatt ártogatott; de az illyen álnokságoknak terhét leg jobb békével szenyvedni; mert méltatlanságaik egyéb aránt is buborék módgyára elenyésznek. Megtsökkennek ugyan ezeknek agyarkodásain a' kissebb lelkek; de a' bátor szívü férfi, mint a' kemény köszikla a' tsapdosó habok között ingadozás nélkül marad, szánakozva mosolyog az ártatlan gyengeségeiken; mert épen az illyen tövises kissebbítések által tétetik állandóvá a' megsértetettnek jó emlékezete.

Örömest szerettem vólna Érdemes Olvasóimnak könnyebbségekre, egyszersmind a' Vármegyéknek magyar földképeikkel is, mellyek Bétsben olly jelesen készülnek, egybe kaptsolni munkámat; de még azok fontos okok miatt el nem készülhettek, 's nem is a' betüknek rendgyek szerént készíttetnek; mindazáltal a' Hazában számos helyeken, 's általam is megszerezhetök: én ellenben munkámnak kiadását továbbra nem halaszthattam. A' mi pedig a' Városoknak, Kastélyoknak, 's a' t'. képeit illeti, már tizen nyóltz képek felöl bizonyossá tétettem:

's

's megvallom, nem is vólt idõm, és módom eddig úgy sürgetni, és esedezéseimet széjjel küldözgetni, mint kellett vólna: de reménylem, hogy Hazánknak, 's Nemzetünknek híréért még sokkal számosabb JÓTÉVÕK lesznek, ha e' szép tzélnak valóságos folyamatyát látni fogják. Annyival inkább, mivel mind ezeket a' tsínos, és nem közönséges képeket, egy nagyra menendõ jeles Magyar Ifjú *Orosházi Czetter Sámuel* készíti Bétsben, a' kinek szép tehetségét, ímé Felséges JÓZSEF Királyi Fõ Hertzegnek képe, 's nehány Városoknak, már elkészített díszes képeik bizonyíttyák.

Látni fogják ezekbõl az idegen külsõ Nemzetek is, a' Hazánkbéli nevezetesebb épületeket, látni fogják, hogy a' Magyarok is kedvellik a' szép mesterségeket, látni fogják azokat a' Méltóságokat, Uraságokat, és Városokat, kik a' Nemzeti hírért nemes szívvel adakoznak; látni fogják egyszersmind azt is, mennyire segéllik a' Magyarok a' köz haszonra, 's díszre intézett igyekezeteket.— Az egész képeknek gyûjteménye, egy különös kötetben fog köz kezekre botsáttatni; minthogy a' könyvben alkatmatlan, sõt kár is vólna olly tsínos munkákat öszve hajtogatás által dísztelenîteni. Légy jó egésségben Érdemes Olvasó! 's feltett tzélomnál hamarabb készültt munkámnak vedd hasznát, a' melly hibákat imitt amott találsz, tudósítts felõlök; és én jó akaratodat szívesen fogom tellyesíteni. Egyébaránt is légy meggyõzettetve felõle, hogy e' munkának öregbítése, tisztogatása, 's helyesebbítése fõ gondom, gyönyörûségem, és kötelességem lessz.

ÁBA.

ABA v. *Abba.* Szabad puszta Abauj Vármegyében.

ABA. Magyar falu Fejér Vármegyében, bírtokosai külömbféle Uraságok, lakosai többnyire katolikusok, és keves reformátusok; fekszik Fejérvártol napkelet felé három mértföldnyire; termô földgye jó, réttye hasonlóképen, legelôje elég, gabonával bövelkedik, 's vagyonnyait jó móddal eladhattya Fejérváron, elsô Osztálybéli.

ABA. Szabad puszta Komárom Vármegyében, fekszik Ó Gyallához nem meszsze.

ABAD. Magyar falu Heves Vármegyében, földes Ura Báró Orczy Uraság, lakosai reformátusok, fekszik a' Tisza mentében, napnyugot felé, Kis Kôrossel által ellenben; Tisza Szalóknak filiája, határbéli földgyei trágya nélkül is, két szántás után termékenyek; száraz malmai vagynak, erdeje közönségesen *füzfa*, melly könnyen gyarapodik, nádgya, és sássa elég van, épületre való fája is a' tiszán könnyen szerezhetnek, szôleje elegendô, piatzozása Egerben, és Miskoltzon esik, de mivel határját tisza víze gyakran elönti, 's nehéz járások van, sôt a' víz áradások miatt magok is gyakran káros alkalmatlanságokat szenyvednek a' második Osztályba tétetett.

ABAD. Szabad puszta Kúnhegyes felé, határja termékeny, 's kivált gabona termesztésre igen alkalmatos helyen fekszik.

ABAFALVA. Tót, és magyar falu Gömör Vármegyében, bírtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik *Putnok* Varosától nem meszsze. Születése helye az *Abafi* nemzetségnek, melly külömbözô az erdélyi híres ABAFI nemzetségtöl, 's jeles kastéllyával, és szép kertyével díszesíttetik. E' falunak meszsze terjedô szántó földgyei vagynak a' Sajó felé, 's mind búzát, mind

A gabo-

gabonát termékenyen hoz; piatza három mértföldnyire, legelője elegendő, fája tűzre, és épületre a' mennyi kell, káposztás földgyei is termékenyek, pénzt kereshetnek a' lakosok só hordással, és szőlö munkával; első Osztálybéli.

ABALIGET. Magyar falu Baranya Vármegyében, földes Ura a' Pétsi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik egy nagy hegy mellett a' Baranyai járásban, határja középszerű, 's olly forma termésbéli javakkal bővelkedvén mint *Bagdása*, a' második Osztályba tétettetett.

ABANY. *Füzes Abany*, vagy *Abony*. Magyar falu Heves Vármegyében, a' Tarnai járásban, Eger Városához nem meszsze, földes Ura az Egri Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szolnok alatt a' tisza mentében, révje is van, a' Földes Uraságnak birtokában; határbéli földgye, és réttye jó, Egri piatzozása közel, legelője elég, itató helye alkalmatos, szilvássa hasznos, keresetre jó módgya, szőlö hegyek szomszédságában lévén, malma helyben; a' községnek van kiszabott réttye, de mivel fája, makkja, nádgya, szöleje nintsen, második Osztálbéli.

ABARA. (*Tótúl Oborin*) tót, és magyar falu Zemplén Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Ondva vize mellett, Pazditstol egy, és $\frac{1}{2}$. mértföldnyire, határja három nyomásbéli, réttyei meglehetősek, legelője elegendő, malma helyben, saját erdeje is van, fája mind épületre, mind tűzre elég, szabad makkja a' hízlalásra, piatzozása Nagy Mihályon, és Ujhelyben; só alatt is szekereskednek, 's kapával is keresik élelmeket, első Osztálybéli.

ABATYAN. Magyar falu Heves Vármegyében, az elött a' *Præmonstráns* Szerzetesek birtokában vala, lakosai katolikusok, fekszik Zagyva vize partyán, Mihálytelke, és Szent György helységek között, szántó földgyei meglehetősek, de a' víz kiáradasai által sóványittatik, réttye, legelője elég, 's más középszerű javai is vagynak, mellyekhez képest második osztálybéli.

ABAUJ VARMEGYE. Nevezetét vette *Abaujvártol*, mellyet némellyek ABÁTÓL magyar Országnak Királyától származtatnak; mások pedig ugyan *Abától*, magyar Országnak hajdani Vezérjétöl, és Nádor Ispánnyától, a' ki

a' ki e' Megyének akkori oltalmazó erősségét jobb lábra állítván, vagy megjobbitván, Abaújvárának neveztetett; az előtt pedig Abavárának. Néhány századokig vitézül kiállotta a' szerentsének viszontagságait, míg 1556. esztendőben első FERDINÁNDNAK Vezéreitől keményen ostromoltatván meggyőzettete. Hosszasága Abauj Vármegyének, a' Fűzéri járástol kezdvén *Benyékig* Sáros Vármegye szomszédságában, nyoltz mértföld; szélessége pedig mint egy négy mértföldel kissebb, ha *Torna* Vármegyének szélétöl, *Zemplénig* Toltsva Városának szomszédságában határoztatik. Szomszéd vidékjei napkeletről, és délről többnyire Zemplén Vármegyének szántó, és termő földgyei, napnyugotról pedig Torna, és Borsod Vármegyék; észak felől ellenben Szepes; de még inkább Sáros Vármegye környékezi. Kebelében lévő vidékjei a' külömbbféle hegyek magassága, és a' völgyeknek, 's térségeknek kellemetességei által, kiváltképen gyönyörködtetők. Napkelet, nyugot, és észak felől a' hegyek, és erdők miatt keménykébb; dél felől pedig mind sík mezővel, mind gazdagon termő földekkel felékesíttetvén a' természettöl, kies, és jó lakást szolgáltat, leginkább Magyar, sokkal kevesebb német, és számos tót lakosainak.

Nevezetesebb napkelet felé lévő hegyei, mellyek az egymástol, külömbözö kies völgységek által ékesíttettek, ezek: *Regétz*, *Füzér*, *Szalántz*, és *Bóldogkö* hegyei, mellyek hajdani vólt váraik által, híresek valának; de már az időnek mostoha viszontagságai miatt elrongyollodtak. Ezek után következnek, a' *Telki Bányai* hegyek, mellyek az előtt arannyal bővelkedtek; majd a' *Kassai*, és *Bélai* hegyek, mellyek rézzel fizetnek; ezek után pedig a' *Hilai*, és *Aranyitkai* hegyek; mellynek nevezete régi arannyal gazdag kintsű tulajdonságát bizonyíttya. Nevezetesek továbbá a' *Mettzenzéfi*, és *Jdszói* hegyek is, mind magas vóltokért, 's fákkal gazdag tulajdonságaikért, mind pedig az ezekből készíttetni szokott jó vasakra nézve. Ezeken kivül még több kissebb hegyei is vagynak, mellyek mind tűzre, 's mind épületekre alkalmatos, óltsó,

és elegendô fát, mind pedig nem közönséges vádászatokat szolgáltatnak.

Folyó vízei rész szerént más Vármegyékből folynak bele, rész szerént pedig ottan erednek. Nevezetes ezek között:

I. HERNÁD víze; németûl *die Kundert*, ered Szepes Vármegyében, külömbféle kútfôkből, és tsekély apró patakokból; megszaporodván pedig *Gölnitz* vízével, meglehetôs nagyságú folyó vízzé válik, 's így foly Kassa Városa mellett el, tsendesebb folyamattal: innen pedig több faluknak határjait nedvesítvén Csánynál, *Tartza* vízével egyesûl, 's majd egy, majd más névvel neveztetik.

II. TARTZA víze. Ez is Szepes Vármegyében ered, 's minekutánna Berzevitzénél Sáros Vármegyébe általfolyt, mintegy hét mértföldnyire nedvesítette e' Megyét, *Benyéknél* szakad Abauj Vármegyébe, a' Fûzéri járásban, holott *Rás*, *Zdoba*, majd *Kirdlynép*, *Vajkótz*, *Rozgony*, *Otsvár*, *Lengyelfalva*, *Hutka*, és *Alsó Misle* faluknak határait nedvesítvén egygyé leszsz Hernád vízével, 's annak nevezetét meg is tartya, mint egy két mértföldnyi folyásában; azután pedig a' *Németi*, és Göntzi hidaknál ismét két felé szakad, mellynek észak felé lévô folyamattya *Hernádnak*, napkelet fele folyó része pedig, *Tartzának* neveztetik. E' két felé való szakadás által származott szigete *Ivánctnál* végeztetik; holott ismét egyesûl Hernád vízével; de nem messze ismét ketté szakadván folyamattya, Tartza nevezete egészen elenyészik, mert azután BÁRSONYOSNAK neveztetik, vagy tsendes folyamattyáért, vagy pedig a' köz népnek véllekedése szerént azért, hogy hajdan a' magyar Országi Királyok közzûl bársonyos öltözetben beléesett, 's a' ki fogott Királynak szerentsétlen történetét emlékezetben hagyná a' következendôségnél. *Bársonyos* víze Halmajtol *Aszaló*, és majd *Onga* felé foly; Hernád víze pedig Felsô *Dopsza*, *Hernád Kérts*, *Kinizs Baksa*, és több faluk körûl mintegy két mértföldnyire választya el Zemplén Vármegyének határját Abauj Vármegyétöl, azután pedig Hernád Németin alól, Bôts Városánál öszve folyván, *Hidvégtöl* nem meszsze, Sajó vízével egygyé leszsz; végre

pedig

pedig *Keszinyétenen* alól a' Tiszába foly.

III. OZSVA víze. Ered Sáros Vármegyebéli hegyekben, *Ó Falu*, *Turina*, és *Bátyok* faluktol nem meszsze, 's lefoly az Ujvári mezőre, 's minekutánna mintegy két mértfölnyire Bátyókon alól napkeletre, Bőd, Györke, Régete Ruszka, Balogd, Bogdány, Felső Mislye, napnyugotra pedig Nádaska, Ozsva, Felső, és alsó Csáj faluk mellett elfolyt, Alsó Mislyén alol egyesül Hernád, és Tartza folyó vizekkel.

IV. BÓDVA víze. Ered a' Jászói hegyekben, 's megdagadván a' külömbféle apró patakotskák által Szepsi Városa mellett foly el, azután *Bodoló*, és Péder alatt, mintegy két mértföldnyi futása után foly által Torna Vármegyébe.

V. KANYAPTA víze. Ered a' Hillói, majd Aranyitka hegyeiből, azután pedig *Kis Ida*, *Satza*, *Buzinka*, és *Nagy Ida* mellett folyván semlyékes motsárokat formál, melly *Kanyapta mellyékének* neveztetik. Öszve szivárogván pedig ismét víze, Péder falunál egyesül Bódva vízével.

VI. MISZLA víze. Ered a' *Miszlókai* hegyekben Kassa felett, 's tizen három falukat nedvesít; mellyek innen 13 Városoknak is neveztetnek. *Csány* falunál foly *Hernád* vízébe.

VII. RONYVA víze. Ered a' Szalántzi 's e' mellyéki hegyekben, a' honnan lefolyván Ujváros alatt BARADLA vízét fogadgya öblébe, azután pedig mintegy három mértföldnyire tartó kerengős folyásával S. A. Ujhely felett egyesül BOZSVA vízével, 's végre a' Bodrogba foly bé.

Tavai is vagynak *Izra* hegyén, mellyek között a' felső kissebb, az alsó pedig tágasabb, és vízzel is gazdagabb, kifolyása soha sem szárad ki, 's jó izű rákok, és halak is vagynak benne. A' több említett folyó vizek pedig mind kölömbféle jó izű halakkal, mind pedig rákokkal gazdagok.

A' természetnek külömbféle javai között, jó borok is teremnek e' Vármegyében, mellyek között legnevezetesebbek, a' *Szikszói*, *Hétzei*, *Göntzi*, és *Bóldogkői* borok; mellyek valóban jó asztali borok; közép szerűek a' *Kázsmárki*, *Szárazvölgyi*, és *Csereháti* borok, leg gyengébbeknek, és savanyús ízűeknek tartatnak

ellenben, a' *Jászói*, 's más apró szôlô hegybéliek. Melly külömbféle javakkal áldotta meg a' természet e' szép, gazdag, és egésséges levegôjû Vármegyét láthatni *Istvánfindl a)* és *Vindischnek b)* 's több Íróknak munkáiban. Lakó helyei mind öszve 291. 's az Egri, és a' Rozsnyai Püspöki Megyékhez tartozik.

a) Libr. II. p. 18. 23.

b) *Geographie des Königreichs Ungarn, von Karl Gottlieb von Vindisch. Presburg* 1780. *Zweiter Theil Seite* 67.

ABDA. Németûl *Brikkel.* Magyar helység Gyôr Vármegyéb. földes Ura a' Gyôri Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Rába vízén lévô bidnál, hova a' vízentúl lévô sántzoknak örízetére Gyôr Városából küldettek hajdan ôrzô katonák. Híresíti MAKSZIMILIÁN Császárnak e' helynél tett táborozása 1616. esztendôben, midôn SZOLIMAN Sziget Várát ostromlotta; és az a' temetési pompa, mellyet tettek, az ide ajándékba küldettetett, és Szigetnél elesett vitéz ZRÍNYI fejének; melly annakutánna Abdárol, Csáktornyára küldettetett. E' helyet *Rákotzy* 1707. esztendôben, az ott lévô ôrízetnek egészen lett, megölettetésével vette vala meg. Az Abdai híd ellen az elôtt panaszolkodtak a' lakosok. Azért is 1659. az Országnak Rendgyei közönséges megegyezésböl, elrontatták. Már ma e' helyen csak kis adót fizetnek a' Gyôri Káptalannak. Azt beszéllik e' helyrôl, hogy midôn 1702. esztendôben Úr napja elôtt *Rákotzit* több fogoly társaival erre vitték által, egy köz katona itt halászván, valamelly nagy hartsát fogott, és Rákotzi jövetelét hallván, azt azonnal neki vitte ajándékba; elfogadá Rákotzi az ajándékot, 's mást adott helyette a' katonának, mellyet annakutánna a' hídrol illy kívánsággal vettetett Rabtza vízébe: „ *Bár csak* „ *a' most raboskodó Rákotzy, ki tégedet halat szá-* „ *hadnak tészen, hamar a'* „ *te követöd lehetvén, meg-* „ *szabadúlhatna!*“ Melly csak ugyan úgy is lett, a' Magyar Hazának e', vagy pedig önnön magának nagyobb kárával. Termésbéli tulajdonságai, e' helységnek meglehetôsek, de mivel Rabtza, és Duna vize öbleikböl kidagadván, mind vetéseikben, mind kivált kaszálójokban tetemes károkat okoznak, a' má-

második Osztályba tétettetett.

ABDALÓTZ *Edlitz* elegyes horvát falú Vas Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Monyorókerektöl nem meszsze; határbéli földgye az említett helységéhez hasonlító második Osztálybéli.

ABELOVA. Tót falu Nógrád Vármegyében, földes Ura Gróf Forgáts, és Gróf Zichy Uraságok, lakosai evangelikusok, fekszik Déventöl egy és ¼. mértföldnyire, nevezetesíti e' helyet, a' híres vólt hazánkbéli földmérönek *Mikovinyinak*, itten lett születése, a' kinek némelly Vármegyékröl készített föld képei mind a' *Bél Mátyás* munkáiban, mind azon kivül esméretesek, 's nyilvanitóji a' szerzö vólt jeles tehetségjének. Határbéli földgye közép termékenységü, réttye, legelöje, 's fája elég; második Osztálybéli.

ABOD. Meglehetös falu Borsod Vármegyében, földes Ura Gróf Csáky Uraság, lakosai katolikusok, Magyarok, és Tótok; fekszik Szendröhöz, mellynek filiája nem meszsze, határja közép szerü; de egy része jobbatska, legelöje elegendö, tüzre, és épületre való fája ingyen, szölö hegye ugyan nintsen, valamint piatzozás helyével is szükölködik, melly okok miatt a' második Osztályba számláltattatott.

ABONY. Mezö Város Pest Várm. F. U. több Uraságok, lakosai katolik. fekszik Szolnoktol nem meszsze, széless mezöségen, szántó földgyei kiváltképen jók, legelöje nagy, hallal a' Tisza mellett lévén bövelkedik, fája igen szüken; de más javai lévén, elsö Osztálybéli.

ABONY. *Sik Abony*, magyar falu Poson Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Szerdahelyhez, mellynek *filiája* nem meszsze. Határja jó, réttye, legelöje elég, fája mind a' kétféle, eladásra jó módgya, elsö osztálybéli.

ABONY. *Nagy Abony*, magyar falu Poson Vármegyébe, fekszik Csallóközben Szerdahely mellett, lakosai katolikusok, Plébánusok is vagyon. Határja az elöbbenihez hasonló, 's javai is, elsö osztálybéli.

ABONY. Zemplén Vármegyebéli szabad puszta, mellyen nevezetes majorságok vagynak, földes Urai külömbféle Urak, határja a' szántásra, 's vetésre kiváltképen alkalmatos, leg inkább

nedves esztendőnek alkalmatosságával.

ABOS. *Obusovtze*, tót falu Sáros Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Hernád vize mentében, Somoshoz, mellynek filiája nem meszsze, határja kövér termékenységű; de nehezen miveltetik, réttyei kétszer kaszállhatók, és csak akkor öntettetnek el, midőn már a' szomszéd völgyek vízzel megteltek, erdeje, legelője, és szomszéd piatzozása is alkalmatos, mellyekhez képest elsö Osztálybéli.

ÁBRAHÁM. Szent Ábrahám, tót falu Poson Vármegyében, birtokos Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Dudvág vízéhez közel, puszta Födémestöl egy mértföldnyire, határja gazdag, réttye, legelője, fája elég, itatója, eladásra való módgya alkalmatos, mellyek szerént elsö Osztálybéli.

ÁBRAHÁM, vagy *Ábrány*. Magyar helység Szabolts Vármegyében, birtokosai külömbféle Nemes Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, határja közép termékenységű, nem külömben réttye 's legelője is, melly vagyonnyai szerént második Osztálybéli.

ÁBRAHÁM. Szabad puszta Szabolts Vármegyében, fekszik Nyír Bátortol, mellynek filiája nem meszsze.

ÁBRAHÁM. Szabad pusztai szölö hegy Szala Vármegyében.

ÁBRAHÁMFALVA. Ábrahámovtze, tót falu Sáros Vármegyében, birtokosa Raszlavitzky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Hanusfalvától egy és $\frac{1}{4}$. mértföldnyire, e' helységnek ugyan keresetre módgya nintsen; de mivel határja nem rosz, és réttye, legelője, 's tüzre való fája elég, második Osztálybéli.

ÁBRAHÁMFALVA. Tót falu Turotz Vármegyében, tótúl *Ábrahamova*, földes Ura a' Királyi Kamára, lakosai katolikusok, fekszik közel Sz. Györgyhöz, mellynek filiája, mezeje termékeny, erdeje kevés, lakosai a' káposzta termesztéséröl nevezetesek, mellyek mind nagyságokra, mind szépségekre nézve, felül haladgyák a' szomszédbelieket, középszerű vagyonnyai szerént második Osztálybéli.

ÁBRAHÁMFALVA. *Ábrahámszdorf*, *Ábrahámovtze*. Igen régi helység Szepes Vármegyében, birtokosa Doleviczényi Uraság, lakosai katoli-

tolikusok, határbéli földgye jó gabonát termô, réttye, legelôje elég, és fája is, melly jó tulajdonságaihoz képest elsô Osztálybéli.

ÁBRAHÁNY. v. Ábrahámfalva, *Ábrahámovtze*. Orosz falu Sáros Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Sóvártol mellynek filiája, nem meszsze, minden napi keresetre jó módgya Eperjesen, 's Sóváron; legelôje, és fája elegendô; de mivel a' határbéli szántó földgyei soványok, noha fája, réttye, legelôje elég, második Osztálybéli.

ÁBRAHÁM. v. ÁBRÁNY. *Alsó Ábrány*, és *Felsô Ábrány*, két egy más mellett fekvô magyar helységek Borsod Vármegyében; amannak birtokosa az Egri Káptalan, e' pedig külömbféle Urak birtokokban van, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszenek felül *Nyárádon Sály* falutol lefolyó patakotska mellett, határja hegyes, és völgyes; dél felé apródonként nagyobbra terjesztetett, szántó földgyei termékenyek, Miskoltzon piatzozások két mértföldnyire, szôlô hegyeik középszerû borokat teremnek, Királyi dézmát nem adnak; de mivel legelôjök szoross, fájok keves, a' második Osztályba tétettettek.

ÁBRÁNY. *Felsô Ábrány*, jó magyar falu Bihar Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai ó hitûek, és reformátusok, fekszik az Érmellyéki járásban, határbéli földgye kiváltképen termékeny, 's nevezetes javakkal bövelkedik, elsô Osztálybéli.

ÁBRÁNY. *Vedres Ábrány de Szusz*. Magyar, és oláh falu Bihar Vármegyében, birtokosa Ditrichstein Uraság, lakosai ó hitûek, és reformátusok; határbéli földgye, mint az elôbbeninek nevezetes termékenységû, elsô Osztálybéli.

ÁBRAHÁMHÁZA. *Ábrahás* elegyes falú Bihar Vármegyében.

ÁBRÁNKA. *Kis Ábránka*, *Kusnicza*, *Nagy Ábránka*. Négy orosz faluk, e' nevezet alatt Bereg Vármegyében, mindeniknek földes Ura Gróf Schönborn Uraság, lakosai többnyire ó hitûek, ketteje fekszik N. Ábr. Lokotihoz, mellynek filiája Kis Ábr. pedig Kusniczához nem meszsze, 's a' Munkátsi, és Szent Miklósi Uradalomhoz tartoznak, más Kis, és Nagy Ábránka pedig fek-

szik

szik a' Versodi kerületben. A' két elsôbb falunak határja nagyon sovány, úgy hogy trágyázás után is zabnál egyebet nem terem, rozsot tsak ritkán; a' hegyek, és kövek miatt, legelôjök meglehetôs, fájok mind a' kétféle, Munkátson piatzozások közel; de tsekély vagyonnyaik szerént negyedik Osztálybéliek.

Ácz. Szabad puszta Veszprém Vármegyében, fekszik Csóthoz nem meszsze.

Áczne. Elegyes lakosú falu Arad Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Mamo hegyénél, Bihar Vármegyének határja szélén, Halmagytol két mértföldnyire.

Ács. Nevezetes helység, Komárom Vármegyében, földes Urai külömbféle nemes Urak, Gróf Eszterházy Uraságnak jeles Kastellyával díszeskedik. Nevezetesíti e' helységet a' földes Uraságnak ángoly ízléssel készültt igen szép, és megjegyzésre méltó kertye, melly az érzékeny szemlélônek nem keves megelégedést szolgáltat, 's Posta is van benne, mellyet maga az Uraság bír. Lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Gönyütöl, két mértföldnyire, külömbféle nemes lakosain kivûl, a' közönséges emberek föld miveléssel, és szekereskedésböl élnek, mind Buda, mind pedig Gyôr Várrosa felé; határja közép termékenységû, réttye, 's legelôje tulajdon marháinak elegendô, vagyonnyainak eladására Ország úttyában lévén, jó alkalmatossága; de mivel kaszállójának egy része a' Duna kiáradásának kártékonysága alatt van, második Osztálybéli.

Ács. Szabad puszta Heves Vármegyében.

Ács-Teszér. Veszprém Vármegyébun a' V. betûben.

Ács. Szabad puszta Pest Vámegûében, fekszik *Akasztóhaz* nem meszsze.

Acsa. Német, és magyar falu, Fejér Vármegyében, földes Ura vólt a' Sz. Pál Szerzetebéli Atyaság, most pedig a' religyiói Kintstár, lakosai katolikusok, fekszik az Ország úttya mellett, határbéli földgye gazdag termékenységû, legelôje tágas, és gazdag, fája maga szükségére elég, vagyonnyaiknak eladására Budára járnak, szép tulajdonsagaihoz képest elsô Osztálybéli.

Acsa. Tót falu, Pest Vármegyében, földes Ura Bár-

Pró-

Prónay Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Püspök Hatvanhoz, mellynek filája nem messze, Pest Varosától öt, Vátztol pedig négy mértföldnyire, Nógrad Vármegyének szélénel egy völgyben, hegyek, és halmok között kellemetes helyen; 's két Úri kastéllyal díszesíttetik; egyike mellyben az ifjabb, helységnek földes Úra lakik, már régi épület, négy tornyokkal, és közepén egy verô órával készíttetve; az újjabb kastély pedig, mellyen e' felírat vagyon. *LaDIsLaVs PronaI, et RosaLIa De RadDVanszkI ConIVges posVere.* Az idôsebb Bárónak lakó helye. Nevezetesek ez épületeken kivûl az Uraságoknak jeles kertyeik, és az a' kies erdôség, melly a' helységet fedezi, holott néha salétrom is égettetik; a' tégla égetô házban pedig állandoúl folytattyák a' tégla vetôk munkájokat. Vízi és száraz malma van, mint hogy a' helységtöl nem meszsze foly *Kalya* víze, délfelôl való oldalán pedig büdöskô, kövek is találtatnak, az ennek ellenében lévô hegyen pedig meszes kövévált tengeri tsigáknak tekenôji, 's egyéb jeles ritkaságok; a' mint írja *Korabinszky Mátyás.* Tót lakosain kivûl vannak itten Német mester emberek is. Határbéli földgye termékeny, bora középszerû, piatzozása jó, fája elég, réttyeit a' víz ugyan elborittya; de jeles vagyonnyaira nézve, tsak ugyan az elsô Osztályba tartozik.

ACSA. Magyar falu, Somogy Vármegyében, birtokosa a' Veszprémi Püspökség, lakosai katolikusok, fekszik Koppantol két mértföldnyire, termô földgye igen jó, 's minden megkivántató dolgokkal, és szôlô hegyekkel is bôvelkedik, elsô Osztálykéli.

ACSA. Szabad puszta Csanád Vármegyében.

ACSÁD. Magyar, és tót falu Bihar Vármegyében, birtokos Ura Báró Vécsey, és több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Debretzentöl két mértföldnyire a' Sárréti járásban, termô földgyei meglehetôsek, de egyéb fogyatkozásaira nézve, a' harmadik Osztályba tétettetett.

ACSÁD. Nevezetes falu Vas Vármegyében, birtokosa Szegedy Uraság, a' kinek szép kastéllyával díszeskedik, lakosai katolikusok, fekszik Kôszegtöl két mértföldnyire,

határja

határja sík térségből áll, mellynek a' földgye termékeny, réttye elegendô, nem külömben legelôje marháinak legelésére gazdag, fája a' mennyi szükséges, szôlô hegyei kevesek ugyan; de e' fogyatkozását a' földeknek jósága megelôzi, vagyon kereskedések is a' szomszéd Kôszegi piatzon, melly szép tulajdonságokra nézve az elsô Osztálybéli helységek közzé számláltatott.

ACSÁD. Magyar falu Veszprém Vármegyében, birtokos Urai külömbféle Nemes Urak, lakosai katolikusok, fekszik Pápától, mellynek filiája nem messze, Tapoltza vize mellett, melly a' leg hidegebb télben sem fagy bé, és a' birtokos nemes Uraknak malmait, szûntelen való forgásban tartya; vidékje nagyon kitsiny, kivált *Juhászi* szabad puszta felé a' napkeleti oldalon, *Matyásházi* puszta felé sem nagy; *Mezôlak* pedig olly igen közel van hozzá, hogy a' ludak is általjárkálnak, egy másnak határjain, 's néha mind a' két fél között versengezô perlekedésekre szolgáltattak alkalmatosságot, az *Újfalusi* puszta sem meszsze fekszik tôle; termô földgye szûk, és kôvetses, erdeje nintsen, sem nádgya; legelésre való mezeje is vékony lévén, a' harmadik Osztályba szamláltattatott.

KIS ACSÁD. Szabad puszta Veszprém Vármegyében.

ACSALOG. Magyar falu Sopron Vármegyében, birtokos Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kapuvártol két mértföldnyire, határja nem leg jobb termékenységû, 's tsekéllyes tulajdonságaiért, a' harmadik Osztályba tétettetett.

ACSO. Hoszszú Acso. Magyar falu Bihar Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik a' Szalontai járásban, határja gazdag, réttye sok, legelôje elég, 's más szép vagyonnyai is lévén, elsô Osztálybéli.

ADÁTS. Szabad puszta Pest Vármegyében, birtokosai külömbféle Uraságok, fekszik Kún Szent Miklóshoz a' Jászágban nem meszsze. Határja jó.

ADÁTS. Magyar falu Heves, és Külsô Szolnok Vármegyében, földes Ura Grófi Koháry Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Árokszálástol ¼. mértföldnyire, határbéli szántó földgyei termékenyek, réttyeik jók, malma helyben, és szomszédságban

ban; nem meszsze piatzozások, legelője az igás marháiknak elegendő; fogyatkozásai ellenben, hogy sem fája, sem szőleje nintsen, mellyek miatt a' második Osztályba számláltatott.

ÁDÁMFÖLDGYE. *Mosorov.* Tót falu Sáros Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Ternyéhez, mellynek filiája közel, Szeben Városától egy mértföldnyire, Bártfa felé vezető Ország útban hegyek között, ámbár a' helységnek erdeje tilalmas, mind az által másunnan az Uraság rendeléséből tűzi fája elegendő, és határja is, ha szorgalmatosan miveltetik, gazdagon fizet, legelője a' mennyi szükséges, piatzozása sem meszsze, melly tulajdonságai szerént első Osztálybéli.

ADAMO. *Adamshof,* Adamócz, Adamov, tót falu Nyitra Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Broczkónak szomszédságában.

ADAMÓCZ. *Adamovce.* Népes, és jó termékenységű falu Trentsén Vármegyében, birtokosai Ambro Rajmány, és több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Kochanótzhoz, mellynek filiája nem meszsze. Igen sűrűen feküsznek itten egy más mellet a' faluk azon az úton, a' melly Vágujhelyről, Trentsénbe vezet. Nem meszsze Adamócztol három savanyú víz forások vagynak, azon az úton a' szabad ég alatt, 's az út mellett. Határja nagy, és jó termékenységű, fája elég, mind tűzre, mind épületre, szőlő hegyei is vagynak, 's egy üveg hutája tulajdon határjában, melly okokra való nézve, az első Osztálybéli helységek közzé tartozik.

ADÁND. Magyar falu Somogy Vármegyében, birtokosai Perneszi, és más Uraságok, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Kiletihez, mellynek filiája nem meszsze. Igál mezö Városától három és ¼. mértföldnyire, határjának termésbéli tulajdonságai meglehetősek, legelője nagy, 's szőlő hegye termékeny, fa helyett náddal élnek a' lakosok, melly elegendő van határjában, jó tulajdonságaihoz képest első Osztálybéli.

ADA. Meglehetős falu Báts Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok.

ADÁSZTEVEL. Elegyes magyar falu Veszprém Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai reformátusok,

sok, fekszik a' felsô járásban, *Nagy Tevel*, *Tapoltzafö*, *Mezöszèg*, *Simaháza*, *Debrits*, *Savoly*, *Gyimót*, *Bödöge* faluknak szomszédságjokban, határja tágas, és közép termékenységû.

ADDA. Tót, és magyar falu Báts Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és oroszok, fekszik *Petrovoszello*, és *Szenta* között, Bátshoz, mellynek filiája nem messze.

* ADELSTEIN. Tót, és német falu Szepes Vármegyében, birtokosa Guldenfinger Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, határja meglehetös,

ADERJÁS. Népes falu Baranya Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Pétstöl egy és ½. mértföldnyire, határbéli nagy erdeji mind tüzi, mind épületre való fát szolgáltatnak, szántó földgyei termékenyek, szölö hegyei is vagynak, 's mint hogy a' természetnek nevezetes javaival bövelkedik, elsö Osztálybéli.

Puszta Aderjás ugyan ottan, rátzúl *Zánka Tarana*.

ADIDOTZ. AGYIDOTZ. Nevezet alatt.

ADONY. Ér Adony. Magyar falu Bihar Vármegyében, földes Urai Gróf Haller Uraság, és mások; lakosai reformátusok, fekszik az Érmellyéki kerületben, régi erösségje is vala, határja gazdag, 's a' természetnek külömbféle jeles tulajdonságaival megáldattatván, második Osztálybéli.

ADONY. *Tisza Adony*. Elegyes lakosú falu Bihar Vármegyében, lakosai katolikusok, és többnyire reformátusok, határja termékeny, réttye, legelöje elég, 's más egyéb jeles tulajdonságai is lévén, elsö Osztálybéli.

ADONY. Magyar falu Bereg Vármegyében, birtokosa Lónyai Uraság, lakosai reformátusok, fekszik a' Tiszaháti járásban, ámbár e' helységnek határja igen szoros, és a' Tiszának vize gyakorta elönti, öszi vetése sem terem, de mivel legelöje minden féle marháknak jó, és elegendö, 's Kis Várdai, és Madai piatzozása sem mesze, ezen kivül fája elegendö, mind az eladásra, mind épületre, mind tüzre saját határjában, 's mivel a' Tisza e' falunak partyát mossa, talpakkal, vagy szálakkal is kereskednek lakosai, egyéb középszerü tulajdonságaihoz képest, a' második Osztályba tétettetett.

ADONY. v. *Adon.* Elegyes lakosú *Mezô Város* Fejér Vármegyében, birtokos Ura Gróf *Zichy*, és Gróf Szapáry Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik a' Duna mentében az Ország úttyában, határbéli földgye homokos, és egyéb fogyatkozásai miatt, a' második Osztályba tétettetett.

ADONY. Nyír Adony. Magyar, és oláh falu Szabolts Vármegyében, lakosai 6 hitûek, fekszik Sámsontol egy, Debretzentöl pedig két mértföldnyire. Határja három nyomásbéli, és trágyázás nélkûl is meglehetôs *rozsot* terem, legelôje saját marháinak elég, itatója alkalmatos, Királyi dézmát nem ad; de mivel földgye homokos, 's határjában búza, és zab nem terem, réttye tsekély, malma igen távol, harmadik Osztálybéli.

ADORJÁN. *Szent Adorján.* Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosa Berta Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Kapornaki kerületben. Határja nagyobb részént hegyes, és néhol közép termékenységû, szôleji ugyan nem nevezetesek, de boraikat alkalmasint eladhattyák, harmadik Osztálybéli.

ADORJÁN. *Sz.* Adorján, Adrián. Magyar falu Szatmár Vármegyében, birtokosai Szétsi, és más Uraságok, lakosai katolikusok, de többnyire reformátusok, fekszik Szinyer Várallyához, mellynek filiája nem meszsze Szatmártol három mértföldnyire, Túr folyó víze mellett; szántó földgyei három nyomásbéliek, 's gazdagon teremnek tiszta buzát, és rozsot is, piatzozó helye két órányira, itatója határjában alkalmatos, és közel, tûzre való fája is elegendô, makkoltatása ingyen, néha só hordással is, és szôlô munkával is kereshetnek pénzt, vízi malmok helyen, fogyatkozásai ellenben, hogy szántó földgyeinek két nyomása víz áradások alkalmatosságával néha elboríttatik, réttyei is illyenkor tsekélyek, legelôjök, sásas piatzozások helyére néha roszsz útakon járnak, mindazáltal több jó tulajdonságaihoz képest, elsô Osztálybéli.

ADORJÁNHÁZA. Magyar falu Veszprém Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Külsô Váthoz, mellynek filája nem meszsze, Pápától egy, és ¼. mértföldnyire, közel Martzal vizéhez. Határja tsekély, mélly körûl vannak

Band,

Bánd, és *Egedföldi* szabad puszták, napkeletre pedig a' *Szalóki* határ, délre mint egy jó puska lövesnyire *Egerallya*. Híresek valanak hajdan itten *Tsomászi*, és *Szakalyi* nemesek a' törökök ellen gyakorta vitézûl forgatott katonaságjókért, 's midôn a' Haza szenyvedett, ezek is kihajtattak fegyvereikkel nyert örökségjekből, most megszaporodván hajdani híres nemzetségeknél kevesebb vagyonnal bírnak. Földgye e' helységnek hol jó, és fekete földû, hol pedig fövényes; búzát is terem mind az által, ha jól miveltetik, rozsot pedig könnyen, és jó idôkben gazdagon, erdeje is van, 's vize kiváltképen jó, második Osztálybéli.

ÁDRIÁNTZ. Tót falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Csáky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Belatintzi Uradalomban, Belatintzhoz, mellynek filája nem meszsze, határja közép termékenységû, legelôje, réttye is elég; de más fogyatkozásaiért harmadik Osztálybéli.

ADRIANTZ. Tót falu Vas Vármegyében, birtokosa Gróf Nádasdy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sz. Gothárdtol egy, és $\frac{1}{4}$. mértföldnyire, a' felsô Lendvai Uradalomban, nevezetes tulajdonságai vagynak ugyan e' helységnek, mellyek miatt az elsô Osztálybéliek közzé számláltathatnék; de mivel határja soványos, a' második Osztályba tétettetett.

ADVASKÖHEGYE. Veszprém Vármegyébéli hegy, Bakony Ujvár mellett, tetôje magos, és szélés, nevét költsönözte a' tövében nyíló, nagy barlangjától, mellynek belsô üregje tágas, 's azt beszéllik felôle, hogy hajdan a' sok vérengezéseknek idejekor, menedék helye vala a' körûl, belôl lakó embereknek.

ÁG. Nagy Ág. Magyar falu Arad Vármegyében, lakosai katolikusok, határbéli földgye bô termékenységû, fája, makkja elég, fából külömbféle edényeket készítenek, meszet is égetnek lakosai, eladásra középszerû alkalmatossága; de mivel a' víz, néha elönti, második Osztálybéli.

ÁG. Nagy Ág, Okur. Magyar falu Baranya Vármegyében, lakosai katolikusok, határbéli szántó földgyei nehezen miveltetnek, egyéb javai ugyan vagynak; de mivel vagyonnyainak eladására jó alkalmatossága

nintsen,

nintsen, második Osztálybéli.

Ág Szentpéter. Szabad puszta Fejér Vármegyében.

Agáts. Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Gr. Károlyi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Megyeri Uradalomban. Határja középszerű, réttye, legelője, fája szükségére elegendő; középszerű vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

Agadisch. Termő falú a' Bánátban Temes Vármegyében, fekszik az Újpalánki kerületben, Oravitzától $\frac{1}{4}$. mértföldnyire. Határja gazdag termékenységű, 's vagyonnyai nevezetesek lévén első Osztálybéli.

Agárd. Magyar falu Nográd Vármegyében, birtokos földes Urai Jeszenszky, és Gyurtsányi Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Nötétstől, mellynek filiája nem meszsze Naszály hegye alatt, buzával, borral bővelkedik, nevezetes vagyonnyaihoz, 's termésbéli jó tulajdonságaihoz képest első Osztálybéli.

Agárd. Magyar, és rátz falu Tolna Vármegyében, földes Ura vólt a' Szekszárdi *Apát Uraság*, most a' Királyi *Kamara*, lakosai katolikusok, *és ó hitűek*, fekszik Sár vize mellett, Tolnától egy jó mértföldnyire, határbéli földgye közép termékenységű; tserjéből tüzelnek, mint hogy minden erdei fák nélkül vannak, termő földgyeit; és réttyeit pedig, mivel a' víz áradások gyakorta soványítyák, második Osztálybéli.

Agárd. Magyar, és tót falu Zemplén Vármegyében, földes Ura a' Leleszi Prépostság, lakosai katolikusok, fekszik közel Dámótzhoz, és N. Tárkányhoz is, mellynek filiája nem meszsze. Határja minden féle gábonát, sőt még tiszta búzát is bőven terem, trágyázás nélkül is, hanem az árpa megkíványa; réttyeinek harmadrésze jó, és hasznos szénát hoz, fája mind a' két féle elegendő, vízi, és száraz malmai helyben, vagyonyait eladhattya *Újhelyben*, *Ungvárott*, és *Zemplénben*, makkja ingyen, dohányt is termesztenek, 's kapával is kereshetnek valamit lakosai, közönséges réttye van a' helységnek nyoltz kaszás emberre való, földgye pedig $8\frac{2}{4}$. posonyi merő alá, melly szép tulajdonságaira nézve, az első Osztálybéli helységek közzé számláltatott.

Agaro. Agarev. Horvát falu Somogy Vármegyében,

birtokos földes Ura, Gróf Festetich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Toránhoz, mellynek filiája nem meszsze, a' Kanizsai kerületben, szôlô kegyein kivûl minden javakkal bôvelkedik, melly szép tulajdonságaihoz képest elsô Osztálybéli.

AGAROS. Szabad puszta Somogy Vármegyében, fekszik Gadány, és Ebde között.

AGASEGYHÁZA. Szabad puszta a' Kis Kúnságban, fekszik Izsákhoz nem meszsze.

ÁGENDORF. *Ogendorf.* Szép német falu Sopron Vármegyében, földes Ura, Sopron Városa, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Sopron Városához nem meszsze, a' hegyek tövében, jeles épûlettyeivel; *Kords* hegye szôleinek alkalmatlan, mivel borait megtsipôsíti, gyümöltsöt hozó fáji termékenyek, és jók, kivált szilvássa, kedves ízû gyümöltsöket terem, gabonája bôven van, gesztenyés erdeje is, melly szép tulajdonságaihoz képest méltán elsô Osztálybéli.

AGERHIDA. Szabad puszta Szala Vármegyében, fekszik Novához közel.

AGHO. vagy Agko, *Agov.* Elegyes magyar falu Bars Vármegyében, földes Ura, Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Lévától három mértföldnyire. Mivel e' helységnek határbéli földgye, síkos, és termékeny, legelôje saját marháinak alkalmatos, és elegendô, némelly gyümöltsös kertyei is vagynak, minden féle vagyonnyaiknak eladására jó módgya, de mivel fájok nintsen, sem szölejek, második Osztálybéli.

AGOSTYÁN. Elegyes lakosú falu Komárom Vármegyében, birtokos Ura, Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szomodtol nem meszsze, határja jó, réttye, és legelôje magok szükségjekre elegendô, noha határjának nagyobb részét, a' víz járja, és szénáját is néha iszápositya, mind az által egyéb jó tulajdonságaira nézve, elsô Osztálybéli.

AGÓ. Szabad puszta a' Jászságban, fekszik a' Szent Andrási pusztához, 's a' Milleri tsárdához is közel.

AGOT. Szent Agot. Szabad puszta Fejér Vármegyében, birtokos földes Ura a' Királyi Kamara, határja jó termékenységû, 's legelôje is kiváltképen alkalmatos.

AGRÁD. Magyar falu Tolna Vármegyében, lakosai katolikusok, határja a' természetnek

szetnek sok javaival bővelkedik, szőlő hegye is van, nevezetes vagyonnyaihos, 's tertermésbéli jó tulajdonságaihoz képest első Osztálybéli.

AGRIS. Oláh falu Arad Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai oroszbol egyesültt katolikusok, fekszik *Borosjenőtöl* nem meszsze. Határbéli földgye termékeny, makkja, fája, szilvássa elég, szőleje középszerű, meszet is égethet; de elegendő legelője nem lévén, a' második Osztályba számláltattatott.

AGRIS. Oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Nagy Váradi Püspökség, lakosai ó hitűek, fekszik a' Béli kerületben. Mint hogy vidékje, és termésbéli tulajdonságai nem leg jobbak, a' harmadik Osztályba tétettetett.

AGSTERNŐ. Elegyes lakosú falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Klobusiczky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Battyántol nem meszsze. Jeles szép kertyei, 's gyümöltsössei vagynak, mellyeket a' nagy körtvély fák fedeznek, határbéli földgye jó, kivévén e' fogyatkozását, hogy néhol vizenyős, és az árvíz néha elnyomja *termését*, mind az által *egyéb* középszerű tulajdonságaihoz képest második Osztálybéli.

AGTELEK. Magyar Mező Város Gömör Vármegyében, földes Ura Fáy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Csóltóhoz nem meszsze, határbéli földgye középszerű, piatzozása hasznos ugyan, de két, 's három mértföldnyire, legelője elegendő, fája mind a' két féle elég, kertyei gyümöltsösök, 's káposztássai is jók, pénzt keresnek lakosai néha só hordás, néha pedig szőlő munka által, szenet is égetnek, mellyet egy orányira eladhatnak, bóltya is van, malma közel, de víze nintsen marhákat itatni, melly miatt a' második Osztályba számláltatott.

AGTELEKI BARLANG. Gömör Vármegyében, nem meszsze van Agtelektöl, napkelet felé egy kopasz, és más felől igen meredek kő szikla, mellynek alapjánál, mint egy hat lábnyi szélességű nyílas van, de olly allatsonyan alkotva a' természettöl, hogy legörnyedett hajlással férkezhetni belé; minekutánna már az ember benne mint egy 200. lépésnyire haladt, akkor ötlik szemébe, igen szép boltozati hasonlatosságban az egész barlang, mellynek mél-

tóságos magossága van, kerûlete mint egy ötven ölnyire terjed. Az üreg boltozattyának közepén láttatik egy öreg emberhez hasonlító tsepegett kôszirt, tovább menvén pedig úgy tetszik, mint ha valami templomot szemlélne az ember, és ebben oltárt, 's külömbféle templomi készûleteket látna, ismét tovább pedig északfelé, ha megy az ember lefelé, pintze formának látszik, mellyet meghaladván félemlítôleg zuhogó hangzattal tsergedez, egy három ölnyi szélességû víz benne, melly, ha tsekély, még több 's több, 's nevezetesebb ritkaságok szemlélhetôk benne, vize kiváltképen kedves ízû; nehány esztendôkkel ez elôtt küldettettek ide, a' *Londoni* természetet visgáló Tarsaságnak, két tagjai, a' hazánkbéli természeti ritkaságoknak fejtegetése végett, a' kik ambár harmad napig valának a' barlangban, de sem végét nem lelék, sem pedig ki nem meheténck belôle vezetôknek segedelme nélkûl, egy Hazánkbéli Nemes *Farkas* N. Ur ellenben, azt egészen béjárván szerentsésen felfedezte 1794.

AGYA. Magyar falu Arad Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai reformátusok, határja meglehetôs, a' lakosoknak szabad fája, 's makkja van, kézi munkával is fából dolgozgatnak, malma helyben, földgye jó, dohányt is termesztenek lakosai, határjának kis részét néha a' víz árja bolygattya, melly okra nézve a' második Osztályba számláltatott.

AGYAGOS. Magyar falu Sopron Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kapuvártol fél mértföldnyire, mint hogy termô földgye agyagos, onnat vette nevezetét is, tsekély vagyonbéli tulajdonságaihoz képest harmadik Osztálybéli.

AGYAGOS. totól *Alinatz*. Elegyes falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Dezsôfy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sókúthoz, mellynek filiája nem messze; vas hámorán kivûl határja három nyomásbéli, melly ha trágyáztatik, minden féle gabonát terem, réttye jó, legelôje elegendô, fája mind a' két féle, piatzozása *Gálszétsen*, *Varannón*, és *Eperjesen* malma is vagyon, fa vágással, 's szén égetésbôl jó módgyok van a' pénz keresetre, elsô Osztálybéli.

AGYALIK. Szabad puszta Vesz-

Veszprém Vármegyében, birtokosai valának a' Szent Pál Szerzetesei, most a' religy. Kintstár, Pápa Városa határos vele észak felôl, Hantai puszta napkelet felôl, derék malma van magában Tapolcza vízén, szôlei egybe ragasztva vagynak a' Hantai szôlôs kertekkel, jó legelôje, szántóföldgyei, jeles vendég fogadója az Ország úttyában, melly a' Pápai P. Paulinusokhoz tartozott vala, vidékjének termékeny, voltához képest elsô Osztálybéli.

AGYIDOTZ. Tót falu Zemplén Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Felsô Körtvéllyesnek szomszédságában. Határja közép termékenységû, 's ha trágyáztatik, minden féle gabonát terem, fája épûletre elég, réttye, 's legelôle meglehetôs, itatója alkalmatos, piatzozása *Homonnán*, de mivel földgye soványos, második Osztálybéli.

AHA, totúl *Ohaj*. Elegyes tót falu Bars Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Érsekség, lakosai katolikusok, fekszik a'. Verebélyi Uradalomban, közel a' Városhoz helyheztettetve, határja síkos, jó, és termékeny, elegendô legelôje saját határjában, szôlô hegyei hôvelkednek gyümöltsös fákkal, tûzi fája elég, vad gyümöltsöknek szedéséböl is pénzt keresnek némellyek lakosai közzûl; helyben malma, terméseinek, 's egyéb vagyonnyainak eladására alkalmatossága a' Bánya, és szomszéd mezô Városokban, melly nevezetes javakkal bôvelkedvén, az elsô Osztálybá helyheztettetett.

AHA. Esztergom Vármegyében.

AHÁD. Magyar falu Heves Vármegyében, földes Urai Gróf Forgáts, és Báró Orczy Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik közel Tisza Szalókhoz, 's azt a' partyát foglallya a' Tiszának, mellynél általmenetel vagyon. Határja néhol jó, de néhol soványabb, és kôvetses, középszerû termésbéli tulajdonságaihoz, 's vagyonnyaihoz képest második Osztálybéli.

AJ. Magyar falu Torna Vármegy. földes Ura Gróf. Keglevits Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Tornától ¼. mértföldnyire, vidékje a' helységnek gazdagon terem, mind buzát, mind rozsot, e' mellett réttye elegendô, 's alkalmatos itató helye, fájamind tûzre, mind épûletre a' mennyi kívántatik, makkjával is számos sertéseket hízlálhat, gyümöltsöse kiváltképen jó,

fa vágásbol is kereshetnek pénzt, ezen kivûl a' falunak van közönséges 13. kaszás alá való réttye, malmok mind helyben, mind közel a' szomszédságban, melly szép tulajdonságaihoz képest, elsô Osztálybéli.

AJAK. Magyar falu Szabolts Vármegy. földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolik. és reformátusok, fekszik Kis Várdától nem meszsze, határja három nyomásbéli, buzát, fözeleket, lent jót terem, réttye is jeles, és a' marháknak hasznos szénát hoz, piatzozása Kis Várdán, egy mértföld, Madán pedig más fél; jó úttyok van mind a' két helyre, hova dohányt, hagymát, sejtes, vagy lépes mézet visznek, és jó áron eladhattyák, kendert áztató, és itató vize alkalmatos, fája tûzre van, nádgya, legelôje elég, sôt is hordhatnak a' Tárkányi letévô helyrôl; vízi malma helyben, elsô Osztálybéli.

AJKA. Népes magyar falu Veszprém Vármegy. földes Urai külömbféle Nemesek, lakosai katolikusok, többen evangelikusok, és reformátusok, fekszik Torna vize mellett Veszprémtöl két mértföldnyire *Devetser*, *Ajka*, *Rednek*, *Szent Gál*, és *Vázsony* faluknak szomszédságok között. Határbéli földgyei soványok, de legelôje elegendô, réttyei, 's szôlô hegyei nintsenek, más középszerû tulajdonságaira nézve, második Osztálybéli.

AJNATSKÓ. *Hajnatskô*. Holott egy omlott vár is szemléltetik, elegyes magyar kisded falu Gömör Vármegyében, földes Urai külömbféle Nemes Urak, lakosai katolikusok, fekszik *Serkétöl* nem meszsze; e' kis helység leginkább az Uraságoknak majorjaibol áll, termô földgyök kevés, középszerû tulajdonságaihoz képest, második Osztálybéli.

AKA. Magyar falu Fejér Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Komárom Vármegyének széle felé, *Mórtól* más fél mértföldnyire, határja közép termékenységû, réttye, legelôje elég, második Osztálybéli.

AKA. Elegyes falu Veszprém Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, és Kisériek, lakosai katolikusok, fekszik Zsirtztöl nem meszsze. Vidékje, 's termô földgye kevés, középszerû termékenységû, de legelôje elegendô, jó szénás réttyei vagynak, fája is elég, sôt el is adhat, terméseit elárúlhattya

hattya Fejérváron; második Osztálybéli.

AKALY. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosa a' Fejérvári káptalanbéli könyv őrző Úr, lakosai katolikusok, fekszik nem meszsze Balaton-tavához, Tapoltzától más fél mértföldnyire, határbéli földgyének kiváltképen való termékenységéért, az első Osztályba tétettetett.

AKALATS. Szabad puszta Tolna Vármegyében, birtokosa Báró Rudnyánszky Uraság, fekszik Pakshoz, mellynek filiája nem meszsze. Határja jó termékenységű, 's jeles tulajdonságaihoz képest első Osztálybéli.

AKASZTÓ. Magyar, és tót falu Pest Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Sólti járásban, Kis Kőrőshöz nem meszsze, Vidékje kies, földgye termékeny, melly nevezetes tulajdonságaihoz képest első Osztálybéli.

AKLI. Magyar falu Ugotsa Vármegyében, birtokos földes Ura Gróf Teleky Uraság, lakosai reformátusok, fekszik Kőkényeshez, mellynek filiája nem meszsze. Földgyei két nyomásra osztattak, réttyei, mellyeken a' lakosok' szükségjére elég széna terem, meglehetősek, szőlő hegyei, és fája elegendő, makk termő erdeje is elég, határját néha a' víz elönti, 's rajta gyakorta sokáig állván azt soványittya, réttyein pedig néha alább való fű terem, iszapossága miatt, melly okokra nézve a' harmadik Osztályba számláltatott.

AKLI. *Ménes Akli.* Szabad puszta, 's majorság Veszprém Vármegyében, birtokosa Gróf Eszterházy Uraság, fekszik Zirtzhez nem meszsze. Határja jó termékenységű.

AKNA RAHO. Népes falu Máramaros Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik a' Tiszának napkeleti partyán, mellynek révje a' Tiszán nevezetes; itten szokták a' szálakat, és más gerendákat e' falunak lakosai öszveszegezve, a' Szigeti sóházhoz leszállítani, a' lakosoknak jó keresetekhez képest az első Osztályba számláltatott. (A' többi körülette fekvő tartmány, melly *Fejérpataktol*, és *Akna Rahotól*, egész *Moldváig* terjed, kietlen hegyes hely; de Tisza forrásairol nevezetes.)

ÁKOSFA. Szabad puszta Szala Vármegyében.

AKTELEK. Magyar falu Szabolts Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik

Dobránynak, 's fényes Litkének szomszédságában, 's ennek filiaja, határbéli földgye két nyomásbéli, 's négy marhával miveltetik, rozs, árpa, záb, terem földgyében, de réttye elég jó, piatzozása két órányira, legelője van, ha a' víz által elnem borittatik, itatója alkalmatos, fája tüzre, és épületre elég, makkja nem külömben, vízi malma helyben. Fogyatkozást okoz ellenben határjának a' gyakorta való víz áradás, elöntvén legelőjét, melly midőn tartós *Dobrányban* árendálnak legelőt marháiknak, mind az által egyéb vagyonnyaira nézve, az első Osztálybéli helységek közzé szamláltatott.

ALATSKA. Meglehetős magyar falu Borsod Vármegyében, hajdan az Alatskai nemzetségnek születési helye, 's birtoka vala, elenyészése után pedig, több Uraknak birtokában jutott, most Losontzy Károly Úr bírja, lakosai többnyire reformátusok, fekszik Miskoltzhoz egy mértföldnyire. Határja nem annyira gabonát, mint jó bort terem, 's ez táplállya lakosait, mind az által, ha trágyáztatnak fölgyei termékenyek, Miskoltzi piatza egy mértföldnyire van, fája tüzre ingyen, szőlő hegyei termékenyek, és nagyok, terméseit könnyen eladhattyák, Királyi dézmát nem adnak, malmai is közel vagynak; fogyatkozásai ellenben, hogy legelője kevés, és abban is a' hegyről lefolyó ár vízek, és kis semlyékes patakotskája gyakorta nagy károkat tész, szőlő hegye is némelly helyen meredek, és földgye nehéz a' megtartásra. Második Osztálybéli.

ALAG. Szabad puszta Pest Vármegyében, fekszik Dunakeszihez közel.

ALAP. *Felső és alsó Alap*, igen népes szabad puszta Fejér Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, földgye középszerű lévén, második Osztálybéli.

ALAP. *Püspök Alap*. Szabad puszta Győr Vármegyében, birtokosa a' Szombathelyi Kis Papság. Vidékje elég jó termékenységű.

ALAP. *Rét Alap*. Magyar falu Győr Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Győrtől két mértföldnyire. Határja közép termékenységű.

ALASON. *Nagy, és Kis Alasony*. Magyar faluk Veszprém Vármegyében, földes

Urai

Urai Gróf Nádasdy, és más Nemes Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Dobronyhoz, mellynek filiája nem meszsze. Határbéli földgye termékeny, legelője, réttye, fája elég, malma helyben, vagyonnyainak eladására jó alkalmatossága Pápán; elsô Osztálybéli.

ALATKA. Szabad puszta Arad Vármegyében.

ALATYÁN. Magyar falu Heves Vármegyében. Birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok; fekszik Jászberénytöl más fél mértföldnyire. Földgyei tragyázás nélkül is termékenyek, száraz malmai helyben, szomszédságban pedig vízi malma, réttye jó; fogyatkozásai ellenben, hogy piatzozásaitól távol esnek, fája, nádgya, és sássa nints, de elegendô legelője, szôlei sintsenek, melly fogyatkozások miatt a' negyedik Osztályba számláltatott.

ALAPSA. Szabad puszta Tolna Vármegyében.

ALATKA. Szabad puszta Heves Vármegyében, fekszik Boczonadhoz, mellynek filiája nem meszsze.

ALBÁNUS. Poson Vármegyében *Fejéregyházi*, nevezet alatt. *Weisskirchen.*

ALBÁR. Elegyes lakosú falu Poson Vármegyében, birtokosai Gróf Illésházy, Gróf Amade, és mások, lakosai katolikusok, fekszik Felbár mellett úgy, hogy tsak egy út választya el tôle. Szélesen terjedett mezeje van, melly a' gazdáskodásra minden természet ajándékjaival bôvelkedik. Istvánfi Miklósnak lakó helye vala, és itt írta amaz esméretes Magyar Ország' Historiáját; Fiának halálára írtt Deák Versei, most is látszatnak a' templomban, jeles vagyonnyaihoz, 's tulajdonságaihoz képest elsô Osztálybéli.

ALBERTI. Tót, és elegyes mezô Város Pest Vármegyében, földes Ura B. Szeletzky, és más Nemesek, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Irsától, mellynek filiája nem meszsze; Pestöl hét mértföldnyire; néhai Báró Szeletzky Márton Úr, plántálta bé e' helyet tót lakosokkal, kik is szorgalmatos gazdák, különös, és illyes helyen ritka *Fundátzíot* szerzett itt a' nevezett Úr, mivel 12. megélemedett öregek tápláltatnak közönséges költségjén, olly törvény alatt, hogy midôn már nem dolgozhatnak, bizonyos órákon imádkozzanak. Jó, és elég szôleje terem, 's némelly ré-

sze szántó földgyeinek meglehetôs, de nagyobb része homokos, legelôje szoross, a' fának fogyatkozása, 's nehéz itató helye miatt, a' harmadik Osztályba számláltatott.

ALBERT. *Kis Albert.* Magyar falu Somogy Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Gesztihez, mellynek filiája nem meszsze. Határja minden javakkal, 's nevezetes termékenységgel megáldattatván elsô Osztálybéli.

ALBESTI. Oláh falu Bihar Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai egyesûltt katolikusok, fekszik a' Pap mezôi kerûletben. Földgye elég termékeny ugyan, de más fogyatkozásai miatt második Osztálybéli.

ALBIN. *Olibinov.* Elegyes tót falu Zemplén Vármegyében, birtokosa Hertzeg Ditrichstein Uraság, lakosai reformátusok, fekszik az Érmellyéki kerûletben, Bogyiszlótol nem meszsze; Debretzentöl pedig mintegy hat mértföldnyire. Határbéli földgye kiváltképen termékeny, és az elsô Osztályba tétettetett.

ALBRECHTFLUR. Német falu Torontál Vármegyében, földes Ura Bakó Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szent Miklóstól nem meszsze a' Bánátban. Határja jó termékenységû, réttye, legelôje elég van.

ALCSUT. Elegyes falu Fejér Vármegyében, földes Ura a' Religy. Kintstár, lakosai katolikusok, fekszik Felcsútnak szomszédságában, Bicskéhez közel. Határja középszerû, 's külömbféle tulajdonságaihoz képest, második Osztálybéli.

ALEOS. Oláh falu a' Bánátban, Temes Vármegyében, lakosai ó hitûek, fekszik Lippától egy mértföldnyire. Határja középszerû.

ALGYÔ. Magyar falu Csongrad Vármegyében, földes Ura Gróf Erdödy Uraság, most a' Genuaiak bírják; lakosai katolikusok, fekszik a' Tisza mellett, *Szegedtöl* egy mértföldnyire, révje Vásárhelyre vezetô útban hasznos; de mivel határját a' víz gyakorta elboríttya, sôt néha a' magot is elhordgya róla, ambár szôleje is van, mind az által a' harmadik Osztályba számláltatott.

ALGYESTI. Oláh falu Arad Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitûek, fekszik hegyek között a' Jenôi járásban. Határja jó termékenységû, mind a' két féle fája, makkja elég-

de

de a' víz áradások miatt gyagorta károsíttatik, második Osztálybéli.

ALHA. *Alhau.* Népes német falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Magyar Országnak szélén, keresztûl foly e' helységen *Stéger, v. Steiger* vize, maga pedig a' helység két hegy között Stájer Ország mellett egy szép hegyen épûlt; szôlô hegyei megleherôsek, mellyel a' lakosoknak egy része foglalatoskodik; mások ellenben Ruszt, és Sopron felé, 's Poson Vármegyébe járnak szôlô munkára, némellyek pedig marhákkal kereskednek; Határja síkos, és termékeny, réttye kôvér, erdeje elegendô, kereskedésre jó módgya, elsô Osztálybéli.

ALIBÁNFA. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai külömbféle Nemes Urak, lakosai katolikusok, fekszik Szent Iványhoz, mellynek filiája nem meszsze, Vidékje középszerû, borain kivûl, mellyek a' szomszéd Henyei hegyeken gazdagon teremnek, több javai nem lévén, második Osztálybéli.

ALISLEN. Elegyes falu Baranya Vármegyében, lakosai katolikusok. Határja termékeny, 's azon kivûl alkalmatos helye van a' pénz keresetre, elsô Osztálybéli.

ALISTÁL. Elegyes falu Poson Vármegyében, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik a' Csalóközben. Határbéli földgye ollyan minémûségû mint Felistálnak, harmadik Osztálybéli.

ALLESZGRÁBEN. Német falu Vas Vármegyében; földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok. Határja középszerû.

ARLHÓ. v. *Arló.* Magyar falu Borsod Vármegyében, földes Ura Vécsey Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' hegy, vagy Csere háton. Szántó földgyei elegendôk, 's közép termékenységûek, réttye legelôje is megleherôs.

ALMA. Szép Alma. Szabad puszta Veszprém Vármegyében.

ALMADI. v. Kis Berény. Jeles puszta majorság Veszprém Vármegyében, fekszik Veres Berényhez közel.

ALMA. *Veres Alma, Jablonov.* Elegyes falu, Sáros Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Szeben Városához nem meszsze. Határja minden féle gabonát bôven terem, réttye, legelôje a' mennyi szûkséges, mivel erdeje

deje tilalmas, fája nem igen van, piatzozásai nem messze, 's keresetre jó módgyok *Szebenben*, mind kézi, mind pedig szekerezési munkával, melly vagyonnyaihoz képest elsô Osztálybéli.

ALMAGY. Magyar falu Gömör Vármegyében, birtokosai több Nemes Urak, lakosai katolikusok, fekszik Egyházas Bástól, mellynek filiája nem messze. Határbéli földgye, hegyes, és völgyes, de meglehetôs búzát terem, károsítyák vidékjét a' nagy záporok, mivel gödrös fekvése miatt nem tragyáztattathatik, legelôje szoross, mind a' két féle fája van, malma is helyben, kendert áztató vize alkalmatos, melly tulajdonságaihoz képest a' harmadik Osztályba tétettetett.

ALMA MELLYÉK. Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Battyányi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Mosgóhoz, mellynek filiája nem messze; szántó földgyei könnyen mivelhetôk, és termékenyek, szôlô hegyein kivûl van fája, legelôje, 's szénája is elég, *Sziget* mezô Város piatzához közel, földgyének termékenységéhez, 's jeles vagyonnyaihoz képest elsô Osztálybéli.

ALMA MEZÔ. (*Jablonov.*) Tót, és magyar falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik a' Versóvi kerûletben. Mivel e' helységnek alkalmatos legelôjén, 's tûzi fáján kívûl semmi más java nintsen, szántó földgyei, hegyes, kôvetses, helyen fekszenek, 's soványak, sem közel piatza nintsen, hogy kézzel, vagy szekerezéssel kereshetnének, ötödik Osztálybéli.

ALMÁS. Rátz Almás. Rátz falu Arad Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai ó hitûek. Határbéli földgye meglehetôs volna, ha a' víz áradás nem rongálná, makkja, fája, gyümöltsös kertyei vagynak, eladásra is jó módgya, második Osztálybéli.

ALMÁS. Rátz Almás. Rátz, és orosz falu Arad Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai ó hitûek, fekszik erdôk között, *Boros Jenötöl* két mértfölnyire, mivel földgye a' víz áradásai miatt soványíttatik, a' második Osztályba számláltatott.

ALMAMEZÔ. *Hegyesludesótz.* Oláh falu Bihar Vármegyében, lakosai ó hitûek, fekszik a' Belényesi járásban, határja

határja jó termékenységû, vagyonnyai is meglehetősek, második Osztálybéli.

ALMÁS. Magyar, és rátz falu Báts Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik a' felsô járásban. Határja két nyomásbéli, szántó földgyeinek egy része szép tiszta búzát terem, kaszállói jók, mellyek egyszer kaszáltatnak ugyan, de a' marháknak hízlalására jó szénát teremnek, gabonája bővebb esztendőkben házi szükségén felûl terem, mellyet *Bajára* öt órányi járó Városba szállítanak; legelője elég, mivel a' Radonyi pusztát, marhák nevelésének, és hízlalásoknak kedvéért árendályák a' lakosok, itatója meglehetős, szőleje úgy saját határjában, mint az említett pusztának egy részében. szükségeikre elegendô, de utolsó rendbéli bort teremnek, mellynek kimérése bizonyos ideig, valamint más Kamerális helységben itt is szabados. Fájok e' nádgyok nem lévén, kéntelenek szalmával tüzelni, épületre való fát is négy, vagy öt órányi járó földröl szereznek, száraz malma helyben, de a' Dunai malmoktói öt órányira van, második Osztálybéli.

ALMÁS. *Zaluska, Kis Almás, Nagy Almás.* Két falu Bereg Vármegyében, birtokosai külömbféle Nemes Urak, lakosai egyesûltt katolikusok, fekszenek a' fel videki kerûletben, Munkátstól nem meszsze, határbéli szántó földgyei tsekélyek, és soványak, 's hogy ha minden esztendőben bőven nem tragyáztatnának épen semmit sem termenének; réttyei, 's legelőjei is szorossak, és a' Munkátsi Uraságnak esztendőnként adót fizetnek, fájok tsupán tüzre, és így ambár vagyonnyaiknak eladására jó módgyok vólna; de sovány javaikhoz képest negyedik Osztálybéliek.

ALMÁS. Magyar, és oláh falu Bihar Vármegyében, birtokosa Gróf Csáky Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitüek, fekszik a' Váradi járásban, földgye jó, középszerû vagyonnyai szerént második Osztálybéli.

ALMÁS. németül *Halmás.* Szabad puszta Baranya Vármegyében.

ALMÁS. Magyar Almás. Magyar falu Fejér Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Fejér Vártól egy jó mértföldnyire, nem meszsze az elpusz-

elpusztúlt hajdani *Csókakő* Várához. Határja jó termékenységű, réttye, legelője elég, 's középszerű vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

ALMÁS. Rátz Almás. Rátz falu Fejér Vármegyében, birtokosai több Nemes Urak, lakosai katolikusok, fekszik a' Duna mentében, Fejérvártól öt mértföldnyire, határja jó termékenységű, réttye, legelője elég, itatója alkalmatos, második Osztálybéli.

ALMÁS. *Alsó Almás. Felső Almás.* Tót helységek Hont Vármegyében, Felső Almásnak földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, Alsó Almásnak pedig a' Zólyomi Káptalan, lakosai katolikusok, és Auguſtai vallásbéliek, fekszenek Pukantztól egy jó mértföldnyire: Filiálissa a' Báthi Plébániának. Földgye a' mi Alsó Almást illeti, néhol soványas, és a' zápor essö által károsittatik; de mivel ez tsak egy részét illeti, más része pedig földgyének elég termékeny, legelője alkalmatos, 's mind a' kétféle fája, nagy szőlő hegyei vannak, mellyek középszerű bort teremnek, piatzozása sem messze, *Esztergom* is közel fekszik hozzá, mivel jó tulajdonságai, fogyatkozását felülhaladgyák, az elsö Osztályba tétettetett. Felső Almás is olly forma természeti javakkal, 's tulajdonságokkal bír, *Báthoz*, és *Selmetz* Bányához közel lévén, vagyonnyainak eladására jó alkalmatossága, mellyhez képest ez is elsö Osztálybéli.

ALMÁS. Magyar falu Komárom Vármegyében, földes Ura Gróf Zichy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik az Ország úttya mellett, Neszmélytöl nem meszsze, nevezetes, márványkö bányája, és meleg kútfője, mellynek vízét természeti vóltához képest Doctor Torkos Úr megvisgálván, tulajdonságait nyomtatásban nyilvanitá. Hajdan pedig itten Romai régiségek is találtattak, mellyekböl néhai *Váły István* Predikátor Úr, a' *Romai Imperatorok* tzimjét viselő könyvének szerzője, maga is gyüjtött vala öszve: Vidékje meglehetős termékenységű, réttye, és mezeje szükségjekre elegendő, szőlei nevezetes bort teremnek; de némelly hegyei a' zápor essök által rongáltatnak, melly miatt a' második Osztálybéli helységek közzé számláltatott.

ALMÁS. Szabad puszta Komárom Vármegyében, fekszik

fekszik Almáshoz nem messze.

ALMÁS. *Farkas Almás. Szün Almás.* Szabad puszták Nógrád Vármegyében.

ALMÁS. *Tót Almás.* Meglehetős falu Pest Vármegyében, birtokosa Báró Prónay Uraság, 's az Uraságnak kastéllyával ékesíttetik, lakosai katolikusok, határbéli földgye termékeny, belől a' faluban homokos, kivül fekete, 's jól termő, tava 's folyó vize is van, malma mind száraz, mind vízi; szőleje veres bort terem; de mivel nintsen elegendő fája, második Osztálybéli.

ALMÁS. Tót Almás, meglehetős falu Poson Vármegyében németül *Apfelsbach*, totül *Jablonov*, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik bértzek tövében Malaczkától nem messze, a' Detrekői Uradalomban. Kies mezeje, és termékeny határja van, 's jeles tulajdonságai szerént első Osztálybéli.

ALMÁS FOLYÓ VÍZ. Somogy Vármegyében, ered a' Szigeti hegyek között, 's Zilitzétől, foly alá, melly Szigetnél sok felé ágazván, több szigetetskéket kerít; meszsze terjedvén az után Dráva vízébe foly, külömbféle halakkal bővelkedik, kiváltképen, pontya, tsukája igen sok van.

ALMÁS. Tót Almás, totúl *Jablonov*, elegyes falu Szépes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik *Kirchdorftól* nem meszsze. Határjának egy harmad része sovány, réttye hasonló képen, tekéntvén azonban két harmad részének termékenységét, 's elegendő legelőjét, mind a' két féle fáját, és pénzt szerezhető szomszédságait, első Osztálybéli.

ALMÁS. Magyar falu Torna Vármegyében, nevezetét Almássaitól vette, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, és más Nemes Urak, lakosai katolikusok, fekszik Tornától egy mértföldnyire, egy völgyben gyönyörű helyen. Határbéli földgye mindenféle gabonát terem, réttye sarjút is hoz, vagyonnyainak eladására jó alkalmatossága, legelője elegendő, fája mind a' kétféle, első Osztálybéli bora, makkja, 's gazdag gyümöltsös kertyei a' határban, a' szőlők alatt pedig káposztás földgye, ezen kivül a' községnek 12. kaszás alá való réttye, első Osztálybéli.

ALMÁS. Szabad puszta Tolna Vármegyében, fekszik Szekszárdhoz közel.

AL-

ALMÁS. Fertôs Almás. Magyar falu Ugotsa Vármegyében, földes Ura Gróf Haller Uraság, lakosai reformátusok, fekszik Kökényesdhez, mellynek filiája közel, Szatmárnak szomszédságában, Halmi Varasától délre mint egy két ezer lépésnyire. Határja közép termékenységû, legelôje, 's réttye tulajdon marháinak elegendô, vagyonnyainak eladására jó alkalmatossága, elsô Osztálybéli.

ALMASZEG. Rátz falu Arad Vármegyében, lakosai ó hitûek, nagy töltésekkel, vagy a' mint az oda való nép nevezi *foszdtákkal* van körûl vétetve. Határja középszerû.

ALMASZEG. Elegyes magyar, és oláh falu Bihar Vármegyében, birtokosa Baranyai Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik az Érmellyéki kerûletben. Határja gazdag, réttye, legelôje nagy, 's más nevezetes természéli tulajdonságaihoz képest, elsô Osztálybéli.

ALMATZ. Elegyes falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Gróf Teleky Uraság.

ÁLMOSD. Népes magyar falu Bihar Vármegyében, birtokosai Gróf Teleky, Csanády, és Pétsi Uraságok, lakosai reformátusok, fekszik Dioszegtöl egy mértföldnyire, az Érmellyéki járásban. Vidékje, és termô földgyei igen jók, legelôje nagy, réttye gazdag, más jeles vagyonnyai is lévén, elsô Osztálybéli.

ALNAGY. Magyar, és tót falu Gömör Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik hegyek, és erdôk között, soványos helyen; de még is szorgalmatos szántó vetôinek, gondos fáradozásai után, meg lehetôs terméssel fizet, soványos határja, réttye szoross, legelôje, 's fája elég. Második Osztálybéli.

ALPÁR. Középszerû magyar falu Abauj Vármegyében, birtokosai több Nemes Urak, lakosai reformátusok, fekszik *Tzekehdzhoz* nem meszsze. Határja termékeny, 's jó szôlô hegyei vagynak; de legelôje szoross, 's épûletre való fája sem lévén, második Osztálybéli.

ALPÁR. Orosz, és oláh falu Bihar Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai ó hitûek, fekszik a' Váradi járásban, *Sebeskörös*, és *Ujfalutól* nem meszsze. Határja jó termékenységû, 's szép tulajdonságaihoz képest, elsô Osztálybéli.

ALPÁR. Magyar falu Pest Vármegyében, földes Ura a' Váczi Püspökség, lakosai katolikusok,

tolikusok, fekszik Pest, és Csongrád Vármegyék határjainál. Már 1075ben van emlékezet róla. GEIZA Király Levelében, 's a' Vátzi Püspökséghez tartozott. Határbéli földgye elég termékeny vólna, hogy ha a' Tiszának áradásaitól nem háborgattatnék, de e' fogyatkozását a' Tiszából eredô javak néminémüképen helyre hozzák, szôleje nem nevezetes, de nádássa, gyékénnye, fûzesse, sássa elég van; legelôje mindenféle marhákra nézve elegendô, homokos határja lévén, második Osztálybéli.

ALPÁR. Felsô Alpár. Szabad puszta Pest Vármegyében, más jeles majorság is van e' nevezet alatt Futaktól nem meszsze.

* ALSINKÓ. Orosz falu Zemplén Vármegyében, birtokosa Bernát Uraság, lakosai ó hitûek, fekszik Kutaktól ¼. órányira. Határja középszerû.

ALSÓ FALU. *Polyna.* Magyar falu Gömör Vármegyében, birtokosai több Nemes Urak, lakosai reformátusok, fekszik Gömörtôl nem meszsze. Határbéli földgye három nyomásbéli, két része elég termékeny; de a' harmad része sovány, legelôje elegendô, mind a' két féle fája, piatzozásai nem meszsze, szenet is égethetnek, az Uraságnak erdejében vadászattya igen szép, gyümöltsös kertyei gazdagok, kendert áztató vize alkalmatos, melly tulajdonságaihoz képest, második Osztálybéli.

ALSOK. *Alsó, Felsô Alsok*, Glasovetz, tót faluk Hont Vármegyében, földes Ura Bozoky Uraság, lakosai katolikusok, fekszenek Bozóktól, mellynek filiáji mint egy kis mértföldnyire. Vidékje nem nagy, épületre való fája elég, de tûzi nints, szôleje tsekély, legelôje is szoross, úttya köves, melly okok miatt harmadik Osztálybéli.

ALSOK. Szabad puszta Heves Vármegyében, fekszik Szent Erzsébethez közel.

ALSOK. Magyar falu Somogy Vármegyében, birtokos Ura Gróf Festetics Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Csurgóhoz közel, mellynek filiája. Határbéli földgye, és réttye jó, fája, és legelôje elég, mivel szôlô hegye nintsen, második Osztálybéli.

ALTGEBÜRG. Magos hegy Zólyom Vármegyében, totúl *Sztare Hori.* Szép értz terem benne.

ALTGEBÜRG. Egy kis falu Zólyom Vármegyében, totúl *Sztare Hori*, lakosai katolikusok,

kusok, fekszik az előbbeninek szomszédságában. Népes bútsú járások esnek itten, melly e' helyet nevezetesíti, hajdan a' réz Bányák között ez a' leg régibb volt, de már ma igen kifogyott, föld alatt való úttya nevezetes, mellyen most is járnak némelly emberek. Határja meglehetős termékenységű.

ALUTA. magyarúl (ÓLT) vize, Magyar Országnak szélén lévő folyó víz, melly körül hajdan az Ozmanokkal elég baj történt. Nándor Fejérvárnál, és Pétervárnál, határt választó víz a' Romai, és az Ozmán Birodalmak között, eredetét veszi Tarkó hegyéből, Maros vizével egyetemben, 's egyesülvén *Fekete* vizével, azutánn magába fogadván, *Bartzelt* is, és ezekkel öregbülvén, sőt a' veres Toronynak kapujánál *Gurtz*, *Lakutza* vizeket is magába vévén, hatvan mértföldnyi futása után *Turm* mellett egybe szakad a' Dunával.

ALTSVINITZA. Elegyes falu a' Bánátban, lakosai katolikusok, fekszik a' Karansebesi kerületben. Határja jó.

ALTRINGEN. Svab falu a' Bánátban, népesíttete 1771. esztendőben, fekszik Lippához egy mértföldnyire.

AMATZ. Elegyes magyar falu Szatmár Vármegyében, lakosai ó hitűek, és reformátusok, fekszik Szatmár Némethihez, mellynek filiája nem messze. Határbéli szántó földgyei száraz esztendőkben termékenyek, réttye elegendő, piatzozása tsak fél mértföldnyire van tőle, a' hol könnyű módgyok vagyonyaiknak eladására, legelőjének ugyan egyik része soványi, de más részén elegendő, itató helye a' határban alkalmatos, tűzre való fája közel, Királyi dézmát nem adnak, némelly lakosoknak hasznos káposztás, és gyümöltsös kertyeik is vagynak, az ollyan lakosok pedig, a' kik kézi munkával keresik élelmeket, egy óránál járó földön kereshetnek kapával, alkalmatos kendert áztató vize, 's nyári időben Szatmáron pénz keresetre jó módgyok, elsó Osztálybéli.

AMADE KÁRTSA. A' K. betűben.

AMBRUS HÁZA. Szabad puszta Borsod Vármegyében, földes Ura Szatmári Király Uraság, 's más Nemes Urak, fekszik *Lak* helységen alól, Alsó Vadász, Tomor, 's Lak helységek szomszédságjokban, szántó földgyei, réttyei kevesek, de jók; erdei makkhozó fákkal gazdagok, melly-

mellynek közepét egy folyó patak hasíttya.

AMADE. Középszerû falu Poson Vármegyéb. lakosai katolikusok, nevezetesíti hogy egy Grófi Nemzetségnek nevet szolgáltatott. Videkjében tsupán szántó földgyei vannak, 's azok is tsekélyek lévén, harmadik Osztálybéli.

ANARTZ. v. *Anarts*. Magyar falu Szabolts Vármegyében, földes Urai Czobel, és Vay Uraságok, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik a' Kisvárdai járásban, Ajaknak szomszédságában, mellynek filiája jól termô, határbéli földgye három nyomásbéli, fája mind a' kétféle, termésbéli tulajdonságai olly formák, mint *Ajak* falujának, elsô Osztálybéli.

ANTZIKFALVA. *Antzikova*. Tót falu Liptó Vármegyében, földes Ura Okolitsányi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Nagy Palugyától fél mértföldnyire, lakosai fazekakkal kereskednek, 's kulimászt fôzdögélvén, ezekbôl élôsködnek. Határja soványos, harmadik Osztálybéli.

ANCSIKOVÁNY. Tót falu Liptó Vármegyében, lakosai katolikusok, 's leg inkább fazekakat égetnek, 's szeker kenôvel is kereskednek. Határbéli földgye soványos, és gö-

röngyös, 's nehéz mivelésû, de legelôje meglehetôs, fája tüzre elég, második Osztálybéli.

AND. *Ant*, *Andidomb*, *Anyidom*. Szabad puszta Bars Vármegyében.

ANDATS. Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Lakátsihoz, mellynek filiája közel, Nyitrától sem igen meszsze. Vidékje soványos, de lakosai szorgalmatosak lévén középszerûen teremnek, réttyei jók, piatzozásai *Galgótzon*, egy órányira, malma a' szomszédságban, fája nints, sem szôlô hegye, legelôje is hibás lévén, harmadik Osztálybéli.

ANDATS. vagy *Andos*. Jó magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura a' Veszprémi Püspökség, lakosai katolikusok, fekszik *Igalhoz* fél mértföldnyire. A' SZENT FERENTZ Szerzetebéli Atyáknak itten Klastromjok is van. Határja termékeny, erdeje jó, 's külömbféle jó tulajdonságain kivûl, szôlô hegyei is vagynak, elsô Osztálybéli.

ANDAHÁZA. vagy *Anditze*. Két egymás mellett lévô tót faluk, Liptó Vármegyében, egyiknek birtokosa Andahá-

zy, masiknak pedig Platy Uraság, lakosai katolikusok, fekszenek Nagy Palugyától nem meszsze, egy folyó víz választya el e' két helységet egymástól. Határjai középszerûek, legelôi hasznosak piatzozásaik nem meszsze, *Szent Miklóson*, a' hol szekerezésekkel is pénzt kereshetnek; de mivel igás marháiknak élelmeiket szerzik, és fájok sints elég, második Osztálybéliek.

ANDAHÁZA. Elegyes falu Bihar Vármegyében.

ANDALITS. Nevezetes tó Csongrád Vármegyében, honnan származik, és hová foly viszsza, bizonytalan; mint hogy tsendes, és lappangó folyása van, úgy tetszik, mint ha *Hód* tavából származnék; és annakutánna két felé szakadván, egyikét *Kelemen fokának*, a' másikát pedig *Pogány foknak* nevezik; amaz Szigetben egy hajdani kastélynak alapja látszatik, melly körûl lévén sántzolva, oda vonták bé magokat a' lakosok, a' Törökök, és Tatárok dühösségei ellen. A' másik részében pedig, melly Pogány foknak neveztetik, igen sok hal van, 's tilalmas is a' halászat ottan, a' Tiszába szakad Tápi helység alatt.

ANDÁNY TARTSA. A' T. betûben.

ANDAHELY. Középszerû falu Gyôr Vármegyében, földes Úra Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Raba, és Szent Mihálynak szomszédságjokban. Határja jó termékenységû.

ANDOCS, v. Andos. Somogy Vármegyében Andats nevezet alatt.

ANDÓD. Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Érsek Ujvártól nem meszsze, mezeje ugyan elegendô, 's jó módgya a' fuharozásra, és kereskedésre a' szomszédságban lévô Vág vizén; földgyei, és rétryei elsô Osztálybéliek; de mivel mind a' két féle fa nélkûl szûkölködik, szôlô hegye sints, 's szántó földgyeik négy marhával mivelteinek, a' negyedik Osztályba számláltatott.

ANDORNAK. Magyar falu Borsod Vármegyében, földes Ura Motsáry Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Eger folyó vize partyán. Vagyonnyainak eladására *Egerben* piatzozása leg közelebb, a' hol szôlô hegyeken is bért szerezhetnek, legelôje elegendô, szôleje meglehetôs, Királyi

rályi dézmát nem ad, malma a' határban. Fogyatkozásai ellenben, hogy szántó földgyei, ha szorgalmatosan nem tragyáztatnak, soványak, fája sem tűzre, sem épületre nintsen, második Osztálybéli.

ANDRÁSFA. Magyar falu Vas Vármegyében, birtokosai Gróf Forgács, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik hegyek között Mór vize mellett, maga a' helység síkos helyen fekszik, földgye középszerű, szőleje elegendő, réttye, legelője, és fája is elég lévén, első Osztálybéli.

ANDRÁSFALVA. Tót falu Liptó Vármegyében, totúl *Andrásova*. Birtokosa Pongrátz Uraság, a' kinek kastéllya is van itten; más nemes házakkal egyetemben, lakosai katolikusok, fekszik nem meszsze Vág vizétől, Fűzesse hajdan a' késértetekről vala híres. Ambár e' helységnek határja lejtős helyeken fekszik, mind az által jó termékenységű, elegendő legelője, fája hasonlóképen; Szent Miklós mezö Várostól, ¼ órányi járásra lévén, fuharozással, és kézi munkával is keresnek, 's más javai is lévén, első Osztálybéli.

ANDRÁSFALVA. Tót falu Turotz Vármegyében, totúl *Ondrasova*, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Sz. Györgyhöz közel, mellynek filiája *Znió Várallyától* sem meszsze. Határbéli földgye közép termékenységű, réttye kétszer kaszáltatik, legelője keves, de meglehetős; tűzi fája szabad, épületi pedig az Uraság' engedelmével malmát *Polreka* vize hajtya, középszerű vagyonnyai szerént második Osztálybéli.

ANDÁSFALVA. Szabad puszta Nógrád Vármegyében, birtokosa Gróf Toroczkay Uraság, fekszik Tarjányhoz nem meszsze, határja jó termékenységű.

ANDRASFALVA VIZE. Kis folyó víz Liptó Vármegyében, melly *Jalovetzen* felűl fakad, és Vág vizével egyesül.

ANDRÁSHÍDA. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai több Nemes Urak, lakosai katolikusok, fekszik Szala vize mellett, Alsó Bagodhoz közel, mellynek filiája Szala Egerszégtől fél mértföldnyire. Földgye meglehetős termékenységű; de mivel makkja nints sem fája; 's határja is szoross, második Osztálybéli.

ANDRÁSOCZ. Orosz falu Ungvár Vármegyében, birtokosai

tokosai külömbféle Urak, lakosai ó hitüek, fekszik Ungvártól négy és ½. mértföldnyire, Bereg Vármegyének szomszédságában. Szőlei, és makk hozó fái, nem külömben tüzi fája is kevés lévén, tsekély vagyonnyai szerént harmadik Osztálybéli.

ANDRÁS VÁGÁS (*Andrásovtze.*) Tót falu Sáros Vármegyében. Birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Sz. Keresztheż közel, mellynek filiája, Bártfától egy mértföldnyire. Határja, ha jól miveltetik, elég termékeny, legelője, 's mind a' kétféle fája elég, piatzozásától sem messze, melly okokra nézve a második Osztályba tétetett.

ANDREJETZ. v. *Andrés, Andrejtzi.* Tót falu Vas Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik a' hegyek között Mór vizénél, ambár némelly javakkal bővelkedik; de mivel földgye sovány, harmadik Osztálybéli.

ANDREJOVA. *Andrinovka.* Tót falu Sáros Vármegyében, birtokosa Gróf Szirmay Uraság, lakosai ó hitüek, fekszik Palocsához közel, mellynek filiája Bártfától mintegy más fél mértföldnyire. Határjának két harmad része nem terméketlen, legelője, és fája elegendő; de egyéb fogyatkozásaiért, a' harmadik Osztályba számláltatott.

ANDRIÁNTZ. Magyar falu Szala Vármegyében, lakosai katolikusok. Vidékjének termékenységéhez, 's jeles tulajdonságaikhoz képest, első Osztálybéli.

ANGYALOS. Magyar falu Szatmár Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Szamos vize mellett, Tsengertöl, mellynek filiája fél mértföldnyire. Határja három nyomásbéli, 's száraz esztendőben tiszta, és kétszeres búzát terem, malma helyben, réttyei vizenyős helyeken lévén, sásos szénát teremnek, nagyobb piatzozása *Szatmárón* két órányira; de rosz útakon, legelőjök szoross, negyedik Osztálybéli.

ÁNYÁS. Szabad puszta Csongrád Vármegyében, lakosai katolikusok, 1788. esztendőtől fogva helységbéli Káplány ügyel az Isteni tisztelet tételre. Tartozik a' F. K. Kamarához, fekszik Tisza vize, és Puszta Szőr között, 's vízzel vagyon körül vétetetve; bő széna termő hely, nádassai olly nagyok, hogy azokbol a' lakosok nem tsak rókakat,

tókákat, és farkasokat, hanem sokszor *még* szarvasokat, és ôzeket *is* szoktak kikergetni *télben*, a' tûz erejével; e' pusztában a' lakosoknak számos lakó hazai, és majorjai is vagynak.

ANT. Magyar falu Bihar Vármegyében, földes Ura Rédey Uraság, lakosai reformátusok, fekszik a' Szalontai járásban, Békes Vármegyének határja szélén, Gyulától nem meszsze. Mint hogy e' helység a' természetnek külömbféle javaival bôven megáldattatott, elsô Osztálybéli.

ANTALOTZ. Tót falu Ungvár Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai oroszok, fekszik délfelé Ungvártól három mértföldnyire, magos hegyek között. Határja középszerû, fája elég, réttye, 's legelôje is meglehetôs lévén, második Osztálybéli.

ANTAU. Népes német falu Sopron Vármegyében, birtokosa Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' felsô járásban. Korabinszky Matyás Úrnak Lexikonnya szerént 1773. esztendôben ötven háznál több elégett itten a' lakosoknak nem kevés kárával. Patakja van, szántó földgyei jók, szôlô *hegye* nintsen; második *Osztálybéli*.

APA. Magyar, és oláh falu Szatmár Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik a' Szatmári útban Szinyer Várallyához, mellynek filiája közel. Hajdan, melly nagy, és népes helység vala, a' történetekbôl olvasható; három nyomásbéli szántó földgyei nagyok, és gazdagok; kertyei termékenyek külömbféle gyümöltsökkel tsak nem minden esztendôben, szôlô hegyei jó bort termôk, kivált a' fekete hegyen, réttye két osztálybéli, mellynek némelly része kétszer kaszáltatik, és jó szénát terem, piatzozása tsak fél mértföldnyire van, meglehetôs úton, fája mind tûzre mind épületre közel, makkoltatások ingyen, számos vize határját mossa, elsô Osztálybéli.

APÁTZA SZÁKÁLLOS. Az Sz. betûben.

APÁTZA KÖRMESD. Poson Vármegyében 1795. esztendôben *Jánosházának* nevezteteteett, a' J. betûben.

APADIA. Meglehetôs oláh falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és többnyire ó hitûek, határja jó termékenységû, réttye, legelôje elég.

APÁGY. Magyar falu Sza-

bolts Vármegyében, földes Urai Apagyi, és Zoltán Uraságok, lakosai reformátusok, fekszik *Kállótól* két mértföldnyire. Vidékje tiszta búzát, és jó főzeléket terem, réttyei tsekélyek, nagy vízáradások alkalmatosságával; fája mind a' kétféle elegendő, legelője hasonlóképen, de egy nyoltzad része határjának, homokos lévén, második Osztálybéli.

APAJ. *Opaj.* Népes tót, és magyar falu Poson Vármegyében, birtokosai Ernyei, Szászy, Nedetzky, és Turotzi Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Majtény, mellynek filiája, és Farkashída között. Határja a' gazdáskodásra igen alkalmatos, és termékeny földel bír, de a' vízáradásoktól nem szabados, tulajdonságaira nézve hasonló *Farkashída* faluhoz, második Osztálybéli.

APÁR. Magyar, és rátz falu Tolna Vármegyében, földes Ura Gróf Aponyi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Völgységi kerületben, Mutsfa, Hant, és Varasd között lapályos helyen. Vidéke termékeny, külömbféle jó tulajdonságaihoz képest, első Osztálybéli.

APATELEK. Magyar falu Arad Vármegyében, birtokos Ura Báró Péterfy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik a' Jenői járásban. Vidékje jó, szabad fája, makkja elég, szőlő hegye bőven termő, második Osztálybéli.

APÁTFA. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokos Ura a' Kapornaki Apát Uraság, lakosai katolikusok, fekszik alsó Bagodhoz, mellynek filiája nem meszsze. Határbéli földgye jó termékenységű, de fája kevés, makkja hasonlóképen, legelője elegendő, mint hogy határját a' víz járja, második Osztálybéli.

APÁTFALVA. Magyar falu Borsod Vármegyében, birtokosa az Egri kis Papság, lakosai katolikusok, fekzik egy völgyetskében, *Szilvástól* sok bértzekkel külömböztetve, *Bélkő* hegye alatt. Határbéli földgye nem utolsó, innen neveztetik *Abbatia trium fontium de Bell*, piatzozása Egerben két mértföldnyire, fája tűzre, és épületre elég, meszet is égetnek, malmai helyben. Fogyatkozásai hogy legelője nem elegendő, szántó földgye, melly dombokon vagyon homokos, tetője a' záporok által gyakorta elhordattatik, második Osztálybéli.

APÁT-

APÁTFALVA. Magyar falu Csanád Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok. Határbéli földgye kiváltképen jó, és termékeny, 's más egyéb nevezetes tulajdonságokkal is megáldattatván, elsô Osztálybéli.

APÁTFALVA. *Losontz Apátfalva.* Magyar falu Nógrád Vármegyében, totúl *Opatova,* birtokosa Báró Prónay Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Losontztól, mellynek filiája nem meszsze, határja középszerû, fája keves, réttye, legelôje elég, vagyonnyainak eladására jó alkalmatossága, második Osztálybéli.

APÁTFALVA. *Karants Apátfalva.* Magyar falu Nógrád Vármegyében, birtokosai Gróf Koháry, és Kubínyi Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Fülektöl egy mértföldnyire, határja középszerû, valamint más vagyonnyai is, második Osztálybéli.

APÁTFALVA. Népes tót falu Trentsén Vármegyében, birtokosa a' Nyitrai Püspök, lakosai katolikusok, fekszik Vág vizéhez közel, Trentséntöl fél mértföldnyire. Nevezetes majorok vannak benne, Vidékjének szántó földgyei termékenyek, erdeje, és legelôje elég, piatzozása közel lévén, elsô Osztálybéli.

APÁTFALVA. és *Szent Kalka* meszse terjedô népes helység Trentsén Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, határja meglehetôs, fája, legelôje elég, harmadik Osztálybéli.

APÁTZFALU. Szabad puszta Szatmár Vármegyében, fekszik Alsó Homorodhoz közel.

APÁTI, és *Szélpak Apáti.* Tótfalu Abauj Vármegyében, birtokosa Szent István Szerzetebéli Kis Papság, vagy a' religyiói Kintstár, lakosai katolikusok, fekszik a' Cserehâti járásban. Ambár egy részét házainak, és belsô fundusainak is Hernád vize néha elönti; de mivel más minden kívántató javai vannak, és Kassa Városához is közel van, a' hol vagyonnyait jól eladhattya, az elsô Osztályba tétettetett.

APÁTI. *Szilvás Apáti.* Magyar falu Abauj Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai leg inkább reformátusok, fekszik a' fûzéri járásban, határbéli földgye soványos, a' vízáradás, és a' tavas helyek miatt; fája, makkja elég, fából kotsikat készítnek a' lakosok, mellye-

mellyeket elárúlgatnak; a' hol a' vizek nem bolygattyák földgyeit, termékeny, és mivel Kassához is közel van, elsõ Osztálybéli.

APÁTI. Elegyes magyar falu Arad Vármegyében, fekszik Boros Jenõtöl egy jó mértföldnyire.

APÁTI. *Felsõ Apáti.* Horne Opatovcze, tót falu Bars Vármegyében, birtokosa az Esztergomi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' felsõ járásban. Termõ földgye síkoson jó, réttye gazdag, és nagy, legelõje mindenféle marháinak elegendõ, erdeje makk termõ, a' honnan mind a' kétféle fája szabad, malma helyben, vagyonnyainak eladására jó alkalmatossága, a' szomszéd Bánya Városokban, elsõ Osztálybéli.

APÁTI. *Vieszka Apáti.* Tót falu Bars Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik az elõbbenitöl nem meszsze. Határja közép termékenységû, 's vagyonnyai is olly formák lévén, második Osztálybéli.

APÁTI. *Kis Apáti.* (*male Opatovce,*) Tót falu Bars Vármegyében, birtokosa az Esztergomi káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Aranyos Maróthoz ½ mértföldnyire. Határja középszerû, tulajdonságaira nézve hasonló *Kutsits* faluhoz, második Osztálybéli.

APÁTI. *Garam Apáti.* (*Opatovce*) Tót falu Bars Vármegyében, birtokosa az Esztergomi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Lévai járásban. Mivel e' helységnek más javain kivûl szõlõ hegye is van, mellyeknek allyán kaszálhatnak is esztendõnként, elsõ Osztálybéli.

APÁTI. *Oláh Apáti.* Oláh, és magyar falu Bihar Vármegyében, birtokosa a' Varadi Püspök, lakosai ó hitûek, fekszik a' Szalontai járásban. Határja gazdag, réttye, legelõje elég, elsõ Osztálybéli.

APÁTI. *Keresztszeg Apáti.* Magyar, és oláh falu Bihar Vármegyében, birtokosa Fekete Uraság, lakosai többnyire ó hitûek, és keves reformátusok, fekszik B. Böszörménynek szomszédságában, Margitától hat mértföldnyire. Határja jó termékenységû, legelõje nagy, erdeje jó, és tágas, réttye a' marháknak hízlalására alkalmatos szénát terem, elsõ Osztálybéli.

APÁTI. Magyar, és tót falu Vas Vármegyében, birtokosa

kosa Péchy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kőszegtől egy, és ½. mértföldnyire, Szombathelyhez is egy mértföldnyire. Határjok termékeny, földgyei, réttyei jók, fája nintsen, de e' fogyatkozást meghaladgya, földgyének termékenysége, kereskedésre, 's vagyonnyiaknak eladására való jó módgyokért, elsô Osztálybéli.

APÁTI. *Opatulze.* Elegyes tót, és magyar falu Hont Vármegyében, birtokosa Vajda, és más Uraságok, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Házas Nenyéhez, mellynek filiája közel, Bozóktol mintegy két mértföldnyire. Határbéli földgye jó, fája tűzre elég, épületre való kevés, legelője bővséges, és szőlô hegye is középszerű borokat terem, elsô Osztálybéli.

APÁTI. *Úri Apáti.* Szabad puszta Hont Vármegyében, fekszik Rimaszombathoz ½. mértföldre, lakosai tótok, evangelikusok, és reformátusok, fája mind két rendbéli elég, valamint réttye is; szántó földgyeinek termékenysége középszerű, bora nem terem, második Osztálybéli.

APÁTI MARÓT. Az M. betűben.

APÁTI. *Bajmótz Apáti.* (*Bojnitze, Opatovtze.*) Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura a' Nyitrai Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Bajmóztol fél mértföldnyire, Nyitra vize mellett. Határja közép termékenységű, réttye elsô osztálybéli, fája tűzre, és legelője is elegendô, malma helyben, piatzozása Bajmótzon, Prividnyén, és Német Prónán; de mivel szőlô hegye nintsen, 's termô földgyei is középszerűek, a' második Osztályba tétettetett.

APÁTI. Nyitra Apáti. (Nitranszka Opatovcze.) Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokosai több földes Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Nyitrától egy és ½. mértföldnyire. Határja jó termékenységű, földgye, réttye elsô osztálybéli, malma, piatzozása mint *Pereszlénynek;* de mivel szőlője, és egyikféle fája sints, második Osztálybéli.

APÁTI. *Livina Apáti. Livinszke Opatovcze.* Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokosa a' Nyitrai Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Bodóki járásban. Határja közép termékenységű, réttye elsô osztálybéli, malma helyben; de mivel fája

ja nints, szôlôs kertyei szorossak, legelôje is, második Osztálybéli.

APÁTI. Szabad puszta Nyitra Vármegyében, fekszik Merasitzhez közel, mellynek filiája.

APÁTI. *Nemes Apáti.* Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosa Besenyei Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Egerszegtöl egy mértföldnyire. Határja közép termékenységû, hegyes, és völgyes, fája nintsen, szôlôje elég, piatzozása Szala Egerszegen, és Kanizsán, eladásra meglehetôs módgya lévén, második Osztálybéli.

APÁTI, Szala Apáti. Mezô Város Szala Vármegyében, birtokosa a' Szalavári Apát Urság, lakosai katolikusok, fekszik Szala vize mellett Sz. Gróthoz egy, és ¾. mértföldnyire. Lakó helye vala a' Szent Benedek Szerzetének, 's jeles Klastromával díszesíttetik, és Sz. Adorjánról neveztetik. Határbéli földgye középszerû, legelôje elég, szôleje jó termékenységû, borainak eladására meglehetôs módgya, fája tûzre, és épûletre, a' határban malma; de mivel berkes réttyeit az áradások néha eltöntik, második Osztálybéli.

APÁTI. *Kis Apáti.* Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Tapoltzai járásban, Hegymagashoz, mellynek filiája nem meszsze. Határja homokos, sem fája, sem legelôje elegendô nem lévén, harmadik Osztálybéli.

APÁTI. *Monostor Apáti.* Magyar falu Szala Vármegyében, birtokos Ura a' Veszprémi Püspökség, lakosai katolikusok, fekszik a' Tapoltzai járásban, határja termékeny, fája, legelôje elég, 's más javai is lévén, elsô Osztálybéli.

APÁTI. *Puszta Apáti.* Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik a' Kapornaki kerületben. Határja elég tágas, de hegyes, legelôje alkalmatos, és elég; makk termô erdeje szép, fája tûzre elegendô, vagyonnyainak eladására módgya, tsekély földgyei soványok, réttyeivel együtt; mivel a' záporok elszokták mosni, mellyek miatt harmadik Osztálybéli.

APÁTI. vagy *Adamovits.* Magyar falu Somogy Vármegyében, birtokosa Tányi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kis Bárhoz, mellynek filiája nem meszsze, Szigettöl

fél

fél mértföldnyire. Határjában szőlő hegye nintsen, másként minden javai vagynak, eladásra is *jó* alkalmatossága lévén, első Osztálybéli.

APÁTI. Másként *Kis Bdr.* Magyar falu Somogy Vármegyében, birtokosa a' Veszprémi Püspök, lakosai katolikusok, fekszik Koppántol nem meszsze. Határjában minden javai vagynak, szőlő hegyekkel együtt, 's jeles tulajdonságai szerént, első Osztálybéli.

APÁTI. *Kapots Apáti.* Magyar falu Szabolts Vármegyében, birtokosai Ördög, és Kaposi Nemes Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik a' Kisvárdai járásban, mintegy ¼ órányira Tisza vizétöl, határja, melly a' Tisza felöl van, rész szerént kaszálókból áll, mellyeken jól épültt fák, és gyakran nagy hasznú gyümöltsösök találtatnak, rész szerént pedig szép nagy szálas erdőkből; más része pedig határjának, szántó földekből, és jó gabona termő helyekből áll; vagyon határjokon egy nagy *Merotva,* vagy halastó is. Lakosai halászattal, öl, és szálfa készítéssel, 's más mesterségekhez való fa eszközöknek készítésével, 's ezeknek eladásával szoktak kereskedni, és a' mi házi, 's mezei gazdaságoktól idejek marad, fa szerszámok készítésére fordítyák; földgye középszerű, javai külömbfélék, második Osztálybéli.

APÁTI. *Dobrats Apáti.* Magyar falu Szatmár Vármegyében, birtokosa Cseh Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Szamos vize mellett, Szatmár Németitöl, mellynek filiája egy mértföldnyire. Határbéli szántó földgyei közép termékenységűek, mellyek tiszta, és ketszeres búzát teremnek; nagyobb része réttyeinek kétszer kaszáltatik, Szatmári piatza egy órányira van, holott jó módgyok a' pénz keresetre, legelője jó, Szamos vizén alkalmatos itató helye, fája tűzre, és épületre. Vannak almássai is, mellyekből még nagyobb hasznot vesznek, mint más gazdagságbol, szőlő hegye kettő, *Szamáron,* és *Erdödön,* malma helyben, és a' szomszédságokban. Fogyatkozasai, hogy szántó földgyei nagy áradáskor tsekélyek, a' lakosokhoz képest, nem külömben legelőjök is, második Osztálybéli.

APÁTI. *Ótsva Apáti.* Magyar falu Szatmár Vármegyében, birtokosa Gróf Károlyi Uraság,

Uraság, lakosai reformátusok, fekszik Ótsva nevű helységnek szomszédságában, 's az Ótsvai Uradalomhoz tartozik, határbéli szántó földgyei három nyomásbéliek, mellyek mindenféle gabonát teremnek, réttyei is a' marháknak hízlalására való szénát hoznak, 's némelly része kétszer is kaszáltatik, piatzozása nints meszsze, és jó útakon, legelője ambár nem nagy, de mindenféle marháinak alkalmatos, fája elég, *Bajos* nevezetű erdőn, szabad makkoltatások van, hasznos gyümöltsös kertyeik is vagynak, néha fuharozásokra is adatik módgyok, 's kendert áztató vize elég, és itatója alkalmatos, malmok közel, elsô Osztálybéli.

APÁTI. Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Trentséntöl nem meszsze Vág vize mellett, Turnának szomszédságában, mellynek filiája. Határja jó termékenységű, 's kulömbféle javakkal bővelkedô, elsô Osztálybéli.

APÁTI. Magyar falu Tolna Vármegyében, birtokosa Gróf Aponyi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Czikóhoz közel, Tolnától ¾. mértföldnyire, nevezetes természébéli tulajdonságaihoz képest elsô Osztálybéli.

APÁTI. Szabad puszta Tolna Vármegyében, birtokosa Cserneky Uraság. Határja jó termékenységű.

APÁTI. Nyárs Apáti. Szabad pászta Pest Vármegyében.

APÁTI. *Jász Apáti.* Népes szabad magyar Jász Város, a' Jászságban, fekszik Jászberénytöl két, Gyöngyöstöl három, Szolnoktol négy, Egertöl öt, Pestöl tiz mértföldnyire, lakosai katolikusok. Határbéli földgye kiváltképen termékeny, nevezetesíti a' többek között e' helyet bóldogúl kimúltt, MARÓ PÁL Úrnak itten lett születése, a' ki is jeles tehetségeihez képest, külömbféle tisztes hivatalokat viselt vala. Külömbféle munkái esmeretesek, mellyeknek tzimjéit lásd Fö tisztelendô *Práy György* Kanonok Úrnak halálára írtt gyászoló beszédgyében. Ez a' megbóldogúltt jó Úr, nevezetes eszköz, és elômozdító vala a' magyar Nyelvet, és Literaturát tanító székek' felállíttatásában, sôt személyesen is dolgozott, a' magyar szó tárnak készítésére tartozó közmondásoknak, és példa beszédeknek deákra való által fordításában. Határbéli

földgye

földgye gazdag termésû, 's a' természetnek külömbféle javaival megáldatatván, elsô Osztálbéli.

APÁTI. Szabad puszta Komárom Vármegyében, birtokosa a' Szent Mártoni Apat Uraság, határja jó.

APÁTIN. Német mezô város Bárs Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Sz. Iván puszta, és Új Szonta között; lakosai leginkább kézi mesterséggel élnek, a' város rendesen épitetett; több útszai között kettô leg nevezetesebb, épületei között pedig a' Királyi Élésház, melly három emeletre (*Contignatio*) épült. Szántó földgyeinek harmadrésze sovány, 's mezeinek csak egy része hasznos, kereskedése mint hogy Duna mentében fekszik, lehetne, de mivel itten hajók nem rakodnak, semmi hasznot sem hajt a' lakosoknak, legelôje Majusnak végéig elegendô, marha itatója meglehetôs, fája szûken, szôlôi is vagynak; de kevesek, nádassa elég, Királyi Fábrika is vólt benne; vásárjai is vannak, 's fél esztendôbéli kortsmáltatása, legelôjök a' sálétromos forrásoktol kiégettetvén, marháikat kéntelenek az Ugarokon legeltetni, 's rész szerént otthon tartani, kukuritza szárakon, 's szôlô leveleken, melly fogyatkozásai miatt harmadik Osztálybéli.

APTZ. Mezô Város Heves, és Külsô Szolnok Vármegyében, földes Ura Hertzeg Grasilkovits Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Zagyva folyó vize pártyán, határbéli szántó földgyei, ha trágyáztatnak, jók, szôlei nevezetesek, fája tûzre, 's épületre, szûken, vízi malma a' határban, legelôje is elegendô, réttye meglehetôs, földgyeinek egy része homokos, és a' záporok ártalma alatt van, a' második Osztályba tétetett.

APONY. Nagy Apony. Tót falu Nyitra Vármegyében, 's Püspökségben. Az Uraságnak nagy, 4 szegû Kastéllya itten nevezetes. Birtokosa Aponyi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Nagy Tapoltsántól egy, és ½. mértföldnyire, Vidékje termékeny, 's igen vídám, valamint azon egész völgy, melly Nyitra völgyének neveztetik. Szôlô hegye selejtes, mind a' kétféle fája elég, legelôje is, réttye hasonlóképen, piatzozása szomszédságban Nagy Tapolcsányon, malma is helyben lévén, elsô Osztálybéli.

APO[illegible]

APONY. *Kis Aponyi.* Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Nagy Tapoltsánhoz egy mértföldnyire. Vidékje, és ternô földgyei az elôbbenihez hasonlók lévén, ez is elsô Osztálybéli.

APORKA. Magyar falu Pest Vármegyéb. földes Ura Vittay Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Ketskenéti járásban Pereghez közel, mellynek filiája. Határja közép termékenységû.

APOSTAG. Magyar, és tót falu Pest Vármegyében, birtokosa Fáy Uraság, 's több nemesek, lakosai katolikusok, 's Plébániája is van, evangelikusok, és reformátusok, fekszik a' Sólti kerületben, kies térségen, nem meszsze a' Dunatól. Széless mezôsége van, de a' vízáradások artalmára vagynak, szôlei ollyanok, mint *Akasztó* helységének, nádassa elég, Duna folyása körûl, szántó földgyei termékenyek; de réttyeit elszokta önteni a' víz, és töltésekkel kell határját oltalmazni, második Osztálybéli.

APOSTAG. *Kis Apostag.* Szabad puszta Fejér Vármegyében, határja közép termékenységû.

APOVA. Elegyes tót falu Hont Vármegyében, a' Csábrági Uradalomban, fekszik Csallhoz, mellynek filiája nem meszsze, birtokosa Gróf Koháry Uraság, lakosai katolikusok. Legelôje elegendô, 's mind a' kétféle fája; de mivel szôlô hegyei nintsenek, földgyei is soványok, harmadik Osztálybéli.

APRITS. Elegyes falu Arad Vármegyében, lakosai ó hitûek, fekszik Borosjenôtôl egy, és $\frac{1}{4}$. mértföldnyire. Határja közép termékenységû.

APSA. *Alsó Apsa.* Oláh falu Máramaros Vármegyében, birtokosai több Nemes Urak, lakosai ó hitûek, fekszik Szigethez közel, mellynek filiája közel Apsa vizének a' Tiszába való béfolyásához. Vidékje jó termékenységû, tulajdonságai Alsó Rhona falu határjához hasonlítók, elsô Osztálybéli.

APSA. *Felsô Apsa,* totúl *Apsó.* Oláh falu Máramaros Vármegyéb. birtokosai több nemes Urak, lakosai katolikusok, és oroszok, fekszik Apsa, vagy Apsitza folyó vize mellett, Kobolya Polyanához közel, mellynek filiája. *Botskotól* egy mértföldnyire, határja az elôbbenihez hasonló, elsô Osztálybéli.

APSA. *Közép Apsa.* Oláh falu

falu Máramaros Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai leginkább oroszok, fekszik nem meszsze az elôbbeni helységtöl. Határja az elôbbeni falukhoz hasonló, 's valamint azoknak, úgy ennek is jó keresettye van a' Bányákban, és Sziget mezô Városban; de ennek legelôje szoross lévén, 's mivel réttye is tsekélyes, második Osztálybéli.

APSITZA. Oláh falu Máramaros Vármegyében, lakosai ó hitûek, fekszik Kobolya Polyanához, mellynek filiája nem meszsze, Botskotól másfél mértföldnyire, nevezetes az Apsitza vizének itt való eredetéröl. Határja jó termékenységû.

APSITZA. Folyó víz Máramaros Vármegyében, melly nem hoszszas folyása után a' Tiszába szakad.

AR. *Kis Ar.* Magyar falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, lakosai reformátusok, fekszik a' Tisza mellett, Gyarmattól egy mértföldnyire. Határja gazdag, legelôje, réttye elég, fája mind a' kétféle, itatója alkalmatos, 's egyéb jeles vagyonnyai is lévén, elsô Osztálybéli.

AR. *Nagy Ar.* Magyar falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Rédey Uraság, lakosai reformátusok, fekszik az elôbbeninek szomszédságában, határbéli szántó földgyei jó nemûek, tûzre való fája szabad, épûletre való pedig az Uraság erdejéböl engedtetik, gyümöltsös kertyei termékenyek, Tisza vize határját keresztûl follya, 's azon szoktak gyümöltsel, és fával kereskedni; van a' községnek ½. esztendôbéli kortsmáltatása, és 16. emberre való kaszálló réttye, itatója alkalmatos határjában; malma helyben, réttye szoross, legelôjét is a' vízáradások néha elboríttyák, 's Tisza, és Túr vize ellen töltéseket nagy fáradsággal tartanak; mindazáltal más javaiért elsô Osztálybéli.

ARABÓ. Hajdani név, most Rabtza vize, ered Sopron Vármegyében, 's a' kis Veszprémi tartományt meghaladván, Gyôr Vármegyében Martzal vizével egyesíttetik, Tsukákkal, és más halakkal is bövelkedik.

ARATS. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai Gróf Eszterházy, és más földes Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Füredtöl nem meszsze, a' híres füredi savanyú kúthoz pedig még közelebb, mint maga Füred,

határja homokos, fája, legelője van, de szőlője keves, melly miatt harmadik Osztálybéli.

ARATS. Horvát falu Somogy Vármegyében, földes UraVég Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Szigeti járásban, Baboltsához közel, mellynek filiája, határja közép termékenységű, réttye, legelője elég, vagyonnyai külömbfélek, második Osztálybéli.

ARAD VÁRMEGYE, *Comitatus Aradienſis, Arader Gespanschaft, Aradszke Sztolitze.* Nevezetét vette Arad Várától, melly hajdan *Orodnak* hívattatott; lásd *Bonfint* felőle *a*). Hajdan Békes Vármegyének nagy részét magában foglalta. Felallíttatván pedig a' *Bánát*, mellyhez a' Maroson túl való rész kaptsoltatott, nagyon megkitsinyittetett; napkelet felűl Csanád Vármegyétől terjed Erdély Országnak széléig, mintegy nyoltz mértföldnyire, dél felé Maros, és Temesi Bánát mellett. Szélessége mintegy másfél mértföldet tesz. Erdély Ország szélén pedig vele határos faluk. *Petrisch, Roschia, Csanád, Békes* felől pedig, *Peske Simánd, Komlós, Fejéregyház.* Hegyei, az alattok fekvő helységektől neveztettek, mellyek között leg magossabb *Kladova* hegye, fekszik észak felé *Sólymos* hegyének ellenében, mellyhez nagyságára nézve majd hasonló, 's régi Váráról nevezetes. Ezek után következnek *Barzov, Utoni,* és *Roschi* hegyek, 's valamint Erdély Ország felűl szüntelen való hegyek választyák határját, úgy Zaránd Vármegye felől is hegyekkel kerittetik. Maros vizének partyától fogva pedig a' Tisza felé egészen puszta, és erdőség nélkűl való, térségből áll.

a) Decad. 1. Libr. 1. p. 26. 19. Conf. P. Ranzani Epitome Rer. Hungaricarum. p. 208. 34.

Folyó vize *Maros*, melly e' Vármegyébe *Petrichnél* szakad, honnan napnyugot felé lefolyván e' helységeket mossa: ugymint *Szelestye, Illyiyo, Tok, Ohaba, Szarvasin, Vinyesd, Tótvárad, Gyulicza, Kovasdia; Kapruczа, Konop, Odvas Sólymos,* és *Radna* Városának széleit. Minekutánna pedig a' hegyek közzűl kifolyt, *Paulis, Monderlak, Csitser, Szombathely, Orod, Glogovecz, Arad,* és *Bodrog* mellett folyel, az után pedig Csanád Vármegyét választya el Temestől; öble bővséges, mivel

vel a' hegyekből lefolyó patakokkal szaporíttatik, 's ez az oka, hogy az essőzések után, olly szélesen terjed, 's néhol külömbbféle folyásokra szakadozván, kies szigeteket formál; vize nagyon egészséges, és Erdély Országban aranyos is a' fövénnye, mellyet az Erdélyiek, vagy egészen ki merítenek belőle, vagy e' szélen lévő Hazánkbéliek vele foglalatoskodni nem akarnak, halai kiváltképen dítséretesek, pontyai még a' tiszabélieket is felül haladgyák, 's szinekre nézve is külömbözők, mert a' tiszabéliek barnák, ezek pedig fejérellők; húsok is kenyebb, mint a' tiszabélieké. Egyéb féle nevezetes halakkal is bővelkedik. Vidékje az egész Vármegyének termékeny, ki vévén némelly hegyes helyeket, hol a' lakosok kivált képen oláhok, 's leginkább kukoritzát termesztenek; mások felett termékenyek pedig *Kovátsintz*, és *Kubin*. Határjai, 's borai is külömbfélék, közöttök némellyek középszerűek; dítséretesek ellenben a' *Ménesiek* mellyek után következnek a' *Kovátsintzi* és *Gyoroki* borok; ezek után a' *Radnai*, 's majd a' *Solymosi* és *Paulisi* borok; holott e' Vármegyének határja mind búzával, mind borral eléggé meg áldattatott; gyümöltse kevesebb mint termésthetne, hamvas almája nevezetes; de még jobbak kedves ízű dinnyéi, barmai kitsinyek ugyan; de mind hasznokra, mind húsokra nézve, mind pedig a' munkára alkalmatosak lévén kedvesek. Lovai is kisdedek, de serény futók, és frissek, vadászattya kiváltképen való, mind a' repülő madarakra, mind pedig más külömb féle vadakra nézve. Az egész Vármegyében mindöszve 226. Lakóhelyek vagynak, és a' Csanádi 's Aradi Püspöki megyékez tartozik.

ARAD. Ó Arad építtetett a' közönséges véllekedés szerént *Arad*, vagy *Orod* Vezér által, a' kitől vette nevezetét is. Igen régi vár vala ez, a' Maros vize partyán; nevezetesítette hajdan az itt volt Káptalan, *a*) és IIdik BÉLA Királynak itten tartatott Ország gyűlése. *b*) Mellyben HELENA Királyné, Férjének szeme világától lett megfosztatásáért olly hathatósan beszéllet vala az Országnak Rendgyei előtt, hogy a' vétkesek azonnal hatvanan megölettettek. Sajnálta e' kemény büntetést BÉLA; de a' felgyúlladott

sokaságnak haragját nem engesztelhette. Eltörôltetett annakutánna a' Tartárok által, de ismét még sokkal inkább megerôsíttetett. Meggyôzetetvén pedig a' Keresztények Temesvár alatt, nem sok idô alatt Arad is jármok alá jutott; de a' mieinktöl ismét viszsza vétettetett *c*). Minekutánna pedig Magyar Országnak Királyai, és a' Törökök által felingerlett Erdély Országnak Fejedelmei között a' versengezések uralkodtak volna, felsegíttetvén *Bátori Gábor* az Ozmanoktól, az Erdélyieknek hatalmokba jutott; élvén azonban a' jó alkalmatossággal a' Törökök ismét jármok alá keríttették, és az alatt nyöge egész 1686. esztendôig, míg *Mertz*, és *Hájszter* Tsászári Vezérek, nagy számú Ozmanoknak megölettetése, és három száz Törököknek elfogattatásával szerentsésen vissza nyerék (lásd felôle *d*) *Iſtvánfit*) nevezetes nyereséggel. E' nem véltt nagy nyereséggel megelégedvén a' Keresztények, ôrizet nélkül hagyák a' Várat, és így a' Törökök ismét viszsza foglalták, 's hatalmok alatt is maradott, míg 1688. esztendôben *Lippát* elfoglalván, *Karaffa* által, ismét a' Tsászárnak hatalma alá hódolt vala. Az idôtöl olta szûntelen kôzelít végsô elenyészéséhez; mert már ma alig lehet omladékain kivûl belôle valamit szemlélni. Leg inkább nevezetesíti e' helyet IIdik BÉLA Királynak itten lett eltemettetése; noha már annyira eltsekélyedett, hogy inkább vélnéd azt valami falunak, mint hajdani nevezetes erôsségû Városnak.

a) In ritu explorandæ veritatis L. Q. 2.

b) Bonfin. Lib. VI. Dec. II. p. 255. 8.

c) Istvánfi Libr. XXIX. p. 669. 26.

d) Istvánfi Libr. XLVI. p. 599. 6.

ARAD. Új Arad, fekszik Ó Aradtól majd egy mértföldnyire ugyan azon a' parton, mellyen Ó Arad fekszik, napnyugot felé, a' Váradtól, Temesvárra vezetô úton. Némellyek azt állíttyák, hogy Ó Arad az Ozmanok által e' helyre tétete által, hogy a' Kerezstények által történhetô ellenséges megtámadásnak fedezésére lehetnének, mint hogy a' Törökök *Maros Vizétöl Komlós* falu felé, egész a' nagy hegyekig széless sántzokat ástak, az Erdélyieknek ajánlott minden lehetô segedelem-

lemnek, 's oltalomnak szolgáltatása végett. Sôt a' hol most Új Arad fekszik oda egy Kastélyt építtettek, nevezetes erôsséggel körûl vévén azt, 's hathatósan oltalmazák, és hatalmok alatt is tartották egész a' *Szentesi* hartzig. Megvervén pedig itten EUGENIUS Hertzeg az Ozmanokat, vissza térésekor e' helyet fekvésére nézve, nevezetes, és erôsségnek elég alkalmatos vidéknek találván, a' megujjításra méltónak ítélte, 's hogy mostani épûlete szerént ujjítassék, egyszer'smind meg is parantsolá. Az új erôsség négy szegelet formán van építve, 's olly ſzeless föld sántzokkal körûl vétettetve, hogy két kotsi, üregében, egy más mellet bátorságosan járhat; oldalai kô fal helyett, hantokkal erôssítettek. Nevezetesen oltalmazá e' várat *Rákotzi* serege ellen *Löffelholtz* akkori Arad Várának Fô Kapitánnya, olly erôvel, és vitézséggel álván ellent a' Rákótziak ellen, minémût felôle nem is véllhettek volna. Mert mindenfelöl körûl vétettetvén, 's élelmek sem lévén a'Várbélieknek, drágább vagyonnyát, és ezüstyeit öszve szedé, 's a' szomszéd Temesvári Törökökhöz folyamodott, és általok fel is segíttetett. A' Várnak két kapui vagynak, egyik dél felé, melly a' Bánáti Temesi útra vezet, másik észák felé a' Városba. Levegôje meglehetôs, vize pedig mint hogy Maros vizével élnek, egésséges. A' Váron kivûl fekszik a' Ratz Város, melly Rákótzi hada elôtt meglehetôsen fel vala épûlve; de ezek által háromszor hamuvá tétettetett. Megújjíttatott annakutánna a' németek által, és innen német Városnak neveztetett, ambár elég rátzok, és magyarok is lakják. Szépen épûlt az 1763. esztendôben kezdetett mód mutatás szerént. Mellyben a' SZENT FERENTZ szerzetebéli Attyáknak Klastroma van, 's Templomjok 1781. szenteltetett fel. Jeles épûlet az említett szerzetes Atyáké után, a' Város Fô Kapitánnyának háza, az *Örálló* ház, a' ſer ház, és némelly kereskedôk', 's nem külömben *Lovász* Uraságnak házai. Különös kegyelmessége vala Ô Felségének, hogy a' kik az új városban, a' ki mértt mód szerént építének, és itt letelepedének, minden hazánkbéli szabadságoknak megnyerésével, ötven esztendeig szabadok az adónak fizetésétöl, sôt még

épûleti szükséges eszközök is adattattak számokra. Lakosai dohánnyal, 's más külömbféle hazai termésekkel kereskednek; mások pedig kézi mesterségekkel. Határja kiváltképen termékeny, de igen ſzoross, úgy hogy, ha szölös kertyei külön választatnak, alig marad valamire való kis földetskéje. Melly valóban nagyobb volna, hogy ha hajdan Ó *Arad* e' helyen lett volna; vagyonnyainak eladására jó alkalmatossága, 's piatza van; országos vâsárjai nevezetesek, 's ambár a' víz áradások néha kárára vannak, mint hogy miatta az útakat, 's hídakat is újjítani kéntelenek, mind az által elsô Osztálybéli.

ARAD. Tót falu Esztergom Vármegyében, lakosai katolikusok, fékszik Kis Újfaluval által ellenben, a' Duna partyán, Bátorkeszitôl egy mértföldnyire. Határja közép termékenységû, réttye, legelôje is meglehetôs.

ARAD Szabad puszta Esztergom Vármegyében, fekszik Német Szölgyénhez közel, mellynek filiája.

ARADATZ. Elegyes falu Torontal Vármegyében, birtokosa Iság, és Kis Uraság.

ARADI. Szabad puszta Somogy Vármegyében, fekszik Csöpröm, 's Davodihoz nem messze.

ARADVÁNY. Szabad puszta Szabólts Vármegyében.

ARAJ. Elegyes oláh falu a' Bánátban, fekszik a' Betskereki kerületben Beodra, és Malnitz között. Határja jó termékenységû.

ARAK. *Arakhen* magyar és német falu Sopron Vármegyében, birtokos Ura Viczay, és Nagy Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik *Sopróntól* egy mért földnyire. Határja szoross ugyan, 's földgye sovány, és nehezen termô, réttyei nem külömben sovány szénát teremnek; de legelôje még is elegendô volna, hogy ha a' Dunának ki öntése réttyeit nem kárositaná, kereskedésre nints módgyok, harmadik Osztálybéli.

ARAK. Elegyes falu Arad Vármegyében, földes Ura Petö, és Magótsy Urak.

* ARAKSON. Elegyes német falu Sopron Vármegyében, lakosai katolikusok, határja középszerû, valamint vagyonnyai is, mellyekhez képest második Osztálybéli.

ARANYAD. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai Szegedi, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Szent Grót M. Városnak szomszédságában, határja

ja jó termékenységû, 's külömbféle vagyonnyaihoz képest elsô Osztálybéli.

ARANYADKA. *Zlata* Abaúj Vármegyében.

ARANYÁG. Oláh falu Arad Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai oroszok, fekszik *Agristól* nem meszsze, határbéli földgye termékeny, fája's makkja elég, külömbféle fa edényeket készítenek, 's árúlgatnak lakosai, meszet is égetnek; mivel pedig határját a' víz néha háborgattya, második Osztálybéli.

ARANY. *Nagy, és kis Arany.* Szabad puszták Nógrád Vármegyében, birtokosa Madrutsány Uraság, határja közép termékenységû, fája mind a' két féle elegendô. Egyenlô tulajdonsággal bírnak, fekvések a' Karants hegye alatt vagyon, Lossotzhoz 1½ mértföldnyire.

ARANYAS. Vagy *Aranyos*, magyar, és tót falu Borsod Vármegyében, birtokosa Motsáry Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik *Mályi* puszta, és *Hárdány* között. Határja hegyes, völgyes, erdôje sok is, szántó földgyei, ha trágyáztatnak termékenyek, piatzozása egy mértföldnyire Miskoltzon, a' hol mind vagyonoknak jól eladásával, mind kézi munkával pénzt kereshetnek, tûzi fája ingyen, épületre való pedig az Uraságnak engedelmével, szôlô hegyei középszerûk, malma egy óránya van, elsô Osztalybéli.

ARANYITKA. Elegyes lakosú tót falu Abaúj Vármegyében, földes Ura Kassa Városa, lakosai katolikusok, nevezetét vette hajdani Arany bányáinak bövségétöl. Hiresek valának, Arany szálas hegyei, mellyek a' faluhoz nem neszsze feküdtek; ambár az aranynak ásattatásától, 's fel keresésétöl már régen elállottak a' Kassaiak, mostani lakosai juhok tenyésztetésével foglalatoskodnak. Határja kitsiny, és sovány, szántó földgyei, 's réttyei hasonlóképen, melly a' hegyektöl származik, harmadik Osztálybéli.

ARANYOS. Elegyes falu Baranya Vármegyében, birtokosa Czindery Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Pétsi járásban. Határja középszerû, javai között leg nevezetesebb, hogy a' Pétsi piatzon mindenét el árúlhattya, elsô Osztálybéli.

ARANYOS. *Alsó, és Felsô Aranyos*, két magyar falu Komárom Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai

kosai reformátusok, fekszik Komáromtól más fél mértföldnyire. Határjai középszerű termékenységgel bírnak, réttyek, 's legelőjök nagy, más javaik is lévén második Osztálybéliek.

ARANYOS. Magyar falu Heves, és külsö Szolnok Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Bátorhoz, mellynek filiája nem messe. Verpeléttöl egy mértföldnyire. Vidékje termékeny, réttye, legelője elég, malma helyben, második Osztálybéli.

ARANYOS. *Báts Aranyos.* Magyar falu Szabolts Vármegyében, földes Ura Gróf Gyulay Uraság, lakosai reformátusok, fekszik a' Kis Várdai kerületben, partos helyen, és a' Tiszának áradása kevés ártalmára van; kertyei a' Tisza mellett kiváltképen termékenyek, földgye három nyomásbéli, szél malma is van, búzája, főzelékje, lennye, dohánnya elég terem; méhe, és jó réttyei vagynak, piatzozása nyoltz mértföldnyire Debretzenben, tűzi fája, legelője nintsen, malma más fél óránnyira, szállakkal is kereskednek, első Osztálybéli.

ARANYOS. *Arges.* Oroſz, és oláh falu Szatmár Vármegyében, birtokoſa Kornis Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik a' Krasznaközi kerületben, szántó földgyei középszerű termékenységgel bírnak, réttyei jók, és fele a' víz áradástól mentt, 's hasznos szénát is teremnek, piatzozása kettő, Nagy Bányán egy mértföldnyire, *Miſtorfalván* egy óra járásnyira, vagyonyait minden héti vásárokon eladhattya, legelője jó, tizedet nem adnak, *Mistorfalvai* Bányák közel vannak hozzá; malmai alkalmatosak a' szomszéd helységben, szántó földgyeinek harmadrészét alkalmasint elönti az árvíz, harmadik Osztálybéli.

ARANYOS MEDGYES. *Zlaty medyes.* Elegyes lakosú mező város, Szatmár Vármegyében, lakosai ó hitűek, és reformátusok, fekszik Szatmártól két mértföldnyire, lapályos helyen, a' hegyek tövében, nem meszsze Szamos vize partyától. Eléggé meg erössitett hely vala; ambár *Károly Várához*, sem szépségére, sem épületeire nem hasonló; az előtt voltak itt több Tábor helyek, és Várak, ugy mint *Porbély*, nem meszsze *Kaplánytól*, *Pete*, 's nap keletre *Pokárt*, a' mint vólt kerítéseinek sok jelei bizonyíttyák, 's *Lónyai* nagy Nemzetségnek régi kastéllyával

val diszesittetett, szántó földgye elegendő van, délre fekvő földgyei termékenyebbek a' többinél; réttyei jók, piatzozása egy órányira meglehetős úton, legelője elég, fája mind épületre, mind tűzre szabados a' határban, szöleji is vagynak, és saját erdeikben makkoltatások, úgy a' határban, mint szomszédságban, mellyet *Berentze* és *Görbed* helységekkel, bírnak. Határjának egy részetskéjét számos vize mossa, első Osztálybéli.

ARANYOS MARÓT. *Gülden Marot. Marovtze.* Régi népes mező Város Bars Vármegyében, földes Ura Gróf Migázzy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kis Tapoltsánhoz egy kis mértföldnyire, *Gyimes*, és *Sz. Benedek* között, szép épületekkel, 's katsélyokkal ékesittetett. Nevezetes vala az előtt benne, a' volt Paluskai Uraságnak élet tárja (*Granarium*) a' Város piatzán épittetve, melly tágas, és magos épület, az alsó részében kalmár bóltok vagynak, a' felső részei pedig búza tartásra rendeltettek; határja termékeny, kivált a' búza termesztésre, mások felett alkalmatos, lakosai leginkább mesteremberek, és szorgalmatosak, 's nevezetesen a' gyapju mivelést annyira gyakorollyák, hogy a' külföldiekhez közel hasonlító jó posztót szőnek, hét országos vásár szokott benne esni, mellyek elég népesek, régenten a' Gyimesi Uradalomhoz tartozott, néhai Paluskai György vette meg magának, a' hozza tartozó egész uradalommal együtt, ki is e' Városnak ékesítésére, 's népesítésére különös gondgyát függesztvén, Aranyos nevet is ada e' Városnak; kétség kivül, hogy más hasonló nevű helységektől meg különböztesse. Bétsi Érsek, MIGÁZZI Kardinális is, sokat költött e' kedves múlattságos lakóhelyének felékesitetésére: nevezetesen a' Templom', Plébánia', 's Kastélya épületteyire. Bővelkedik szőlőkkel is, mellyek gyümöltsös fákkal gazdagok, legelője elég, földgyei, és réttyei jók, malma helyben, Szent Benedeken is piatza, kereskedésre, 's a' szomszédságban vagyonnyainak eladására jó módgya; de mivel fája nintsen elég, a' második Osztályba tétettetett.

ARANYOS PATAK. Középszerű magyar falu Zemplén Vármegyében, lakosai katolikusok, és reformátusok. Határja három nyomásbéli, de nem igen termékeny, és

köve-

követses; szénája meglehetôs, legelôje elég, fája mind a' kétféle, malma a' szomszédságban, itatója jó, piatzozása *Eperjesen*, *Varannón*, harmadik Osztálybéli.

ARANY PATAKA. *Zlato.* Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Bártfa Városa, lakosai katolikusok, fekszik Gaboltóhoz kôzel, mellynek filiája, Zborovtól egy mértföldnyire, ambár réttye, legelôje, és erdeje is van; de mivel határja valamivel soványabb mint kellene, piatzozása ugyan nem meszsze, harmadik Osztálybéli.

* ARÁNY. Magyar falú Heves, és külsö Szólnok Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Gyöngyöshöz nem messze, földgyei, és réttyei jók, piatzozása Egerben, és Gyöngyösön, legelôje elég, itató helye alkalmatos, szilvássai jók, kertyei hasznosak, keresetre is jó módgya, malmai közel; fája helyben nints, sem makkja, sem nádassa, második Osztálybéli.

ARANKA VIZE. Nevezetes folyó víz Temes Vármegyében, Temes, és Tisza vize között; eredetét veszi Arad mellyéken, 's az után motsáros, és posványos helyeken folyván, minek után-na Maros vizével egyesûlt, egyenesen a' Tiszába szakad.

ARASZ TEMPLOM. *Araszkirchen.* Elegyes német falu a' Banátban, lakosai katolikusok, fekszik Rátz Betse, és Beodra között. Határja jó termékenységû.

ARATÁS. Középszerû elegyes falu a' Bánátban, lakosai katolikusok, fekszik a' Tiszának motsáros szélein, határja jó termékenységû.

ARBAVETZA. *Alsó, és Felsö Arbavetza.* Tót falú Vas Vármegyében, lakosai katolikusok, határjai középszerûek, 's hasonlítanak, Alsó Slavetzához, második Osztálybéliek.

ARDA. Szabad puszta Veszprém Vármegyében.

ÁRDÁNHÁZA. *Ardanova.* Orosz falu Bereg Vármegyében, birtokosa Gróf Schönborn Uráság, lakosai ó hitûek, fekszik a' Munkátsi kerûletben, Munkáts Városától a' hol mindenét eladhattya két mértföldnyire. Határjában legelôje, 's fája mind tûzre, mind épûletre elég, makkoltatása is; de szántó földgyei soványak, réttyei sem igen jók, 's alkalmatos itatásra való helye sintsen, a' harmadik Osztályba tétettetett.

ARDANÓCZ. Tót falu Nyitra Vár-

Vármegyében; birtokosa a' Nyitrai Káptalan, lakosai katolikusok, fekszik *Galgóczról* egy, *és* ¾ mértföldnyire. Határja meglehetős, fája mind a' kétféle elegendő, szőlő hegyei termékenyek, ezen kivül abrontsokat készítenek lakosai, meszet is égetnek; legelője elegendő, réttyei első Osztálybéliek, piatzozása közel, a' Radosnai malomban alkalmatos örlések, első Osztálybéli.

ARDÓ. *Beregszáz vég Ardó.* Magyar falu Bereg Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai reformátusok, fekszik Beregszásztól nem messze, nevezetes Szipa folyó vizének eredetéről. Határja közép termékenységű.

ARDÓ. *Pelsőcz Ardó.* Magyar falu Gömör Vármegyében, birtokosai több Nemes Urak, lakosai reformátusok, fekszik Pelsőcztől nem messze, földgye homokos, de közép termékenységű, réttyeit az áradások járják, legelője elég, fája mind a' kétféle, piatzozása kettő, egy egy mértföldnyire, Vas hámorjai közel, mellyek mellett jó módgyok a' keresetre, harmadik Osztálybéli.

ARDÓ, *Nyárs Ardó.* Tót falu Sáros Vármegyében, birtokosa Semsey Uraság, 's mások, lakosai katolikusok, fekszik *Szebentől* fél mértföldnyire. Szántó földgyei jók, réttyei kétszer kaszáltatnak, legelője szükségére elég, erdeje alkalmatos; sok tseresnyét termesztenek, mellyet más helyeken haszonnal elszoktak adni, Szebeni piatzozása sem meszsze, melly jó tulajdonságaiért, első Osztálybéli.

ARDÓ. *Fekete Ardó.* Magyar, és tót falu Ugotsa Vármegyében, birtokosa Báró Berényi Uraság, lakosai oroszokból egyesültt katolikusok, és reformátusok, fekszik Királyházához közel, mellynek filiája, kies helyen, Bátor, és Tisza között. Határja nagy, és termékeny térségű az út mellett, melly Halmi Várossától nagy Szőlősre vezet, legelője, 's réttye elég, fája mind a' kétféle, második Osztálybéli.

ARDÓ. *Szőlős vég Ardó,* Elegyes magyar falu Ugotsa Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai egyesültt katolikusok, és reformátusok, fekszik Nagy Szőlőshöz nem meszsze. Határbéli szántó földgye, többnyire követses; de jó termésű, réttye kevés, földgyeinek egy része tiszta búzát, rozsot 's más vetéſt is középszerűen hoz, legelője,

gelõje, fája elég; Szõlõs mezõ Városnak szomszédságában, 's az ország úttyában is lévén vagyonnyait eladhattya, második Osztálybéli.

ARDÓ. *Szölös Ardó.* Magyar falu Torna Vármegyében, birtokosa Cróf Csáky Uraság, lakosai reformátusok, fekszik *Jolsva fötöl* egy mértföldnyire. Határbéli földgye mindenféle gabonát terem, réttye sarjút is hoz, vagyonyainak eladására jó módgya, legelõje elég, fája tûzre, és épületre, makkja, szõleje is van, mellyeknek két harmadrészétõl dézmát nem adnak, elsõ Osztálybéli.

ARDÓ. *Hidvég Ardó.* Magyar falu Torna Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik *Potranik* folyó víze mellett, *Tornától* nem messze. Határja mindenféle gabonát terem, réttye kétszer kaszáltatik, eladásra jó módgya, fája tûzre, és épületre, szõlei középszerûek, királyi dézmát nem adnak; keresetre jó modgyók, itatójok alkalmatos, elsõ Osztálybéli.

ARDÓ. *Szölös vég Ardó.* elegyes lakosú falu Zemplén Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Pataktól fél órányira. Határbéli földgye termékeny, 's mindenféle veteményt bõven hoz. réttye jó, legelõje elegendõ, fája mind a' kétféle, malma a' szomszéd helységekben, szõlõ hegye jó, kivált a' kerek hegyen, halászattya, itatója alkalmatos, eladásra is jó alkalmatossága, elsõ Osztálybéli.

ARDOS TELEK. Bihar Vármegyében, fekszik Magyar Csikéhez közel.

ARKA. *Járka.* Elegyes lakosú magyar falu Abauj Vármegyében, birtokosa Péchy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Bóldogkõtöl fél mértföldnyire, határbéli földgye közép termékenységû, réttyei meg lehetõsek, szõlõ hegyei kevesek; második Osztálybéli.

ARKI. Népes szabad puszta. Fejér Vármegyében, lakosai katolikusok, birtosa Báró Lusinszki Uraság, határja jó termékenységû.

ARKUS. Magyar, és oláh falu Bihar Vármegyében, birtokosa a' Nagy Váradi Püspökség, lakosai egyesültt katolikusok, fekszik a' Béli kerületben. Határja tsekélyes, harmadik Osztálybéli.

ARKUS. Magyar falu Szabolts Vármegyéken, birtokos Ura Vay Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, határja közép termékenységû.

ARLÓ. Elegyes lakosú magyar falu *Borsod* Vármegyében, birtokosai Báro Vécsey, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Egértől négy, és ¼ mértföldnyire, vidékjének szántó földgyei jó termékenységűek, fája, tűzre, épületre, és kereskedésre is szabad, legelője elég, malma saját, és vidéki is a' szomszéd határokban; de mivel sem szőlő hegyei, sem közel lévő piatzozása nintsen, második Osztálybéli.

ARMA. Szabad puszta Bars Vármegyében.

ARMÁD. Elegyes falu a' Bánátban.

ARMÉNIS. Oláh falu a' Bánátban, lakosai ó hitűek, fekszik Szadovának szomszédságában. Határja jó termékenységű.

ARNIKOVA. Elegyes falu a' Bánátban, fekszik a' Lippai kerületben.

ÁRNOLDFALVA. *Habchen. Harmutovtze.* Tót, és német falu Szepes Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Lethánfalvához, mellynek filiája közel, Lőtsétől sem meszsze. Határja közép termékenységű, legelője jó, réttye elég, fája mind a' kétféle, második Osztálybéli.

ARNÓT. Tót falu Borsod Vármegyében, földes Ura Gróf Szirmay Uraság, lakosai leginkább evangyélikusok, fekszik Sajó vize egy erének pártyán, melly *Élő érnek* nevezterik, nem meszsze felső Zsoltzától, Miskoltzhoz pedig egy órányira. Határbéli szántó földgyei meglehetősen termők, piatza Miskóltzon, és Szikszón, szőlő hegye tsekély, mellyből Királyi dézmát nem adnak, malma helyben, legelője, fája szűken, második Osztálybéli.

ÁROK. Orosz falu Ungvár Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai ó hitűek, fekszik Ungvár Városán felül, nap kelet felé magos, és öszve nyőtt hegyek között, azért is inkább erdeivel, mint szántó földgyeivel bővelkedik, földgye jó termékenységű, fája sok, rétgye, legelője hasznos, vagyonnyainak eladására jó alkalmatossága, első Osztálybéli.

ÁROK SZÁLLÁS. Népes szabad mezö Város a' Jászságban, lakosai katolikusok, fekszik Gyöngyösi patak mentében, az Ország úttyában, Gyöngyöstöl, és Jászberénytöl két, Egertöl öt, Pestöl nyóltz mértföldnyire. Határbéli földgye kiváltképen termékeny, mellyből, és szarvas marhák-

nak

nak neveléséből élnek számos lakosai.

ÁROK Tő. Népes magyar falu Borsod Vármegyében, birtokosa az Egri Káptalan, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik a' Tisza pártyán *Csát* Városától egy mértföldnyire. Vidékje termékeny, Miskoltzon piatza, négy mértföldnyire, nádgya, és sássa elég, helyben malma, halászattya az Uraság' engedelméből; legelője alig elegendő, fája nintsen, sem szőlő hegye, második Osztálybéli.

ÁRPÁD. *németül Orpad.* Elegyes falu Baranya Vármegyében, birtokosa a' Pétsi Püspökség, lakosai katolikusok, fekszik a' Pétsi járásban. Határja igen termékeny, a' Pétsi piatzon mindenféle vagyonnyait pénzé fordíthattyák a' lakosok, első Osztálybéli.

ÁRPÁD. Magyar falu Bihar Vármegyéb. birtokosa Kornis Uraság, lakosai reformátusok, fekszik a' Szalontai járásban, B. Böszörményhez nem meszsze. Határja középszerű, 's vagyonnyai is olly formák lévén, második Osztálybéli.

ARPÁS. Magyar falu Sopron Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Raba vize mellett, mellyen hídgya is ván, Csornától másfél mértföldnyire. Határja jó termékenységű, réttye, legelője elég, második Osztálybéli.

ÁRPÁS HEGYE. Esztergom Vármegyében, melly a' Dömösi térségről leg inkább látszatik, mint hogy más hegyek felett emelkedik, darabos derekával; tetőjén kő falaknak alapjai, és omladékjai látszatnak, melly épület hajdan vagy vár, vagy pedig másféle jeles épület lehetett.

ÁRTÁND. Magyar falu Bihar Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai reformátusok, fekszik a' Sárréti kerületben, N. Váradhoz egy mértföldnyire, Debretzentől pedig hét mértföldnyire. Határja gazdag, dohánnya az egész Országban igen nevezetes, 's külömbféle termései jelesek, ambár kis Körös néha károsíttya, mind az által első Osztálybéli.

ARTOLEST. Oláh falu Temes Vármegyében.

ÁRVA VÁRMEGYE. Nevezetét vette Árva vizétől, mellyet a' tótok *Oravának* neveznek, mert régebbek a' folyó vizek a' váraknál; ambár sok helyeken amazok is ezektől

től neveztettek. Némellyek véllekedése szerént ellenben, e' szarmata szótól *Orava*, mellyet nem a' hegyeknek, 's folyó vizeknek; hanem az aratható térségnek tulajdonítottak; mert totúl *Orava* annyit tesz, mint *Szántható*, *Arabilis*; *Orani*, megszántatott, innen, totúl Árva Vármegye, *Orava*, vagy *Oravszka Sztolitze*. E' Vármegyének nagyobb a' hoszsza, mint szélessége, mert hoszszasága nyóltz, szélesége pedig tsak 6. néhol 5. néhol 4. mértföldnyire terjed. Határos napkelet felôl *Galitziával*, napnyugotról Trentsén Vármegyével, és felsô *Szilezziával*, délrôl Liptóval, északrol pedig Turotz Vármegyével. Szélei e' Vármegyének minden felôl a' (*Karpat*) Tátra hegyéböl terjedett nagy hegyek által kerítetnek bé, úgy hogy hadakozásnak idején északról, kevés fegyveres nép, sok számú ellenségnek ellent állhatna: napkelet felôl is nagy hegyei vagynak; úgymint a' *Babagura*, *Beszkéd*, mellyek nagy, és mohos fenyû fákkal gazdagok; napnyugot felôl pedig *Rova*, *Buhov*, *Rozudetz*, *Chots*, *Pilszko*, *Szeszterts*. Folyó vizei között, a' sok hegybéli kútfôkön, és azoknak kifolyásain kivûl, nevezetes 1. *Árva vize*, melly *Kralovány*, és *Sztankován*, faluk között Vág vizében foly. 2. fólyó vize *Parnitza*, melly Tertsova felett ered. 3. *Jelesnya Cserna*, *és Bela*. 4. *Sztudenna*. 5. *Reka*. Eredetei, és folyásai, neveik alatt fordúlnak elô. Kútfôkkel az egész Vármegye kiváltképen bövelkedik, sós kútfôje is vala Babagura hegye alatt, de a' F. Kamarának parantsolatyára, több vizet eresztvén oda, már most nyoma sem látszik. Savanyú vize is van; *Djerova* majorságnál, melly gyenge széket okoz, levegôje kiváltképen jó, de híves; földgye ellenben a' sok hegyek miatt soványabb, mint Hazánknak más tartományaiban; vadgyai külömbfélék, és elegendôk, mellyekböl a' vadászatban gyönyörködô megyebéli Uraságok kények szerént lövöldözhetnek. Mind öszve 105 Lakó helyek vagynak benne, 's a' Szepesi Püspöki Megyéhez tartozik.

ÁRVA VÁRA. Fekszik Árva Vármegyében. Földes Ura Gróf Zichy Uraság, egy meredek kôsziklának tetôjén, hajdan háromféle kerített erôsségekkel épûlve, mellyek olly móddal valának intézve, hogy az ellenséges idôkben, egyik

egyik a' másiknak oltalmára lehessen, az alsó erősség alatt foly Árva vize, melly a' Várnak nevezetes hasznára vala. Három erős kapui az őrző katonáknak lakó helyet adó nagy véd helyel egyesítettek; a' harmadik kapu pedig, mellyből egyenesen esik a' várba való felmenetel, toronnyal ékesítetett. Az alsó kapu felett semmi emlékeztető írat sem találtatik; második felett ellenben ezek a' betűk szemleltetnek I. Z. G. *MDXXXXIII.* egy különös hajdani tzímerrel, melly a' T. betűhöz néminémű képen hasonlít; a' harmadik kapu pedig kettős tzímerrel díszeskedik; jobbról van *Turzó*, és *Czobor* tzímere, balra pedig e' felül írat: *Optima custodia pietas.* Az után következnek ezek az emlékeztető sorok. *Sacratissimo Principe ac DD. Mathia Dei Gratia electo Romanorum Imperatore, semper Augusto, Germaniae, Hungariae, Bohemiaeque Rege feliciter regnante.*

Opus hoc recens Illustrissimus Comes, ac DD. Georgius Turzó de Bethlenfalva Regni Hungariae Palatinus, et Iudex Cumanorum NN. de Arva PP. eius Comitatus Supremus, et Perpetuus Comes, S. C. Regiaeque Majestatis intimus Consiliarius, et per Hungariam Locumtenens sumptibus propriis erigi curavit MDLXVI.

Nihil valet humanus labor, excubiaeque inanes

Nos Deus omnipotens ni regat atque tegat.

Nem tsak e' kaput építtette vala *Turzó György;* hanem a' közepső Várat is, vagy ujította, vagy pedig egészen építtette. Nevezetesítik a' várban lévő Szentegyházat, *Turzó Imrének*, és *Tokólyi Istvánnak* ide helyheztettetett tetemei; továbbá nevezetes a' várban lévő mély kút is, mellynek vize jó ízű, és kiváltképen egésséges, 's olly gazdag, hogy hoszszas ostromoltatásnak idejekor, nem tsak az embereknek; hanem a' benn lévő állatoknak is elegendő italt szolgáltathat. Leg fellyebb a' magas kőszikának tetőjén vagyon a' régi omladozott vár, mellynek hajdani avúltt épülete, régiségét nyilván bizonyíttya; fa lajtorjákon esik vala ide a' felmenetel, 's hogy ha az ellenség az alsóbb erősségeket elfoglalná, még itt is oltalmazhatnák magokat annak őrzői; annyival inkább, mivel az ellenségnek viszsza nyomattatására ágyúkkal, és

egyéb

egyéb hadi eszközökkel meglévén erôssíttetve, kiváltképen való alkalmatos módot szolgáltatott a' védelemre. E' felsô régi Várban, kút helyett, essô vizet tartó láda van alkotva, melly elég nagy, és alkalmatosan intéztettetett.

Midôn hajdan a' Királyoknak birtokokban vala, nevezetes ostromlásokat kiállhatott, mellyet azért tartottak vala jó karban, mivel a' Lengyeleknek határ szélén lévén, azoktól vélletlenûl meg ne támadtassék. Kiváltképen megerôssíttette e' Várat Elsô KÁROLY, és ennek fia LAJOS. Nevezetes erôsítéssel öregbedett Árva Vára MCCCCXX. esztendô körûl, midôn Magyar Országnak északi részén a' Huszsziták kedvek szerént pusztítottak; melly mintegy hatvan esztendeig tartott vala, míg KORVINUS MÁTYÁSNAK vezérlése, és segedelmei által, a' prédálok rész szerént kiûzettettek, rész szerént pedig engedelmességre hajtattak. Emlekezetessé tette e' Várat MATYÁS idejében PÉTER Érseknek itt vólt tömlötze, melly helyet a' felsô várban még ma is szemlélhetni. Az idôben midôn Hazánkat az *Ozmanok*, és *Tatárok* emésztették, minden sételem nélkûl maradott vala, Árva vára egész *Botskainak* idejéig, az az 115 esztendôig, a' kinek egy serege, még a' Bétsi békeség kötés után sem szûnt vala meg a' prédálástól, *Zavodszkinak* állítása szerént. Mert MDCVI. esztendôben *Hajdú Gergely*, elsô Hajdúk Kapitánnya, és *Vátzi Nagy István* második Kapitányoknak vezérlések alatt bérohanván, nyár kezdete táján Árva Vármegyébe, keservesen pusztították azt, míg 23. Decemberben Árva Vármegyének lakosai, elôbb a' nevezett Kapitányokat, az után pedig azoknak mintegy 400. embereit leöldösvén, az Árva vizébe nem hányták. Így bûntették meg e' Megyebéli lakosok a' rajtok méltatlanúl kegyetlenkedô Hajdúkat. Meghódította az után *Betlen* mind a' Várat, mind pedig annak akkori birtokosát, *Turzó Imrét*, a' kitöl megfosztattatván e' vár, mik történtek vala annakutánna Rákotzinak elsô felzendûlésekor nem könnyû elôadni. Siralmas állapottya vala az után Tökölyi alatt, kinek halála után, Imre fia itt tartózkodott ugyan; de kevés idô múlva öszve szedvén mozdítható vagyonnyait Lengyel Országba költözte által. Szerentsés elômenetellel hódítgattak

gatták azonban e' vidéket *Petrőtzi István, Szuhai Mátyás, Szepesi Pál, Kendi Gábor,* és mások. 1672. esztendőben, 's egész *Patis,* és *Herndd* között való tartományokat, 's azoknak lakosaival, *Sáros, Szepes, Liptó,* és *Árva* Vármegyéket meghaladván, *Trentsénbe* hívta őket zsákmányozásoknak kívánsága; de megsejdítvén a' Tsászári elejekbe közelítő Vezéreket *Eszterházy Pált Háisztert,* és *Kopit,* a' Kaszszeni várba vonták bé magokat; melly akkor Petrótziak birtokokban vala. Nem támadák meg ekkor a' Tsászáriak Árva várát, hanem Liptó Vármegyén által a' felső Magyar Országi részekre siettek; mivel itt vala az újjabb kiütő tűznek kezdete, és ekkor a' pártosok birtokokban vala Árva Vára, mellyet annyival inkább igyekeztek megtartani, hogy a' Lengyel Országban kiszököttekkel könnyebben tanátskozhatnának, míg MDCLXXIVben. *Parchitius Kristóf* szerént *a*) a' várnak megvétele után *Sparrius* kemény kedő Vezér által a' rabok kegyetlenül megbűntettettek. *Pika Gaspár,* a' ki az Árvabélieket fegyver fogásra unszolta által verettetett, a' többiek pedig, vagy fegyver, vagy pedig kötél által ölettettek meg. Árva Vármegyének Historiája szerént pedig MDCLXX. esztendőben, *Petróczy István, Suhay Mátyás,* és *Kendi Gábornak,* Árva Vára meghódola, 's Pika Gaspár rendeltetett a' Vár Kapitányának, a' ki Sparrius Vezér által olly keményen ölettete meg; melly időbéli kegyetlen öldöklésre mondhatni:

Quis fuit horrendos, primus, qui protulit uncos (enses)?

Quam ferus, et vere ferreus ille fuit!

a) In Tabella Regni Hungariae p. 191.

A' Tsászár birtokában vala az után Árva Vára, és kemény őrizet alatt tartatott, öszve gyűjtvén minden hadi eszközöket, mellyek e' Várnak oltalmazó erősségére lehettek. Megköttetvén pedig a' *Karlovitzi* békeség, tsekély, és tsak nem minden őrizet nélkül vala. Darab ideig hívek valának a' várbéliek Safler Lajossal a' Tsászárhoz; de megtörvén az éhség, és nyomorúság erejeket végre fejet hajtottak a' pártosoknak. *Bertsényinek* tulajdonította e' győzedelmet *Vagner b*) de ő Zólyom felé nyomúlt MDCCIII. esztendőben 15. Novem-

November táján; Árvát pedig elöre szagúldó seregei a' paraszt sokasággal szerentsésen hatalmok alá hajtották. Kezére kerítette az után *Rákóczy* c' Várat, 's készke vala minden elkövetendô tanátskozásainak, sôt itt hozattak bé Frantzia Országbol is a' hadi segedelmek. Még *Rákoczy* ellenségeskedésének hanyatlása után is sokáig dolgot adott e' várbélieknek megszelídítése, melly tsak ugyan *Vinklernek* vezérlése alatt szerentsésen megtörténe MDCCIX. Aprilisben. Ezek Árva Várának hajdani bizonyosabb történetei; melly *Vár*, második LAJOS idejéig szûntelen a' Királyoknak birtokokban vala. Hogy pedig FERDINÁND a' hadakozáshoz megkívántató költségeket mindenképen öregbíthesse, Tseh Országi *Dubove János*, *és Szedletzky Kosztka Jánosnak* adta ajandék színe alatt zálogba; úgy egyezvén meg közöttök; hogy a' több várak *Kosztkát* illessék, *Árva* pedig *Dubove Jánosnak* birtokában maradgyon. Meghalálozván pedig ez rövid idô alatt, Árva Vára minden hozzá tartozó joszágokkal a' Királyi *Fiskusnak* birtokába esett. Viszsza kerûlvén idôvel ismét *Szedletzky Kosztka* Ventzelröl Miklós fjára; ettöl pedig Turzó Ferentznek birtokába jutott. Most minden erôsség, 's ôrízet nélkûl van; 's két felsôbb része tsak az öszve omladozástól oltalmaztatik, alsóbb részét pedig a' földes Uraság egészszen lakhatóvá készíttette.

b) Libro XVIII. p. 748.

ASZÓTZ, nagy Aszótz.

ASSÁU. Középszerû német falu Vas Vármegyében, földes Ura Grof Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Pinkafeldi Uradalomban, jeles fekvése van, melly által jó módgya a' kereskedésre; de mivel határja középszerû, 's vagyonnyai sem nevezetesek, második Osztálybéli.

ASGUT. *Alsó Asgut.* Tót falu Sáros Vármegyében, birtokosai Okolicsányi, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Posfalvához közel, mellynek filiája, 's *Tultsiktöl* sem meszsze, határja középszerû, réttyei szorosak ugyan, de legelôje, 's fája szükségekre elég, más javai is lévén, második Osztálybéli.

ASGUT. *Felsö Asgut.* Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Körtvélyesi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik

az elöbbenitöl nem meszsze. Határja hasonló *Alsó Asguthoz*, tulajdonságai is, második Osztálybéli.

ÁSVÁNY. Magyar falu Györ Vármegyében, birtokosai Gróf Vitzay, és Gróf Sándor Uraságok, lakosai katolikusok, 's az Esztergomi Megyébe tartozik, fekszik Györtöl két mértföldnyire. Az elött *Korábinszky Mátyás L.* szerént e' falu alatt folyt a' Duna, és a' hajósok a' templom kerítése körül kiköthettek; most egy órányira fekszik a' Duna vizétöl, holott némellyek nem minden haszon nélkül keresik, 's választyák az arany fövenyet a' Duna fövenyei közzül. Határja jó termékenységü.

ÁSVÁNY. Elegyes lakosú magyar falu Ungvár Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik erdöség között, Kis Ráth, és felsö Lyikéhez Szabolts Vármegyében nem meszsze, *Latortza*, és *Tisza* vizeivel békerített helyen, gazdag erdei, szántó földgyei vagynak; de az áradások néha károkat okoznak lakosainak; elsö Ostálybéli.

ASZALÓ. Mezö Város Borsod Vármegyében, birtokosa a' Nagy Váradi Káptalan, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik e' népes mezö Város Bársonyos vize mellett, Abauj Vármegyének határja szélén, mellyhez tartozott vala az elött; de mivel az idöben, midön Eger Várát a' Török bírta, nem keves fáradsággal nyerék meg a' Borsodiak azt a' tserét melly szerént *Onga* helységet Abauj Vármegyének által engedvén, ezt magának megtarthassa. Határja jó szántó földgyeivel, és szölö hegyeivel gazdag, bársonyos vize kiáradásakor sokszor elönti határját, és a' lakosoknak is károkat okoz, földgyeinek ritkán szükséges a' trágyáztatás; piatza Szikszón közel, Miskoltzon két mértföldnyire, legelöje, szölö hegyei nagyok, mellyek jó borokat teremnek, malma a' határban, fáját mind tüzre, mind épületre távol való helységekböl kész pénzen szerzi, elsö Osztálybéli.

ASZALÓ. Népes magyar falu Somogy Vármegyében, birtokosa Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Mernyéhez, mellynek filiája nem meszsze, Kaposvártól másfél mértföldnyire. Határjában szölei ugyan nintsenek; de más külömbféle javai vagynak;

nak; kiváltképen gazdagíttya lakosait szántó földgyeinek termékenysége, mivel a' leg szebb tiszta búzával fizet, legelője nagy, réttyei jók, elsô Osztálybéli.

ASZÁR. Magyar falu Komárom Vármegyében, birtokosa Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kis Bérnek szomszédságában, mellynek filiája Veszprém Vármegyének szélén, egy tavatskája is van; mellynek a' Posonba, és Bétsbe útazó halászok jó hasznát veszik, halaiknak megfrissítésére. Határja tágas, réttye, legelője szükségjekre elég, de mivel földgye homokos, és réttyeinek egy része motsáros helyen fekszik, harmadik Osztálybéli.

ASZEND. Elegyes lakosú falu Abauj Vármegyébe, lakosai katolikusok, határja termékeny, és jó, 's mivel vidékjének semmi fogyatkozása sints, elsô Osztálybéli.

Aszó. *Farkas Aszó. Farkasa.* Magyar falu Szatmár Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Uj Barlafalunak szomszédságában, mellynek filiája. Határbéli szántó földgyei jók, termékenyek, két piatzozások van, nagy, és kis Bányán, a' hol könnyû móddal eladhattyák mindenféle vagyonnyaikat, legelője elég, és jó; itatója alkalmatos Szamos vizén, fája épületre, és tûzre elegendô, Királyi dézmát nem adnak, belsô gyümöltsös kertyeik is vagynak. Ezen kivûl a' Királyi réz Bányákhoz két mértföldnyire lévén jó módgyok a' keresetre, elsô Osztálybéli.

ASZÓNZ. Nagy Aszótz. *Asáú* nevezet alatt.

ASZÓD. Mezô Város Pest Vármegyében, földes Ura Báró Podmanitzky Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Pestöl négy mértföldnyire. Hajdan *Oszthmaknak* neveztetett, ZSIGMOND Király ajándékozá nemesi jussal együtt *Pochuk* Uraságnak, Aszúnak is neveztetett, a' régi íratokban. Most népes Város, fekszik egy kies halomnak oldalán, lakosai magyarok, németek, és tótok, 's a' birtokos Uraságnak szép kastéllya, 's jeles épületei ékesítik, mellyen e' felûl írat van: *Non nisi hospitium mortalibus, in Coelo domus est*, jobb felol *Dispone domui tuae, quia certo morieris*, bal felûl pedig *Mortalibus*. Az egész épület méltóságos; belsô készületei pedig figyelmetességet indító ízléssel alkalmaz-

tattak. Lakosai között jó mester emberek találtatnak, 's híresek kék gubáik, a' Város is napról napra öregbíttetik. Leg újjabb útszája *Neustiftnek* hívattatik; szôlô hegye, 's mezôi középszerû termékenységgel bírnak, pusztája is van határjában, melly a' barmok' tartására kiváltképen alkalmatos; Galya vizének patakja foly alatta, melly sok malmok hajtasárol nevezetes. Országos vásárok is meglehetôsek esnek benne; fája keves lévén, második Osztálybéli.

ASZÓD. Szabad puszta Komárom Vármegyében, fekszik Ekecshez közel.

ASZÓFÔ. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokos Ura Tihanyi Uraság, és a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Füredtöl nem meszsze, Tihanyhoz is egy kis fél mértföldnyire. Határja elég nagy, és jó, legelôi gazdagok, szôlô hegyei is vagynak, 's kivált gyümöltsel bôvelkednek, erdeje elégséges, szántó földgyei, és réttyei is jók lévén, elsô Osztálybéli.

ASZOND. *Kis Aszszond.* Magyar falu Somogy Vármegyében, birtokosa Sárközy Uraság, lakosai katolikusok, határja jó termékenységû, réttye, legelôje elég; de mivel földgyének egy része homokos, második Osztálybéli.

ASZSZONYFA. Magyar falu Gyôr Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Tápnak szomszédságában, mellynek filiája Szent Márton hegyétöl fél mértföldnyire. Határja jó termékenységû, fája, réttye, legelôje elég, 's egyéb vagyonnyai is lévén, elsô Osztálybéli.

ASZSZONY. *Bóld. Aszszony, Frauenfeld, Sveticza.* Elegyes falu Sopron Vármegyéb. birtokosa Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, határja három nyomásbéli, 's közép termékenységû, de mivel réttyeit soványságjok miatt szántó földekké változtatták, réttye elég nintsen, legelôje sem elegendô vonó marháinak; ezen kivûl sem erdejek, sem keresetre módgyok nem lévén, 's mivel malomban is három órányi földre járnak, harmadik Osztálybéli.

ASZSZONYFA. *Bóldog Aszszonyfa.* Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai Salamon, és más Uraságok, lakosai katolikusok, határja közép termékenységû, ambár szôleje nints; de mivel szép javai között Eszéken is

hasznos

hasznos piatzozása van, elsô Osztálybéli.

ASZSZONYFA. *Kis Aszszonyfa.* Magyar falu Baranya Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Pétsi kerületben. Határja jó termékenységû.

ASZSZONYFA. Szabad puszta Vesprém Vármegyében, fekszik Nyaradnak szomszédságban.

ASZSZONY SZÁLLÁSA. Szabad puszta a' N. Kúnságban.

ASZSZONYVÁRI. Szabad puszta Somogy Vármegyéb.

ASZSZONYFA. *Bóldog Asszszonyfa.* Elegyes falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Szétsényi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szala Vármegyének szélénél. Határja jeles termékenységû, fája, réttye, legelôje elég, és más javainak jó minéműségeihez képest, elsô Osztálybéli.

ASZSZONYFA. *Kis Aszszonyfa.* Magyar falu Vas Vármegyében, birtokosai Rosti, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik az elôbbenitöl nem meszsze. Határbéli síkon fekvô földgyei termékenyek, réttyei jók, fája elég, eladásra is jó módgya, elsô Osztálybéli.

ASZSZONYFA. *Nagy Aszszonyfa.* Magyar falu Vas Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Kôszegi Uradalomban. Határbéli földgye termékeny, fája, legelôje elég, eladása Köszögön, és Szombathelyen, réttye szûken, elsô Osztálybéli.

ASZSZONYFA. *Osztfi Bóldog Aszszonyfa.* Elegyes lakosú falu Vas Vármegyében, birtokosa Kisfaludi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Raba vizétöl nem meszsze, hajdan kastéllya is vala, egy tôle nem meszsze lévô dombon. Határbéli földgye jó termékenységû, erdeje nagy, fája mind a' kétféle, réttye elegendô, legelôje hasonlóképen, szôleje is van, elsô Osztálybéli.

ASZSZONYFA. *Bóldog Aszszonyfa, Bacovce.* Elegyes lakosú falu Somogy Vármegyében, birtokosa Igmándi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Szigeti kerületben. Határja külömbféle javakkal bôvelkedik, legelôje középszerû, dohánnya jeles, elsô Osztálybéli.

ASZSZONY VÁSÁRA. Népes magyar falu Bihar Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, 's többnyire reformátusok, fekszik az érmellyéki

kerületken, *Székelyhidján* felül. Határja gazdag, kedves ízű boraival híres, pintzei erdôs helyen vagynak, nevezetes tulajdoságaihoz képest, elsô Osztálybéli.

ASSZÚVÖLGYE. Szabad puszta Szala Vármegyében.

AT. Asztaj. Elegyes magyar falu Bereg Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai reformátusok, fekszik a' Tisza háti kerületben, földgye termékeny, hasznos réttyei is vagynak, épületre, 's tűzre fája elég, piatzozása *Munkátson*, és *Beregszázon* közel, a' hol vagyonnyait eladhattya, szôlô hegyei is vagynak közel, de mivel legelôje szoross, és malma sintsen, földgyeit pedig a' víz néha károsíttya, második Osztálybéli.

ATA. Elegyes falu Baranya Vármegyében, birtosa Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Pétsi kerületben. Határja minden javakkal bôvelkedik, elsô Osztálybéli.

ATALA. Népes falu Somogy Vármegyében, birtokosa a' Goritzi Püspök, lakosai katolikusok, fekszik az *Igali* kerületben. Határjában szôlô hegye nintsen; de másként minden termésbéli javai vagynak, nádassa is elegendô, tűzi fája helyett, elsô Osztálybéli.

ATTAD. *Kis Attad.* Népes falu Somogy Vármegyében, birtokosa Jankovits Uraság, lakosai katolikusok, fekszik *Szent Kirdlyal* által ellenben, Babotsától egy mértföldnyire. Határja külömbféle javakkal megáldattatott a' természettöl, szôlôs kertyein kivül, vagyonnyait is jól eladhattya, elsô Osztálybéli.

ATTAD. *Nagy Attad.* Népes Horvát falu Somogy Vármegyében, birtokosa Czinderi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik az Igali kerületben, mint hogy szôlôs kerteken kivül, külömbféle javakkal bôvelkedik, elsô Osztálybéli.

Atkár. Magyar falu Heves, és Külsô Szolnok Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Gyöngyös Halásznak szomszédságában, mellynek filiája. Határbéli szántó földgyei termékenyek, réttyeik jók, malmok othon, és a' szomszédságokban, piatzozások nem meszsze, legelôje az igás marháknak elegendô; de mivel fájok épületre nintsen, sem szôlejek, második Osztálybéli.

ÁTÁNY. *Heves Átány.* Magyar falu Heves Vármegyében,

ben, birtokosa Gróf Berényi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik *Erdötelekhez* nem meszsze. Határja elég termékeny, 's külömbféle javakkal megáldattatott, réttye, legelője elég, elsö Osztálybéli.

ATÓFALU. Szabad puszta Szala Vármegyében, fekszik Nemes Apátinak szomszédságában.

ÁTOKHÁZA. Szabad puszta a' kis Kunságban, fekszik Dorosmának szomszédságában.

ATRAK. *Alsó Atrak. Dolne Otrokovcze.* Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokosai Bertalanfi, és több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik *Felsö Vásárdnak* szomszédságában, mellynek filiája *Galgóczhoz* egy mértföldnyire. Határbéli földgye sovány, fája kevés, réttyei jók, 's legelöje is meglehetös lévén, második Osztálybéli.

ATRAK. *Felsö Atrak. Hornye Otrokovcze.* Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokosa Bertalanfi, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik az elöbbenitöl nem meszsze, 's Plébániája van az Esztergomi FöPispökségben. Ambár fája tüzre határjában elég, 's gyümösös kertyei is vagynak; de nivel földgye sovány, és a' Záporok járják, legelöje soross, réttye pedig kevés, harmadik Osztálybéli.

ATYA. *Vámos Atya.* Magyar falu Bereg Vármegyében, birtokosa Gróf Haller, Lónyai, és Güthy Uraságok, lakosai reformátusok, fekszik a' Tisza háti kerületben. Határja jó termékenységü, réttye legelöje nagy, 's más egyéb téle javai is vagynak, mind tüzi, mind épületre való fával a' tiszán kereskednek; de mivel a' víz járja határját, második Osztálybéli.

ATYA. Magyar falu Szatmár Vármegyében, birtokosai Vay, és más Uraságok, lakosai reformátusok, fekszik a' Nagy Bányai kerületben. Földgyei böven teremnek, réttyei meglehetösek, és némelly helyen kétszer is kaszáltatnak, Szatmári piatzozásától egy mértföldnyire van, legelöje elegendö, itató helye alkalmatos, fája mind tüzre, mind épületre elég, makkja a' határban ingyen, öt ember kaszálló réttye van a' helységnek, malmok két órányi földre a' szomszéd helységek határjában, második Osztálybéli.

ATYA. Szabad puszta Fejér Vármegyében, birtokosa Gróf Amade Uraság. Határja jó termékenységü.

ATYÁS. *Atyies.* Két elegyes lakosu

lakosú oláh falu Bihár Vármegyében, birtokosai Ugrai, és más Uraságok, lakosai egyesûltt katolikusok, és ó hitûek, fekszik a' Szalontai kerûletben. Határja köszépszerû termésbéli tulajdonságokkal bír, második Osztálybéli.

*ATYI. Fekszik Darának szomszédságában, mellynek filiája.

AZAR. *Nagy Azar.* Elegyes lakosú magyar faluZemplén Vármegyében, birtokosa Márjásy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik *Gálszétstől* nem meszsze. Határja jó termékenységû, tulajdonságaira nézve hasonlít *Barantshoz*, elsô Osztálybéli.

AZAR. *Kis Azdr.* Elegyes lakosú falu Zemplén Vármegyében, birtokosa Temasich Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik az elôbbeninek szomszédságában. Határjának tulajdonságai is ollyanok lévén, mint az elôbbeni falunak, ez is elsô Osztálybéli.

AVASHEGYE. Fekszik Zemplén Vármegyében Imreg hegye mellett, nevezetes azért, mert mind jó épûletre való fákat terem, mind sertések hízlalására alkalmatos, mind pedig külömbféle vadaknak lakó helye.

AVAS. Borsod Vármegyében Miskoltz Városa felett lévô hegy, melly rakva van külömbféle pintzékkel, és jó Miskoltzi borokkal, 's kedves menedék helye, sok bor árosoknak, és bort szeretôknek.

AVAS ÚJFALU. Szatmár Varmegyében, az *Ú.* betûben.

B.

BÁB. *Kis Bdb.* Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokos Ura Majthényi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Nyitra Városától más fél mértföldnyire. Határja középszerû, fája tûzre szûken, tágas, és termékeny szôlei vagynak, legelôje elég, malma helyben, piatzozása egy órányira Galgótzon; a' második Osztályba tétetetett.

BÁB. *Nagy Bdb.* Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Gróf Zichy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik az elôbbennek szomszédságában, tulajdonságai mint Kis Bábnak; második Osztálybéli.

BÁB. Szabad puszta Heves Vármegyében.

BÁBA. Magyar falu Borsod Vármegyében, birtokosai Bikk, és Bay Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Hejô vizének túlsó részén. Határbéli szántó földgyei termékenyek, 's vagyonyaikat a' Miskoltzi piatzon két órányira jól eladhattyák, legelôje elég, fája épületre, és tûzre az Uraságnak engedelméből: nádgya elegendô, K. dézmát nem ád, malma egy órányira, szôlö hegye nintsen, 's néha a' Hejô vize károkat okoz réttyeiben, második Osztálybéli.

BÁBA. *Beits.* Elegyes magyar falu Vas Vármegyében, birtokosa Györfi, és más Urak, lakosai katolikusok, és evangélikusok. Határbéli földgyei középszerû termékenységgel bírnak, 's vizenyôs határja lévén, második Osztálybéli.

BÁBA. KIS BÁBA. Szabad puszta Somogy Vármegyében, fekszik Gámasnak szomszédságában.

BÁBFALVA. *Babje. Babitsi.* Orosz falu Bereg Vármegyében, birtokos Ura Gróf Schönborn Uraság lakosai ó hitûek, fekszik a' munkátsi uradalomban. Határbéli szántó földgyei sováyak, hegyes, völgyes, és homokos, 's legelôje is szoross lévén, negyedik Osztálybéli.

BÁBAFALVA. *Babits.* Tót falu Sáros Vámegyében, birtokos Ura Mélt. Semsey Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik a' hegyek között Karátson mezônek szomszédságában, melly nek filiája, 's Tapoly folyó vizétöl sem meszsze; kô bányájáról nevezetes. Határbéli földgye középszerû, fája, és legelôje van, piatzozásától sints meszsze; de mivel réttyei kevesek, második Osztálybéli.

BABAGURANA. *Zacsinkova.* Magos erdôs hegy Árva Vármegyében, fekszik Rabsiczához közel.

BABALUSKA. *Babintz.* Tót falu Gömör Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Liptó Vármegye szélénél. Határbéli földgye, ha trágyáztatik közép termékenységû, legelôje elég, 's mind a' két féle fája van, piatzozása a' szomszédságban, egyéb eránt tserép, és fa edények készítéséből is pénz keresnek, második Osztálybéli.

BABANYISTIE. Bánátbéli falu, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik Pántsovától nem meszsze.

BABAR-

BABARTZA Szöllös. Az Sz. betûben.

BABARTZ. Elegyes lakosú falu Baranya Vármegyében, birtokos Ura a' Királyi Kamara lakosai katolikusok, és evangélikusok, fekszik a' Baranyai járásban, határja termékeny, és külömbféle tulajdonságaihoz képeſt, elsô Osztálybéli.

BÁBASZÉK. *Totúl Babina.* Tót falu Zólyom Vármegyében, birtokos Ura Abda Uraság, lakosai katolikusok; fekszik a' Zólyomi uradalomban, Korponától egy mértföldnyire, kies helyen, földgye termékeny, Temploma erôsség formára van épitve, a' mint hogy belsô had idején, katonai örizet is vala benne, ambár mind azokkal a' tulajdonságokkal bövelkedik, mellyekkel a' többi mezô Városok; de mivel vize nintsen, második Osztálybéli.

BABI. Szabad puszta Nógrád Vármegyében, fekszik Rappnak szomszédságában.

BABIN. Tót falu Árva Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik a' Lokczeni kerületben. Határja középszerû, réttye jó, legelôje hasznos, és nagy, fája mind a' két féle, második Osztálybéli.

BABINA. Szabad puszta Szepes Vármegyében, fekszik Márkusfalvához nem messze.

BABINDAL. Középszerû tót falu Nyitra Vármegyében, hajdan virágzott Babindal Uraságnak életekor, a' kié vala; moſt külömbféle Uraknak birtokokban van, lakosai katolikusok, fekszik Nyitrától egy jó mértföldnyire. Határja középszerû termékenységû, fája mind a' két féle, réttye legelôje elég, második Osztálybéli.

BABKOV. Tót falu Trentsén Vármegyében, birtokos Urai Gróf Balassa, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Lyetavának szomszédságában, mellynek filiája. Ambár legelôje, és fája bôven van; de mivel földgye középszerû, második Osztálybéli.

BABLYUK. *Baluk.* Orosz falu Bereg Vármegyében, birtokos Ura Gróf Schönborn Uraság, lakosai ó hitûek, fekszik a' Versovi kerületben, mivel e' helységnek alkalmatos legelôjén, és tûzi fáján kivûl, más tulajdonságai nintsenek, szántó földgyei hegyes, követses helyen lévén soványak, piatzozása nintsen, negyedik Osztálybéli.

BABOCZA. Szabad puszta Békes Vármegyében.

BABOD.

BABOD. Elegyes lakosú falu Sopron Vármegyében, birtokos Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kapuvártól, nem meszsze, jó gabonát termô földgye, és szép gyümöltsösse van, 's egyéb középszerû tulajdonságaihoz képeſt, második Osztálybéli.

BABOD. Szabad puszta Somogy Vármegyében, fekszik Szent Andrásnak szomszédságában.

BABOLCSA vagy BABOTSA VÁRA. Somogy Vármegyében, hajdan nevezetes erôsség, ma pedig omladékja alá temettetett, puszta Vár helye.

Elsô ostromlója vala e' hajdani nevezetes Várnak *Toigon* Ozman Vezér, a' ki is azt alig kezdett ostromlásával igen szerentsésen hatalma alá hajtotta, az akkor örzô Magyaroknak figyelmetlenségek miatt. Lásd felôle *a*) tsak hamar kikergették innen ellenségeiket a' Magyarok, valamint ezeket is szüntelen való bosszontásaik után, az Ozmanok. Második ostromoltatásának alkalmatosságával viszsza szerzette ez erôsséget a' Keresztényeknek *Nádasdy Tamás*, Magyar Országnak akkori Nádor Ispánnya, a' Magyaroknak nagy munkában lett kerülésével; mert *Achomatnak* e' Vár akkori Fô Igazgatójának segedelmére küldettetett. Alys *Eunuchus* Ozman Vezér, ki is nem kevés munkát adott sok népével a' mieinknek; de végre tsak ugyan nagy erejeket megtörvén, viszsza tolattattak; bé menvén a' katonák az üres Várba, azt vélték vala, hogy már bátorságos helyben vannak, azonban puska por által szerentsétlenül felvettettek. Illy állapotban marada egész FERDINÁND Tsászárnak idejéig, míg azt *Bátori András* meg nem erôssítette, és örzô katonákkal jó állapotban hagyá, de sokkal nagyobb erôvel nyomattata az Ozmanok által, Sziget Várának meg vétele alkalmatosságával, 's el is foglaltatott az ellenségtöl, lásd felôle *b*). Ismét viszsza vétetett vala e' Vár *Zrínyi Györgynek* vitézsége által, a' ki is kedves édes Attyának halálát, az Ozmánokon megboszszülni akárván. *Hebertstain János Zsigmondot*, és *Heim Kristóf* Vitézeket düldötte, Babotsa Várának ostromlására, a' kiknek vélletlen megérkezéseken, az Ozmanok megfélemledvén, felgyújták

a'

a' Várat: a' mieink pedig jó reménységgel belé menének, 's az elrejtett puska pornak fellobbanása által e' Várnak gyászos omladékjai közzé temettetének. Ismét hamar felépíttetett ez után Babotsa Vára, 's őrízetekkel is megerősíttetett, Fő Kapitánynak ide rendeltetvén a' Magyarok közzűl HORVÁT MIKLÓS, a' Németek közzol pedig *Ulrmitter* Fő Tiszt. Igyekeztek ezeknek idejekor az Ozmanok e' Várat, a' Keresztények keze közzűl ki tsavarni, de haszontalan; nem külömben MDLXVI. esztendöben a' Szigeti Várnak megvétele után is, szerentsésebbek valának ellenben MDC, midőn azt mintegy harmad napi ostromlások után, meghodoltatták 's birtokokban is vala, míg 1664. *Zrínyi Miklós* által onnan ki nem kergettettek. Már ma, hajdani erőss épületeinek tsak elpusztúltt omladozásai szemléltethetnek.

a) Istvánfit Libr. 29. pag. 357. 38.

b) Istvánfit Libr. 23. pag. 493. 48. Libr. 29. pag. 606. 13.

BABOTSA. Eleges lakosú Mezö Város Somogy Vármegyében, földes Úra Végh Vraság, lakosai katolikusok, és evangélikusok, fekszik Dráva vizétől jobb felől nem meszsze. Épűlt e' Város még a' Várnak virágzásabéli idejekor. Minekutánna külömbféle szerentsétlenségei után innen a' Törökök kiverettettek akkori, Tót, Rátz, és Horvát lakosai megépítéséhez fogtak; de igen lassú elömenetellel, mivel tsak egynehány házatskák allíttattak fel, a' Vár helyének oldalán, most sokkal népesebb, és lakosai is tehetősebbek, 's a' tolvajok által sem ostromoltatnak mint az elött. Hídgya is van folyó vizén készitve. Az elött a' Sz. Benedek Szerzetén lévő Apáturságnak lakó helye vala. Szántó földgyei középszerűek, réttyeit Dráva vize elszokta önteni, szőlő hegyei tsekélyesek, fája ellenben, és legelője is elegendő, 's vagyonnyainak eladására jó módgya, második Osztálybéli.

BÁBOLNA. Elegyes magyar falu Komárom Vármegyében, birtokosa Gróf Szapáry Uraság, lakosai katolikusok, fekszik az Ország úttyában, Komáromhoz két mértföldnyire, az Uraságnak szép kastéllyával díszesittetik. Határja közép termékenységű réttye, legelője elég, vagyonnyainak eladására jó módgya,

módgya, második Osztálybéli.

KIS BÁBOLNA. Szabad puszta Komárom Vármegyében, fekszik az elöbbenitöl nem meszsze.

BÁBOLNA. *Valk Báholna.* Magyar falu Borsod Vármegyében, birtokos Ura az Egri Káptalanbéli Uraság, lakosai reformátusok, fekszik Egertöl három mértföldnyire. Határjában legelője elég, malma közel, halászattya az Uraságnak engedelméből; fogyatkozása, hogy szántó földgyei többnyire soványak, fája nints, melly hellyett náddal tüzelnek, szöleje sints, 's mivel a' Tisza áradásai határjának nagy károkat okoznak, harmadik Osztálybéli.

BÁBONY. Magyar falu Borsod Vármegyében, birtokos Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik hegyek között Miskoltztól egy mértföldnyire, szántó földgyei középszerüek, malma határjában nintsen, 's a' Záporok miatt gyakorta károkat szenyvednek lakosai, mind réttyeiben, mind pedig termö földgyeiben, söt néha a' belsö kettekben is; szárazság idején pedig vízre vagyon szükségjek, legelője elég, fája tüzre, és épületre ingyen, szölö hegyei számosak, és nagyok, mellyek középszerü bort teremnek, malmai szomszégságban, K. dézmát nem adnak. Mint hogy pedig vagyonnyaikat a' Miskóltzi piatzon jól eladhattyák, elsö Osztálybéli.

BÁBONY. Szabad puszta a' Kis Kúnságban, fekszik Kún Szent Miklóshoz nem meszsze.

BÁBONY. Magyar falu Somogy Vármegében, birtokosa Lengyel Uraság, lakosai evangélikusok, és reformátusok, fekszik Vámosnak szomszédságában, mellynek filiája Koppanhoz más fél mértföldgyire. Határja minden javakkal 's szölökkel is kövelkedik, elsö Osztálybéli.

BÁBONY. *Babina. Babinecz.* Elegyes magyar falu Ugotsa Vármegyében, birtokosa Gróf Haller Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik *Halmitól* nap keletre fél mértföldnyire, Túr Terebesnek szomszégságában, mellynek filiája. Ambár szántó földgyei megkivánnyák a' trágyáztatást, mellyeknek nagyobb részét, és réttyeit is Tur vize szokta elönteni, 's néha Eger vize is károkat tesz; de mivel szántó földgyei gazdagon teremnek, ha trágyáztatnak;

tatnak; ezen kivûl legelôje, réttyei jók, szôlô hegye, makkja, fája elég, Halmi Városában pedig vagyonnyainak eladására jó módgya, második Osztálybéli.

BABOT. Magyar falu Gyôr Vármegyében, birtokos Urai több Nemes Urak, lakosai katolikusok, fekszik Rába Szent Mihálynak szomszédságában. Gyôrtöl Rába vize mellett három, Csornától pedig két mértföldnyire. Határja jó termékenységû, réttye, legelôje meglehetôs, de mivel a' víz járja, második Osztálybéli.

* BABOT. Magyar falu Sopron Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kapuvárhoz nem messze. Határja jó termékenységû, dohánnya nem utólsó, réttye gazdag, legelôje elég, elsô Osztálybéli.

BABOT. Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Gróf Illésházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik hegyek között Ugrócztol egy mértfölgnyire, papiros malmáról nevezetes. Határja jó termékenységû, fája mind a' kétféle, réttye, legelôje elég, itatója alkalmatos, elsô Osztálybéli.

BABOTA. *Ugró patak. Cataracta.* Hernavetz nevû vízböl fakad, egy meredek hegyben, mellynek oldalán hegyes, 's darabos kôsziklákon rohan alá, 's Besztercze vizébe szakad.

* BABSA. Középszerû helység Temes Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara.

BACZUK. Nem nagy falu Zólyom Vármegyében, birtokos Ura a' Bányászi Királyi Kamara, lakosai katolikusok. Határja közép termékenységû, fája, réttye, legelôje elég van.

BACZUKI FORRÁS. Zólyom Vármegyében, hasznos voltára nézve az egész Vármegyében elsônek tartatik; az benne különös, hogy a' juhokat gyakorti ptrüszentésre ingerli, és mindgyárt lagy széket okoz bennek, egy meredek kôsziklából fakad, fövenye veres, vize pedig tiszta ízû.

BACZUK. Igen magos hegy Liptó Vármegyében, sôt három Vármegyének a' határjáig terjed, úgymint Liptó, Zólyom, és Gömör Vármegyének határjok széléig.

BACZÚR. *Baczuru, Baczurova.* Tót falu Zólyom Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Selymetz Bányához másfél mértföldnyire,

Hont

Hont Vármegyének széle felé. Legelője jó nemű, földgye, ha trágyáztatik, meglehetősen terem, fája tűzre való ingyen; de mivel épületre való nintsen, és víz dolgában is szűkölködnek, 's a' Selmetzi piatzok két mértföldnyire fekszik, második Osztálybéli.

Bács Vármegye: *Comitatus Bacshiensis. Batscher Gespanschaft.* Nevezetét vette e' Vármegyének hajdani híres *Bács* Városától, noha némellyek Bata helységtől is akarják azt lehozni. Hajdan az egész Megye, Bács, és Baja között vala határozva, azután pedig Tételig terjedt, vége szakadván MDCCXXI. a' hoszszas perlekedésnek, Bács, és Bodrog Vármegye egygyesíttettek; melly egyesűlés előtt tizen két mértföldnyire terjedett e' Vármegyének hoszszasága; össze kaptsoltatván pedig huszon négyet is felűl haladt; szélessége Bél Mátyás szerént alig tett hat mértföldet; sőt néhol, sokkal kevesebbet, az alsóbb része felé. *Vindisch* ellenben kevéssel állíttya hoszszabbnak e' Vármegyét, mint a' mennyire terjed *szélessége*. Valóságos képét *lásd* a' föld képen, (mappa) *mellyet* a' Bécsi Hirmondónak Érdemes kiadóji készíttettek 1795. Kivévén e' Vármegyének Pest Várm. Kis Kúnság, és Csongrád Vármegyék felől lévő részét, egy felől Duna, más felől pedig Tisza vize határozzák. Szép erdei vagynak a' Duna mellyékén, mellyek a' mezőknek kiessége, és az élő fáknak gyönyörködtetésére nézve méltán kedvelhetők. A' meszsze terjedő egyenes térség magasan felemelkedett, cserfákkal ékesíttetett, mellyek nem olly régiek ugyan; de a' föld termékeny voltától táplálltatván kitetszö nagyságra nevekedtek. Termő réttekkel, és mezőkkel is bővelkedik. Folyó vizei egy felöl a' *Duna*, más felöl pedig a' *Tisza*; amaz *Bajánál* kezdvén, nedvesíti *Baratskát*, *Dántovát*, *Szántovát*, *Bereget*, *Kollútot*, *Köszeget*, *Monostorszeget*, *Kupusindt*, *Apátit*, *Bagojovát*, *Karavukovát*, *Vaiszkát*, *Bogyánt*, *Plavnát*, *Novoszellót*, *Bukint*, *Ó*, *és Új Palánkát*, *Keresztúrt*, *Begetset*, *Futakot*, *Péterváradot*, *Kátyot*, *Kovilt*, *'s Gardinovátzot*. Mellyek a' Duna kiáradásakor mint még annyi szigeteknek látszatnak. Napkeletről való részén pedig folyt e' Vármegyének a' Tisza vize,

szélessen terjedve, 's tsendes folyással. Nevezetes *Marsiglius* (*Operis Danubii Tom. I. p. III. pag.* 85.) vélekedése szerént, hogy a' föld alatt Bácsnál a' Duna, és Tisza vizének a' körûl lévô tavakban egyesûlést állít, mellyet onnan tapasztalt vala az említett iró; mivel 1693. esztendôben a' Tisza hirtelen nagyra dagadván, tavai is egészen eltelve valának, a' Duna pedig tavaival tsekély vala, a' Tiszának áradásához képest, és ebbôl a' nagy halak által költözének; 's a' víznek nagysága is változó vala. III. Vize az a' tó, mellyet *Cserna Baránk*, vagy *Fekete motsárnak* neveznek, már most az egész Vármegyének nagy hasznára a' Tisza, és Duna vizével folyóva tétettetvén, FERENTZ *tsatornájának* neveztetik, 's az egész Vármegyén keresztûl foly. A' Tisza felöl való részén több tavai is vagynak, úgymint *Alimaska Bara*, *Csik Bara*, *Ostrova Bara*, 's a' t'. IV. A' Bács alatt Duna áradásainak alkalmatosságával folyó tó, mellyet Marsiglius *Mosztunka* Baránk nevez, az az *hidat viselhetö* tónak, vagy motsárnak. V. A' réteken szerteszéjjel lévô tavak, mellyek a' térségeken italt szolgáltatnak, mind a' tsordáknak; mind a' juhoknak, és méneseknek; 's nem külömben több motsáros helyei is vagynak külömbféle nevek alatt. Halászattyai nevezetesek, 's a' külömbféle óltsó halakon kivûl gödényekkel is bövelkedik. Legelôje elég nagy, de középszerû; termô földgye többnyire gazdag, és trágyázás nélkûl is terem, kivévén homokos részeit; gyümöltse, cserhajú almája, 's görög dinnyéje bôven terem. Marhái szépek, és a' munkára kiváltképen alkalmatosak. E' Megyében hajdan, minekelôtte a' Tôrök haborúk által nem sanyargattatott, nagy, és nevezetes Férfiak is vóltak; illyen vala a' Bácsi Gróf *Mogh*, vagy *Moch*, Magyar Országnak 1568. esztendôbéli III. BÉLA alatt vólt Nádor Ispánnya, és István ugyan a' Bácsi Grófok közzûl II. ANDRÁS alatt MCCVI. esztendôbéli Nádor Ispány, sôt még más Bácsi Grófról is t. i. Lászlóról vagyon ugyan e' Király alatt emlékezet. ULÁSZLÓ alatt is ugyan e' tzímmel bírt *Gara János*. Mind öszve 164 lakó helyek vagynak benne, 's a' Kalotsai Érseki Megyéhez tartózik.

Bács omladozott vár. Bács Vármegyében. Bácshoz építtette ez erősséget Sz. István Király, 's az után a' Bácsi Püspöknek ajándékozta, a' mint a' régiek bizonyságai állíttyák. Meszsze terjedő, 's magos kőrakásain belől két templomai vóltak, egyike, és a' nagyobb az köz népnek Isteni tiszteletére, északról pedig másika a' kissebb, a' Püspöknek tulajdon imádságaira; ez napkeletre vala épűlve közel a' Püspöki lakó helyhez; de már most mind a' kettőnek csak omladozásait is alig láthatni, a' nagy régiséget mutató Vármegye házával egyetemben. A' többi épűlettyei a' Magyarok által elégettetvén, 's elrontattatván porrá lettek, midőn Rákoczynak pártütése alkalmatosságával a' pártütők által több napi ostromlások után megvétetett vala; kiket, midőn a' Németek ostrommal kivánának a' várbol kiküszöbölni, az egész várat elpusztították, erőssége árkokkal vétete körűl, mellyekbe régi lakosai titkos folyással a' Dunát szokták vala béereszteni. A' sántznál vólt kapunál vagyon egy forrás kút, mellynek e' környékben leg jobb ízű, 's hívességű vize van; az úton felűl vólt pedig egy nagy kő, mellyre Szent Pál Apostolnak képe, kardgyát kezében tartva vala kivágattatva.

Bács. Városa Deákul Bachia. Mező Város Bács Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Zombortól öt mértföldnyire. Hajdan sokkal nagyobb, népesebb, és pompásabb vólt, *Bonfinnak* írásai szerént. *a*) Fő papi lakó hely is vala, és Magyar Országnak nevezetes Városa vólt; térségen fekszik, 's határja mindenféle barmoknak nevelésére igen alkalmatos, és jó lakó helyet szolgáltat Német, Rátz, és egyéb, lakosainak. Nagy hírt tulajdonított e' Városnak II. Lajosnak idejében MDXVIII. esztendőben, tartatott Ország Gyűlése, és MDXIX. esztendőbéli is, mellyből képzelhetni, hogy e' Város hajdan, mind a' Királynak, mind pedig az Ország Nagyainak, méltó, és illendő szállást ada. Mihelyt pedig a' siralmas Mohács alatt Hazánk Lajosától megfosztatott, Bács Városa is szemlátomást hanyatlani kezde. Elvesztvén Fő Papját *Tomori Pált* a' Törökök rabságába esett, és annak igája alatt elég sokáig sínyledezett; sőt annyira el-

enyészett e' Város a' Törökök járma alatt, hogy ismét viszsza kerûlvén, alig láthatta leg kissebb nyomát is az akkori Kalotsai nevezetes Érsek *Szétsényi*, vólt rendes épûlettyeinek. A' kôfalak leromolva valának, az épûletek leroskadoztak, a' Templomok elbontattva, a' szôlô hegyek, és gyümöltsös kertek, vad ligetekké változtak. *Rákoczy* alatt sem keveset szenyvede ez a' Város; egyszer elégettetett, de többször gyaszolá az ellenségnek dühösségét; most már ismét elég népes, házai ugyan tsekelyek a' benne lakó Rátzoknak ínyeikhez képest alkalmaztatva. Temploma téglából építtetett, mellynek nagysága a' Város népének sokaságához van alkalmaztatva, és az itt Isteni tiszteletet szolgáltató Franciskánusok számához. Ide szoktak a' Vármegyének Rendgyei is egybe gyûlekezni, mind a' közönséges ügyeknek elrendelésére, mind pedig a' hivatalbéli személyeknek megújjítására. Lakosai szorgalmatosak, Káptalan is vala itten hajdan, mellynek már ma tsak az emlekezete van fel, ambár olly nagy jövedelemmel bírt, hogy a' hadi szükségnek idejekor, ötven lovasokat kiállíthatott a' Királynak számára. Vidékje szép, és termô, 's külömbféle gyümöltsel, 's veres borral kedveskedik lakosainak; mindazáltal negyedrésze szántó földgyeinek középszerû termékenységgel bír, mezôjök marháihnak nevelésére elég, itatójok van, fája úgy épûletre, mint tûzre, nádassa is elég van, az Uraságnak engedelme mellett, nem külömben makkoltatása is; vagyonnyainak eladására meglehetôs módgya, és a' kereskedésnek elômozdítására is, elsô Osztálybéli.

a) Dec. I. Libro. I. p. 26.

BACSA. Magyar falu Gyôr Vármegyében, birtokos Urai több Nemes Urak, lakosai katolikusok, fekszik a' Duna mellett, Gyôrtôl egy mértföldnyire. Határja jó termékenységû, réttye, legelôje jó, de sokszor a' Duna áradása miatt károkat szenyved, második Osztálybéli.

BACSA. Magyar falu Szabólts Vármegyében, lakosai reformátusok, fekszik a' Dadai járásban. Határja közép termékenységû.

BÁCS ARANYOS. Magyar falu Szabólts Vármegyében, fekszik Kapots Apátinak szomszédságában, mellynek filiája.

BACSAVA. Oroszfalu Ungvár Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai ó hitűek, fekszik az Ungvári járásban, határja középszerű, természébéli tulajdonságaihoz képest, második Osztálybéli.

BÁCSFALU. *Bachsdorf.* Elegyes lakosú falu Hont Vármegyében, birtokosa Semberg Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Felsô Sipeknek szomszédságában, mellynek filiája Selymetz Bányától két jó mértföldnyire. Határja középszerű, 's külömbféle vagyonnyai szerént második Osztálybéli.

BÁCSFALU. Magyar falu Baranya Vármegyében, lakosai katolikusok, határja mint hogy a' természetnek nevezetes tulajdonságaival bôvelkedik, elsô Osztálybéli.

BÁCSFALVA. Elegyes falu Poson Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Vajkának szomszédságában, mellynek filiája, nevezetes e' helység a' Szent Antal Klastromárol, mellyben SZENT FERENTZ Szerzetebéli Atyák laknak, és híres bútsú járások vagynak benne. Határja középszerű, szôlôt is termesztenek lakosai, réttye, 's legelôje meglehetôs, második Osztálybéli.

BÁCSKA. Magyar falu Zemplén Vármegyében, birtokos Ura Böthy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Battyánnak szomszédságában, mellynek filiája: Határja termékeny, 's szôlô hegyein kivûl, nagy erdeje is van, tulajdonságaira nézve hasonlít *Agárd* faluhoz, elsô Osztálybéli.

BÁCSKAFALVA. totúl *Bastin.* Elegyes tót falu Nyitra Vármegyében, birtokos Ura volt Botskadi, most Böthy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Bajmótzi járásban, Nagy Bossánynak szomszédságában, mellynek filiája, réttye, és földgye elsô Osztálybéli, malma helyben, piatzozása nagy Tapoltsányon; de mivel szôlô hegye nintsen, fája tûzre, 's épületre kevés, 's legelôje is szoross, harmadik Osztálybéli.

BÁCSKASÁG. Így neveztetik Bács Vármegyének Bajától fogva a' Szeremi Dunáig, Baranya Vármegyétöl fogva pedig a' Tiszáig fekvô vidéke, 's térsége, Bács Városától.

BÁCSKÓ. *Bacske.* Tót falu Zemplén Vármegyében, lakosai ó hitűek, hajdan Botskai Uraságnak birtokában vala, mostani földes Ura Báró Fisser Uraság, fekszik a' Gálszétsi járásban, az Ország

úttya mellett, kies térségen. Határja három nyomásbéli, 's ha trágyáztatik, mindenféle gabonát terem, legelője elég, fája tűzre, és épületre, malma helyben, itatója alkalmatos, vagyonnyait eladhattya Kassán, és Gálszétsen, a' hol kapával, 's kaszával is kereshet, és só fuharozással is, elsô Osztálybéli.

BACHTI, vagy Bakti. Szabad puszta Gömör Vármegyében, fekszik Rima Szombat felé, Hont Vármegyének szomszédságában. Határja jó termékenységû.

BACHLATSKA. Szabad puszta Zólyom Vármegyében, fekszik Ternyéhez közel.

BADATSONY. Nevezetes hegy Szala Vármegyében.

BADATSONY TOMAJ. a' T. betûben.

BADAFALVA. *Vepelhaum.* Német falu Vas Vármegyében, birtokos Ura Gróf Battyányi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Mór vizéhez közel hegyek között. Határja többnyire síkon fekszik, 's gazdag termékenységû, réttyei jók, legelôje, és fája elég; Stájer Országnak szomszédságában lévén, 's Sz. Gothárdi piatzon is kereskedéssel, és fuharozással pénzt kereshetnek lakosai, elsô Osztálybéli.

BADALO. vagy *Bodoló. Bodolû.* Magyar falu Bereg Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai reformátusok, fekszik a' Tisza mellett napkeletre Váritól tél mértföldnyire, határos vele *Halabér.* Határja termékeny, piatzozása *Beregszázon,* a' hol mindenféle vagyonnyait eladhattya, és *Váriban is,* amaz egy óránnyi, e' pedig fél óránnyi meszszeségre van tôle; a' szôlô hegyeken pénzt kereshetnek Bereg zázon; legelôje minden marháinak elegendô, fája tűzre, és épületre, a' mennyi kell, azon kivûl a' Tiszán lakosai szálakkal kereskednek; 's halakkal még inkább bővelkednének, hogyha Tisza vize itten olly fás, és akadékos nem vólna, közönséges földgyeik, és réttyeik is vagynak, elsô Osztálybéli.

BADE. Elegyes falu a' Bánátban, birtokos Ura Ormosdi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Tisza mellett *Szent Miklóstól* ¼. mértföldnyire, határja jó termékenységû, réttye nagy, legelôje elég, elsô Osztálybéli.

BADIN. Népes tót falu Zólyom Vármegyében, birtokos Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik

fekszik Ó Zólyomtól egy, és ¾. mértföldnyire, kies helyen, határja termékeny, erdeje nagy, káposztás, és kender földgyeit Garam vize néha elönti; de mivel határja meszsze terjed, sík, és könnyen miveltetik, legelője tágas, szénája elég, fája tűzre, és épületre, a' Bányákban nevezetes keresettyek, ezen kivül a' községnek réttye öt kaszás, és földgye négy kila alá való van, elsö Osztálybéli.

BADIN. *Alsó Badin.* Tót falu Hont Vármegyében, birtokosa a' Bozóki Prépostság, lakosai katolikusok, fekszik Bozóktól, mellynek filiája, fél mértföldnyire, határja középszerü, szölei meglehetösek, fája mind a' kétféle elég, de legelöjének fogyatkozásai miatt, második Osztálybéli.

BADIN. *Felsö Badin.* Tót falu Hont Vármegyében, földes Ura a' Bozóki Prépostság, lakosai katolikusok, nem meszsze fekszik Alsó Badintól, legelöje elég, földgye soványos, mellyet a' víz is jár, szölöjök tsekély hasznot hajt, ezen kivül mind a' kétféle fa nélkül szükölködik, melly miatt harmadik Osztálybéli.

BADINTZ. Elegyes falu a' Bánátban, lakosai katolikusok, fekszik Szinerszegtöl fél mértföldnyire. Határja közép termékenységü.

BADLITÁN. Horvát falu Szala Vármegyében, birtokos Ura Gróf Althán Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Snihalievetznek szomszédságában, mellynek filiája. Határjának, 's vagyonnyainak soványos volta miatt, harmadik Osztálybéli.

BADONFA. Magyar falu Vas Vármegyében, birtokos Urai Skerletz, és Zarka Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik kies, és szép térségen. Határbéli földgye termékeny, réttyei jók, fája kevés, legelöjének szükes voltát, jó tavaszi vetésének termékenysége hozza helyre, elsö Osztálybéli.

BAG. Magyar falu Pest Vármegyében, birtokos Ura Hertzeg. Grasalkovits Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Pesthez négy mértföldnyire. Földgye nagyobb részént termékeny, fája mind tűzre, mind épületre elég, mivel földgyeinek némelly része homokos, néha pedig réttyeinek ártanak a' vízáradások; noha malma helyben, szöleje is meglehetös, mindazáltal második Osztálybéli.

BAG. *Kis Bag.* Szabad puszta Pest Vármegyében, két vadas kertye van.

BAGALA. vagy *Bagola*. Horvát falu Somogy Vármegyében; birtokos Ura Gróf Festetics Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Kanizsától nem meszsze, 's filiája. Határja a' természetnek tsak nem minden javaival bővelkedik, és szőlő hegyei is vannak, elsö Osztálybéli.

BAGAMÉR. Magyar falu Bihar Vármegyében, birtokos Ura a' Nagy Váradi Káptalan, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik az Érmellyéki kerületben. Jó bort termö szőlő hegy alá épittetett; határja elég termékeny, térsége jó, gabonával bővelkedik, elsö Osztálybéli.

BAGATA. vagy *Bagota*. Elegyes lakosú tót falu Komárom Vármegyében, birtokos Ura Gróf Battyányi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Perbetétöl egy, és $\frac{1}{4}$. mértföldnyire. Határja középszerü, legelője saját marháinak, réttyeik is a' magok szükségjekre elég; de mint hogy réttyeit Zsitva vize néha elönti, második Osztálybéli.

BAGD. Elegyes falu Bihar Vármegyében.

BAGLÁD. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai Sós, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik a' Kapornaki járásban, Szent György völgyének szomszédságában, mellynek filiája. Határja jó termékenységü, réttye jó, legelője elég, fája hasonlóképen, elsö Osztálybéli.

BAGLYAS. vagy *Boglyas*. Nevezetes szőlő hegy Fejér Vármegyében.

BAGLYAS ALLYA. Magyar falu Nógrád Vármegyében, birtokos Urai Gróf Teleky, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Salygó Tárjának szomszédságában, mellynek filiája Fülektöl más fél mértföldnyire. Határbéli földgye elsö Osztálybéli, szőlő hegye nintsen; de legelője elég, nem tsak tulajdon marháinak; hanem még a' barmokkal való kereskedésre is, erdeje hasonlóképen, második Osztálybéli.

BAGOD. *Alsó, és Felsö Bagod*. Magyar faluk Szala Vármegyében, birtokos Ura Báró Zsenyei Uraság, lakosai katolikusok, fekszenek Szala vize mellett Egerszegtöl fél mértf. határjok jó termékenységü, réttyeik, legelőjök elég, második Osztálybéliek.

BAGOLA. *Bagala*. Nevezet alatt.

BAGONYA. *Bohumitze*. Tót falu Hont Vármegy. birtokos Urai Liptai, és Janóky Uraságok,

gok, lakosai evangelikusok, fekszik Baka Bányától, mellynek filiája nem meszsze. Határja középszerű, legelője elegendő, fája mind a' kétféle, szőlő hegye középszerű; némelly fogyatkozásait megelőzi, *Selmetznek* szomszédságában való létele, hólott vagyonnyait jól eladhattya, első Osztálybéli.

BAGONYA. *Bagovina.* Horvát falu Szala Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Vas Vármegyének határja szélén, Dobronoktól nem meszsze. Határja egy részént hegyes, és völgyes, mellyet a' hegyekből lefolyó vizek, keresztül futkosnak, nagyobb része mindazáltal síkos, melly középszerű termékenységű, szőleji meglehetős bort teremnek, vagyonnyaiknak eladására jó módgyok lévén, második Osztálybéli.

BAGOS. *Hajdú Bagos.* Magyar falu Bihar Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai reformátusok, fekszik a' Sárréti járásban, Debretzentöl mintegy két mértföldnyire. Sokat járnak, kelnek lakosai, az itten keresztül Utazókkal. Határja homokos ugyan, de jó termékenységű, 's más külömbféle javai is vagynak, első Osztálybéli.

BAGOS. Magyar falu Szatmár Vármegyében, birtokos Urai Bagosy, és más Urak, lakosai oroszokbol egyesültt katolikusok, és reformátusok, fekszik Csengernek szomszédságában, mellynek filiája, Nagy Károly, és Szatmár Városok között kies helyen; határbéli szántó földgyei termékenyek, még pedig mind a' három nyomásában, réttyei jók; mint hogy Nagy Károlyhoz, és Szatmárhoz két mértföldnyire van, a' hol héti vasárokban vagyonnyait pénzé fordíthattya, jó piatzozások van; legelője is jó, első Osztálybéli.

BAGOS. Szabad puszta Szabólts Vármegyében.

BAGOTA. Komárom Vármegyében, lásd *Bagata* nevezet alatt, fekszik Ó Gyallának szomszédságában, mellynek filiája.

BAGOTA. Magyar falu Baranya Vármegyében, birtokos Ura Gróf Battyányi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Pétsi járásban, határja a' természetnek külömbféle javaival bővelkedvén, első Osztálybéli.

BAGYÁN, v. Bagyon. Tót falu Hont Vármegyében, birtokos Ura Zsemberg Uraság, lakosai

lakosai katolikusok, fekszik Prentsfalvától, mellynek filiája nem meszsze. Nevezetesíti e' helyet *Valaszki Pál* Úrnak itten lett szülctése, a' ki a' Magyar Litteraturáról tett jeles munkájával magának szép hírt, és érdemet szerzett; termô földgye soványas: de fája mind a' két féle elég, nem külömben legelôje is, szôlô hegye nintsen, de e' fogyatkozását helyre hozza Selmetzhez való szomszédsága, melly tôle ugyan távolka fekszik; de vagyonnyait ottan jól eladhattyák, melly okból második Osztálybéli.

BÁGYÓK. BAGYOGO. Elegyes magyar falu Sopron Vármegyében, birtokos Ura a' Györi Püspökség, lakosai katolikusok, fekszik Tsornához ¼ mértföldnyire, a' Kónyi tóhoz közel. Határbéli földgyeinek, 's vagyonnyainak középszerû minémûségeihez képest, második Osztálybéli.

BAGYON. *Bagyonka.* Tót falu Nógrád Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik kies helyen Bujáknak, 's Palotásnak is szomszédságában, mellynek filiája. Határja jó termékenységû, fája, legelôje elég, réttyeik kétszer kaszáltatnak, és jó szénát teremnek; malma helyben, piatzozása három mértföldnyire, a' második Osztályba tétetett.

*BAGYOSZLÓ. Elegyes falu Sopron Vármegében, lakosai katolikusok, kiváltképen való szép tulajdonságaihoz képest, elsô Osztálybéli.

BÁHONY. Tót falu Poson Vármegyében, birtokosai Gróf Brunczvik, és több Nemes Urak, lakosai katolikusok, az Uraságnak szép kastéljával ékesíttetik, fekszik Nagy Szombattol egy, és ¼ mértföldnyire, Modortól pedig egy, és ¼ mértföldnyire. Kies és termékeny határja van, 's mind borral, mind búzával, és sok nyúlakkal is bôvelkedik; levegôje, 's vize sokkal jobbak a' szomszédbélieknél, elsô Osztálybéli.

BÁHORB. Tót falu Ungvár Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik hegyek között. Határjában többek a' fenyvesek, mint sem a' szántó földek, az elôtt itten örömest tanyáztak a' tolvajok, most szorgalmatos lakosai által gyarapodik.

BÁJ. Magyar falu Bihar Vármegyében, birtokos Ura Redey Uraság, lakosai reformátusok, fekszik a' Szalontai járásban. Határjának kivált-

váltképen való termékenységéhez képest, méltán elsô Osztálybéli.

BÁJ. Elegyes lakosú falu Komárom Vármegyében, birtokos Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Tatától, mellynek filiája nem neszsze. Vidékje középszerû, legelôje, és réttye tsak magok szükségére elég, piatzozása közel, szôleji elegendôk; de középszerû borokat teremnek, minthogy legelôjének nagyobb része homokos, és ritka fûvet hoz, második Osztálybéli.

BÁJ. Magyar falu Szabolts Vármegyében, birtokos Ura Patay Uraság, lakosai reformátusok, fekszik Tardosnak szomszédságában, Tokajtól két mértföldnyire. Határbéli földgye két nyomásbéli jó, réttye gazdag, keresetre jó módgya, legelôje elég, fája tûzre, és épületre az Uraságnak engedelméból, királyi dézmát nem adnak; zöldsége, dinnyéje, és gyümöltse sok, ezen kivül a' községnek vagyon 12. kaszás alá való réttye, és száraz malma helyben, elsô Osztálybéli.

BAJA. Tót, és oláh falu Arad Vármegyében, birtokos Ura Kaszonyi Uraság, lakosai egyesült oroszok, fekszik az Aradi járásban. Termô földgye soványas, kôsziklás hegyek között lévén, fája, makkja szabad, de piatsozó helye tsekélyes, második Osztálybéli.

BAJA. Mezô Város Báts Vármegyében, birtokos Ura Hertzeg Grasalkovits Uraság, lakosai magyarok, németek, rátzok, és zsidók; a' kiknek Zinagógájok is vagyon itten, leg nevezetessebb épület benne, a' Hertzegi Kastély négy szegelet formára méltóságosan épitetve, melly lakó helyûl szolgál a' földes Uraság tisztyeinek; ezen kivül nevezetes épület a' Város háza, és Latinovits Uraságnak szabad udvara, nem hülömben a' Vármegye háza, a' Kaszárnya, és a' Só ház, Szent egyházai közt szebb a' Város temploma; a' szent Ferentz szerzetebéli Atyákénál, a' kiknek klastomjok is nevezetes, és tágas épület. Lakosai e' Városnak kölömbféle kézi mesterségekböl is ugyan, de leg inkább búzával, és egyéb Hazánkbéli termésekkel való kereskedésböl élnek, vásárjai nevezetesek. Szép felebaráti érzékenységjeket, bizonyitották meg a' Bajai lakosok 1784. esztendôben, felsegélvén egy bizonyos Nagy nevezetû Komáromi kereskedônek itten történtt

téntt terheltt hajójának elsüllyedése miatt vallott nagy kárát. Vásárja mind a' három nevezetes, és nem kevés hasznot hajt', dunán való malmai fél órányira vagynak, fogyatkozásai ellenben hogy szántó földgyeinek egy része hol homokos, hol pedig kemény, kaszállójok bő időben elég, de szárazságban, az igás lovak számára is kéntelenek a' lakosok venni, első Osztálybéli.

BAJÁNHÁZA. Magyar falu Vas Vármegyében, birtokos Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Gálócznak szomszédságában, mellynek filiája. Határbéli földgyei termékenyek, legelője nagy, fája elég, réttye is, első Osztálybéli.

BAJÁNHÁZA. *Bonyestye.* Elegyes lakosú falu Ungvár Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik nap kelet felé *Pálótzhoz* egy mértföldnyire. Szántó földgyei termékenyek, 's szép javai is vagynak, második Osztálybéli.

BAJCS. *Kis Bajts, és nagy Bajts.* Magyar faluk Győr Vármegyéb., fekszenek Győr Városához egy mértföldnyire lakosai katolikusok, határjai középszerűek, második Osztálybéliek.

BAJCS. Szabad puszta Komárom, és Nyitra Vármegyének széleinél, földes Ura Hertzeg Battyáni Uraság, fekszik Érsek Ujvárhoz ¼. órányira. Vidékje az előtt haszontalan vala a' posványságok miatt, míg H. Eminentziája 1788. folyóvá nem tétette, 's itten szép tsinált útat is készíttetett; sőt jeles nyári mulató házat is építtete itten 1786. Határja külömbféle javakkal bővelkedik.

BAJCSA. Német falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sepetnek szomszédságában, mellynek filiája. Határja homokos, legelője, erdeje meglehetős, malma helyben, harmadik Osztálybéli.

BAJFALU. *Bonten, Benyesztyi.* Elegyes lakosú falu Szatmár Vármegyében, birtokos Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik felső Bányának szomszédságában, mellynek filiája, Nagy Bányától két mértföldnyire, *Kapnik, és Kékes* folyó vizek között. Határja meglehetős, réttye jó, piatzozásai a' szomszédságban, fája az Uraságnak engedelmével szabad, és nem meszszéről hordgyák, az arany, és

ezüst

ezüst bányák is tsak egy mértföldnyire vannak tőle; szenet égetnek, és a' Bányákban eladgyák, réttye néhol tsekély, és ritka fűvet terem, legelője is köves, és sovány, harmadik Osztálybéli.

BAJKA. Magyar falu Bars Vármegyében, birtokosa Peli; 's NagyUraságok, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Lévától egy, és ¼ mértföldnyire. Határbéli földgye termékeny, réttye jó, fája is vagyon, legelője alkalmatos, vagyonnyainak eladására jó alkalmatossága; de mivel szőlő hegyei nintsenek, második Osztálybéli.

BAJMAK. Elegyes falu Bács Vármegyében, birtokosa Szabatka, vagy Szent Marja Városa, lakosai katolikusok, határja közép termékenységű, rétye, és legelője elég, második Osztálybéli.

BAJMOTSKA. *Bojnitska.* Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokos Ura Gróf Erdödy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Udvarnoknak szomszédságában, mellynek filiája, Vág vize mellet, malmairól, mellyeknek vize soha bé nem fagy nevezetes. Határja középszerű, termésbéli tulajdonságaira nézve hasonló *Csornok* falujához, második Osztálybéli.

BAJMÓTZ. *Veinitz. Bojnitze.* Tót Mezö Város Nyitra Vármegyében, földes Ura 1637. esztendötöl fogva Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Turócz Vármegyének határja szélén. Vára arról nevezetes, mivel 365. ablakjai lévén, az esztendönek napjaihoz intéztettek. *Onofrid* Gróf Apatúrságot fundált itten 1479. esztendöben. Ambár szőlő hegye nintsen; de termö földgye jó, fája sintsen, vásárbéli jövedelme meglehetös, kendert áztató vize alkalmatos, réttyei jók, legelője elegendö, malma helyben, piatzozása közel, elsö Osztálybéli.

BAJMÓTZI FÖRDÖ. Nyitra Vármegyében, neveztetik e' fördö Bajmótz Városától, 's jeles tulajdonságaiért elsönek tartatik, mind jóságára, mind pedig a' vendégek számára készült alkalmatosságokra nézve. Valami kövé váltt pénzeket is mutogatnak itten, mellyek felöl a' köz nép olly hiszemben van, hogy azok egy igen fösvény fördösé lettek vólna, ki is minekutánna jó tsomó kintset öszve gyüjtött, hamissan keresett pénzéböl, büntetésül kövé váltak.

BAJNA. Népes Mezö Város Nyitra Vurmegyében, földes Ura Gróf Erdödy Uraság, lakosai

kosai katolikusok, fekszik kies halmon helyheztetve *Bodóktól* nem külömben Tapoltsántol is egy mértföldnyire. Lakosai inkább a' gazdáskodási munkával, mint mesterségeknek ûzésével foglalatoskodnak; határjában tûzi és épûletre való fája elég, szôlô kegyei nagyok, gyümöltsös kertyei szépek, legelôjôk, 's hasznok piatzok helyben, külömbféle kézi munkával is kereshetnek, meglehetôs héti, és országos vásárjok lévén, vagyonnyaikat jól eladhattyák, termô földgyeik középszerûek, de réttyeik kiváltképen jók, elsô Osztálybéli.

BAJNA VIZE. Nyitra Vármegyében, kis folyó Víz forrása hasonló nevû helyben van, melly Bajna Városa mellett elfolyván, Nyitra Szerdahely mellett, Nyitra Vizével egyesûl.

BAJNA. Elegyes lakosú magyar falu Esztergom Vármegyében, földes Ura Gróf Sándor Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sáp falunak szomszédságában, 's az Uraságnak szép kastéllyával, 's jeles vadas kertyeivel ékesíttetik. Nevezetesíti szép vidékjét JÓSEF F. K. Fô Hertzegnek az idén itten tett víg vadászattya. Régi vólt katsélyát a' helységgel együtt az Ozmanokkal való viszontagságok elpusztították a' 16. századnak eleivel pedig *Kunyingi Török István* e' tartománynak birtokosa, újj lakosokat szállítatott ide, 's ismét felépíttette; de viszont elpusztíttatott, *Rákotzi* hadakozásának alkalmatosságával, kivált képen midôn *Nyerges Ujfalu* Vára ostromoltatott, a' rátzok kitsapásaikor felgyujtogattatván, nagy kárt tettek e' helység akkori lakosainak, mert mind házaiktol, mind pedig házi bútoriaktol megfosztattattak, 's illy gyászba vala e' helység, mint egy három esztendeig pusztán, míg viszontag felépíttethetett. Szép templomjok az Uraságnak költségjével építtetett, határja hegyes, 's közép termékenységû, legelôje elég, fája tûzre, és épûletre, szôlei meglehetôsek, vagyonnyainak el-adására közel alkalmatossága Dunán, és Esztergomban; elsô Osztálybéli.

BAJOM. *Kis Bajom*, és *Nagy Bajom*. Két elegyes lakosú faluk Somogy Vármegyében, birtokosai külömbféle Uraságok, Kis Bajomnak lakosai Rátzok, nagy Bajomnak pedig Magyarok, és többnyire nemesek lak-

jják,

ják, 's katolikusok, fekszenek *Szegesvártól* nem messze. Határjainak egy része jó termékenységû, más részei fövényesek, legelôjök elég, és réttyeik is jók; de szôlôs kertyeik nem lévén, második Osztálybéliek.

BAJOM. *Nagy Bajom.* Mezô Város Bihar Vármegyében, birtokos Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai magyarok, és reformátusok, fekszik a' Sárréti járásban, Berettyó vize mellett, Békes Vármegyének határja szélén, termô földgyei ugyan középszerûek; de más fogyatkozásaiért, harmadik Osztálybéli.

BAJOM. *Kis Bajom.* Magyar falu Bihar Vármegyében, birtokos Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik az elôbbenitöl nem meszsze; határja Nagy Bajoméhoz hasonlíto, 's ez is harmadik Osztálybéli.

BBJONTA. Elegyes falu Bihar Vármegyében.

BAJOR. Tót falu Sáros Vármegyében, birtokosai Bajor Urak, lakosai katolikusok, fekszik a' hegyek között, Szedlitzének szomszédságában, mellynek filiája Eperjestöl egy mértföldnyire, északra a' Szepességi útban *Gölnitz*, és Szomolnok felé. Határbéli földgyei nehéz mivelésûek, mint hogy földgye hegyes; mind azon által középszerûen terem, ha jól miveltetik, réttye jó, legelôje elég, fája tûzre, piatzozásától sints meszsze. Második Osztálybéli.

BAJOR VÁGÁS. Bajerovtze tót falu Sáros Vármegyben, birtokos Ura Gróf Szirmay Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Palotsától egy mértföldnyire. Határja a' hegyeken sovány, de réttyeik jók, és legelôjök hasznos, 's marha kereskedéssel élnek, mind a' két féle fája elég, harmadik Osztálybéli.

BAJÓT. Magyar, és tót falu Esztergom Vármegyében, fôldes Ura az Esztergomi Érsekség, lakosai katolikusok, fekszik Nyerges Újfalutól, egy mérdföldnyire. A' falu közepén lévô völgyben van egy kevesé felemelkedett helyen a' magyarok Temploma. Szántó földgyei a' helynek, hegyes, és erdôs fekvése miatt kevés vala; de lakasai nagy irtványokat tisztítottak, mellynek nagyobb részét szántó földeknek, más részét pedig szôlô hegyeknek fordították. Legelôje elég, fája tûzre és épûlerre, meglehetôs szôlei, földgyei középszerûek, eladásra alkalmatos

helye

helye a' Dunán, és Esztergomban, ambár termô földgyeit a' víz mosások soványittyák, 's erdôs, és nehéz úttyai vannak, mind az által elsô Osztálybéli.

BAJSA. Rátz falu Bács Vármegyében, birtokosai Zako, és Vojnits Urak, lakosai katolikusok és rátzok, fekszik Kulától egy, és ½ mértföldnyire. Szántó földgyei jók, és minden féle gabonát bôven termenek, de a' földgye kemény, és sikeres, réttye is jó, de kevés; két száraz malmai is vagynak, fogyatkozásai, hogy földgyei kevesek, legelôje szoross, határjának kitsinsége miatt, gyakran béhajtatnak marháik a' szomszédoktól. Eladás végett Bajára, Szegedre, Ujvidékre hordgyák gabonájokat: erdeje, és nádassa nintsen, 's mind épületre, mind tüzre való fát, ritkán szerezhetnek; a' Dunán lévô malmoktol öt, és hat mértföldnyire vannak, melly fogyatkozásai miatt, harmadik Osztálybéli.

BAJTA. Tót falu Hont Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Érsekség, lakosai katolikusok, fekszik a' Báti járásban. Határja termékeny. legelôje elég, fája tüzre, és épületre, szôlô hegyei jó borokat teremnek, jeles vagyonnyaihoz képeſt, elsô Osztálybéli.

BAK. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokos Ura Gróf Szetsényi Uraság, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik a' Kapornaki járásban, Csatár mellett, mellynek filiája. Határja nagy, földgye elég, de középszerû, réttye hasonlóképen, borai meglehetôsek, legelôje elég, szomszéd szôlô hegyei termôk, 's gyümöltsökkel gazdagok, erdeje minnenféle szükségjekre bôvséges, kivált a' hozzá tartozandó Nénaji Pusztával együtt vévén. Helyben malma, mivel Valitzka vize elszokta önteni réttyeit, 's a' Záporok is sok helyeken károkat okoznak, második Osztálybéli.

BAKA. Magyar falu Szabolts Vármegyében, birtokos Urai Báro Döry, és Czobel Uraságok, lakosai reformátusok, fekszik kis Várdától mellynek filiája fél, Bátortól pedig két mértföldnyire. Három nyomásbéli földgyeik négy marhával szántatnak, mellyekben szép búza, és jó rozs terem, réttyei jók, legelôje elég, fája tüzre, és kissebb szükségbéli épületre, kender földgyeik a' tragyáztatást megkivánnyák, elsô Osztálybéli.

* BAKA-

* BAKA. Elegyes falu Arad Vármegyében.

BAKA. *Alsó tót Baka. Unterprandorf.* Tót falu Hont Vármegyében, birtokos Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai evangelikusok, fekszik Pukantztól nem meszsze. Határja termékeny, réttyeit értzes vizek follyák, de ritkán ártanak, legelője tágas, 's mind a' kétféle fája elég, szőlő hegyei jók, első Osztálybéli.

BAKA. *Felső tót Baka. Oberbraudorf.* Elegyes lakosú tót falu Hont Vármegyében, birtokos Urai Hertzeg Eszterházy Uraság, és Báró Hellenbach, az itt való Bányáknak mivelretője, lakosai evangelikusok, fekszik Báth mellett, mellynek filiája, Pukantztól sem meszsze, nevezetes e' hely a' birke bárányoknak jó neveléséről, és bányáirol, mellyből a' lakosok szép hasznot vesznek bé, folyó vizében kiváltképen jó ízű rákok vannak, határbéli réttyeit az értzes vizek soványíttyák ugyan; de ritkán, és tsak egy kis részének ártanak, legelője elég, fája mind a' ké féle, szőleji nevezetesek, első Osztálybéli.

BAKABÁNYA VIZE. Hont Vármegyében, nem nagy folyó víz, melly a' szomszéd hegyekből ered, és a' Garam vizének egy ágába szakad, 's nevét is elváltoztattya, és *Szikintzének* hivattatik, áradásai sok kárt okoznak a' mezőkön, és az útakat járhatatlanokká teszik.

BAKABÁNYA ORVOSI VÍZ. Hont Vármegyében, olly tulajdonsággal bír, hogy a' sokáig véle élőknek gelyvájókat eloszlattya, melly erőt az értz köveknek tulajdonítyák az Orvosok.

BAKA. *Alsó Baka.* Elegyes lakosú falu Poson Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Bőstöl nem meszsze Tsiliz patakja mellett, hasznos malmai vagynak a' Duna vizén. Határja középszerű, vagyonnyainak eladására jó alkalmatossága, második Osztálybéli.

BAKA. *Felső Baka.* Elegyes magyar falu Poson Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik az élőbbeninek szomszédságában, helyben fűrész, és száraz malma van, vízi pedig a' Dunán jó távól; határja tzin mosó fűvel bővelkedik, réttye, legelője jó, második Osztálybéli.

BAKA. Magyar, és tót falu Nógrád Vármegyében, birto-

tokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és évangelikusok. Határja közép termékenységû.

BAKÁN, *Bavkein, Bukán.* Elegyes falu Vas Vármegyében, lakosai katolikusok.

BAKÓ. Magyar falu Nógrád Vármegyében.

BAKK. Szabad puszta Tólna Vármegyében, fekszik Szakátsnak szomszédságában, mellynek filiája. Határbéli földgye jó termékenységû.

BAKÓTZA. Magyar falu Baranya Vármegyében, birtokosa Meltzer Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Hegyközi járásban. Határja a' természetnek tsak nem minden javaival bir, elsô Osztálybéli.

BAKO. Elegyes tót falu Nyitra Vármegyében, lakosai katolikusok. Határja közép termékenységû.

BAKOD. Szabad puszta Pest Vármegyében.

BAKÓFA. Elegyes falu Vas Vármegyében, lakosai katolikusok. Határja középszerû.

BAKONAK. Elegyes lakosú horvát falu Szala Vármegyében, birtokos Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' kissebb Kopornaki járásban, Bagonyának szomszédságában, mellynek filiája. Határja hegyes, mellynek némelly részét a' vizek szokták kimosni, és néhol soványas is, szôlô hegye középszerû, eladásra módgya a' távolabb való helységekben, harmadikOsztálybéli.

BAKONAK. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokos Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik az elôbbeninek szomszédságában. Határbéli földgye, haszorgalmatosan mivéltetik, középszerû, legelôje elég, szôlô hegye, erdeje, gyümöltsös kertyei, gesztenyésse, és szilvássa is lévén, második Osztálybéli.

BAKONY. Nevezetes erdô Veszprém Vármegyében, hoszsza mint egy 12. mértföld, szélessége pedig néhol kettô, néhol három, néhol pedig ôt mértföld; külömbféle szép élô fáiról, vadgyairól, és a' sertéseknek alkalmatos hízlaltatásáról híres. Nem külömben a' Bakonybéli Apátúrságról. Irtogattatván pedig kebele némelly helyeken, sok külömbféle ide szállított lakosoknak termékeny földet szolgáltat.

BAKONYA. Magyar falu Baranya Vármegyében, birtokosa a' Pétsi Káptalan, lakosai katolikusok, fekszik a' Pétsi járásban. Határbéli földgye

gye külömbféle természeti javakkal megáldattatván, első Osztálybéli.

BAKONYBÉL. Magyar falu Veszprém Vármegyében, birtokosa a' Religyiói Kintstár, fekszik épen a' Bakonynak közepén, a' honnét Bakonybél nevezetét is vette. Gerentz, vagy Gerezna nevű folyó patakotskája is van a' völgyben, melly völgyi térség nap keletről *Advas könek*, délről *Kertes könek*, északrol pedig *Gál hegynek* neveztetik. Kősziklás magas erdős hegyek között van fekvése; a' völgybéli hegyeskői hegynek tövénél felemelkedet kő szikla mint egy határ jel, 's *Borostyán könek* neveztetik. Ennek tetőjén szerzett vala magának remetei lakást *Gunther* Magyar Országi első Remete, SZENT ISTVÁNNAK attyafia, 's ugyan ott építtetett kápolnát is a' B. Szűz MÁRIA menybe emeltetésének tiszteletére, a' hol is kegyes, és jámbor élete után e' világból bóldogúl kimúlt vala. Ennek halála után SZENT IMRE Hertzegnek nevelője *Sz. Gellért* Püspöknek is tetszett ugyan e' völgységben, de az előbbitől napkeletre távolabb, más remetei lakó helyet készíttetni; a' hol hét esztendeig testi sanyargatásban élt vala, 's majd Püspökségre emeltetvén, jó idős korában, tsuda tételekkel is fénylve megölettetett. II. LAJOSNAK Mohátsnál lett veszedelme után, szabadon nyargalván az Ozmanok e vidéken Apáturai elszélledtek, a' benne lévő Szerzetes Atyák rabságra 's inségre jutottak, a' hely pedig mindenektől elhagyattatott. *Vidlintzi Ferentz* nevű Apátúr, lakosokat is szállított oda, kiknek a' Templom előtt élelmekre való földnek erdőt engedett írtani. Meghalálozván pedig a' jó Apátúr 1730. esztendőben, az utánna következő Apáturaknak hagyta a' klastromnak gyarapítását, a' mint hogy virágjára is hozatott míg II. JÓSEF Tsászárnak uralkodása alatt e' Szerzetnek vége nem szakasztatott. Határja meglehetős, sűrű erdei vagynak, legelője elég, fáján; és malmán kivül semmi java nem lévén, harmadik Osztálybéli.

BAKONYSZEG. Magyar falu Bihar Vármegyében, birtokos Ura Rédey Uraság, lakosai reformátusok, fekszik Belényestől nem messze, a' sárréti kerületben, a' hol Berettyó vize fertővé válván, széjjel folyván, rákokkal, 's tekenős békával kövelkedik;

mellyet a' lakosok Bétsben jó pénzen eladnak, Gyöngyök is találtattak itten. Határja gazdag, réttyei kövérek, legelője nagy, itatója alkalmatos, melly szép tulajdonságaihoz képest, első Osztálybéli.

BAKONY UJVÁR. Az Ú betűben.

BAKOS TÖREK. tótúl *Bakos Terjakovcze*. Tót falu K. Hont Vármegyében, lakosai katolikusok, 's többnyire fazekasok; dombos helyen fekszik. Határbéli legelőjök szoross, de mind a' kétféle fájok elég, 's a' síkon fekvő szántó földgyeik bőven termők, és könnyen mivelhetők, Rimaszombatnak szomszédságában lévén, vagyonnyaikat jól eladhattyák, első Osztálybéli.

BAKOVA. *Bakovitz, Bakovitze*. Tót falu Nyitra Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Veszelénynek szomszédságában, földgye közép termékenységű, réttye, legelője jó, fája is tűzre elég, itatója alkalmatos, második Osztálybéli.

BAKSA. *Külső Baksa*. Magyar falu Abauj Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik a' Kassai járásban. Határja jó termékenységű, de mivel a' viz áradások határját gyakran elöntik, földgyeit, réttyeit, sőt néha magát is a' helységet. Épületre is fája nem lévén, második Osztálybéli.

BAKSA. *Szent Ivány Baksa*. Magyar falu Abauj Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai reformátusok, fekszik Halmajjal által ellenben, jeles szántó földgyei, 's réttyei vagynak *Hernád vize* folytában; de mivel legelője nem elég, és egyik féle fája sints szőlős kertyeik közép termékenységűek, második Osztálybéli.

BAKSA. Elegyes lakosú Magyar falu Baranya Vármegyében, birtokos Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik a' Pétsi járásban, határja mint hogy a' természetnek, sok javaival bővelkedik, méltán első Osztálybéli.

BAKSA. Magyar falu Szala Vármegyében, a' hol posta is vagyon Alsó Lendván felül egy státióval, Barabáshoz közel, Csesztregnek szomszédságában, mellynek filiája, lakosai katolikusok. Határja jó, vagyonnyai külömbfélék, második Osztálybéli.

BAKSAHÁZA. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai

sai katolikusok, fekszik Oroszlán mellet, mellynek filiája. Földgye többnyire irtvány, legelője elég, malma az Uraság földgyén, szőlő hegye termő, fája mind tűzre, mind épületre ingyen; de mint hogy réttyei, és termő földgyei, a' záporok által gyakran elmosattatnak, második Osztálybéli.

BAKSAHÁZA. *Bolgarov.* Szabad puszta Nógrád Vármegyében, birtokos Ura Baksa Uraság. Határja jó termékenységű.

BAKTA. Magyar falu Abauj Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai reformátusok, fekszik *Gagyhoz* nem meszsze. Határja termékeny, szőleje középszerű, réttyei jók, erdeje makk termő fákkal bövelkedik, 's folyó vize is van, első Osztálybéli.

BAKTA. Elegyes lakosú magyar, és sváb falu Heves Vármegyében, birtokos Ura az Egri Püspök, lakosai katolikusok, fekszik Sziráknak szomszédságában, mellynek filiája, napnyugot felé Eger Városától nem meszsze. Vidékje termékeny, 's ámbár réttyeit a' víz járja, mindazáltal sokféle javai lévén, első Osztálybéli.

BAKTA. Magyar Mező Város *Szabólts* Vármegyében, földes Ura Gróf Haller Uraság, lakosai reformátusok, fekszik Mada Városától egy kis mértföldnyire. Földgye, és réttye jó, és a' víz nem járja, piatzozása helyére jó úttya, és vám nélkül, fája mint a' kétféle, az Uraságnak engedelméből, erdejek közel, száraz malmai kettő, de mint hogy legelője nem elég, földgye néhol homokos, második Osztálybéli.

BAKTI. Szabad Puszta Kis Hont Vármegyében, nem meszsze Rimaszombattól.

BAKTA. Folyó víz, Heves, és külső Szolnok Vármegyében.

BALA. Szabad puszta Heves Vármegyében, fekszik Tisza Püspökinek szomszédságában.

BALAJT. Magyar falu Borsod Vármegyében, birtokos Ura Vay Uraság, lakosai reformátusok, fekszik a' Szendrői járásban. Szántó földgyei termékenyek, fája épületre, és tűzre ingyen, szőlő hegye középszerű, Kir. dézmája nintsen, de legelője szoross, és piatzozása is Miskoltzon távol lévén, második Osztálybéli.

BALALÉNY. BELELÉNY, vagy *Balatin* oláh falu Bihar Vármegyében, birtokos Ura az Oroszból egyesült Nagy Váradi Püspökség, lakosai ó

hitűek, fekszik a' Belényesi járásban. Határja közép termékenységű.

BALÁS. *Szent Balás.* Középszerű magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai Inkey, és más Uraságok, lakosai katolikusok. Határja közép termékenységű, szőleje fája elég, borainak eladására jó módgya, gyümöltsös kertyei, gesztenyéssei hasznosak, de legelője szoross lévén, második Osztálybéli.

BALÁS. Szent Balás, magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok. Határja jó termékenységű.

BALÁS KIS BALÁS. Szabad puszta a' Kis Kúnságban, fekszik Izsákhoz Pest Varmegyében nem meszsze, határja kövér, és gazdag termésű.

BALÁS. *Szent Balás.* Tót falu Zólyom Vármegyében, birtokosa a' Királyi Bányászi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Potkonitzának szomszédságában. Határja soványa.

BALÁS SZ. BALÁS. Magyar falu Szala Vármegyében, alsó Hahóttol Kanizsa felé mint egy fél óra járásra az ország útban, földes Urai Inkei, és Stublits Uraságok.

BALASAJ. Magyar falu Vas Vármegyében, birtokos Ura Runyi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Rába Vize mellett Vasvártól más fél mértföldnyire. Határja síkós, földgye termékeny, réttye elég, és jó nemű fája, legelője erdeje van, piatzozása Kőszögön, és Szombathelyen, első Osztálybéli.

BALÁSFA. *Balasetl.* Elegyes tót falu Poson Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik a' Csaloközben, Szerdahelyhez közel, mellynek filiája. Határja jó termékenységű, réttye, legelője kövér, vagyonnyai jelesek, első Osztálybéli.

BALÁSFALVA. *Blasendorf, Balasovetz, Balasütz.* Tót falu Bereg Vármegyében, birtokos Ura Gróf Schönborn Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik a' Munkátsi Uradalomban. Határja ha gazdagon nem trágyáztatik, egyebet nem terem zabnál; réttye tsekély, legelője szoross, Munkátsi piatzozásához közel van, fája épületre, és tűzre elég, tsekélyes tulajdonságaihoz képest, negyedik Osztálybéli.

BALASSA. Szabad puszta Veszprém Vármegyében.

BALÁSÉR. *Balaziova.* Magyar falu Bereg Vármegyében,

ben, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik a' Munkátsi járásban. Határbéli földgye középszerű, réttye jó, és némelly helyen sarjút is terem, legelője elég, 's mind a' kétféle fája a' mennyi szükséges, szőlei termők, piatzozásai a' szomszédságban; de mivel néha határját a' víz járja, második Osztálybéli.

BALÁSFÖLDE. Szabad puszta Gömör Vármegyében, fekszik Doboczhoz közel, mellynek filiája.

BALÁS VÁGÁS. *Blasov.* Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Berzevitzky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik *Torisza,* vagy *Tarza* vize paryán, határos a' Szepességgel, meszsze terjedő erdős vidékje van. Határja soványos ugyan; de mivel réttye, és legelője nagy, fája tűzre, 's épületre is elég, 's ezzel szoktak lakosai kereskedni, harmadik Osztálybéli.

BALATON. Magyar falu Borsod Vármegyében, birtokos Urai Szent Pétery, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Sz. Mártontól, fél órányira, hegyes vidékek között, napnyugot felé folyó vize hasznosan öntözgeti szántó földgyeit, mellyek közép termékenységűek, fája mind tűzre, mind épületre ingyen, malma egy mértföldnyire, legelője szoross, szőlő hegye nintsen, 's piatzozása is távol lévén, második Osztálybéli.

BALATON KERESZTÚR. A' K. betűben.

BALATON TAVA. *Platten-See,* Somogy Vármegyében, Szala, és Somogy Vármegyéknek határjok között kezdődik, nagyon széless, és kivált hoszszan terjedő tó. Nevezetének eredetében meg nem egygyeznek a' tudósok, sokan Magyar eredetű szónak állítyák, mások ellenben rátz, vagy tót szónak. Hajdan az egész Balaton körül lévő környék, a' régi Illiriához tartozott, 's a' *Tatárok* is *Balatonnak* nevezék, és ezek adták által annak előbbeni nevezetét, melly mind a' mai napig megtartatott. A' Görögök közzül *Ptoloméus, és Strábó,* a' Deák írók közzül pedig, *Méla, és Plinus* nem emlékeznek szorgalmatosan felőle. Pliniusnál *Pejzó* nevezet alatt fordúl elő. A' híres Magyar történetek írója, *Turótzi, Palatinus* tónak nevezi, erőltetvén a' régi *Balaton* nevezetét. Hidvégnél Szala patáka egyesűl e' tóval, holott nagy nádas

helyeket foglalván el, úgy látszatik, mint ha e' folyó vízből származna, melly bellyebb nagyobbra terjedvén annyira nevekedik, hogy hídasokon kell rajta által járni, 's talán azért neveztetett *Hídvégnek*, mivel már itt mintegy lehetetlen vólna, hídat épiteni rajta. Sok farkasok lakták e' környéket, mivel az emlitett nádasokban, alkalmatos tanyájok vala; kivált midőn *Szala*, *Ormánd* vizével egygyé válik, nagyon meszsze terjed. Vize hol szélessebb, hol keskenyebb helyet foglal, száraz földet is lehet néhol látni a' vizek között; de a' mellyekhez senki sem közelíthet, kivévén a' száraztól bényúló helyeit, a' hol *Fonyod*, és *Bogjúr* fekszenek, mellyeken kivül még ezek a' helységek vagynak partyán, úgymint: *Helye*, *Szemes*, *Szántod*; *és Fog* szabadi puszta. Leg szélessebben terjed a' Balaton tava Veszprém Vármegyében, a' hol szélessége mintegy négy mértföld, hoszsza pedig némellyek vélekedése szerént 12. másoké szerént ellenben 17. mértföld. Természeti tulajdonságáról e' tónak méltó megjegyezni, hogy valamint vize kiváltképen való, úgy a' benne termő halak is igen jó ízűek, mellyek között leg nevezetesebb a' *Fogas*, vagy *Fogashal*, melly mind ízére, mind húsának keménységére, 's jóságára nézve más halakat, meszsze felül halad; és egyebütt e' halnak neme nem is található. Ritkán szokott egészen béfagyni; ha pedig egészen járható, igen szép halászat esik rajta. Környéke kiváltképen termő, mind a' vetésre, mind gyümöltsre, mind pedig a' szőlő termésre nézve. Nem kevés kárára vagyon Somogy Vármegyének, hogy nagyobb kereskedést nem folytathat, Szala, és Veszprém Vármegyékkel, mert ha a' mint már Méltósagos Gróf Festetich György kimérettette; *Keszthelynél* e' nagy tó keresztül egyenesen járhatóvá tétettetik; nem tsak az itt fekvő helységek, hanem mind a' két Vármegye kevés idő alatt fogja érezni, e' szép, és igen hasznos igyekezetnek jóltévő következéseit. Mert így annakutánna nem lesznek e' két szomszéd Vármegyék egymástól elszakasztva. Második által járás esik e' Balaton taván a' Tihányi révén; ha pedig keményebb telek járnak, akkor szabadon jőnek, 's mennek a' jég hátán;

tán; de az illy által járás, sokszor veszedelmes, mivel a' fel felé öszve tolongó habok, nem engedik e' tónak tökélletes befagyását, és sokszor oft is elsüllyednek, a' hol előre semmi veszedelmet sem lehetett vala vélni. A' kemény hidegnek meggyengülésével pedig hamar meglágyúl a' Balaton fagya is, úgy hogy egy téli napon, egész fagya elgyengül, 's ritka tél múlik el, hogy vagy ember, vagy más állatok öblétől el ne nyelettetnének. Bővebb leírását lásd Korabinszky Lekszikonnyában, e' tzím alatt, PLATTENSEE.

BALATONFŐ. Magyar falu Veszprém Vármegyében, fekszik Lepsény, és Kajár helységeknek szomszédságokban, lakosai katolikusok; határja jó termékenységű, réttye, legelője kövér, vagyonnyai jelesek, első Osztálybéli.

BALATONHEHYE. Magyar falu Szala Vármegyében, fekszik Békallyának szomszédságában, mellynek filiája, lakosai katolikusok. Határja, 's vagyonbéli tulajdonságai is az említett falujéhoz hasonlítók, második Osztálybéli.

BALATON BERÉNY. *Berény.* Nevezet alatt.

BALATON KERESZTÚR. A' K. betűben.

BALATON. SZ. GYÖRGY. Az Sz. betűben.

BALATON ÚJLAK. Az Ú. betűben.

BALATINCZA. Szabad puszta Tolna Vármegyében, fekszik Czikhez közel.

BALDOTZ. *Baldovetz.* Tót falu Szepes Vármegyében, földes Ura Gróf Csáky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szepes Várallyától fél, Lötsétől pedig más fél mértföldnyire. Nevezetesíti e' helységet jó saványú vize, melly kivált a' Kút fönél kedves izű, tsípős, és tagokat erőssítő; de nem igen állandó erejében, ha meszsze vitetik. Határja ugyan sovány, és tavas, negyed része réttyének vizes, és sovány füvet terem; de ezt az Uraság jó legelővel helyre hozza, a' ki fát is ád; mivel szántó földgyeinek három része közép termékenységűnél jobb, 's piatzozása is közel van, első Osztálybéli.

BALF. *Volfs, Bolzsa.* Szép német falu Sopron Vármegyében, birtokosa Sopron Városa, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Sopróntól nem meszsze. Fördője nevezetes, mellynek tulajdonságait megvisgálván,

gálván, leirta Doctór *Konrády Úr.* Határja jó termékenységû, borai elég nevezetesek, Sopron vidékje körûl; réttye, legelôje jó, 's piatzozása közel, és hasznos, mindenféle vagyonnyaik eladására; elsô Osztálybéli.

BALINTZ. *Bulintz.* Elegyes falu Krassó Vármegyében, birtokos Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik Temesvártól három, és ¼. mértföldnyire. Határja közép termékenységû.

BÁLINKA. Elegyes német falu Fejér Vármegyében, birtokosa Gróf Amade Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Mórtól két mértföldnyire, Komárom Vármegyének szélén. Határja jó termékenységû, réttye, bora, legelôje elég, mellyekhez képest elsô Osztálybéli.

BÁLNITFALVA. *Valentova.* Tót falu Turotz Vármegyében, földes Urai Semsey, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Kis Szoczócznak szomszédságában, mellynek filiája, *Znió* Várallyától fél mértföldnyire. Hajdan 1283. esztendô körûl Murány földének nevezetett, akkori Gróf Murányi birtokosának nevéröl. Határbéli földgye termékeny, és könnyen mivelhetik, piatzozása szomszédságban *Mosótzon,* réttye, legelôje elég, de mivel erdeje nintsen, második Osztálybéli.

BALINTZ. v. Bulincz. Középszerû falu a' Bánátban, lakosai katolikusok, fekszik Temesvárhoz három mértföldnyire.

BALITTA. Középszerû magyar falu Abauj Vármegyében, birtokosa nagyobb részének Szemere Uraság, és mások, lakosai reformátusok, fekszik *Gagynak* szomszédságában. Határja jó, bora középszerû, réttye a' *Gagyi* völgyön gazdag, patakja a' falut hasitván, *Beret* felé foly; erdei mind a' két helyben makkot hozó fákkal bôvelkednek, elsô Osztálybéli.

BALKÁNY. Magyar falu Szabólts Vármegyében, birtokos Urai Ibrányi, és más Uraságok, lakosai katolikusok, de többen reformátusok, fekszik *Nagy Kállótól,* mellynek filiája nem meszsze. Határja trágyázás nélkûl is, szép búzát, és bôven terem; réttyei jók, mellyeket a' víz nem jár, piatzozása három mértföldnyire *Debretzenben;* legelôje elég, úgy aratás elôtt, mint utánna, itatója alkalmatos, káposztássa,

tássa, nádássa nagy, só fuharozással Debretzenben, és *Tokajban*, kapával is öt mértföldnyire pénzt kereshetnek lakosai, kendert áztatója, száraz malma helyben, vízi pedig két mértföldnyire, méhei, dohánnya elég, de fája nintsen, első Osztálybéli.

BALKÁNY. Szabad puszta Békés Vármegyében.

BALKÁNY. Folyó víz Szatmár Vármegyében.

BALLA. Magyar falu Heves, és Külső Szolnok Vármegyében, birtokos Ura Hertzeg Grasalkovits Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Gyöngyöstöl négy mértföldnyire a' Mátrai járásban. Határja külömbféle termésbéli tulajdonságokkal megáldattatott, első Osztálybéli.

BALLAHÍDA. Magyar falu Szala Vármegyében, lakosai katolikusok, határja középszerű.

BALLA. Elegyes lakosú falu Moson Vármegyében, birtokos Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok.

* BALALEPY. Oláh falu Bihar Vármegyében, lakosai ó hitűek, fekszik a' Belényesi járásban. Határja középszerű, 's olly forma vagyonnyaihoz képest második Osztálybéli.

BALLON. v. Ballony. Magyar falu Győr Vármegyében, birtokos Ura a' Győry Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik folyó vize mellett Győrtöl két mértföldnyire. Földgye nem igen termékeny, szénája, legelője elég, és nádgya is, harmadik Osztálybéli.

BALOG. *Alsó Balog.* Magyar falu Gömör Vármegyében, birtokos Ura Gróf Kohárty Uraság, és mások, lakosai katolikusok, többen reformátusok, fekszik a' Tráji, és Peszek puszták mellett, Gömörtöl két mértföldnyire. Határbéli földgye középszerű, legelője szoross, fája szűken, gyümöltsös kertyei, káposztássa, szőlő hegye, malma helyben; Rimaszombatban piatzozása, lakosai fazekaknak, és deszkáknak árúlásával is kereskednek; második Osztálybéli.

BALOG. *Felső Balog.* Magyar falu Gömör Vármegyében, birtokosa Gróf Koháry Uraság, lakosai katolikusok, fekszik az előbbenitöl nem meszsze, ezen a' környéken leg nagyobb falu; szántó földgyei, szőlő hegyei, réttyei hasonlók az előbbeni falujéhoz, piatzozása közel, jó gyümöltsös kertyei vannak, második Osztálybéli.

BALOGVÁRI. Uradalom Gömör

Gömör Vármegyében, földes Ura Gróf Koháry Uraság, magában foglallya e' falukat. *Felsö Balog*, Meleghegy, Perjesse, Tamás, Csép, Czakó, Dobocza, Uj falu, Szútor, Hrusova, Dobra, és Róna Patak, és ezeken kivül 14 falukban, külömbféle részeket.

BALOG VÖLGYE. Már csak maradványai, 's alig szemlélhetö hajdani Balog Várától vette e' nevezetét.

BALOG FOLYÓ VÍZ. Gömör Vármegyében eredetét veszi *Klonovtzkó* hegyéből, 's e' Vármegyének számos helységéit béfutván a' Balog völgyön, mellytöl nevezetét vette, *Lenártfalván* alól, omlik a' Sajóba.

BALOG. Alsó, és Felsö Balog. Elegyes lakosú faluk Hont Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszenek Dobótzhoz nem meszsze, mellynek filiáji *Ipoly* vize mellett, Hont Városától másfél mértföldnyire. Határjai bövek, legelöjök elég, szölö hegyek termö, de mivel fájok nintsen, második Osztálybéliek.

BALOG. Elegyes magyar falu Abauj Vármegyében, lakosai katolikusok. Határja jó termékenységü, 's külömbféle javai vannak; de mivel legelöje kevés, és fája nintsen, második Osztálybéli.

BALLYOG. Balyok nevezett alatt.

BALOG. Tót falu Zólyom Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Hronat falunak szomszédságában, mellynek filiája; határja meglehetös, fája elég, réttye, legelöje jó, harmadik Osztálybéli.

BÁL PÜSPÖKI. Szabad puszta Heves Vármegyében, határja kövér, és gazdag termékenységü.

BALOGFA. Magyar falu Vás Vármegyében, birtokosai Zanóthi, Györfi, és Geszti Nemes Urak, lakosai katolikusok, fekszik a' Kőszegi járásban. Határbéli földgye termékeny, legelöje elég, szöleje nintsen, mindazáltal más jó tulajdonságaira nézve, elsö Osztálybéli.

BALOGFALVA. Elegyes magyar falu Gömör Vármegyében; birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Fülekhez 1 mértföldnyire; *Vargede* szomszédságában, mellynek filiája. Határbéli földgye sovány, hegyes, 's nehéz miveltetésü, és minden nyomásának negyed részét a' zápor járja, piatzozása nem meszsze, legelö-

gelője, rétye, avagy széná-ja, nádgya elég, fája mind a' kétféle, gyümöltsös, és konyha kertyei jók, káposztas földgyei is, vize kendert áztatni alkalmatos, az úgy neveztetet *Vargede* tavában; 's folyó vizében hala, és rákja elég ván, sót is hordhat Tokajból Gáts felé, második Osztálybéli.

BALOG ÚJFALU. az U. betűben.

BALOG PUSZTA. Csongrád Vármegyében, Maty tava öntözgeti, Szeged Városa határjában.

BALOG TÓ. Nem igen nagy tó, Szegednek külső Városai alatt, meglehetős mélységű, és tiszta vize van.

BALOTA FALU. *Atsuva*, v. Acsuha. Oláh falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, lakosai R. katolikusok, és egyesültek, fekszik Új Barlafalunak szomszédságában, mellynek filiája, Veres Mártonyon felül, fél mértföldnyire. Középszerűek földgyei, réttyeinek egy részét a' víz nem járja. *Misztótfalvai* piatzozásától fél órányira van, a' hol vagyonnyait, valamint nagy Bányán is könnyen eladhattya, egy része határjának jó, és hasznos legelője van, málnai ugyan nintsenek helyben; de a' közel valók meglehetősek. Fogyatkozásai, hogy a' szántó földgyeinek felét gyakorta nagy vizek járják, 's illyenkor legelője is szoross, fát is vagy szolgálatért, vagy pénzért szerezznek, a' szomszédságokban, harmadik Osztálybéli.

BALOSAJ. Elegyes lakosú falu Vas Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Rumnak szomszédságában, mellynek filiája. Határja középszerű, valamint vagyonnyai is, második Osztálybéli.

BALOTA. Szabad puszta a' Kis Kúnságban, fekszik Halasnak szomszédságában. Termő földgye kövér, és a' földmivelésre kiváltképen alkalmatos.

BÁLPATAKA. Tót falu Sáros Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Ternyének szomszédságában, mellynek filiája, Eperjestől mintegy két mértföldnyire. Határja középszerű termékenységű, réttye, legelője, fája van, de piatzozása messze lévén, második Osztálybéli.

BALSA. Magyar falu Szabólts Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, és más Uraságok, lakosai többnyire reformátusok, fekszik a' Ti-

sza mellett, Zalkodnak szomszédságában, mellynek filiája, Kis Várdától fél mértföldnyire. Határbéli két nyomasú, földgyeiben búza, rozs, és másféle gabona is jól terem, legelôjök elég, itató helyek is van, fájok mind a' kétféle szükségjekre, makkjok is a' hízlalásra elég, Királyi Dézmát sem adnak, elsô Osztálybéli.

BALTAVÁR. Magyar falu Vas Vármegy. 's Gróf Festetich Uraságnak szép Kastellyával díszesittetik, lakosai katolikusok, határja jó termékenységû, réttye, legelôje, kövér, második Osztálybéli.

BALTYELE. v. BALTHELYE. Nem nagy falu Arad Várm. birtokosa a' Kir. Kamara, lakosai katolikusok, határja jó termékenységû, réttye, legelôje kövér, második Osztálybéli.

BÁLVÁNYOS. Magyar falu Somogy Vármegy. birtokosa Perneszy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Körös hegy mellett, mellynek filiája, Koppantol egy mértföldnyire. Vidékjének minden javai vannak, makkja sok, szôlô hegye, földgye jó, elsô Osztálybéli.

BÁLVÁNY SZAKÁLLOS Komárom Vármegyéb. lakosai katolikusok, fekszik Eketsnek szomszédságában, mellynek filiája, jó határja van.

BALYOK, vagy Bölyk. Magyar falu Bihar Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Várkonynak szomszédságában, mellynek filiája. Határbéli földgye gazdagon termô, 's külömbféle javai szerént elsô Osztálybéli.

BALVASNITZE. Orosz falu Temes Vármegyében.

BÁMFA. Elegyes falu Moson Vármegyében.

BÁN. Német, és rátz falu Baranya Vármegyében, birtokosa F. Királyi Fô Hertzeg Aszszony Kristina, lakosai katolikusok, és egyesûltek, fekszik Krassó vize mellett, Baranya Vártól egy mértföldnyire. Határja a' természetnek, minden javaival bôvelkedik, 's nem lehet nem az elsô Osztályba számlálni.

BÁN. *Banovetz.* Mezô Város Trentsén Vármegyében, birtokosa Gróf Illésházy Uraság, lakosai katolikusok, épûlt Bán vize partyán, a' hegyen túl lévô kerületnek közepében, egy partos helyen, Trentséntôl harmad fél mértföldnyire. E' népes Városba szokták a' körûl fekvô helységek, minden eladni való terméseiket öszve hordáni, 's itt szokták pénzé tenni. Épûlettyei jók, és erôss ké-

szûle-

születûek, nagyobb része mindazáltal parasztí házakból áll. Két templomja van, egyike a' Sz. HÁROMSÁGNAK, másika pedig Sz. MIHÁLYNAK emlékezetére szentelve. Az elsô néhai Illésházy István Nádor Ispánynak, és kedves élete párjának Pálfy Katalinnak költségével építtetett, a' kiknek e' Város akkori birtokokba vólt, Ékeskedik e' Város még falakkal, és sántzokkal, kerítetett Kastéllyal is, mellynek magas tornyából a' Törökök, és Tatárok jövetelére vigyáztak, az arra rendeltetett nappali, és éjjeli ôrzôk. Az e' Városhoz tartozó faluk ím ezek valának: *Nagy Hradna, Kis Hradna, Kohnács, Dubotziel, Petsenyét, Bobothi, Lehota, Brezolub, Nagy Chliton, Szvina, és Ozimena.* Termô földgyei jók, fája ugyan kevés, de egyéb nevezetes tulajdonságaihoz képest, elsô Osztálybéli.

BÁNA. Magyar falu Komárom Vármegyében, birtokosa Gróf Szapáry, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Gönyûtôl más fél mértföldnyire. Középszerû határjában, réttye, legelôje marháiknak elég, szôleji tsekélyek, és selejtes borokat teremnek; de meglehetôs módgyok van, vagyonnyainak eladására, második Osztálybéli.

BÁND. Elegyes német falu Veszprém Vármegyében, birtokosai Somogyi, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Markó, v. Mesterinek szomszédságában, mellynek filiája, Palotától más fél mértföldnyire. Piatzozása Veszprémben, szántó földgye, legelôje elég, réttye is a' mennyi szükséges, malma, és szôlô hegye nintsen, harmadik Osztálybéli.

BANDARASZÓ. Elegyes falu Bihar Vármegyében.

BANDOLY. *Veiden.* Horvát falu Vas Vármegyében, birtokos Ura Gróf Erdödy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Kôszegi járásban, földgye homokos, és követses, fája elég, tehetôsebb lakosai kereskedéssel élnek, második Osztálybéli.

BÁNDORF. *Bondorf, Vondorf.* Német falu Sopron Vármegyében, birtokosa Sopron Városa, lakosai katolikusok, fekszik Soprontól fél mértföldnyire. Határja, 's tulajdonságai is középszerûek, vagyonnyainak eladására jó módgyok lévén, második Osztálybéli.

BÁNFA. Elegyes lakosú falu

lu Baranya Vármegyében, birtokos Ura a' Pétsi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Pétsi járásban. Vidékje termékeny, szôlei nintsenek, középszerû tulajdonságaihoz képest, második Osztálybéli.

BÁNFA. Szabad puszta Szala Vármegyében.

BÁNFALU. vagy *Bánfalva.* Apetlán. Elegyes német falu Moson Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik közel a' Moson Vármegyei nagy tóhoz. Szántó földgyei termékenyek; de az áradott tó vize gyakran elönti határját, réttye nevezetes szénát terem, legelôje szoross, melly miatt az Uraságtól pusztát bérben birnak, erdeje nintsen, 's fa helyett náddal tüzelgetnek, malma alkalmatlan, harmadik Osztálybéli.

BÁNFALVA. Magyar falu Borsod Vármegyében, birtokosa Platy Uraság, lakosai katolikusok, többen reformátusok, fekszik Bánhorvátnak szomszédságában, mellynek filiája, Putnoktól nem meszsze. Határja kitsiny, de elég termô, ha trágyáztatik, Miskóltzi piatzozásától három mértföldnyire van, szôlô hegyeken kézi munkával kereshetnek, legelôje elég, fája tüzre, és épületre az Uraságnak engedelmével, Királyi tizedet nem adnak, malma helyben, mint hogy a' vízáradások szántó földgyeit, és réttyeit is rongállyák, második Osztálybéli.

BÁNFALVA. Trentsén Vármegyében, totúl *Banova*, lakosai katolikusok, fekszik Rajetz vize mellett, Zolnához fél mértföldnyire; határbéli földgye termékeny, legelôje, fája elég; vagyonnyainak eladására piatza a' szomszédságban, elsô Osztálybéli.

BÁNHALMA. Szabad puszta Heves Vármegyében, birtokosai Gróf Forgách, Báró Orczy, és Borbélly Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Kenderesnek szomszédságában, mellynek filiája. Vidékje termékeny, és hasznos fûvet terem; mind a' juhoknak, mind másféle barmoknak nevelésére.

BÁNHALMA. Szabad puszta Borsod Vármegyében.

BÁNHÁZA. Szabad puszta Szatmár Vármegyében, fekszik Nyír Bátornak szomszédságában, Szabólts Vármegye szélénél.

BÁNHEGYES. Szabad puszta Csanád Vármegyében.

BÁN-

BÁNHÍDA. Középszerű falu Békés Vármegyében.

BÁNHÍDA. Elegyes lakosú falu Komárom Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Tatától egy mértföldnyire, legelője, 's réttyei, saját szükségjekre elég, de határja homokos lévén, második Osztálybéli.

BÁNHORVÁT. Magyar falu Borsod Vármegyében, birtokos Ura az Egri Kis Papság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Bánfalvától nem meszsze egy völgyben. Földgyei ha trágyáztatnak, gazdagon termők, piatza Miskoltzon három mértföldnyire, fája tűzre, és épületre ingyen, szőlő hegyei középszerű bort teremnek, malma a' mellette folyó vizén, legelője szoross, 's szőleinek a' földgye nehezen tartatik épségben, hogy a' víz el ne hordgya, melly miatt második Osztálybéli.

BANITZA. Magas hegy Abaúj Vármegyében, hajdan arany, és ezüst bányái vóltak, a' mint ezt Orosz nevezete bizonyíttya; napkeletre fekszik, Felső Vizsolynak szomszédságában, észak felé pedig a' Szászoknak itt vólt hajdani műhelyek, még most is megtartyák emlékezetét, azok a' két folyó vizetskék, mellyek ezekből a' hegyekből erednek, 's az említett falunál öszve folynak. Régenten a' Felső Vizsolyi hegyekhez tartozott, a' nevezett hegygyel egyetemben.

BÁNJOVA. Elegyes falu a' Bánátban, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik Lippától egy mértföldnyire. Határja jó termékenységű.

BANK. Magyar falu Veszprém Vármegyében, birtokosai Gróf Szapáry Uraság, és mások, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik napkelet felöl közel *Szombathely* faluhoz, mellynek filiája. délről Rédéhez, napnyugot felűl *Lázyhoz*, északra pedig *Nyék* pusztának szomszédságában. Határbéli földgyei termékenyek, réttyei jók, malmai helyben, legelője, 's fája tűzre elég, vagyonnyainak eladására jó módgya *Pápán*, és *Györben*, fuharozással, 's kereskedéssel is pénzt szerezhetnek lakosai, első Osztálybéli.

BANK. Elegyes falu Nógrád Vármegyében, birtokosa Gyurtsányi Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Rétsagnak szomszédságában, mellynek filiája, Vadkertől nem mesz-

sze, Nógrádtól pedig két mértföldnyire. Határja középszerű, 's különös tava van, mellyet a' lakosok *Tengerszemnek* neveznek, mivel a' tengerrel közösnek állíttyák; az bizonyos, hogy mérhetetlen mélységű, formája kerek, 's mintegy öt száz ölnyi kerületű, soha meg nem apad, és nem is árad, ambár egy patak fogyhatatlanúl foly belé, a' halat nem szenvedheti. Szőleje, legelője elég, földgyei jók, réttyeik hasznosak, malma helyben, piatzozása középszerű, második Osztálybéli.

BANKA. Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokos Ura Gróf Erdödy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Divéknek szomszédságában, mellynek filiája, Bajmóztól egy mértföldnyire. Határbéli földgye második Osztálybéli, szőlő hegye középszerű, piatzozása *Csejtán*, és *Újhelyben*, malma helyben, második Osztálybéli.

BANKA. Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokos Ura Báró Splényi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Vág vize partyán, hegyek tövében helyheztetve. Réttyei első Osztálybéliek, tűzre való fája, 's legelője elég, malma helyben, piatzozása Bajmótzon, 's Prividjén, második Osztálybéli.

BANKA. Tót falu Ungvár Vármegyéb. birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik a' hegyek alatt alkalmatos helyen, Zemplén Vármegyének szomszédságában. Szántó földgyei termékenyek, 's vagyonnyaik is jelesek lévén, első Osztálybéli.

BÁNKESZI. *Kesza*. Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokosai Gróf Károlyi, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Nyitrától két mértföldnyire. Határja termékeny, legelője elég, malma helyben; de fája, piatzozása nintsen, földgyeiket négy marhával mivelik, és arató részt is többet adnak, mint más helységekben, mellyek miatt harmadik Osztálybéli.

BANKHÁZA. Szabad puszta Pest Vármegyében, birtokosa Beleznay Uraság, fekszik Peregnek szomszédságában. Határja jó termékenységű.

BÁNLAKA. Oláh falu Bihar Vármegyében, birtokos Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai egyesültt katolikusok, fekszik a' Váradi járásban. Határja sovány, 's tsekély tulaj-

tulajdonságaihoz képest negyedik Osztálybéli.

BÁNLOK. Bánátbéli falu, fekszik Temesvárhoz mintegy két mértföldnyire.

BÁNÓCZ. Tót, és magyar népes falu Zemplén Vármegyében, birtokos Ura Gróf Smidek, és más Uraságok, lakosai katolikusok, ó hitűek, és többnyire reformátusok, fekszik *Ondovához*, közel, Pazditsnak is szomszédságában. Határja közép termékenységű, főzelékje jó, fája elég, második Osztálybéli.

BÁNÓR Sz. GYÖRGY. Szala Vármegyéb. az Sz. betűben.

BÁNOS. Magyar falu Baranya Vármegyében, birtokosa a' Pétsi Kis Papság, lakosai katolikusok, fekszik a' Hegyközi járásban. Határja középszerű, 's javai is olly formák, második Osztálybéli.

BÁNRÉVE. Magyar falu Gömör Vármegyében, birtokosa Szent Miklósi Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Sajó Püspökinek szomszédságában, mellynek filiája, Putnoktól egy mértföldnyire. Határbéli földgye jó, és termékeny, piatzozása három mértföldnyire hasznos, fája mind a' kétféle, legelője elég, sája, és a' szomszéd Uraság határjában, malma közel, első Osztálybéli.

BÁNRÉVE. Szabad puszta Békés Vármegyében, földes Urai több Uraságok.

BÁNSZKA. Tót falu Zemplén Vármegyében, birtokos Ura Bernát Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Varannótól egy mértföldnyire. Termésbéli tulajdonságaira nézve Aranyos patakoz hasonló, harmadik Osztálybéli.

BÁNOTA. v. *Banuta*. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosa Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Alsó Lendvához közel, mellynek filiája, Lendva folyó, és álló vize között. Határja meglehetős termékenységű, kebelében szőlő hegye nintsen; de vagyonnyainak eladására, meglehetős alkalmatossága, második Osztálybéli.

BÁNYA. *Bonya, Burgersdorf, Giringsdorf.* Német falu Sopron Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Nagy, és Kis Baromhoz más fél mértföldnyire. Határja soványas, harmadik Osztálybéli.

BÁNYA. *Staingraben. Bonyancze.* Horvát falu Vas Vármegyében, birtokos földes

Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Köszegtöl mintegy jó mértföldnyire. Határbéli földgyei középszerû termékenységûek, Vidékje hegyes, mellynek a' vizek kiáradásai ártanak, borai meglehetõsek, fája tûzre, és épûletre elég, legelõje hasonlóképen, gyümöltsös kertyei szépek, és termékenyek; de termõ földgyének mivoltához képest, második Osztálybéli.

BÁNYA. *Zlata Banya.* Tót falu Sáros Vármegyében, birtokosa Kaszonyi Uraság, lakosai katolikusok. Határja középszerû, fája mind a' két féle, réttye, legelõje elég, második Osztálybéli.

BANYOKA. Elegyes falu Temes Vármegyében.

BÁNYA. *Telki Bánya.* Magyar falu Abaúj Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai többnyire reformátusok, fekszik S. A. Újhelyhez mintegy más fél mértföldnyire. Határja középszerû piatzozása távol esik, szõlõs kertyei a' hegy allyai híres borokhoz képest selejtes borokat teremnek; fõzelékje jó, második Osztálybéli.

BÁNYA. *Ó Bánya.* Magyar falu Baranya Vármegyében, birtokosa a' Pétsi Püspökség, lakosai katolikusok, határja közép termékenységû.

BÁNYA. *Új Bánya.* Elegyes magyar falu Baranya Vármegyében, birtokosa a' Pétsi Püspökség, lakosai katolikusok, fekszik az elõbbeninek szomszédságában. Határja középszerû, második Osztálybéli.

BÁNYA. *Nagy Bánya.* Szatmár Várm. az N. betûben.

BÁNYA. *Ruda Bánya.* Magyar falu Borsod Vármegyében, birtokosa Gróf Csáky Uraság, lakosai katolikusok.

BÁNYA. *Rima Bánya.* Elegyes falu Kis Hont Vármegyében, birtokos Ura Gróf Ráday Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Rima Szombatnak szomszédságában. Határja középszerû, legelõje, 's fája mind a' kétféle elég, Rima Szombatnak szomszédságában lévén, alkalmatos piatzozása, második Osztálybéli.

BÁNYA. *Lónya Bánya.* Magyar falu Nógrád Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, és reformátusok. Határja középszerû, 's vagyonnyai is hasonlók lévén, második Osztálybéli.

BÁN-

BÁNYA. *Znió Bánya, Czinó Bánya.* Elegyes falu Nógrád Vármegyében, birtokosa Sándor Uraság, lakosai katolikusok. Határja gazdag tulajdonságaira nézve hasonló Berzentzéhez, elsö Osztálybéli.

BÁNYA. *Miszt Bánya.* Magyar falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság.

BÁNYA. *Lapos Bánya.* Magyar falu Szatmár Vármegyében, birtokosa Gróf Károlyi Uraság, lakosai katolikusok, határbéli bányáikban jó módgyok a' keresetre, 's a' munkásoknak vagyonnyaikat eladhattyák, réttyeit a' vizek el nem öntik, fájok tüzre, és épületre az Uraságnak engedelméből, makkja elég, nádra semmi szükségjek sints. Mivel értzet olvasztó kementze van a' helységben, a' szenet hasznosan eladhattyák; malmok helyben. Fogyatkozásai, hogy határjában síkság nintsen, 's tsupa hegyekből, és erdökből áll vidékje, szántó földgyei, és réttyei is igen tsekélyek, legelöje sovány, hegyes, és köves, mellyek szerént harmadik Osztálybéli.

BÁNYA. *Kirtz Bánya.* Elegyes falu Szatmár Vármegyében, birtokosa Felsö Bánya Városa, lakosai katolikusok, fekszik Felsö Bányától nem meszsze, határja középszerü.

BÁNYA. *Remete Bánya.* Mezö Város Szepes Vármegyében, lakosai katolikusok, határja soványas, de mivel legelöje elég, 's fája mind a' kétféle, és piatzozó helyén keresetre jó módgya, az elsö Osztályba tétettetett.

BÁNYÁTSKA. *Ruda Bányátska.* Tót, és magyar falu Zemplén Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Varannótól nem meszsze, 's a' Pataki Uradalomhoz tartózik, napnyugotra *Dávidvágás* felé egy mély völgyben, hegyekkel békeríttetve, Abaúj Vármegyének határja szélén. Földgye középszerü, hajdan ertz bányák is valának itten, és onnan neveztetett Bányátskának, a' mellynek ma nyomát sem láthatni; mostani vas bányái tsekélyesek, termésbéli vagyonnyai hasonlók *Nagy Toronyához*: de mivel földgye soványabb, második Osztálybéli.

BAPSA. Elegyes falu a' Bánátban, lakosai katolikusok, és ó hitüek, fekszik a' Lugosi kerületben, Szinerszeg-

töl nem meszsze. Harárja közép termékenységû.

BÁR. Elegyes német falu Baranya Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik *Báta széktöl* más fél mértföldnyire. Határja jó termékenységû.

BÁR, KIS BÁR. Magyar falu Somogy Vármegyében, lakosai katolikusok, 's plebániája is van, fekszik Gerezd, és Körmend falukhoz nem meszsze. Határja elég jó termékenységû.

BÁR. *Kis all Bár.* Magyar falu Poson Vármegyében, birtokos Ura Gróf Amade, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Bôstöl egy mértföldnyire. Szántó földgyei meglehetôsek, de egyéb javai nem lévén, harmadik Osztálybéli.

BÁR. *Modor all Bár.* Magyar falu Poson Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik az elôbbenitöl nem meszsze. Határbéli szántó földgyei termékenyek; de más javai nem lévén, harmadik Osztálybéli.

BÁR. *Fel Bár.* Elegyes magyar falu Poson Vármegyében, 's az Uraságnak jeles Kastéllyával diszesittetik, régibb nevezetességeit leirták Iróink, birtokosai Gróf Amade, Báró Bornvill, és más Urak, lakosai katolikusok; tsak egy út választya el, *Kis*, vagy *Albártól*, nevezetesíti e' helyet a' híres történet iró *Istvánfi Miklósnak*, itten lett születése, a' ki bétses munkáját e' helyen készítette. Határja jó termékenységû, de más némelly fogyatkozásai miatt, második Osztálybéli.

BARA. Szabad puszta Heves Vármegyében, birtokosa Szeleczky Uraság, fekszik *Ross*, és *Tarkonya* között, Határja termékeny, vize, legelôje elég, 's erdeje szép.

BARA. Elegyes falu a' Bánátban, lakosai katolikusok, fekszik Lippától más fél mértföldnyire. Határja jó termékenységû.

BARABÁS. Magyar falu Bereg Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai reformátusok, fekszik a' Tisza háti kerületben Gelényes, MezôKaszony, és Csonka Papi helységekhez fél órányira. Határja három nyomásbéli, 's közönséges miveléssel is mindenféle gabonát, 's leg inkább búzát terem, réttye meglehetôs, legelôje valamint fája tüzre elég, de mivel határját a' viz járja, második Osztálybéli.

BARABÁS. Magyar falu Szala

la Vármegyében, birtokosai Szetsödi, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Csesztregnek szomszédságában, mellynek filiája. Határja jó termékenységû, vagyonnyai is nem utólsók, második Osztálybéli.

BARABÁSHEGY. Bort termô szôlô hegy Vas Vármegyében.

BARACZA. Magyar falu Gömör Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik a' Sajon túl Gömörtöl fél mértföldnyire, a' Bátkai völgyben, melly völgy három felé oszlik, egy része délröl *Vanka*, más része északrol *Batka*, harmadika pedig napkeletrül *Füge* felé. Határbéli földgye, gabonát bôven terem; de a' záporok járják, piatzozása Rosznyon öt mértföldnyire, legelôje elég, 's mind a' két féle fája, gyümöltsös kertyei hasznosak, második Osztálybéli.

BARACS. Szabad puszta Pest Vármegyében, birtokosai több Uraságok, ugy mint Gróf Ráday, 's M. Darvas Uraság. Határja jó termékenységû.

BARACS. Magyar falu Baranya Vármegyében, lakosai katolikusok. Határja külömbféle javakkal megáldattatott, elsô Osztálybéli.

BARACS. Szabad puszta Fejér Vármegyében, birtokosa Daróczy Uraság.

BARACSKA. Magyar falu Fejér Vármegyében, birtokosai reformátusok, fekszik a' Váli völgyben Szent Péterhez fél órányira, határos Mártonvásárjával, és a' *Pettendi* pusztával. Határja jó termékenységû, erdeje ugyan nintsen, sem szôleje, de egyébaránt buzával, szénával, és legelôvel bôvelkedik.

BARACSKA. Elegyes lakosú falu Báts Vármegyében, birtokos Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik a' Duna mellet. Határja fáradságosan miveltetik, kukoritzáját, káposztáját, gabonáját melly *Gyuriti* pusztán, szükségén felül terem, helyben szokta eladni, mivel a' dunában lévô tôkék miatt ritkán mehet oda kereskedô hajó oltsón, tüzi fája az Uraságtól engedtetik, szôlei tsekélyek, nádgya, ha az idô, és vizek kedveznek szükségére elég. Marháit vagy *Gyuriti* pusztán, vagy a' Mohátsi szigetekben legeltetik; harmadik Osztálybéli.

BARACSKA. Elegyes falu Bars Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik a' Verebélyi járásban, ambár ha-

tárjában erdeje olly nagy nints, mint más helységeknek; de mivel szükségére fája elég, epületre való is az Uraságnak engedelmével, 's más javakkal is bővelkedik, első Osztálybéli.

BARADNA. Tót falu Gömör Vármegyében, birtokosa Gróf Kohári Uraság, lakosai evangelikusok, fekszik Dobrapatakhoz, és Sztrizshez fél órányira Kis Hont Vármegyének szélén. Határja közép termékenységű, fája elég, réttye legelője jó, rétekje nevezetes. második Osztálybéli.

BARÁKONY. Elegyes oláh falu Arad Vármegyében, birtokos Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitűek, fekszik Boros Jenőtől egy, és ½ mértföldnyire, földgye termékeny, fája makkja szabad, mind az által vagyonnyainak eladásbéli fogyatkozása miatt, második Osztálybéli.

BARAKONY. Beretyin. Oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Nagy Váradi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, és többen ó hitűek, fekszik a' Szalontai járásban, termékeny 's jó tulajdonságaihoz képest, első Osztálybéli.

BARAKONY. Elegyes falu Poson Vármegyében, birtokos Ura Ambró Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Galantához közel, mellynek filiája, határja soványas, 's tsekély vagyonnyai szerént, harmadik Osztálybéli.

BARAKONY. Tót falu Torna Vármegyében, birtokosa Gróf Gyulai Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Tornától más fél mértföldnyire, Borsod Vármegyének szélén. Határja néhol soványas, réttyei jók, 's középszerű vagyonnyai szerént, második Osztálybéli.

BARAKONY. Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Gróf Gyulai Uraság, lakosai katolik., és ó hitűek, fekszik erdőkkel, és tserjés ligetekkel környül vétetett helyen. Szántó földgyei alkalmatos mivelésűek 's jók, réttyei is jó szénát termők, második Osztálybéli.

BARAN. Nagy hegy Zólyom Vármegyében Sz. Jakab nevű falu mellett. Arról nevezetes hogy az idő változását ködös párolgása által ki jelenti, mikor pedig ellenkező, az az rajta fekszik a' köd, essős időt mutat.

BARANCS. Elegyes lakosú falu Zemplén Vármegyében, birtokos Urai Püspöki Barkóczi, Klobusitzky, Uraságok kiknek lakó helyeivel díszeskedik, lakosai katolikusok,

kusok, fekszik a' Terebesi kerületben, sík mezőségen, mellyett *Hermet* folyó vize áztat, 's jó termékenységű; de a' nagy áradások ártalmára vannak, határja kivált képen termékeny, réttyei jók, legelője elég, mindenféle gabonát bőven terem, szénája jó, malma a' szomszédságban, eladásra való piatzozása alkalmatos, első Osztálybéli.

BARÁND. Magyar falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Nagy Váradi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Sárréti járásban. Határjának jó termékenységéhez, 's vagyonnyainak gazdag voltához képest, első Osztálybéli.

BARÁND. Szabad puszta Fejér Vármegyében.

BARANDA. Elegyes oláh falu a' Bánátban, fekszik a' Pántsovai kerületben.

BARÁND. Alsó, és felsö Baránd szabad puszták Szala Vármegyében, fekszenek Szala Apátihoz nem meszsze.

BARANYA VÁRMEGYE. Nevezetét vette Baranya Várától, ambár némellyek a' bornak sokaságától eredtetik, mint hogy e' Vármegyének vidékje borokat gazdagon terem, és innen *bor annyának* nevezik. Hajdan Baranyaságnak neveztetett, melly nevezet régi vólt méltóságát jelenti, mert míg ez Baranyaságnak, valamint Somogyság, Szilomság, Liptóság, 's a' t. addig Hertzegségnek méltóságával kerkede. Mikor vala ez az idő pontya bizonytalan; de hihető, hogy akkor, midőn a' Királynak sok fiai lévén, az igazgatáshoz szoktattatták. A' Vármegyének egész vidékje, mint egy három szegelet forma, nap keletről szüntelen a' Duna választya el Báts Vármegyétől, valamint tőt Országtól; nyugot felé Dráva vize, Somogy, és Tolna Vármegyék; észak felöl pedig, és dél felé öszve szoríttatván, szüntelen *Merset* hegyével kerítttetik. Ezektől vévén Dombó váráig 11 mértföld hoszszasága; szélessége pedig hét, ha Mohátstől Sziget felé vétetik az útnak hoszsza. E' Vármegyének fekvése olly gyönyörű a' hegyeknek, és térségeknek egy mással való nagy megegyezése által, 's olly tetzhető, hogy Magyar Országnak a' leg szebb Vármegyéivel vetekedik, az elsőségért, 's azt másnak nehezen engedi. Mert sem a' hegyeknek kietlensége, nem darabosittya és tsekélyíti vidékjét; sem igen tágas térsége unalmassá nem

válik,

válik, és ha egy darab egyenes tért mutat, hegyekkel változtattya az egyenlőséget; hegyeit, és halmait pedig gyönyörködtetőleg elegyitette a' természet, szép, és gazdagon termő kies térségével. Nevezetesebb hegyei a' *Metsetó*, *Merset*, *Siklós*, *Baranya* hegyei 's a' t., folyó vizei a', *Duna*, *Dráva*, *Karaszitza*, *Csele*, és *Hidas* folyó vizek; levegő ege igen jó, kenyérrel, borral, hallal, 's a' természetnek sok féle javaival valóban bővelkedik. Az egész Vármegyének bővebb leirását lásd e' munkában. Geographica Descriptio Comitatus Baranyensis &c. &c. per Georgium Papanek. Quinque Ecclesiis. in quarto 1783. Lakó helyei mind öszve 420. mellyek közőtt egy Püspöki Város, és hét Mezö Városok vagynak, 's a' Pétsi Püspöki Megyéhez tartozik.

BARANYA HEGYE. Fekszik a' Siklósi hegyektől nap keletre egy jó mértföldnyi meszszeségre, *Dárdánal* kezdődik, és *Damb* felöl két mértföldnyire tartya bértzességét, míg *Daros*, *Kis Falud*, és *Bán* faluknál a' sík mezőséggel egyenessé lesz; erdei sürűek, és sok vad állatoknak lakó helyei.

BARANOVA. Irtvány Nyitra Vármegyében.

BARANYA VÁR. Mezö Város Baranya Vármegyében, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik Siklóshoz két mértföldnyire. Az itt lévő Vártól vette nevezetét e' népes Mezö Város; az előtt csak magyarok, és tótok, most pedig németek is lakják, nagy majorságai, és sok barmoknak tartásokhoz alkalmaztatott földgyei vannak, jó réttyein kivül, minden némü gabonát bőven teremnek szántó földgyei; elsö Osztálybéli.

BARANYA. *Alsó Baranya*. *Baranyitza*. Elegyes lakosú falu, Ungvár Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Kis Ráthnak szomszédságában, mellynek filiája, birtokosai több Uraságok, ámbár a' víz áradások néha ártalmára vannak; mind azon által szénával, gabonával bővelkedik, elsö Osztálybéli.

BARANYA. *Felsö Baranya*, *Baranicze*. Szép lapos helyen épült falu, Ungvár Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik az előbbeninek szomszédságában, makk termö erdeivel bővelkedik, Latorcza vizének kiöntése néha kárt okoz ugyan jó földgyeinek, mind az által elsö Osztálybéli.

BARA-

BARANYA, *Boronyova.* Szabad puszta Máramaros Vármegyében.

BARÁT, *Kis Barát. Baratovcze.* Elegyes magyar falu Győr Vármegyében, lakosai katolikusok. Fekszik Hédervártól nem meszsze. Határbéli földgye gazdag termékenységű, fája, réttye, legelője, szénája elég, vagyonnyainak eladására jó módgya, 's szőlös kertyei is gazdagon termők, első Osztálybéli.

BARÁTFALVA. *Münchof.* Német falu Moson Vármegyében, lakosai katolikusok. Határbéli földgyei középszerűek, réttyei jók, fuharozással is pénzt kereshetnek lakosai, legelője, fája van, és *Leudorf* pusztáját is adó által birják; Kereszti Uraságoktól, második Osztálybéli.

BARÁTFALVA. *Ollersdorf. Fraterosello.* Vas Vármegyében.

BARÁTFÖLDE. *Vartfeld. Mniszke.* Szabad puszta Posony Vármegyében, fekszik Nagy Szombathoz közel, mellynek filiája; vidékje jó termékenységű.

BARÁTFÖLDE. Nevezetes vendégfogadó, és majorság, mellyhez az idén dízes nyári lakó ház építtetett, Győrtöl három órányira a' Posonyba vezető Ország úttyán, Metsérnek szomszédságában, mellynek filiája, szép Kápolnátska van nem meszsze hozzá, 's szőlös kertyei is vannak, az itt lévő kevés lakosoknak.

BARÁTHÁZ. *Baratia.* Elegyes falu a' Bánátban Temes Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Temesvárhoz három órányira. Határja jó termékenységű.

BARÁTI. *Baratovcze.* Elegyes magyar falu Hont Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Kementzének szomszégságában, mellynek filiája. Határja jó termékenységű.

BARÁTI. Szabad puszta Szala Vármegyében, fekszik Hahotnak szomszédságában.

BARÁTI. Szabad puszták Somogy Vármegyében, egyik az Esztergomi Káptalanbéli Uraságnak birtokában van, mellyszobb, és Bolházhoz közel fekszik; másodig pedig Jankovics Uraságnak birtokában van.

BARÁTMAJOR. *Münchmayrhof.* Horvát falu, Vas Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Marosnak szomszédságában, mellynek filiája, Szalonak Mező Városhoz $\frac{3}{4}$. mértföldnyire. Határja, ha szorgalmatosan mivelteték, és jól trágyáztatik közép termékeny-

mékenységû, fája elég, legelôje is meglehetôs, második Osztálybéli.

BARÁTSZIGET. Elegyes falu Szala Vármegyében, fekszik Kehidának szomszédságában, mellynek filiája. Határbéli földgye jó termékenységû.

BARÁTOK FÖLDGYE. Szabad puszta Nógrád Vármegyében, fekszik Gácsfalvának szomszédságában, mellynek filiája.

BARABÁS. Szabad majorság Szala Vármegyében.

BARÁTÚR. Elegyes lakosú falu Baranya Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Péts Városától, mellynek filiája, nem meszsze; határjának termésbéli tulajdonságai, 's vagyonnyai is középszerûek, második Osztálybéli.

BARBÁTS. Magyar falu Sopron Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Csornához egy mértföldnyire, három tavaival híres, határjának középszerû tulajdonságaihoz képest, második Osztálybéli.

BARBÁCSTAVA. Nem meszsze az elôbbi falutól, Sopron Vármegyében, halakkal, és sok tekenôs békával bôvelkedik, nádassától környûl vett vizét tsak közelrôl lehet látni.

BARBOCZA. Krassó Vármegyében.

BARBOSCHA. Temes Vármegyében.

BARCZ. Szabad puszta Bars Vármegyében.

BÁRCZA. Elegyes falu Abauj Vármegyében, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Kassa Városának szomszédságában, 's Bártzi Uraságnak kastéllyával ékes, határja termékeny, 's külömbféle javai vagynak, azonkivül Kassához közel lévén, vagyonnyait jó áron eladhattyák, elsô Osztálybéli.

BÁRCZA, Magyar falu Borsod Vármegyében, fekszik Sajó vize mellett, és Bánhorváttal határos, mellynek filiája, lakosai katolikusok, de többen reformátusok, szántó földgyeinek fele nem igen kíván trágyázást, Miskoltzi piatzozásától két órányira vagyon, a' hol, és a' több szomszéd szôlö hegyeken is keresheti kézi múnkával, legelôje elegendô, fája tûzre, és épületre ingyen, nagy szôlô hegye van, melly kôzépszerû borokat terem, malma, és folyó vize a' határban; második Osztálybéli.

BARCZÁK. Irtvány Posony Vármegyében.

BARCZÁNFALVA. Elegyes falu Máramaros Vármegyében,

bén, birtokosai több Urasá-gok, lakosai katolikusok, fekszik Rónaszéknek szom-szédságában, mellynek filiája, Sziget piatzozó helyéhez is kôzel, és a' Só Bányákhoz sem meszsze, holott vagyon-nyait könnyen eladhattya, 's mind szekérrel, mind kézzel jó módgya a' keresetre, fá-ja azon felûl mind a' két té-le, legelôje, és réttye elegen-dô, elsô Osztálybéli,

BARCZIKA. *Alsó, és felsô Barczika.* Magyar faluk, Bor-sod Vármegyében, lakosai katolikusok, 's még többen reformátusok, fekszenek Sajó Szent Péternek szomszédsá-gában, Kazintzon belöl, el-önti határját néha Sajó vize, földgyei gyenge trágyázás ál-tal is elég termékenyek, Miskoltztól 1½. mértföldnyi-re fekszik; körül belöl szôlô hegyek vagynak, legelôje elegendô; tüzre fája ingyen, Királyi dézmát nem ád, mal-mok Sajó vizén tulajdon határjokban; fogyatkozásai hogy épületre való fájok nin-tsen, második Osztálybéli.

BARCZIHÁZA. Szabad puszta Gömör Vármegyében.

BARCS. Elegyes horvát fa-lu Somogy Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Babotsa Városához mellynek filiája Dráva folyó vize part-yán, két mértföldnyire. Gróf Szétsényi Uraságnak birto-kában. Határja gazdag ter-mékenységû, de némelly ré-sze tsekélyes, második Osz-tálybéli.

BARD. *Uj Bard. Barova.* Elegyes falu Máramaros Vár-megyében, fekszik Visknek szomszédságában, mellynek filiája. Határja jó termékeny-ségû.

BARD. Termékeny magyar falu Somogy Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik a' Kaposi járásban, Szent Benedekhez közel, mellynek filiája. Határja minden javak-kal 's szôlô hegyekkel is bô-velkedik, elsô Osztálybéli.

BARDA. Oláh falu Arad Vármegyében, lakosai ó hi-tûek, fekszik a' Jenôi járás-ban, birtokosa a' Királyi Ka-mara, soványas egy része határjának, mivel hegyes, más részeit pedig *Körös* vi-ze öntözi, makkja, fája, szilvássa vagyon; de kevés módgya az eladásra, máso-dik Osztálybéli.

BARDA. Termékeny falu Baranya Vármegyében, lako-sai katolikusok. Határja gaz-dag termékenységû, 's va-gyonnyainak nevezetes tu-lajdonságaihoz képest, elsô Osztálybéli.

* BARDÉD.

* BARDÉD. Magyar falu Szabólts Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Tárkánytól fél órányira, a' hova sóval fuharozhatnak, gyapjúval, 's komlóval is kereskednek; termésbéli tulajdonságaira nézve *Ajakhoz* hasonló, mind a' kettô elsô Osztálybéli.

BARDFALVA. Elegyes oláh falu Bihar Vármegyében, BARTFALVA nevezet alatt.

BARDFALVA. *Berbeste, Berbestyi.* Elegyes oláh falu Máramaros Vármegyében, birtokosai külömbféle Uraságok, lakosai ó hitûek, és katolikusok, fekszik Sziget Városának, 's Akna Sugatajnak is szomszédságában, mellynek filiája, Maros vizének napnyugoti partyán Róna Székhez nem meszsze. Hídgya Királyi költséggel készûltt 1778. esztendôben, 's a' Bazilita Barátoknak Klastromával díszesíttetik, határbéli földgyei kiváltképen termékenyek, fájok elég, réttyeik jók, legelôjök hasznos, második Osztálybéli.

BARDOS. Elegyes lakosú falu Vas Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Kinízs folyó vize mellett, Szombathelytöl más fél mértföldnyire, birtokosa Bozay Uraság, határja szoross ugyan, de földgyei termékenyek, réttyei jók, fája szûken, legelôje középszerû, mellyekhez képest második Osztálybéli.

BAREST. Oláh falu Bihar Vármegyében, lakosai ó hitûek, fekszik a' Vaskobi járásban, birtokos Ura a' Nagy Várady Püspök, tsekély tulajdonságaihoz képest harmadik Osztálybéli.

BARDHÁZA. *Bartháza* név alatt.

BÁRHELY. Magyar falu Szala Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik az Alsó Lendvai járásban, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, jó nagy határja van, melly rész szerént síkos, rész szerént pedig hegyes; földgye ha jól nem miveltetik, soványas, réttyei középszerûek, legelôje, fája, erdeje elég, és makk termô. Mivel Kerka folyó vize elszokta önteni, és a' záporok is ártalmára vagynak, harmadik Osztálybéli.

BÁRI. *Kis Bári.* Magyar falu Zemplén Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai reformátusok, fekszik Borsi, és Tsernahó faluktól nem meszsze. Határja két nyomásbéli; 's mindenféle gabonát terem, réttyei meglehetôsek, legelôje elég, 's jó

's jó főzelékje dohánnya terem, malma a' szomszédságban, piatzozása Újhelyben, második Osztálybéli.

BÁRI. *Nagy Bári.* Zemplén Vármegyében, az előbbi helységnek szomszédságában fekszik, birtokos Ura Gróf Aspermont Uraság, lakosai reformátusok. Határja soványabb, 's vagyonnyai is tsekéllyebbek lévén, mint az előbbeni falunak harmadik Osztálybéli.

BARKA. Magyar, és elegyes falu Torna Vármegyében, földes Ura Gróf Keglevich Uraság, mély völgyben épűlt, 's egész a' tetőkig fákkal kerittetett körűl, földgyei nehéz mivelésűek, és kősziklásak, ez okozzá, hogy néha pénzen vett kenyérrel éllyenek lakosai; leginkább gyümöltsel kereskednek, mellyet a' körűl lévő helységekben felszedvén, a' Szepességre visznek, és ott tserében eladják; mások pedig esztergályozásból élnek, tányérokot, tálakat, 's másféle fa edényeket készíteńek; határbéli földgye, ha jól miveltetik, búzát is terem, réttyeinek egy része kétszer kaszáltatik, eladni való módgya középszerű, legelője elég, fája épületre, és tűzre, makkja, almássa elég, második Osztálybéli.

BÁRKÁNY. *Kis Bárkány, Nagy Bárkány.* Elegyes magyar faluk Nógrád Vármegyében, birtokosa Gróf Berényi Uraság, lakosai katolikusok, fekszenek Szétsénhez mintegy két mértföldnyire, Zagyva vizétől nem meszsze. Határjának, 's egyéb vagyonnyainak középszerű voltokhoz képest, második Osztálybéliek.

BARKÁSZÓ. Magyar falu Bereg Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik a' Kaszonyi járásban, ambár elegendő legelője, és mind a' kétféle fája van, de mivel határját gyakorta a' víz járja, és földgye sem igen termékeny; hanem ha gazdagon trágyáztatik, harmadik Osztálybéli.

BARKÓ. Hajdani Vár. Zemplén Vármegyében, nevezetes Vár vala régenten egy magas hegyen épűlve, most már tsak régi omladékjai szemléltetnek. Építtette *Homonnai* Uraság a' Hazabéli zenebonás időknek alkalmatosságával, nagyobb bátorságnak, és oltalomnak okáért. Tágas épűlete vala kőfallal, és bástyákkal körűl vétetve; dél felé más hegy is

van

van szomszédságában, mellyről ostromolni lehetet e' Várat. Az ellenségtöl is eleget szenyvedett; de kiváltképen *Rákóczy* idejeker 1644dik esztendőben, mostani birtokos Ura Gróf Csáky Uraság.

BARKÓ HEGYE. Nevezetes hegy Zemplén Vármegyéb. Labortza vize foly alatta, szőlős kertek is vagynak az oldalán; több része erdős, északra van rajta Barkó Várának omladékja.

BARKÓ. Orosz falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Gróf Csáky Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik Örmezőnek szomszédságában, mellynek filiája, Homonna Mezö Városához egy mértföldnyire, határja három nyomásbéli; 's ha trágyáztatik mindenféle gabonát terem, és két marhával is mivelethetik, réttyei meglehetős szénát teremnek, legelője elég, fája mind a' kétféle, malma a' szomszédságban, vagyonnyait eladhattya Szent Mihályon, és Homonnán, makkja oltsó, meszet is égetnek lakosai, elsö Osztálybéli.

BARKÓTZ. Elegyes lakosú tót falu Vas Vármegyében, lakosai katolikusok, nem meszsze fekszik Mura vizétöl a' keménnyes allyai járásban, birtokos Urai G. Battyáni, és Gróf Szapáry Uraságok, határja jó, legelője tágas, réttyei gazdagok, fája tűzre elég, földgyei termékenyek, elsö Osztálybéli.

* BARLABÁS. Középszerű falu Máramaros Vármegyében, mellyhez nem meszsze saványú víz forrás vagyon.

BARLAFALU. *Ó, és Új Barlafalu, Huta Barlesti.* Oláh falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, lakosai oroszból egyesültek, fekszik a' Krasznaközi járasban; midőn vízáradások nintsenek, szántó földgyei jók, réttyei elegendők, 's jók, Nagy Bányán két mértföldnyire mindenét könnyen eladhattya, legelője elég, fája határjában mind tűzre, mind épületre elegendő; második Osztálybéli.

BARMOD. Elegyes falu Bihar Vármegyében.

BÁRNA. Magyar falu Nógrád Vármegyében, lakosai katolikusok, hegyes, és erdős helyen fekszik, Czerednek szomszédságában, mellynek filiája, Borsod Vármegyének határja szélen, birtokos Ura Gróf Teleky Uraság, földgye közép termékenységű, 's meglehetős javai vagynak; de mivel szőlője nintsen, sem fája, sem legelője

legelôje elég, a' harmadik Osztályba tétetteretett.

BARNACZEL. *Szabad puszta Arad Vármegyében.*

BARNAK. *Magyar Barnak.* Magyar falu Veszprém Vármegyében nem meszsze fekszik Vérteshez, Csepelyes, és tót Vázsonnyal határos, birtokos Ura Gróf Zichy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok. Határja középszerû, réttyei kevesek, fája tûzre elég, vagyonnyainak eladására alkalmatossága Veszprémben, második Osztálybéli.

BARNAK. *Német Barnak.* Német falu Veszprém Vármegyében, az elôbbi falunak szomszédságában, földes Ura Gróf Zichy Uraság, lakosai katolikusok. Határjának, 's vagyonnyainak tulajdonságai az elôbbeni faluhoz hasonló lévén, második Osztálybéli.

BARNAK. Jeles puszta Szala Vármegyéb. bírja Gróf Szétsényi Uraság, 's a' Pôlôskei Uradalomhoz tartozik, *Bakkal, és Sójtörel* határos.

* BARNÓCZ. Elegyes falu Zemplén Vármegyében, határja mindenféle gabonát terem, legelôje hasznos, és elegendô, malma a' szomszédságban, piatzozása Nagy Mihályon, 's ambár réttye kevés, fája a' szomszéd helységbôl mind tûzre, mind épületre könnyû áron, 's vagyonnyait jól eladhattya, elsô Osztálybéli.

BAROD. *Kis, és nagy Barod,* tótúl *Borodcel, Borozel,* két Oroszból egyesûltt lakosú faluk Bihar Vármegyében, birtokosai több Uraságok, nem meszsze fekszenek a' Sebes Kôröstöl, a' Váradi járásban. Határjai középszerûek.

* BARÓK. *Ó, és Új Barók* Fejér Vármegyében, Ó Barók szabad puszta, birtokosai több Uraságok, Új Barók pedig elegyes falu, lakosai katolikusok. Határjaik közép termékenységûek.

BAROM. *Nagy, és kis Barom, Gross, und Klein Borisdorf* Sopron Vármegyében, fekszenek Sopróntól harmad fél mértföldnyire, Német Keresztúrnak szomszédságában, lakosai többnyire horvátok, és katolikusok, birtokosa Hertzeg Eszterházy Uraság, határjaik, 's vagyonnyaik is középszerûek, de eladásra jó módgyok van, második Osztálybéli.

BAROMHÁZ. Szabad puszta Moson Vármegyében, fekszik Lébenynek szomszédságában, mellynek filiája.

BAROMLAK. Oláh falu Bihar Vármegyében, az Érmellyéki járásban, birtokos Ura Baranyi Uraság, lakosai egyesültt katolikusok, középszerű vagyonbéli tulajdonságaihoz képest, második Osztálybéli.

BAROMLAK. Elegyes lakosú falu Komárom Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Udvardhoz nem messze, mellynek filiája, Nyitra Vármegyének határja szélén, legelője saját marhájinak elég, réttye néhol tsekélyes, első Osztálybéli.

BARRA. Bánátbéli falu.

BARRO. Elegyes falu Zemplén Vármegyében, lakosai katolikusok, és ó hitűek, határja két nyomásbéli, melly, ha trágyáztatik, tavaszi búzát is jót terem, réttye hasznos fűvet hoz, legelője elég, fája tűzre, és épületre, malma helyben, vagyonnyait eladhattya Homonnán, makkja szabad, második Osztálybéli.

BARS VÁRMEGYE. *Comitatus Barschiensis, Barscher Gespanschaft, Tekovszka Sztolitze.* Nevezetét vette Bars Várától, melly hajdan Garam vize mellett állott vala. Hoszsza e' Vármegyének mintegy tíz mértföld, szélessége pedig néhol három, néhol öt, 's majd hat mértföldet is tesz. Határját napkeletre Zólyom, és Hont Vármegyék, nyugotról Nyitra, Komárom délre, északra pedig egy felől Hont, más felől pedig Esztergom Vármegyék keritik. Észak felé fekvő számos hegyei között nevezetesebbek:

I. *A' Körmötz Bányai* hegyek, mellyek e' Megyét Zólyom Vármegyétöl elválasztyák; egy része kopasz, más része pedig tűzre, és épületre való fával gazdag.

II. *Az Új Bányai* hegyek, mellyek az elöbbenihez hasonlítanak magasságokra nézve.

III. *Klyag* hegye, melly mind magasságra, mind fabéli gazdag voltára nézve nevezetes, és egész Nyitra Vármegyének határáig terjed.

IV. *A' Hrusovi* hegyek, mellyek az elöbbeninél alatsonyabbak, de a' fán kivül gazdag legelőt is szolgáltatnak a' szomszéd lakosoknak.

V. *A' Gytmesi* hegyek, mellyek már az elöbbeninél alatsonyabbak. Ezeken kivül még több hegyek is vagynak e' Vármegyében; de a' mellyeket a' szomszéd helységek nevéről szokták nevezni,

ni, mellyekhez járúlnak még a' *Garam mellyéki* Berkek is. Valamint pedig számos hegyek vagynak e' Vármegyében, úgy termô völgyek, és térségek is elég bôven vagynak, mellyek a' hegyekbôl lefolyó patakoknak folyásai által nedvesíttetnek. Levegôje kivált a' felsô részén igen egésséges, arany, ezüst, vas, és réz bányákkal gazdag. Folyó vizei között elsô GARAM vize, melly Gömör Vármegyébôl folyle, 's Zólyom Vármegyét béfutván e' Vármegyén is keresztûl foly, és Esztergomtól nem meszsze foly bé a' Dunába. Második ZSITVA vize, melly száraz idôbben tsekély, de essôk után nagyon felszokott dagadni; nevezetesíttetett az úgy nevezett Zsitva Toroknál MDCVI. esztendôben, az Ozmanokkal kötött békeség által. Más kissebb folyó vizei is vagynak, mellyek között emlékezetet érdemel a' *Körmötz bányai* patak, melly az arany bányák körûl tett szolgálattya miatt mindég zavaros, 's Szent Kereszt felett foly bé Garam vizébe. Megjegyzést érdemel továbbá *Sz. Kereszt'* patakja, melly az elôbbeninél gazdagabb, 's öblösebb, és essôk után sokkal ártalmasabb is; ered Nyitra, és Turótz Vármegyéknek szélénél, 's az említett Várostól nem meszsze foly Garam vizébe. Ezeken kivûl vagynak még a' *Szkleneni*, *Vineni*, *Zernovitzi*, és *Sz. Benedeki* patakok, mellyek mind Garam vizébe omladoznak. *Nyitra* folyó vize pedig tsak egy darabját nedvesíti e' Vármegyének.

Fördôje között a' Szklenyei híres, némettûl *Glashütten*, melly a' Körmötz Bányai útban esik; lásd felôle *Bél Mátyást. a)*

a) In Prodromo Hungariae novae Lib. III. Cap. V. p. 128.

Nevezetes továbbá a' *Vineni*, vagy némettûl *Eisenbachi* fördô, majd a' *Nyitraszegi*, és Pöstyéni is, mellyeknek tulajdonságai már eléggé esméretesek. A' mi pedig e' Vármegyének termékeny voltát illeti, mind búzával, még inkább gabonával, mind jó árpával, és zabbal is eléggé bôvelkedik; búzája a' *Zsitva* mellyéken leg nevezetesebb, Léva körûl is jó földgye van, *Oszlán* körûl pedig gazdagon fizetô gabonája terem. Borai középszerûek, néhol pedig saványúsak is a' több Magyar Országi jó borokhoz képest. Mind öszve 245. lakó helyek

vagynák benne, 's az Esztergomi Fô, és a' Besztertze Bányai Püspöki Megyékhez tartozik.

BARS. *Ó Bars, Alt Bersenburg, Sztari Tekov.* Mezô Város Bars Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Garam vize mellett; Új Barstól egy híddal elválasztva, hajdan szabad Királyi Város, 's Trentsénnél gazdagabb vala, és régi Várának omladékjait még most is láthatni; e' helytôl vette Bars Vármegye is nevezetét, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, határbéli földgye elegendô, és termékeny, legelôje, fája elég, fûzesse hasonlóképen, gyümöltsös kertyei hasznosak, keresetre jó módgya, 's vagyonnyait könnyen eladhattya, Országos barom vásárjai is vagynak; de mivel szôleje nintsen, második Osztálybéli.

BARS. *Új Bars, Neu Bersenburg, Novi Tekov.* Mezô Város Bars Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik északra Lévától egy mértföldnyire, síkos térségen, Garam vize mellett, Hertzeg Eszterházy Uraságnak birtokában. Határbéli földgye termékeny, réttyei elég tágasak, szôlôs kertyeik gyümöltsös fákkal gazdagok, borait könnyen eladhattya, fája tûzre, és épûletre elég, makk termô erdeje is van, malma helyben, keresetre módgya Léván, és Szent Benedeken, 's az Országos vásárokban, elsô Osztálybéli.

BÁRSONYOS. Tót falu Veszprém Vármegyében, birtokosa a' Religyiói Kintstár lakosai katolikusok, fekszik a' felsô járásban. Határbéli földgye termékeny, de legelôje tsekély, tûzre fája nints, malma helyben, hegyetskéje is van, réttye elég, melly meglehetôs szénát terem, a' harmadik Osztályba számláltatott.

BÁRSONYOS. Nevezetes folyó víz Borsod Vármegyében; *Aszaló*, és *Onga* helységek határainak kiáradásakor ártalmas, halakkal, és jó ízû rákokkal bôvelkedik.

BART. Magyar falu Esztergom Vármegyében, fekszik Bars Vármegyének szélén, *Libadfalva*, és *Gyiva* pusztával határoztatva, lakosai katolikusok, Szentegyházát Eszterházy Imre Hertzegsége építtette, e' helységnek akkori földes Ura, most az Esztergomi Érsekségnek birtokában vagyon. A' szerentsétlen idôk kivetkeztették elôbbeni szépségéből, és nagyságából; határbéli földgye

gyc jó, legelôje elég, szôlôi saványú bort termők, eladásra a' Dunán, Esztergomban, és a' Bánya Városokban, második Osztálybéli.

BÁRTFA. *Bartfeld, Bardegov, v. Bardiov.* Szabad Királyi Város Sáros Vármegyémegyében, Eperjestöl négy mértföldnyire. E' Királyi Város régibb, mintsem kezdeti eredetét kinyomozni lehetne, sôt még nevezete is homályban vagyon. Némellyek a' Magyar nyelv szerént *Bárdfától* eredtetik, mások a' német nevezet szerént *Varthfeldtöl*, melly ôrizeti helyet nevezne. Mások ismét RUMÁN nevezetû híres tolvajtól vonnyak eredetét. Mások ismét e' Városnak illy alatsony eredetét nem kedvellvén, más RUMANN nevezetû Római polgártól, és itten a' Római barbarusok ellen vólt népnek tisztyétöl származtattyák, lásd felôle Bombárdit (*a*). Kétség kivûl valónak állíttyák lakosai, hogy e' Várost elôször MCCCIV. esztendô táján KÁROLY kezdette nevezetesebben erôssíttetni.

(*a*) Topogr. Magni Regni Hung. p. 154.

Fekszik a' Város egy halmos helyen, északról *Tapoly* vize partyán nem igen szélessen terjedô kerûletben, három kôfalakkal, 's tornyotskákkal körûl kerítttetve.

Belsô épûletei régiek, közepén a' Város háza, a' honnan a' piatz, és a' belsô Városbéli házak, három kapui felé intéztetve épültek. Temploma, melly észak felé fekszik, *Szent Egidiusnak* tiszteletére építtetett, belsô része tágas, 's nevezetes nagy oltárján kivûl *Szered Istvánt*, és más híres embereknek tetemeivel is nevezetesítteik.

Sokkal nagyobbak a' külsô Városok, mint a' belsô. Mikor lett Királyi Városá, nem lehet meghatározni, az mindazáltal felôle bizonyos, hogy a' régibb Királyi Városok száma közzé tartozik, lásd felôle *Verbötzit* (*b*).

(*b*) Tripart. Pag. III. Tit. VIII. et XIX.

Kivaltképen való kegyelmessége vala ZSIGMOND Királynak Bártfa Városához, a' ki ezt nevezetes szabadságain kivûl tízen négy helységekkel meg is gazdagította; de ekkor Bártfa Várának nevez tetett; melly nevezetes jó tetemény után, a' mint megerôssíttetett, úgy gazdagodott is. Lakosai hajdan Németek valának, most pedig Tótokkal elegyesek, nem tsak nyelveket szorgalmato-

san tartották vala fel hajdani lakosai; hanem még öltözeteket is, a' Szászoknak bévett szokások szerént.

Ambár a' hegyek között félre helyen fekszik Bártfa Városa, mindazáltal az ellenséges viszontagságokat ki nem kerülhette. ŽSIGMOND Király alatt probálta elöször a' hadakozásnak súllyát, a' Lengyelekkel való hartznak alkalmatosságával, a' mint *Cromer* (*c*) elö adta vala.

(*c*) Libr. XIII. de rebus Polonicis p. 273.

Véllhetö, hogy a' Lengyelek a' még akkor gyarapodni kezdö Bártfa Városát nem dúlták fel; megmaradván pedig a' Királynak hüségében, hogy mind a' Város, mind annak lakosai gyarapodhatnának, kegyelmesen megajándékozá az említett Király tízen négy helységekkel. Mert szükséges vala az akkori veszedelmes környülállásokhoz képest, hogy itten nevezetes erösség épülne, a' Lengyelek ellen. Az után érkeztek a' Huszszíták, kik Bártfa Városát elfoglalták e', vagy nem, bizonytalan; de sokáig itten tartózkodtak ERZSÉBETNER gondoskodása alatt a' Tsehek; még pedig veszedelmes villongások szenyvedésével nem csak elfoglalták e' vidéki erösségeket, hanem újjakat is állítottak. Nehéz vala pedig akkor illy erös, és nagyon ragadozó népnek ellent állani. Hatalmokban vala *Bonfin* szerént *Sóvár, Széts, Kassa, Zólyom, Beszterze, Szepes*, és sok más Városok, mellyekhez kell még *Sárost*, és *Kézsmárk* Várát számlálni. Könnyen véllhetö, hogy Bártfa sem kerülte el ekkor a' Tsehek' hatalmát; kiüzettetvén pedig a' Tsehek KORVINUS MÁTYÁS által a' Királyok hüségében maradott, kivévén, hogy Lengyel LÁSZLÓ által a' külföldieknek elzálogositatott, a' mint (*d*) a' törvényekböl kitetszik. Második LAJOSNAK halála után pedig külömbféle Uraknak engedelmeskedett, úgy mint majd JÁNOSNAK, majd pedig ismét FERDINÁNDNAK. Az után pedig a' hazai zenebonáknak alkalmatosságával, majd eröszak, majd félelem által *Botskainak, Betlen Gáborn ak*, és *Rákótzy Györgynek* engedelmeskedett; de ismét könnyen a' Tsászárnak hívségére hajtatott. MDCLXXXII esztendöben pedig míg a' Tsászárral fegyver nyugvás vala, reménteleníl *Tökölyi* által elragadtatott, a' mint *Vugner* (*e*) nyilvánittotta.

(*d*)

(*d*) Decr. An. MD. Art. XXII.

(*e*) Histor. Leopold. Lib. VIII. p. 363.

Sokkal hathatósabban oltalmazták annakutánna magokat Tökölyiek, elég dolgot adván *Sultz* Tsászári Vezérnek, míg hatalma alá hajthatta. Rövid vólt ugyan a' Városnak akkori ostromoltatása; de kemény, és férfias; 's ambár a' Magyarok gyakorta kirohantak, hogy a' Tsászári Vezért elfáraszthassák; de ez megkettôztetvén ostromát, végre feladattatott. Az után Rákótzinak birtokába jutott, 's az alatt is tartatott; megvétetvén pedig Kassa Városa, és Eperjes is, végre Bártfa is kiszabadíttatott, 's az ólta a' békeségnek édes nyugodalmámában lévén, hova tovább gyarapodik. Lakosai külömbféle kereskedés által élnek. Nevezetes vala hajdan vászonnal való kereskedése; midôn ezt másoknak Lengyel Országba vinni tilalmas vala; mert itt fejéríttettek, 's készíttettek ki, melly a' lakosoknak nem kevés hasznot hajtott; most is kereskednek ugyan azzal, de az *Eperjesiek* már megelôzték. *Határja* középszerû, *fája* elég, *réttyei* jók, legelôje tágas, vagyonnyainak eladására alkalmatos módgya, elsô Osztálybéli.

BÁRTFAI saványú víz Sáros Vármegyében ered, a' Bártfai határban, a' Várostól fél mértföldnyire; vize jóságára nézve, az Eperjesi források eleibe tétettetik mind jó ízû voltára, mind pedig erôssítô tulajdonságáért.

BÁRTFA ÚJFALU. Tót helység Sáros Vármegyében, birtokos Ura Gróf Forgách Uraság, lakosai katolikusok, határja jó, réttye kétszer kaszáltatik, fája szükségére elég, piatzozása is jó, elsô Osztálybéli.

BARTFALVA. Jó magyar falu Bihar Vármegyében, fekszik az Érmellyéki járásban, nevezetes termésbéli tulajdonságaihoz képest, elsô Osztálybéli.

BARTFALVA. Középszerû falu Máramaros Vármegyében, *Bardfalva* nevezet alatt.

BARTHÁZA. *Barthausen*, *Barbisti*, *Barbora*. Tót falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn, lakosai katolikusok, és ó hitûek, ambár e' helységnek határja sovány, és malma sintsen, de mivel a' Munkátsi piatztól tsak egy órányira van, 's legelôje, és mind a'

kétfélé fája, makkoltatása is elegendő van, harmadik Osztálybéli.

BARTOS LEHOTA. Az L. betűben.

BARTOS. Bánátbéli falu, fekszik Temesvártól három mértföldnyire, lakosai katolikusok, határja középszerű.

BARTOSFALVA. *Bartusovce*. Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Gróf Forgách Uraság, lakosai katolikusok, és többnyire ó hitűek, kiket első *Lajos* Király szállíttatott vala ide, fekszik *Osikó* falunak szomszédságában, Bártfához mintegy más fél mértföldnyire. Két nyomás földgyei soványak ugyan; de az őszi vetésre nézve termékenyek, réttyei kétszer kaszáltatnak; legelője, és erdeje szükségeikhez képest elég, második Osztálybéli.

* BARZHÁZA. Elegyes falu Gömör Vármegyében, fekszik Dusházának szomszédságában, és ezzel egy forma jóságú szántó földekkel bír.

BARZEST. Oláh falu Bihar Vármegyében, fekszik a' Béli járásban, földes Ura a' Nagy Várady Püspökség, lakosai egyesültt katolikusok, termésbéli tulajdonságaihoz képest harmadik Osztálybéli.

BASARÁGA. Szabad puszta Arad Vármegyében.

BASKA. Tót falu Abaúj Vármegyében, Kassa Városának birtokában, lakosai katolikusok, szántó földgyei soványak, fa hordással, és szekerezéssel szerzik kenyereket, fél mértföldnyire lévén Kassa Városától, vagyonnyaikat jól eladhattyák, legelője tsekély, harmadik Osztálybéli.

BASKÓ. Elegyes falu Abaúj Vármegyében, lakosai ó hitűek, Zemplén Vármegyének szélén Erdő Bénye felé fekszik az erdők között, mezője soványas, erdei makk hozók, 's a' Regétzi Uradalomhoz tartozik, határbéli földgyei, és réttyei vizessek, harmadik Osztálybéli.

BASKI. Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Traun Uraság, termékeny szántó földekkel bír.

BASKÓCZ. *Baskovce*. Tót falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Gróf Vandernoth Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Goronyének szomszédságában, mellynek filiája, termésbéli tulajdonságaira nézve *Alsó Ladiszkóczhoz* hasonló, második Osztálybéli.

BASKÓCZ. *Baskovce*. Tót falu Ungvár Vármegyében, fekszik

fekszik a' hegyek alatt kevés lakossaival, Tybe falunak szomszédságában, mellynek filiája, határja nem igen termékeny, de elégséges szántó földekkel bír, Báro Gombos, és másoknak birtokában van, második Osztálybéli.

Bassahid. Elegyes falu Torontal Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Neuzina, és Rácz Ittebe faluktól nem meszsze, jó határja van.

Bassál. Magyar falu Somogy Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik a' Szigeti járásban, birtokosa Kubinyi Uraság, gazdag határja van, 's a' terméshez minden tulajdonságokkal 's szőlö hegyekkel is bövelkedik, elsö Osztálybéli.

Bassarágo. Szabad puszta Csanád Vármegyében, fekszik Tornyának szomszédságában.

Bassarecz. Szabad puszta Esztergom Vármegyében, fekszik Maródnak szomszédságában.

Bassiest. Banátbéli falu, fekszik Fasethoz nem meszsze. Határja középszerü.

Basocz. Tót falu Nyitra Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Vág vize mellet, birtokos Ura a' Vág Ujhelyi Prépostság. Határja középszerü, vagyonnyai külömbfélék, második Osztálybéli.

Basnyarova. IrtványNyitra Vármegyében, melly Bukótzhoz tartozik.

Basos. vagy *Bazos*. Elegyes orosz falu Temes Vármegyében, fekszik Temesvártól mint egy mértföldnyire, barmokkal való kereskedéssel, 's fa munkával élnek leg inkább lakosai, fája mind a' két féle elegendö, legelöje nagy, második Osztálybéli.

Bást. Magyar falu Nógrad Vármegyében, lakosai katolikusok, földes Ura Gróf Keglevich Uraság, fekszik Egyházas Bástnak szomszédságában, mellynek filiája Gömör Vámegyének szélén, Fülektöl egy mértföldnyire. Határja jó termékenységü, vagyonnyai középszerüek, második Osztálybéli.

Bást. *Egyházas Bást*. Magyar falu Gömör Vármegyében, lakosai katolikusok, birtokosai több Uraságok, fekszik ez eléggé nagy falu Nógrád Vármegye szélén, 's a' Básti Nemességnek szülött földgye; Márjási, 's Náthai Uraságok bírják. Határjában mindenféle vetemény megterem, réttye jó, legelöje szoross, vagyonnyait két mértföldnyire hordgya piatzozásának

sának helyére, fája mind a' két féle, malma helyben, de mivel keresetre tsekély módgya van, második Osztálybéli.

BÁST. Elegyes falu Zemplén Vármegyében, a' Szerentsi Uradalomhoz tartózandó, földes Ura Gróf Aspermont Uraság, szántó földgyei északra, a' Harangodi puszta felé, jó termékenységûek.

BÁSTA. Nagy hegy Liptó Vármegyében, nevezetét, meredek kerek tetejû, és erősséghez hasonló formájától vette.

BASTELY. *Gasztely*, Kis falu Ungvár Vármegyében.

BASTIFALVA. Elegyes falu Sopron Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Nemeskértöl egy mértföldnyire, hajdan Ebergényi Magyar Vezérnek lakó Városa vólt, most pedig Gróf Viczai Uraságnak öröksége. Határja közép termékenységû, második Osztálybéli.

BÁSTYÁNKA. Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Divékhez közel, mellynek filiája Bajmócztól mintegy jó mértföldnyire. Határja közép termékenységû.

BATA. Mezô Város Tolna Vármegyében, lakosai katolikusok, birtokosa a' Királyi Kamara, fekszik a' Dunával öszve folyó Sárvizéhez közel, Apátsága Sz. Mihálynak tiszteletére van, áz elôtt a' B. Szûz MÁRIÁROL nevezetett, és a' Pétsi Megyéhez tartozott. A' Benediktinusoknak nevezetes Klastroma épült vala itten. Határja közép termékenységû, réttye, legelôje elég, tulajdonságai hasonlítanak, *Batasztek* Mezô Városnak határjához, második Osztálybéli.

* BATA. Elegyes falu Arad Vármegyében, birtokosai több Urak, lakosai katolikusok, határbéli földgye termékeny, makkja, fája, szilvássai vannak, Maros vizének ki áradásával, néha ugyan károsíttatik, mind az által elsô Osztálybéli.

BATA. Elegyes rátz falu Fejér Varmegyében, lakosai katolikusok, és ó hitûek, földes Ura Báró Rudnyánszky Uraság, fekszik a' Duna mellett egy parton, Tétén, és Erd között. Határja jeles termékenységû, terem tiszta búzát, árpát, és más féle minden veteményeket, réttye, legelôje gazdag, keresetre alkalmatos módgya, 's vagyonnyainak eladására is, elsô Osztálybéli.

BATA. *Felsö Bata.* Magyar falu Gömör Vármegyében, lakosai katolikusok, és reformátusok. Határja jó gabonát termö, piatzozása Rimaszombatban közel, fája, legelöje elég, malma helyben, konyha kertyei termékenyek, második Osztálybéli.

BATA. Magyar falu Györ Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik nem messze Györ Városától, a' Dunának alatsonyabb partyánál. Nevezetes arról, hogy a' Györi Káptalannak Nemesei mivelik, a' kiket *Prédialistáknak* hívunk, 's részek vagyon a' Vicze Ispánnyoknak választásában is, mint Vajkárol, Posony Vármegyében, Verebélyröl Bars Vármegyében e' tulajdonság esméretes. Határja jó termékenységü, nagy pusztáibol a' szomszédságban lévöknek is engednek.

BATA. Krassó Vármegyében, birtokos Ura a' Királyi Kamara.

BATAHÁZA. Szabad puszta Gömör Vármegyében.

BATÁL. Termékeny-falu Somogy Vármegyében, vidékjének gyönyörü szánto földgyei, és szölöi vagynak, elsö Osztálybéli.

BATÁR. Fekete Batár, elegyes magyar falu Bihar Vármegyében, lakosai katolikusok. Határja jó termékenységü, réttye, legelöje elég hasznos, másodikOsztálybéli.

BATÁL. Tót falu Ugocsa Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Nevetlen falunak szomszédságában, mellynek filiája, földes Urai külömbféle Uraságok. Bátár vize határjának károkat okoz, de mivel földgye minden féle gabonát böven terem, legelöje elég, fája a' mennyi kell, malma szomszédságban, *Nagy szöllösön*, 's *Halmi* Mezö Városokban jó módgya a' keresetre, második Osztálybéli.

BATARCS. Elegyes oláh falu, Ugotsa Vármegyében, lakosai katolikusok, de többen ó hitüek, földes Ura Báró Berényi Uraság, fekszik Királyházának szomszédságában, mellynek filiája. Szántó földgyei termékenyek, és azon része, mellyet a' víz mos, trágyázás nélkül búzát, rozsot, zabot, kukoritzát, kölest böven terem, réttyei is a' víznek mentében jók, legelöje minden marháinak elég, malma helyben, fája mind a' két féle, második Osztálybéli.

BÁT. *Batasicza.* Bánátbéli falu Temes Vármegyében, az Almási kerületben.

BÁT.

BÁT. *Frauenmark. Batucze.* Elegyes falu Hont Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik tót Bakának szomszédságában.

BATHÁR. Folyó Víz Ugotsa Vármegyében, a' *Gödénházi* hegyekkel völgyesedett hegyek között ered, a' honnan sebes futásával elôször *Gidát* majd *Bathárt* bé érvén, ennek napkeleti részén foly, további folyásával pedig határozza Ugotsa, és Szatmár Vármegyéket egy mástól egy jó mértföldnyire, míg Ugocsa Vármegyében három mértföldnyi folyamattya után Szatmár Vármegyében Tisza Bôtsnél, midôn az erdôségbôl ki zuhanna öszve foly a' Tiszával; árvizei egész lefolytában károsak, mivel sokszor az egész környéket elönti.

BATASZÉK. Mezô Város Tolna Vármegyében, lakosai katolikusok, birtokosa a' Királyi Kamara, fekszik a' Dunától nem meszsze, Baranya Vármegyének határa szélén, német, és magyar lakosaival, bôvelkedô Mezô Város, mezôje kies, és termékeny; a' Báthai Apáturságnak helye vala, a' kinek vezéri Szállást is adott; a' hadak viszontagságai által lett lerontatása után ismét felépíttetett. Szánto földgyei termékenyek, szôlö hegyei jó bort termök, vizen is kereskedhet, réttyeit Sár vize néha elönti, a' második Osztályba számláltatott.

BÁT. *Frauenmarkt. Batovce.* Hont Vármegyében, földes Ura Herczeg Eszterházy, elegyes lakosú régi Mezô Város, hajdani lakosai németek voltak, 's leg inkább bányászok, mellyeknek még most is lehet szemlélni nyomait, most leg inkább tótok, katolikusok, 's evangelikusok, és kevés magyarok is laknak benne, régi ôsi szabadságaikat elvesztették. 1774. esztendôben pedig tûz által emésztetett meg; öt országos vásár esik benne, mellyek elég népesek; határja kiváltképen termékeny, 's a' természetnek sok javaival megáldattatott, elsô Osztálybéli.

BATE. Elegyes lakosú magyar falu Somogy Vármegyében, birtokosa Gáll Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Taszárnak szomszédságában, mellynek filiája. Határja igen jó, szôleje ugyan nints, de más javai bôven lévén, elsô Osztálybéli.

BÁTFA. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Erdödi Uraság, lakosai kato-

katolikusok, fekszik Palló fán túl, az ország úttyában kies víg helyen, határja jó termékenységû, réttye, legelôje jó, 's más tulajdonságai is jelesek, elsô Osztálybéli.

BÁTFA. Magyar falu Ungvár Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai reformátusok, határjának jó termékenységéhez képest, elsô Osztálybéli.

BATIKOVA. *Pod Batikova.* Irtvány Nyitra Vármegyében.

BÁTKA. *alsó Bátka.* Elegyes falu Gömör Vármegyében, birtokosai több Uraságok, határbéli földgye termékeny, de tsekély legelôje van, Rimaszombat piatzozásának helye, egy mértföldnyire, fája tûzre kevés, kaposztája, gyümöltsös kertyei jók, második Osztálybéli.

BÁTKA. *Felsô Bátka.* Magyar falu Gömör Vármegyében, Cziko, és más Uraknak birtokában, lakosai katolikusok, és reformátusok, kies helyen fekszik, középszerû tulajdonságai szerént, második Osztálybéli.

BATINA. Elegyes falu Baranya Vármegyében, fekszik a' Duna partyán, két nevezetes búza tartó házak vannak benne, határja jó termékenységû.

BATIEST. Elegyes falu Krassó Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara.

BATIZ. Magyar falu Szatmár Vármegyében, birtokosa Szuhányi Uraság, lakosai reformátusok, fekszik Botizhoz ¼ mértföldnyire. Szántó földgyei, 's réttyei is jók, Szatmár piatzozása fél órányira van, legelôje elég alkalmatos tûzre, és épületre való fája szabados a' határban, makkja elég, és közel; Szamos vize tsak fél órányira foly tôle, elsô Osztálybéli.

BATIZA, *Boticz.* Elegyes oláh falu Máramaros Vármegyében, földes Ura Gróf Teleky, és Patay Uraságok, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik felsô Visónak szomszédságában, mellynek filiája. Réttyei jók, és elegendôk, legelôje is elég, fája mind a' kétféle, zsendelyeket tsinálnak leg inkább lakosai, második Osztálybéli.

BATISZFALVA. *Botzdorf. Botisovcze.* Tót falu Szepes Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Gerlakfalvától nem meszsze, földes Ura Márjásy Uraság, hajdani földes Ura Gróf Boris vala a' kinek nevezetét sokáig viselte e' Helység, 's az Uraságnak kastéllyaival díszeskedik,

dik, mellyeknek egyike hajdani mód szerént, az újjabb pedig díszessebb móddal épittetett. Folyó vizében kedves ízû pisztrángok vannak, termésbéli tulajdonságaira nézve *Gerlachfalvához* hasonlit, második Osztálybéli.

BATONY. Magyar falu Heves, és külsô Szolnok Vármegyében, lakosai katolikusok, földes Ura Almásy Uraság, fekszik Gyöngyöstöl három mértföldnyire, *Zagyva* vize, és *Mátra* hegye között, termésbéli tulajdonságaira nézve, hasonló *Bátorhoz*, második Osztálybéli.

ALSÓ BATONY. Szabad puszta Heves Vármegyében.

BATONYA. Magyar, rátz, és oláh falu Csanád Vármegyében, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik Tornyához közel, mellynek filiája, mivel határja magossan fekszik, piatzozása *Aradon* és *Szegeden*, mellyektöl távol fekszik, termékenysége középszerû, második Osztálybéli.

BÁTOR. *Gagy Bátor.* Magyar falu Abauj Vármegyében, birtokosa Jakabfalvy Uraság, fekszik az ország úttyában Gagyhoz nem messze, örökös birtokosa *Bátori* vala, míg a' férfi magnak elfogytával külömbféle ágakra nem szállott. Halas tója elég nagy, és a' mint lakosai állittyák feneke igen mély, mellynek egész környéke forrásból áll, szántó földgyei középszerûek, réttyei halas tóján alol, egész a' Karátsondi pusztáig ki terjednek, délre, és északra fekvô erdei makk hozó fákkal bövelkednek, második Osztálybéli.

BÁTOR. Magyar falu Heves, és külsô Szolnok Vármegyében, földes Ura az Egri Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Eger Városától nem igen meszsze, vízi malma vagyon a' *Bakta* folyón, szántó földgyei középszerûek, réttyei kétszer kaszáltatnak, piatzozása Egerben, és Gyöngyösön, legelöje, fája tüzre, és épületre elég, makkja is saját határjában; de réttyeit a' víz gyakran elönti, második Osztálybéli.

BÁTOR. *Nyír Bátor.* Mezô Város Szabolts Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, nevezetes vala hajdan, mellyet ha semmi más nem híresitett volna is, valóban nevezetessé tehetné azt a' nagy *Bátori* Nemzetség. Leg elsô tselekedeteiket, 's vitézségjeket Bátoriaknak

nak SALAMON Magyar Király történeteinek leírásában *Bonfiniusnál* láthatni: az után pedig vak BÉLÁNAK viselt dolgaiban. Emlékezik *Turotzi* is a' Bátoriakról „azon „ hadban, *ugy mond*, leginkább vittak *Myksa Gabb*, „ *és Bathár*; sokakat megölvén 's elfogván az ellenség közzül, emberi vérrel „ festették pánczéllyokat, „ *Myksa Thyodort* mint „ minden zúrzavarnak indítóját megfogta; *Bathár* pedig *Endrét*„. Már ekkor, és ezek ellen is fô Vezér vala Bátory, a' kinek nagy vitézségei, és jó erköltsei méltán érdemelteték a' Bátori nevet. Maga *Bonfinius* is meg vallya, hogy ez ütközetnek alkalmatosságával, sok falukkal, és Városokkal meg ajándékoztatott, a' mint hogy BÉLA nagyon megörûlvén szokása szerént minden Hazájához hív vitéz Vezérjeit különösen megdítsérte, és a' nyertt Zsákmányokon kivül, helységekkel, és Városokkal is meg ajándékozá ôket. Fôképen Bátori Istvánnak nagy vitézségei tévek híressé e' Várost, valamint a' Bátori Nemzetséget is. Kiváltképen *Korvinus* MÁTYÁS hadakozásaiban, mîdôn tudniillik MÁTYÁS igazgatása alatt *Bátori István* a' havas allföldieknek fô Vezére *Kinisivel* együtt számtalan török ellenség ellen menvén, halhatatlan nevének emlékezetét érdemlô gyôzedelmével tért vala viszsza. Ugyan akkor a' nyertt prédákból épittete egy Klastromot az abban lévô Kriptával egyetemben, 's meg nagyobbitotta Bátor Városát is, melly 1493. esztendôben tôrtént. Testének tsendes nyugodalmat engede e' hely; mellyet, minek utánna az oláhok által feldúlattatott vala, Bátori András belôl a' Városba vitete, 's maga költségével épittetett Templomába rejtettet. Sokszor pusztította, 's égette a' Török Bátor Városát, sôt el is rontotta, ezen kivül az Erdély Országi Fejedelmeknek, hadakozásai által is gyakran sanyargattattak, midôn tudniillik Magyar Ország ellen fegyvert fogván, e'' tartományra üttöttek bé. Az után is elég hadi környül állások nyomták e' Várost; elôbbeni szabadságait elvesztvén, mostani lakosai mesteremberek, és földmivelôk, katolikusok és reform., 's a' t. A' T. Minorita Szerzetebéli Atyáknak Klastromjok is vagyon itten; határbéli földgye három nyomásbéli, mellynek egy nyoltzad-

tzadrésze szép búzát terem, a' többi pedig jó rozsot, réttye hasznos szénát terem, és néha kétszer kaszáltatik; piatzozása helyben, és a' szomszédságokban, legelője elég, itatója alkalmatos, fája épületre az Uraságnak engedelmével, magának a' Mezö Városnak négy erdeje van, ámbár a' víz áradás néha ártalmára van, mindazáltal elsö Osztálybéli.

BÁTOR FALU. Elegyes falu Hont Vármegyében, birtokosai Kubinyi, G. Koháry, és Balog Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik HázasNénnyének szomszédságában, mellynek filiája. Határbéli földgye középszerü, legelöje elegendö, de tüzre fája nem elég, épületre való pedig nintsen, szölö hegyek nélkül is szükölködik, a' harmadik Osztályba tétettetett.

BÁTOR. *Felsö, és Fekete Bátor.* Magyar, és elegyes helységek Bihar Vármegyében, lakosai katolikusok, ó hitüek, és reformátusok. Határbéli vagyonnyaik középszerüek.

BÁTORKESZI. Mezö Város Esztergom Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Komáromtól két órányira, Kis Ujfalutól délre fél mértföldnyire; nap nyugotra pedig *Kürth, Perbete, és Madár* faluknak szomszédságokban, melly faluk távol lévén Bátorkeszitöl nagy határt engednek e' Mezö Városnak. Nevezetes a' földes Uraságnak szép kastéllya itten, egy felöl pedig a' sík határján szántó földgyei homokosak, de elég termékenyek. Földgye jó, vagyonnyai külömbfélék, bora középszerü, elsö Osztálybéli.

BÁTH MONOSTOR. Bács Vármegyében, földes Ura Herczeg Grasalkovich Uraság, az M. betüben.

BATRONA. Kietlen nagy hegy, mellynek bövi erdöji vannak.

BÁTTYA. Magyar falu Pest Vármegyében, birtokosai Tarko, és Latzkovich Uraságok, lakosai katolikusok. Határjában fája tüzre, és épületre elég, nádgya hasonlóképen, legelöje is elég van, fogyatkozásai ellenben, hogy határját a' víz járja, melly ellen töltéseket, és hídakat kell lakosainak tartani, a' második Osztályba tétetett.

BÁTTYÚ. Magyar falu Bereg Vármegyében, fekszik Botrágyhoz két órányira földes Ura Lónyai Uraság, lakosai reformátusok, földgye jó

jó gabonát terem, legelője elég van, 's mind a' kétféle fája, szőlő hegye *Somon*, és *Kászonyon* egy mértföldnyire, a' hol kézi munkával is kereshet, némellyek fát téli időben a' Tisza partyára hordanak, és ott szokták eladni, réttyei vizesek, hallal, és tsikkal bővelkednek, 's Ungvárra, és Munkátsra szokták hordani eladás végett, harmadik Osztálybéli.

BATTYÁNFALU. Magyar helység Fejér Vármegyében, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Fejérvártól két mértföldnyire, határja közép termékenységű, réttyei jók, legelője elég, vagyonnyainak eladására meglehetős alkalmatossága, második Osztálybéli.

BATTYÁN. Szabad puszta Komárom Vármegyében, fekszik Kis Bárnak szomszédságában, mellynek filiája.

BATYK. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Szalabér mellett, Istvántól nem meszsze, Szala vizéhez közel, határja jó, fája, és legelője elég nints; mellyek miatt a' második Osztályba tétetett.

BÁTTYOK. Elegyes falu Abaúj Vármegyében, birtokosa Zombori Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Fűzéri járásban, legelőjének szorúltsága miatt, és mivel épületre való fája sints, ambár határja termékeny, és más javai is vagynak, második Osztálybéli.

BAZA. Kis falu Szala Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Bánok Szent Györgynek szomszédságában, mellynek filiája. Határja jó termékenységű.

BAZIN. *Bazinium, Pösing, Bozin, Pezinek.* Elegyes lakosú szabad Királyi Város Poson Vármegyében, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Modorhoz egy, Posonhoz pedig két mértföldnyire. Fekvése, kies, és jó lakást szolgáltat. Eredete homályban vagyon, viszontagságai Poson Városához tsak nem hasonlók, mindazáltal rövideden ezek felőle emlékezetesebbek. A' tizen hatodik században a' Szent Györgyi Lovas Vitézek hatalmok alá hajtották, annakutánna pedig Zápolya *János* foglalta magának; kevés idő múlva pedig FERDINÁND Tsászár a' Koronához kaptsolta. Annakutánna pedig ismét különös birtokosokra szállott vala az egész Uradalom, 's az Illésházy

Nemzetséggel sok perlekedésekre szolgáltatott alkalmatosságot, míg 1626. esztendőbéli Korona Őrző G. Pálfi István II. FERDINÁNDNAK helybe hagyásával az egész Uradalmat kész pénzen meg nem nyerte, 's idővel pedig nagy érdemei által nevezett Gróf Pálfy Uraság örökségévé tette, kivévén Bazin, és Szent György Városát. Keserves inségeket szenyvedett Ottokár, az Ozmanok, Bocskai, Betlen, Tökölyi, és Rákóczy seregei által. 1529. egy gyermeket kegyetlenül öltek vala meg itten a' Zsidók, melly undok tselekedeteknek méltó jutalmát vették. A' Város kőfallal, és bástyával van körül véve, 's patakja által nedvesittetik. Két kapui vagynak, harmadika pedig Nagy Szombat felé 1663. esztendőben bérakattatott, az Ozmanoktól való félelem miatt. Nevezetesebb épületei a' régi Város Temploma, mellyen e' felírat vagyon: Gaudium erit super uno peccatore poenitente, 's Kápolnájában vólt hajdani birtokosainak tetemei vagynak rejtetve. Második új Temploma van a' piatzon, melly most Parochiális Szentegyház, 's a' Megváltónak tiszteletére szentéltetett 1674. esztendőben. Harmadik Szentegyháza a' Kaputzinusoké a' felső kapunál. Negyedik a' vólt Jezsuiták épületebéli Kápolna, holott most a' Normális Oskola van. Az evangelikusoknak is tulajdon templomjok van. A' Városháza is jeles épület, mellyben alól bóltok, és egy patika van: nem különben némelly Uraságoknak házaik. Kivül a' Városon vagynak pedig a' tsürök, majorok, 's a' t'. Szerentsétlen vala e' Város 1784. esztendőben, midőn majd száz házak égtek el benne. Határja jó termékenységű, bora nevezetes, 's jó esztendőkben aszszú szőlő borokat is készítenek némelly lakosai, mellyet az idegeneknek jó áron szoktak eladni, vagyonnyaik különbfélék, piatzok helyben, első Osztálybéli.

BAZINGI. Hideg fördő, fakad a' szőlők felé kősziklás helyen, tulajdonságait Doct. Torkos nyilvánította. Fördő háza 1777. építtetett a' Város által. Vize sárga színt hagy maga után, 's essős idő előtt megzavarosodik; különbféle gyengeségbéli nyavalyák ellen javasoltatik.

BÁZSE. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosa Foky Uraság, lakosai katolikusok,

sok, fekszik Csehinek szomszédságában, mellynek filiája, nem meszsze *Szent László*tól; szőlő hegyei jók, fája tűzre elég, földgye meglehetős, második Osztálybéli.

BAZITA. Szala Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai magyarok, és katolikusok, fekszik Millei Egyházszegnek szomszédságában, mellynek filiája. Határja, 's termésbéli vagyonnyai az említett helységhez hasonlítók, második Osztálybéli.

BAZSI. Szabad puszta Zemplén Vármegyében, fekszik Girintsnek szomszédságában.

BAZIEST. Krássó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara.

BAZSÓ TELEK. Poson Vármegyében, a' T. betűben.

* BAZOS. Temes Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara.

BAUMGARTEN. *Pamgert* név alatt.

BAURÉVÉSZ. Szabad puszta Békés Vármegyében.

BÁVES. Dráva vizén lévő komp mellett fekszik, Somogy Vármegyében, földgye termékeny, legelelője, fája, és vagyonnyainak eladására jó alkalmatossága; de mivel a' vízáradás miatt károsíttatik, és szőlő hegye sintsen, második Osztálybéli.

BÉB. Német falu Veszprém Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Csótnak szomszédságában, mellynek filiája, termésbéli tulajdonságaira nézve hasonlít *Borsosgyörhöz*, nevezetes vagyonnyai lévén, első Osztálybéli.

BÉBA. *Ó Béba.* Középszerű falu Torontal Vármegyében, földes Ura G. Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Oroszlámos, és Valkány faluktol nem meszsze, határja jó termékenységű, réttyei gazdagon termők, legelője nagy, második Osztálybéli.

BÉBA. *Új Béba.* Elegyes falu Torontal Vármegyében, földes Ura G. Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik az előbbeninek szomszédságában. Határja az előbbenihez hasonlító.

BEBERKE. Folyó víz Máramaros Vármegyében, Szalánknál egyesül Borsva vizével.

BÉBES. vagy *Bebős.* Fekszik Szent Mihálynak szomszédságában, mellynek filiája.

BEBRAVA. Folyó víz Tren-

tsén Vármegyében, három hegyből ered, 's Radissa vizével öszve ereszkedvén, lefoly három mértföldnyire, 's Nyitra Vármegyében Tapolczán felül Riba vizével egyesül; majd tsak nem minden némű halakkal bővelkedik.

BÉCZ. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Szapáry Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Letenyének szomszédságában, mellynek filiája, határbéli szőlő hegyei jók, és terméseinek eladására való jó módgya van; de középszerű vagyonnyaihoz képest második Osztálybéli.

BÉCZ. Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Német Ládnak szomszédságában, mellynek filiája. Termékeny, szőlő hegyén kivül, fája, és legelője, szénája elég, piatzozása Sziget Mező Városában, határbéli fölgyeinek jó termékenységéhez képest, első Osztálybéli.

KIS BECZ. Szabad puszta Somogy Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Szillnek szomszédságában.

BECZALLYA. *Janovce.* Tót falu Sáros Vármegyében, birtokosa Palásty Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Lófalunak szomszédságában, mellynek filiája; ambár érdeje nintsen; de mivel határbéli földgye, ha jól miveltetik középszerű, réttye, és legelője a' lakosok szükségére elég, piatzozása nem meszsze Bártfán, második Osztálybéli.

BECZE. Magyar falu Tolna Vármegyében, Petrovszky Nemes Uraság, *Boczo* nevezet alatt nyerte a' Királytól; fekszik Tolnától két mértföldnyi meszszeségre, lakosai katolikusok, földgyei homokosak, de termők, magyar lakosai *Gajdács* pusztáját is bírják, második Osztálybéli,

BECZEFA. Elegyes falu Baranya Várm. földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Pétshez nem meszsze, mellynek filiája, határja jó termékenységű, vagyonnyai külömbfélék, eladásra jó módgyok, második Osztálybéli.

BECZKÓ. Leomladozott Vár Trentsén Vármegyében, sokféle mesés költeményeket beszéll a' köznép eredetéről; bizonyos ellenben az, hogy mind a' Vár, mind a' Város, és az ehez tartozandó tizen négy faluk hajdan Bánfy Uraságnak

ságnak birtokában vala. Építtette némellyek véllekedése szerént az Erdélyi *Stiborius* nevezetű Vajda, Korvinus Mátyásnak idejében; mások pedig azt állítyák, hogy maga Mátyás Király építtette Buczko, vagy Beczko nevezetű Udvari bolondgyának, vagy nevettetőjének; de még Korvinus ideje előtt is lehet e' Várnak emlékezetére találni, mint *Bolondocz* Várról, mellyet *Stiborius* Zsigmondtól, és Máriától 1390. esztendőben nyert vala ajándékban. Fekvése alkalmatos helyen választatott Vág vize partyán, melly az előtt erőss kőfallal, és sántzal vala körül vétetve. Megerőssíttetett a' Tsehek hadakozásának idejekor, a' kiket hazánkból véres fegyverekkel kelletett kiküszöbölni, hogy a' körül lakó népeknek bátorságos menedék helye lehessen, és az ellenségtől magokat oltalmazhassák. Trentsényi Mátyásnak halála után, Károly Lajos, és Zsigmond Királyoknak hatalmokban lévén, végre *Czibor* Erdélyi Vajdának birtokába jutott, a' ki azt kevés idő alatt, derekasan felépíttette, noha a' szegénységnek fajlalható nyomattatásával; mivel Czibor Vajda kegyetlen ember lévén, minden ottan keresztül elmenő útazókat kénszerített a' Vár felépítésének segedelmére. Ez utálatos tselekedetén kivül megjegyezhető Czibor felől; hogy ő igen ragadozó, és más vagyonnyainak kivánója vala, minekutánna illyen tilalmas tetteiért a' Királynak bémondattatott vólna, nyilván igérte maga felől, hogy ollyas tselekedetekkel többé nem fogja magát undokítani, sem a' Vág körül való nagy vagyonnyát, a' másokéval öregbíteni. Eltiltattatván a' ragadozásoktól, drága pénzen megvette azokat a' jószágokat, mellyekre vágyott vala, míg a' Királynak engedelmével az egész Vág vize körül fekvő helységeknek Ura nem lehetett. Mint hogy a' jó ételeket, italt, vendégeskedést, kiváltképen kedvelette, köz mondásba jött a' tótoknál *Cziborove kuchine.* *Azaz:* Czibor konyhája, mellyen tzímeres Úri vendégeskedést készítő konyha értettetik. Szerentsétlen halállal múlt ki e' világból, mert a' Várbéli kútnál elnyomattatván az álomtól, valamelly mérges kígyó által mind széme kiszúrattatott, mint mejjén halált hozó se-

bet ejtett vala. Illy állapatban találák udvari tselédgyei életétöl megfosztattatva. Hitvese Férjének halála miatt való keserûségében, késsel szakasztotta végét életének. Képeik örök emlékezetekнek okáért, a' szerentsétlen történethez képest rézben jelesen kiöntettettek, egyik képen vala Czibor, a' halálát okozó viperával; másikon pedig felesége, magát gyilkoló késével. Mind a' két darab Trentsénbe vitetett Rákóczy zenebonájakor, nagyobb bátorságnak okáért.

BECZKO. vagy *Beczovo*. Mezô Város Trentsén Vármegyében, földes Ura Báró Révay Uraság, lakosai katolikusok, mind a' Városnak, mind Várának eredete egyenlô, fekszik Vág vize mellett, Vág Újhellyel által ellenben, hajdan kôfallal, 's három sántzával vala körûl vétetetve, melly régenten nagy hasznokra vólt az akkori lakosainak, midôn tudniillik az 16dik századnak végezetével 13000. embereknél többet felfüze a' Török e' környékben rabságára, a' mint ezt *Istvánfi* leírta. Épûlettyei meglehetôsek a' földes Uraságnak, lakási helyek is építetettek itten; ezeken kivûl a' SZENT FERENTZ Szerzeteseinek klastromával is díszeskedik, mellyet Haszko Jakab; a' Bóldogságos Szûz MÁRIÁRÓL nevezett Vág Újhelyi Prépost 70. esztendôs korában *Szent Jóseſ* tiszteletére 1691. esztendôben építtetett. Kôfalain kivûl Szent István tiszteletére épûlt más temploma is van: a' mellynek építésére Szúnyog Uraság három ház helyet ajándékoza. Építôjének képe emlékezetûl a' templomnak egy oldalában szemléltethetik, jó tételményét hírdetô felôl írással egyetemben. Szántó földgyei tágasak, és termékenyek, szôlô hegyei is vannak, de a' helyhez képest nem igen nevezetesek, ellenben gyümöltsökkel bôvelkednek. Tágas erdei, és nagy legelôji vagynak. *Cservena hora*, vagy veres erdô nevezetû hegye is van Vág vize mellett emelkedve, mellyböl szép veres agyag ásattatik; külömbféle javain kivûl piatzozása is lévén, elsô Osztálybéli.

BÉCS, BESA. Magyar falu Ungvár Vármegyében, földes Ura Gróf Klobusitzky Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Csicsernek szomszédságában, mellynek filiája, Latorcza vize mel-

ze mellett, melly itten az Ung vizével egyesûl, határbéli földgyei jók, 's termékenyek, elsô Osztálybéli.

BÉCS. *Szamos Bécs.* Magyar falu Szatmár Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai reformátusok, fekszik a' Nagy Bányai járásban, határbéli földgye termékeny, elsô Osztálybéli.

BÉCS. *Tisza Bécs.* Magyar falu Szatmár Vármegyében, birtokosa Ôtves Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik *Tisza Újlak*, és *Milata* faluknak szomszédságokban, Fejér Gyarmatnak filiája; határbéli földgye mindent megterem, réttyeinek egy része nagyon jó, más része pedig kákás szénát terem, piatza közel, 's tsak Tisza vize választya tôle. Legelôje igen is tágas, itatója alkalmatos, fája mind a' kétféle elég, makkja is szabados, szôlô hegyei egy mértföldnyire vagynak, malma helyben, és a' szomszédságban három helyeken; ámbár a' vízáradások idején károsíttatnak némellyek réttyeikben, mindazáltal elsô Osztálybéli.

BECSE. *Rátz Becse.* Mezô Város Bács Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik a' Tisza mellett, lakosai magyarok, katolikusok, és rátzok. Határja közép termékenységû, hala elég van, második Osztálybéli.

BECSE. Német falu Pest Vármegyében, birtokosa F. Kristina Hertzeg Aszszony, fekszik a' Rátzkevi szigetben a' kis Duna mellett, Rátzkevitöl fél óránnyira, mellynek filiája, szôlei középszerû borokat teremnek, tûzi fája van, legelôje marháinak elég, két nyomásbéli földgye meglehetôs termékenységû; zöldséggel, és tsigával bôvelkedik, de mivel a' kis Dunának árja gyakorta nevezetes károkat tesz a' lakosoknak, noha erôss gátot tartanak ellene, harmadik Osztálybéli.

BECSE. *vagy Török Becse.* Elegyes falu Torontál Vármegyében, földes Ura Gróf Haller Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik Frangova, és Kumán faluknak szomszédságokban. Határja jó termékenységû, 's külömbféle szép javai vagynak.

BECSEHELY. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Fekete Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Letenyének szomszédságá-

ban, mellynek filiája, Kanizsától más fél mértföldnyire, szőlő hegyei jók, és boraiknak eladására alkalmatossága van, földgye középszerű, pusztáival első Osztálybéli, pusztai nélkül pedig második Osztálybéli.

BECSKE. Elegyes falu Nógrád Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Pest Vármegyének szélén, Acsától egy mértföldnyire, birtokosai külömbféle Uraságok, lakosai katolikusok, határja hegyes, és a' gyakori záporoknak kitétetett, dohányt termesztnek a' lakosok, bora középszerű, legelője elég; de szénája nem sok, szántó földgyei középszerűek, második Osztálybéli.

BECSKEHÁZA. Magyar falu Torna Vármegyében, földes Urá Gróf Gyulai Uraság, lakosai katolikusok, 's többen reformátusok, fekszik Hídvég Ardónak szomszédságában, mellynek filiája, Borsod Vármegye szélén, határbéli földgyeinek soványságához, és legelőjének tsekélységéhez képest a' harmadik Osztályba tétetett.

BECSKEREK. *Kis Becskerek.* Elegyes oláh falu Temes Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, fekszik Temesvártól egy mértföldnyire, lakosai katolikusok, és ó hitűek, kereskedéssel, gyapjúval, föld miveléssel, és méhészséggel keresik élelmeket. Határja jó termékenységű, réttye néhol semlyékes, fája szűken, nádgya, hala elég, 's vagyonnyainak eladására jó alkalmatossága, első Osztálybéli.

BECSKEREK. *Nagy Becskerek.* Elegyes falu Torontal Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és egyesülttek, fekszik az Ország úttyában, Temesvártól mintegy négy mértföldnyire. Határjának tulajdonságai az előbbenihez hasonlítók, 's még jelesebbek; most HERTELENDY JÓSEF Vitze Ispány, és Királyi Tanátsos Úrnak lakásával díszesíttetik, a' kinek e' munkám' előmozdítása eránt való búzgó indúlattyát, nyilván megköszönni kötelességemnek tartottam.

* BECSHERO. Tót falu Sáros Vármegyében, lakosai leg inkább fuharozással élnek, legelője, és fája elég, 's határjának egy harmad része nem terméketlen, harmadik Osztálybéli.

BECSKŐFALVA. Elegyes magyar

gyar falu Bereg Vármegyében, lakosai katolikusok, és reformátusok, határbéli szántó földgyei két nyomásbéliek, 's ha trágyáztatnak, rozsot, és zabot teremnek, legelője elég, 's mind a' kétféle fája, makkoltatása is elegendő; de mivel határja hegyes, követses, és sovány, réttye sem elegendő, a' harmadik Osztályba számláltatott.

BECSOV. *Busov.* Tót falu Zólyom Vármegyében, birtokosa Ráth Uraság, lakosai katolikusok, fekszik felső Mitsinyének szomszédságában, mellynek filiája, legelője elég, fája tűzre ingyen, piatzozása egy mértföldnyire *Zólyomban;* de mivel földgye átallyában keveset terem, határja hegyes, és nehezen miveltethetik, makkja nintsen, második Osztálybéli.

BÉCSVÖLGYE. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai külömbféle Uraságok, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Milleiegyházszegnek szomszédságában, mellynek filiája. Határja jó termékenységű, 's vagyonnyai is jelesek, első Osztálybéli.

BÉD. *Beadice.* Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Szalakusznak szomszédságában, mellynek filiája. Határja közép termékenységű, réttyei jók, meglehetős vagyonnyaihoz képest második Osztálybéli.

BEDEG. vagy *Bedek.* Magyar falu Tolna Várm. földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, fekszik Pintze helytől nem meszsze, lakosai katolikusok, határja termékeny, 's mindent jó haszonnal terem; bőven hoz szénát, 's sarjútis, szomszédságában szőlő hegyek, a' hol pénzt kereshetnek, piatzozása Kanizsán, első Osztálybéli.

BEDŐ. *Begyő, Bedevla.* Oláh falu Bihar Vármegyében a' Sárréti járásban, 's Keresztessel, és Kerekivel is határos, birtokosa a' Nagy Váradi Prépostság, lakosai egyesültek, határja termékeny, 's erdeje is vólt, de a' sok varjúk miatt kivágattatott, 's innen származott vala e' köz mondás: *Vágasd ki mint Bedön az erdőt, hogy meg ne egyék a' varjúk,* vagyonnyai külömbfélék, első Osztálybéli.

BEDŐ. *Bedjov.* Népes orosz falu

falu Máramaros Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik Tarász vize mellett, melly itten a' Tiszába foly, Tetsônek szomszédságában, 's ennek filiája, határbéli földgye jó, legelője elég, és hasznos, piatzozásai is vagynak közel, *Szigeten*, és *Tetsőn* a' bányákban is pénzt kereshetnek, mellyek ide három mértföldnyire esnek, második Osztálybéli.

* BÉGH. Elegyes falu Veszprém Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Bozsókhoz nem meszsze, mellyhez termésbéli tulajdonságaira nézve hasonlít, második Osztálybéli.

BEGA vize; igen halkal foly, *Marsilius* fedezte fel kútfőjét, melly *Loger* nevezetű helységtől, egész harmintz mértföldnyire elfolyván, végre két ágra osztódik, mellynek egyike a' Tiszába, másika pedig a' Duna mellett lévő motsáros helyeken szivárodik bé a' földbe.

BÉGÁNY. *Kis Bégány*. Magyar falu Bereg Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai reformátusok, fekszik a' Kaszonyi járásban, Beregszázhoz két mértföldnyire. Határja jó termékenységű, legelőjök elég, fájok mind a' kétféle, keresetre jó módgyok a' szomszéd szőlőkben, és kő bányákban; de mivel határját *Szernye* vize néha elönti, második Osztálybéli.

BÉGÁNY. *Nagy Bégány*. Magyar falu Bereg Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai reformátusok, fekszik az előbbeninek szomszédságában. Határbéli földgyének tulajdonságai az előbbenihez hasonlítanak, 's ez is második Osztálybéli.

BEGE. Hajókázható folyó víz, vagy földi ásott tsatorna Torontal Vármegyében, melly Temesvártól folyván Nagy Becskerek felé kettéhasittya a' nevezett Vármegyét, 's Ecskétől nem meszsze, foly bé a' *Fejértóba*; innen pedig *Tételnél* a' Tiszába foly; 's az egész említett gazdag termésű Vármegye vagyonnyainak elárúlhatására, 's a' kereskedésre nézve is igen hasznos.

BEGECS. Elegyes tót, és német falu Bács Vármegyében, fekszik a' Duna mellett, Futaktol nem meszsze, mellynek filiája, földes Ura Gróf Hadik Uraság, lakosai ka-

katolikusok, szántó földgyének nagyobb része jó, mezeje hasznos, Újvidék Városától piatzozása helyétöl, két órányira fekszik, elsô Osztálybéli.

Begécs. *Begitsú.* Elegyes falu Bihar Vármegyében.

Begengya Pásztely. Tót falu Ungvár Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, szántó földgye közép termékenységû, második Osztálybéli.

Beharocz. *Beharovce.* Tót falu Liptó Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Tarnótznak szomszédságában, mellynek filiája, Nagy Bobrótztól sem meszsze, sok Nemesek is lakják, határbéli földgyei, és réttyei meglehetôsek vólnának, de nem elegendôk, legelôje is kevés, Szent Miklós piatzozásától más fél órányira van, második Osztálybéli.

Beharótz. *Beharovce, Behartz, Biharfalva* nevezet alatt.

Beharócz. Tót falu Szepes Vármegyében, földes Ura Gróf Csáky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Zsegre falunak szomszédságában, mellynek filiája, mivel e' helységnek minden javai vannak, 's jó termésbéli tulajdonságain kivûl eladásra is jó alkalmatossága lévén, elsô Osztálybéli.

Behintz. *Alsó Behintz, Dolne Behincze.* Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Gróf Berényi Uraság, és mások, lakosai katolikusok, fekszik Radosnához közel, mellynek filiája, ugyan Rados vize mellett, mellynek vize soha bé nem fagy, és számos malmokkal van megrakva, határa középszerû termékenységû, de bora nem terem, második Osztálybéli.

Behintz. *Felsô, és közép Behincz.* Tót faluk Nyitra Vármegyéb. birtokosai Gróf Berényi, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszenek az elôbbeni faluktol nem meszsze, határbéli földgyei gazdag termékenységgel birnak, fájok ugyan kevés, legelôjök is szoross, középszerû mivoltokhoz képest mind a' kettô, második Osztálybéli.

Bejánháza. vagy *Bejtz.* Magyar falu Vas Vármegyében, birtokosa a' Genovai közönséges Társaság, lakosai katolikusok, fekszik a' Keménnyes allyai járásban, határbéli földgye középszerû, lege-

legelője, fája elég, réttyei hasonlóképen, kereskedés, és fuharozás által is pénzt szereznek lakosai, első Osztálybéli.

BEJE. Magyar falu Gömör Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, még többen reformátusok, fekszik Méhinek szomszédságában, mellynek filiája, Sajó vize táján, Turótz patakjához is közel, alkalmatos, és termékeny helyen; gyengék, és kedves ízűek borai, földgye mindenféle gabonát termékenyen hoz, piatzozása két, és négy mértföldnyire, legelője meglehetős, és elegendő, mind a' kétféle fája gyümöltsös, és konyha kertyei jók, malma helyben, első Osztálybéli.

* BEJNETINE. Tót falu Ungvár Vármegyében, észak felé magas hegyek között sovány helyet foglalt, Új Kemencze mellett, mész égető köveivel bővelkedik, a' mellynek kiégetésével taplálhatná lakosait, ha több vevői vólnának.

BÉKALLYA. *Szent Békálya.* Elegyes magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Balatonhegye falunak szomszédságában, határja jó termékenységű, vagyonnyai helyesek, bora is jó van, első Osztálybéli.

BÉKÁS. Magyar falu Veszprém Vármegyében, birtokosa Békási, és más Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Mezőlaknak, és Mihályházának szomszédságában, 's Nyáradtol sem meszsze, mellynek filiája, határbéli földgyei bőven teremnek, legelője elég, réttye meglehetős, de néhol vizenyős, malma közel, piatzozása Pápán, első Osztálybéli.

BÉKÁS MEGYER. Az M. betűben.

BÉKÁS KIS TOKAJ. A' T. betűben.

BÉKATÓ. *Krottendorf.* Német falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Német Újvárhoz másfél mértföldnyire, középszerű földgye van, réttyei, 's szőlei is többnyire meglehetősek, erdeje, legelője elég, második Osztálybéli.

BÉKATÓ. Szabad puszta Tolna Vármegyében, fekszik Dombóvártol nem meszsze, mellynek filiája.

BEKECS. Elegyes falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Almásy Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitüek, fekszik Szerents Városától nem meszsze az Ország úttyában, a' Harangodi puszta mellett. Határja mindenféle veteményt bőven hoz, szénája jó, legelője elég, szőlö hegyei is jók, itató helye alkalmatos, első Osztálybéli.

BEKEFA. Magyar falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Stajér Ország széle fele. Határja soványas, fája tűzre elég, réttyei, legelője hasznos, második Osztálybéli.

BEKE. Elegyes magyar falu Poson Vármegyében, földes Ura Báró Jeszenák Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Csalóköz Szigetében, Csötörtök Városához közel, 's az Uraságnak kastéllyával diszesíttetik, mellyen e' felírat vagyon: *Has. ædes. virtuti. ac. industriæ. domicilio. perpetuo. mentibus. Bonis. Delectamento. honesto. et. suisque. quieti. Temporariæ. A. R. S. MDCCXLVI. XLVII. in. agro. cituatum. exstruxit, idque. in. marmore. Stomphensi. memoriæ. prodidit. Paulus. Jeszenák. perpetuus. in. Majorházy. et. Királyfia.* Ezen kivül külömbféle gazdasági jeles épületek is vagynak itten, határja meglehetős, gyümöltse sok, második Osztálybéli.

BEKEHÁZA Elegyes magyar falu Szala Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Szala Egerhez nem meszsze, mellyek filiája. Határja jó termékenységű, de mivel szoross, és legelője kevés, makkja fája 's szőlő hegyei nintsenek, harmadik Osztálybéli.

BÉKÉS VÁRMEGYE *Comitatus Békésiensis, Bekescher Gespanschaft.* Nevezetét vette Békés Városától. Napkeletre határos vele Bihar, és Arad Vármegyék, délre Csanád, és Csongrád; nyugotra pedig rész szerént Bihár, rész szerént pedig Heves Vármegye, ez az egész Vármegye tsupa térségből áll, némelly halmokkal ékesíttetve, vidékje kivált Gyula körül nagyon kellemetes, folyó vize három féle Körös, (*Crisii*) *Fejér Körös, Fekete Körös*, és *Sebes Körös*, a' Fejér Körös Gyula alatt foly, és midőn már ennek Vára allyát nedvesítette Békés Városa fele foly; mellyen keresztül menvén, *Nemes Kerekest*, *Tar-*

Tartsát, Gyomát, Szarvast, Szent Andrást, és Öcsödöt nedvesíti. A' Fekete Körös pedig ered Zaránd Vármegyében, 's a' maga folyásából ki fogyván, Békésnél a' Fejér Körössel elegyedik; a' Sebes Körös ellenben Bihár Vármegyéből foly e' Vármegyébe. Gazdag térségû vidékje van az egész Vármegyének, 's búzával, marhával, tejjel, vajjal, szénával bövelkedik; fája nem sok van, mellyet náddal szalmával, és száraztott ganajjal pótolnak ki, makkos erdeje is van, *Vári, és Dobol* körûl, nevendék erdei pedig *Bálmegye, Fás, és Méhes* körûl. Szántó földgyei kövérek, és nyirkosok azért mondgyák Békes Vámegyében. „*A' ki egyszer szánt, egy* „ *kenyeret eszik; a' ki két-* „ *ſzer kettöl, a' ki három-* „ *szor hármat.*„ Görög dinnyéjei igen nagyok, és jó ízûek, melly a' jó földnek, és melegnek bizonysága; vadgya sok van, mellyek között kiváltképen nyúlakkal bövelkedik, a' szarvasok és õzek is seregeltek néha vidékjein, fátzán, és más féle madarakkal is bövelkedik, nem külömben halakkal, rákkal, tekenõs békával, egy szóval minden szükséges dolgokkal. Mind öszve 95 lakó helyek vagynak benne, 's ezek között négy Mezõ Városa van: a' N. Váradi Püspöki Megyéhez tartozik.

BÉKÉS. Mezõ Város Békés Vármegyében, földes Ura Báró Haruchker Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, Békés Városának régiségét bizonyíttya, az egész Vármegyének töle költsönözött nevezete; sík helyen tavak közt, és a' körös vizeknek öszvefojásainál épûlt, széjjel terjedett közönséges épületeivel. Némellyek a' békáknak sokaságától gondolyák elsõ elneveztetését, mellyek elég bõven tenyészõdnek körûl lévõ vizeiben; vagy talán a' békés helyrõl neveztetett Békésnek, akár mint lett legyen nevezztetése; de leg népessebb, 's leg nagyobb Mezõ Város Békés Vármegyében, és a' föld mivelési munkához nem kevéssé alkalmatos, 's még jobb lehetne, ha lakosai nagyobb szorgalommal iparkodnának; mert sokan vagynak e' helyen, mint Magyar Országon más sok helységekben is ollyanok, a' kik 'tsak a' földnek jóságához bizakodnak, 's ha enni valójok van, a' jövõ esztendõrõl, és a' szûk idõrõl nem igen gondoskodnak. Veteményei kiváltképen jók, kivévén az ollyan he-

helyeit, mellyeket a' víz elszokott néha önteni; a' barom tartásra is igen kövér földgye van, kivált Körös vize körûl, lakosai többnyire magyarok, és jó szántó vetők ha akarják; nem külömben sok marhát tartók. Hajdan a' Királyoknak is szállást adott, a' mint ezt a' Királyokról, 's más nagy emberekről írtt hajdani levelek bizonyíttyák. Legelője, ha a' víz nem bántya, minden marhainak elég, réttyei jók, malma, nádassa elég, szölös kertyei is vannak. Némellyek a' Körös vizén lápokkal is járnak, elsô Osztálybéli.

BEKETFA, vagy *Beketfalva*. Magyar falu Posony Vármegyében, lakosai katolikusok, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, fekszik hasonló nevû Vár alatt, Csalóköz szigetében, Egyházas Gellének szomszédságában, mellynek filiája; határja tágas, és néhol termékeny; de erdeje nintsen, harmadik Osztálybéli.

BEKOVA Szabad puszta Bács Vármegyében, fekszik Kernyajának szomszédságában, mellynek filiája.

BEKÖLCZE. Magyar falu, Borsod Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Balatonhoz közel, mellynek filiája. Szántó földgyei termékenyek, réttyei kétszer kaszáltatnak, vízi malmai vagynak, piatza két, három mértföldnyire, legelője elég, fája tûzre, és épületre, makkja saját határjában, réttyeit a' hegyekből lefolyó záporok gyakran elöntik, harmadik Osztálybéli.

BÉL. *Magyar Bél*. Magyar falu Posony Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Szentzhez nem meszsze, földes Ura Hertzeg Battyáni, Magyar Ország Primássa, és Esztergomi Érsek, nevezetes igen Úri katséllyárol, mellyett MDCCXXVII. esztendôben néhai Gróf Csáky Imre Kardinális, volt Kalotsai Érsek építtettett. A' kastélynak szegeletei négy tornyokkal ékesíttettek, a' közepén lévô toronyban pedig verô óra alkalmaztattatott; a' kastélybéli szobák, és Zála olly méltoságosak, hogy akarmelly Hertzegnek illô lakást adhatnak; fekvése nem kevésbé ékes. A' Magyar Királyok, Kiralynék, és a' GRÓF CSÁKY, ESZTERHÁZY, ÉS KOHÁRI nagy Nemzetségekből származott Vitézek, 's némelly tsatáknak képzeltetésével is díszeskedik. Ezek között találtatik Hertzeg EUGÉ-

NIUS

NIUS is, még pedig testének nagyságában. Nevezetes továbbá a' Kastélybéli templom mellynek oltára veres márványból méltóságosan készít tetett, felette vagyon Szent Pál e' felül íratal, *Saule, Saule, cur me persequeris!* mellette vagyon a' szép Úri kert, mellyből egy igen kellemetes erdő szemléltetik, más oldalán pedig a' szőlö hegyek. Határja jó termékenységű, réttye, legelője tágas, fája mind a' két féle, itatója alkalmatos, vagyonnyainak eladására jó módgya, elsö Osztálybéli.

BÉL. *Német Bél.* Posony Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai németek, és katolikusok, fekszik az elöbbenitöl nem messze. Határjának tulajdonságai is hasonlítanak az elöbbenihez, 's ez is elsö Osztálybéli.

BÉLA. Német Város Szepes Vármegyében, 's egy a' 16 Szepesi Városok közzül, fekszik Poprád vize mellett, Kézsmárktól fél mértföldnyire, nevezetes benne a' Város háza, és annak *Arkhivuma*, hajdani templomának omladékai is látszatnak, melly a' Lengyelek, és más viszontagságok által pusztúla el. Öt országos vásár esik benne, és minden héten pénteken; Meg lehetös kereskedése van borral, dohánnyal, és vassal; nem külömben vászonnal, mivel a' Bélai szép nem, a' lennel való banást jól érti, és szorgalmatosan gyakorollya, fenyö magbol készítetett éget borok is híres, és sok felé elhordatik, vízi malma három, fürész-malmaiból pedig a' leg szebb deszkák kerülnek ki. Szerentsétlen vala e' Város gyakorta a' tüz támadások miatt, nevezetesen MDXVIII. esztendöben, nyóltz házakon kivül, egy menykö ütés által egészen elemésztetett; az után pedig más szerentsétlen tüz támadások által, tizenkétszer sanyargattatott. A' dög halál által is gyakorta látogattatak; nevezetesen 1600. 1622. és 1679. esztendöben nagyon ki üríttetek, mivel az említett esztendöben *elöször* 700. *az után* 175. *harmadszor* pedig 418. emberek múltak ki itten e' kedveltt világból. Lakosai rész szerént kereskedéssel, rész szerént nemesebb, és kézi mesterségekböl élnek, rész szerént pedig föld mivelésböl. Határbéli földgye néhol termékeny, néhol partos, erdei nagyok, és vadakkal gazdagok, rettyei

tyei kiváltképen jó fűvet termenek; de néhá a' nagy hidegek által gyengébb marháikban, nem tsekély kárt vallanak. Nevezetes a' fejér tava melly nagyságára nézve, minden e' vidéken lévő tavakat felül halad. Lakosai többnyire evangelikusok, Korabinszki Mátyásnak Lekszikonnya szerént itten híres Musikusok is találtatnak; mivel némellyek valamint a' syép tudományokat, úgy a' szép mesterségeket is különösen kedvellik, és gyakorollyák; a' második Osztályba tétetett.

BÉLA BÁNYA. *Düln, Beldh.* Szabad Királyi Bánya Város Hont Vármegyében, lakosai katolikusok, és evangélikusok, fekszik Selymetz Bányától mintegy fél mértföldnyire, a' Besztercze Bánya felé vezető útban. Hajdan nevezetesebb virágzásban vala, kivált III. BÉLA Királynak idejekor, míg bányái haszon vehetők valának; de ma nagyobb a' híre, mint vagyonnya. Határja sovány, fája mind a' két féle bővséggel, réttyei legelője néhol jók, harmadik Osztálybéli.

BÉLA. Szabad puszta Bács Vármegyében, földes Ura a' Kir. Kamara.

BÉLA. Elegyes falu Esztergom Vármegy. máskép *Alsó Bélának* is neveztetik pusztájától való megkülömböztetésre nézve; föld. Ura Szerdahelyi Uraság, napnyugotra pusztájával határos, délről pedig *Miske* határjaival vétetik körül, hegyes, és erdős fekvése között, gyönyörű vadászatokat enged, 's kedves mulató helye ez, az Esztergomiaknak, szép vendég fogadója van, és a' majorkodásra kiváltképen alkalmatos, mellyet néhai boldog emlékezetű *Török Generális* Úrnak köszönhet, a' ki ide szép kastélyt építtete, ezen kivül gyönyörű kertet, száraz malmat, egy szóval, új életre hozta. Legelője elég, valamint tűzi, és épületre való fája is van, szőlö hegye jó, földgye termékeny, vagyonnyainak eladására alkalmatos módgya a' Dunán, és Esztergomban, mivel pedig földgyeinek egy negyed részét a' zápor gyakran járja, a' második Osztályba tétettetett.

BÉLA. *Új Béla, Néu Bél, Mova Bela.* Elegyes tót falu Szepes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, népes helység. Határja meglehetős, legelője jó, fája mind a' kétféle, harmadik Osztálybéli.

BELACZ. vagy Beltz. Elegyes falu Tolna Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kokásdnak szomszédságában, mellynek filiája. Határja jó termékenységû.

BELAD, *Kis Belad.* Elegyes falu Bars Vármegyében, lakosai katolikusak. Határja kivált némelly részében jó termékenységû, réttyei is hasznosak, malma alkalmatos, piatza közel, de legelôje szoross, fája kevés, szôlôje sem lévén, harmadik Osztálybéli.

BELÁN, vagy *Ibelán.* Tót falu Tsentsén Vármegyében, földes Ura Gróf Serényi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik *Nedetza, és Várna* között, Zolna Városához ¼ mértföldnyire. Határja középszerû, piatzozása Varnán, és Zolnán, fája elég, legelôje jó, második Osztálybéli.

BELÁNSZFA. *Belanszkich,* Irtvány Nyitra Vármegyében, Turolukenhez tartozik.

BELEBELE. *Kis Belebele. Belebov.* Tót falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Dusnitzai járásban. Határja közép termékenységû.

BELED. Elegyes lakosú falu Sopron Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik *Vitza*, Edves, és Pályin faluk között. Határja jó termékenységû, gabonája elég, réttye, legelôje jó, 's más külömbféle középszerû tulajdonságai szerént, második Osztálybéli.

BÉLEGYHÁZA. Szabad puszta Pest Vármegyében, fekszik Taksonynak szomszédságában, mellynek filiája.

BELEJÓCZ. Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Gróf Aspermont, lakosai katolikusok, fekszik Haiszlinhoz közel, mellynek filiája Sárostól egy mértföldnyire Lengyel Ország szélén, ambár jó legelôje van, és fája is, de mivel határja másként sovány, a' harmadik Osztályba tétettetett.

BELÉNSZKO. Szabad puszta Liptó Vármegyében, fekszik Rozenberg Városától nem meszsze, mellynek birtokában van.

BELÉNY. Magyar falu Gömör Vármegyében, földes Ura Fáy Uraság, fekszik Rima Szombattól fél mértföldnyire, földgye gabonát bôven terem, piatzozása közel, és jó, legelôje egy keveset szoross, mind a' két féle fája van, keresetre jó módgya, második Osztálybéli.

BELÉNYES. *Bejus. K. Belényes.*

lényes. Bejusde. Leg népesebb, és leg nagyobb Mezô Város Bihar Vármegyében, a' Belényesi járásban, Erdély Ország felé, földes Ura a' Nagy Váradi egyesült Görög Püspök, lakosai katolikusok, reformátusok, egyesültek, és oroszok. Kies helyen fekszik, és a' földes Uraságnak kastéllyával díszeskedik. Határbéli földgye kiváltképen termékeny, 's minthogy a' természetnek sok javaival bövelkedik, elsô Osztálybéli.

BELÉNYES. *Kis Belényes.* Elegyes falu Bihar Vármegyében, nem meszsze fekszik Belényes Városától, földes Ura az egyesült hitû Nagy Váradi Püspök, határbéli jó termékenységéhez képest, elsô Osztálybéli.

BELÉNYES LAZÚR az L. betûben.

BELÉNYES SZELITYE az Sz. betûben.

BELÉNYE HEGYE. Bihar Vármegyében, Belényes Városával által ellenben vagyon, külömbféle épületre, és tüzre való fával bövelkedik.

BELESÉNY. Elegyes oláh falu Bihar Vármegyében, Belényeshez közel, mellynek filiája, lakosai katolikusok, és ó hitüek, földes Ura a' nagy Váradi egyesült Püspök. Határbéli selejtes tulajdonságaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

BELEVCZ. *Kis, és nagy Belicz. Blasovcze.* Tót faluk Nyitra Vármegyében, birtokosai Gróf Berényi, és külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszenek a' Bodóki járásban. Határjai közép termékenységûek, vagyonnyaik külömbfélék, második Osztálybéliek.

BELEVÁR. Elegyes falu Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Vízvárnak szomszédságában, mellynek filiája, földgyei imitt amott fövényesek, réttyeit néha Dráva vize mossa, legelôt más helységben fogadnak; fája mind a' kétféle elég, harmadik Osztálybéli.

BELEZNA. Elegyes horvát falu Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Zsigray Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Patro, és Sz. Háromságnak szomszédságokban, legelôje, és fája van, szôlô hegye is elegendô; de mivel a' földgye sovány, és réttyei is olly formák, harmadik Osztálybéli.

BELEZ: Szabad puszta Tolna Vármegyében, Belcz név alatt.

BELEZNA. Elegyes falu Máramaros Vármegyében, lako-

sai katolikusok, és ó hitűek, fekszik Huszthoz nem messze, mellynek filiája. Birtokosa Csákfalvy Uraság.

BELFENYÉR. Magyar falu Bihar Vármegyében a' Szalontai járásban, földes Ura a' Nagy Váradi Püspök, lakosai katolikusok, középszerű termésbéli tulajdonságaihoz képest, második Osztálybéli.

BÉLL. Belly. Elegyes lakosú Mezö Város Bihar Vármegyében, a' Béli járásban, földes Ura a' Nagy Váradi Püspökség, lakosai katolikusok, és oroszok, középszerű termésbéli javaihoz képest, második Osztálybéli.

BÉLL. Tót falu Hont Vármegyében Peretsséntöl nem meszsze fekszik Ipoly vize mellett, Szakállosnak szomszédságában, mellynek filiája, lakosai katolikusok, birtokosai Dvornokovits, és Madocsányi Uraságok. Határbéli legelője elegendö, mind a' két féle fája van, szölö hegye középszerű, elsö Osztálybéli.

* BELL. Tót falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Báró Senyei Uraság, lakosai katolikusok. Határja közép termékenységű.

BELLA. Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Báró Splényi, és Rudnyai Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Bajmóztól két mértföldnyire, határjában mind a' két féle fája van, földgyének termékenysége középszerű, gyümöltse, 's legelöje elég, malma helyben, piatzozása Bányán, és Prividnyén; de mivel szölö hegye nintsen, réttye második, földgye pedig a' harmadik Osztályba számláltatott.

BELLA forrása Trentsén Vármegyében, a' Bellei temetöben forr, 's míg Béla vizébe nem foly, elveszti a' vizéből ivó szárnyas állatokat, de azután nem ártalmas.

BELLA. Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Pongrácz Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Krasznán felül fél mértföldnyire, a' hegyek közt egy völgyben. 1716. esztendöben Pongrátz Püspök építtetett itt templomot. Határbéli jó tulajdonságaira nézve, az elsö Osztályba tétettetett.

BELLA. Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Urai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik kies, és termékeny helyen, Turnához mellynek filiája nem meszsze, 's a' földes Uraságoknak lakó helyeivel diszeskedik, határjában legelöje elég, és fája is; de földgyének

nek középszerű termékenységeire nézve, második Osztálybéli.

BELÉN VIZE, Trentsén Vármegyében, magas árkában lefolyó tiszta viz Árva Vármegyének határjában ered, Rovna, Hora hegyek között, a' honnan Ternovába foly, 's azután elhagyván a' lapályos helyeket, egy mély völgyben foly *Belligig*, onnét pedig Krasznához, három órányira járó völgyben *Vári* felé foly, holott Vág vizével öszve elegyedik; sokféle halakkal kövelkedik.

BELLA. Tót falu Turotz Vármegyében, földes Ura Báró Révay Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Neczpalhoz nem meszsze, nagyságára, 's népességére nézve itt első minden egyéb faluk közt; régi helység is, hajdan sok szabadságokkal bírt vala, azok közzül most is megtartya, hogy Vasárnapokon reggel Vásárokat tart, régenten meredek hegyre épült Várral is ékeskedett, mellynek most tsak maradványai látszatnak. Szántó földgye' legelője kövér, hegyei sok vadakkal bővelkednek, első Osztálybéli.

BELLA. Nevezetes folyó víz Liptó Vármegyében, második a' Vág vize után; nevét tisztaságától vette, 's az északra fekvő völgyekből ered, és dél felé foly; a' Vág vizénél sokkal sebesebb, és veszedelmeseb áradásának idején; *Liptó Újvár* alatt a' Vág vizébe szakad.

BELLA. *Cziróka Bella*, v. *Lutoka Bella*. Tót falu Zemplén Vármegyében, földes Urai Gróf Csáky Uraság, és mások, közel fekszik *Szina* Mező Városához, Czirok patakotska mellett, melly jó pisztrángjairol nevezetes. Határja három nyomásbéli, 's ha trágyáztatik, rózsot, árpát, zabot bőven terem, réttye jó, legelője elég, fája tűzre, és épületre, malma helyben, itatója alkalmatos, makkja szabados, piatza *Homonnán*, első Osztálybéli.

BELLA. *Izbugya Bella*. Tót falu Zemplén Vármegyében, birtokosa Boronkay Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Alsó Csebinyéhez nem meszsze, határja az említett falunak tulajdonságaihoz hasonlító, második Osztálybéli.

BELLA. vagy *Béla*. Elegyes falu Abauj Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Kassához, mellynek tulajdona, nem meszsze. Határja termésbéli tulajdonságaira nézve hasonlít Baksához, harmadik Osztálybéli.

BELLACZ. Elegyes falu Tolna Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Völgységi járásban, határja jó termékenységû.

BELLÁD. Középszerû falu Bars Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik Aranyos Maróttól egy mértföldnyire, öntöztetik a' Zsitva vizétöl.

BELLADINCZ. vagy Bellasiest. Temes Vármegyében Bánátbéli falu.

BELLATINCZ. Népes Mezô Város Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Csáky Uraság, lakosai katolikusok, 's többnyire tótok, az Uraságnak kastéllyával díszeskedik; határbéli földgyei termékenyek, és a' természetnek sok javaival bôvelkednek, elsô Osztálybéli.

BELLED. *Alsó Belled, Pudlein, Dolni Belled.* Elegyes falu Vas Vármegyében, birtokos Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Pinka vize mellett, Monyorókerekkel által ellenben. Határja tûrhetô, fája mind a' kétféle, legelôje jó, harmadik Osztálybéli.

BELLED. *Felsô Belled, Ober Pudlein.* Német falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Erdödy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik az elôbbeninek szomszédságában, 's vagyonbéli tulajdonságaira nézve is hozzá hasonlító.

BELLEG. Középszerû falu Bars Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik a' Verebélyi járásban, határjában makk termô erdeje, fája épületre, és tûzre, legelôje elég van, földgye, és réttyei jók, szôlô hegye a' határban, mellyek jó borokat termenek, malma alkalmatos, piatzozása közel Komáromban, elsô Osztálybéli.

BELLEG. Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, lakosai katolikusok, határjában szôlô hegye nintsen, földgye némelly részén homokos, réttye, legelôjé, és fája van, második Osztálybéli.

BELLEG. *Nagy, és Kis Belleg.* Két faluk Fejér Vármegyében, mellyek közel fekszenek egy máshoz, Mortól két mértföldnyire, Komárom Vármegyének határja szélén, lakosai katolikusok, határjai közép termékenységûek, 's vagyonnyai is meglehetôsek.

BELL MEGYER. Szabad puszta Békés Vármegyében.

BEL-

BELLENCZ. Szabad puszta Temes Vármegyében, földes Ura Konrad Uraság, nevezetes termékenysége, 's jó tulajdonságai vagynak.

BELLÉN. Magyar falu Gömör Vármegyében, földes Ura Fáy Uraság, lakosai evangelikusok, és reformátusok, határja három nyomásbéli, 's közép termékenységû, fája szûken, piatza Rima Szombatban, második Osztálybéli.

BELICZ. *Kis, és Nagy Belicz.* Két tót faluk Nyitra Vármegyében, lakosaik katolikusok, fekszenek Nyitra Zsámbokréthez nem meszsze, 's csak egy kis köz van köztök, földgyei néhol soványosak, de fördöjéröl nevezetes, mellyet kiváltképen hasznosnak tartanak, második Osztálybélick.

BELLICZA. Horvát falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Akhán Uraság, középszerû termékeny voltához képest, második Osztálybéli.

BELLIN. Elegyes falu Gömör Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Feledneк szomszédságában, mellynek filiája. Határja középszerû.

BELLINCZ. *Bellincze.* Tót falu Nyitra Vármegyéb. földes Ura Gróf Battyáni Uraság, és mások, lakosai katolikusok, fekszik Pereszlényhez közel, mellynek filiája. Határja közép termékenységû, vagyonnyai meglehetôsek, második Osztálybéli.

BELLOTINCZ. Bánátbéli falu, fekszik Maros vize mellett Lippától egy mértföldnyire.

BELLOVESA. vagy *Beilovesza.* Tót falu Sáros Vármegyében, birtokosai külömbféle Uraságok, határja középszerû termékenységû, réttye, legelôje magok szükségeire elég, fájok nem külömben, második Osztálybéli.

BELUJA. Tót falu Hont Vármegyében, másként *Belugya*, földes Ura Gróf Kohári Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Prenesfalvának szomszédságában, mellynek filiája, határja középszerû, legelôje, 's mind a' kétféle fája elég, szomszédságában lévén Selmeczneк, vagyonnyait jól eladhattya; de mivel a' posta úton kivûl, hegyek közt fekszik, 's rosz útakkal terheltetik, és szôlô hegye sints, a' második Osztályba tétetett.

BELLUS. Mezô Város Trentsén Vármegyében, földes Ura Gróf Königszeg, lakosai katolikusok, fekszik Pu-

kovtól nem meszsze. A' mint Elsô LAJOS Király jószágainak feljegyzô könyve mutattya, hajdan Uradalmok vala a' Magyar Országi Királyoknak; míg végre *Illavia*, vagy *Illova* Uradalommal együtt az Ország Nagyainak birtokokba jöve. A' Vág vize partyához mintegy két mértföldnyire épûlt, erdôs helyek között lévô térségen, lakosai mindnyáján szántó vetôk, alatsony házaikat fából szalmával fedvén szokták építeni. Egyéb aránt a' Város elég népes, és mind a' szántás vetésben, mind a' fazekasságban szorgalmatosak. SZENT ERZSÉBET temploma 1553. leomlott vala, mellyet az elôtt Osztrohitsiak építtettek; de 1630. esztendôben viszont felépittetett. Szent Fábian, és Sebestyén kápolnáit pedig Gróf Bräuner Uraság építtette. Nevezetesítik, többek között e' helyet Néhai *Ádámi*, *András*, *Mihály*, és *Pál* itten lett szûletések, kik között leg nevezetesebb munkákat készített vala *Mihály* Nemzeti Magyar nyelvûnknek elômozdítására; esméretes kissebb munkája e' tzím alatt: *Ungarische Sprachlehre*; de Magyar Szótárja világosságra nem botsáttatott. Határbéli szántó földgyeik középszerûek, fája, és legelôje, 's vadgya elég, vagyonnyainak eladására is jó módgya, mind helyben, mind a' szomszédságokban, elsô Osztálybéli.

BELUS PATAKA. Trentsén Vármegyében, *Bellussa* Városától vette nevezetét, mellyen keresztûl foly a' Vág vizébe Trstyefalva felett; soha sem fagy bé; hanem a' leg keményebb télben is 18. lisztet örölô, és három kalló kerekeket hajt, ambár tsak két mértföldnyire terjed folyása.

BELYE. Nevezetes Uradalom Baranya Vármegyében, földes Aszszonya F. K. Hertzeg Aszszony KRISZTINA, harmintz, és egynéhány helységeket foglal magában, 's hat kerületekre osztatott, elsô a' Belyei kerület, mellyben ezek a' helységek vannak: *Belye*, *Kopács*, *Darocz*, *Laszló*, *H. Eugenius faluja*, és a' *Vittyári* Vendég fogadó, Szôllôstöl fél mértföldnyire, *és Koha*. A' második kerületben ezek a' helységek vannak: *Hertzeg Szölöskö*, *Cseptse*, *Csusza*, *Veresmart*, *és Batina*. A' harmadikban ezek: *Darás*, *Marok*, *Izsép*, *Dallyok*, *Ecsibogdd*, *Bodolya*. A' negyedik-

gyedikben: *Nyárad, Majts, Szabár, Udvar.* Az ötödikben: *Villán Lipova, Sarok, és Szent Márton.* A' hatódikban: *Baranyavár, Monostor, Lucs, Szent István, Bán, Kisfalud, a' Bucsiliczári*, és a' Kis Lippoviczai Vendégfogadók, ezeken kivûl *Hennye Horonya, Kipovicza, Lajtka, Gotsa*, szabad puszták.

BELYE. Elegyes nagy falu Baranya Vármegyében, földes Aszszonya F. K. Hertzeg Aszszony KRISZTINA, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik a' Dunától nem meszsze Laska mezôtöl egy mértföldnyire, Dárda, és Eszék között; hajdan kisded falu vala, mellyet nagyobbított Hertzeg Eugenius, 's Vár forma erôsségû Kastéllyal, melly négy szegletre épûlt, 's díszesen felékesíttetett, négy bástyáival körûl vévén azt, mellyeknek húsz lépésnyi szélessége, téglákból készíttetett, és közepében földel megvertt sántzai, olly mesterség gel kerítettek, hogy azokat mindenkor, ha szükséges, vízzel tele eresztheti. A' közepében vagyon négy szegeletre épûlve a' Tisztek háza, 's szép tornyával ékesíttetett. A' leírtt földes Uraság' Tisztyein kivûl számos külömbféle mester Emberek is laknak itten, úgy hogy a' Mezô Városi nevet is méltán megérdemlené. Határja gazdag termékenységû, 's a' természetnek külömbféle javaival bôven megáldattatván, elsô Osztálybéli.

BÉLTEK. *Nagy Béltek.* Magyar falu Szabólts Vármegyében, földes Ura Kállay Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Nyír Bátornak szomszédságában, mellynek filiája; határbéli földgye három nyomásbéli, 's búzát, és rozsot is jót terem, réttye elegendô, legelôje nagy, piatza nem meszsze, itatója közel, és alkalmatos, fája elég, 's makkja is van, száraz malma helyben, vízi pedig fél mértföldnyire kettô; de mivel a' vízáradások károsíttyák határját, második Osztálybéli.

BÉLTEK. Mezô Város Szatmár Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szatmártól két mértföldnyire. Szántó földgyei mind a' három nyomásban termékenyek, réttyei jók, piatzozások két mértföldnyire Szatmáron, mind épûletre, mind

tûzre

tűzre szabad fájok van, szőlő hegyei is jók, és közel a' határban; a' hamú zsír ház is tsak egy órányira van hozzájok, a' hol fagygyút, fát, és hamut jól eladhatván, elsö Osztálybéli.

BÉLY. Magyar falu Zemplén Vármegyében, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik a' Zempléni járásban, határja mindenféle veteményt bőven hoz, szénája jó, de mivel elegendő legelője nintsen, sem fája, a' második Osztályba tétettetett.

BELYÉK. Középszerű falu Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, kies helyen fekszik, 's gazdag termékenységű.

BÉLZERÉND. Elegyes falu Arad Vármegyében, lakosai katolikusok, határját Körös vize elszokta önteni; egyéb aránt földgye jó termékenységű, fája, makkja, legelője elég, 's külömbféle javai, vagyonnyainak eladására is középszerű alkalmatossága, második Osztálybéli.

BELVARD. Magyar falu Baranya Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Pétsi járásban, határja minden javakkal bővelkedik, elsö Osztálybéli.

BELVEDÉR. Régi erősség vala Nyitra Vármegyében.

BÉNA. vagy *Bene*. Omlott Vár Heves Vármegyében, Gyöngyös Városa felé hanyatló kékes Mátra hegyének bérczein látható omladozásában; erdős helyen épült vala, elpusztúltt omladékjait *Bene Várnak* mondják még ma is a' körül lévő lakosok.

BÉNA. Folyó víz Heves Vármegyében, a' Mátra hegyek között veszi eredetét, abból a' meredek hegyből, melly *Kékes* hegynek neveztetik. Fél mértföldnyi meszszeségre lett folyásáig, nagyon sok forrástól kell vizének nagyobbíttatni, mivel eredetétől nem meszsze már malmokat hajt; mind télben, midőn más vizek befagynak, mind pedig nyárban malmokat hajt, melly tulajdonsága, Tarna, és Zagyva vizektől méltán megkülömböztetí. Egy negyed rész mértföldnyi meszszeségű meredekségen siet le felé tsergedező folyása, az egyenesebb térségre, holott Sári hegytől akadályoztatván, elöször napkeletre hajol, de viszont viszsza foly déli részére, míg síkságot érvén egyenes

árká-

árkában megtartya folyását; noha kevés idôig, mivel viszont más völgybe befolyván, *Tsiktó* patakjával egyesûl, végre pedig *Tarna* vizével is egygyé válik; ha meg árad, nagy zuhogással fut le a' völgyre, és sok partyán nyôtt élô fáknak tövökbôl való kitsavárásával, 's elvitelével károkat is tesz; halai kisdedek, és nem nagy számmal vagynak.

BÉNA, vagy *Benna*. Elegyes magyar falu Gömör Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Selkéhez két mértföldnyire, határbéli földgye közép termékenységû, 's vagyonnyai is ollyanok lévén, második Osztálybéli.

BENE. *Benya*. Magyar falu Bereg Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai többnyire reformátusok, fekszik Beregtöl fél mértföldnyire, határja néha megkivánnya a' trágyázást, szôlei jó borokat teremnek, és *Vári*, *'s Beregszáz* Mezô Városokhoz közel lévén vagyonnyaikat eladhattyák, legelôje, és fája úgy épületre, mint tüzre elég, meglehetôs kô bányája is van, a' hol *kézi* munkával pénzt kereshetnek lakosai, elsô Osztálybéli.

BENE. Szabad puszta Heves Vármegyében.

BENE ENTE. Elegyes falu Poson Vármegyében.

BENE. Szabad puszta a' Jászságban, fekszik Ketskemét, és Nagy Kôrös között, a' Jászságnak széle felé. Határja jó termékenységû.

BENEDEK. Sz. BENEDEK. Mezô Város Bars Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Új Bányához más fél mértföldnyire, Garam vize mellett. Hajdan a' Sz. Benedek Szerzetebéli Atyáknak lakó helyek vala, kiket elsô GEIZA Király szállíttatott ide 1075. esztendôben. Jeles két toronnyal ékesûlt Szentegyháza Sz. Benedeknek emlékezetére épittetett: mellynek egy részében tartatnak a' régi örökségi, más hasznos levelek: 1565. jutott az Esztergomi Káptalannak birtokába. Látható itten a' Mohátsi veszedelemnek jeles lefestése; melly nem régen megújjittatott. Határja jó terméssel fizet, bora jó, héti vásárjai is vagynak, vagyonnyai jelesek, elsô Osztálybéli.

BENE-

BENEDEK. *Szent Benedek.* Magyar falu Pest Vármegyében, földes Ura a' Kalotsai Érsekség, lakosai katolikusok, fekszik Kalotsához egy mértföldnyire. Határja középszerû, vagyonnyai hasonlítanak Bátyához, második Osztálybéli.

BENEDEK. *Szent Benedek.* Elegyes magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura a' Győri Prépostság, lakosai katolikusok, fekszik a' Kaposi járásban. Határja gazdag, fája, makkja elég, 's külömbféle javakkal megáldattatott, de mivel réttyeit néha a' víz járja, második Osztálybéli.

BENEDEK. *Szent Benedek.* Elegyes falu Vas Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Tótkeresztúrhoz nem meszsze. Határja középszerû, vagyonnyai is, második Osztálybéli.

BENEDEK FALVA. *Benedikova.* Tót falu Liptó Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Sz. Andrásnak szomszédságában, mellynek filiája, saványú vizéröl nevezetes; egy harmadrésze földgyének sovány, és két harmadrésze dombokon fekszik, melly miatt mind mivelése, mind trágyázása nehezebb; de mivel legelője jó, és az Uraságtól ingyen fája mind tüzre, mind épületre elég, Szent Miklósi piatztól is tsak ¼. órányira van, a' hol keresetre jó módgya, az elsô Osztályba számláltatott.

BENEDEK FALVI FORRÁS. Liptó Vármegyében, savanyú víz, mellyel nem tsak a' lakosok; hanem szomszédbéliek is haszonnal élnek.

BENEDEKFALVA VIZE. Folyó víz Liptó Vármegyében, más neve *Irnovecz*, *Huvra* felett fakad, és végre Vág vizébe szakad, áradások idején igen kártékony a' körülötte lévô lakosoknak.

BENEDEKFALVA. Elegyes falu Külsô Szolnok Vármegyében, lakosai nagyobb részént Csehi birtokához számláltatnak.

* BENEDEKE, vagy *Benedike.* Tót falu Bereg Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, határbéli földgyei rész szerént soványok, és hegyesek, rész szerént pedig a' víz, és zápor mossa; réttyei pedig vagy kevés szénát hoznak, vagy ha hoznak is sásos, harmadik Osztálybéli.

BENESEK. Elegyes falu Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik erdôség között, 's lakosai

kosai fábol való tsinálmányaik által, és fuharozással élősködnek.

BENEDIKÓCZ. Mező Város Sáros Vármegyében, földes Ura Desöfy Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik Stropkóhoz ¼. mértföldnyire Zemplén Vármegyének széle felé, határjának két nyomásbéli földgye termékeny, és nagy; réttye kétszer kaszáltatik, mivel pedig legelője, és erdeje szűken van, második Osztálybéli.

BENEDIKOVA. *Benediko.* Tót falu Árva Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Mutne falunak szomszédságában, mellynek filiája. Magara hegye között, Alsó Kubintól nem meszsze, határbéli földgye soványas, vagyonnyai sem nevezetesek, harmadik Osztálybéli.

BENEFALVA. vagy *Benicze.* Tót falu Turótz Vármegyében, földes Ura Beniczky Uraság, hajdan Benefalva vólt neve, IV. BÉLA 1269. ajándékozta Beneföldgyét Thuróczy Imre fiainak; ZSIGMOND Király 1413. Benicz Mártonnak, és Jánosnak adta; ez ajándékot I. FERDINÁND Beniczky Miklósnak megújjította, ki is hadi jeles *viselete* által tette magát erre érdemessé; és ez az eredete a' Beniczky régi familiának; egyéb aránt e' helységnek határa elég termékeny, legelője is elég, második Osztálybéli.

BENETINE. *Benetzina.* Tót falu Ungvár Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai többnyire ó hitűek, fekszik Tybéhez nem meszsze, mellynek filiája, határja soványas, harmadik Osztálybéli.

BENGE. vagy *Benye.* Elegyes tót falu Baranya Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Baranyai járásban, határja, 's vagyonnyai is középszerűek.

BENICZ. Tót falu Turótz Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Valtsának szomszédságában, mellynek filiája. Határja meglehetős.

BENICZE. Tót falu Liptó Vármegyében, földes Ura Beniczky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Nagy Palugyától mintegy mértföldnyire, Bodafalvának szomszédságában, mellynek filiája, dombos helyen fekszik, határja mindazáltal közép termékenységű, tulajdonságai külömbfélék, második Osztálybéli.

BENIK-

BENIKHÁZA. vagy *Benyikháza*, *Benyovcze*. Tót falu Liptó Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Tarnótznak szomszédságában, mellynek filiája, ambár e' helységnek földgyei, és réttyei is meglehetősek; de mivel még szükségékre sintsenek elegendő berkei, annyival inkább erdeje, legelője is szoross, Szent Miklósi piatzától más fél óranyira fekszik, második Osztálybéli.

BENIKOVA. Liptó Vármegyében, igen nagy meredekségű kőszikla, mellynek magossága három ezer lépés, közép táján egy mély setét barlangnak szája látszik; de a' mellyben még semmiféle ember nem vólt, hozzá járúlhatatlansága miatt, az egyik oldala kivűl járható, 's lejtős, és alkalmatos a' barmok legelésére, azon oldalán pedig, mellyen egy patakotska foly, látszik egy különös fű neme, vagy lapu a' kősziklákon lefügni; ennek hoszszasága alatt az essö ellen is meglehet az embernek magát vonni. Bővebb leírását lásd Bél Mátyás munkáiban. In Prodromo, et Notitia Hungariae Novae Tom. II. §. 4. pag. 521. Com. Lipt.

BENIKOVA. Barlang Liptó Vármegyében; hasonló nevű kősziklás hegytöl neveztetik, úgy mint a' mellynek szomszédságában esik; e' barlangnak szélessége, 's magassága is egyenetlen, hoszszasága pedig mintegy ötven öl, neveztetik sárkány barlangnak is azok a' tsontok miatt, a' mellyek benne imitt amott találtatnak. Ezek a' tsontok, a' mint formájok, és nagyságok mutattyák, idegen, és esméretlen állatoknak tsontyai; tekervényes úttyai vagynak, néhol nagy, és szép formájú tágas üregek is vannak benne, a' tsepegő kőböl pedig mindenféle képek formáltatnak, mellyek kézzel készűltt alkotmányokhoz hasonlók; találtatnak benne sok apró források is, mellyeknek vize különös hidegségű, némellyek *Arena*, vagy vizelleti fövény ellen élnek véle. Valóságos lerajzóltt képét, kimetszette Buchholtz, a' Deménfalvai Barlangnak nevezete alatt. In Prodr. Béliano.

BENK. Magyar falu Szabólts Vármegyében, földes Ura Vay Uraság, lakosa katolikusok, még többen reformátusok, fekszik Fényes Litkéhez, mellynek filiája nem messze, Tisza vizéhez is közel,

közel, határjának két nyomásbéli földgye középszerû, réttyeit gyakorta elönti a' víz, piatzozása jó úton, egy mértföldnyire Kis Várdán; aratás, és kaszállás után elegendô legelôje, fája épületre, és tûzre, almássa nevezetes, lápokkal való járása hasznos, száraz malma helyben; harmadik Osztálybéli.

BENKE. vagy *Benky*. Elegyes falu Bihar Vármegyében.

BENKEHÁZA. Elegyes falu Vas Vármegyében, birtokosa Noszlopi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Sárvári járásban. Határja, 's vagyonnyai is középszerûek.

BENKE PATONY. A' P. betûben.

BENKOCZ. *Benkovce*. Elegyes tót falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Gróf Barkóczy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Ondava vize mellett, Matyasótznak szomszédságában, mellynek filiája, Zsitva Várához dél felé $\frac{1}{4}$. órányira, határja három nyomásbéli, melly ha trágyáztatik, elég bô termô, réttye jó szénát hoz, és kétszer kaszáltatik, legelôje meglehetôs, fája tûzre, és épületre elég, malma közel, itatója alkalmatos, piatzozása *Varannón*, és *Homonnán*, elsô Osztálybéli.

BENKOVECZ. Elegyes horvát falu Szala Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Szoboticzának szomszédságában, mellynek filiája. Határbéli földgye középszerû, valamint vagyonnyai is, második Osztálybéli.

BENNA. Magyar falu Gömör Vármegyében, lakosai leginkább katolikusok, fekszik Tülek Püspökynek szomszédságában, mellynek filiája, 's hozzá hasonlító.

BENTA. Szabad puszta Fejér Vármegyében.

BÉNY. *Kis Bény*. Középszerû falu Esztergom Vármegyében, birtokosa az Egri Kis Papság; nevezetes, külömbféle kiállott ellenséges viszontagságaira nézve; mostani lakosai katolikusok, hajdan a' *Premonstratenseik* klastromáról híres vala, melly idôben három templomai valának, egyik az Úr testének tiszteletére, második temploma tornyos kerek formára vala épûlve az IDVEZÍTÔNEK, és a' 12. Apostoloknak tiszteletére, harmadika pedig Szent Katalinnak tiszteletére; de a' mellyeknek a' háborús viszontágságok miatt tsak omladékjai is alig szemléltethetnek. Határja

tárja jó termékenységû, legelôje elég, réttye jó, piatza Esztergomban, de mivel réttyeit Garam vize néha elönti, második Osztálybéli.

BÉNY. *Nagy Bény.* Magyar falu Esztergom Vármegyében, közel kis Bényhez, földes Urà Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok. Ez a' helység is sokszor elpusztíttatott, és külömbféle ellenségeknek dühösködései ellen épûlt hajdani nagy sántzai méltán tsudálkozást indíthattak. Határbéli földgye jól terem, legelôje elég, réttyei gazdagok, fája tûzre szûken; piatza mint Köbölkútnak; mint hogy réttyeinek a' víz árt, második Osztálybéli.

BÉNYE. vagy *Binye.* Tót falu Pest Vármegyében, birtokosa Banzay Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Monornak szomszédságában, mellynek filiája. Határbéli szôlei nem nevezetesek, földgyei termékenyek, fája elég, más középszerû tulajdonságaira nézve, második Osztálybéli.

BÉNYE. *Erdö Bénye.* Hegy allyai Város Zemplén Vármegyében, nevezetét vette a' körûlötte fekvô erdôs helyektól, fekszik Tóltsva Városától, egy kis mértföldnyire, földes Ura Szirmay Uraság, lakosai leginkább magyarok, katolikusok, és reformátusok, nevezetes e' helyröl a' földes Uraságra nézve, hogy annak testamentom szerént Kereszt névvel Ádámnak kell neveztetni, egyéb aránt a' jószág Korabinszky L. szerént a' Királyi Fiscust illetné. Határja a' lapályokon termékeny, de az essôs záporok által soványíttatik; néha drága kôveket is lehet határjában találni, szôlô hegyei nevezetesek, noha némelly hegyek meszes borokkal fizetnek, fája mind a' kétféle, malmai helyben, elsô Osztálybéli.

BENYE. *Legyes Bénye.* Elegyes lakosú falu Zemplén Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Békets mellett, Szerentshez mintegy jó fél mértföldnyire, határjának, 's vagyonnyainak jó tulajdonságaihoz képest, elsô Osztálybéli.

BENYE. Benge név alatt.

BENYÉK. *Benakovce.* Tót falu Abaúj Vármegyében, földes Urai Keltz, Szerentsy, és más Uraságok, lakosai leginkább katolikusok, határjában elegendô legelôje nints, tûzre fája elég, földgyének

fele

fele sovány, és nehezen trágyáztatik, réttyeinek is nagyobb részét a' víz járja; de Kassának szomszédságában lévén, holott vagyonnyait jól eladhattya, második Osztálybéli.

BENNYEST. Oláh falu Bihar Vármegyében a' Béli járásban, földes Ura a' Nagy Váradi Püspök, tsekély termésbéli tulajdonságaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

BENYÓCZ. *Binovitz, Binovcze.* Tót falu Posony Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Nádasnak szomszédságában, mellynek filiája.

BENYUS. Tót falu Zólyom Vármegyében, birtosà a' Királyi Bányászi Kamara, lakosai katolikusok, 's plébániájok is van.

BENYUSHÁZA. *Benyusovcze.* Tót falu Liptó Vármegyében, földes Ura Palugyai Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Tarnótznak szomszédságában, mellynek filiája, ambár e' helység igás marháinak legelôt bérben tart, és földgyének $\frac{1}{6}$. része soványas, de mivel $\frac{5}{6}$. hô termékenységû, 's könnyen miveltetik, és trágyáztatik, *Tarnóczitol* $\frac{1}{4}$. Szent Miklóstól pedig fél óra járásnyira léven, a' hol pénzt kereshetnek lakosai, és vagyonnyaikat jól eladhattyák, elsô Osztálybéli.

BENYOV. Tót falu Trentsén Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Miksófalvához $\frac{1}{4}$. mértföldnyire, termésbéli tulajdonságaira nézve, hasonlít Felsô Vanditshoz, második Osztálybéli.

BEODRA. Elegyes falu Torontal Vármegyében, lakosai katolikusok, és ó hítûek, fekszik a' Betskereki járásban, Karlovához nem messze, birtokosai Karátsonyi, és más Uraságok. Határja kövér, nevezetes termésbéli tulajdonságaihoz, 's vagyonnyaihoz képest, elsô Osztálybéli.

BÉR. Tót falu Nógrád Vármegyében, földes Ura Herczeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, erdôs hegyes helyen fekszik, Pest Vármegyének szélén, Bujáktól, mellynek filiája nem meszsze, és Acsától egy mértföldnyire. Határbéli földgye jó, legelôje elég, réttyei hasonlóképen, 's fája mind a' két féle; malmaik helyben, de piatza három mértföldnyire, elsô Osztálybéli.

BÉR. *Kis, és Nagy Bér.* Magyar faluk Komárom Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katoliku-

tolikusok, fekszenek Bánhidától nem meszsze, Veszprém Vármegyének széle felé, határjai elég termékenyek, réttyei, legelôje, saját szükségekre elég, szôlei meglehetôs bort teremnek; de mivel legelôjöknek egy része homokos, a' második Osztályba tétettettek.

BÉR. *Szalabér.* Az Sz. betûben.

BERCZ. Szabad puszta Zemplén Vármegyében, fekszik Szilvás Újfalunak szomszédságában.

BERCZEL. *Nagy Berczel.* Népes helység Nógrád Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Szanda omladozó Várától nem meszsze, 's az Uraságok szép Kastéllyaival díszeskedik, határja jó, legelôje, erdeje elég, réttyei, és borai nevezetesek, malma helyben, elsô Osztálybéli.

BERCZEL. *Kis Berczel.* Szabad puszta Nógrád Vármegyében.

BERCZEL. Elegyes falu Pest Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, határja középszerû.

BERCZEL. Jó magyar falu Szabolts Vármegyében, birtokosai Besenyei, 's külömbféle Uraságok, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Zalkodnak szomszédságában, mellynek filiája. Határbéli földgyei jók, réttye elég, piatzozása mint *Balsának*, fája elég, makkja, zöldsége, nádgya, venyegéje is van, keresetre jó módgya, vízi malma kettô, 's gazdag halászattya helyben, elsô Osztálybéli.

BERCZÉR. Szabad puszta Pest Vármegyében, fekszik Irsának szomszédságában, mellynek filiája.

BERDÁRKA. Tót falu Gömör Vármegyében, földes Ura Gróf Andrási, és más Uraságok, lakosai evangelikusok, fekszik Radzim hegye alatt, Kis Szlabos, és Márkuska faluknak szomszédságokban egy órányira. Határja hegyes, gabonát meglehetôsen, zabot jól terem, réttyei jók, legelôje is, második Osztálybéli.

BERG. Nem nagy falu Bars Vármegyében, fekszik Körmöcz mellet magas helyen, földgye sovány, lakosai a' Körmöczi bányákban laknak nagyobbára, és ott dolgoznak, 's a' közönséges adótól szabadok.

BERE. Magyar falu Szatmár Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok,

tusok, fekszik Fénytöl nem meszsze, mellynek filiája. Szántó földgyeik kevesek, réttyek nintsen, egyedül kézi munkával élôsködnek, 's kéntelenek öt, hat mértföldnyi helyeken keresni élelmet, negyedik Osztálybéli.

BERECZKI. *Alsó Bereczky.* Zemplén Vármegyében, földes Ura Boronkay Uraság, lakosai többnyire reformátusok, fekszik Bodrog vize mellett, 's az Uraságnak Kastéllyával díszes; a' többi házakat egy felôl Bodrog vize, dél felôl pedig gyümöltsös kertyei kerítik, *Vajnátska* felöl, közel van hozzá *Agotz* majorság. Határja jó termékenységû, és könnyen miveltetik, réttyei jók, legelôje elég, itatója helyben, piatza egy órányira vám nélkûl, holott négy országos vásárok esnek esztendônként, makkoltatása a' szomszédságban, szôlô munkával is pénzt kereshetnek; elsô Osztálybéli.

BERECZKI. *Felsô Bereczky.* Magyar, és tót falu Zemplén Vármegyében, birtokosa Ibrányi Uraság, lakosai ó hitûek, és reformátusok, fekszik az elôbbeninek szomszédságában. E' helység kissebb az elsônél, és egy kevesé közelebb van, a' Bodrog vizéhez, 's a' ki áradásoknak, és ár víz kiöntésének inkább ki van téve, egyébaránt az elôbbenihez hasonló lévén, elsô Osztálybéli.

BERECZNA. Kis, és nagy Bereczna, Bereczno. Tót faluk Ungvár Vármegyében.

BEREG. RÁTZ falu BácsVármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik a' Dunához $\frac{1}{4}$. órányira, Zombortól két mértföldnyire, szántó földgyei mindenféle hasznos terméstt hoznak; piatza negyedfél mértföldnyire *Bajára*, marhálnak itatása alkalmatos, fája van, fûzesse nem nagy, 's szôlôi alább való borokat teremnek, nádassa elég, három malma a' Dunán, szénája, midôn a' Duna ki nem önt, a' völgyekben lévô vizenyôs nedvesség miatt nádas, és sással elegyes, második Osztálybéli.

BEREG VÁRMEGYE. *Comitatus Beregienſis. Bereger Gespanſchaft.* Nevezetét vette e' Vármegyének fô Városától *Beregszásztol.* Hoszsza e' Vármegyének mintegy tiz mértföldet tesz, szélessége pedig öt, 's néhol hatodfél mértföldnyire terjed. Határja észak felé ki terjed egész a' Karpat nagy hegyekig, melly által Galitziától elválasztatik; napkelet felé pedig szom-

szédságában vagynak Máramaros, és Ugotsa Vármegyék; délre határos véle Szatmár Vármegye, napnyugot felé pedig Ungvár, és Zemplén Vármegyék. Felsöbb része e' Vármegyének hegyes, és völgyes, az alsóbb része ellenben meszsze terjedö gazdag termékenységü jó földel áldattatott meg. Hegyei számosak, és némellyek hasznos bányákat szolgáltatnak, erdei nagyok, és külömbféle vadakkal gazdagok, 's mind épületre, mind pedig tüzre való fát bövséggel adhatnak a' lakosoknak; kissebb hegyei pedig szölös kertekkel díszeskednek. Folyó vizei között nevezetesebb *Lakortza* vize, melly e' Vármegyének térségeit áradásain kivül haszonnal nedvesiti. Külömbféle vadgyain kivül, erdei sertésekkel, térségei marhákkal, vizei halakkal, 's számos tekenös békákkal, rákokkal, 's egyéb gazdasághoz szükséges nagyobb, és apró marhákkal böven megáldattatott, és oltsó élelmet szolgáltat külömbféle lakosainak. E' megyében, néhol a' vizek folyásai után *Gyémántok* is találtatnak, mellyeket, ha valaki olly szorgalommal ki metszetne, 's fényesittetne, mint NagySzombatban Fö Tisztelendö Kanonok ARADY JÁNOS NEPOMUK Úr, mindenfelöl különös szorgalommal öszve gyüjti, és szépen ki fényesittetvén, tsillámló, 's a' Cseh Országiakat meghaladó drága kövé formállya; nem kevés hasznot okozhatna, mind az e' tárgy körül fáradozóknak; mind pedig a' szép Nemnek, sokkal öltsobb áron juthatván azokhoz mint a' külföldi igen nagy árú drága kövekhez. Bármai e' Vármegyének nevezetesek, lovai serények, jó futók, szarvas marhái pedig kövérek, és öltsó áron szerezhetök. Mindöszve e' Megyében 268. lakó helyek vagynak, és ezek között hat mezö Városok, 's az Égri, és a' Munkátsi Püspöki Megyékhez tartozik.

BEREG. Mezö Város Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, fekszik a' Munkátsi Uradalomban, lakosai többnyire reformátusok. Határjában számos földgyei vagynak, és jók, fekszik Beregszásztól tsak fél mértföldnyire, a' hol minden vagyonyait eladhattya, fája keresetre, tüzre, és épületre elég, legelöje, szölö hegye, gyümöltsös kertyei jók, makk termö erdei is vannak, elsö Osztálybéli.

BEREG. *Száraz Bereg.* Magyar falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Csery Uraság, lakosai reformátusok fekszik Béltektöl másfél mértföldnyire, határbéli földgyei középszerûek, vagyonnyai külömbfélék, második Osztálybéli.

BEREG, *Tisza Bereg.* Magyar falu Szatmár Vármegyében, lakosai leginkább reformátusok, fekszik Szatmártól mintegy jó mértföldnyire, földes Ura Rhédei Uraság, határja kövér termékenységû, réttyei gazdagok, legelôje tágas, 's más javai is lévén, elsô Osztálybéli.

BEREG ALLYA. v. Berek allya. Elegyes lakosú falu Sopron Vármegyében, birtokosai Horvat, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Reptze vize mellett Nemes Ladánynak szomszédságában, mellynek filiája Csepregtöl más fél mértföldnyire, tsekélyes tulajdonságaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

BEREG BÖSZÖRMÉNY. *Böszörmény* név alatt.

BEREGÔCZ. Orosz falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, fekszik a' Munkátsi Uradalomban, határja olly sovány, hogy zabon, és ha trágyáztatik is leg alább való roszon kivül semmit sem terem, mivel sem külsô réttyei, sem piatzozása nintsen, és épületre való fát is pénzen vesznek lakosai, ötödik Osztálybéli.

BEREGSZÁSZ. Elegyes magyar Mezô Város Bereg Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, oroszok, és reformátusok, fekszik Búcsú, Déda, Ardó, és Kigyós faluknak szomszédságjokban, az elôtt Lompertházának is neveztetett. Határjában malomkô bányája, és félbe hagyatott arany bányája van. Itt tartatnak a' Vármegye Gyûlései, és régenten szászok valának lakosai, míg a' Lengyelek által, mind a' Város, mind pedig annak régi jeles Temploma fel nem égettetett. Vizi malma helyben, és sok gyümöltse. Határbéli földgye két nyomásbéli, 's olly termékenyek, hogy kevés trágyázással, és könnyû mivelés mellett mindenféle gabonát, és fôzeléket terem; saját piatza a' hol vagyonnyait eladhattya, ezen kivül nagy szôlô hegyei, mellyek körül foglalatoskodnak leg inkább a' lakosok, 's jó borok terem, réttyei jók, legelôje nagy, fája tûzre, és épületre való, elsô Osztálybéli.

BEREG KEREG. Szabad puszta Abauj Vármegyében.

BEREGSZEG. Tót falu Nyitra Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Dudvához nem meszsze, földes Ura Gróf Erdödy Uraság. Határjában szölö hegye nintsen; de mivel e' fogyatkozást más külömbféle javai hasznos káposztássa, zöldsége, és ezeknek könnyü eladása meg elözi, fával is mind tüzre, mind épületre bövelkedik, 's elegendö legelövel is, földgyei jók, réttyei kövérek, örlések könnyü, piatzozások is közel *Galgótzon*, elsö Osztálybéli.

BEREG ÚJFALU. Bereg Vármegyében az U. betüben.

BEREKALLYA. *Verkele*. Szabad puszta Tolna Vármegyében, földes Ura a' Pétsi Püspökség, fekszik Bonyhadnak szomszédságában.

BEREKOV. Elegyes lakosú falu Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai többnyire oláhok, és kereskedésböl élnek, határja termékeny, réttyei jók, marhákat nagy számmal legeltethetnek, méheket is tartanak, elsö Osztálybéli.

KAP. BEREK. Szabad puszta Komárom Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, fekszik Zömlének szomszédságában, mellynek filiája.

BEREKUTZA. Banátbéli falu Temes Vármegyében.

BEREMEND. Elegyes falu Baranya Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Dráva, és Krassó vize között, Baranya Vártól, *'s Pétstól* sem meszsze, földes Ura Herczeg Eszterházy Uraság, határbéli földgye gazdag termékenységü, réttye, legelöje elég, és gazdag, 's más külömbféle javai szerént, elsö Osztálybéli.

BERENCZE. vagy *Babosaszty*. Oláh falu Szatmár Vármegyében, birtokosa Kováts Uraság, fekszik Szamos folyó vize partyán, Patóházához hasonló, határját gyakorta elönti a' víz, az elött Rédeiek, az után Gróf Rédey Ferencz, továbba pedig a' Jésus társaságának szerzetesei bírták, a' Diplomákban nevezetes, második Osztálybéli.

BERENCZE. Elegyes falu, Szatmár Vármegyében, lakosai katolikusok, és ó hitüek, földgyei, 's réttyei jók, piatzozó helyek Szatmáron, és Várallyán, két órányira, fája tüzre, és épületre a' határban szabad, makkja *Görbét* faluval, és Aranyos Megyes

gyes Mezô Várossal közös, második Osztálybéli.

BERENCZE. Elegyes falu Somogy Vármegyében, lakosai katolikusok, határjában szölö hegye nintsen, földgye iszapos, más javai meglehetösek, valamint eladásra is jó módgya, második Osztálybéli.

BERENCS. Magyar, és elegyes falu Abauj Vármegyében, földes Ura Nagy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Sajó, és Bársonyos vizek között, mivel épületre fája nintsen, 's határbéli vagyonnyai középszerüek, noha Miskoltzon jó piatzozása van, második Osztálybéli.

BERENCS. Leomladozott Vár Nyitra Vármegyében, Vág Ujhelytöl három mértföldnyire, mellyben még 1674. esztendôben fogház, vagy tömlötz is vala.

BERENCZ. *Podbranczi.* Jó tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura a' Nyitrai Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szobotistnak szomszédságában, mellynek filiája, hajdan nagy, és népes helység volt, és hogy az említett erösség is benne volt bizonyíttyák, a' Nyitra vize mellett lévö omladékok; gazdag, és termékeny határja van, kivált bora nevezetes, egyéb tulajdonságaihoz képest, hasonlít *Csehi* faluhoz, elsö Osztálybéli.

BERENCZ. Magyar falu Szaholts Vármegyében, földes Ura VayUraság, fekszikAjaknak szomszédságában, mellynek filiája, lakosai katolikusok, és reformátusok. Tsekélyes határja két nyomásbéli, réttyeit a' víz járja, piatzozása Kis Várdán egy mértföldnyire, Tárkányhoz pedig két mértföldnyire fekszik, a' hol só, 's fuharral pénzt kereshetnek, vízi malmok egy órányira, száraz malma helyben, dohánya, méhei, csikjai, zöldsége van, harmadikOsztálybéli.

BEREND. Magyar falu Szala Vármegyében, Körmend és Egerszég közt. Posta is van benne.

BEREND. Magyar falu Szatmár Vármegyében, birtokosa Kováts Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik a' Nagy Bányai járásban, Szatmár Németihez mellynek filiája egy órányira, földgyei jók, réttyei kétszer kaszáltatnak, Szatmáron piatzozása, fája tsekély; az Uraságnak engedelméböl pedig szabad makkjok, malmok nem meszsze, második Osztálybéli.

BEREND. Német falu Veszprém

prém Vármegyében, birtokosai a' Cziszczerczíták, földgye nem igen jó termékenységû, legelôje mind azon által elég, réttye jó, és tágas, fája tûzre, 's épûletre is van, malma helyben, másodikOsztálybéli.

BERENDIA. Oláh falu Arad Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik a' Jenôi járásban, lakosai egyesûltt katolikusok. Határbéli földgye sovány, és Körös vize elszokta önteni, fája, makkja, szilvássa van, második Osztálybéli.

BERENKA. *Birintsok, Borsos Berinke.* Tót, és elegyes falu, Nógrád Vármegyében, földes Ura Balog, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik a' Jenôi hegy mellett, Nógrádtól, és Vadkertöl is mintegy jó mértföldnyire. Határja középszerû, tulajdonságai külömbfélék, vagyonnyaiknak eladására jó módgyok, második Osztálybéli.

BERENTE. Magyar falu Borsod Vármegyében, birtokosa Szepesy Uraság, lakosai katolikusok, 's leg inkább reformátusok, fekszik Sajó Szent Pétertôl, mellynek filiája nem meszsze; határbéli szántó földgyei bôvek, és termékenyek, piatzozása Sz. Péteren közel, saját határjában is vagyon módgya a' pénz szerezhetésre, legelôje elég, fája épûletre, tûzre ingyen, szôlö hegyei középszerû borokat teremnek, réttyei jók, malma helyben, 's Kir. dézmát nem fizet, nagy áradások alkalmatosságával, elszokta ugyan önteni határját, Sajó vize, mindazáltal elsô Osztálybéli.

BERÉNY. Elegyes falu Sopron Vármegyében, birtokosai Gróf Aponyi, és más Nemes Urak, lakosai katolikusok, fekszik Sajtos Kállnak szomszédságában, mellynek filiája. Nem igen nevezetes tulajdonságaihoz képest harmadik Osztálybéli.

BERÉNY. Tolna Vármegyében, lakosai katolikusok, határja ugyan nem síkos; hanem hegyekkel elegyes, de mivel minden szükséges javai vagynak, és a' Dunához is közel fekszik, 's keresetre jó módgyok, elsô Osztálybéli.

BERÉNY. *Csák Berény, Csákprén.* Magyar falu Fejér Vármegyében, földes Ura Gróf Lamberg Uraság, lakosai katolikusok, határja közép termékenységû, vagyonnyai külömbfélék, második Osztálybéli.

BERÉNY. *Lovas Berény.* Elegyes lakosú Mezô Város, Fejér Vármegyében, földes Ura

Ura Gróf Cziráky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Csákváron alól, egy mértföldnyire, népes magyar, 's sváb lakosú Mezô Város, határbéli szántó földgyei termékenyek, legelôi elegendôk, bora középszerû, szántó földgyei jó szántást kívánnak, a' régiek *Lovas Berinynek* nevezték, az itt lévô nevezetes ló tenyésztetéstöl; elsô Osztálybéli.

BERÉNY. *Mezô Berény.* Elegyes falu Békés Vármegyében, földes Ura Báró Haruchker Uraság, az elôtt népes, és nevezetes falu vala; de a' háborúknak idején elpusztúlt, viszont 1721. magyar, német, és tót lakosai felépítették, fekszik Békéstöl nem meszsze, mellynek filiája. Határbéli szántó földgyei jól termôk, réttyei is jók, kerti szôleji sokak; de legelôje sovány, és a' víz járja, nádgya, malma nints, sem közel való piatzozása, mind az által elsô Osztálybéli.

BERÉNY. *Nagy Berény.* Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura a' Veszprémi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, 's Plébániája van. Határja gazdag termékenységû, vagyonnyai nevezetesek, 's mint hogy a' természetnek külömbféle javaival bôven megáldattatott, méltán elsô Osztalybéli.

BERÉNY. *Kis Berény.* Magyar falu Somogy Vármegyében, birtokosa Jánkovich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Lengyeltóthoz nem meszse, mellynek filiája. Határja elég buja, 's gazdag termékenységû, réttyei kövérek, legelôje nagy, fája elég, szôlô hegye is van, elsô Osztálybéli.

BERÉNY. *Jász Berény.* Népes magyar Mezô Város a' Jászságban, lakó helye a' Jászok Kapitánnyának, lakosai katolikusok, és reformátusok, épületei alatsonyak, oskolája a' körûl belôl valókhoz képest nevezetes. Határja kiváltképen termékeny javai jelesek, 's nem lehet nem az elsô Osztálybéliek közzé számlálni.

BERÉNY. *Balaton Berény.* Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura Báró Hunyadi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Vörsnek szomszédságában, mellynek filiája. Határja bô termékenységû, vagyonnyai külömfélék, fája elég, de legelôje szoross lévén, az Uraság szomszéd pusztáibol enged, elsô Osztálybéli.

BERÉNY. *Iharos Berény.* Elegyes falu Somogy Vármegyében,

gyében, birtokosa Inkey Uraság, lakosai katolikusok. Határja jó termékenységû, vagyonnyai jelesek, eladásra elég módgya, elsô Osztálybéli.

BERÉNY. *Veres Berény.* Elegyes falu Veszprém Vármegyében, földes Ura a' tudományi kintstár, lakosai katolikusok, határja közép termékenységû.

BERÉNY. *Karancs Berény.* Elegyes lakosú falu Nógrád Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Karants Keszinek szomszédságában, mellynek filiája. Határja, 's tulajdonságai is középszerûek, második Osztálybéli.

BERET. Magyar falu Abauj Vármegyében, a' Tsereháti járásban, birtokosai Herke, és más Urak, lakosai leg inkább reformátusok, fekszik Detek, és Pocsaj mellett, természébéli tulajdonságai meglehetôsek, de mivel épületre fája nints, és malmaik is távolabb esnek, a' második Osztályba tétettetett.

BERETKE. Magyar falu, Gömör Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, mint egy ezer lépésnyi messzeségre fekszik, Sankfalvától, mellynek filiája, Gömör Várossától sem meszsze, északra a' Jolsvai patak folyása mellett, melly a' falu alatt, már Sajó vizével öszve zuhan; határbéli földgye termékeny, legelôje elég, 's mind a' kétféle fája van, gyümöltsös kertyei, káposztás földgyei jók, meszet, szenet is égetnek, 's kô bányája is van, malma helyben, második Osztálybéli.

BERETÖ. *Brecovcze.* Tót falu Sáros Vármegyében, birtokosa Péchy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Torisza vizéhez nem meszsze, Büke falunak szomszédságában, mellynek filiája. Határbéli földgye, ha jól miveltetik jól terem, réttyei mindég kétszer kaszáltatnak, legelôje, és fája is tûzre elég, két nagy piatzozáshoz nints meszsze, 's mint hogy vagyonnyainak eladására olly nevezetes módgya van, az elsô Osztályba számláltatott.

BERETÖ. *Brezejov.* Elegyes falu Zemplén Vármegyében, birtokosai Aiszodorfer, Kazinczy, és más Urak, fekszik Pazdistól nem meszsze, Vásárhelynek szomszédságában, mellynek filiája, lakosai katolikusok, és reformátusok. Határja három nyomásbéli, 's minden féle gabonát bôven terem, réttyei jók, legelôje elég, fája mind a' két féle, malmai a' szomszédságban, és helyben,

helyben; alkalmatos piatzozása Nagy Mihályon; elsô Osztálybéli.

BERESZTEG. Elegyes falu Sopron Vármegyében, lakosai katolikusok, nevezetes vagyonnyaihoz képest, elsô Osztálybéli.

BERETTYÓ. Bihar Vármegyében, motsáros, és sáros folyó víz, ered *Vörös* hegyekben, lefolyásának árka tartosan egy forma, míg a' lapályosságot elérvén szélesebbre terjed. *Margita Városa, Abrány, Sz. Jobb, Sz. Imre, Szalárd* mezô Város, és helységeknél foly le. *Vajdát, és Hodost* hasítván Bakonyszegnél terjed el legszélessebbre, és nagy motsárosságokat szerez, kivált *Félegyháza* körûl, a' hol fertôket is tsinál; nád, 's tzín mosó fû is terem kiszáradhatatlan sárjában; innen kezdi rendesebb folyását, mivel még eddig eredetétöl fogva, inkább fertô, mint sem folyó víz forma vólt. Vize árka közepében lefolyván, szélei körûl álló vizeket hágy, *Felegyházától Polvajd* hídgyáig, mindég rétség, és szántó földek között foly, míg *Potsaj, és Kismanjánál* az ér vizével egyesûl. Viszont, *Esztari Gáborján, Berettyó Újfalunál* foly. *Bakonyszögnél* a' tengeri gyöngyökhöz, hasonlító gyöngyöket találtak benne; rákkal, 's tekenôs békákkal bövelkedik, halai, madarai, vadkatsái, szártsái, olly számosok, hogy azoknak sokasága néha egészlen elborittya vizének színét.

BERETTYÓ ÚJFALU. Az Ú. betûben.

BEREZINA. *Nagy Berezina.* Orosz falu Ungvár Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, fekszik északra Ung vize mentében; nem utólsó bövségû, de nehéz mivelésûek szántó földgyei, réttyei jók, legelöje elég, itatója alkalmatos, fája mind a' kétféle, elsô Osztálybéli.

BEREZNA. *Kis Berezna.* Tót falu Ungvár Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik az elöbbenitöl nem messzire különös Isteni tisztelet helye az Oroszoknak, mert Galliczia felöl fekvô szomszédságokbol, nem külömben más körûl fekvô helységekböl is ide gyülekeznek bútsú járás végett. Határja gazdag, vagyonnyai elég nevezetesek, 's az elöbbenihez majd hasonlók, elsô Osztálybéli.

BEREZNA. *Berezovetz, Brázza.* Tót falu Máramaros Vármegyében, lakosai katolikusok,

sok, 's még többen ó hitűek, fekszik Husztól más fél kis órányira, mellynek filiája, határbéli földgye, ha trágyáztatik, tiszta búzát, kétszerest, és rozsot jót terem; ha pedig nem trágyáztatik, zabot, és pohánkát, piatzozása a' szomszédságokban van, fájok, legelőjök, réttyeik elegendők, második Osztálybéli.

BEREZNIK. Tót falu, Máramaros Vármegyében, földes Urai Gróf Teleky, és más Uraságok, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik Husztnak szomszédságában, mellynek filiája. Határjában fája mind a' kétféle, földgye sem épen sovány; és ha trágyáztatik, rozsot, és kukuritzát meglehetősen terem, de mivel réttye, és legelője nintsen, negyedik Osztálybéli.

BERGVERK. *Kis falutska.* Vas Vármegyében, birtokosa Gróf Battyáni Uraság, hajdani bányájaik tsekélységei miatt öszve omladoztak, Most leg inkább választó víznek készítéséből élősködnek.

BERHÍDA. Magyar falu Veszprém Vármegyében, birtokosai Beniczky, és Boronkai Urak, lakosai katolikusok; fekszik Pere Mártonak szomszédságában, mellynek filiája, földgye termékeny, legelője elég, réttyei jók, szőlő hegye helyben, malma szint úgy, fája is elég van, piatzozása Veszprémben, első Osztálybéli.

* BERIND. Magyar, és német falu Veszprém Vármegyében.

BERIN. Bánátbéli falu Temes Vármegyében, fekszik Temesvártól más fél mértföldnyire, lakosai oláhok, és kereskedésből élnek.

BOROS BERINKE. Elegyes falu Nógrád Vármegyében, földes Ura Balog Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Berkinek szomszédságában, mellynek filiája, és a' mellyhez tulajdonságaira nézve hasonlító.

BERITO. Szabad puszta Tolna Vármegyében, földes Ura Rudnyánszky Uraság.

BERKE. Horvát falu Szala Vármegyében.

BERKEFALU. Elegyes lakosú falu Vas Vármegyében, lakosai katolikusok, határja közép termékenységű, de többnyire hegyes, és a' záporok által rongáltatik, réttyeinek is ártanak néha az apró folyó vizetskék, szőlőik tűrhetők; gyümöltsös kertyeik jól termők, fájok, legelőjök elég, második Osztálybéli.

BER-

BERKEHÁZA. Elegyes falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Nádasdy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kemenczének szomszédságában, mellynek filiája, határbéli földgye soványas, szőlő hegye meglehetős, fája tűzre elegendő, de más szekélyes vagyonnyaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

BERKENYE. Elegyes falu Nógrád Vármegyében, földes Ura a' Váczi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, és nem meszsze fekszik Nógrádtól, határja termékeny, legelője elég, úgy fája is, réttyei kétszer kaszáltatnak, 's jó szénát teremnek, malmaik helyben, piatzok három mértföldnyire, első Osztálybéli.

BERKESD. Magyar falu Baranya Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, termékeny határja síkon fekszik, szőlős kertyei elegendők, vagyonnyainak eladására jó módgya, első Osztálybéli.

BERKESZ. Magyar falu Szabólts Vármegyében, földes Ura Vay, és Lónyai Uraságok, lakosai katolikusok, többen reformátusok, fekszik Tashoz nem meszsze, mellynek filiája Kisvárdától mintegy két mértföldnyire, földgye három nyomásbéli, mellyben jó búza terem, gabona bőven, réttye a' hol víz nem éri, kövér, és jó, piatzozása harmad fél mértföldnyire, és Debreczenben ötre, legelője elég, itatója alkalmatos, salétromos földgye is van a' réteken, kaposztássa, hagymája, és más zöldsége, 's nádgya elég, száraz malma helyben, vízi pedig fél mértföldnyire, első Osztálybéli.

BERKI. Szabad puszta Csongrád Vármegyében, földes Ura Gróf Erdödy Uraság, lakosai leg inkább katolikusok, fekszik Algyőnek szomszédságában, mellynek filiája, 's vidékje is hozzá hasonlító.

BERKI. *Berok.* Elegyes falu Nógrád Vármegyében, földes Ura Balog Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Boros Berinkének szomszédságában, mellyhez hasonlító tulajdonságokkal bír.

BERKI. *Binye Berki.* Baranya Vármegyében.

BERKI. Elegyes falu Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Smideg Uraság, lakosai katolikusok, fekszik nem meszsze Kapos vizétől, Atalának szomszédságában, mellynek filiája, gyönyörű Kastéllya vagyon itten az

Uraság-

Uraságnak, 's kivûl jeles vadas kertye, határjában vagyon szôlô hegye, más mindenféle javai is vannak, 's fôképen termékeny földgyeihez képest, elsô Osztálybéli.

* BERKI. Tót falu Sáros Vármegyében, birtokosa Rolly Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Radócznak szomszédságában, mellynek filiája, határjának egy része nehezen mivéltetik; de mivel réttyei kétszer kaszáltatnak, legelôje elegendô, és fája is tûzre, 's piatzozásától sints meszsze, második Osztálybéli.

BERKI. Szabad puszta Fejér Vármegyében, földes Ura Gróf Illésházy Uraság.

BERKIFALVA. *Alsó, és felsô Berkifalva.* Horvát faluk Vas Vármegyében, földes Ura Hertzeg Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, szép síkon fekszenek, határbéli földgye termékeny, réttyei jók, és elegendôk, fája hasonlóképen, mellyeken kivûl más tulajdonságai is lévén, elsô Osztálybéliek.

* BERKIFALVA. Elegyes falu Abaúj Vármegyében, fekszik a' Kassai járásban, földes Urai külömbféle Urak, határjának középszerû voltához képest, második Osztálybéli.

* BERHASTA. Elegyes falu Temes Vármegyében, fekszik a' Duna partyán, és naponként sokasodik; határja középszerû.

BERLATÁS. Kis falu Máramaros Vármegyében, a' Botskai Uradalomban, birtokosa a' Királyi Kamara, fekszik a' Tiszához nem meszsze Fejérpatakhoz fél mértföldnyire. Határja középszerû, keresetre jó módgyok van a' só bányákban is, második Osztálybéli.

BERNÁTFALVA. Tót falu Abaúj Vármegyében, birtokosa Demeczky Uraság, lakosai leg inkább katolikusok, ambár legelôje szoross, és a' határban semmi épületre való fája nintsen; de mivel Kassához közel van, és lakosai mind szekéren, mind kézzel pénzt kereshetnek, 's vagyonnyaikat jó móddal eladhattyák, elsô Osztálybéli.

BERNECZE. *Brincze.* Elegyes falu Hont Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, hegyek alatt fekszik, Keménczének szomszédságában, mellynek filiája. Határbéli földgye nem mindenütt kövér, legelôje jó, erdeje a' vadászatra alkalmatos, második Osztálybéli.

BERNITZE. *Brintze.* Tót falu Liptó Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Tarnócznak szomszédságában, mellynek filiája, nagy Bobrócztól sem meszsze, birtokosai külömbféle Urak, határja meglehetôs.

BERÓTZ. *Nagy Berótz, Bíróth* név alatt, fekszik Trentsén Vármegyében.

BERSEN. *Kis Bersen.* Magyar falu Veszprém Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Vásárhelytöl egy mértföldnyire. Határja jó termékenységû.

BERSEN. *Nagy Bersen.* Magyar falu Veszprém Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, közel fekszik Martzaltavához. Határja kövér, és gazdag termékenységû.

BERTALANFALVA. *Oberunter Bettensdorf, Visne, nisne Bechtari, Alsó, és felsö Bertalanfalva,* két egy máshoz közel lévô tót faluk, Liptó Vármegyében, földes Urai Kubinyi, és Rakovszky Urak, Vida földének is neveztetik, lakosai katolikusok, fekszenek Motko Szent Keresztnek szomszédságokban, ambár Vág vizének kiöntése határjáiknak ártalmas; de mivel elegendô legelôjök van, 's két nyomásbéli földgyök bôv termô, egy pedig középszerû termékenységû, határjok síkos, melly könnyen trágyáztatik, *Szent Miklósi, és Liptsei* piatzoktól más fél órányira lévén, 's mivel lápokkal is kereskedhetnek, elsô Osztálybéliek.

BERTÓT. *Bertotovecz.* Népes tót falu Sáros Vármegyében, birtokosa Berthódi Uraság, lakosai többnyire katolikusok, fekszik az Ország úttya mellett Fritsnek szomszédságában, mellynek filiája, Eperjestôl két mértföldnyire, postája is van, 's az Uraságnak kastéllyaival díszeskedik. *Szvinka* nevû folyó vize nehány malmokat hájt, itten fája helyben nints; hanem más onnan ád az Uraság; határbéli földgye jó, réttyei, legelôje szükségekre elég, piatzozásától sints meszsze, elsô Osztálybéli.

BERVELY. Magyar falu Szatmár Vármegyében, lakosai reformátusok, fekszik Nagy Károlytól egy mértföldnyire, határja jó termékenységû.

BERZA. Oláh falu Arad Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai egyesûltt katolikusok, fekszik a' Jenôi járásban, határja jó termékenységû, mellyben szabad fája van, makkja is elég,

elég, réttyei jók, legelője tágas; de mivel a' vizektől gyakorta elöntetik, a' második Osztályba tétetett.

BERZÉK. Magyar falu Zemplén Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Girintsnek szomszédságában, mellynek filiája, Borsod Vármegyének szélén, *Onodtól* egy, *Megyaszótól* pedig mintegy más fél mértföldnyire; határja három nyomásbéli, melly mindenféle veteményt bőven hoz, itatója, és vízi malma helyben, piatzozása egy mértföldnyire, első Osztálybéli.

BERZENCZE. *Brezničze*. Elegyes falu Bars Vármegyében, birtokosa Berthold Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' felső járásban, tűzre, és épületre való fáján kivül, mivel saját határjában elegendő legelője van, gyümöltsös kertyei, 's réttyei termékenyek, eladásra jó módgyok, Szent Benedeken, a' hol három nap van héti vásár, 's pénzt kereshetnek mind gyalog, mind szekerezéssel, malma is helyben van; második Osztálybéli.

BERZENCZE. *Breznicza*. Tót falu Nógrád Vármegyében, birtokosa Okolitsányi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Ipoly vize mentében, Losontzhoz egy mértföldnyire. Határja nem nagy, 's közép termékenységű, legelője elég, 's mind a' kétféle fája. Nem régiben feltaláltt fördője, mellyet melegítenek, híres kezd lenni, szomszédságában pedig Kálnón, és Garabón jó saványú vizek vagynak; ambár vagyonnyaikat jól eladhattyák, mindazáltal középszerű vagyonnyaikhoz képest, második Osztálybéli.

BERZENCZE. vagy *Börzönczе*. Elegyes falu Szala Vármegyében, birtokosa Petrich Uraság, lakosai katolikusok, határbéli földgye, ha szorgalmatosan miveltetik, jó termékenységű, alkalmatos szőlő hegyei vagynak, elég erdeje, egy malma, szilvássa, almássa, és gesztenyésse; de határjának középszerű termékenysége miatt, második Osztálybéli.

BERZENCZE. Mezö Város Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Niczky Uraság, lakosai leg inkább katolikusok, Dráva vizétől nem messze fekszik, mellytől tótúl Breznyiczának, magyarúl a' tót szó után, Berzentzének neveztete. Lakosai horvátok, és magyarok; jeles Szentegyházát néhai Gróf Niczky

György

György építtette. A' hely, mellyen e' Mezô Város fekszik dombos, és sok patakoktól árkoltatott, a' viz folyása hasíttya dombosságát, mellynek leg meredekebb helyét szépíti az említett Szentegyház, és az elôtte épûltt kastély, több részeiben pedig a' Városnak, apró házak vannak; föképen kitetszik Gróf Niczky Uraságnak kastéllya, és az útasok' számokra építtetett nagy vendégfogadója, halas tó is vagyon itten, melly elegendô vizet szolgáltat malmára. Hajdan Vára is vólt, mellyben a' Törökök soká oltalmaztták magokat, míg ZRÍNYI meg nem vette, a' mint elô beszélli *Instvánfi* történetének 28. könyvében 625. oldalon. Már ma alig látszatnak falai is, annyirá elomladozott, innen származott a' Berzenczei Nemzetség, Bornemisza de Berzentze, kiknek hajdan birtokokban vala, de nem sokára kihalván, Gróf Niczky Uraságra jutott; határbéli földgyének jó tulajdonságaiért, 's egyéb jeles vagyonnyaihoz képest, az elsô Osztályba tétetett.

BERZENCZE. vagy *Berzenke, Bzenov.* Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Fejérváry Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik Radácsnak szomszédságában, mellynek filiája. Határbéli földgye hegyes, de meglehetôs termékenységû, réttyei kétszer kaszáltatnak, legelôje, erdeje elég, Eperjesi piatzozásától nem messze lévén, jó módgya van a' keresetre, második Osztálybéli.

BERZÉTE. Magyar falu Gömör Vármegyében, földes Ura Márjási Uraság, lakosai katolikusok is, de leg inkább reformátusok, és evang. fekszik Rozsnyótól északra, Szalócztól délre fél órányira, meszsze terjedô szántó földgyei vannak Sajó vize folyása mellett, 's erdôvel is bír; lakosainak egy része szekerességgel is keresi kenyerét a' Rozsnyaiaknak portékáikat eladás végett horván. Nevezetesek itten az úgy nevezett Faisz, és Kalmár leg jobb vasat verô hámorok, földgye, ha trágyáztatik, bôven terem gabonát, sôt két nyomása árpát is, réttyei jók, piatzozása közel Rozsnyón, legelôje elég, fája tûzre, és épületre, gyümöltsös kertyei termôk, pénzt kereshetnek két nagy, és egy kissebb vas hámoraiban, malma kettô, elsô Osztálybéli.

BERZENTZE. *Garam Berzentze.*

zentze. Tót falu Zólyom Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Jálna falunak szomszédságában, mellynek filiája, Garam vizétöl nem meszsze, Ó Zólyomtól pedig egy jó mértföldnyire, határja meglehetös termékenységü, de földgyének két harmad része soványas, hegyes, és kösziklás, 's nehézen miveltetik; de más javai nevezetesek, legelöje elég, fája tüzre, és épületre, vagyonnyainak eladására igen jó módgya Selmetzen, és Zólyomban, elsö Osztálybéli.

BERZENTZE. *Vas Berzentze.* Tót falu Zólyom Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Ternyének szomszédságában, mellynek filiája, Bars Vármegyének széle felé, Ó Zólyom, és Körmötz Bánya között. Határja soványas, mivel hegyek között fekszik, de más javai középszerüek, fája mind tüzre, mind épületre elég, legelöje hasznos, második Osztálybéli.

BERZEVITZE. vagy *Berzovitza.* Népes tót mezö Város Sáros Vármegyében, birtokosa Berzevitzy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szepes Vármegyének határa szélén, jelesitik e' Várost a' birtokosoknak benne épült lakházai, szántó földgyei, hegyesek, völgyesek, és nehéz mivelésüek. Minden Szentek, és Bálint napján esik vására, mellette lévö nagy hegyén legeltetik marháikat, allya felé pedig szép fákkal boríttatott; Torisza vize öntözi a' Várost, melly odálta Tarcza vizével egyesül, második Osztálybéli.

BERZEVITZE. Leomlott Vár Sáros Vármegyében, jeles Vár vala hajdan Berzevitze Városának szomszéd hegyén épülve, 's némellyek szerént a' Huszitáknak vólt lakó helyének tartatik, kiket Hunyady Mátyás nem szenvedvén, a' Vár elrontattatásával eltörlött vala.

BERZOVA. Oláh falu Arad Vármegyében, birtokosa Kaszonyi Uraság, földgye termékeny, makkja, fája, szilvássa, malma helyben, hajókat tsinalnak lakosai, Maros vize ugyan néha elönti, mindazáltal szép termékenységéhez képest, elsö Osztálybéli.

BERZOVA. Tót falu Torna Vármegyében, lakosai katolikusok, és ó hitüek, fekszik Jólsvafötöl egy mértföldnyire, Gömör Vármegyének határa szélén, tulajdonságai középszerüek.

BERZOVA. Folyó víz Torontal Várm. ered Temes vizéből, 's némelly malmoknak forgatásával, 's apróbb halaival használatos.

* BÉS. Tót falu Ungvár Vármegyében, földes Ura Gróf Klobusitzky Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik délről, Latorcza folyó vize mellett, melly innen napnyugotra foly, és a' Laborecz vizével nagyobbíttatik, fekvése vidám, szántó földgyei termékenyek, erdei gazdagok.

BESFA. Magyar falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Erdödy Uraság, lakosai katolikusok, határja közép termékenységű.

BESE. Elegyes falu Bars Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Verebélytől más fél mértföldnyire, az Esztergomi Érsekségben, termésbéli tulajdonságai ollyanok, mint Bellegnek, első Osztálybéli.

BESSEN. Szabad puszta Somogy Vármegyében, birtokosa Bosnyák Uraság, fekszik Csehinek szomszédságában, mellynek filiája, 's vidékje hozzá hasonlító.

BESENCZE. Tót falu Baranya Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik a' Siklósi járásban, határbéli földgye középszerű termékenységű; de mivel némelly fogyatkozásain kivül, piatzozása sints, harmadik Osztálybéli.

BESENOVA. *Új Bessenova.* Bánátbéli német mezö Város Torontal Vármegyében, fekszik a' Kis Betskereki járásban, Peszák, és Rátz Csanád faluktól nem meszsze, földes Ura a' Királyi Kamara, nevezetes vagyonnyaihoz, 's gazdag terméseihez képest, első Osztálybéli.

BESENOVA. *Ó Besenova.* Német, és elegyes falu Torontal Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitűek, kiváltképen való gazdag tulajdonságaira nézve, elsö Osztálybéli.

BESENOVA. *Besenyefalva.* Tót falu Liptó Vármegyében, birtokosa Dvornikovits Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Vág vizétöl nem meszsze, Rozemberghez más fél mértföldnyire, hutája is van, saványú vizéről pedig nevezetes; ambár legelöt az igás marháiknak bérben tartanak, és Vág vize gyakran kiönti; de mivel legelője fejös marháiknak elég, és hasznos, 's termékeny földgye van, fája is elegendö úgy tüzre,

mint épületre az Uraságtól, az elsô Osztályba tétetett.

BESENYEI FORRÁS. Saványú víz, melly Liptó Vármegyében nevezetes, egy halmon lévô kôsziklából fakad, és veres iszapja van, 's elég hasznosnak tartatik mind az ivásra, és véle való élésre, mind pedig orvosságúl, a' tagok erôssitésére.

BESSENSZÖG. vagy *Tiszaszög*. Szabad puszta Heves Vármegyében.

BESENYE. Magyar falu Vas Vármegyében, földes Urai Dugovits, és külömbféle Urak, fekszik Köszegtöl, és Szombathelytöl egy jó mértföldnyire, határja sík térségböl áll, és jó termékenységû, de szoross, fája is szûken, réttyeit, 's legelôjét is néha a' víz járja, melly tulajdonságához képest, második Osztálybéli.

BESENYÔ. Magyar falu Heves Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, 's plebániája is van, fekszik a' Tarnai járásban, határja jó termékenységû, vagyonnyai, 's tulajdonságai jobbak a' középszerûeknél.

BESENYÔ. v. *Besnyö*. Szabad puszta Pest Vármegyében, földes Ura Hertzeg Grasalkovits Uraság, nevezetesíti e' szép helyet, a' márványból épültt Hertzegeknek temetkezô helye, és méltóságos, 's mesteri kezet mutató kriptája, és a' szép Templom alatt lévô kápolna, mellyben a' Hertzegi Nemzetségnek szerentsés virágzásáért, az ott lakó Kaputzinus Atyák naponként áhétatosan imádkoznak. Nevezetes, és igen népes bútsú járások is esnek itten; egyéb aránt a' helynek fekvése is felette szép, 's élô fákkal bészegett út kaptsollya öszve Gödölôvel; ide temettetett 1781. esztendôben néhai Gróf Eszterházy Gábor Uraság is.

BESENYÔ. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Urai külömbféle Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Szala Egerszeghez nem messze, határbéli földgyei ugyan középszerû termésûek, de legelôje, fája, makkja elég, szölô hegye szint azon szerént, piatzozása Szala Egerszegen, holott vagyonnyait mindenkor eladhattya, elsô Osztálybéli.

BESENYÔLÁD. vagy *Ládbesenyö*. Elegyes tót falu Borsod Vármegyében, birtokosai Szathmári Király, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Bódva vize mellett,

lett; Miskóltzhoz fél órányira; határbéli földgye bő termékenységű, legelője elég, erdeje, melly kirendeltetik magok szükségeire, elegendő fát ád, szőlő hegye középszerű, Királyi dézmát nem adnak, mészet is égethetnek, malma helyben, termő földgyeinek egy része a' trágyát megkiváñya, mindazáltal mint hogy vagyonnyainak eladására igen jó alkalmatossága van, és közel Miskoltzón, első Osztálybéli.

BESENYŐ. *Szirma Besenyő.* Elegyes lakosú tót falu Borsod Vármegyében, földes Ura Gróf Szirmay Uraság, lakosai katolikusok, határja kiváltképen termékeny, ha jól trágyáztatik, 's vagyonnyait közel Miskoltzon jó áron eladhattya, első Osztálybéli.

BESENYŐ. Elegyes magyar falu Bars Vármegyében, birtokosa az Esztergomi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, határbéli földgyei, és réttyei kiváltképen jók, legelője elég, gyümöltsös kertyei, káposztással, szőlő hegyei jók, kereskedésre módgya Matóthon, 's Kis Tapolcsánban, és a' Dunán; de mivel fája nints, ambár sok nádgya van, második Osztálybéli.

* BESENYŐ. Elegyes falu Bihar Vármegyében.

BESENYŐD. Magyar falu Szabólts Vármegyében, földes Ura Niczky, és más Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Leveleknek szomszédságában. Határbéli földgye homokos, és sovány, legelője szoross, harmadik Osztálybéli.

BESENYŐ. Magyar falu Fejér Vármegyében, földes Ura Gróf Szapáry Uraság, határja jó termékenységű.

BESENYŐ. Szabad puszta Sómogy Vármegyében, földes Ura Gróf Szécsényi Uraság, és mások, fekszik Csokonyának szomszédságában, mellynek filiája. Határja jó.

BESNYŐ. BESENYŐ név alatt: megjegyezhető felőle, hogy a' Szerzetes Atyáknak kerti szőlőjében termő veres bor, olly igen hajtya a' vizelletet, hogy az abból részesültek, kevés idő alatt okozattyának gyakorti tellyesítésére kénszerittetnek; mellynek tulajdonságát, közönségesen állíttyák, a' kik ezt magokon tapasztalák.

BESZKÉD HEGYE. Trentsén Vármegyében, a' Karpat, vagy *Tátra* hegyeinek egyik része, melly Morva Országot, napnyugotra, Sziléziát, 's Lengyel Országot északra

elválasztya, sok felé terjed, bértzesebb részei pedig leginkább észak felé.

BESZKÉD. Magos, és nagy hegy Zemplén Vármegyében, Nasztász hegyétöl egy mértföldnyire, e' hegy nem egyéb; hanem a' Karpat hegyének egy része, melly Lengyel Országot, Magyar Országtól elválasztya, Sáros Vármegyétöl kezdvén, Ungvár Vármegyéig terjed, mintegy hat mértföldnyire; tetöje majd igen magos, majd alatsonyabb, Lengyel Ország felé fenyvesekkel zöldellik, 's néhol ollyan meredek, hogy reá mehetetlen, félelmes is sok helyeken, a' benne lappangó vad állatok miatt.

BESZNYÁKFALVA. Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Besznyák Uraság, lakosai katolikusok, igen jó határa van; innen veszi eredetét a' Besznyák Nemzetség, természéli jó tulajdonságaihoz képest, elsö Osztálybéli.

BESZTER. *Bisztar.* Magyar, és tót falu Abauj Vármegyében, birtokosa a' SZENT ISTVÁN nevezetét viselö Kispapság, lakosai katolikusok, minden javakkal megáldotta a' természet, 's vagyonnyait Kassának szomszédságában lévén jól eladhattya, elsö Osztálybéli.

BESZTERCZE. Vág Besztercze Vára, régi magas, és meredek kösziklára épült Vár Trentsén Vármegyében. Hajdani, és mostani örökségе Gróf Balassa Uraságnak, már most Gróf Szapáry Urasággal egyetemben. Nevezetes szolgálatot tett a' hazai külömbféle zenebonás idökben; kivált néhai Balassa Zsigmondnak idejekor, a' kinek történetét *Zavodszky*, és *Bél Mátyás* nyilvánitották. Jeles tette vala az említett *Zsigmondnak*; midön FERDINÁND Tsászárnak uralkodása alatt, magát a' Beszterczei Várba oltalmazólag helyheztetvén, *Betlen* ellen támadott vala, és igyekezeteit nem kevéssé akadályoztatta. E' Várnak mostani díszére nézve nem keveset hajtott Gróf Szapáry Uraság, annak megújjittatása által; mivel valamint fekvése jeles; úgy a' lakási alkalmatosságok is nem keveset nyertek ez által.

Vág Besztertzei Uradalom, magában foglállya e' helységeket; *Podmár*, *Besztertze*, M. V. *Rosov*, *Drienove*, *Plevnike*, *Vrtezér*, *Vág Tepla*, *Zaszkalie*, *Kosztelecz*, *Vrch Tepla*, *Podmanin*, *Praznov*, *Precsin*, *Lednicze*, *Facskov*, *Podhradie*, *Orlo-*

ve,

ve, Milochov, Nagy Uditza, Proszno, Hatne, Kliestina, Marikova, Sebastianova, Podvaczie, Schavnik, és Hvoznicza.

BESZTERCZE. *Vág Besztertze, Besztercz, Povaszka Bisztricza,* elegyes lakosú Város Trentsén Vármegyében, földes Urai Gróf Balassa, és Gróf Szapáry Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Vág vize mellett, némelly Nemesek is lakják, a' kiknek itten tulajdon házaik vagynak, külömbféle mester Emberei között Korabinszky Mátyás Lekszikonnya szerént leg többek a' fazekasok; kivûl a' Városon nem meszsze egy dombon van egy remete ház is, hozzá tartozó kapolnátskával, más felöl pedig az Uraságnak nagy tégla égetô keméntzéje. Határja jó termékenységû, réttyei jó szénát teremnek, legelôje tágas, itatója alkalmatos, fája mind a' kétféle, piatzozása is meglehetôs; de Vág vize nem csak határjának ártalmas megáradásakor; hanem még magának a' Városnak is, mindazáltal jó tulajdonságai szerént, elsô Osztálybéli.

BESZTERCZE BÁNYA. *Novisolium, Neosolium, Neusohl, Banszka Bisztrice.* Elegyes lakosú szabad Királyi Bánya Város, Zólyom Vármegyében, lakosai leg inkább katolikusok, és evangelikusok, fekszik Körmötz Bányához három, Selymetzhez pedig négy mértföldnyire, egy kies völgységben, Garam hegye alatt; 's vidékje Garam, és Besztertze vizek által nedvesíttetik. Népesíttetett e' Város Jeruzsalemi ANDRÁS Király alatt, 1222. esztendô tájban, 1255. pedig IV. BÉLA által némelly szabadságokkal gyarapíttatott; mellyeket V. ISTVÁN, és Kún LÁSZLÓ megerôssítettek, III. ANDRÁS pedig öregbítette e' Városnak határát. Annakutánna két faluk valának birtokában: most hat falut bír. 1478. szállást adott vala MÁTYÁS Királynak, 's BEATRIKSZ hitvesének, 1498. pedig ULÁSZLÓ által gyarapíttatott: 1500ban ellenben nagy gyúlladása miatt gyászba öltöztetett, 1510. megerôssítte vólt szabadságaikat II. LAJOS Király, 1542. nevezetesítette FERDINÁNDNAK Ország gyûlése, 1546, és 1547. a' sáskák károsították határát, 1550. a' tûz, 1601. pedig a' pestis, vagy dög halál, 1605. Botskainak népei által sanyargattattak, 1608. közönséges rendelés által, a'

magyárok, és tótok is polgárokká felvétettettek; mint hogy pedig a' lakosok magokat e' törvénynek ellene szegezék a' Posonyi Ország gyûlésben 2000 forint. bûntettettek meg. Azután kôfallal vétete körûl a' Város, és bástyákkal is megerôssíttetett, 1619. Betlennek kôvetôji Széchinek vezérlése alatt, beróntottak a' Városba; 1620. pedig Ország gyûlést tartattak, 's Betlen Magyar Királynak választatott, 1644. Rákóczy serege hatalmaskodott a' Város népén, 1645. ismét a' *pestis* uralkodott, 1650. a' magyarok, és tótok is városi Tanátsbéli Urakká lehettek, 's két Szentegyházai építtettek, 1653. egy útszája elégett, 1666. pedig valamelly aszszony itten egy gyermeket, és egy oroszlánt szûlt, azt adván okáúl, hogy a' piatzi ugró kútnál lévô oroszlán miatt történt vólna; melly onnan azonnal levétetetett. 1669. ismét Ország gyûlése tartatott itten. 1670. fogva 1685. esztendôig a' Tsászáriaknak birtokokban vala. 1674. Tökölyinek követôi szorongaták a' Várost. 1679. ismét veszedelmes döghalál uralkodott benne. 1680 üstökös tsillag szemléltetett felette. 1683. Géczy István Tökölyi követôje 4000 forintot Sartzot fizettete a' Várossal, azutánna való esztendôben pedig veres tsaták történtek benne. 1688. az evangelikusoknak templom hely engedtetett a' Városon kivûl. 1697. a' Szentai gyözedelmet lövöldözések által inneplették. 1702. esztendôben, 17. Jul. hetven öt egymás mellett lévô juhok fosztattak meg életektôl egy menykô ütés által. 1703. esztendôben Rákótzinak hatalmába jutott, 's éjjeli vigyázói a' toronyból ezeket a' szavakat kiabálták! *szollyál virasztó*, hajnalban pedig, *hajnal vagyon: szép piros hajnal!* 1761. 4. Augustusra éjfél után rettenetes tûz támadott a' Tsászári olvasztó háznál, és az ekkori kár mintegy két milliomra betsültetett. Száz huszón hét emberek multak ki ekkor itten szerentsétlenûl e' világbol, és a' Városnak sok szép épületei hamu valá temettettek. Bôvebb leírását lásd Adáminál. 1781ben ismét új gyulladást szenyvedett. 1783. pedig nagy vízáradás vala benne, mellynek, valamint a' több áradásoknak feljegyzéseit a' Városnak külömbféle épületein lehet látni. A' Város jelesen építtetetett, 's

Tollius

Tolliüs azt írja felôle, hogy a' Város közepén lévô piatzon, 's üress helyen elférne Körmötz Bánya. Bôvebb leírását lásd Bél Mátyásnál *in notitia Hungariae novae*. A' Városnak négy kapui vagynak, 's belsô épûletei többnyire két emeletre, szép rendel intéztettek. A' Püspöki Szentegyház elôtt ékesíti a' hoszszas üress helyet a' Város közepén B. Szûz MÁRIÁNAK képe. A' Várost pedig a' tornyok, és templomok, a' Vár, és a' Püspöki kastély, a' Királyi Kamara ház, a' Vármegye háza, Városháza, 's több Uraságoknak, és lakosoknak házaik. Több épûleteinek, 's a' külsô olvasztó házaknak, 's egyebeknek bôvebb leírását lásd Korabinszky Mátyásnak Lexikonnyában. Határja közép termékenységû, vagyonnyai külömbfélék, eladásra jó alkalmatossága, elsô Osztálybéli.

1734. Mártiusnak 30dikán szörnyû égés által nagy kárt vallott a' Város. Kivált, a' Káptalanbéli Urak' házaik, 's maga a' Püspöki templom. Eddig szépen felépûltt a' tûzi kárvételtôl.

1776. az Esztergomi Fô Megyébôl külön szakasztatott Besztertzebánya, 's Püspököt nyert Fels. M. Terézia Királyné, 's VI. Pius' Pápa rendeléséből. Ehez az új Püspökséghez tartozik Zólyom, Túrótz, Liptó Vármegye; a' Sz. Kereszti kerûlet Bars Vármegyéből, 's a' Bajmótzi kerûlet Nyitra Vármegyéből. A' Püspöknek jövedelmeit teszi a' Sz. Kereszti Uradalom; 's a' dézmák. Ezen kivûl új hat Kanonokból álló Káptalan is állítatott itt fel akkori alkalmatossággal. Az elsô Püspök Gróf Berchtold Ferentz, meghala 1793.

BESZTERTZE. Tót falu Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Poson Városához mintegy más fél mértföldnyire, népes helység, hasonló víz mossa, kies, és kövér határját, jó tulajdonságaihoz képest, elsô Osztálybéli. Besztertzén' kivûl az útazónak jobbfelöl esik Máriánka; melly ¼. óra járás innen: balra pedig a' Stomfai út, melly tsak fél órányira fekszik.

BESZTERTZE. *Ó Besztertze*. Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Spinola Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Lengyel Országnak széle felé, Újhelyhez más fél mértföldnyire, határja közép

termé-

termékenységû, ha szorgalmatosan miveltetik, tulajdonságaira nézve hasonlít Klubinához, második Osztálybéli.

BESZTERTZE. Új Besztertze. Tót falu Trentsén Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik az elôbbeninek szomszédságában, határbéli földgye olly nemû, mint az elôbbeni, második Osztálybéli.

* BESZTERTZE. *Podhragy Besztertze.* Tót falu Trentsén Vármegyéb. birtokosai Gróf Balassa, és Gróf Szapáry Uraságok, lakosai katolikusok, határja jó termékenységû, réttye elég, legelôje hasznos, itatója alkalmatos, kézi munkával is könnyen pénzt kereshet, piatza közel, elsô Osztálybéli.

BESZTERECZ. *vagy Besztereż.* Elegyes falu Szabólts Vármegyében, földes Ura Zoltán Uraság, és mások, lakosai katolikusok, és reformátusok, hajdani sántzokkal erôsíttetett Vára tavak között épûltt vala a' Tatár világban, 's minden környûl lévô lakosoknak bátorságos menedékek helyet szolgáltatott, már most az idônek szerentsétlenségei, 's a' sokféle viszontagságokhoz képest régi erôssége elenyészett. Határbéli földgye három nyomásbéli, réttyei jók, piatzozása közel, legelôje elég, kaposztássa, zöldsége, nádgya elegendô, 's gyékénnye, halászattya, és száraz malma, második Osztálybéli tétetett.

BESZTRICZIN. Elegyes falu Bars Vármegyében, lakosai katolikusok, határbéli földgye jó, réttyei bôven termôk, piatzozása könnyû, fája, makkja elég, fenyves erdei is vagynak, elsô Osztálybéli.

BESZÔ. Elegyes falu Ungvár Vármegyében, bô, és termékeny, határát számos lakosai mivelik, északról a' Palótzi erdônek, fekszik, 's gyakran elönti az Ung vize határját, Rákótziak után Gróf Áspermont birtokába jutott, most pedig Gróf Barkóczy Uraság bírja.

BETFIA. *Bitka.* Magyar, és oláh falu Bihar Vármegyében, a' Nagy Váradi járásban, birtokosai a' Nagy Váradi Prémonstráns Attyák, lakosai egyesûltek, középszerû vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

BETE. Középszerû falu Somogy Vármegyében, földes Ura Battyányi Uraság, lakosai katolikusok, határjának termékeny voltához képest, elsô Osztálybéli.

BETLÉR. totúl *Betlár*. Tót falu Gömör Vármegyében, birtokosa Gróf Andrásy Uraság, lakosai katolikusok, többen evangelikusok, fekszik Nagy Veszveresnek szomszédságában, mellynek filiája, Rozsnyótol egy órányira. Gróf Andrási Uraságnak, régi módra épült kastéllyával díszesítteték, serháza, és hámora, 's vas öntő háza is van. Határbéli földgye meszsze terjed, $\frac{2}{3}$. része, ha jól trágyáztatik termekeny, $\frac{1}{3}$. pedig kősziklás, legelője jó, és elegendő, fája mind a' kétféle, piatzozása szomszédságban Rosnyón, a' határbéli vas verő műhelyekben is pénzt szerezhetnek, nem különben szén égetéssel, és értznek hordásával, második Osztálybéli.

BETROVICZA. Temes Vármegyében.

BETLENFALVA. *Betlehem*, *Bethelsdorf*, *Betlenovcze*. Német Helység Szepes Vármegyében, birtokosai Faigel, és Gróf Csáky Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Káposzta falunak szomszédságában, mellynek filiája, nevezetes mások felett, mert most is azzal a' szabadsággal bírnak, hogy katonákat nem tartanak, 's a' Királynak semmit sem fizetnek, forspontra sem hajtatnak, Opál, és Gránátok is találtatnak vidékjében. Határja 's vagyonnyai is középszerűek.

BEZDADA. *Bezdedo*. Tót falu Trentsén Vármegyében, birtokosa Kvassai Uraság, és mások, lakosai katolikusok, fekszik Puchovnak szomszédságában, mellyhez hasonlító javai vagynak.

BEZDÁN. Magyar falu Bács Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik a' Duna mentében, bőven termő földgye van, noha némelly helyen salétromos, és sikeres, kaszállója nem igen jó, legelője a' jármos, és fejős marháinak van, épületi fája az Uraságtól ingyen adatik; a' határban kevés szőlei vannak; mivel a' Duna grakran elönti határját, 's szénáját is elrontya, sőt néha el is viszi, harmadik Osztálybéli.

BEZDÉD. Magyar falu Szabolts Vármegyében, földes Ura Báró Ghilányi Uraság, lakosai katolikusok, többen reformátusok, fekszik Fényes Litkének szomszédságában, mellynek filiája. Makkos erdeje választya el a' Tiszától, mellynek külső része gyümöltsös, szántó földgyei termékenyek, első Osztálybéli.

BEZEDEK. Rátz, és elegyes

falu

falu Baranya Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik a' Baranyai járásban. Határja gazdag termékenységű, réttyei jók, legelője elég, 's minden féle vagyonnyaiknak eladására kiváltképen jó alkalmatosságok Eszéken, elsô Osztálybéli.

BEZENCZE. Magyar falu Szala Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Szala Egerszégtöl másfél mértföldnyire. Határja közép termékenységű, 's vagyonnyainak eladására meglehetôs alkalmatossága, második Osztálybéli.

BEZENCZE. Magyar falu Szatmár Vármegyében, birtokosa Kováts Uraság. Határja középszerű.

BEZENYE. *Palersdorf.* Szép német falu Mosony Vármegyében, birtokosa F. K. H. Aszszony Kristina, lakosai katolikusok, KÁLMÁN Királynak idejebéli hadi veszedelemtöl nevezetesíttetik; határbéli földgyei, és réttyei is jók, erdeje, gyümöltsösse elég, eladásra jó módgya, és keresetre is, Forspontozásokkal sem terheltetik, elsô Osztálybéli.

BEZERÉD. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Bezerédi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szalabér, és Kapornak között, határja jó termékenységű, vagyonnyai is külömbfélék, elsô Osztálybéli.

BEZGYEDO. Tót falu Trentsén Vármegyében, lakosai katolikusok. Határja középszerű, fája nints, második Osztálybéli.

BEZI. Elegyes lakosú falu Győr Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Fejértónak szomszédságában, mellynek filiája, Rába vizéhez sem meszsze. Határja gazdag, vagyonnyai jók, eladásra nevezetes alkalmatossága, elsô Osztálybéli.

BEZNÁKFALVA. *Beznákdorf.* Tót, és elegyes falu Nyitra Vármegyében, birtokosa Beznák Uraság, fekszik Divéknek szomszédságában, mellynek filiája. Határja 's vagyonnyai is középszerűek.

BEZNECZE. Elegyes falu Hont Vármegyében, lakosai katolikusok, határjában elegendô legelője, fája mind a' kétféle szükségeire elég, szölö hegyei középszerű bort teremnek, elsô Osztálybéli.

BEZNÓCZ. *Beznovczi.* Elegyes falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Nádásdy Uraság, lakosai katolikusok, több-

többnyire síkos határja van, 's szomszédságban fekszik Stájer Ország szélével, szőleje, réttyei jók, fája legelője elég, keresettye fa hordással Stájer Országba, első Osztálybéli.

BEZNYE. Magyar, és oláh falu Bihar Vármegyében, a' Váradi járásban, birtokosai külömbféle Urak, tsekély tulajdonságaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

BEZŐ. Magyar falu Szala Vármegyében, lakosai katolikusok, Határja középszerű.

BEZŐ. Tót falu Ungvár Vármegyében, földes Ura Gróf Berényi Uraság, lakosai katolikusok, többen teformátusok, határbéli földgye termékeny, vagyonnyai külömbfélék, első Osztálybéli.

BEZUVKA. Tót falu Sáros Vármegyében, fekszik Haiszlinnak szomszédságában.

BIA. Magyar, és német falu Pest Vármegyében, birtokosai Gróf Sándor, és Szili Uraságok, lakosai katolikusok, még többen reformátusok, fekszik Kis Torbágyhoz, 's Egyekhez is fél órányira. Határjában többnyire minden javai vagynak, ki vévén hogy legelője szoross, és némelly részét határjának a' víz járja, borral leginkább bővelkedik. Jó hoszszaságú tó is van kivül mellette, mélly két malmot hajt, hallal pedig gazdagon bővelkedik, 's nádat is kaszálnak minden esztendőben szélein. Nevezetesebb bora *Szarvas* hegyén terem; Kőbánnyája is nevezetes, mivel kemény, és tartó követ szolgáltat, első Osztálybéli.

BIANLAK, és Boldúr szabad puszták Torontal Vármegyében, földes Ura Gróf Butler Uraság, fekszenek Nagy Betskerektől három mértföldnyire, 's a' Bárdányi faluhoz, vagy Uradalomhoz tartozik.

BIBORTZ. *Szent Bibortz.* Elegyes falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Battyányi, és G. Szapári Uraságok. Lakosai katolikusok, határja, 's vagyonnyai is középszerűek.

BICSHA VÁRA. Trencsén Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, fekszik Vág vize mentében hajdan külömbféle Uraknak birtokokban vala, míg végre Thurzó nemzetségnek Uradalmává lett. Híres vala e'Vár Bicsa Várossával egyetemben midőn Thurzó György Nádor Ispányságot viselt vala; 1600. esztendőben Telekesy Mihálynak fogságáról híres a' nevezett vár, a' ki sok latorságairól; de kivált

's

a' Király Ô Felsége ellen való gyakorti vétségeiröl nevezetes lévén, Bicsa Városában fogatott meg, innen 1601. esztendôben ki szabadíttatván a' Pozsonyi piatzon feje vétetett 1605. esztendôben. Thurzó Györgynek 1607 esztendôben itt tartatott menyegzôi pompás vendégsége is nevezetesítette, mellyet Jakusitzkynak házassága alkalmatosságával tartott. 1616. esztendôben pedig, az Ország gyûlése, melly már tsak nehány esztendôkkel vólt halála elôtt, mivel 1517. meg holt, 's itt temettetett vala el. Ékesíték e' várat a' benne szépen lefestett magyar Királyoknak, 's Vezéreknek képeik, és rajzolataik, gazdagították pedig e' következendô 21. Helységek. *Kis Bitsche, Psurovits, Schetreczov, Petrovicz, Kolarnicz, Nagy Kotesov, Rovne, Visoka, vagy Lubczov, Turzovka, Plesua-, Blsze pole, Kis Jeszenicz, Stupnye, Bronyistye, Popradno, Felsö Hriesav, Lehotka, Pohradze, Pascina, Havadna Hluboke.*

BICSA. Mezô Város Trentsén Vármegyében, földes Úra Herczeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, Bitsa Várának szomszédságában fekvô, 's annál régibb Város. Fényében mind addig míg a' Thurzó nemzetség ki nem halt, épen megtartatott; mostanában pedig alább szállott. Két templomja ékesíti e' Várost; egyiket az az a' nagyobbat 1630., másikát vagy a' kissebbet 1632 esztendôben építette Gróf Eszterházy Miklós, midôn tudniillik Thurzo Imre Özvegyét Nyári Kristinát eljegyezvén Bicsa Uradalmának birtokával meg ajándékoztatott II. FERDINÁND Magyar Országi Király által, fekszik Zolnától két, Trentséntöl pedig öt mértföldnyire. Határbéli földgye jó, és elég termékeny, fája, legelôje elég, piatza középszerû, kézi munkával is könnyen pénzt kereshetnek, elsô Osztálybéli.

BICSA. *Kis Bicsa.* Középszerû falu, nem messze Bicsa Várától, 's hozzá tartozik.

BICSA. Folyó víz Trentsén Vármegyében, melly észak felé eltérvén a' vôlgyön Vág vizébe foly.

BICSE. *Kis Bicse.* Tót falu Trentsén Vármegyében, lakosai katolikusok, határja jó termékenységû, és síkos, legelôje, fája elég, piatzozása is közel, elsô Osztálybéli.

BICSERT. Elegyes falu Baranya Vármegyében a' Pétsi járásban, földes Ura a' Pétsi Kápta-

Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, határja jó termékenységű, vagyonnyai külömbfélék, és jelesek, első Osztálybéli.

BICSICZA. Tót falu Trencsén Vármegyében, a' Létai Uradalomban, lakosai katolikusok, Határja jó termékenységű, fája mind a' kétféle, legelője hasznos, piatza a' szomszédságban, első Osztálybéli.

BICSKE. Magyar falu Pest Vármegyében, birtokosa Bitskey Uraság, fekszik Almástól egy mértföldnyire. Határja, 's vagyonnai középszerűek.

BICSKE. Magyar mező Város Fejér Vármegyében, földes Ura Hertzeg Battyányi Uraság, a' kinek jeles kastéllyával ékesíttetik, lakosai katolikusok, és reformátusok fekszik Mányhoz fél órányira, Zámbékhoz egy jó órányira, *Bogmérhoz* pedig fél órányira, a' Vértési erdőkhöz közel, a' hol nagy vadászatra való Intézetek (Revier &c.) tétetnek az Uraság részéről. Határja gazdag termékenységű, 's a' természetnek külömbféle javaival megáldattatott, fekvése kies, térsége nagy, bora középszerű nevezetes termékenységéhez 's vagyonnyaihoz képest, első Osztálybéli.

BIECHO. Tót falu Trentsén Vármegyében, lakosai katolikusok, határbéli jó 's termékeny tulajdonságaihoz képest, első Osztálybéli.

BIELIPOTOK. Tót falu Árva Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Sztudena patak mellett, Tordotsinhoz egy mértföldnyire. Nevezetes malom követ készítő jó kőbányáiért, melly a' lakosoknak nem kevés hasznot szolgáltat. Határja meglehetős, fája elég, réttyei, 's legelője is jó; de más fogyatkozásai miatt harmadik Osztálybéli.

BIELI. *Presza.* Banátbéli falu, fekszik Újpalánkához nem meszsze, mellynek filiája, 's hozzá vagyonnyaira nézve hasonlító.

BIELI. Berda. Banátbéli falu a' Verszetzi járásban.

BIER. *Bür* név alatt.

BIHAR VÁRMEGYE. *Bonfin, Betlen,* és *Bél* szerént nenezetét vette *Bihar* hegyétől, melly e' Vármegyében leg magossabb; némellyek pedig azt állíttyák, hogy a' Bihar Városa felett még ma is látszató régi Sánsztól nevezte tete *Biharnak*: napkeletre határos Erdély Országgal, é-

szakra

szakra pedig Kraszna, és Szatmár Vármegyékkel; délről ellenben Zaránd Vármegye van szomszédságában. Szélességét e' jeles és népes Vármegyének a' hoszsza kevéssel haladgya meg', mert *Debrecztöl* kezdvén a' *Bihari* hegyig 16. mértföld. *Sarkadtól* pedig *Piskótig*, melly Szatmár Vármegyének szélén vagyon, amaz pedig *Zaránd*, *és Békes* Vármegyéknek szélénél, mintegy 14. mértföldet tesz. Vidékje e' Vármegyének hegyes, és lapos térségből áll; a' mint Zaránd, Békés, Szabolts, és Szatmár Vármegyéktől kerittetik, mindenütt széles térséget mutat; néhol pedig erdökkel 's tavakkal külömböztettetik. A' melly részén, Erdéllyel határos, a' magas karpat hegyeivel kerittetik, mindenik között leg magossab a' Bihari hegy, mellynek tetője olly magos, hogy azt ritkán lehet látni, mivel többnyire köddel, vagy felhövel borittatik, oldalai havakkal öltözködnek, ezeken pedig régi akna lyukak látszatnak; mellyek hajdan réz bányák voltanak. Leg közelebb való ehez *Czáf* hegye, melly már az elöbbinél alatsonyabb, ambár hegyessebb, 's darabosabb is; Bihar hegye kopasz, Czáf hegye pedig egész a' tetöig jegenye, tisza, és fenyö fákkal borittatik. Harmadik a', *Marga* hegy, tsak tetöjével külömböztetik meg a' Czáf hegyétöl, 's olly magosságú mint ad elöbbeni; de valamivel öblösebb szélességü. Ez után következik a' *Belényes* hegye, Belenyes városának ellenében helyheztetve; majd a' *fekete réz* hegye, melly már alatsonyabb, és alább alább térségre hajlik. Ez után következik a' *Papmezö*, melly erdös, és halmos hegyekből áll, hozzájok kaptsoltatván a' karpat; különösen pedig a' *Kalota szög*, melly meszsze bé ereszkedik e' Vármegyébe; a' *Veres réz* hegye pedig Erdély Országnak szélétöl, észak felé, egész Kraszna vizéig terjed. E' hegy is elég magoss, és meredek; de az elöbbi nagy hegyekhez nem hasonlíttathatik. Ez utóbbi hegyek jegenye, és tser fákkal bövelkednek, mellyek épületekre kivált képen alkalmatosak.

Folyó vizei között nevezetesebb, a' Sebes, és fekete *Körös*. Ez a' Belényesi járásban fakad közel Biharhegyéhez, a' *Krisór* hegyének oldalában, kút föje nem nagy; de vizét szüntelen tartó, melly

több

több több völgyeket bé futván, a' hegyek fenekein öregbedik, magával arany fövenyet visz, és minél tovább foly, annál gazdagabb. Midőn már *Pojana* oláh faluig folyt, olly gazdag arannyal, hogy a' leg egyűgyűbbeket is arany fövenyének ki keresésére tsalogattya, 's tudgyák is annak módgyat még a' leg egyűgyűbb oláhok is. Fel zavartatván itt a' lakosok által, egy völgyön foly egész *Szűleste* faluig, az után keresztül foly a' Belényesi térségen. 's a' t. (Lásd tovább való folyását *Fekete Körös* nevezet alatt).

Nevezetes folyó víz továbbá Bihar Vármegyében Berettyó vize, melly a' Veres réz hegyéből szakad, míg a' hegyek hajlásai között foly, hasonló öble van; de mihelyest a' térségre ki érhet, azonnal elszélessedik; elöször is *Margita* alatt foly el, az után *Veres Ábránt, Szent Jóbot, Szent Imrét, Szalárdot, Vajdát*, és más részről *Hodost* meg haladván, kiváltképen szélessen terjed, a' földnek lapállya miatt. *Félegyházánál* főképen, nádas, és sásos tavakat formál. A' víz maga ugyan itten nem nagy; de felette sikeres iszapja van, 's minél tovább foly, annál hasonlóbbá válik a' tónak formájához az öble. *Félegyháztól Polvájdhidáig* tsupa rétséget hasít, nem külömben *Kis Mánáig*, és *Botsajig*, a' hol az Ér folyó vizével egyesülvén szélessebbedik, *Eszterit, Gaborjánt, Berettyó-Újfalukat* meghaladván, midőn *Bakonszegig* folyt számos tavakra szakadozván, meg szűnik folyásától, hanem ha az essö vize által folyása segíttetik. Leg nevezetesebb az, hogy *Bakonszögnél* a' tengeri gyöngyökhöz hasonlító, gyöngyöket terem; rákokkal, tekenös békákkal, halakkal kivált képen bövelkedik, vad katsákat, és egyéb drága madarakat pedig még nagyobb bövséggel lehet itt látni. Harmadik nevezetes folyó vize e' Vármegyének az *Ér*, melly a' *Berettyóhoz* mindenekben hasonlít; *Gyepes*, és *Kölcsér* folyó vizek pedig a' Körösnek termései, mint hogy, a' mint eredeteket abból vették, úgy viszont, viszsza is folynak abba. Mezője e' Vármegyének feletre gazdagon termö, 's valamint életbéli termései nevezetesek, úgy borai is híresek, és kedves ízűk. Kiváltképen kövér földgye van a' *Sárréttye, Berettyó, Ér*, és az *Érmellyé-*

ke körül. Vájmi jó dohányt termesztenek itten, a' *Diósszegi*, *Székelyhídi*, és *Félegyházi* határokon. Borai is kiváltképen nevezetesek, a' melyek tudni illik a' *Veresréti* szélektöl, mintegy a' Szatmár Vármegyei hegyekig teremnek, nevezetesen: a' *Telegdi*, *Vásárhelyi*, *Diósszegi*, *Székelyhídi*, *Kis kereki*, *Aszszony Vásári*, *Ótoványi*, 's más nevezetesebb hegyeken lévők; melly hegyeken mindazáltal a' napnak, és a' levegőnek változásához képest a' terméseknek minéműsége is különbözö. A' boroknak nagyobb része fejér; de néhol veresset is termesztenek. Ezek között némellyek tsak két, 's három esztendőig tartók, mások ellenben jó pintzékben tovább is, sőt számos esztendőkig eltartatnak.

Leg jobb dinnye terem e' Vármegyében a' *Sárréti* részeken, és az *Érmellyéki* határokon; Várad körül már szűkebben terem, ki vévén *Inánd* helysége határát, és *Szalontát*, Gyepes vize körül; almák pedig kiváltképen teremnek a' Belényesi szőlös kertekben, mellyek között leg nevezetesebb a' *húzás alma*, és a' *kormos alma*: ezeket jó izű, és tartós vóltokért meszsze földekre elszokták hordani. Gulyái ménesei leg nagyobb számmal legelnek a' Debretzeni térségen: nyájai között pedig leg nevezetesebb a' Szalontai: azért mondgyák közönségesen:

Várad Embernek,
Debreczén Ökörnek,
Szalonta Sertésnek —.

Kiváltképen való jó helyek vagynak e' Vármegyében a' vadászatra is, *Fátzán* madarakkal is bővelkedik; kivált a' Félegyházi, és Székelyhídi mezőség, és imitt amott a' szőlök között is találtatnak. Halászattya nem külömben gazdag, kivált a' Körös vizéből külömbféle jó ízű halakat halásznak ki. Szóval e' jó Vármegye, kenyérrel, borral, hússal, sajtal, szalonnával, és minden életre megkívántató dolgokkal más vidékek felett bővelkedik; ugy hogy méltán néveztetethetik, kanahán földgyének. Setét barlangjai is vannak Erdély Ország' szélein, mellyek között leg nevezetesebb, Eskelö, és a' *Fondtzi*, vagy Funátzi barlang a' Belényesi járásban, amaz a' Sebes Köröstöl, mint egy három mértföldnyire látszatik Várad felett, szája a' barlangnak a' hegy tövében nyílik, nem

magos-

magossan; de elegendô nyilással, 's vezet a' hegynek belsô üregébe, majd szélessebb, 's majd keskenyebb útakon. Szép tiszta patak tsergedezik ki belôle, mellynek vize hideg, és egésséges, tisztasága mélységet is nyilván ki mutattya. A' *Fonatzi* vagy funátzi barlangba pedig a' hegyek óldalain kell bé menni, nem igen könnyû úton; szája elôtt ajtó gyanánt egy nagy kôszikla van, mellyen belôl az Üregnek magossága dél felé majd három, majd négy 's több ölnyi, hoszsza pedig mintegy 186. ölet tészen; akna forma, de azt nagyságára nézve meghaladgya; fenekén temérdek állati, és Ember tsontok vagynak, mellyek talám a' háborús idôkben, oda hajtott marháknak, 's szerentsétleneknek tsontyaik. Külömbféle képezetek is látszatnak benne; mellyek a' kôsziklák letsepegéseiböl lettek, majd más másféle állatokat, majd székeket, majd orgonát, majd kájhát, 's majd külömbféle dolgokat lehet képzelni. (Lásd bôvebb leirását. Funátza Pestyeri, seu Funatza dicti antri, historico physica relatio Viennæ 1772. 8. ki kotsátott munkátskában, és *Funárza* név alatt.) Aknák is vagynak hellyel hellyel a' szomszéd hegyekben, leg közelebb való a' barlanghoz *réz bánya*, a' hol régi bánya Város helye, és omladékjai szemléltetnek. Ezek közzûl ujjítata meg némellyeket 1726. Gróf Csáky Ô Eminentiaja, az akkori idôben Váradi Püspök; vasat is verettete a' Vaskohának nevezteteti hámorban. Hajdan e' Vármegyében külömb féle módokon keresték az aranyát mint most a' *Pojanabéliek*, a' mint *Kôleséri* leírta, 's ha most is többen, és szorgalmatosabban ki tanúlnák annak modgyát, még haszon vehetôbb lenne a' körûl lévô lakosokra nézve. Lakó helyei mindöszve 635.; 's a' Nagy Váradi, és az Aradi Püspöki Megyékhez tartozik.

BIHAR. *Bihare*. Mezô Város Bihar Vármegyében, földes Ura a' Nagy Váradi Püspökség, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik N. Váradtól, és Félegyházától, is mintegy jó mértföldnyire, délfelé. A' hazai hadban, sok magyarok és németek, haltak meg e' helynél, 's leg szerentsétlenebbek voltak az itt élô Magyarok, a' kik e' hadn végezetével, halálra ve ettek; midôn tudniillik Thordai nemes Vezér, az itt

vetett sántzban, a' Váradi őrizet, és egynehány seregek által megtámadtatván, megverettetett; és a' Németség e' Városba bétörvén, minden elől talált embert öltek, és vágtak, úgy hogy tsak egynyehányan szabadíthatták meg szaladás által életeket. Elvesztvén lakó helyeket, sok ideig másoknál kéntelenítettek nyomorogni, míg végre öszve jövén, néhol megmaradott hevés holmitskéjeket ismét rendbe hozhatták. Azt állíttyák némellyek, hogy Szithák épitették vólna, ennek hajdani Várát; akár mint történt légyen, igaz az; hogy még akkori épületű vár vala, midőn a' vándorló nemzetségek egy más között a' jó földnek birtokáért veszekedének. Határja kiváltképen termékeny, borral, búzával gazdagon fizet lakosainak fáradságaikért; külömbféle jó tulajdonságai szerént, első Osztálybéli.

BIHARFALVA. Tót falu Szepes Várm. föld. Ura G. Csáky Uraság, fekszikZsegrefalunak szomszédságában, 's filiája, első Osztálybéli.

BIHAR HEGYE. Leg magossabb hegy Bihar, és Szatmár Vármegyében, a' mint Bihar Vármegye név alatt, leírattatott.

BIHARO. *Becherov.* Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Gróf Áspermont Uraság. Lakosai ó hitűek, fekszik *Zboróhoz* egymértföldnyire. Határja középszerű, fája elég, legelője jó, második Osztálybéli.

BIKK. *Nemes Bikk*, magyar falu Borsod Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai reformátusok, és evangelikusok, a' szomszéd falutól egy puska lövésnyire fekszik, elégge népes falu. Határjában erdeje nintsen, hanem földgye réttye, 's legelője elegendő, elsőOsztálybéli.

BIKK. Nevezetes, és nagy erdő Borsod Vármegyében, Miszkoltztól nem meszsze, Diósgyőr felett kezdődvén, egész Eger Városáig tart; nevezetes huták, és hámorok vagynak benne, 's vadakkal is kiváltképen bővelkedik.

BIKACS. Oláh falu Bihar Vármegyében a' Szalontai járásban, földes Ura a' Nagy Váradi Káptalan, határjának termékeny voltához képest, első Osztálybéli.

BIKACS. Elegyes magyar, és német falu Tolna Vármegyében, birtokosa Mundpach Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kajdácsnak szomszédságában, mellynek

filiá-

filiája, Simontornyához mint egy mértföldnyire, tsekély szántó földgyei homokosak, és azok is néha a' Sárvizétöl elboríttatnak, saját határjokban fája sem lévén, harmadik Osztálybéli.

BIKÁLY. *Bikal*, vagy *Bikanya*, *Vikal*. Elegyes falu Baranya Vármegyében, birtokosa Petrovszky Uraság, lakosai katolikusok, határja kiváltképen termékeny, elsö Osztálybéli.

BIKITY. vagy *Bikitsi* rátz falu Bács Vármegyéb., földes Ura Hertzeg Grazsalkovits Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Almástól egy mértföldnyire, szántó földgyei középszerüek, néha jó buzát is teremnek, kaszállói a' szállások körül, piatzozó helyétöl Bajától két órányira fekszik, mezeje elég, de soványas, egy része pedig magosan fekszik, tsekély szölöi sovány bort teremnek, nádgya van, de kevés; erdeje nintsen, 's tüzre való fát Baján, épületre valót pedig a' Mohátsi szigetekben, négy óra járó földön szereznek, második Osztálybéli.

BIKIN. Elegyes falu Krassó Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara.

BIKIS. vagy *Bikits* oláh falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara.

BIKO. *Pap Bikó*. Oláh falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, lakosai egyesült katolikusok.

BIKO. *Szakállas Biko*, *Bikó gyenkinyo*. Oláh, és elegyes falu Szatmár Vármegyében, birtokosa Gróf Károlyi Uraság, lakosai katolikusok, és egyesültek, fekszik Ujbarlafalunak szomszédságában, mellyhez tulajdonságaira nézve is hasonlító.

BIKOLL. Szabad puszta Esztergom Vármegyében, birtokosa Sissay Uraság, fekszik Süttönek szomszédságában, mellynek filiája, 's hozzá hasonlító.

BIKOLY. vagy *Bikoty*. Tót falu Esztergom Vármegyében, birtokosa Sissay Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Neszmélytöl egy mértföldnyire, határja jó, szölö hegye középszerü, elsö Osztálybéli.

BIKSZAD. vagy *Bgyikszad*. Oláh, és elegyes falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Báró Veszelényi Uraság, fekszik Szinyer Várallyának szomszédságában, mellynek filiája. Határjában két nyomásbéli szántó földgyei jól teremnek búzát, és rozsot, réttyei is két nyomásbéliek, 's a' marháknak alkalmatos szénát teremnek, Szatmár-

tól, Szigettôl is négy mértföldnyire fekszik, Szatmáron szoktak vásárolni, és azt Szigeten nyereséggel eladni; legelôje elég, fája úgy épületre, mint tûzre, szôlejek a' határban meglehetôs, makkja különös erdôben van az Uraságétól, elsô Osztálybéli.

Bikszard. Tót falu Posony Vármegyében, földes Ura G. Battyányi, 's Gróf Apponyi Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik a' hegyentúl lévô járásban. Határja jó termékenységû, réttye, legelôje jó, fája is meglehetôsen, 's vagyonnyainak eladására alkalmatossága, másodikOsztálybéli.

Bikszög. Magyar falu Gömör Vármegyében, birtokosai Lôkös Urak, és a' Jászói Uradalom, fekszik Sánkfalvának szomszédságában, mellynek filiája, felsô Vály, és Gergelyfalva mellett, Rimaszombatban piatza két mértföldnyire. Határja két nyomásbéli, réttye szûken, szilvássa hasznos, erdeje szép, második Osztálybéli.

Bilasotitza. Tót falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, lakosai ó hitûek. Határjában réttye meglehetôs, legelôje elég, tûzi fája a' mennyi kell, de szántó földgyei igen soványok, 's leg inkább zabot teremnek, eladásra sints alkalmatos módgyok, negyedik Osztálybéli.

Bille. Szabad puszta Pest Vármegyében, földes Ura Gróf Keglevich Uraság, fekszik Úrinak szomszédságában, mellynek filiája.

Bilitz. Nagy Bilitz, és kis Bilitz, elegyes tót faluk Nyitra Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszenek Zámbokréthez nem meszsze a' Vághujhelyi 's Trentsényi út óldalán. Határjai jó termékenységûek, fájok tûzre elég, legelôjök hasznos, 's más középszerû javaik szerént, második Osztálybéliek.

Bilitzi fördô. Nyitra Vármegyében, nevezetik a' mellette lévô falutól, hasznos voltára nézve nevezetes, a' savanyú viz' forrása ollyan foganatosságúnak mondatik lenni, mint a' Spáhi vagy Füredi víz. Mednyánszky Urak birják.

Bilics. Szabad puszta Bács Vármegyében, fekszik Zomborhoz nem meszsze, mellynek filiája.

Billét. Elegyes falu Torontal Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara. Lakosai katolikusok, és ó hitûek, Bogáros, és Nagy Jecsának szomszédságokban.

Határ-

Határja jó termékenységû, 's vagyonnyai is külömbfélék.

BILKE. Tót falu Bereg Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai többnyire ó hitûek, fekszik Borsova vizétöl nem meszsze, határja nagy, és minden féle gabonát terem, trágyázás nélkül is, elegendô fája van, és a' Szigeti só házból, só hordással pénzt kereshetnek; de mivel legelôje szoross, és egy része a' határnak gyakorta sértetödik a' víz áradások által piatzozása is távol lévén, második Osztálybéli.

BILLEGE. Szabad puszta Szala Vármegyében, birtokosa Nedeczky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Leszencze Tomajnak szomszédságában, mellynek filiája, 's hozzá hasonlító termékenységgel bír.

BILLEG. Hajdan nevezetes remete hely vala Györ Vármegyében.

BILLEG. Szabad puszta Komárom Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, fekszik Morskának szomszédságában, mellynek filiája.

BINIS. Bánatbéli falu Krassó Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, fekszik Bogtsánhoz nem meszsze.

BINLOK. Banátbéli falu a' Csakovári kerületben, fekszik Dentához fél mértföldnyire.

BINYOCZ. *Binyovce.* Elegyes falu Posony Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' felsó Szigetbéli járásban, határbéli földgyének jó termékenységéhez, 's külömbféle javaihoz képest, elsô Osztálybéli.

BIR. Oláh falu Szabolts Vármegyében, birtokosa Kállay Uraság, fekszik a' Nádudvári járásban, három nyomásbéli földgye búzát trágyázás nélkül is terem, réttyei jók, legelôje, itatója alkalmatos, piatzása két, három, négy, öt mértföldnyire, Királyi dézmát nem adnak, száraz malma helyben, vízi malma pedig két mértföldnyire, határja ambár szoross, és fája sintsen, mind azáltal termékeny voltához képest, elsô Osztálybéli.

BIRDA. vagy *Birde.* Elegyes falu Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik Temesvártól két mértföldnyire. Határja jó termékenységû.

BIRIAN. vagy *Birjdn.* Elegyes falu Baranya Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, határja termékeny, más javain kivül vagyonnyainak

eladására jó alkalmatossága van, elsô Osztálybéli.

Birkis. Oláh falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara.

Biritó. vagy *Bier*. Szabad puszta Tolna Vármegyében, fekszik Paksnak szomszédságában.

Birna. Elegyes falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara.

Birocz. *Kis Birócz, Birovcze*. Tót falu Trentsén Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik Vág vize partyán, Adamóczon alól fél mértföldnyire, a' víz tulsó partyán fekvô, nagy Bióczal, által ellenben, sik mezôségû, bort, és gabonát bôven termô helyet foglalt, tserjés dombjai vagynak, savanyú forrásai gazdagok, és tsudálatos természetüek mivel a' honapokkal fogy, és nevekedik savanyúságok, sôt bizonyos idôkben mintegy édes ízek van, elsô Osztálybéli.

Birocz. *Nagy Birócz, Velka Bierovcze*. Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Gróf Illésházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Turnához nem meszsze, mellynek filiája, temploma *Szent Mártonnak* emlékezetére szenteltetett, 's a' Trentsényi Uradalomhoz tartozik, jó tulajdonságaihoz képest, elsô Osztálybéli.

Birod. Szabad puszta Tolna Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, fekszik Gyulához, mellynek filiája, nem meszsze.

Biró. *Georgelbrun*. Szabad puszta Moson Vármegyében, 's az Óvári Uradalomhoz tartozik, fekszik Szent Jánosnak szomszédságában.

Birtiny. vagy *Birtgin*. Oláh falu Bihár Vármegyében, a' Váradi járásban, földes Ura Gróf Haller Uraság, határbéli sovány vagyonnyaihoz, 's tulajdonságaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

Bisr. vagy *Bisse*. Magyar falu Baranya Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Pétsi járásban, határbéli szántó földgyei gazdag termékenységüek, fája, és legelôje elég, földgyének egy darabja ugyan homokos, mindazáltal elsô Osztálybéli.

Bisko. Rév Tolna Vármegyében.

Biskupitz. Két tót falu Trentsén Vármegyében, egyiknek földes Ura a' Nyitrai Püspökség, másiknak pedig Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszenek Nagy Chliveñek szomszédságában, melly-

mellynek filiáji. Határjainak termékeny földgyeikhez képest, első Osztálybéliek.

BISTA. *Bistova.* A' Sassini Uradalomhoz tartozik.

BISTE. *Kis Biste.* Magyar falu Abauj Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok. Határja középszerű, réttyei meglehetősek, de kevés legelője lévén, mivel piatzozása is távol esik, második Osztálybéli.

BISZFLEK. Német falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, olly tulajdonságokkal bír, mint Borostyánkő; de mivel a' földgye soványabb, második Osztálybéli.

BISZTERETZ. *Nagy, és kis Bisztereteż. Bisztricż. Bisztratż.* Tót faluk Árva Vármegyében, földes Ura Medveczky Uraság, lakosai katolikusok, fekszenek Nagy falutól nem meszsze. Határjaik jó termékenységűek, réttyei hasznosak, legelőjök elég, második Osztálybéliek.

BISZTRA. *Felső Bisztra.* Orosz falu Bereg Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik a' Munkácsi Uradalomban, lakosai ó hitűek. Határbéli földgyei, a' partos helyek miatt soványak, 's nehéz miveltetésűek, réttyei jók, legelője elég, fájok hasonlóképen; de hasznos piatzok nem lévén, negyedik Osztálybéli.

BISZTRA. *Kis Bisztra, Vesnya Bisztra.* Tót falu Bereg Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai ó hitűek, fekszik Fekete Patakhoz nem meszsze. Határbéli földgye soványas, réttyei jók, legelője hasonlóképen, fája is van elég, harmadik Osztálybéli.

BISZTRA UJFALU. Bihar Vármegyében.

BISZTRA. *Nagy Bisztra.* Orosz falu Bereg Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai ó hitűek, fekszik az előbbeniektől nem meszsze. Határja soványas, 's leg inkább zabot terem, legelője jó, de szoross; réttyei hasznosak, fája mind a' kétféle, makkja is saját határjában, harmadik Osztálybéli.

BISZTRA. Tót falu Gömör Vármegyében, birtokosa Gróf Koháry Uraság, lakosai evangelikusok, fekszik Ratkótol nem meszsze, Fillér mellett, magos, és kopasz hegyek alatt, lakosai rész szerént földmivelésből, rész szerént pedig vas hámorokból élnek, 's vastag szűr posztókat is készítenek némellyek.

mellyek. Határja három nyomásbéli, vagyonnyai középszerûek, másodikOsztálybéli.

BISZTRA. Tót falu Sáros Vármegyében, birtokosai Dessöfy, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Hanusfalván alól, mellynek filiája, tapoly vize partyán, nap keletrôl a' közelebb lévô hegyekböl le folyó patak hasíttya, napkeletre Zemplén, napnyugotra pedig Sáros Vármegyéhez tartozik, földgye termékeny mellynek egy nyomása jobb miveltetést kiván, réttyeinek némelly része sárjút is hoz, legelôje, és fája elég, szükséges piatzozása sints meszsze, elsô Osztálybéli.

BISZTRA. Tót falu Sáros Vármegyében, birtokosa G. Aspermont Uraság, legelôje elég, fája is tûzre; de mivel réttye, és földgye nem olly termékeny, a' harmadik Osztályba számláltatott.

BISZTRA. *Turia Bisztrának* is hívják, hogy a' más Bisztrától megkülömböztessék, tót falu, Ungvár Vármegyében, földes Ura Gróf Klobusiczky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Bereg Vármegyének széle felé. Határja soványas, negyedik Osztálybéli.

BISZTRA. Ó *Bisztra*, Tót falu Ungvár Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai ó hitûek, fekszik a' Karpat hegyeknek legmagossabb részeinél, kis határa van, negyedik Osztálybéli.

BISZTRA. *Orosz Bisztra.* Tót falu Zemplén Vármegyében, birtokosai Gróf Keglevits, és Hevesy Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik a' Gálszétsi járásban. Határja három nyomásbéli, 's ha trágyaztatik meglehetôsen terem, legelôje elég, fája is tûzre, malma helyben, itatója alkalmatos, vagyonnyait eladhattya Eperjesen, Sóváron, de mivel határja szorgalmatos mivelést kíván, második Osztálybéli.

BISZTRA. Orosz Bisztra. Tót falu Zemplén Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai ó hitûek, fekszik Sztropkóhoz más fél mértföldnyire. Határja soványa, és köves, réttyei jó szénát teremnek, legelôje elég, fája mind a' kétféle, piatzozása *Ungváron*, *Nagy Mihályon*, *Homonnán*, harmadik Osztálybéli.

BISZTRA. Más orosz falu Zemplén Vármegyében, birtokosa a' KirályiKamara, fekszik Nagy Kázmérnak szomszédságában, mellynek filiája. Határja búzát is terem, réttyei

réttyei jók, legelője elég, fája tűzre, és épületre; de mivel földgye hegyes, és nehezen miveltetik, harmadik Osztálybéli.

BISZTRA. Nevezetes hegy Liptó Vármegyében, melly számos vadketskéket nevel, arany, és réz értzet is ásnak kebeléből.

BISZTA. Elegyes falu Máramaros Vármegyében.

*BISZTRICZA. Elegyes falu Baranya Vármegyében, birtokosa Melczer Uraság.

BISZTRICZA. vagy *Bisztrizány*, *Bisztriczin*. Elegyes falu, Bars Vármegyében, birtokosai kölömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Nyitra Vármegyének szélén, Prividgyéhez két mértföldnyire a' Zólyomi Püspöki Megyében. Határja közép termékenységű.

BISZTRICZA. *Kis Bisztricza*. Elegyes tót falu Bereg Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Duszinától nem meszsze. Határja soványas, harmadik Osztálybéli.

BISZTRICZE Pataka. Trencsén Vármegyében, hegyek között fakad nem meszsze a' Poprádi víznél, mellyel Bisztricz Váránál öszve foly, 's mind a' kettő Vág vizével elegyedik, igen sebess lefolyása van.

BISZTRITSKA. Tót falu Nógrád Vármegyében, birtokosa Szent Iványi Uraság, fekszik Dévénytöl egy mértföldnyire, lakosai között számos paraszt kerékjártók vannak, 's e' kézi munkán kivül, tserép edénnyel, hordókkal, kotsik tsinálásával, kerekekkel, fa árúlással kereskednek, makkos erdei jók, holott sok sertéseket hizlalnak, piatza Losonczon, és Rimaszombatban, főzelékje is terem, első Osztálybéli.

BISZTRITSKA. Tót falu Turocz Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik Kis Szoczócznak szomszédságában, mellynek filiája, hajdan Bisztriczei János birtoka volt, a' mint KÁROLY Királynak diplómája mutatya; szántó földgyei, 's legelője is jó, hasonló nevű patak mossa határját, hegyein egy nagy tó van, réttyei kétszer kaszáltatnak, legelője elég, piatzozása Szent Mártonon, és Mosóczon, fája tűzre szabad; első Osztálybéli.

BISZTRICZA. Folyó víz Zólyom Vármegyében, melly több vizekből, 's patakokból foly öszve; ezeknek eredeti kútfője Király fortásának, tótúl *Kralova studnának* nevezetik, Hole helgyében fakad,

és végre Garam vizével egyesûl.

BISZTRICSEN. Elegyes falu Bárs Vármegyében, Oszlány Városától nem meszsze, lakosai katolikusok, határja meglehetôs termékenységû.

BISZTRICE. *Bisztricz.* Alsó, felsô, és köz Bisztricze, elegyes faluk Szala Vármegyében, fekszenek Bellatinczhoz nem meszsze, termésbéli vagyonnyaikra nézve, elsô Osztálybéliek.

BITAROVA. Tót falu Trencsén Vármegyében, lakosai katolikusok, kis határa kopasz hegyeken helyheztetett, körûlöttök mindazáltal földgye termékeny. Fekszik a' Lietai Uradalomban, középszerû vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

BITVA. Folyó víz Veszprém Vármegyében: erdôkbôl származik sebes folyásával, nem bô, és nem is mély, de szüntelen való folyása által megérdemli a' fel jegyzést; igen jó ízû rákok vagynak benne, napnyugot felé Mihályháza falu alatt Marczal patakával egyesûl.

BIZEG. *vagy Nagy, és Kis Bize.* Szabad puszták Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Széchényi Uraság, fekszenek Martzalihoz nem meszsze, mellynek filiáji. Jól termô földgyeik vagynak.

BLASOTZ. *Blasovce.* Tót falu Túrotz Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Mosótz, és Várallya között, közel Túrotz vizéhez. Határja középszerû, vagyonnyai sem utolsók, második Osztálybéli.

BLASOVA. *Blaszesova.* Elegyes falu a' Bánátban Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai többnyire oláhok, és sertéseknek hízlalásával kereskednek. Határja jó termékenységû, fája, legelôje bôven van.

BLATNICZA. Régi Vár, és tót falu Túrotz Vármegyében, birtokosai Gróf Révay, és Báró Prónai Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik a' régi Vár alatt, Netzpalnak szomszédságában, mellynek filiája, folyó vizén fûrész, és ôrlô malma van. Határbéli szántó földgyei jók, gazdagok, és könnyen mivelhetôk, réttyei hasznosak, fájok tûzre, és épületre, legelôjök elég, piatzok Mosótzon, 's a' Bánya Városokban is pénzt kereshetnek, elsô Osztálybéli.

BLATNIK. Nagy kôsziklának neve Liptó Vármegyében

ben, a' mellynek torony formája van.

BLAVA. Folyó víz Poson Vármegyében, ered hasonló nevezetű hajdani Várnak kősziklás oldalából, 's nevezetes azért, mivel soha bé nem fagy, 's számos malmok' hajtása, és néhány faluk vidékjeinek nedvesítése után Dudvággal elegyedik.

BLUMENTHÁL. Német falu a' Bánátban, fekszik Lippától nem meszsze.

Blumenthálnak nevezteték Poson Városának külső része, a' melly a' Ketske, Vám, Magyar, 's Ispotály kapuk előtt vagyon, egész a' lineáig.

BOBAKOVA. Irtvány Nyitra Vármegyében.

BOBDA. Elegyes falu Torontal Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik az Új Pécsi járásban, Gyertyánostól nem meszsze. Határja bőven terem.

BOBOGDÁN. Strassa faluhoz tartozik.

BOBRO. Népes tót falu Árva Vármegyében, fekszik Namesztóhoz fél mértföldnyire, 's néhai Gusztinyi Jánosnak vólt Nyitrai Püspöknek születése helye, földes Ura a' Királyi Kamara, szép templomát a' falu épittette, lakosai katolikusok, és föld miveléssel, 's vászonnal való kereskedéssel élnek. Határja meglehetős termékenységű, réttyei jók, legelője hasznos, és tágas, második Osztálybéli.

BOBRÓTZ. *Nagy Bobrótz, velki Bobrovecz.* Tót népes mezős Város Liptó Vármegyében, földes Ura Okolitsányi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szent Miklóshoz ¼. órányira, nevezetes arról, hogy lakosai szokatlan (*dialectussal*) beszédbéli külömbözö hangzattal élnek, határbéli földgyének fele elég termékeny, fele pedig középszerű, 's jó trágyázást kíván, legelőt meddő marháiknak bérleni szoktak, fájok tűzre elég, tejek, vajok, gyümöltsök hasonlóképen, Sz. Miklóson piatzok közel, első Osztálybéli.

BOBRÓTZ. *Kis Bobrótz, mali Bobrovecz.* Tót falu Liptó Vármegyéb. nem meszsze Nagy Bobrótztól, birtokosa a' Királyi Kamra, 's a' Likavai Uradalomhoz tartozik. Határjának, 's vagyonnyainak tulajdonságai az előbbenihez hasonlítanak, 's ez is első Osztálybéli.

BOBROVNIK. Tót falu Liptó Vármegyében, hajdan Hodásznak hívták, Bobrovniczky, Andaházy, és Kubinyi

nyi Urak bírják, lakosai katolikusok, fekszik Sz. Máriának szomszédságában, mellynek filiája. Ambár földgyének egy harmad része soványas, 's határja dombokon lévén nehezebben miveltetik; de mivel elegendő mezeje van, mellynek $\frac{2}{3}$. része meglehetősen terem, és elegendő tűzre való fája is lévén, az első Osztályba számláltatott.

BOBROVNYIK. Tót falu Trentsén Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Turnának szomszédságában, mellynek filiája, nevezetes termésbéli javaihoz képest, első Osztálybéli.

BOBOSTYA. *Bobostya*, oláh falu Bihar Vármegyében.

BOBOT. Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Gróf Illésházy Uraság, lakosai katolikusok, szántáson, 's vetésen kivül sáfrányt is termesztenek, temploma a' SZENT HÁROMSÁGNAK tiszteletére épült, Bobot Lehotának filiája, határbéli földgye, réttye, legelője bőv, és elegendő, első Osztálybéli.

BOCZA. *Bocza Bánya, Bocza Regia.* Mező Város Liptó Vármegyében, birtokosa a' Királyi Bányászi Kamara, fekvése egy mély völgyben esik, melly meredek bértzekkel kerittetett, Hybbétől nem meszsze, jóféle bányák vagynak benne; az ide való arany leg jobbnak tartatik; határbéli földgye búzát nem terem; harmadik Osztálybéli.

BOCZA. *Szent Iván Bocza*, tót falu Liptó Vármegyében, Királyi Botza mellett, birtokosa Szent Iványi Uraság, lakosai katolikusok. Határja soványas, vagyonnyai is selejtesek.

BOCZA. Nevezetes hegy Liptó Vármegyében, hajdan igen gazdag arany bányája vólt; de most nem a' leg jobb állapotban van.

BOCZAI FORRÁS. Savanyú víz Liptó Vármegyében, mind kedves ízére, mind pedig hasznos tulajdonságára nézve leg első e' Vármegyében, kivált a' gyomor tisztításra igen alkalmatos; sok források vagynak itten közel egy máshoz.

BOCZA VIZE. Folyó víz Liptó Vármegyében, melly a' Boczai hegyekből ered, Király Lehota alatt Vág vizével egyesül.

BOBZFÖLDE. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosa a' Veszprémi Püspökség, és más külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik

Csatár-

Csatárnak szomszédságában, e' helység rész szerént Nemességből áll, határja nem nagy, és hegyes, réttye kevés, de jó; legelője szoross, szőlő hegye elég nagy, erdeje nintsen, mivel határja a' záporok, és *Valiczka* vize által gyakorta elöntetik, harmadik Osztálybéli.

Boczfölde. v. *Bonczodfölde*. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik Bödének szomszédságában, melly ennek filiája, lakosai katolikusok. Határja közép termékenységű, borai középszerűek, földgye néhol soványás, második Osztálybéli.

* Boczonad. v. *Bocsolad*. Magyar falu Heves, és Külső Szolnok Vármegyében, földes Ura Almásy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Bódhoz nem meszsze, határbéli földgye jó, piatzozása Egerben, és Gyöngyösön nem meszsze, szilvássai jók, kertyei hasznosak, keresetre alkalmatos módgyok, malma igen közel, a' községnek réttye, és földgye van, legelője szoross, helyben fája, makkja, nádgya, és szőlő hegyei nintsenek, harmadik Osztálybéli.

Bocs. Magyar falu Heves, és Külső Szolnok Vármegyében, földes Ura az Egri Püspökség, és mások, lakosai katolikusok, fekszik Bátornak szomszédságában, mellynek filiája, határbéli földgye termékeny, réttye kétszer is kaszáltatik, és hasznos szénát hoz, piatzozása nem meszsze, legelője elég, itatója alkalmas, fája tűzre, és épületre elég, 's makkja is helyben; mivel pedig malmai helyben nintsenek, 's réttyeit is az árvizek néha elöntik, második Osztálybéli.

Bocsa. Szabad puszta Pest Vármegyéb. birtokosai több Uraságok, fekszik Vadkerthez nem meszsze, mellynek filiája.

Bocsárd. Elegyes falu Abaúj Vármegyében, földes Ura Báró Mesko Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Hernádhoz közel, Kassa Városához sem meszsze, határja termékeny, és fája mind a' kétféle, az Uraságnak szomszéd helységeiben; de a' réteknek, és a' legelőnek kevés volta miatt, második Osztálybéli.

Botsár. Bánátbéli falu Torontal Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik Nagy Becskerekhez nem meszsze. Határja jó termékeny-

kenységû, vagyonnyai külömbtélék, elsô Osztálybéli.

BOCSKA. Elegyes falu Szala Varmegyében, birtokosa Inkey Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szent Balásnak szomszédságában, mellynek filiája, határbéli földgye középszerû, szôleje, erdeje, malma, és borainak eladására jó módgya; második Osztálybéli.

BOCSKA. Tót falu Zemplén Vármegyében, Batska nevezet alatt.

BOCSKÓI. Uradalom Máramaros Vármegyében, magában foglállya e' következô helységeket: úgy mint Bocskó, Lonka, Roszuczka, Kabala Polyana, Kaszo Polyana, Bocsko Raho, Borkút, Körös mezô.

BOCSKO. *Kis Bocsko.* Elegyes lakosú falu Máramaros Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik felsô Visónak szomszédságában, mellynek filiája, a' Tiszával napnyugotról öszve folyó pataknak partyán kitsiny, de jó fekvése, 's jó savanyú víz forrása is van, lakosai szálak készítéséböl élnek, szomszédságban legelôje elegendô, és mind a' kétféle fája is lévén, második Osztálybéli.

BOCSKO. *Nagy Bocskoy.* Elegyes falu Máramaros Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai többnyire hajósok, fekszik Sziget mezô Városnak szomszédságában, nagy só háza van, és keresetre jó módgya, fûrész malma is lévén, elsô Osztálybéli.

BOCSKO. Szabad puszta Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, fekszik Vízvárnak szomszédságában, mellynek filiája, határja gazdagon termô.

BOCSKO. Orosz falu Ugotsa Vármegyében, birtokosa Báró Berényi Uraság, fekszik a' hegyek között; szántó földgyei középszerûek, legelôje elég, réttyei jók, fája, makkja elég; de szántó földgyeinek felsô része soványas, réttyei essôs idôkben elöntetnek, sôt néha szénáját el is hordgya az árvíz, harmadik Osztálybéli.

* BOCSKO RAHO. Az R. betûben.

BÓD. Magyar falu Abaúj Vármegyében, lakosai leg inkább reformátusok, fekszik a' Fûzéri járásban, határja középszerû.

BÓD. Magyar falu Heves, és Külsô Szolnok Vármegyében, földes Ura Sági Uraság, határbéli földgyének némelly

része, trágyázás nélkûl is termékeny, piatzozása Egerben, és Gyöngyösön nem meszsze, szilvássa hasznos, keresetre jó módgya, a' községnek földgye, és réttye van, legelője szoross, szôlô hegye, fája, és makkja nintsen, harmadik Osztálybéli.

BÓD. Szabad puszta Fejér Vármegyében, földes Ura Gróf Sándor Uraság. Nevezetes arról, hogy hajdan benne a' Nazarénusok laktak, a' kiknek klastromjok, és Szentegyházok még ma is fen áll.

BODA. Elegyes falu Baranya Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, minden javai vagynak, 's méltán elsô Osztálybéli.

BODA. *Felsö Boda.* Elegyes lakosú falu Baranya Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, jó tulajdonságai szerént, elsô Osztálybéli.

BODA. v. *Bodovitza.* Horvát falu Somogy Vármegyében, birtokosai Niczky, és Jankovich Uraságok, lakosai katolikusok, szôlô hegye ugyan nintsen; de más javakkal bôvelkedik, elsô Osztálybéli.

BODAFALVA. Tót falu Liptó Vármegyében, tótúl *Bodicze*, földes Ura Palugyai Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sz. Mihálynak szomszédságában, mellynek filiája. Nevet adott Boda Familiának, a' kiktöl Palugyaiak erednek, Okolicsányi, Zmeskál Familiákkal egyetemben; határjának 1. része nehezebben miveltetik; de legelôje elég vagyon, és két része határjának jól termô, fája elég tûzre, és épületre is az Uraságnak engedelmével, Szent Miklóson piatzozása fél órányira, elsô Osztálybéli.

BODAFALVAI nagy kôsziklák, mellyek a' *Deménfalvai* nevezetes kôsziklák után foglalnak helyet nagyságokra nézve.

BODAHELY. Elegyes falu Sopron Vármegyében, lakosai katolikusok, sok, és jó salétromot fôznek határjában; melly középszerû lévén, második Osztálybéli.

BODAJK. Mezô Város Fejér Vármegyében, földes Ura Báró Prényi Uraság, fekszik Mórtól fél mértföldnyire, dél felé szép erdôs hegyetske alatt; Galya vizétöl fél órányira, lakosai magyarok, és katolikusok, határja jó, és szôlô hegyei termékenyek, réttyei

réttyei alkalmatosak, fördő háza nevezetes, és sokaktól látogattatik, melly melegíttetik, és az elesett gyenge tagoknak erősítésére alkalmatosnak állíttatik, első Osztálybéli.

BODAK. *Kis Bodak.* Elegyes falu Poson Vármegyében, birtokosa Gróf Viczay Uraság, fekszik a' Csalóközben, a' Duna mellett, Bőstől más fél mértföldnyire. Határja, 's vagyonnyai is középszerűek, második Osztálybéli.

BODAK. *Nagy Bodak.* Elegyes falu Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, nevezetes víz gáttya Mikovinyi által készíttetett, vízi malmai hasznosak, és halászattya is elégséges. Határbéli földgye jó, vagyonnyai hasznosak, keresetre, és piatzozásra alkalmatos helye lévén, első Osztálybéli.

BODE. Szabad puszta Veszprém Vármegyében, fekszik Ajka Rendeknek szomszédságában, mellynek filiája.

BODGYÁN. Elegyes falu Bács Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, klastrom is van benne. Fekszik Vaiszkának szomszédságában, mellyhez hasonlító.

BODINA. Tót falu Trentsén Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Hradnától nem meszsze, határja középszerű, erdeje, legelője elég, második Osztálybéli.

BODMOGIL Hegye. Temes Vármegyében, e' hegy igen magos Krassó körül.

BODÓFALVA. Régi tót falu Túrótz Vármegyében, birtokosa Bodó Uraság, tótúl *Bodovitze*, hajdan Othmárnak is neveztetett, mivel IV. BÉLA 1258ban Othmár Pálnak ajándékozta, fekszik Mosócztól mintegy fél mértföldnyire. Határja középszerű.

BODOGLÁR. Szabad puszta a' Kis Kúnságban, fekszik Halashoz nem meszsze. Határja gazdag termékenységű.

BODÓHÁZA. Magyar falu Bihar Vármegyében.

BODÓHÁZA. Szabad puszta Poson Vármegyében, fekszik Egyházfalvának szomszédságában, mellynek filiája. Határja, legelője elég, alkalmatos piatza, és malma van; fája kevés, réttyei középszerűek, második Osztálybéli.

BODOK. *Nagy Bodok.* Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Gróf Berényi Uraság,

ság, lakosai katolikusok, fekszik Nagy Tapoltsányhoz egy mértföldnyire N. Rippénytöl, a' hol Pósta van fél órányira; Csermendtöl egy órányira, 's ennek filiája. Hajdani erőssége nevezetes vala, melly sántzokkal, és kőfallal van körül véve, négy szegletre épült, és szép jeles kinézést szolgáltat. A' Várban lévő kápolnán kivül, még más templom is vagyon a' falu végén. Száraz völgynek neveztetik az a' két halom között lévő völgy, mellyben Bodok fekszik.

Bodok. *Puszta Bodok.* Szabad puszta Nyitra Vármegyében, Nagy Bodok mellett, birtokosa Jezerniczky Uraság.

Bodok. *Kis Bodok.* Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik Püskinek szomszédságában, mellynek filiája, fája tűzre, és épületre, szőlő hegye, legelője is elegendő, réttyei jók, de malma, piatzozása távol esik, földgyei középszerűek, második Osztálybéli.

Bodok. Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura a' Nyitrai Káptalan, fekszik Pogránytól $\frac{3}{4}$. órányira, 's annak filiálissa, lakosai katolikusok, a' természtésre minden adományra nézve jó, 's mivel közel esik Nyitrához, elsö Osztálybéli.

Bodóka. Vas hámor Torna Vármegyében.

Bodoló. *Nagy Bodoló.* Magyar falu Abaúj Vármegyében, birtokosa Szent Imrei Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szepsi Városának szomszédságában észak felé, II. Lajos Finke Jánossal eltserélte vala. Híresíttetett az előtt a' Törökök ellen készűlt erősségével, határja középszerű, réttyei jók, erdeje nintsen, *Bodva* folyó vize alatta foly, második Osztálybéli.

Bodoló. *Kis Bodoló.* Elegyes lakosú falu Abauj Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik közel Szepsi Városához. Határja jól termő, de legelője szűken van, fája is kevés lévén, második Osztálybéli.

Bodoló. Magyar falu Gömör Vármegyében, földes Urai Fáy, és ez Egri Káptalanbéli Uraság, fekszik Baraczának szomszédságában, mellynek filiája, 's hozzá vagyonnyaira nézve hasonlító.

Bodola. vagy *Bodolya.* Jó magyar falu Baranya Vármegyé-

megyében, birtokosa a' Pétsi kis Papság, minden javain kivül eladásra is jó alkalmatossága lévén, méltán elsô Osztálybéli.

BODOLYA. Magyar falu Baranya Vármegyében, birtokosa F.K.H. Aszszony KRISZTINA, lakosai katolikusok, termékeny tulajdonságaihoz képest, elsô Osztálybéli.

BODONCZ. Tót falu Vas Vármegyében, földes Urai Gróf Nádasdy, Gróf Szápary, és Gróf Battyányi Uraságok, lakosai katolikusok, határja meglehetôs termékenységû; de földgyének egy részbéli soványsága miatt, a' második Osztályba tétetett.

BODONFA. Elegyes falu Vas Vármegyében, földes Ura Zarka, és más Uraságok, a' kiknek kastéllyával díszeskedik. Lásd Badonfa név alatt.

BODONHELY. Elegyes falu Sopron Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Raba mellett, Csornától más fél mértföldnyire, határja soványas, 's tsekély vagyonnyaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

BODONY. Magyar falu Heves, és Külsô Szolnok Vármegyében, földes Ura Hertzeg Grasalkovich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Tisza mellett Gyöngyöstöl három mértföldnyire, határbéli földgyei jók, réttyei kétszer kaszáltatnak, piatzozása nem meszsze, legelôje elég, és hasznos, itató helye alkalmatos, fája tûzre, és épületre elég, makkja tsekély áron szerezhetô, malma helyben száraz, és vízi; elsô Osztálybéli.

BODONY. *Alsó Bodony.* Magyar falu Nógrád Vármegyében, birtokosa Muslay Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Romhánynak szomszédságában, mellynek filiája, határja középszerû, második Osztálybéli.

BODONY. Felsô Bodony, magyar falu, vagy szabad puszta Nógrád Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik Kis Bodonytól nem meszsze, 's hozzá hasonlító.

BODONY. Elegyes falu Baranya Vármegyében, birtokosa Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Pétsi járásban. Határja gazdag, vagyonnyai jelesek, elsô Osztálybéli.

BODONLAKA. vagy *Bodonlak.* Tót falu Sáros Vármegyében, birtokosa Zombory Uraság, lakosai katolikusok, fekszik

fekszik Szent Györgyhöz közel, mellynek filiája. Határbéli földgye középszerû, réttye, és legelője elég, erdöje mind a' két rendbéli fát bôven szolgáltat, piatzozása sints meszsze, második Osztálybéli.

BODORFA. Német, és elegyes falu Szala Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik Káptalanfához közel, mellynek filiája, 's tulajdonságaira nézve is hozzá hasonlító.

BODORFALVA. *Bodorova.* Tót falu Túrótz Vármegyében, földes Ura Gróf Nyáry Uraság, hajdan Vida földgyének neveztetett, régi Vida nevû birtokosáról, határbéli földgye középszerû, réttye kétszer kaszáltatik, legelöje tsekély, fája tûzre, és épületre elég; piatzozása Mosótzon; van a' községnek is egy réttye, második Osztálybéli.

BODORK. vagy *Bodrog.* Magyar falu Somogy Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Osztopánynak szomszédságában, mellynek filiája, határbéli földgye termékeny, de kevés, 's szôlô hegye sem lévén, második Osztálybéli.

BODORKA. Szabad puszta Nyitra Vármegyében, földes Ura a' Religyiói Kintstár, fekszik Assakürthöz közel, mellynek filiája.

BODORK. Oláh falu Arad Vármegyében, lakosai egyesültek, fekszik az Aradi járásban. Határja jó termékenységû.

BODRICZA. Elegyes falu Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Smideg Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Atadnak szomszédságában, mellynek filiája, 's hozzá hasonlító.

BODROG VÁRMEGYE. *Comitatus Bodrogiensis, Bodroger Gespanschaft.* Nenezetét vette e' szavaktól, *vode Roch*, melly annyit tészen, a' tót nyelvben, mint *vizeknek szarva*, mint hogy e' Megyében, Duna, és Tisza vize öszve folyván, mintegy hegyes szegeletet formál. Innen származott annakutánna Bodrog Városának nevezete, mellytöl mint e' Vármegyének fô Városától tulajdoníttatott vala e' név az egész Vármegyének. Melly betsben tartatott hajdan Bodrog Városa, abból kitetszik, mert SZENT LÁSZLÓ KIRÁLY a' Húsvéti Innep napokat itten töltvén, egy Királyhoz méltó szállásán fogadá el itten a' külsô Országi Követeket, a' mint Túró-

tzi (*a*) emlékezetben hagyta, Bonfin is (*b*) emlékezetet tesz felôle. Öszve kaptsoltatott vala e' Vármegye a' sok perlekedések után Bács Vármegyével, MDCCXXIdik esztendôben; de MDCCXLVIIdikben egymástól elválasztatott; noha még mostis néminémû megegyezése van az említett Vármegyével. Fekszik Duna, és Tisza vizek között *Sclavoniának*, vagy tót Országnak szomszédságában. Határosok vele napkeletre Bács Vármegye, napnyugotra pedig Temes Vármegye; északra ellenben tót Ország. Folyó vizei az említett Duna, és Tisza vize, tavai igen számosak, kivált nedves idôknek alkalmatosságával. Nevezetes hegye Sorinnál áll magassan felemelkedve, nagy, és kopasz hegy; de kút fôk nélkûl szûkölködik; allyát Tisza vizéböl széjjel folyó tavak nedvesítvén, sûrû, és nagy szál nádakkal vétetik körûl; napkeletre pedig Tisza vize alatta foly. Magassága a' hegynek olly nagy, hogy tetôjéröl Nándor Fejérvárat, ambár tôle tizennégy mértföldnyire fekszik, szépen megláthatni: terjedése pedig mintegy két mértföldnyire van, 's termô szôlôkkel ékesíttetett. Tetôjére a' Magyarok, hajdan kastélyt építettek vala, mellyet *Tételnek* neveztek. Erdôi nintsenek; hanem a' helyett nádal, szalmával, és száraztott marha ganéjjal tüzelgetnek, a' köz emberek. Nevezetes tóvábbá e' Vármegyében, a' Rómaiak' sántza, melly nehány mértföldnyire terjed, 's felôle azt állíttyák a' Történet írók, hogy itten vala az a' nagy tó, mellyben hajójikat a' Rómaiak készítették; de már most annak helye rétekké változtattatott. Térsége e' Vármegyének kiváltképen termô, és minden életre megkívántató javakkal bôvelkedik; búzája, bora, sajtya, teje, vaja, külömbféle marhái, vadai nagy bôvséggel vannak; hala igen is sok, vadászattya gazdag, és hasznos. Levegôje ellenben néhol az álló tavak, és motsárok miatt nem leg egésségesebb: de lakosai hozzá szokván, ezzel keveset gondolnak.

(*a*) Chronici Parte II. Cap. LIX. p. 69.
(*b*) Decade 1. Libr. 1. p. 20. 25.

BODROG. Nevezetes, és nagy folyó víz Zemplén Vármegyében, ered több folyó vizek-

vizekből, úgy mint *Latorcza*, *Laborecz*, *Ondava*, és *Ipoly* vizekből, Zemplén Városa felett. Innen lefoly Ladnótz, és Szomotor között, az utánn Szôlôske, és Sziget között lefolyván, Borsit, felsô, és alsó Bereczkit, majd egy felôl Újhelyt, más felôl Vajdát elhagyván, Ardó mellett foly Sárospatak alá; hol igen gazdag lévén halakkal, a' lakosoknak oltsó pénzen szolgáltat, innen *Petrahót*, *Olaszit*, *Zsadányt*, *Vámos Újfalut*, *Liszka Városát*, *Kisfaludot*, *Bodrog Keresztúrt*, meghaladván, *Tokaj* Városánál a' Tiszában szakad, mellyet jó ízû, és számos halaival gazdagít.

Bodrog. Magyar falu Somogy Vármegyében, lakosai katolikusok. Határja jó termékenységû.

Bodrog. *Hodos Bodrog*, elegyes falu Arad Vármegyében.

Bodrogköz. Így neveztetik Zemplén Vármegyében egy járás, vagy vidék, melly a' Tisza, 's Bodrog között vagyon, 's a' vizek áradásakor nagy része elboríttatik, és rajta sok szigeteket, 's tavakat formál, melly leg inkább térségén emésztetik el.

Bodrog Keresztúr. Hegy allyai Város Zemplén Vármegyében, a' K. betûben.

Bodruzal. Orosz falu Sáros Vármegyében, földes Ura Gróf Aspermont Uraság, e' helységnek leg inkább legelôjében, és fájában áll java, földgye sovány, melly miatt negyedik Osztálybéli.

Bódva. vagy *Boldva*. Magyar falu Borsod Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, többen reformátusok, fekszik Sziráknak szomsédságában, mellynek filiája, Vamostól sem meszsze Bódva vize mellett, pusztája közel, Miskolczi piatzozása egy órányira van, legelôje elég, fája épületre, és tûzre, szôlô hegyeitöl K. dézmát nem adnak, és meglehetôsek, malma helyben, elsô Osztálybéli.

Bódva. vagy *Boldva* vize, ered a' Jászói hegyekben, és az öszve folyó patakotskákkal öregbedvén Szepsi Városa alatt, majd *Bodoló*, és *Péder* mellett foly, 's magába vévén *Kanyaptát is*, Torna Vármegyébe foly által; minekutánna Abaúj Vármegyében, mintegy két mértföldnyi futását elvégezte.

Bódva. Folyó víz Torna Vármegyében Jolsva, és Po-

trajnek vizeiből veszi eredetét, 's Borsod Vármegyében, Miskoltzhoz nem meszsze Sajó vizével egyesûl.

BODVÁR. Omladozott Vár Sáros Vármegyében, fekszik Sáros Várától napkelet felé, egy mértföldnyire erdôs hegyek között, nevezetét vette Bondontól, a' ki BÉLA feleségének elragadozói közzûl egy vólt, sôt azt beszéllik némellyek, hogy hajdan magának Bélának is menedek helye lett vólna e' Vár, melly már ma romladozásai után fákkal úgy benyôtt, hogy helyére is nehezen akadhatni.

BODZÁS ÚJLAK. Az Ú. betûben.

BODZÁS. Szabad puszta Arad Vármegyében.

BODZÁS. *Bzane.* Orosz falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Gróf Barkóczy Uraság, Ondova partyán fekszik a' Varonnói járásban, határbéli földgye hasonló alsó Ozsvához, középszerû vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

BOEBA. Gazdag szabad puszta a' Bánátban, földes Ura Gróf Battyáni Uraság.

BOGÁCS. Magyar falu Borsod Vármegyében, földes Ura az Egri Káptalan, lakosai katolikusok, fekszik Eger felé lévô hegyek' tövében, egy ereszkedô görbe dombon, Bogács vize mellett, melly innen Kövesd felé foly, Egri piatza egy, Miskolczi pedig három mértföldnyire van, legelôje elegendô, fája tûzre, és épületre ingyen, szôleje közép termékenységûek, de jó bort teremnek, malma helyben essôs idôben, szárazságban pedig a' Daróczi völgyben, második Osztálybéli.

BOGÁD. Magyar falu Baranya Vármegyében, földes Ura a' Pétsi Püspökség, lakosai katolikusok, határbéli alkalmatos javaihoz képest, második Osztálybéli.

BOGÁD. Elegyes falu Vas Vármegyében, földes Ura Inkey Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szombathelytöl egy mértföldnyire. Határja közép termékenységû.

BOGÁD. Szabad puszta Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság. Földgye jól termô.

BOGÁRD. Nem nagy falu Fejér Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, határja középszerû.

BOGÁRD. Magyar falu Veszprém Vármegyében, földes Urai Hertzeg Eszterházy, és Gróf Festetich Uraságok, lakosai

kosai katolikusok, fekszik Déghez nem meszsze, mellynek filiája, 's határbéli javai hozzá hasonlítók.

BOGÁROS. Elegyes falu Torontál Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik Billéthez nem meszsze. Határja gazdag termékenységű.

BOGÁT. Magyar falu Szabolts Vármegyében, birtokosa Fáy Uraság, lakosai katolikusok, többen reformátusok, fekszik Nyír Bátorhoz nem meszsze, mellynek filiája, bő gabonát termők szántó földgyei, erdeje helyben, tövises helyei is vagynak, termésbéli tulajdonságai hasonlók *Bátorhoz*, nevezetes vagyonnyaihoz képest, első Osztálybéli.

BOGÁT. *Alsó, felső Bogat.* Gróf Szecsényi Uraságnak birtokában van.

BOGÁT. Elegyes falu Vas Vármegyében, lakosai katolikusok, határja síkos, és termékeny, réttyei jók, fája ugyan kevés, de más javai ezt helyre hozzák, első Osztálybéli.

BOGÁTI. *Alsó, felső Bogáti.* Elegyes faluk Somogy Vármegyében, földes Urai Boronkai, és Vránchits Urak, lakosai leginkább katolikusok, fekszenek Gesztihez nem meszsze, 's filiaji, mellyhez vagyonnyaikra nézve hasonlítanak.

BOGDANÓTZ. *Bogdanovcze.* Tót falu Posony Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, 's a' Veröskői Uradalomhoz tartozik, fekszik a' felsöbb Szigetbéli járásban. Határja jó, réttye, legelője elég, más javai is nevezetesek, első Osztálybéli.

BOGDANOVECZ. Horvát falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Mihalievetznek szomszédságában, mellynek filiája, határbéli földgyeinek soványságához képest, harmadik Osztálybéli.

BOGDÁNY. Elegyes falu Külső Szolnok Vármegyében, Veszelényieknek örökssége, mellyet rész szerént oláhok, rész szerént pedig magyarok laknak.

BOGDÁNY. *Bogdanovce.* Elegyes falu Abauj Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Kassához más fél mértföldnyire, határja termékeny; de mivel legelője nints, és fája is kevés, második Osztálybéli.

BOGDÁNY. Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Új-

házyUraság, lakosai katolikusok, fekszik Eperjeshez mintegy két mértföldnyire Boroszlónak szomszédságában, mellynek filiája, ámbár tsekély fájok van; de legelőjök elég jó termékenységű, réttyei hasznosok, és kétszer kaszáltatnak, piatzozása is közel a' hol kereskedhetnek, az első Osztályba számláltatott.

BOGDÁNY. Magyar falu Szabolts Vármegyében, birtokosa Jármi Uraság, lakosai katolikusok, és leg inkább reformátusok, fekszik Kis Várdától nem meszsze, Leveleknek szomszédságában, mellynek filiája, szántó földgyei termékenyek, fája tűzre elég, legelője is, külömbféle jó tulajdonságaihoz képest, első Osztálybéli.

BOGDÁNY. Német, és magyar falu Pest, 's Pilis Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, 's a' Sz. Koronához tartozik, lakosai többnyire katolikusok, 's igen kevés reformátusok, fekszik a' Duna mellett, Visegrádtól fél órányira, Szent Lászlóhoz pedig mintegy két órányira, földgye termékeny, eladásra való alkalmatossága jó, jó bora elég van, 's leg inkább Mosonyban, és Ovárott szokták eladni, nevezetesebb hegyei ezek, Füstös Rét, Szarvas Szőr, Úr asztala, Sós hegy, melly felől azt állíttyák, hogy régenten só bánya vólt. A' Váradi pusztának is felét bírják árendában, minden javai vagynak, 's ámbár határja néha elöntetik, mindazáltal méltán első Osztálybéli.

BOGDÁNY. *Nagy-Bogdány.* Szabad puszta Veszprém Vármegyében, birtokosai több Uraságok.

BOGDAN SOVÁR HEGY. Bihar Vármegyében, fekszik Piklónak szomszédságában, mellynek filiája, középszerű vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

BOGDAR. Magyar falu Somogy Vármegyében, birtokosa Bárány Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Löllének szomszédságában, mellynek filiája, 's hozzá hasonlító.

BOGDASA. Elegyes falu Baranya Vármegyében, a' Siklósi járásban, földes Ura a' Pétsi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, külömbféle javai között különös hasznára van, hogy nagy Ország úttyában fekszik, és helyben is eladhat mindent, első Osztálybéli.

BOGLÁR. *Poglár.* Német falu Fejér Vármegyében, földes

des Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Komárom Vármegye szélén, Atsától, és Bitskétöl jó meszsze, középszerû vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

Boglár. Elegyes falu Somogy Vármegyében, birtokosa Jankovich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Somogyvárhoz mintegy más fél mértföldnyire. Határjában fája, 's szölö hegye nintsen; de földgye jó termékenységû, második Osztálybéli.

Boglár hegye. Somogy Vármegyében Fonyodtól más fél mértföldnyire, oldalainak kerek gömbölyûsége van, 's határ jegyet szolgáltat.

Boglárka. Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Gróf Forgách Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Bártfához egy mértföldnyire. Határja középszerû.

Boglásallya. Magyar falu Nógrád Vármegyében, földes Ura Fáy Uraság, fekszik Koránts hegye mellett kösziklák alatt heiyheztetve, néhol sovány, néhol termékeny földgyéhez képest, második Osztálybéli.

Bogláts hegy. Somogy Vármegyében, Boglár hegyétöl külömbözö, Kanisától mindegy fél mértföldnyire, birtokosa Gróf Festetich Uraság.

Bogodnitz. vagy *Bagolin.* Bánátbéli falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, közel fekszik Nera folyó vizéhez, Orovitzához egy mértföldnyire. Határja jó termékenységû.

Bogojeva. Oláh, és elegyes falu Bács Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik a' Dunához közel, Rárz Miletitshez, és Karavukovához sem meszsze, határja középszerû, néhol homokos.

Bogol Patony. A' P. betûben.

Bogot. Elegyes falu Vas Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Bandonfához, és Bödhoz nem meszsze. Határja síkos helyen fekszik, és elég termékeny, réttyei jók, legelöjök szûken, és eladásra alkalmatos módgyok lévén, elsö Osztálybéli.

Bogsán. Banátbéli falu, lakosai leg inkább katolikusok, fekszik Szinerszegtöl, és Keverestöl két mértföldnyire. Határja középszerû.

Bogszetz. Oláh falu Arad Vármegyében, fekszik Fejér Köröshöz közel, a' Jenöi járásban, Boros Jenötöl egy mértföldnyire. Határja jó termékenységû.

Bogz.

BOGZ. Magyar, és elegyes falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Nagy Váradi Püspökség, fekszik a' Béli járásban, tsekély vagyonnyaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

BOGYA. *Nemes Bogya.* Magyar falu Komárom Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai reformátusok, fekszik *Megyertöl* fél mértföldnyire. Határja jó termékenységû.

BOGYA. *Vár Bogya.* Magyar falu Komárom Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, többen reformátusok, fekszik Eketsnek szomszédságában, mellynek filiája. Határja kövér, réttyei jók, legelôje alkalmatos, eladásra jó módgya, de az áradások néha ártalmára vagynak, mindazáltal elsô Osztálybéli.

BOGYÁN. Elegyes falu Bács Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik a' Duna mellett Bácstól két mértföldnyire, fája tûzre, és épületre van, 's nádgya is az Uraságtól ingyen, szántó földgye nintsen elég, mivel néhol vizessek, homokosak, és salétromosak, szénát, és legelôt is készpénszen szereznek víz áradáskor; harmadik Osztálybéli.

BOGYEST. Oláh falu Arad Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik a' Jenôi járásban. Határja jó termékenységû.

BOGYINA. Elegyes falu Zemplén Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és ó hitûek. Határja, 's vagyonnyai is selejtesek.

BOGYINA. Sovány tót falu Trencsén Vármegyében, birtokosa Kubinyi, és más Urak, tsekély vagyonnyaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

BOGYIZLÓ. Magyar falu Pest Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik a' Duna mellett, Fájszhoz nem meszsze, Kalocsától mintegy két mértföldnyire, fája épületre, 's tûzre van, nádgya, legelôje is szûkségekre elég, legelôit sokszor rongállya a' Duna áradása, második Osztálybéli.

BOGYOSZLÓ. Magyar falu Bihar Vármegyében, az Érmellyéki járásban, földes Ura a' Nagy Váradi Püspökség, nevezetes termékenységéhez 's sok vagyonnyaihoz képest elsô Osztálybéli.

BOGYOSZLÓ. *Raba Bógoszló.* Elegyes falu Vas Vármegyében, földes Urai külömbféle

féle Urak, fekszik a' Sárvári kerûletben. Határja közép termékenységû, vagyonnyai is olly formák, második Osztálybéli.

Bogyoszló. Magyar falu Sopron Vármegyében, földes Ura Herczeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kapuvártól egy mértföldnyire, határjának termékeny voltához képest, elsô Osztálybéli.

Bohány. Elegyes falu Arad Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai egyesûltt katolikusok, fekszik Boros Jenôtöl három mértföldnyire. Határja közép termékenységû.

Bohunitz. Tót falu Posony Vármegyében, földes Ura Gróf Brunszvik Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Nagyszombattól fél mértföldnyire. Határja jó termékenységû, vagyonnyainak eladására könyû módgya, elsô Osztálybéli.

Pohunicz. Tót falu Trencsén Vármegyében, birtokosa Jeszenák Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Pruszkához nem meszsze, egyenes, és szép helyen Vág vize mellet, lakosai munkás, és nem szegény Emberek, nevezetes vagyonnyaihoz 's jó termékenységéhez képest, elsô Osztálybéli.

Bohuszlavitz. Tót falu Trencsén Vármegyében, földes Ura Gróf Erdôdy Uraság, a' kinek szép Kastéllyával, és a' mellette lévô halmon gyönyörûségesen intéztetett szép kertel díszesíttetik. Lakosai katolikusok, fekszik Vág vizén belöl Bosatzához közel, mellynek filiája. Nevezete Isteni tiszteletet tészen totúl, határbéli földgyének termékeny voltához, 's szomszédságbéli jó piatzozásához képest, elsô Osztálybéli.

Bohussova hegye. Turócz Vármegyében, mind fekvésére mind legelôjére nézve jeles hegy. Tót Próna felett áll; 's az egész Vármegyét elláthatni róla; tövében egy forrás fakad, melly sem télben bé nem fagy, sem nyárban ki nem szárad.

Boi pataka. Bihar Vármegyében, ered a' Desznai kerûletben Boi hegyénél bugygyan ki széless árkába a' hegynek gyökeréből. A' Boi barlangoknak üregéből, méllysége nem olly nagy mint szélessége; alig foly harmintz lépésnyire, 's már azonnal egy sokat lejáró vizi malmot hajthat, míg több hegyeknek forrásaival egyesûlvén többekre öntheti megáradott

áradott vízét; az után Vaskohnál Körös vizével egy árkot választ, külömbféle halakkal bővelkedik, 's arról nevezetes, hogy néminémű melegsége van, mert nem könnyen fagybé.

BOJEN. *Alsó, és felsô Bojen.* Két elegyes faluk Bihar Vármegyében, a' Belényesi járásban. Határjaik meglehetősek, réttyek, 's legelôjök elég, de más fogyatkozásaikra nézve, harmadik Osztálybéliek.

BOJÁR. Szabad puszta Pest Vármegyében, birtokosai több Uraságok, fekszik Patajhoz fél órányira, mellynek filiája, 's hozzá hasonlító.

BOJT. Jó magyar falu Bihar Vármegyében, a' Sarréti járásban, birtokosai külömbféle Urak, gazdag termékenységéhez képest, elsô Osztálybéli.

BOKA. Banárbéli falu Torontál Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik Nagy Becskerektől más fél mértföldnyire, Ecska, és Szecsán helységektől nem meszsze. Határja jó termékenységû.

BOKAHÁZA. Elegyes falu Szala Vármegyében, birtokosai Boka, és más Uraságok, fekszik a' Szala vizéhez közel Csánynak szomszédságában, mellynek filiája, Szala Apátihoz fél mértföldnyire. Határja középszerû, vagyonnyai külömbfélék, második Osztálybéli.

BOKIA. Elegyes falu Bihar Vármegyében a' Béli járásban, földes Ura a' Nagy Váradi Püspökség, lakosai egyesûlt katolikusok, tsekély vagyonnyaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

BOKÉNY. Elegyes falu Ugotsa Vármegyében, fekszik a' Tisza, és Bachár egybe folyásoktól nem meszsze, sík kies, de a' vizeknek áradásaitól veszedelmes helyen, sok búzát termesztô földgye van alkalmatos idôben; második Osztálybéli.

BOKLEN. Rátz falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara.

BOKOD. Elegyes falu Komárom Vármegyében, lakosai leg inkább katolikusok, határjában réttyei, 's legelôje is saját marháinak elég, szôlei meglehetősek, második Osztálybéli.

BOKOD. Középszerû falu Vas Vármegyében.

BOKOR. Nem nagy falu Nógrád Vármegyében, földes Ura Puky Uraság, erdôs hegyek között fekszik, Szent Iványnak szomszédságában, melly-

mellynek filiája, Határja jó termékenységû, fája elég, legelôje nagy, réttyei jók, 's kétszer is kaszálltatnak, malmaik helyben, piatzok három mértföldnyire, elsô Osztálybéli.

BOKOR. Kis Bokor. Szabad puszta Nográd Vármegyében, fekszik az elôbbenitöl nem meszsze.

BOKONVÁNY. Magyar falu Bihar Vármegyében, a' Papmezôi járásban, tsekély vagyonnyaihoz képest, negyedik Osztálybéli.

BOKRATS. Elegyes magyar falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Battyányi Uraság, lakosai katolikusok, ambár némelly javai vannak; de mivel földgyei soványak, a' harmadik Osztályba számláltatott.

BOKOSNICZA. Temes Vármegyében.

BOKROVA. Temes Vármegyében.

BOKSA. Tót falu Sáros Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik Stropkonak szomszédságában, mellynek filiája, határjában legelôje, és fája elég van, de réttye tsekély, és földgye is soványas, harmadik Osztálybéli.

BOKSÁN. *Verk Boksán.* Krassó Vármegyében, birtokosa a' Királyi Bányászi Kamara.

BOKSZEG. Arad Vármegyében.

BOLÁNKA. *Nechval Bolanka.* Tót falu Zemplén Vármegyében, lakosai katolikusok, és ó hitûek. Határja két nyomásbéli, 's közép termékenységû, réttyei jók, és kétszer kaszálltatnak, malmai helyben, legelôje szoross, fája kevés, Piatza Homonán, második Osztálybéli.

BOLDAD. vagy *Boldak, alsó, és felsô Boldak.* Magyar faluk Szatmár Vármegyében, földes Ura Gróf Teleky Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszenek Sándor falunak szomszédságában, mellynek filiáji. Határbéli földgyei jó termékenységûek; réttyei kövérek, legelôjôk tágas, itatójok alkalmatos, fájok mind a' két féle, makkjok az Uraságnak engedelmével, királyi dézmát nem adnak, Bélteken, Szatmáron, és az Erdôdi szôlô hegyekben is módgyok a' pénz keresetre, Krasznafolyó vizén meglehetôs ôrlések van, 's ámbár földgyeinek egy része soványas, réttyeinek a' záporok károsak, piatzozása meszsze, és néha nehéz útakon, mindazáltal elsô Osztálybéliek.

BOLDOG.

BOLDOG ASZSZONYFA. Magyar falu Szala Vármegyében, fekszik alsó Páhoknak szomszédságában, mellynek filiája.

BOLDOG. Magyar falu Pest Vármegyében, földes Ura Herczeg Grazsalkovich Uraság, lakosai katolikusok, szőlein kivül szántó földgyei termékenyek, nádgya, és szőlö veszője elég van, több tulajdonságaira nézve hasonlít Baghoz, fája nintsen, és e' miatt a' második Osztályba tétetett.

BOLDOGFA. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai több Urak, lakosai katolikusok, fekszik alsó Bagodnak szomszédságában, mellynek filiája, ambár réttye nem elegendö, fája pedig épen nints, második Osztálybéli.

BOLDOGFALVA. vagy *Boldogaszszonyfalva*. Elegyes magyar falu Posony Vármegyében, birtokosa a' Religyiói Kintstár, totúl *Matka Bozsi*, deákul *Villa Mariæ*, lakosai katolikusok, fekszik Szentztöl ½. óránnyira: Réthe., 's Sárfö között, 1787. új lelki gondviselöt nyert. Határja tágas, földgye termékeny, temploma Szűz MÁRIANAK szenteltetett, régi formára épitve, innen vette nevét is, a' Posonyi Szent Klára Szűzeké volt, termékeny vóltához képest, elsö Osztálybéli.

BOLDOG ASZSZONY. *Frauenmarkt*. Szabad puszta Moson Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság.

BOLDOGFALVA. Magyar falu Gömör Vármegyében, fekszik a' Serkei járásban, földes Ura a' Királyi Kamara. Határja közép termékenységü.

BOLDOGFALVA. Bihar Vármegyében.

BOLDOG KÁTA. Szabad puszta Pest Vármegyében, fekszik Szent Márton Kátától nem meszsze.

BOLDOG KÖ. Hajdani Vár Abauj Vármegyében, földes Ura a' Religyiói Kintstár. Nem lehet bizonyosan állítani, ha fekvése helyétöl e', vagy pedig más valamelly szerentsés történettöl nevezték *Bóldogkö* Várának; sok hiteles hazafiaknak állatások szerént, a' Tatár világban nevezetes menedék hely vala az ellenségnek kegyetlenségei ellen. Nevezetesek valának a' föld alatt vólt keskeny járásai, 's kamaraji, fekszik Regétzhez napnyugot felé, mellyel egy forma szerentsétlenségeket állott ki, a' mannál mindaz által néhány épületteyeinek megtartásával szerentsésebb, mivel amannak szépségével egy-

egygyütt kôfalai is le rontattak. Palocsai, és Horvát Uraságoknak örökségek vala hajdan, míg Szelepcsényi György Esztergomi Érseknek által nem adatott zálogban; azután egy részét az Esztergomi Káptalan, más részét pedig a' Lótsei JÉZUS Társaságbéli Szerzetes Atyák bírták; 's darab idôig mind a' kétfél megmaradott e' Várnak birtokában. Végre az Esztergomiak által engedték tulajdon jussokat a' Lötseiek által letétetett pénzért, mivel pedig ritkán látogatták birtokosai, gabona tartó háznak, (*Granariumnak*) fordíttatott. A' Várnak egyik része egészszen szôlö tôkékkel ültettete bé, mellynek boldog esztendôkben kedves gyümöltsei vannak, 's mind a' hazabéliektöl, mind pedig a' Lengyelektöl kedveltetik bora.

BOLDOGKÔ ÚJFALU. Abauj Vármegyében, az Ú. betûben.

BOLDOG KÖVÁR AKLYA. Népes falu Abauj Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai rész szerént paraszti munkával, rész szerént szôlö pásztorsággal keresik kenyereket, szántó földgyei termékenyek, réttye kevés, erdei nagyok, harmadik Osztálybéli.

BOLDUR. Elegyes falu Krasso Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara.

BOLDÚR. Szabad puszta Torontal Vármegyében, földes Ura Gróf Butler Uraság, Biantlak pusztához, 's Pardányhoz tartozik.

BOLDOR. Oláh falu Temes Vármegyében, sok alkalmatlan posvanyos, és motsáros vizek közt helyheztetett; de ha meg nem árad a' víz, igen termékeny határja van.

BOLEHÁZA. Szabad puszta Posony Vármegyében.

BOLERÁZ. Mezô Város Posony Vármegyében, földes Ura a' Religiói Kintstár, lakosai katolikusok, fekszik Nagy Szombathoz két órányira, még II. BÉLÁRA lehet vinni, ki is azt szabadságokkal megajándékozta; 's a' Nagy Szombati SZENT KLÁRA Apátzáknak birtokokban vala; északra szép szôlö hegyei vannak, túl rajta Sárkány hegye fekszik szôlö hegyekkel, és szántó földekkel dízsesíttetve, elsô Osztálybéli.

BOLESOV, vagy *Bolczov*. Tót falu Trencsén Vármegyében, földes Ura Nozdroviczky, és más Uraságok, lakósai katolikusok, fekszik Illavához nem meszsze. Határbéli szántó földgyei termékenyek,

nyek, legelője elég, fája nem külömben, és ambár néha vág vize elönti határját, mindazáltal elsö Osztálybéli.

BOLFÖ. *Volfsau.* Német falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Battyányi Uraság, fekszik Stájer Országnak szélen, lakosai katolikusok, határja síkos, és termékeny, réttye kövér, erdei elegendök, kereskedést is jó haszonnal folytatnak lakosai, elsö Osztálybéli.

BOLGAROM helyesebben *Bolgárhony.* Magyar falu Nógrad Vármegyében, földes Ura Báró Vétsei Uraság, Butsony hegyének tövében fekszik, Sávolynak szomszédságában, mellynek filája, Gömör Vármegyének szélénél; határja meglehetös termékenységü, erdöje, legelöje alkalmas, de mivel szölö hegye nintsen, harmadik Osztálybéli.

BOLHÁS. Elegyes falu Somogy Vármegyében, birtokosai Tálian, és Bakó Urak, lakosai katolikusok, fekszik Szobbhoz nem meszsze, mellynek filiája, víg 's kies helyet foglalt napnyugot felé, fája, és legelöje elég, de földgye rész szerént homokos, réttyei közép termékenységüek, szölöje is terem, második Osztálybéli.

BOLHÁS. *Alsó Bolhás, Közép Bolhás, Felsö Bolhás,* vagy némellyek szerént *Szilas.* Három egy más mellett lévö magyar faluk Veszprém Vármegyében, birtokosai külömbféle Uraságok, lakosai katolikusok, fekszenek Déghez nem meszsze, mellynek filiáji. Határjai közép termékenységüek, 's meglehetös tulajdonságúak, de mivel réttyeik, legelöjök is szük, második Osztálybéliek.

BOLHIDA. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Novának szomszédságában, mellynek filiája, határja soványas, legelöje, fája elég van, földgyei nehéz mivelésüek, és böv trágyázást kivánnak, harmadik Osztálybéli.

BOLHO. Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Szécsényi Uraság, lakosai többnyire katolikusok, fekszik Babotsától nem meszsze, mellynek filiája, szölö hegye, fája, makkja elég, földgye a' középszerüeknél jobb; de mivel réttyeit gyakorta elönti Dráva vize, második Osztálybéli.

BOLY. Magyar Boly elegyes falu Baranya Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, határbéli földgye

gye termékeny, borált Eszéken jól eladhattya, legelője majd kevés, de más javai lévén elsô Osztálybéli.

BOLY. *Faits Boly*, *német Boly*, oláhul *Boja*. Mezô Város Baranya Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai leg inkább németek, és katolikusok, fekszik Mohátstól egy mértföldnyire. Határja jó termékenységû, vagyonnyai külömbfélék, második Osztálybéli.

BOLY. Elegyes lakosú falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Klobusiczky Uraság, határja mindenféle gabonát bôven hoz, réttyei jók, és hasznosak, legelôje elegendô, vagyonnyait eladhattya, Újhelyben, Zemplénben, Helmeczen, mind a' kétféle fája elég; elsô Osztálybéli.

BOLMÁNY. Rátz falu Baranyá Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai egyesültek, fekszik a' Siklósi járásban. Határja gazdag, vagyonnyai nevezetesek; elsô Osztálybéli.

BOLOGD. vagy *Bolvid*. Magyar falu Abauj Vármegyében, birtokosa a' tudományi Kintstár, fekszik Kassától két mértföldnyire; 's a' Mislei Uradalomhoz tartozik. Határja, 's vagyonnyai is középszerûek.

BOLONDOK. Elegyes falu Trentsén Vármegyében, fekszik az alsó járásban, lakosai inkább tejjel élnek, mint kenyerrel; mivel sovány termô földgyök van, a' körûlötte lévô nagy hegyek miatt, legelôje tágas, harmadik Osztálybéli.

BOLYK. Magyar falu Borsod Vármegyében, földes Urai Bolyki Urak, lakosai katolikusok, fekszik hegyek le ereszkedése alatt, kies térségû, 's jól mivelhetô helyen, borai középszerûek, más javai is lévén, második Osztálybéli.

BOLYK. Bolkovce. Jó nagy magyar falu Nógrád Vármegyében, fekszik Ipoly vize mellett, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, határbélyi földgye kiváltképen termékeny, legelôje, réttye elég, tûzi fája szükségeikhez képest, káposztássa, kender földjei jók, 's malma helyben, elsô Osztálybéli.

BOLYÁR. Tót falu Sáros Vármegyében, birtosai Keczer Urak, fekszik Eperjestöl két mértföldnyire, határbéli földgye agyagos, melly serényebb munkáltatást kíván; de mivel réttye kétszer kaszáltatik, legelôje nagy,

és erdeje is van, elsô Osztálybéli.

* BOLYÁRKA. Tót falu Sáros Vármegyében, határjában erdeje nintsen, legelôje szûk, réttyei is nem leg jobbak, földgyei soványok, harmadik Osztálybéli.

BONA. *Börgelin, Pilgersdorf, Bilgisdorf.* Sváb falu Vas Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság.

BÓNCZESTI. Elegyes oláh falu Arad Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, határja a' hegyek miatt sovány, makkja, fája, szilvássa van; de vagyonnyainak eladásra alkalmatossága közel nem lévén, második Osztálybéli.

BOCZODFÖLDE. Boczfölde nevezet alatt.

BONDORF. vagy *Bonisdorf.* Német falu Vas Vármegyében, birtokosa Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, nem messze fekszik Mór vizétöl, határjának nevezetes termékeny voltához képest, elsô Osztálybéli.

* BONNA. Magyar falu Nógrád Vármegyében, szántó földgyei a' hegyek miatt soványok, réttyei jók; Losonczi piatza közel, tûzre fája elég, Gács felé legelôje szoross, harmadik Osztálybéli.

BONYA. Elegyes falu Sopron Vármegyében, fekszik Repcze vize mellett, Kôszögtöl két mértföldnyire, határja középszerû, valamint vagyonnyai is.

BONYA. Elegyes falu Somogy Vármegyében, földes Ura Báró Hunyady Uraság, lakosai katolikusok, fekszik az Igali járásban, minden javakkal, és szôlô hegyekkel is bôvelkedik, elsô Osztálybéli.

BONÁR. *Ali Bonár.* Középszerû falu Temes Vármegyében, nevezete Török *Aly* nevezetû Vezértöl vagyon, ki itten egy kútat ásatván, azt maga nevérôl nevezte Aly Bunárnak.

BONYHAD. Népes német, és elegyes mezô Város Tolna Vármegyében, birtokosai Klégel, és Perczel Uraságok, fekszik Szekszárdtól más fél mértföldnyire, sokféle lakosokkal számossitatik, kik is leg inkább katolikusok; de a' Zsidók is elég számosak, és Zsinagógájok is van itten, határbéli földgye meglehetôs, szôleje középszerû, dohánnya elég terem, elsô Osztálybéli.

BORBOLA. *Valpersdorf.* Elegyes falu Sopron Vármegyében,

gyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sopróntól két mértföldnyire, bora, búzája, 's más javai is szükségekhez képest elegendő lévén, első Osztálybéli.

Borcsán. *Boresán.* Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Urai több Urak, e' falu két részre van osztva, egyik Nyitra Vármegyéhez, masik Trentsénhez tartozik, 's a' földes Uraságnak kastéllyával díszeskedik, határja jó termékenységű, réttyei jók, legelője elég, 's más javai is lévén, első Osztálybéli.

Borcsány. *Boresán.* Tót falu Trentsén Vármegyében, birtokosai több Urak, lakosai katolikusok, határja meglehetős.

Borczicz. vagy *Borsitz.* Tót falu Trentsén Vármegyében, birtokosa Ugró, Tarnóczy, Novitz, és Borsiczky Urak, lakosai katolikusok, szántó földgyei bőven termők, legelője, és réttyei jók, első Osztálybéli.

Borczfalva. *Borczova.* Népes helység Turótz Vármegyében; földes Ura Gróf Nyári Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kis Szotzóczhoz nem meszsze, mellynek filiája, határbéli földgye termékeny, fája az Uraságnak erdejéből, piatza a' szomszédságában, legelője szükséges marháinak elegendő, első Osztálybéli.

Borda. Szabad puszta Abaúj Vármegyében.

Bordán. Termékeny szabad puszta a' Bánátban.

Borecza. Tót falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Nádasdy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sz. Gothárdtól egy mértföldnyire. Határja középszerű, szőlei is vagynak, réttyeik, 's legelőjök elég, fájok is tűzre van, második Osztálybéli.

Borfő. *Kálna Borfő.* Elegyes falu Hont Vármegyében, földes Urai Körmendi, és más Uraságok, fekszik felső Zsembertől nem meszsze, mellynek filiája, egy szoros völgyben, határja termékeny, fája mind a' kétféle, legelője elég; réttyei hasznosak, de mivel földgye hegyes, és néhol nehéz mivelletésű, 's a' víz áradások is soványíttyák, második Osztálybéli.

Borfő. *Tegzes Borfő, Brehluczi.* Tót falu Hont Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Báti járásban, határja középszerű, szőlei selejtesek, fá-

ja kevés, legelője szoross, harmadik Osztálybéli.

BORGÁTA. Magyar falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kis Somlyó hegye alatt, 's mint hogy a' szőlőket keríti borgáttyának neveztetett, határbéli földgyei vizessek, 's a' piatzozó helytől, és malmoktól távol esik, mellyek miatt a' második Osztályba tétetett.

BORHID. Oláh, és magyar falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Gáspár Uraság, fekszik Alsó Homorodnak szomszédságában, mellynek filiája, Sziner Várallyától egy mértföldnyire, Szamos vize partyán, szántó földgyei termékenyek; de néhol a' víz soványíttya, réttyeik gazdagok, legelőjök is jó; ha kivált a' víz áradás nem károsíttya, fájok tűzre elég, piatzok Nagy Bányán, és Szatmáron, második Osztálybéli.

BORHÍDA. Tót falu Vas Vármegyében, földes Urai Gróf Battyáni, és G. Szapáry Uraságok, fekszik hegyek között Mór vizétől nem meszsze, határja jó termékenységű, 's minden elsô Osztálybéli falukat illetô tulajdonságokkal megáldattatott.

BORI. tótúl *Borovcze*. Népes tót falu Nyitra Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, fekszik Dudvág víz mellett, Nagy Kosztolán, és Csejta között, az Ország úttyán, lakosai katolikusok, és szorgalmatos föld mivelôk, határja jó termékenységű.

BORI. Tót falu Hont Vármegyében, birtokosai Bory Urak, fekszik Nádasnak szomszédságában, mellynek filiája, határja, 's vagyonnyai is középszerűek lévén, második Osztálybéli.

BORIZOV. Jó nagyságú hegy Turócz Vármegyében, melly magosságára nézve második e' Vármegyének hegyei között, kies legelője van, nyárban sok juhokkal bővelkedik.

BORJÁD. Rátz falu Baranya Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, fekszik a' Baranyai járásban, lakosai egyesültek, csak nem minden javai vannak, 's ambár szőlô hegye nintsen, mindazáltal más tulajdonságaiért, elsô Osztálybéli.

BORJAD. Szabad puszta Tolna Vármegyében, földes Ura Báró Rudnyánszky Uraság, fekszik Kajdatsnak szomszédságában, mellynek filiája. Határja jó.

BOR-

BORJÁTHEGYE. Tolna Vármegyében, Simontornyától más fél mértföldnyire fekszik napkeletre; napnyugotról pedig Sár vize felé, melly oldalán sûrûen, és magossan nyött terepely tserfái vagynak

BORKÚT. Orosz falu Máramaros Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, az oroszok *Kvasninak* hívják az ottforró savanyú vízről, nem nagy helység, 's lakosai leg inkább fával keresik élelmeket, fekszik Kôrös Mezôtöl nem meszsze, mellynek filiája. Határbéli földgye középszerû, egyéb tulajdonságaira nézve, hasonló Bocskorahó faluéhoz, második Osztálybéli.

BORKÚT. Elegyes falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Szirmay Uraság, fekszik Nagy Bányától fél mértföldnyire. Határja középszerû.

BORO. *Borove.* Orosz falu Zemplén Vármegyében.

BORONKA. Rátz falu Somogy Vármegyében, birtokosai Gáll Urak, motsáros helyen, Marczalitól fél mértföldnyire épûlt, szôlö hegye nintsen, nagyobb része földgyének homokos; de más javai lévén, második Osztálybéli.

BORONYKA. Brony Várának romlasainál épûlt Borsva patakjának napkeleti partyán.

BOROS. Magyar falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Nagy Váradi Káptalanbéli Uraság, lakosai reformátusok, fekszik Berettyó vizétôl nem meszsze. Határja gazdag, 's külömbféle szép javai szerént, elsô Osztálybéli.

BOROS. Szabad puszta Arad Vármegyében.

BOROSGÖDÖR. *Incenhof.* Elegyes magyar falu Vas Vármegyében, lakosai katolikusok, határja nem igen termékeny, és szoross is, második Osztálybéli.

BOROSGYÔR. Magyar falu Veszprém Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, fekszik Pápától nem meszsze, melly Uradalomhoz tartozik, határja termékeny, erdeje helyben, tûzre, és épûletre fája elég, réttyei jók, piatza Pápán, és Gyôrben, négy mértföldnyire; malma helyben, ámbár szôlô hegye nintsen; de a' Somlyai, Badacsonyi, és Balaton környéken lévô szôlôkben pénzt kereshetnek, elsô Osztálybéli.

BOROS JENÔ. A' J. betûben.

BOROSTELEK. *Borse.* Oláh falu Bihar Vármegyében, a' Váradi járásban, földes Ura Gróf Haller Uraság, középszerû termékenységéhez, 's vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

BOROSTYÁNKÔ VÁRA. *Bernstein.* Vas Vármegyében, magas hegyen épûlt Vár, földes Ura Gróf Battyáni Uraság. Neyezetesíti e' Várat felette magas, és az ellenséges idôkre alkalmatos fekvése. Kemény kôsziklán van épûlve, mellyből egy nagy darab rész a' Várnak udvarában meghagyattatott. Szobái noha régi ízlés szerént épûltek, mindazáltal méltóságos lakástszolgáltatnak. A' kilátás belôle igen szép, mert meszsze mértföldekre ellehet a' Városokat, és falukat egy tekintettel látni; pintzeji is nevezetesek; alatta pedig Szalonak felé a' bödöskövet, rezet, galitzkövet fôzô házak vagynak, mellyek mind a' Hazában, mind pedig kivûl esméretesek, és messze elhordattatnak. Pántlika szövô is lakik a' Várban, 's az Uraságnak régi hadi készületei, és fegyverei is szemléltethetnek.

BOROSTYÁKÔ. Mezô Város, melly a' Vártol vette nevezetét; és alább közel fekszik hozzá, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, határja néhol termékeny, néhol pedig soványas a' nagy partok miatt, hasznos legelôje van, és fája mind épûletre, mind tûzre elég, lakosai rész szerént gazdáskodás, rész szerént pedig kereskedéssel élnek, vagyonnyainak eladására jó módgya lévén, elsô Osztálybéli.

BOROSTYÁNKÔ. *Ballenstein.* Nevezetes magas meredek hegyen, és sûrû erdôség között fekvô Vár Poson Vármegyében, földes Ura egész I. FERDINÁND idejétöl fogva, Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Stomfához ¼. órányira. Itten tartya ez Úri nagy Nemzetség leveleit, fegyvereit, 's a' t'. nevezetes puskapor malma is vala, melly 1775. szerentsétlenûl elégett, papiros, és fûréz malma van, szép halas tó is épitetett az Uraságnak számára, mellyben pisztrangok, és más nevezetesebb halak tartatnak. Lakosai többnyire tsehek, és katolikusok, határja közép termékenységû, vagyonnyaikat jól eladhattyák, elsô Osztálybéli.

BOROSTYÁNKÔ. *Ballenstein. Paistun.* Tót falu Poson Vármegyében, hasonló nevezé-

nevezetû Vár alatt, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Stomfa mellett, mellynek filiája.

Boroszló. *Breszłov.* Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, földgye, a' hol szorgalmatosan miveltetik, termékeny, réttyeinek némelly része kétszer kaszáltatik, legelője, fája mind a' kétféle, piatzozása nem meszsze, elsô Osztálybéli.

Borosznok. *Brazłnik.* Tót falu Gömör Vármegyében, földes Urai Szkárosi, Farkas, Runyai, Zsóldos, Hanvay, és Darvas Urak, lakosai evangelikusok, fekszik délre Szkároshoz egy órányira, Turótz vize partyán, hegyek között, vas hámora is van, lakosai közzûl némellyek jól pergô, és oltsó fonó orsókat készítenek. Határja három nyomásbéli, 's meglehetôs, leg inkább rozsot, és zabot terem, piatza Jolsván, és Ratkón, második Osztálybéli.

Borosznok. *Brusznik.* Tót falu Nógrád Vármegy. földes Urai külömbféle Urak, fekszik Gátsfalvától nem meszsze, mellynek filiája, határja köves, erdeje, 's fája elég, keresetre is meglehetôs alkalmatosságok, második Osztálybéli.

Borosszék. vagy *Borosszeg.* Elegyes falu Vas Vármegyében, földes Ura Bozai Uraság, fekszik Szombathelytôl más fél mértföldnyire. Határja jó termékenységû.

Borota. Szabad puszta Bács Vármegyében, földes Ura Hertzeg Grasalkovich Uraság, fekszik Felsô Szent Iványhoz nem meszsze, mellynek filiája. Határja jó, és sok juhokat táplál.

Borova. Tót falu Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, fekszik Bánok Sz. Györgynek szomszédságában, mellynek filiája, Szuha Városával határos, lakosai leg inkább horvátok, határbéli földgye jó, szôlô hegye termékeny, a' Vereskôi Uradalomhoz tartozik, második Osztálybéli.

Borova hora. Hegy Zólyom Vármegyében, az Ó Zólyomi határban, melly arról nevezetes, hogy rajta, termô arany találtatik, melly majd fû szálakon, majd szôlô leveleken, 's majd egyebütt, de tsak kis minémûségben látszik, kénkô is terem benne.

Borova. *Kis Borove.* Tót falu Liptó Vármegyében, birtokosa

tokosa Jób Uraság, bértzes helyen fekszik sovány határjával Árva Vármegyének szomszédságában, Nagy Bobrocztól más fél mértföldnyire, tsekély vagyonnyaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

BOROVE. *Nagy Borove.* Tót falu Liptó Vármegyében, birtokosa Jób Uraság, lakosai katolikusok, határjaelég, de kevés helyen trágyáztathatik, tűzre fája van, legelője szoross, harmadik Osztálybéli.

BORRÓ. vagy *Borov.* Kis falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Szirmay Uraság, partos helyen fekszik, termékетlen, és sovány földgyével.

* BORS. Magyár falu Heves Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik Szarvaskőhöz egy mértföldnyire, napnyugotra a' hegyeken túl, szántó földgyei kevesek, hegyes határja miatt, harmadik Osztálybéli.

BORS. Magyar falu Bihar Vármegyében, földes Urai a' Nagy Váradi Püspök, és a' Káptalanbéli Uraság, lakosai reformátusok, fekszik Artándnak szomszédságában, Nagy Váradhoz egy kis mértföldnyire. Határja gazdag, réttyei kövérek, legelője nagy, dohánnya, tökje jó, elsö Osztálybéli.

BORSA. Elegyes falu Máramaros Vármegyében, birtokosai több Urak, lakosai katolikusok, fekszik Felsö Visónak szomszédságában, mellynek filiája, Visó patakja öntözi határját, e' leg végsö helységnek Máramaros Vármegyében, melly, midőn már megnagyobbodott északrol *Cziszla*, délröl pedig *Repede* patakotskákkal egyesíttetik. Nevezetes e' helység a' Tatároknak itt történt megverettetésekröl. Savanyú vize is van. Fájok mind tűzre, mind épületre elég, réttyek hasonlóképen, legelője is elég, mellyek ambár soványosak; de mivel szálak tsinálásával a' lakosok mind adójokat kifizethetik, 's élelmeket is könnyen keresik, elsö Osztálybéli.

BORSA. *Alsó Borsa.* Tót falu Poson Vármegyében, Csalóköz szigetében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai Magyarok, Totokkal elegyest, mezeje elég gazdag, de a' mellette folyó Duna néha nagy kárára van, fája kevés van, tulajdonságaira nézve, hasonló *Királyfalvi-*

falvdhoz, második Osztálybéli.

BORSA. *Felsö Borsa*. Elegyes falu Poson Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik a' Dunához közel, Jókától egy mértföldnyire, határja, 's vagyonnyai is középszerüek.

BORSFA. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Fekete Uraság, fekszik Bánok Szent Györgyhöz nem meszsze, mellynek filiája, határja jó termékenységü.

BORSAVÁR. Magyar falu Veszprém Vármegyében, a' felsö járásban, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, fekszik Bakony erdejében. Határja jó termékenységü, vagyonnyai középszerüek.

BORSI. Magyar falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Gróf Áspermont Uraság, Bégányiaknak kastellyok vala itten, hajdanában pedig Rákótziaké vólt, fekszik Újhelyhez nem meszsze, sík helyen Bodrog partyához közel, nyárban a' sok szúnyog miatt lakosai eleget szenyvednek, kelemetes fekvése van, körülötte erdök vannak, határja két nyomásbéli, 's minden veteményt böven hoz, szénája jó, legelöje elég, fája tüzre, és épületre, malma helyben, itatója alkalmatos, eladásra jó módgya Újhelyben, elsö Osztálybéli.

BORSITZ. Tót falu Trentsén Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik a' Vág vize körül, Iklavához nem meszsze. Határja meglehetös termésü.

BORSOD VÁRMEGYE. *Comitatus Borsodiensis*, *Borschoder Gespanschaft*. Nevezetét vette a' Borsodi Vártól, melly nem tsekély erössége vala Ursnak, a' Magyarok hajdani Kapitánnyának. Emlékeztetö jeleit mutattya a' Bódva vize mellett lévö temetö helye. Napkeletröl határos Abaúj, Zemplén, és Szabólts Vármegyékkel, nyugotra Heves, és Gömör Vármegyékkel van szomszédságban, észak felöl pedig majd Torna, majd Abaúj Vármegye veszik körül. Hoszsza e' Vármegyének Szent Jakabtol Valkig nyóltz mértföld, szélessége pedig öt, 's majd több, és majd kevesebb. Vidékje a' leg szebb hegyekkel, és völgyekkel ékesittetik, borral, búzával kiváltképen, de a' természetnek más egyéb jótéteményivel is gazdagon megáldattatott. Mezei szépek, és igen termök, folyó, és kút vizei egésségesek. Neveze-

vezetesseb folyó vizei *Hernad, Hejö, Sajó, Bársonyos, és Szinyva* vize, mellyeknek leírásai, tulajdon neveik alatt fordúlnak elô. Hegyei az Egri hegyeknél kezdôdnek, és egy mással öszve kaptsolva terjednek el Miskóltz mellett, Diósgyôr felé; elválnak ellenben az Apádfalvai hegyek felé; a' bennek termô fáktól, veszik részei nevezeteket, és majd Bikkesnek, majd tölgyesnek neveztetnek. Nevezetesek továbbá az erdô hátsági, és a' száraz völgyi hegyek, mellyekben vagynak a' Rakatzai, Szalontai, Mártonyi, Meszesi, Szendi, és más több hegyek. Ezeken kivûl Bélkô hegye, ellenében Eged hegye, Szent István erösse, 's majd a' Novaji, Tardi, Darótzi, Sági, Harsányi, Görömbölyi, és Miskóltzi hegyek. Emlékezetet érdemel Varbó felett *Osztra* hegye is, mind nagyságáért, mind pedig külömbféle vadgyaiért is; nevezetes továbbá *Visnyó, és Málnyika* között *Nyárjuk hegye;* magas, kösziklás, nagyságáért; továbbá a' *Sz. Lélek hegye*, melly hajdan a' köz bír szerént a' Paulinusoké vala.

Barlangjai is vagynak, elsô ezek között az úgy nevezett *Felete lyuk*, mellynek mintegy száz lépés hoszszasága, szélessége pedig tizen hat, alkalmatos rejtek helye vala, a' bújdosó seregnek, a' hadi idôkben, 's jó hasznát vévék e' vidéknek lakosai az utolsó Rákótzy háborújakor, mert ide rejtették vala el magokat némellyek; de a' Tsászári népnek Fô tisztye elôtt elárúltatván, ôket innen felverte vala. Más barlang is van ez alatt valamivel lejjebb, melly az elôbbinél nagyobb; bôvsége mintegy két száz lépésnyi; 's azért nevezik *Ketske lyuknak*, mivel zûrzavar, és szélvész idején, jó sereg juhok elférnek benne. Harmadik a' Diósgyôri barlang; e' már sokkal nevezetesebb, mint az elôbbiek, szája oly forma, mintha valaha pintze lett vólna; de ürege nagyon meszsze terjed, és végre külömbféle ágakra osztatik.

Térsége gazdagon termô, hegyei vas hámorral, és hutával, 's mész égetô keméntzekkel, és sok külömbféle vadakkal gazdagok, 's a' Szepességnek, és más Vármegyéknek is élet tárja, a' Lengyeleknek pedig kedves bort termô helye. Lakó helyei mind öszve 218. 's az Egri Püspöki Megyéhez tartozik.

Bor-

BORSOD VÁRA. Hajdani omladozott Vár Borsod Vármegyében, nevezetes arról, hogy az egész Vármegyének, nevet szolgáltatott. Azt beszéllik felôle némellyek, hogy URS, a' Hunnusoknak Vezére, itt választotta vólna táborozását, 's lakó helyét is.

BORSOD. *Borsod Vármegyében*, birtokosai Ragályi, és más Uraságok, lakosai katolikusok, többen reformátusok, az elôtt Mezô Város vala, most középszerû falu, fekszik Sziráknak szomszédságában, mellynek filiája, Bódva vizétöl nem meszsze, Miskóltzi piatzához 4. mértföldnyire, határjának egy része jó, tûzre való fája száraz omladékokból, szôlô hegye középszerû, Kir. dézmát nem adnak, malma a' határban; legelôje nem igen elég, fája épûletre nintsen, Bódva vize néha károkat tészen az Edelényi töltéseknél, második Osztálybéli.

BORSOD. Szabad puszta Bács Vármegyében, földes Urai Hertzeg Grasalkovich, és Latinovits Uraságok. Fekszik Bikitshez nem meszsze, mellynek filiája. Határja középszerû.

BORSOVA. Magyar falu Bereg Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai reformátusok, fekszik Borsa folyó víz partyán, Getse, és Várihoz egy órányira. Két vízi malma helyben, határja jó, trágyázás után mindenféle gabonát terem, legelôje hasznos, és elegendô, fája mind a' két szükségeikre, piatzozása közel; a' Bényei, Musai, és Beregszázi szôlô hegyekben pénzt kereshetnek; de mivel határját Borsa vize gyakorta elönti, második Osztálybéli.

BORSZUCSINA. Orosz falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, fekszik a' Varsovi kerûletben. Határja soványas, réttyei meglehetôsek, legelôje elég nagy, fája is kivált tûzre a' mennyi kell; de keresetre tsekély módgya lévén, 's mivel piatza sintsen, negyedik Osztálybéli.

BORSVA. vagy *Borsa vize*. Bereg Vármegyében, Máramaros Vármegyének határjában foly le Breznikfalvának napnyugoti oldalán felûl, míg két mértföldnyire foly, Kereszkének, Krusznyiczának, Bronykának, Dolhának, Zadnyának, Ugotsa Vármegyében pedig kis Szigetet formál, mellynek felsôbbje Ugotsa Vármegyéhez,

másika

másika pedig Bereg Vármegyéhez tartozik, áradások idejekor nem kevés károkat tesz, a' szántó földekben; míg a' Tiszával elegyedne.

BORSZÖCSÖK. Magyar falu Veszprém Vármegyében, földes Ura a' Veszprémi Püspökség, fekszik Vásárhelynek szomszédságában, tűzre, és épületre való fája van, földgye középszerű, legelője, és réttyei elegendők, a' Somlyói szőlő hegyek alatt fekszik, és más Balatoni szőlőkhöz is közel van, holott mind fuharral, mind kézi munkával pénzt kereshetnek, 's tavában elég hala van, második Osztálybéli.

BORZ. Elegyes falu Bihar Vármegyében, fekszik Belényeshez nem meszsze.

BORUBKA. *Ördög Gorubka* név alatt.

BORZIK. *Burzuk.* Oláh falu Bihar Vármegyében, a' Váradi járásban, földes Ura Gróf Csáky Uraság, jó termésbéli tulajdonságaihoz képest, első Osztálybéli.

BORZIK. vagy *Borz.* Oláh falu Bihar Vármegyében, fekszik Belenyéshez nem meszsze, földes Ura a' Nagy Váradi Püspökség, tsekély vagyonnyaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

BORZOVA. *Fel Borzova.* Elegyes falu Torna Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, fekszik Jablontzának szomszédságában, mellynek filiája, a' jeges barlangnak völgyében, napkeletről tserfás erdejének, 's kősziklás hegyeinek alatta, mellyektől kerittetik; sovány, és követses határja miatt, harmadik Osztálybéli.

BORZOVA. vagy *Borzsa.* Magyar falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Gróf Erdődy Uraság, fekszik Jánkhoz nem meszsze, mellynek filiája, lakosai katolikusok, többen reformátusok. Határja középszerű, vagyonnyai külömbfélék.

BORZAVÁR. Elegyes falu Veszprém Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, legelője tágas, réttye, fája tűzre, és épületre elég, malma is helyben; de mivel földgye soványas, eladásra való alkalmatossága is nehéz lévén, a' harmadik Osztályba tétetett.

BOSA. vagy *Bossa.* Szabad puszta a' Jászságban.

BOSACZA. Nagy tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Gróf Erdődy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Vág Újhelytöl ¼ mértföldnyire,

nyire, földgye néhol sovánnyas; de egyéb javaira nézve, mellyekkel bővelkedik, első Osztálybéli.

Bosaj. *Bozsaj, Bozsej.* Magyar, és oláh falu Bihar Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik az Érmellyéki kerületben, lakosai többnyire egyesültek, jó termékenységéhez képest, első Osztálybéli.

Bosán. *Kis Bosán.* Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokosai Bossányi, és más Urak, fekszik Nagy Tapolcsántól három fertály óránnyira, lakosai katolikusok. Határja középszerű, tulajdonságai hasonlítanak Nedanótz faluéhoz, második Osztálybéli.

Bosán. *Nagy Bosán.* Tót falu, az előbbeninek szomszédságában, birtokosai Bossányi, és Rudnay Urak, lakosai katolikusok. Határja, is vagyonnyai is ollyanok mint az előbbeni falunak, második Osztálybéli.

Bosán neporatz. *Prents.* Tót falu Trencsén Vármegyében, birtokosai Motesitzky, és más Urak, fekszik Motesitzhez nem meszsze, mellynek filiája, határbéli földgyeik jók, de mivel fája nints, második Osztálybéli.

Bosiglova. Banátbéli falu a' Vérsetzi kerületben.

Bosmak. Banátbéli falu Uj Palánkához, mintegy másfél mértföldnyire, bányája is van.

Bosmak. Szabad puszta Temesvárhoz mintegy két mértföldnyire.

Bosnicza. Tót falu Zemplén Vármegyében, birtokosai Molnár Urak, fekszik Topoly, és Ondova vizek között, Tusához nem meszsze, határja ha tragyásztatik mindenféle gabonát bőven hoz, réttye hasznos, és kétszer kaszáltatik, legelője elég, fája is tűzre; malma közel, vagyonnyait eladhattya Varannón, Nagy Mihályon, Ungváron, első Osztálybéli.

Bosod. Középszerű falu Bihar Vármegyében.

Bosoga. Banátbéli falu Maros vizétől nem meszsze, fekszik Erdély Országnak szélén.

Bosok. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Urai a' Szalavári Prépost, és Apatúrság, lakosai katolikusok, fekszik Csacsnak szomszédságában, mellyhez hasonlító, 's ennek filiája.

Bosok. *Buschendorf.* Horvát, és német falu Vas Vármegyében, birtokosa Gróf Batyáni Uraság, a' kinek szép kastéllya vagyon itten. Ebben tölté életének utólsó

eszten-

esztendeit özvegy Palatinusné Gróf Battyáni Lajosné Aszszony, született Kinszky Gróf Aszszony. Igen gyönyörű a' fekvése Rohontztól egy, Kőszegtöl két órányira. Meglehetős termékeny földgyei vannak, réttyei jók, erdeje tűzre, és épületre elég, szőleje rész szerént a' határban, rész szerént kivül, malmai szint úgy; Köszögön, és Rohonczon piatzozása, elsőOsztálybéli.

BOSOK. Kis falu Veszprém Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai rész szerént Római katolikusok, kik Mezö Komáromba járnak Isteni tiszteletre, rész szerént reformátusok, kiknek *Enyingen* vagyon Templomok, melly falunak szomszédságában, fekszik északra, és tsak egy fertővel választatnak egy mástól, mezősége szoross, szánto földgyei, erdeje, szőlö hegye, réttye, legelője van, 's középszerű vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

* BOSOK. Elegyes falu Baranya Vármegyében, tsak nem minden javai lévén, elsö Osztálybéli.

BOSOK. *Brovik.* Tót Mezö Város Hont Vármegyében, mellynek Vára is van, birtokosa a' Tudományi Kintstár, lakosai katolikusok, fekszik Zólyom Vármegyének szomszédságában, határja termékeny, vagyonnyai külömbfélék, elsö Osztálybéli.

BOSTA. Magyar, és elegyes falu Baranya Vármegyében, földes Ura a' Pétsi Káptalan, külömbféle javain felül, piatzozása is jó van, elsö Osztálybéli.

BOSUR. Banátbéli falu a' Lugosi kerületben, fekszik Lugostól egy mértföldnyire. Határja jó termékenységű.

BOZSVA VIZE. Ered Telkibánya felé, a' Szalántzi hegyekben, 's alig tsergedez egy darabig a' kút főktöl, és más a' fűzéri hegyekből leomló vizekkel meggazdagodik, némelly falukat bé fut, sebes tsergedezésével, Mikóházán pedig, keresztül folyván, S. A. Újhely felett elegyedik öszve Ronyva vizével.

BOZSVA. Kis Bozsva. Elegyes magyar falu Abauj Vármegyében, birtokosa Borbély Urak, fekszik a' Fűzéri járásban, hutája is van. Határja közép termékenységű, réttyei, 's legelője is jó, főzelékje meglehetős terem, fája szűken, piatza távol, második Osztálybéli.

BOZSVA. Elegyes magyar falu Abauj Vármegyében, birtokosai

tokosai Boronkai Urak, határja az elôbbenihez hasonlító, 's ez is második Osztálybéli.

BOSNYE. Oláh falu Bihar Vármegyében, fekszik a' Nagy Váradi járásban, lakosai egyesûltek, határja középszerû.

BOSTA. Baranya Vármegyében.

BOTA. Magyar falu Borsod Vármegyében, birtokosa az Egri Kispapság, fekszik a' Szent Péteri járásban, Sattához közel, mellynek filiája, fája ingyen tûzre, és épûletre, földgye soványas, legelôje nem elegendô, piatzozása meszsze, malmai is, mellyek miatt harmadik Osztálybéli.

BOTFA. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Erdôdy Uraság, fekszik Csatárhoz nem meszsze, ambár legelôje, fája, makkja, és szôlö hegye van; de mivel földgye homokos, és völgyekben vagyon, soványos termékenységû, harmadik Osztálybéli.

BOTFA. *Ó Botfa.* Magyar falu Ungvár Vármegyében, földes Urai külömbféle Uraságok, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Örnek szomszédságában, mellynek filiája, Kapostól egy jó mértföldnyire, jó termékenységeihez képest, elsô Osztálybéli.

BOTFALVA. *Bzincz, Bzincze, alsó Botfalva.* Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és Águsztána vallásúak. Vághujhelytôl egy mértföldnyire fekszik; határbéli földgye jól termô, szôleje második Osztálybéli, réttyei, 's legelôje is elég jó, de fája szûken van, piatza szomszédságban Újhelyben, elsô Osztálybéli.

BOTFALVA. *Felsô Botfalva.* Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Gróf Erdôdy Uraság, fekszik az elôbbinek szomszédságában, lakosai katolikusok, és Águsztána vallásúak. Határbéli földgye középszerû, réttyei gazdagok, legelôje elég, fája hasonlóképen, makkja is az Uraságnak engedelmével, gyümöltsössei jók, piatza közel, elsô Osztálybéli.

BOTHAR. Elegyes falu Krasso Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara. Határja jó termékenységû.

BOTKEJ. Oláh falu Bihar Vármegyében a' Béli kerûletben, földes Ura a' Nagy Váradi Püspökség, határbéli tsekély vagyonnyaihoz képest, a' harmadik Osztályba tétetett.

BOLICZEST. Elegyes falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara. Határja középszerű.

BOTINIEST. Oláh falu Krassó Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara.

BOTPALÁD. Magyar falu Szatmár Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Jánkhoz nem meszsze, mellynek filiája, és hozzá hasonlító.

BOTRÁGY. Magyar falu Bereg Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai reformátusok, fekszik Bátyuhoz két órányira, hartárja természébéli tulajdonságaira nézve Bátyuhoz hasonlít, kivévén hogy itten a' községnek jó nagy réttye van, tsíkja nevezetes, harmadik Osztálybéli.

BOTIKA. Magyar falu Baranya Vármegyében, földes Ura Herczeg Eszterházy Uraság, fekszik a' Pétsi járásban, lakosai leginkább reformátusok. Határja középszerű.

BOTOS. Temes Vármegyében.

BOTSZEG. Kis falu Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, fekszik Csalóköz szigetében; határja szűk, az Uraság szép Fátzán kertet építtete itten.

BOTTYÁNI. vagy *Battyáni Uradalom.* Baranya Vármegyében, Harsányon felül fekszik a' Siklósi Uradalomhoz közel; észak felé Péts, és Mohács között, termő, és gyakran ár vizes szántó földgyeivel; sok erdei, kies térségei, és sik mezőségei vannak. Leg főbb helye Boly, a' hol majorságot tart az Uraság; egy mértföldnyire ehez *Magyar Péter*, magyar lakosaival; szomszédságában pedig *Ivánfalva* rátz lakosaival, majd ezek e' rátz faluk, *Kassád*, *Jakabfalva*, *Virágos*, *Borjád*, *Nagy Budiner*, *Kis Budiner*, *Kövesd*, melly jó ízű borárol nevezetes, nem külömben a' Kis Budinéri borok is kedves ízűek. Ezek után fekszenek *Bélvárd*, *Olasz*, *Héder*, melly posztó szövőiről nevezetes. Ide tartoznak még Tütös, Vokány, Petre, és Palkonya is, Battyán Lothárdi, Miszlel, Péts Városának szomszédságában, holott régenten Ariánusok is laktak; kiknek fejek szabad Szent Királyon tartózkodott. Az egész Uradalomnak fekvésbéli helye, mintegy hét mértföldnyire terjed, 's nevezetes termékenységű falukat foglal magában.

BOTTYÁN. Elegyes falu Bihar Vármegyében, a' Váradi járásban, földes Ura Gróf Haller

Haller Uraság, lakosai egyesültek, nevezetes termékenységéhez képest, elsô Osztálybéli.

BOTTYÁN. Magyar falu Pest Vármegyében, földes Ura a' Religyiói Kintstár, fekszik Vácz Kis Hartyánynak szomszédságában, mellynek filiája, Kerepestöl egy mértföldnyire, határja meglehetôs, szôleji középszerûek, legelôje szükségekre elég, tûzre is fája van; a' Dunához, Pesthez, Váczhoz való közel léte miatt, jó módgya van vagyonnyainak eladására. A' Pesti Paulinusokhoz tartozott, második Osztálybéli.

BOTTYÁN. Elegyes falu Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, lakosai katolikusok, 's többnyire révészek, fekszik Vörs Holladnak szomszédságában, határja termékeny, vagyonnyai külömbfélék, elsô Osztálybéli.

BOTTYÁN. Magyar falu Fejér Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, fekszik Veszprém Vármegyének szomszédságában, lakosai többnyire reformátusok, határja középszerû.

BOTTYÁN. *Szabad Bottyán*, másként *Csikvárnak* is neveztetik Fejér Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, a' kinek szép kastéllyával díszeskedik; lakosai katolikusok, határja jó termékenységû, vagyonnyai külömbfélék, elsô Osztálybéli.

BOTTYÁN. Elegyes falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Gróf Dôry Uraság, fekszik Lelesztöl mintegy ¾. mértföldnyire, és az Uraságnak lakó kastéllyával díszesittetik, lakosai katolikusok, termésbéli tulajdonságaira nézve hasonló *Bacskához*, elsô Osztálybéli.

BOTTYKA. Magyar falu Baranya Vármegyében, lakosai katolikusok, határja gazdag, 's külömbféle vagyonokkal bôvelkedik, elsô Osztálybéli.

BOZ. HOLLING. Horvát falu Sopron Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, fekszik Soprontól másfél mértföldnyire, a' Fertô partja mellett, lakosai katolikusok, határjának soványságához, 's borának középszerû mivoltához képest, a' harmadik Osztályba tétetett.

BOZ. *Botzdorf, vagy Petersdorf.* Német falu Sopron Vármegyében.

BOZAJ. Elegyes falu Vas Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Bardos,

és Besenye faluktol nem meszsze, határja jól termô, de szoross, 's mivel réttyeit néha a' víz rongállya, és fája is szûken van, második Osztálybéli.

BOZIN. *Zamek.* BAZIN név alatt.

BOZITTA. Elegyes falu Abaúj Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, hegyekkel körûl vett mély völgyben épûlt, hasonló fekvésû szántó földgyeivel, kivévén, Ida felôl való részét, melly északra fekszik, 's többnyire síkos rétségbôl áll, patakotskájának folyása mellett, hegyei makkos erdôségekkel ruháztattak, 's vadakkal gazdagok; déli részein elpallagosodott szôlô hegyeinek maradványai látszatnak, mellyet puszta szôlônek neveznek, második Osztálybéli.

BOZITA. Szabad puszta Nógrád Vármegyében, földes Ura Gróf Koháry Uraság, fekszik Losontzhoz egy mértföldnyire, határja jó, legelôje, 's fája is elég van.

BOZITOVA. Szabad puszta Torontal Vármegyében.

BOZOK. Mezô Város Hont Vármegyében, hasonló nevû Vár alatt, lakosai katolikusok, 's tótok, fekszik Selmeczbányától két mértföldnyire, szôlô hegyei meglehetôs borokat teremnek, szántó földgyei is középszerûek, és a' síkon könnyen miveltetôk, mindenét elárúlhattya Korponán, és Selmeczen, legelôje szoross, és fája is kevés, második Osztálybéli. A' Bozóki Uradalomnak fele része az Oskolabéli Kintstárhoz, fele része pedig az Esztergomi Fô Megyebéli Szent István Seminárium hoz tartozik.

Bozók. Elegyes falu Baranya Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara. Határja jól termô.

BOZNYE. Oláh falu Bihar Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, földgye középszerû.

BOZONTA. Magyar, és oláh falu Szatmár Vármegyében, fekszik Szamos, és Lapos vizeivel által ellenben, Tót falutól fél mértföldnyire. Határja közép termékenységû.

Bozos. vagy *Bozót.* Elegyes tót falu Ungvár Vármegyében, birtokosai Horvát, és más Uraságok, fekszik Ôr falu mellett, mellynek filiája, észak felé Ôr, és Ungvár között, Ung folyó vize partyán, mind fekvésére szép, mind földgyére termékeny falutska, kevesek lakosai

1716. esztendőben épült kastéllyával díszeskedik, jó tulajdonságaihoz képest, első Osztálybéli.

Bozur. Oláh falu Krassó Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, határja meglehetős termékenységű.

Bő. Mező Város Sopron Vármegyéb. birtokosa Gróf Jankovits Uraság, fekszik Cseprégtől egy mértföldnyire, lakosai katolikusok, díszesítettik az Uraságnak szép kastéllyával, tsekély vagyonnyaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

Bő. *Tisza Bő.* Magyar falu Heves Vármegyében, földes Ura Gróf Haller Uraság, fekszik Török Szent Miklóstól fél mértföldnyire, lakosai katolikusok, 's az Uraságnak szép kastéllyal díszesíttetik. Határja gazdag, úgy hogy trágyázás nélkül is két szántás után jó tiszta búzát terem, 's más jeles javai is vagynak, szőleje nintsen, első Osztálybéli.

Bő. *Száraz Bő.* Magyar falu Heves Vármegyében, birtokosai Pap, és más Urak, lakosai katolikusok, határja jó termékenységű, búzát, gabonát, 's más veteményt is jót terem, eladásra is alkalmatossága lévén, első Osztálybéli.

Bő. Szabad puszta Somogy Vármegyében, birtokosai Jankovits, és Pongrátz Urak, földgye jól termő.

Bőcs. *Belső Bőcs.* Magyar falu Abaúj Vármegyében, földes Ura Gróf Áspermont Uraság, fekszik Zemplén Vármegyének szomszédságában, Bársonyos szigetével, lakosai leginkább reformátusok, határjában épületre való fája nints, és a' víz áradás is gyakorta károkat okoz földgyének, melly meglehetős termékenységű, külömbféle javai vannak, második Osztálybéli.

Bőcs. *Külső Bőcs.* Magyar falu Zemplén Vármegyében, földes Urai Gróf Áspermont, és Almásy Uraságok, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Hernádnak, és Bársonyosnak öszve folyásánál, Hernád Németitől nem meszsze, mellynek filiája, és hídgya is van e' két folyó vizén. Határja mindenféle vetést jól terem, réttyei gazdagok, legelője elég, malma helyben, itató helye alkalmatos, piatza Miskóltzon, 's keresetre pedig jó módgya a' hegy allyai Városokban, első Osztálybéli.

Böcske. Elegyes falu Tolna Vármegyében, határbéli földgyének nagyobb része

homokos lévén, második Osztálybéli.

Bőd. *Bidovcze.* Jó magyar falu Abaúj Vármegyében, földes Ura Szerentsy Uraság, tsak nem egész Abaúj Vármegyében, leg jobb falu, akár népességét, akár sok, és termékeny szántó földgyeit tekintsed, meszérôl látván, inkább Városnak, mint sem falunak gondolnád, régi magyar lakosai mivelik, kiket a' múltt századokban nyomorúságai helyekből ki nem kergethették, mivel tsak nem minden javai vagynak, Kassának szomszédságában lévén, vagyonnyait pénzé fordíthattya, elsô Osztálybéli.

Bőd. Szabad puszta Pest Vármegyében.

Bőd. Elegyes falu Vas Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik Szombathelytöl más fél mértföldnyire, apró marhákkal kereskednek, Béts Városába hordozván azokat nyereség végett. Határja síkos, és jól termô, réttyei gazdagok, fájok elég van, legelôjök nem leg jobb; de ezt helyre hozzák jó tavaszi vetéseik, vagyonnyaiknak eladására meglehetôs módgyok, elsô Osztálybéli.

Bődz. Magyar falu Szala Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Bonczod földének szomszédságában, mellyhez hasonlító, 's ennek filiája.

Bődögz. Magyar falu Győr Vármegyében, földes Ura a' Győri Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Markotának szomszédságában, mellynek filiája. Határja gazdag; 's külömbféle szép javaik vagynak, de az áradások gyakorta károsíttyák, egyéb aránt nádgyok, 's szénájok is elég van, piatzok Győrben, Mósonyban, Komáromban, elsô Osztálybéli.

Bődögz. *Homok Bödöge.* Népes Magyar falu Veszprém Vármegyében, fekszik Pápa, és Ugod között, a' Bakonyság széle mellett, napkeletre Ugodnak szomszédságában, mellynek filiája, vídám helyen, Puszta Bődögével is határos, napnyugotra nagy Tevellel, északra pedig Gyimóttal, a' mellyek közel vannak egy máshoz. Dobsa László Király által Bersény Nemzetségnek adatott, tett katonai vitézségéért, határbéli földgye homokos, és forrásos, erdôje is vagyon: a' hol puszta Bődö-

ge

ge fekszik, hajdan ott vólt e' falunak fekvése.

Bödeháza. vagy *Bödötze.* Elegyes magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Dobronaknak szomszédságában, mellynek filiája, határbéli földgye meglehetős termékenységű, az essö vizektöl, álló vizei vannak; szölö hegye rész szerént otthon, rész szerént pedig szomszédságban, 's középszerű borokat teremnek, második Osztálybéli.

Bögellö. vagy *Bögölö.* Magyar falu Poson Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, más neve *Kis Padány,* fekszik Csalóköz Szigetében, Alistálhoz nem meszsze, mellynek filiája, 's hozzá hasonlító.

Bögöd. Szabad puszta Fejér Vármegyében.

Bögöt. Magyar falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Nádasdy Uraság, fekszik Sárvártól mintegy más fél mértföldnyire, lakosai katolikusok, határja jó termékenységű.

Bögöte. Magyar falu Vas Vármegyében, birtokosa Jankovich Uraság, fekszik a' Keményes allyai járásban, határbéli földgye jó, legelöje, és fája elegendö, szölö hegye is, elsö Osztálybéli.

Bögöl Patony. Poson Vármegyében, a' P. betűben.

Bögöde. Györ Vármegyében, *Bödöge* nevezet alatt.

Böhönye. Jó magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, lakosai katolikusok, határjában mindennémű javai vagynak, fája, makkja, legelöje elég, réttyei jók, szölö hegye termékeny, elsö Osztálybéli.

Bök. *Nagy, és Kis Bök.* Szabad puszták Pest Vármegyében, fekszenek Újketskeméthez nem meszsze.

Bökény. Magyar falu Csongrád Vármegyében, Királyság helységével határos, Szentestöl pedig napkelet felé, egy mértföldnyire fekszik. Határja kövér, és gazdag termékenységű.

Bököny. másként Buttyin. Elegyes falu Arad Vármegyében, lakosai katolikusok, és ó hitüek, határjában fája, makkja szabad, malma is van, földgye termékeny; fogyatkozása ellenben, hogy vagyonnyait az eladásra meszsze kell hordani, melly miatt második Osztálybéli.

BÖKÉNY. Elegyes falu Ugotsa Vármegyében, birtokosai több Urak, fekszik Tisza Újlaknak szomszédságában, mellynek filiája, határját Tisza vize, gyakran elönti; de ha földgyei a' víz által nem károsíttatnak, mindenféle veteményt bőven teremnek, réttyei is jó fűvet hoznak, legelője elég, mindenféle marháiknak tartására, fája mind épületre, mind tűzre, makkja, és malmai helyben, elsô Osztálybéli.

BÖKI. *Büke, Habzani.* Tót falu Sáros Vármegyében, birtokosai Gróf Sztáray, és és Pécsy Uraságok, lakosai katolikusok, erdeje szükségekre elég; földgye termékeny, és könnyen miveltetik, réttye, legelője is elég, piatzozása Kassán, Eperjesen nem meszsze, elsô Osztálybéli.

BÖKOVETZ. Elegyes falu Szala Vármegyében, lakosai katolikusok, középszerû termékenységeihez képest, második Osztálybéli.

BÖKÖNY. Magyar falu Szabólts Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik Rátz Fejértónak szomszédságában, mellyhez hasonlító, 's ennek filiája.

BÖLCSHÁZA. *Zaidel.* Tót falu Liptó Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik nagy *Bobrótztól* egy jó mértföldnyire, ambár kevés földgye, és réttye van; de meglehetôs termékenységû, erdeje nintsen, Szent Miklósi, és Liptsei piatzozásától két órányira fekszik, második Osztálybéli.

BÖLCSKE. Magyar falu Tolna Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Dunához közel, Földvártól egy mértföldnyire. Határja jó termékenységû.

BÖLGYÉNY. (Nagy, és Kis) Két tót falu Nyitra Vármegyében, Nagy Tapolcsánhoz egy mértföldnyire: Koross mellett, mellynek filiáji, birtokosa Gróf Újfalussy Uraság, lakosai katolikusok, meglehetôs termékenységûek, egy völgyben fekszik mind a' két Bölgyény, elsô elsô Osztálybéli.

BÖLK. Magyar falu Nógrád Vármegyében.

BÖLSE. *Kápolna Bölse, Sándor Bölse, Sziget Bölse.* Három egy más körûl lévô faluk Abaúj Vármegyében, földes Ura Báró Mesko Uraság, lakosai katolikusok, és egyesültek, fekszenek a' Kassai járásban, határjaik egy máshoz majd hasonlítók, tulajdonságaik középszerûek, fájok

fájok szûken, réttyeik jók, eladásra is meglehetôs alkalmatosságok lévén, elsô Osztálybéliek.

BÔNY. *Alsó, Felsö Böny,* vagy *Kutas földe.* Szabad puszták Gyôr Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, határjai jól termôk.

BÔNY. Elegyes falu Gyôr Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik Gyôrtöl más fél mértföldnyire, Komárom Vármegyének szomszédságában, határja termékeny, vagyonnyai külömbfélék, piatza nem meszsze, második Osztálybéli.

BÖRCS. Magyar falu Gyôr Vármegyében, földes Ura a' Gyôri Püspökség, lakosai katolikusok, fekszik Rabtza vizénél, Abdánakszomszédságában, népes lakosival, 's termékeny szántó földeivel, kerek, és tornyos templomáról nevezetes, mellyet lakosai a' Törökök kitsapásai ellen épitettek, abba rejtvén feleségeiket, 's gyermekeiket; Rákóczynak párt ütésekor a' Magyarok itt erôsitették meg magokat, 's által járást készitettek, a' bellyebb fekvô környékeknek elfoglalása végett. Határja termékeny, vagyonnyai külömbfélék, jó tulajdonságaiért, elsô Osztálybéli.

BÖRDÖCZE. Elegyes falu Szala Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, fekszik Lentinek szomszédságában; határja tágas, de soványas; legelôje szoross, erdeje tsekély; mivel földgyeit mind a' záporok, mind Cserta vize gyakorta elönti, harmadik Osztálybéli.

BÖRGÖLIN. vagy *Börgelin, Otkovetzi.* Elegyes Magyar falu Vas Vármegyében, birtokosai a' Czisztzertzita Szerzetbéli Atyák, lakosai katolikusok, fekszik hegyek között Mór vizétöl nem meszsze, földgyei, és réttyei sokkal soványabbak, mint a' második Osztálybéli helységeké, és mint hogy sem legelôje, sem fája elég nintsen, harmadik Osztálybéli.

BÖRHEGY. Magos, és nevezetes hegy Veszprém Vármegyében.

BÖRKE. vagy *Börönd.* Magyar falu Szala Vármegyében, fekszik Vas Vármegyének szomszédságában, Lövôtöl más fél mértföldnyire, határjának soványsága miatt, harmadik Osztálybéli.

BÖRGÖND. Szabad puszta Fejér Vármegyében, földes Ura

Ura Gróf Cziráky Uraság. Határja jó termékenységû.

BÖRÖND. Magyar falu Szala Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Szala Sz. Györgyhöz, mellynek filiája nem meszsze. Határja jó termékenységû. Pósta ház is van benne.

BÖRSÖNY. *Berczen.* Mezô Város Hont Vármegyében, németûl *Pilsen*, földes Ura az Esztergomi Érsekség, régi Szász helység, németûl beszélnek, de hibásan, többi lakosai tótok; katolikusok, és evangelikusok, hajdan bánya Város vólt, mellyet némelly helyek bizonyítanak. A' háborús idôkben sok viszontagságokat szenyvedett, fekvése hegyes, és erdôs helyen esik, határja mindenféle vadakkal bövelkedik, legelôje elég, 's mind a' kétféle fája van, söt fa edényeket is készítenek némelly lakosok; nagy szôlô hegye középszerû bort terem, nem meszsze esik piatza Esztergom, és Vácz Városokban, elsô Osztálybéli.

BÖRSÖNYI HEGYEK. Hont Vármegyében, hoszszasan nyúló bértzek, mellyek e' Vármegyét dél felôl békerítik; régen híres értz bányák vóltak benne; már ma kevesebb. A' közép, és leg nagyobb része e' bértzeknek *Magosfának* neveztetik, korán bélepi a' hó, és sokáig áll rajta. Alsób bértzein pedig sok gyümöltsösök vagynak, és kevés szôlô hegyek is.

BÖRSÖNY. *Berszing.* Szabad puszta Tolna Vármegyében, földes Ura Kajdacsy Uraság, fekszik Bonyhádnak szomszédságában.

BÖRSÖNY. Egyházas Börsöny, szabad puszta Veszprém Vármegyében. *Kis Börsöny* fekszik Tüske Várnak szomszédságában.

BÖRVÉLY. Magyar falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, lakosai katolikusok, többen reformátusok, fekszik Kaplonynak szomszédságában, mellynek filiája, Nagy Károlytól egy mértföldnél valamivel meszszebb. Határbéli szántó földgyei három nyomásbéliek, mellyek tiszta, és kétszeres búzát, zabot, kukoritzát bôven termenek, és valami kevés árpát is; de négy marhával miveltetnek, réttyeinek némelly része jó, és hasznos fûvet terem, piatzozó helye tsak egy óránya fekszik; a' hol terméseit nyereséggel elszokták adni. Legelôje elegendô kaszállás elôtt is; itató helye közel, és

és elég, makkos erdeje a' határban, és tűzre való fája is, Királyi dézmát nem adnak, nádgya elég, mellyből néha pénzt szereznek, a' szomszéd szőlő hegyekben, három órányi járásra jó borok terem, első Osztálybéli.

BÖRZÖNCZE. v. *Börzönd.* Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai Petrich, és más Urak, fekszik Szent Balásnak szomszédságában, mellynek filiája. Határja középszerű.

BÖS. Elegyes Mezö Város Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Amade Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Csalóköz Szigetében, Csiliz vizétöl körül vétettetve; határja jó tulajdonságokkal megáldattatott, eladásra is alkalmatos módgyok lévén, első Osztálybéli.

BÖSÁRKÁNY. Elegyes falu Sopron Vármegyében, középszerű vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

BÖSZENFA. Német falu Somogy Vármegyében, birtokosa Gróf Festetich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Szigeti kerületben, szőlö hegyei vannak, és más javai is; de mivel termö földgye vizes, és sovány, 's a' határja is szoross, és a' zápor essök alkalmatlansága alatt is lévén, a' harmadik Osztályba tétetett.

BÖSHÁZA. Elegyes falu Külsö Szolnok Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak.

BÖTEFA. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok. Határja középszerű.

BÖSZÖRMÉNY. *Bereg Böszörmény.* Magyar Mezö Város Bihar Vármegyéb. Nagy Váradtól két mértföldnyire a' Sebes Körös mellett, földes Ura Gróf Csáky Uraság, lakosai reformátusok, határja termékeny, erdeje nagy, réttye igen sok, legelője elég, sertéseket is hízlalnak, hala elég, szőlője nints, gyümöltsöse igen sok, méhekkel is bövelkedik, ámbár Körös vize néha károsítya határját, mindazáltal első Osztálybéli.

BÖSZÖRMÉNY. *Hajdú Böszörmény.* Nevezetes, és népes Hajdú Város Szabolts Vármegyében, fekszik Debreczéntöl más fél mértföldnyire, lakosai reformátusok, és egyesültek, határja kiváltképen termékeny, tava is van, melly *Verébsárnak* neveztetik, első Osztálybéli.

BÖSZTÖR. Szabad puszta a' Kis Kúnságban, fekszik Kún Szent Miklóshoz nem messze,

sze, határja kövér: és gazdag termésû.

BÖSZÉR. Szabad puszta Pest Vármegyében.

BRAGYETE. Oláh falu Bihar Vármegyében a' Belényesi járásban, földes Ura a' Nagy Váradi egyesûlt Püspökség, lakosai egyesûlt katolikusok. Határja középszerû termékenységûnél jobb, javai is külömbfélék: de selejtes piatza lévén, második Osztálybéli.

BRANIES. Banátbéli falu, fekszik Fasethez mintegy fél mértföldnyire, földgye középszerû.

BRANISZKO. Nevezetes hegy, melly Sáros Vármegyét Szepes Vármegyének határjától elválasztya, mesz-szesége két mértföldnyire tart.

BRATKA. vagy *Bartka*. Oláh falu Bihar Vármegyében a' Nagy Váradi járásban, földes Ura Gróf Battyányi Uraság, lakosai egyesûlt katolikusok. Határja soványas, vagyonnyai is tsekéllyek, harmadik Osztálybéli.

BRATONCZ. vagy *Bratony*, *Bratjáncz*. Tót, és elegyes falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Csáky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szelnitzához nem meszsze, mellynek filiája. Határja gazdag, réttyei kövérek, legelôje elég, fája is szükségekre elég, eladásra is meglehetôs módgya, elsô Osztálybéli.

BRATSAFALVA. vagy *Bratanyetz*. Elegyes falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Althan Uraság, *Tzigányok Siralmának* is nevezik a' magyarok, hegyes, völgyes, erdôs tartományban fekszik, vidékje középszerû terméssel bír.

BRATYEVITZI. Szabad puszta Bács Vármegyében, fekszik Gakova mellett.

BRAVACZO. Tót falu Zólyom Vármegyében, földes Ura Ô Királyi Felsége, és a' Zólyomi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Benyushoz, mellyhez hasonlitó tulajdonságai vagynak, nem meszsze, 's ennek filiája.

BRAZANI. Tót falu Trentsén Vármegyében, fekszik a' Lietavai Uradalomban, magas hegyek között, határja sovány termékenységû.

BRAZOVA. Elegyes falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitûek, határja néhol jól termô.

BRÉB. Elegyes oláh falu Mâramaros Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, népes szántó vetô, és sok Nemességgel elegyes lakosoknak

nak helye, a' leg magossab hegyeknek tövében, fekszik Akna Sugatajnak szomszédságában, 's filiája, Budfalvától fél, Szigettöl pedig két mértföldnyire, lakosai többnyire oroszok, és katolikusok, 's leg inkább szén égetéssel foglalatoskodnak, fájok mind a' kétféle elég, legelőjök hasonlóképen, piatzok is Felső Bányán, és Szigeten alkalmatos, második Osztálybéli.

BRED. Elegyes falu Külsö Szolnok Vármegyében.

BRESIE, vagy *Brezje*. Horvát falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Álthán Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Lapatinecznek szomszédságában, mellynek filiája. Határja meglehetős, de némelly fogyatkozásai miatt harmadik Osztálybéli.

BRESÓTZ. Elegyes falu Vas Vármegyében, földes Urai Gróf Szapáry, és Gróf Battyáni Uraságok, fekszik hegyek között Mór vizéhez nem meszsze. Határja középszerű, vagyonnyai külömbfélék.

BRESZNA. *Nagy Breszna*. Tót falu Ungvár Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik felső Domonyához nem meszsze, mellynek filiája, 's hozzá hasonlító.

BRESTO. *Kis Bresto*. Elegyes tót falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, fekszik a' Munkátsi Uradalomban. Határja soványas, 's leg inkább zabot terem, legelője egy nyomásban elég, fája mind a' kétféle, makkja is elég a' határban, harmadik Osztálybéli.

BRESZTO. *Nagy Breszto*. Tót falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, fekszik az elöbbinek szomszédságában, lakosai egyesült katolikusok. Határja az elöbbenihez hasonlító, réttyei igen jók, fája mind a' kétféle, de mivel legelője egy nyomásban nintsen, ez is harmadik Osztálybéli.

BRESZTYENE. *Alsó, és felső Bresztyene*. Tót faluk Trentsén Vármegyében, földes Ura Tertsyánszky Uraság, lakosai katolikusok, fekszenek Pruszinához nem meszsze, mellynek filiáji, 's hozzá hasonlítók.

BRSSZTO. *Orili Breszto*. Szabad puszta Bács Vármegyében, földes Ura Gróf Hadik Uraság, fekszik Futakhoz közel, mellynek filiája. Határja középszerű.

BSESZTO. *Homonna Brezto*. Tót falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Gróf

Vander-

Vandernoth Uraság, fekszik a' Homonnai járásban, lakosai katolikusok, és ó hitûek. Határja középszerû, vagyonnyai is tulajdonságaira nézve hasonlít Grosótzhoz, második Osztálybéli.

BRESZTO. *Izbugya Bresztо.* Tót, és elegyes falu Zemplén Vármegyében, birtokosa Kazintzy Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitûek. Határja soványas, noha némelly vagyonnyai meglehetôsek, termésbéli vagyonnyaira nézve hasonlít Csebinyéhez, harmadik Osztálybéli.

BRESZTOVÁTZ. *Új, és ó Bresztovácz.* Elegyes fátz faluk Bács Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitûek, fekszenek Mileticshez fél, Bajához pedig hat mértföldnyire. Határjai középszerûek, legelôjök szoross, fájok nints, itatójok alkalmatlan, eladásra, és keresetreis tsekély módgyok, harmadik Osztálybéliek.

BRESZTOVÁTZ. Banátbéli falu Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik Lippától más fél, Temesvártól pedig harmadfél mértföldnyire. Határja jó termermékenységû.

BRESZTOVÁNY. *Kis Bresztovány.* Tót, és elegyes falu Posony Vármegyében, földes Ura Gróf Traun Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Nagy Szombattól egy mértföldnyire, nagy Bresztován mellett, mellynek filiája. Határja jó termékenységû, réttyei kövérek, legelôjök hasznos, eladásra alkalmatos helyek, elsô Osztálybéli.

BRESZTOVÁNY. *Nagy Bresztovány.* Tót falu Posony Vármegyében, birtokosa Nagy Szombat Városa, lakosai katolikusok, fekszik Nagyszombat Galgótz, Karkócz, és Bucsán között, Vág vizétôl, 's Galgóztól nem messze, gyönyörû 's termékeny vôlgyben. Fája keves, egyébbel bôvelkedik. Határja, 's vagyonnyai is az elôbbeni falujéhoz hasonlítók, 's ez is elsô Osztálybéli.

BRESZTOVE. Tót falu Nyitra Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Szenitzhez közel, mellynek filiája.

BRESZTOVECZ. Irtvány Nyitra Vármegyében.

BREZA. Tót falu Árva Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, fekszik Oravitza vize mellett, Lokczának szomszédságában, mellynek filiája, halmokkal körûl vétettetve, Lengyel Országnak szélén, nevezetes erdôi vannak, mellyekben a' lakosok számos deszkákat, és zsendelye-

delyeket készítenek. Itt született vala Matejcsiki Mihály, a' ki a' föld mérést, sem betût soha sem tanúlta, és mindeneknek tsudálkozására, még is a' Szvinkeni hegy alatt Árva vize mellett Turócz felé, a' gyalogoknak is járhatatlan vidéket, jó rakott úttal felékesítette. Határja néhol meglehetôs termésû; de nagyobb része sovány, legelôje tágas, harmadik Osztálybéli.

BREZÁN. vagy *Bresáni*. Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokosa Gróf Berényi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik, Turócz Vármegyének szomszédságában, Privigyétôl egy mértföldnyire, leg inkább fazekasok. Határja középszerû, réttyeik jók, legelôje elég, szôleje nintsen, piatza Német Pronán, és Privigyén, második Osztálybéli.

BREZÁNYI. Tót falu Trentsén Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Lietavához nem meszsze, mellynek filiája, 's hozzá hasonlító; határja középszerû, vagyonnyai is olly formák, második Osztálybéli.

BREZINI. Tót falu Zólyom Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, és a' Zólyomi Uradalom, lakosai katolikusok, fekszik Dobronának szomszédságában, mellynek filiája, és hozzá hasonlító.

BREZINOVA HOLA. Hegy Liptó Vármegyében, kies fekvése van, által ellenben Muránik nevû hegyel.

BREZNA. *Brosna, Brtsna*. Tót falú Turotz Vármegyében, földes Urai valának a' Jezsuiták, most a' tudományi kintstár, lakosai katolikusok. Határja középszerû.

BREZNITZ. vagy *Breznitza, Alsó Breznitz, Dolna Breznitza, felsö Breznits, és Zapos, vagy Nemes Breznitza*. Három egymáshoz közel lévô tót faluk Trentsén Vármegyében, birtokosa Nozdrovitzky Uraság, lakosai katolikusok, fekszenek hegyek között, Rovnye Lednitznek szomszédságokban, a' Vág Beszterzei hegyekhez is közel. Határjaik középszerûek, réttyeik jók, legelôjök elég, eladásra meglehetôs alkalmatosságok, második Osztálybéliek.

BREZNITZE. *Nagy Breznitze, Velki Breznitze*. Tót falu Zemplén Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Kis Breznitzének szomszédságában. Határja három nyomásbéli, 's ha trágyáztatik,

jó búzát terem, réttyei jók, legelője alkalmatos, fája tűzre elég, malma a' szomszédságban, piatza Sztropkón, és Várannón, elsö Osztálybéli.

BREZNITZE. *Kis Breznitze.* Tót, és elegyes falu Zemplén Vármegyében, birtokosai Bernát, és Gróf Barkóczy Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Sáros Vármegyének szomszédsában. Határja középszerű, tulajdonságaira nézve, hasonlít *Keltzhez*, második Osztálybéli.

BREZNIK. Bereg Vármegyének határjánál elfolyó Borsva patakjának partyán fekszik, földgye néhol jól termö.

* BREZNYIK FOLYÓ VÍZ. Sáros Vármegyében, ered Breznyik hegyek között, vévén folyását Komlosfalva, és Zboro Városa, Makovicza Vára felé, míg végre hoszszú Rétnél elfutván Bártfán alól Topoly vizével egyesíttetik.

BREZNÓKA. Orosz falu Sáros Vármegyében, földes Ura Gróf Szirmay Uraság, fekszik a' Makovitzai Uradalomban. Határja hegyes, és soványas, legelője jó, fája elég, de más javai tsekéllyek, harmadik Osztálybéli.

BREZNYÓI HEGYEK. Zólyom Vármegyében észak felé, Garam Vize e' hegyek között szakad Zólyom Vármegyébe; igen sok fája van, 's a' Zólyomi Bányákban innen élnek; különös móddal hordgyák pedig a' fákat ezekből az erdökből, mert a' mit egész esztendöben vágnak, tavaszal a' havak oszlásával, a' hegyekben lévö patakok megáradnak, azok mellé rakják a' fákat a' völgybe, mellyek ezeket a' víz színére fel vévén, Garam vizébe viszik, ugy hogy illyenkor a' Garam vize, alig látszik a' sok fáktól, hogy pedig illyenkor egyik a' másikét el ne lopja, igen kemény büntetéssel tíltatik.

BREZNOBÁNYA. *Briesen*, *Brezno.* Szabad Királyi Bánya Város Zólyom Vármegyében, Schelmecz Bányától négy mérföldnyire, elsö LAJOS Király szabadította fel 1380. esztendöben, 's 1588. esztendöben vétete körül köfalakkal, mellyeknek öt kapui vagynak, szabad Királyi Várossá lett 1655. Hajdan jó bányái valának, és némelly bányászoknak házai még ma is szemléltethetnek a' Városon kivül, mellyek a' külsö Városhoz tartoznak; lakosai katolikusok, és evangelikusok, nevezetes oskolájokat a' Piarista Szerzetbéli

Atyák

Atyák taníttyák, a' lakosok rész szerént Mester emberek, rész szerént gazdáskodnak mind föld miveléssel, mind-pedig juhoknak tartásával, és azoknak javaival kereskednek, nevezetes sajtyok, és túrójok, mellyeket a' kedvellők meszsze földekre vitetnek, határja középszerű, második Osztálybéli.

BREZÓ. *Rima Brezó.* Tót falu Kis Hont Vármegyében, birtokosa Báró Lusinszky Uraság, fekszik hegyek között Rima Szombattól egy mértföldnél valamivel meszszebb, határja nevezetes, erdeje nem külömben, mellyben néha kristály is találtatik, jó fazékairól is nevezetes, vas bányája is van. Határja meglehetős, fája mind a' kétféle van, legelője elég, de más nevezetes javai nem lévén, második Osztálybéli.

BREZÓ. *Cseh Brezo, Brezova.* Jó nagy falu Nógrád Vármegyében, földes Ura Szent Iványi Uraság, lakosai katolikusok, és evangyelikusok, fekszik Berzenczének szomszédságában, mellynek filiája, Losontztól két jó mértföldnyire, nevezetesek erdei, mellyekből mind a' kerékjártók, mind a' bodnárok nem kevés hasznot vésznek, minthogy még Pestre is elhordattatnak, határja elég nagy és jó, nem külömben legelője, réttyei gazdagok, vagyonnyaira nézve hasonlít Bisztritzkához, de szőleje nintsen, mindazáltal marhával, és más dolgokkal is jó kereskedésre való módgyok lévén, elsô Osztálybéli.

BREZOLUP. Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Gróf Illésházy Uraság, fekszik Nyitra Vármegyének szélén Vizotsányhoz nem meszsze Zaj Ugrotztól fél mértföldnyire. Határja sovánnyas réttyei jobbak, legelője elég, más fogyatkozásaira nézve, harmadik Osztálybéli.

BREZOVA. Mezô Város Nyitra Vármegyében, földes Urai Gróf Erdôdy, és Gróf Csáky Uraságok, nagy és népes tót helység; lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Vágujhelytöl harmadfél mértföldnyire, Turolúka, Prietisd, Miava, 's Hrádek között. Nevezetes itt 's ezen a' környéken a' sok hegyi tanya; a' lakosok kopaniczéknek hívják. A' meredek 's nagyobb részént kopasz hegyek óldalain tudniillik imitt amott magános házak vagynak; a' mellyekben laknak tót gazdák, marhát tartanak, kevés életre valót termesztenek 's így éldegélnek, e-

gyébaránt izmos testűek, hanem mivel igen ritkán társalkodnak más emberekkel, azért is tudatlanok, 's vad forma indúlatúak. Határja szűk, fekvése hegyek, és halmok között esik, lakosai kézi mesterséggel, nevezetesen pedig tímársággal, de kiváltképen pályinka főzéssel élnek, mellyet faluról falura hordoznak, alig van egy ház, mellyben pályinkát nem égetnének. Határja soványas, fája elég minden szükségeikre, legelője nevezetes, makkoltatása is lehet, piatza három is nem meszsze, Ujhelyben, Csajtán, és Verbőczön, második Osztálybéli.

BREZOVA. Tót falu Nógrád Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik felső Esztergálynak szomszédságában, mellynek filiája, Gátstól más fél mértföldnyire, köves, és soványas helyen, mindazáltal földgyei jól termők, legelője gazdag, réttyei hasznosak, fájok is elég van, de szőlőjök nints, második Osztálybéli.

BREZÓI HEGYK. Kis Hont Vármegyében nem magosak, de a' mellyeket kies tserfa erdők ékesítenek, Gömör Vármegye határjainál szakad vége.

BREZOVA FOLYÓ VÍZ. Kisseb Tömös vizénél, melly ugyan azon hegyből, de kevessé alább származik, bizonytalan a' neve honnan származék, serény folyásától e'? vagy más okbol; sok aprá patakotskák szakadnak belé, míg *Risicza* nevű faluig érne, és innét nap nyugot felé *Kolnikon* keresztül foly, 's onnan egyenesen *Mannio*, és *Vassovia* nevezetű Vas hamorokra; mihelyt a' hegyek közzűl kivergődik Schosta, Skala, és Berkucza helységeknél tágas mezőkre öntődik, és így nagy pusztákat elfolyván Tömös vizében Bokán felűl szakad, midőn a' forrásától már nyólta mértföldnyire futott volna.

BREZOVETZ. Elegyes falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Álthán Uraság, fekszik Szent Mártonynak szomszédságában, mellynek filiája, a' Belatintzi Uradalomban. Határja kövér, réttyei jók, legelője elég, fája is hasonlóképen, eladásra alkalmatos módgya, első Osztálybéli.

BREZOVETZ. Tót falu Zemplén Vármegyében, birtokosa a' tudományi kintstár, egy völgyben fekszik, Nasztászi hegy alatt a' Szinai járásban. Határja soványas mert hegyes, réttyei jó szénát teremnek,

nek, legelôjök elég van, erdôjök hasonlóképen, piatzok Ungváron, harmadik Osztálybéli.

BREZOVITZA. Tót falu Árva Vármegyében a' felsô járásban, fekszik Trsztena M. Városhoz egy órányira, földes Ura a' Királyi Kamara, 's az Árvai Uradalomhoz tartozik, lakosai katolikusok, erdei nagyok, szántó földgyei hegyeken fekszenek, és a' záporok által károsíttatnak, kút vize nintsen, 's a' patakotskákból isznak, sajtya nevezetes, legelôje jó, fája sok, harmadik Osztálybéli.

BREZOVITZA. Elegyes falu Szala Vármegyében, birtokosa Gróf Csáky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Turnitsához közel, mellynek filiája, a' Belatnitzi Uradalomban. Határja jó, vagyonnyai jelesek, tulajdonságaira nézve, hasonlít Bratontzhoz, elsô Osztálybéli.

BRÍHEN. Oláh falu Bihar Vármegyében, birtokosa a' Nagy Váradi Püspökség, fekszik a' Vaskohi járásban, lakosai egyesültek. Határja közép termékenységû, réttyeik jók, legelôjök hasonlóképen, fájok a' magok szükségeikre, 's egyéb javatskáik is lévén, második Osztálybéli.

BRINCZE. Tót falu Liptó Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Szent Miklóshoz két órányira, határjának fele jó termékenységû, fele soványabb, réttyé épen kevés, legelôje is szûk, piatza Liptsén harmad él órányira, harmadik Osztálybéli.

BRISZTA. vagy *Brisztya*, *Bris*. Tót, és német falu Turócz Vármegyében, birtokosai kölömbféle Urak, lakosai leg inkább németek, 's katolikusok, a' Tót Prónai Uradalomhoz tartozik, mellyhez közel van helyheztetve. Határja hegyes helyen lévén soványas, réttye szûk, legelôje elég, fája mind a' két féle, harmadik Osztálybéli.

BRODCZKA. vagy *Brocska*, Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura a' Felséges Tsászár, fekszik a' Szakoltzai járásban, 's a' Sassini Uradalomhoz tartozik, lakosai katolikusok. Nevezetes az ide való Harmintzadi hivatal, a' Morva Országi, 's Ausztriai kereskedôkre nézve. Határja középszerû, fája tûzre, és épûletre elég, makkoltatása is van, kendere elég terem, szôleje nintsen, de gazdáskodásra jó módgya, 's piatza is alkalmatos Holitsban, Sastyinban, malma a' szomszédságban, második Osztálybéli.

BROD. vagy *Bröd, Brûd.* Orosz falu Bereg Vármegyében, birtokosa Illosvay Uraság, fekszik a' félvidéki járásban. Határja sovány, réttyei tsekéllyek, legelője kevés, keresetre tsekély módgya, negyedik Osztálybéli.

BRODNO. Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Gróf Szúnyog Uraság, fekszik Kisutza mellett Újhelytöl fél mértföldnyire. Határja középszerû, vagyonnyai meglehetôsek.

BROGYÁN. Elegyes tót falu Bars Vármegyében, birtokosai Brogyányi Urak, lakosai katolikusok, fekszik Oszlán, Bán, és Privigye Mezô Városoknak szomszédságjokban, határja termékeny, vagyonnyai külömbfélék, szôleje ugyan nintsen, de e' fogyatkozást, jó helyen való fekvése, 's alkalmatos piatzai megelôzik, elsô Osztálybéli.

BRONITZE. vagy *Bronyistye.* Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Herczeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Papradnóhoz nem meszsze, 's ennek filiája. Határbéli földgyei középszerûek, fája mind a' két féle, 's legelôje is elég, réttyei jók, második Osztálybéli.

BRONKA. *Szuha Bronyka.* Orosz falu Máramaros Vármegyében, földes Urai Gróf Teleky, és Besztojka Urak, fekszik Borsva vize mellett, Dolhával által ellenben Brony omladozott Várhoz nem meszsze. Határja középszerû.

BRONY VÁRA. Hajdani omladozott Vár Máramaros Vármegyében, elrontatott az erôssége 1471. esztendôben, azért e', hogy a' tolvájoknak menedék helye vala, vagy más okból; de az Ország rendgyeinek közönséges megegyezésekkel, Korvinus MÁTYÁS alatt, midôn a' Magyaroknak boldog napjai viszont fel derûlének. Ezek a' parantsolatnak homályos szavai: *Stropko Vára Máramarosban, a' Dolhai Vár pedig Bereg Vármegyében husz napok alatt e' parantsolatunktól számlálydn, széllyel verettetvén, egészen eltöröltessenek.* Mivel Sztropko Várárol a' Máramarosiak semmit sem tudnak, Dolha pedig Brony Várával egyetemben, nem Bereg, hanem Máramaros Vármegyében épûlt, homályos vala a' parantsolat; de akár mint történt légyen méltó e' Várrol való emlékezet.

BROST. vagy *Boss.* Oláh falu Bihar Vármegyében, földes

des Ura a' Nagy Váradi egyesûlt Püspökség, fekszik a' Belényesi járásban, lakosai egyesült katolikusok. Határja soványas, tulajdonságai, 's vagyonnyai is selejtesek lévén, negyedik Osztálybéli.

BROSTYÁN. Elegyes falu Krassó Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitûek. Határja középszerû.

BRUKENAU. Rátzúl *Piskia*, jeles bánátbéli falu Temes Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, fekszik Muránytól nem meszsze, Temesvártól egy, és egy negyed rész mértföldnyire, a' Romai Sántzok mellett. Határja jó termékenységû.

BRUNOVCZA. vagy *Brunótz*. Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokosai Sándor Uraság, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Vág Újhelytôl más fél órányira, Szent Kereszthez mellynek filiálissa közel, Pôsténytôl egy mértföldnyire Vág vize mellett, 's az Uraságnak kastélyával díszeskedik. Határja jó termékenységû; hanem mivel Vág vizétôl gyakorta károssíttatik, 's a' fának szûkében vagyon, arra nézve második Osztálybéli.

BRUSZNYITZA. Orosz falu Zemplén Vármegyében földes Ura Gróf Batkóczy Uraság, fekszik Varannótól más fél mértföldnyire Abauj Vármegyének szomszédságában, lakosai egyesûlt katolikusok, termésbéli tulajdonságaira nézve, lásd Alsó Sztinyiczét, mellyhez hasonló lévén, második Osztálybéli.

BRUSNIK. Banátbéli falu Temes Vármegyében, fekszik Lippától egy mértföldnyire. Határja jó termékenységû.

BRUSZNÓ. Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, fekszik Chremotznak szomszédságában, mellynek filiája, hegyes helyen, Privigyétöl fél mértföldnyire, réttyei elsô osztálybéliek, 's mind a' két féle fája elég van, legelôje tágas, malma helyben; de mivel szôlö hegye nintsen, és földgyei szorossak, harmadik Osztálybéli.

BRUZNO. Tót falu Zólyom Vármegyében, birtokosa a' Bányászi Királyi Kamara, hegyes helyen fekszik Garam vize mellett, Szent Andráshoz nem meszsze, mellynek filiája, sovány határja van, legelôje ugyan elegendô, és tejjel elég hasznot hajtanak, fája tûzre, és épûletre, 's a' Banyában pénzt kereshetnek, Zólyom Városától egy, és fél

mértföldnyire van, hét kila alá való földgye, és réttye három kaszásra való van a' községnek, de mivel határja soványas, és kôsziklás, 's hideg, és nehezen miveltetik, sôt a' víz áradások is soványíttyák, harmadik Osztálybéli.

BRUSZTÓPATAK. *Brusztova.* Elegyes falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, fekszik a' Munkátsi Uradalomban, mivel szántó földgye zabon kivül semmit sem terem, piatzozása is négy mértföldnyire esik, ambár mind a' két féle fája, és legelôje vagyon, mind azon által harmadik Osztálybéli.

BRUSZTARA. Orosz falu Máramaros Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitûek, és katolikusok, fekszik Tarasz vizétôl nem meszsze, Tisza Mokránák szomszédságában, mellyhez hasonlító, 's ennek filiája.

BRUSZTURESTI. *Brusztu-resk.* Oláh falu Arad Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, fekszik a' Jenôi járásban, Halmagytól egy mértföldnyire, lakosai egyesültek. Határja középszerû.

BRUTÓRZ. *Villa Laurentii Brutovitza.* Tót falu Szepes Vármegyében, birtokosa a' Religyiói kintstár, fekszik Szepes Várallyától nem meszsze, ambár határja a' hegyek megett van, és itten a' havak késôbben olvadván soványságot okoznak; de mivel legelôje, és mind a' kétféle fája van, Szepes Váralya Mezô Városban alkalmatos keresetre való módgya, a' második Osztályba tétetett.

BUBULISKA. *Bubovitz, Babavesze.* Orosz falu Bereg Vármegyében, a' Munkátsi Uradalomban, földes Ura a' Csernelyi Klastrom, határja, ha nem trágyáztatik, egyebet nem terem zabnál, szorgalmatos trágyázással pedig rozsot is bôven hoz; Munkáts Mezô Városától a' hol vagyonnyait pénzé teheti, három órányira vagyon, saját szôleji is vannak, a' hol meglehetôs borok teremnek; mivel határja soványos, és réttyei is sásos szénát hoznak, 's legelôje is szoross, harmadik Osztálybéli.

BUBKOKA. Tót falu Trentsén Vármegyében, lakosai katolikusok, termésbéli tulajdonságaira nézve, lásd *Dubogy* helységét, mellyhez hasonló, második Osztálybéli.

BUBULUS HEGYE. *Ökör hegye.* Gömör Vármegyében. Németûl *Ochsenberg*, totúl *Valo-*

Volovecz, Rosnyón felül fekszik, és Gömör Vármegyének minden hegyei között leg magossabb, 's egészszen a' Szepességig terjed, a' hegynek kopasz tetője van, oldalai pedig sûrü erdőségből állanak, 's a' Bánya hegyekhez tartozik; reze, és ezüstye vagyon; vadas erdejében pedig medvéket 's más állatokat táplál; őzeket, farkasokat, rókákat, nyúlakat nevel, erdeiben lévő fái többnyire cserfák, bikfák, hellyel hellyel fenyő fák is vagynak, és szépen nőnek rajta.

Buchberg. Banátbéli elegyes sváb falu Temes Vármegyében, fekszik Lippától egy, Temesvártól pedig jó két mértföldnyire. Határja jól termő.

Búcs. Magyar falu Esztergom Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Fő Érsség, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Mocsnak szomszédságában, mellynek filája, Bátorkeszitől fél mértföldnyire, kevés szőlei vagynak, földgye jó, eladásra Duna vizén, és Esztergomban jó módgya, de mivel, fája nintsen, legelője száraz, és földgyeinek egy részét a' Duna gyakorta elönti, a' mellette lévő tavak szólgáltatnak a' falúbélieknek tüzelésre, 's ház fedezésre való nádat, második Osztálybéli.

Búcs. vagy *Búcsú*. Dél felé fekszik a' szomszéd falutól ¼. mértföldnyire, határos falu vele délről Mots, több részét a' Duna választya, északra Köböl kut; Újfalun alól sik mezősége van, és minden erdőség nélkül való helyet foglalt, 's azért tserélnek szénát fáért. Ámbár magok réttye sem sok, vize nintsen, hanem ha Bátorkeszitől foly le valamelly kevés essős időben, minthogy vagyonnyait meglehetősen eladhattya, második Osztálybéli.

Bucsa. Oláh falu Bihar Vármegyében a' Váradi járásban, földes Urai Suller Urak, lakosai egyesültek, nevezetes fogyatkozásaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

Bucsa. Elegyes falu Szala Vármegyéb. birtokosa Horváth Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szala vize mellett, Szent László Egyházának szomszédságában, mellynek filiája, Istvándtól mintegy más fél mértföldnyire, magának legelője kevés, és szőleje nints; de mivel földgye középszerű termékenységű, második Osztálybéli.

Bucsa. Tót falú Zólyom

Vármegyében földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, fekszik Garam vize mellett, ó Zólyomtól egy kis mértföldnyire, az a' völgy, mellyben e' helység épûlt, két mértföldnyire tart; szorossan, és mélyen, Garam vize folyván közepette, 's Butsi völgynek neveztetik; egy részét szántó földgyeinek, és réttyeinek is Garam vize el önti; de mivel Zólyom, és Selmeltz Városok között van, a' hol mindenkor kereshet, legelôje elegendö, földgye termékeny, tûzre fája, és épûletre is az Uraságtól ingyen; a' községnek tíz kaszásra való réttye van, elsô Osztálybéli.

BUCSÁN. Tót falu Posony Vármegyében, földes Ura Báró Horeczky, Kvassai, 's más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Nagy Szombattól egy mértföldnyire, Galgóctól is annyira, a' Posta úton: az által folyó patak több malmokra, 's nevezetesen egy öt kerekû malomra hajt vizet, földgye igen termékeny, réttye, legelôje elég, fája kevés, mind azon által mivel igen jó eladásra való módgyok van a' falúbélieknek, elsô Osztálybéli, 1787ben helységbéli Papot nyertek.

BUCSÁNY. *Alsó, és felsö Butsány.* Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokos Urai Báró Zay, és más Urak, fekszik Blava vize mellett, Nagy Szombattól egy órányi távolságban, Posony Vármegyének szomszédságában, lakosai katolikusok, határja jó termékenységû, bora közép-szerû, 's vagyonnyainak eladására jó alkalmatossága lévén, elsô Osztálybéli.

BUCSAVA. vagy *Butsova.* Oláh falu Arad Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik a' Jenôi járásban, lakosai egyesûlt katolikusok. Határja jó termékenységû.

BUCSNIK. Irtvány Nyitra Vármegyében.

Búcsú. Magyar falu Bereg Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai reformátusok, fekszik a' Borsából ki folyó Bása vize mellet Beregszásztól nem messze, természbéli tulajdonságaira nézve, lásd Asztelyt, mellyhez ¼. órányira fekszik, és hozzá hasonlító, jó búzát, 's gabonát pedig bôven teremnek szántó földgyei, második Osztálybéli.

Búcsú. *Bucsa, Bucsina.* Elegyes magyar falu Vas Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik Szombathelytöl egy, és ½. mértföldnyire, Kôszögtöl pedig két,

két, és ¼. mértföldnyire, 's Vajda Uraságnak kastéllyával díszesíttetik, lakosai katolikusok, határja jó termésű, minden féle vetésekre nézve, 's javai is külömbfélék; szőleje ugyan nintsen; de vagyonnyainak eladására jó alkalmatossága lévén, első Osztálybéli.

Búcsúfa. Elegyes falu Szala Vármegyében, földes Ura Herczeg Eszterházi Uraság, lakosai katolikusok, határja jó termékenységű.

Búcsú háza. Magyar falu Posony Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik Csalóköz szigetében, határbéli földgye szük, és erdeje sintsen, de jó termékenységű.

Bucsum. vagy *Borsum* Oláh falu Bihar Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, fekszik a' Papmezői kerületben, lakosai egyesültek. Határja középszerű, vagyonnyai selejtesek, harmadik Osztálybéli.

Bucsun hegye. Temes Vármegyében, nagy és kiváltképen meredek hegy.

* Bucsuta. Népes magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai Gróf Eszterházy, és több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Bánok Szent Györgynek szomszédságában, mellynek filiája, határja középszerű termékenységű, szőlei meglehetős bort teremnek, mellynek eladására, és elhordására jó módgya van, második Osztálybéli.

Buczár. vagy *Butzur*. Tót falu Zólyom Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik Ó Zólyomtól fél mértföldnyire, lakosai katolikusok. Határja sovány termékenységű.

Buczlo. *Buzlo*, *Putzlován*. Tót falu Sáros Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik Kaprontzának szomszédságában, mellynek filiája, nem rosz földgye vagyon, 's réttyei is kétszer kaszáltatnak, legelője elegendő, de erdeje nem lévén, második Osztálybéli.

Buda. *Ó Buda*, *Vetero Buda*, *Alt-Ofen*, *Stari Budin*. Fekszik a' Duna mellett, Új Budával öszve ragasztva, napnyugotra Solymárhoz más fél órányira, délre Hidekkúthoz, északra pedig Békás Megyerhez egy órányira. Nevezetét vette *Bonfin*. (*a*) Decade 1. Lib. 1. p. 24.) véllekedése szerént, a' hajdan *Attilával* oda megtelepedett lakosaitol, melly véllekedését *Thurótzi* Magyar történet írónak munkájából

jából költsönözte (*b*) De admirandis Hungariae aquis p. 597. 20. in collectione script. Hungar.) *Vernher György* pedig a' Németektől vonnya eredetét, a' kik t. i. az itt-lévő nevezetes meleg fördőköt *Badának* hívták, mellynek egy betűjét a' Magyarok elváltoztatván. Budának nevezték, valamint Veszprémet *Veiszpruntol.* Vagy az is megeshetett, hogy Németek a' fördőt ekkor *Búdnak*, és nem *Bádnak* hívták, valamint a' köznép ma is *Bódnak* nevezi; és innen vehette nevének eredetét, kevés változtatással, vagy pedig a' tótoktól is, kik a' vizet *Vudának* nevezhették, most *Vodának* hívják. Elhalgatván a' sokféle erőltetett véllekedéseket, mint hogy a' nevezetek, gyakorta történetből adattatnak, 's a' köznép szájára vévén, állandóva leszsz. Német nevének eredetét *Altofen*, többnyire, az ott hajdan vólt mész égető kementzéktől származtattyák, lásd felőle *Oláh Miklósnak* véllekedését. (*c*) In Attila Cap. XII. p. 880. in Bonfinii apendicibus.) *Stoker Lőrintz* pedig *Svaiger Salamon* után (*d*) Thermographiae Budensis Cap. VII. §. 1. p. 44.) harmadik HENRICH idejében élt, *Ovától* eredteti, de alap nélkül.

HISTORIÁJA.

ATTILA halála után *Ellák*, *Dengisits*, és *Irnak* fiai vágyódván az uralkodásra, nagy hadi erővel fegyverkezének fel egy más ellen, 's mind addig tusakodának, míg mind magoknak, mind pedig szélessen kiterjedett roppant birodalmoknak végét szakasztanák. Mert látván az Attila nagy ereje által meghódoltt Királyok, a' Királyi Hertzegeknek viszszás egyenetlenségeket, mindnyájan igyekeztek a' jármot kivetni nyakokbol. Először is *Ardarik* Gepidák Királlya, megütközvén a' Hunnusokkal, harmintz ezeret belőlök a' Tsata piatzon elejtett, 's *Ellák is* az idősbb Királyi Hertzeg halva marada. Melly győzedelmen a' több kis Királyok is még inkább felládzadván, egyik fél, egyik részét, masik fél pedig más részért hódoltatá még a' Hunnusok roppant birodalmának, melly alkalmatossággal Ó Buda is elpusztíttatott, 's az akkori sokáig tartott vérengező viszontagságok miatt, sokáig illy szerentsétlen állapottyában hagyattatott.

tott. Némellyek úgy véllekednek, hogy az Avaresek idéjében is lakó helye vala az ô *Chágánnyoknak*, a' vagy az Avarok Királyoknak. *Eginhárd* (*e*) In vita Caroli M. Historiae Franciscae Tom.II. p. 98. edit. Paris. 1536.) nem nevezi meg az Avaresek Királyának, lakó helyét. *Bonfin* ellenben SZIKÁMBRIÁNAK, a' vagy Ó BUDÁNAK nevezi (*f*) Decade 1. Libr. IX. p. 141. &c.) Egyszer 's mind leírja a' Városnak N. KÁROLY által lett ostromoltatását, a' ki is szerentsésen hatalma alá hajtván, mint hogy az Avaroknak, és Hunnusoknak minden kintseik ide takaríttattak öszve, e' gyôzedelme által, kiváltképen meggazdagíttatott, a' mint *Eginhárd* N. KÁROLYNAK akkori titoknokja is nyilván megvallotta, hogy ez egyetlen egy gyôzedelme által szûkölködéséből annyira felsegíttetett, hogy meggazdagodásán kivûl elkezdett hadakozását is tulajdon költségével nyóltz esztendeig folytathatta: e' Városnak falait pedig nem tsak lerontatta; hanem azt egészen eltörlötte. Az után pedig *Mársnak, és Herkulesnek* kápolnáit széjjel rontatván a' Városnak külsô részén B. Szûz MÁRIÁNAK tiszteletére templomot *épittete*. *Mély felöl lásd*, *Sönlébent* (*g*) Ad Annum DCCCIV. p. 397.) Gyászos omladékjai alá temettetve vala ez után Ó *Buda* Városa, 's az Avarok is megvetvén N. KÁROLY által tétetett *Theodor* nevû *Chagánnyokat*, vagy Királyokat zendûléseket támasztottak, úgy hogy *Theodor* kéntelenítete, Nagy KÁROLYHOZ folyamodni, bátorságosabb lakó helynek kimutatásáért; *Karnuntot* választván ki magának (*Karnunt* fekvését, lásd *Cellariusban* (*h*) Notitiae Orbis antiqui Libr. 11. Cap. VIII. p. 551. et 552.) *Marsiglius*, és T. T. Schönvisner István munkáiban is. De ez is kevés idô múlva meghalálozván, úgy mint DCCCX. esztendôben, lakását állandóbbal váltotta fel.

Megszûnt ez után az Avaroknak Királysága, 's nem külömben azoknak, lakó helye is elmúlt, egész a' Magyaroknak kijöveteléig, mellyet *Luitprand* (*i*) Episcopus Cremonensis, floruit anno DCCCXLVI.) bôven leírott vala. Ki vólt tehát, a' ki leg elôször, az elenyészett hajdani nevezetes Buda Városát új életre hozta? Némellyek GRIZÁNAK tulajdoníttyák;

níttyák: *Bél Mátyás* pedig *Inkhoffer* (*k*) Annalium Ecclesiastic. p. 328.) után Sz. ISTVÁNNAK. Ez Irónál van elôször emlékezet Buda felôl, mivel az elôtt Sz. ISTVÁN, majd Esztergomban, majd Tátán, majd Szent Márton hegyen, majd pedig Veszprémben lakott vala. Elkezdett nevezetes templomának építését pedig, végezete elôtt meghalálozván, LÁSZLÓ Király MLXXXV. esztendô táján végezte el. *Timon* azt írja Buda felôl, hogy Szent Istvánnak lakó helye vala, (*l*) Novae Sinopseos Chronologicae. P. 1. p. 7.) Lehetô, de az idôben még a' Királyok nem szüntelen állandóúl lakának egy helyen, egyéb aránt az Ország gyûléseit is lakó helyeken, és nem változtatva tartották vólna; de a' környûl állásokhoz képest, majd egy, majd más helyre hívták öszve az Uraságokat, a' hol t. i. azt leg alkalmatosabbnak ítélték. Bizonyosabb ellenben, hogy Buda Városa az akkori idôben élt Királyok elôtt, betsben tartatott; kiváltképen *Geiza*, és Szent LÁSZLÓ a' B. Szûznek tiszteletére templomot is építtettek, melly felôl emlékezik *Bonfin.* (*m*) Dec. 11. Lib. IV. p. 220. 10. Thurotzi Chron. Hung. P. 11. Cap. LIII. p. 61.) Kiváltképen megkedvellette Buda Városát, IV. BÉLA, a' ki mind a' Várost, mint pedig az annak ellenében lévô Szigetet, külömbféle jeles épületekkel felékesíttette. Hajdani fekvését, nevezeteségét, és nagyságát leírta *Inkhoffer* (*n*) Annalium Ecclesiastic. p. 328. ad annum MXXII.) és kiváltképen *Lázius* (*o*) Olahus in Atilla Cap. XIII.) Lakosainak tulajdonságait pedig *Spéner Jakab Károly*. (*p*) In notitia Germaniae antiquae.) Sok, és nevezetes külömbféle régiségek is talaltattak itten: nevezetesen MÁTYÁS Királynak idejekor, midôn *Beátrikszi* Királynénak lakó helyet építtetett, egy kiásott kövön ezek a' sorok valának: „ *Legio Sicambrorum hic praesidio collocata, Civitatem aedificaverunt, quam ex suo nomine Sicambriam vocaverunt.*“ Nem külömben régi pénzek is, mellyek *Augusztus*, *Tibérius*, mások, és *Valentzián* idejét képzelték, 's véllhetô, hogy ezeknek költségével tartatott itten a' segéllô, 's lakó sereg. Római temetési emlékeztetô íratok is találtattak itten, melly felôl lásd *Bél Mátyást*,

(*q*) In

(q) In notitia Hung. novae Tom. III. §. 14. p. 183.) Az emlékeztetô köveken lévô íratokon kivûl pedig más nevezetes régiségek, 's némellyek véllekedése szerént. *Izisnek* képe is itten ásatott vala ki a' föld' gyomrából; de mivel szép mesterséggel készült tagjaitól feje elveszett, nem bizonyosan állítható, ki lett légyen.

Hajdani fényességéhez, és nevezetes voltához képest ma középszerû Város, 's e' nevezete Ó Buda! akár régiségéért, akár pedig fájlaló szánakozásból származtatott alkalmasint reá illik, mellyet rész szerént a' Törököknek igája, 's hoszszas sanyargatása; rész szerént más viszontagságok, 's Új Budának gyakorta történt ostromoltatásai is okozotak vala. Mostani lakosai Magyarok, Németek, és Zsidók; leg számossabbak a' katolikusok, reformátusok is lakják, és olly sok Zsidók, hogy Szombat napon mintegy ellepik az útszákat, és az Ó Testamentomi idôt elevenen képzeltetik. Rész szerént kereskedésböl, rész szerént külömbféle mesterségek üzése által, rész szerént pedig föld, 's szôlô hegy mivelésböl élnek. Nevezetesíti most Ó Buda Városát a' Tsászári, Királyi katonáknak ruhát készítô mûhelye; melly az egész Országban leg nevezetesebb. Határbéli földgye meglehetôs termékenységû, de kevés; réttye, legelôje középszerû, szôlô hegyei nevezetesek, 's a' Budai híres borokhoz hasonlítók, fájok szûken, eladásra jó alkalmatosságok lévén, második Osztálybéli.

A' nyúlak vólt híres Szigetét most árendában bírják az Ó Budaiak a' földes Uraságtol, melly mintegy húsz lépésnyi szélességû, 's 300. lépésnyi hoszszaságú. A' nagyobb pedig négy, vagy öt száz lépésnyi szélességû, a' hoszsza pedig fél mértföld. Régi idôkben IV. Béla Király Szent Domonkos Szerzetebéli Apátzák' klastromát fundálta ide: Ennek leánya Sz. Margita itt élt, 's meg is halálozott ebben a' klastromban. A' Sziget ennek elôtte az Ó Budai Prépostsághoz tartozott; most a' Királyi Kintstár bírja, a' kitôl árendába vette azt bóldog emlékezetû Sándor Leopold Fô Nádor Ispányunk: 's egy majoros házat; és két nyári nyilt palotátskát (Gloriette) épittetett oda. Most a' Felséges Locumtenensünk hasonlóképen

lóképen bírja, 's ékesíti. A' majoroson, 's a' Sziget' gondviselőjén kivül kortsmáros is lakik a' Szigetben, hanem télkor Budára költöznek onnan által, a' lakosok, tartván az Duna' áradásától, 's feldagadott zajjától. Szántó földek; szőlők, rétek, kertek; vadászi tanyák; szemléltetnek a' Szigetben; 's ezek között sok régi épületek' romladékjai. Ezekhez tartozik a' néhai Sz. Margita' kápolnája, a' kortsma mellett, a' melly 1787ben bézárattatott. Szolgál a' Sziget nem csak a' Felséges Fő Hertzegnek, hanem egyéb Pesti, Budai Uraságoknak is múlattató helyéül; egynéhányszor közönséges tűzi mesterségek is tartattak itten. A' közösülés kis ladikokon való által hajókázás által szokott történni.

BUDA VÁRA. *Új Buda, Ofen, Budin.*

EREDETE.

Első kezdeti épülete Ó Budához tartozott, 's nevezetesen az Ó Budai Prépost, (a' kinek ez a' régenten *Pesthez* tartozott mezőség, GEYZA által ajándékoztatott vala,) építtetett itten a' helynek igen kies, és ritka szépségű fekvésétől felindittatván egy kastélyt, mellyet hogy a' rosz emberek kénnyek szerént fel ne törhetnének, néminémű kőfalakkal meg is erőssittetett. Hasznos vala ez az épületetske akkor, mivel a' Tatárok által Házánknak nagy része felprédáltatván, e' hely sérelem nélkül megmarada. Minekutánna IV. BÉLA a' dühös ellenségtől lerontott helyeket lehetőképen megújjittatta, MCCLXVII. esztendőben Várost kezde itten építtetni, kőfalakkal körül vévén azt, sőt minden igyekezetét arra fordította, hogy az ellenségnek dühösködő erejét kiállható, sőt viszsza is verhető erőssége légyen.

HISTORIÁJA.

Szerentsés, sőt tsudálkozásra méltó előmenetellel épültt, 's gyarapodott vala e' Vár, de BÉLA Király meghalálozván, Buda Vára is gyászban maradott, mert utánna LÁSZLÓ, testi gyönyörködtetéseitől megvakittatván, nem folytatták annak öregbítését. Külömbféle nevezetekkel is illettetett ez időben Buda Vára, mellyek deákúl ezek valának; *Castrum Budense, novus mons Pestinensis, Arx Pestinensis*, melly nevezeteket sokáig viselt, sőt némelly

Pápák

Pápák is azokkal illették. (*a*) Vide Alexandrum Natalem Hist. Eccles. Tom. VII. C. 11. Artic. IX. p. 64. edit. Paris. 1714. fol.) Nevezetes Egyházi Gyûlés tartatott Buda Városában LÁSZLÓ Király idejében, 1279ben, mert e' Királynak feslett erkölcse miatt nagyon elhatalmasodtak a' különbféle viszsza élések, a' Hit', jó erkölts', és az egyházi rendtartásnak dolgában. Sok jó, 's foganatos törvények is hozattak, ekkor Fülep Firmánus Püspök elöl ülése alatt. (*b*) Péterfy Caroli Conciliorum Tom. I.) Tsekély foganattya vala azoknak eleintén a' Királyra nézve, a' mint *Timon* leírta vala. Kedvezöbb indúlattya vala az után III. ANDRÁS Királynak Buda Városához, a' ki a' Városoknak elömenetelét, Poson Városa erántis megmutatott jó tételeményei szerént itélvén, e' Városnak elömozdítását is kétség kivül még inkább eszközlötte, 's tellyesítette vólna, ha eleve történtt halála e' jó tételeményétöl Buda Városát meg nem fosztotta vólna: mindazáltal hólt tételeivel megtiszteltte. IIIdik. ANDRÁSNAK halála után, Tseh Országi VENTZEL hívattatott, némelly Fö Rendek által az Országba. A' Kómai Pápa, más Ország' Rendjeinek megegyezésével pedig KÁROLYT akarta emelni a' Királyságra, a' kit az ellenzö felekezet megvetett. Szükségesnek vélte annakokáért VIII. *Bonifátz.* Pápa, hogy Budára követet külgyön, a' Magyarok akarattyának meg egyeztetésére; de ez is eleinte kévésre mehetvén, a' Budaiaknál megtiltotta ott a' templomokban tartandó Isteni tisztéletet, mellyböl még veszedelmessebb következés származott, a' megátalkodott elméjü Ventzelnek híveinél. Lásd Bonfiniust felöle; Azonban Fejérváron lett megkoronáztatása után Budán a' józan, 's mértékletes életet megvetvén, eszem iszomságra hanyatlott, mellyet Attya megértvén, félelembe esett; mint hogy attól viszsza nem akart térni. Tseh Országba útazván pedig, helyet nyitott Bavériai OTTÓ Hertzegnek, a' kit, elégtelen lévén *Péter-mann*, a' kit Budán hagya Ventzel a' kormánynak igazgatására, Ottót Királynak választották Károlynak ellenzöi; hogy KÁROLYNAK ez által gátot vehetnének. Nagy pompával mutogatá OTTÓ Királyságát, a' mint *Türótzi*, 's *Bon-*

's *Bonfin* leírták. Melly magát hánytató, 's gyermeki gyönyörûségû pompája után Buda Városa egyéb aránt is nem igen kedvelt Királyát, soha sem láthatta, mivel rabságba esvén, addig el nem eresztetett hazájába, mig Királyságárol le nem mondott. Azonban *Ventzel* viszsza térvén a' Zsidók Zsinagógájához legközelebb lévô kapun béfúrta magát a' Budai Várba, 's nevezetes vér ontás támadott. Meggyôzvén végtére minden vetekedô társait elsô KÁROLY, 's *Cardinális Gentilissel* Budára, és Pestre jôvén, a' Rákosi mezôségen szabad *voksok* által Királyá választatott. Mellyröl olvasásra méltó, Péterfi Tom. 1. Concilior. ad ann. 1308. Azután magának Visegrádon építtete lakó helyet. Mindazáltal gyarapodott e' Város, KÁROLY által is, egy Országos vásárnak felállíttatásával, a' mint emlékezik felôle *Timon*. Szûntelen való lakó helye vala ez után a' Királyoknak, minekutánna elsô LAJOS Király Visegrádon mintegy tíz esztendeig töltött lakasa után, ide költözött vala Királyi udvarával egyetemben. Nevezetes vala tovább Buda Városában a' Lengyeleknek MCCCLXXIXdik esztendôben itt tartatott Ország gyûlése. Szépen felépûlt, 's virágzott vala már Buda Városa LAJOS Királynak haláláig, az az MCCCLXXXIIdik esztendôig; de ERZSÉBET, és MÁRIA Királynék miatt gyászba öltöztetett. Ugyan is kihívattatván Olasz Országból KIS KÁROLY, Királynak választatott, mellyet nem szívelhetvén ERZSÉBET *Garai* Nádor Ispánynak súgárlására *Forgáchot* nevezvén ki e' gonoszságnak végben vitelére, eltökéllettek az ifjú Királynak megölettetését, illy színes palástolás alatt, hogy az ifjú Királyt magához hívatván ERZSÉBET, mint ha ZSIGMONDTÓL levelet vett vólna, mellynek ereje szerént, egy más között békeséget szerezhetnének; megjelent az ártatlan ifjú Király, 's jelt vévén Garától Forgách, az ifjú Király azonnal halálos sebbe ejtetett. Gyengébben, és felénkebb szívvel uralkodának az után Budán a' Királynék, sôt tett irtóztató tselekedeteknek meg bûntettetése eleibe, mintegy kézen fogva siettek: melly idôben a' zavaros környûl állásokhoz képest-Buda Városában is öszve meg viszsza folytak a' dolgok, mig ZSIGMOND Király Tseh Országból

ból KÁROLYNAK halála miatt viszsza érkezvén, mind a' Hazát jobb rendbe hozta, mind pedig annak Nagygyait, rész szerént kérelem, rész szerént pedig ajándékok igérete által magához hódítván, rész szerént pedig halálos bûntetéssel, mellyel Budán Sz. György' piatzán kivégeztettek, (a' mint *Palma* emlékezetben hagyta) a' kívántt jó rendet fel nem állította. Megtudván *Máriának* fogságát, minél elôbb lehetô kiszabadíthatásában fáradozott, 's megkoronáztatván, Zágrábba útazott, holott Olasz kísérôivel nyájasan fogadtatván, *Máriával* szerentsésen viszsza érkezett Buda Városába; mellyet reménység felett való elômenetellel gyarapított, és díszesített vala. Ugyan is MCCCLXXXVIIIdik esztendôben, *Akademiát*, vagy Fô Oskolát állítata fel itten, mellynek a' Budai Prépost vala kórmányozója. Ámbár sokféle bajokkal kellett néki küszködni; mindazáltal üres ideje lévén, Budán szívesen mulatozott, sôt Ország gyûléseit is tartott itten, 's kiváltképen való szabadságokat adott a' Városbéli lakosoknak, kereskedési nevezetes elômeneteleknek eszközlésére. ZSIGMOND elôtt való Királyok adták ugyan a' Budaiaknak azt a' szabadságot, hogy a' külsô Országi portékak itt tétessenek le, 's azoknak kikötô helye légyen, mellyet ZSIGMOND Király is helyben hagyott vala; de mivel az által tsak a' Budaiak dazdagodtak, más részeiben pedig az Országnak nem kevés akadállyát érzették a' kereskedôk, 's hogy a' több Városoknak nyomattatásával egyedûl Buda ne gazdagodgyék, e' szabadságjok bizonyos határok közzé szoríttatott, melly szerént MCCCCVdik esztendô után mindenféle portékákat másonnan is vásárolhattak, a' kereskedôk, 's azok felöl akarattyok szerént való rendeléseket is tehettek, az ez esztendôbéli törvényeknek XIdik tzikkelye szerént. Indúlatosan vették ezt a' Budaiak, 's némellyek véllekedése szerént e' vólt az oka, hogy a' Buda Várbéli lakó helyét, a' néki nem mindenkor önként engedelmeskedô Budai lakosok ellen újjabb kerítéssel megerôssítse. Melly pompás, és Királyi épületeket tétetett Buda Várában, lásd (*c*) Decade III. Lib. V. p. 408. 4.) *Bonfin* munkáiban. ZSIGMOND

Király uralkodásának idejében, telepedtek meg itten a' külsô Városokban a' Rátz tartományból kiköltöztek, mint hogy *György Igazgató* Nándor Fejérvárat, tartván az Ozmanoknak erejektöl *Zsigmondnak* által adta, szüntelen való hozzá viseltetô szeretetét, és hívségét akarván ez által megbizonyítani. ZSIGMOND Király is számos Kastélyokat, falukat, és Városokat ajándékoza néki. Úgy mint: *Szalánkelement*, *Bechét*, *Kelpent*, *Világos Várat*, *Tokajt*, *Munkátsot*, *Tállyát*, *Regétzet*, *Szatmárt*, *Böszörményt*, *Debretzént*, *Túr Varsányt*, mellyek halála után megint a' Királyi Koronához viszsza kaptsoltattak. Nevezetes vala ez idôben ZSIGMONDNAK Királyi Udvara, úgy hogy azt meszsze Országokból is meglátogaták, az akkor élt Királyi Hertzegek, a' mint *Bonfin* leírta. Kiki képzelheti, hogy illy nevezetes Királynak uralkodása alatt e' Város is híres, és tekintettel bírt vala. De ZSIGMOND halála után ALBERT uralkodásának kezdetével útálatos vér ontás, béllyegezé e' Várost. Kevés idô múlva meghalálozván ALBERT, a' ki Magyar Országban lejendô lakását nyilván való törvény által meghatározta, hólta után *Lászlót* szülte ERZSÉBET Királyné, a' ki az Esztergomi Érsektöl bôltsöjében a' Királyi Koronával megkoronáztatott: némelly haza Nagyaitól azonban ULÁSZLÓ Lengyel Országból Királynak választatván, Budára érkezett; de a' Városnak nem elômenetelére, mert *Sztétsy Tamás* az ifjú Királyhoz való buzgóságától ösztönöztetvén számos sereggel ostromlotta vala Buda Várát, ezen kivül nagy dög halál is uralkodott vala az idôben. Azután Ulászló a' Varnai ütközetben megöletteretett a' Törököktöl, 's Hunyadi János vala utánna az Országnak Igazgatója az ifjú LÁSZLÓ Király alatt; 's Budán lakott. Ennek halála után Hunyadi László, 's Mátyás eleintén ugyan ditsôsséges nevelést, és elômenetelt nyertek; sôt Hunyadi László Budai *Kommendans is* (Kormányozó) vala. De minekutánna ez a' Cziliai Grófot, a' Király' Báttyát, Belgrádon megölte vólna, (melly tselekedetröl lásd *Katona*, *Palma*; 's más Történet' íróinknak munkáit), a' Budai tömlötzbe zárattatott, 's nem sokára feje is vétettetett Budán a' Sz. György'

György' piatzán 1457. Rövid idô múlva meghalálozott László Király is: kinek helyébe választatott Hunyadi, vagy Korvinus Mátyás, a' ki az alatt Bétsbe, 's onnan Prágába küldôdött. Ez a' Király kiváltképen felékesítette Buda Várát. Sôt az egész Ország új fényt öltözött vala magára, szerentsés, és gyôzedelmes uralkodása alatt, még pedig nem tsak külsô; hanem belsôképen is, 's szûntelen való lakó helye Budán vala; hanem ha gyakorti hadakozásai onnan a' katonai seregekhez szollították, melly felôl lásd *Bonfint*, (*d*) Decad. IV. Lib. VIII. p. 637.) e' verseit tétette az idôben leg nevezetesebb Királyi épületyének felére:

Atria cúm statuis, ductis ex aere, foresque
Corvini referunt Principis ingenium.
MATHIAM *partos tot post ex hoste triumphos;*
Virtus, aes, marmor, scripta perire vetant.

Igen híres vala Királyi Könyvtárja is, mellyet *Oláh Miklós* (*e*) In adparatu ad Historiam Hungariae Decadis I. monumento 1. Cap. V. §. 11. p. 9.) leírt vala, úgy, hogy, a' ki a' régi nevezetesebb Görög, és Római írókat voltaképen esmérni akarta, Budára folyamodott azoknak megnyerhetésére, melly valamint Mátyás Királynak halhatatlan nevet, úgy Budának, sôt az egész Országnak is, különös diszt, és tiszteletet származtatott.

Meghalálozván pedig a' diadalmas uralkodású MÁTYÁS Király, Buda Vára is, az egész Országgal gyászba borittatott. Ugyan is külömbféle részekre szakadván a' Haza Nagygyai, a' lejendô Királynak választásában, eleinte KORVINUS JÁNOSNAK látszatott kedvezni a' szerentse; de végre hirtelen által tolódván a' Pesti részröl sokkal számosabban, mint sem JÁNOS elômenetelét reménylhette vólna; mint hogy a' környûl állás veszedelmes vala, végre kiköltöze a' Királyi Várból; még pedig minden drága Királyi kintsekkel, mellyeket az Attya fáradságosan egybe gyûjtött vala. Meggyôzvén azután ALBERT mind Német, mind Lengyel ellenségeit Budára Ország gyûlését hirdettetett, hogy az Ozmanokkal való ügyének, és ezek dühös prédálásainak is, szerentsésen véget vethetne. Viszsza érkezvén

kezvén pedig ULÁSZLÓ útazásából, épen Budán találá az Ozman követeket, a' kik tíz esztendeig tartó békeséges nyugodalmat kértek vala, melly idôben sanyarú dög halál uralkodott Budának vidéken, 's a' Király is lakó helyéből kimozdúlt vala; de esztendô múlva felszabadíttatván á' veszedelmet okozható félelem alól, ismét szerentsésen viszsza érkeze, 's MCCCCXCVIIdikben, újjont Ország gyûlését tartatott; mellyben Özvegy BEÁTRIKSZ Királynénak feleségûl lejendô vételérôl nyilván lemondott, mint hogy igértt szavát meg nem tartotta. Kevés idô múlva az Ország gyûlésének végezete után, ismét véres zendûlés támada Buda Városában, mellynek kezdete tsekély vala ugyan, de vége elég veszedelmes, és sok Zsidóknak halálával petsétetetett, 's nem is könnyen oltatott vólna el, ha a' Király fegyveres katonáival, és némelly világi, 's papi nagy Urakkal az erôszakoskodóknak nyilvá[illegible]aló megölettetésével elejét nem vette vólna, a' származandó nagyobb veszedelemnek; mivel ôket sem a' Királynak, sem a' Papoknak, sem a' világi Méltóságoknak tekintete undok tselekedetektôl el nem rettenthette. Nevezetes vala az után Buda Városában ZSIGMOND Lengyel Országi Királynak ULÁSZLÓ testvérjének itt vólt szállása, 's mulatása; az után pedig ULASZLÓ Királynak ANNÁVAL való Királyi házassága, a' ki LAJOS Királynak szûletésbéli fajdalmai miatt az árnyék világtól megfosztattatott. Nem tsak a' Hazabéli zendûlés; hanem még a' dög halál is nagyon uralkodott ez idôben, mellytôl való félelem miatt ULASZLÓ Király Budáról Tseh Országba költözött, a' hónnan szerentsésen megérkezvén, midôn a' köz tsendességnek, helyre állításában fáradoznék, kevés idô múlva meghalálozott 1516ik esztendôben az egész Országnak hanyatló környûl állásában. LAJOS Király jutván utánna a' Királyi méltóságra, kevés ideig élhete azzal, mert SZOLIMAN Tsászár türhetetlen kevély gôggel fegyverre szóllítván, kevés seregével *Mohátsnál* vele megütközött, magának, és az Országnak is felejthetetlen kárára! Mihelyt e' nagy szerentsétlenséget Budán MÁRIA Királyné meghallotta, leg ottan öszve takarítatá minden Királyi kintseit,

tseit, és mozdítható jószágait, 's követvén a' Budai Német, és Olasz hereskedők is példáját, elköltözének Buda Városából. Kedve szerént történt ez SZOLIMAN Tsászárnak, a' ki az Országot minden felé pusztíttatá, maga pedig személlyesen a' Duna mellett sátort veretvén Budára érkezett. Megszemlélgetvén a' Várnak hasonlíthatatlan szépségű fekvését, maga is különösen megkedvellé, 's magasztalta vala; de az Ozman törvények, 's szokások szerént onnan sátorába viszsza költözött. Midőn a' meghólt LAJOS Királynak képe mutattatott előtte, szívesen sajnálkozott szerentsétlenségén; 's kiváltképen hogy jobb tanáts adókkal nem gyámolíttatott, hozza tévén, hogy ő nem az Országnak elvételére; hanem gyalázattyának megfenyítésére érkezett vólna rettentő nagy seregével, a' mint ezeket MÁRIA Királynénak is tudtára adatta. Sérelem nélkül hagyta vala ekkor Szoliman Buda Várát, kivévén a' Városnak elégettetését, és a' Királyi szobákban KORVINUS MÁTYÁS Király által készíttetett *Herkulesnek*, *Apollónak*, *és Diánnának* képeit, három igen nevezetes ágyúkat, és némelly különös mesterséggel készült réz oszlopokat, mellyeket Budáról győzedelmének jeléül Országába vitetni parantsola. Mintegy húsz nap mulatott vala Buda körül, melly idő alatt az egész körül, és meszsze fekvő tartományok is mind felprédáltattak, 's mind lakosaitól, mind pedig kintseitöl, és vagyonnyaitól kiüríttettek; az embereket, és aszszonyokat, ifjakat, véneket, minden külömbség nélkül siralmas rabságjokra fűzögetvén. Illy keserves állapottya vala ekkor árva Hazánknak! Királlyá választatván pedig ZÁPOLYA JÁNOS, előbb kívánta vala Buda Várát elfoglalni, mint sem a' szokás szerént megkoronáztatott vólna, a' hová Tokaji úttyából szerentsésen elérkezvén, megsiratta a' Várnak állapottyát, tudván, 's esmérvén annak Királyi vólt fényességét, 's méltóságát. Rendeléseket tévén a' Várrak kitisztítása, és őrízete felöl, Fejérváron megkoronáztatott, 's onnan lett viszsza jövetele után I. FERENTZ Frantzia Királlyal, CLEMENS Pápával, és a' *Venétziai, és Florentziai* közönséges társáságokkal szövetséget kötött. Bátorságosan

vala még Buda Várában JÁNOS, megértvén pedig FERDINÁNDNAK sokkal nagyobb erejét, mindenképen szorgalmatoskodék, hadi seregének öregbítésében, melly nem nagy elõmenetellel, és igen lassan szaporodott vala. Budánál vólt még a' vízi sereg, midõn fülébe ment, hogy némellyek vagy erejekhez nem bízván, vagy elhidegedett hajlandoságjok miatt, módgyok adódván, FERDINÁNDHOZ készûlnének magokat kaptsolni, melly tsak ugyan meg is történt. Megbátrabbodván ez által FERDINÁND, *Tatát, és Esztergomot*, elfoglalta, 's Buda felé közelített: JÁNOS pedig látván erejéhez képest való tsekélységét, *Hatván*, 's majd Gyöngyös felé indúlt. Óhajtott kedve szerént történt ez FERDINÁNDNAK, a' ki Buda Városát, és Várát minden akadály, 's vér ontás nélkûl elfoglalta, 's hogy az egész Országot rendbe szedhesse, Ország gyûlését hirdettetett Budára, kegyelmet igérvén a' JÁNOS partyán lévõknek, ha megjelenédenek; 's reménységénél számosabban egybe gyülekezének. Ezt meghallván JÁNOS, Gyöngyöst is elhagyá, 's Tokaj felé indúlt, holott megverettetvén, innen ismét az Országnak alsóbb széle felé, vonúla. FERDINÁND azonban Buda Várának Fõ igazgatását NÁDASDI TAMÁSRA bízá, 's Bétsbe viszsza költözött. Jó reménységben vala már a' Tsászár Magyar Országnak hatalmában, lejendõ megmaradhatása felõl; de azzal tsak két esztendeig élhetett, mellyeket Ország gyûléseivel nevezetesített.

Szolimán Zápolya Jánosnak pártyát fogván, fényessen kísértette Buda Váraig, a' kiknek érkezéseket meghallván a' Budai kereskedõk, vagyonnyaikat öszve szedék, 's Esztergom, Poson, és Német Ország felé siettek. *Nádasdy Támas* pedig Buda Várának akkori Fõ Kapitánnya, minden módokat elkövetett, a' Várnak vitézi móddal lehetõ oltalmazásában: de végre a' Németek szabad elmehetéseket megértvén az Ozmanoktól, elhanyatlottak mellõle; 's minekutánna sem kéréseivel, sem fenyegetõdzéseivel eszekre, 's kötelességjeknek tellyesítésére nem hozhatta, a' Vár is által adattatott. *Nádasdi Tamásnak* Vitéz maga viseletéért történtt állapottya felõl, külömbféle értelemben lévén az Irók, lásd felõle *Bél Mátyást*

(*f*) Hi-

(*f*) Histor. Urbis Budensis. Perj. 11. §. 14. pag. 289.) És így kevés fáradsággal, és vérontással SZOLIMAN Buda Várát elfoglalván, által adta azt JÁNOSNAK gondviselése alá; 's Bétsből lett ostromjának, feloldozása után, holott semmire sem mehetvén e' képen iktatta bé JÁNOST Királyi méltóságában: „ *Te in Fratrem, et amicum meum recipio, Regemque Budae, et in Hungaria declaro, opem, et tutelam meam, in posterum quoque polliceor. Habes hic Coronam, sceptrumque, et cetera Regia ornamenta, quae ut accipias, et beneficii mei memor esse velis, partoque, mea opera Regno diu fruaris, illudque ad posteros feliciter transmittas, hortor, et cupio.*“ A' JÁNOSSAL lévő Haza Nagygyainak pedig ezeket mondotta: „ *Vos vero Proceres aeque jubeo, ut nisi ultorem hunc gladium experiri velitis, huic Regi vestro omnem honorem, deferre, et obedire contendatis.*“ Illy móddal hagyá el SZOLIMAN az Országot MDXXIXik esztendőben, maga után hagyván őrizetre három ezer hajós katonákat, mint hogy a' közelgető téli idő haza felé kénszeríti vala, sietőleg el útazott. Ország gyülését tartott ez után való esztendőben JÁNOS Király Budán; de a' mellyre nem sokan jelenének meg, a' Hazának Nagygyai közzül, 's *Bánfy Jánost*, a' kevés jelen lévőknek nagy megelégedésekkel Nádor Ispánynak választotta. 1530, kemény ostromjával vette vala körül Rogendorf Buda Várát, és azt három felé osztott hadi népével éjjel, nappal törettette. Látván JÁNOS Király *Rogendorf* Fő Vezérnek szerentsés elömenetelét, jónak itélte katonáit Sziget Vára alól Budára szóllítani e' képen: „ *Budam a Germanis obsidione cinctam scitote, et quamquam Urbs adhuc in nostra esset potestate, tamen si fidei memores estis, nosque salvos esse cupitis, postpositis, quae remorari vos possent omnibus, huc adcurrite, quin potius advolate.*“ Mellyet megértvén mind a' Vezérek, kik között elsö megjelentt Személy Nádasdy Tamás vala, mind pedig más fegyveres Urak egész lehetőséggel, Budára siettek. Megörülvén JÁNOS Király Nádasdy Vezérjének elérkezésén, azonnal kirepült e' nevezett Vezér a' Várból, hogy az ostromlókkal erejét éreztesse, a' kit

meglátván Bánfy Boldizsár, a' Tsászár részére hajlott Magyaroknak Vezérje egyenesen fegyverre szólliták egy mást, 's nagy erővel tsapának öszve, mellyet a' Német lovasok észre vévén végét szakasztották a' viadalnak, 's a' Tsászáriak sátoriakba, a' Budaiak pedig a' Várba viszsza vonúltak. Azonban szünetlen ostromlotta a' Tsászári három részre osztott sereg a' Várat, 's látván a' Vár falainak omladozását, és hogy már a' felmehetésre, út nyittatott vólna, felmászást parantsola *Rogendorf*; tódúlának fel felé a' Németek elég serénséggel, és férfias erővel; de a' Magyaroknak vitézsége által ismét meg ismét viszsza nyomattak, még pedig nem tsekély veszteségjekkel. Viszsza vonák annak okáért magokat az ostromlók, és tsak előbbi helyekről tüzelének a' Vár falaira. Mind a' kétfélnek öregbüle sanyarúsága, mert a' Németek ereje a' nagy essőzés, és alkalmatlan idő által, a' Várban lévőké pedig az éhség által lankasztatott; úgy hogy már ló hússal kéntelenittetének életeket táplálni; az állatok pedig az éhség miatt tsak alig lézengettek. Egyedül JÁNOS Királynak számára vihettek bé lopva egy lóvon eleséget. Illy szorongatások között lévén a' Király kéntelenitetett az Ozmanokhoz segedelemért fojamodni, melly kérését ezek vévén, mind néppel, mind eleséggel Budára siettek; de *Rogendorf* megértvén érkezéseket, nem várta bé őket; hanem táborának nagy részét, és beteg, megsebesedett katonáit is az ellenségnek prédául kitétettetve elhagyá! Alig indúlt vala el Rogendorf, és már az Ozmanok segéllő serege elérkezett, mellyet JÁNOS Király megköszönvén kéri vala, hogy úttyokat Nándor Fejérvár felé viszsza vennék; de ő kérésének nem adott helyt a' kegyetlen szívű *Mehemet*; hanem az elindúlt, és más Keresztény seregeknek prédálásokra küldötte vala katonáit. Melly alkalmatossággal *Istvánfy* szerént a' mindenféle ragadományokon kivül tíz ezer embert rabolának el a' kegyetlen Ozmanok, kiket JÁNOS Király ablakából látván, megkönyvezett vala. Férfias, és állandó bátorságát mutatta JÁNOS Király Buda Várának ekkori ostromoltatása alkalmatosságával, és a' Városbélieket is, hogy kiállott sanyarúság-

rúságjokat édesíttse, új szabadságokkal megajándékozá. Meghallván azonban JÁNOS Király SZOLIMAN Tsászárnak nagy hadi erővel való Buda felé intézett jövetelét, jó reménységgel várja vala ötet; de abban nagyon megtsalatott; mert egészszen más szándékja vala az Ozman Tsászárnak, mint sem felőle vélték vólt. Meghalálozván JÁNOS Király Vels Vezérnek igazgatása alatt Buda Városa ostrommal körűl vétetett vala, mellyet Török Bálint bent lévő séregével elég vitézűl oltalmazott. Nevezetes vala itten a' Magyaroknak a' Németekkel való hajba kapása, mellynek letsilapítására menvén, a' Magyarok részéről *Perényi*, a' mazokérúl pedig *Vels* mind ketten részesítettek a' zenebonának gyümöltsében, 's ennek az első ostromnak kezdete a' Németek által végh-hez vitt prédalással undokíttatott; mellytől őket, hogy *Török Bálint* eltilthassa jó erővel támadá meg a' Tsászáriakot, 's zabolát is vetett ellenségeskedő indúlattyoknak. Gyanakodván pedig *Vels* a' Magyaroknak hívsége felől, feloldatta Buda Várának ostromlását, és nem nagy hírrel költöze el alóla: tavaszal pedig ismét ostromoltatta FERDINÁND Buda Várát, *Rogendorf* Fő Vezérre bízván, a' hadi kormányt. Látván ez a' Várnak sokkal erőssebb voltát, mint az előtt, kérés, és igéretek által akart hozzá jutni; de semmire sem mehetvén, keményen ostromlotta vala a' Várat; érezték néminémüképen a' Várbéliek is a' közelgető veszedelmet, erejeket megkettőztették, 's minden tehetségjeket arra fordították, hogy a' fel, és bérohanni akarókat véres főkkel verhessék viszsza. *Rogendorf* pedig, mint hogy a' Várat, és annak falait haszon, 's előmenetel nélkűl veretteté, puska porral való felvettetés által szándékozott ártani a' Várbélieknek; de ezt is sokáig sikeretlenné tette a' Várbélieknek szemes vigyázattya, 's ellent álló hasonló munkalkodásaik. Súllyosabbodván pedig napról napra a' nagy szükség, ámbár Török Bálint elejét venni mindenképen törekedett; végre alatomban való megegyezést eszközlött *Révay Ferentz*, az ostromlott Tanátsbéliek között, részére hajtván *Paltzán Pétert*, *Bornemissza Tamást*, * *és Györgyöt*; *Révay Mihályt* pedig

pedig nagyobb bizonyságnak okáért kezesül hagyta *Rogendorf* Fô hadi Vezérnél. De Rogendorf nem akarván, hogy Buda Vára a' Magyarok eszközlése által jusson FERDINÁNDNAK hatalmába, a' helyett, hogy éjjel a' kirendelt kapuhoz Magyarokat küldött vólna, négy válogatott Német sereget rendelt ki; meglátván, hogy a' titkon kinyittatott kapun nem Magyarok, hanem Németek tolódnának, Révait fel szóval kiáltá Bornemisza Tamás; mellyre Német, és elôrte esméretlenül zörgô szavakat hallván Tamás, 's a' vigyázó katonák is észre vévén a' tsalárdságot, tûzet adának, jelentvén általa az ellenségnek jelen létét. Megijedének a' Németek, 's nagyobb részént viszsza szaladtak, a' kik pedig hátrabbak vóltak, a' kapunál öszve szoríttatván, rész szerént felapríttattak, rész szerént pedig rabságra jutottak. Viradóra azután megvisgáltatván a' dolog példásan megbüntettettek a' Várnak alattomban való feladói. *Rogendorf* pedig késôre fájlalván az elmulatott, 's megfordított alkalmatosságot. *Révay Péternek* állatása szerént, szégyenlvén tettét, bújában Sa-

mariában kevés idô múlva az ostrom után meghalálozott. Meghallván a' Tsászáriak, hogy már mind a' Törökök, mint pedig JÁNOS Királynak részén lévô Magyarok, segedelmére sietnének a' Várnak, külömbféle véllekedésekre szakadtak a' Tisztek, mellyeket Rogendorf megvetvén, megparantsolá, hogy a' Tábor helyében maradgyon. Óltalom nélkül találván az Ozmanok, Csepely szigetét hirtelen elfoglalák azt, 's azonnal kezdôdtek az apróbb ütközetek, eltökéllvén végre a' nagyobb tsatát, hathatós erô szállíttaték hajókra az Ozmanok által, és már veszedelemben vólt a' Német sereg; sôt az egész tábor, hogy ha rész szerént az éj, rész szerént *Eberstorf, és Márius Specicásius* hajós seregei az Ozmanokat vitézûl viszsza vervén, a' tábort jókor ki nem szabadították vólna. Nem öregbûlt mindazáltal e' győzedelem által az ostromnak elômenetele, mert *Török Bálint* kirontván a' Várbol, hathatosan megtamadá az ostromlókat, 's több kárt is okozott vólna; hogy ha a' Pesti nagyobb ágyuk erejétöl embereit nem kívánta vólna megkémélni. Megizené egyszer'smind *Perényi*

Vezér-

Vezérnek, hogy az Ozmanok' nagyobb erejét bé ne várnák, melly a' tábornak utolsó veszedelmére leszsz; hanem azt kedvezőbb időre megtartani igyekeznék. De Rogendorf nem akarván FERDINÁNDNAK híre nélkül feloldani az ostromot, végre fejekre omlott a' keserves veszedelem, mert csak ugyan feloldván az ostromot nyomon kergettettek, verettettek, 's üzettek az ellenségtől. Így leve vége e' lassú, és a' Kereszténységnek eléggé siralmas Buda Fő Vára ostromoltatásának, mellyet *Schesceus* (*g*) Ruinarum Pannonicarum libr. 1. Vers. 43.) elevenen lefestett. E' vala az a' siralmas időnek pontya, mellyben Buda Vára kevés idő múlva az Ozmanoknak birtokokba jutott. Ugyan is tudtára adatván SZOLIMANNAK, JÁNOS' halála után, Buda Várának FERDINÁND által való kemény ostromoltatása, sietve igyekezett Váradig annak felszabadíthatásáért; megértvén pedig, hogy már felszabadúlva van, lassú lépéssekkel érkeze Ó Buda alá, holott sátorokat veretvén megtelepede nagy seregével, 's követeket, és álnok igéreteket ízenvén, ISZABELLA Özvegy Királynénak. Átkozott szín alatt tettette szeretetét, 's a' kisded Király eránt való hív barátságát, és oltalmát, kéreti vala egyszer'smind az Özvegyet, hogy a' Kis ZSIGMOND hozzá kiküldettetnék. Szorgos aggódásba esett ez által az Özvegy Királyné; de kérését megvetni nem bátorkodott. Kiküldvén annak okáért a' kisdedet, némelly fő emberekkel, kiváltképen való módon fogadtattak SZOLIMAN által. Más felől ellenben seregenként, a' Várba gyülekezének a' Törökök, 's hirtelen elfoglalák a' Várat, sőt nyilván hirdették, hogy mindenek letévén a' fegyvert, békeséges tsendességben maradnának, a' kik pedig a' SZOLIMAN istentelen' parantsolatyának engedelmeskedni nem akarnának, halállal fogják megboszszúlni. Meglévén az álnokság, viszsza küldettetett az Özvegy Királnénak a' Kisded ZSIGMOND; de *György Szerzetes, Petrovitzi, Török, Verbőtzi, és Battyáni* Fő Urak letartóztattak, kiket minekutánna a' Királyné viszsza kéretett vólna, e' képen felele SZOLIMAN: „*Non ita se fidem, humanitatemque omnem exuisse, ut Reginae Proceres, suae creditos fidei, per injuriam, contumeliamque*

meliamque detinere velit, sed cum videat, germanos, et Reginae insidiari, et puero, adhibuisse tantisper in Consilium, ut cum purpuratis suis in commune consulerent, resque pupilli extra periculi metum, se moderatore collocarent. " Viszsza is küldettek azután az említett Urak Török Bálint Fô Vezéren kivül, a' ki elôször magánál az Ozman Tsászárnál, de azután fogságba marada. Veszedelmes tanátskozások valának ez alkalmatossággal Magyar Ország ellen, mellyek némineműképen *Rastenesnek* józanabb véllekedése által enyhíttetvén ezt a' rendelést végezte *Szoliman*, hogy Buda Várát az ifju Királynak felnevelkedéséig maga hatalmában megtartsa; hitével, 's petsétes levelével erôssített igérete ellen, mindazáltal Budának *Scheseus* szerént, elég siralmas pusztúlást, és gyászt okozott.

Nem lévén módgya, és tehetsége az özvegy Királynénak, hogy illy hatalmas ösztön ellen valamit mozdíthatna, egybe szedvén az Ország, és maga mozdítható kintseit, nagy részét elosztogatván az Ozmanok között, *Török Bálint* kedves Fô Vezérjének ki szabadíthatásáért, végre ki költözött Buda Várából, gyászban, és keservesen pusztító kegyetlenkedôknek hatalmokban hagyván azt. Hogy pedig Török Bálint fogságba kerûlt, némellyek *György* Szerzetest állítyák okának lenni; mivel Buda Várának ostromoltatásakor kardgya, és keze vérrel párologván azt mondotta vala néki, hogy illy nagy fáradságának rövid idô múlva jutalmát fogja kérni a' Királynétól; ennek pedig gyûlölségében esvén, nem örömest szívelte *Bálintot*. Mások pedig úgy véllekednek, hogy *Mechmet* Bassától tsudálván vitézi erejét, és nagy tehetségét, kivált képen meg ajándékoztatott, a' mint *Schaeseus* leírta, 's hívségét ajánlván az Ozmanoknak, azt meg nem tartotta; mivel *Perényinek* az Ozmanok jövetelét, nem tsak ki jelentette, sôt lejendô veszedelmekröl is jó eleve meg intette. Ki szabadúlhatott volna ugyan Bálint fogságából ZIGMOND Lengyel Országi Királynak eszközlése által is; de véllekedésében állandó vala, 's még azután is ezeket mondotta fogságában. „*Quid nobilius esse potuit, quam nostrae nationis auxilia, quae cognationis, et sanguinis, mutuae-*

tuaeque benevolentiae necessitudinem includunt, externis verisque hostibus subtraxisse, ut Germani minori nostrorum periculo vincerentur, illi vero clade erepti superessent, qui ad referendam, simili in casu benevolentiam, insperati adeoque insignis beneficii memoriam retineant?„

Nagyon fájlalván Ferdinánd a' Várnak illy váratlan móddal történt Ozmanoknak birtokokban való lételét; eltökéllé, hogy aztat hadi erővel az Ozmanoknak kezekből ki ragadgya, mellyet kiváltképen az Olaszok is óhajtottak, és tanátslottak, hogy az ostrom, meg tsekéllyedvén a' dög halál miatt a' Várbéli erő sietőleg elkezdődnék: míg újj segedelem nem érkeznék; de a' Németeknek késedelmeskedései által, el mulatván a' jó alkalmatosságot kárt valva érzették annak halogatását. Ugyan is szemes, és erőss Passái valának ekkor Buda Várának, úgy mint *Epirusbéli Balis*, utánna *Halis Eunuchus* rendeltetett, a' kinek viseltt dolgairól lásd *Istvánfit*. Minémű állapotban vala ez időben Buda Vára leírta *Buszbech*, (*h*) Legationis Turcícae Epistola 1. p. 15. Libr. XVIII. p. 330.) 's egyszer's-mind azt is, melly gyanúsak a' Törökök a' Kereszténynek felől. Valamint *Buszbeck* leírta vala Buda Várának fekvését, és állapottyát, úgy elő adta *Prosius* is. (*i*) Itineris Bisantini Lib I. p. 4. Francof. MDLXXXIII.) Esméretesek, 's el szomorítok lévén Buda Városának ekkori környül állásai az Ozmanoknak jármok alatt, mellyet elég bőven lefestett *Bél Mátyás*. (*k*) In notitia Hungariae novae Tom. III. Sec. I. Historiae Urbis Budensis Perjod. 11.) *Halis* után *Tojgones* tétetett Buda Várának igazgatójává; ez után pedig Kassonus, Izabella tzéljának kiváltképen való elömozdítója, 's azoknak is, a' kik Ferdinánd ellen törekedtek vala. *Rusztanes* jutott utánna e' hivatalra, ez után pedig kevés idővel, ifjabb *Ibraim* rendeltetett. Meg halván pedig az idejében uralkodott dög halál által, *Arszlan* jöve helyébe, a' ki a' vizi Várost megerőssítette. Meg ölettetvén Arszlán, helyébe *Mustafa* tétetett, a' ki mind a' fördőköt ínye szerént költségesen megépíttette, mind pedig számos puskaport készítő, és őrlő malmokat építtetett. Utánna *Regefusz* következett, 's

majd

majd a' nevezetes *Ferhates* a' kit fösvénysége, és igazságtalansága miatt nem szenvedhetvén, tulajdon tisztyei fosztották meg életétől. Az után *Házán* Bassa leve Buda Várának igazgatója, a' ki Fejér Vár alatt *Topolcsányi* Jánosnak lovagjai közzül szembe találkozván, valamelly néma Huszárral, 's eltörvén drága kardgya, tsak alig szabadíthatta meg életét, serény elfutásával. Utánna az erôs *Szulyman* tétete által Temesvárról Buda Várába, a' ki MDXCVIII. esztendôben. Mátyás Királyi Fô Hertzegnek ostromoltatását olly vítézûl ki állotta; ki lovagolván pedig egyszer maga mulatságáért, mint egy hatvan lovagjaival *Pálfynak* Esztergomból ki küldött szagúldó katonái által, le esvén a' tüzelés miatt meg ijedett paripájáról, szerentsésen elfogattatott, és Bétsbe sietôleg MÁTYÁS Fô Hertzegnek küldettetett ajándékúl. *Szulymannak* elfogattatása után *Murates* tiszteltete meg a' Budai Bassai hivatallal, a' ki Fejér Vár alatt *Mehmet* Kihajával megölettetett. Meg hodoltatván Gyôr Városa parantsolat érkeze Bétsbôl, hogy Buda Városa ostromoltassék, a' diadalmas *Svartzenburg*, és *Pálfy* Fô tisztekre bízattatván annak Fö kormányozása, 's leérkezvén a' Tsászári ostromló erô, Sátort vert vala ó Buda alatt, 's kevés idô múlva meg vétettek a' fördôk, 's tovább is elôre tolódtak volna a' Katonák, ha Svartzenburg Fô Vezér által nem tartóztattak volna. Meg érkezvén pedig MÁTYÁS Királyi Fô Hertzeg is a' táborba, megkettôztetett erôvel tüzelének a' Vár falaira, 's végre tellyes erôvel vitézkedvén, el foglalák a' Vizi Várost. Történt azonban, hogy mint egy négy szász Ozmanok sem a' Várba, sem pedig a' Pesti hídnak ôrizeteihez nem juthattak, meg elôztetvén a' Tsászáriaktól mind egy lábig meg ölettek. Fel hevûlvén a' további üldözésre, mind le szabdalták volna tovább is az útszákon az Ozmanokat; de a' vízi toronyból egy sereg Jántsárság segedelmekre rohanván, a' leg dühösebb erôvel támadák meg a' Tsászári magyarságot, 's közûlôk sokakat a' Duna vizébe ugrattattak, lásd felôle bôvebben *Istvánfit*; a' ki a' vízi Városnak elfoglalásával nyertt kevés hadi eszközöket, és egyéb tsekély joszágokat is meg nevez e' pontra nézve. El hagyván az Ozmanok

manok a' Szent Gellért hegyét, helyekre nyomúla *Pálfy*, 's keményen ostromolák minden felöl a' Várat, melly által az Ozmanok elkeseríttetvén, dühös erôvel-ki rohantak a' mieinkre, 's látván mind nyakas ellent allásokat, mind pedig szemes vigyazásokat az Ozmanoknak, föld alatt való ásattatással igyekeztek az ellenséget meg alázni. Hátráltatta ez igyekezetet, egy részrôl az essôzés, más részrôl pedig a' nagy segedelmi török erô elérkezésének híre; 's végre ellankadván az ostromló kedv, felóldattatott Buda Várának ekkori ostromoltatása.

Még újíttatott az után *Rosszvurmnak* vezérlése alatt, 's a' Pesti, és Budai hídnak, elfoglalásával kezdôdött, de minél nagyobb erôvel igyekeztek a' Keresztények a' Várnak meg hodoltatásáért; annál hathatósabb vakmerôséggel törekedett ellenek az ellenség, mellyet MÁTYÁS Király Fô Hertzeg személyesen lett ide érkezése után, eléggé tapasztalt vala. Meg lévén pedig tiltatva, hogy a' Királyi Hertzegnek távol létében a' Vár végsô képen ne ostomoltassék, mellyet Rosszvurm nem örömest szívellett, el annyira halogattatott a' Várnak ostromlása, míg az idôbôl ki szorúlván, végre az ostrom is fel oldattatott. Minémû undok tisztátalanságban vala ez idôben Buda Vára le festette *Bokátzius* Kassa Városának követtye, és Polgár mestere, 's Botskainak kisérôje, mellyet rész szerént az Ozmanoknak tisztátalansága, rész szerént pedig az MDCVI. esztendôbéli menykônek égetô bé tsapása okozott vala, sok embereknek meg ölettetésével; melly égi tûz által támadott égés több nevezetes épületeket károsított; a' puska pornak fel lobbanása pedig a' tsonka toronynak le rontásában hagyta fel, e' szerentsétlenségnek emlékezetét. Más gyúlladások is sanyarították a' Városnak egyébaránt is inséges voltát, 's majd a' kô essônek öldöklése MDCLX. esztendôben, melly mind az embereknek, mind az állatoknak, mind pedig a' határnak igen ártalmas vala, MDC LXXVI. esztendôben pedig a' kísértetek által gyôtrettek az Ozmanok, 's egészen meg félemledvén, Konstantinápolyba is bé jelentették nagy nyughatatlaníttatásokat. Külömbféle apróbb esetek történtek az után a' Budaiakkal, és annak Vezérjeivel, majd

majd *Rákóczival*, majd *Tökolyival*, a' ki a' Németek által le tapodott Magyar Nemzetnek szabadságait, 's törvényeinek meg szegéseit, olly móddal, és színnel tudta elő adni, 's egyszer'smind az Ozman Tsászárnak oltalma alá ajánlani az egész Nemzetet, hogy azon minden tanátsosi kontyos fők kivált képen felindittattak, és a' Hazára elég keserves inséget, 's vér ontást árasztottak.

Gyözedelmeskedvén végre a' Tsászári sereg Párkánynál, eltökéltetetett a' hadi Tanáts által, hogy Buda Vára *Lotharingiai* Hertzegnek vezérlése alatt, ostrom alá vétettessék melly meg is történt MDCLXXXIV. esztendőben. Tsekély vala ugyan Lotringiai Hertzegnek serege a' nagy tzélhoz képest, mindazáltal bizván előbbi győzedelmeiben, késedelem nélkül megindúlt, 's végre Buda felé érkezett ostromló seregével, mellyet nagy dühösséggel támadott vala meg két felől húsz ezer jántsárság; de a' Tsaszáriaknak vitézsége, 's jól intézett ágyúzásai által viszsza verettettek. Ismét újjabb erővel támadák vala meg az Ozmanok a' Tsászáriakat, 's félelmes is lett vólna következése, de a' vigyázatra jól rendeltt *Sultz* serege, és az egész tábornak vitézsége által ismét viszsza nyomattattak. Látván végre *Seraskier* Bassa, a' Tsászáriaknak férfias magok viseletét, a' leg szebb, 's meg bízottabb lovagjait indíta a' Tsászáriak ellen; de ezek is hasonló szerentsével vissza verettettek, 's tábort telepítvén az Ozmanok által elhagyott felső ferdőknél, törettetni kezdék a' vizi Városnak kő falait. Látták, 's jól érzették ekkor az Ozmanok, a' Kereszténveknek vitéz erejeket, 's törekedéseit, minekokáért hadi fortéllyal igyekeztek azt meg alázni. Félemlítő vala a' véres verekedés, míg ennek is lehető képen ellent állván a' Tsászáriak, végre el foglaltatott a' vízi Város, és fel is égettetett. Hogy pedig az ellenség szorossabban bé zárattathassék, el foglaltatott vala Szent Gellért hegye is, mellynek akadályoztathatására az Ozmanok nagy számmal ki rohantak a' Várból, és mind a' két részről elég számosan elhúllottak. Meg határoztatott ez után, hogy a' Várbélieket a' Bétsi kapunál *Stárenberg Maksimilián*, segéllő Tiszti Társaival, a' Fejérvári kapunál pedig *Krojusz* Vezér,

Tiszti

Tiszti társaival, és hatalma alatt lévő népével támadnák meg. *Lotharingiai* Hertzeg pedig Seraskier Passát alázza meg, 's futásra is kénszerítette, semmivé tévén mint egy három szász tevék által ki gondoltt, 's a' mieink ellen indított hadi fortéllyát; de e' győzedelem keveset hajtott, a' Várba lehető bérontásra nézve. Mert minek utánna az Ozmanok a' hoszszas ostromló ágyúzásokat nem tsak ki állották; hanem a' le törettetett helyeket is darab kőszirtekkel bé földozgatták, sőt még a' Tsászáriak ellen is kártékonykodtak; végre puskapor által való fel vetetéssel igyekezték siettetni a' győzedelmet; de szerentsétlen előmenetellel, mert az egyik fel vetés a' mieinknek úttyokba esett; még pedig nagy kár vallással: a' másodig pedig a' levegőbe repült, elég tsekély foganattal. Hasonló sikeretlen előmenetellel történt a' Bétsi kapunál való fáradozás is, mert az ellenségnek szemessége, minden történhető veszedelmeket meg előzött, és soha meg nem szűnt a' Tsászáriakat lankasztani. Látván e' szerént a' Fő Vezér a' Várbélieknek szerentsés magok védelmezéseket, minekutánna valamelly szökevény által tudtokra adatott, hogy az ostromlottak víz nélkül szűkölködnek, el tökéllették vala a' vízi kapun lejendő bé rohanást, hogy így az ellenség egészen meg fosztatván a' víztől hamarább kénszerittessék a' fel adásra; de az ellenség is nagy számmal, és súllyos erővel kirohanván véres tsatát indított vala. Meg halálozék azonban *Keremetz* Passa, 's helyébe *Seidan Ibraim* tétettetett, a' ki hasonló képen a' leg kitelhetőbb erővel rongálván, 's akadályoztatván a' mieinket végre az egész Tsászári erő lankadozni kezdett; az értelmesebb, 's próbáltabb bányászi föld alatt való ásók nagy részént meg ölettettek, vagy el estek; a' katonákat pedig meg kissebítette, a' hoszszas, és veszedelmes ostromi nagyobb belső erő; a' nyavalya is terjedezett a' táborban, 's újjabb föld ások sem küldettettek; noha szorgalmatosan esedeztek azokért, az igazgató Tisztek közzül is némellyek: utóllyára maga a' Fő Vezér is nyavalyája által ágyba szegeztetett. *Starenberg, és Káprára* hadi Tisztekre bízattata tehát a' Kórmány. Ki rontának azonban vélletlenül az ostromlottak,

tak, 's el foglalák a' hoszszas munkával, 's fáradsággal készített nevezetesebb sántzokat, még pedig az ostromlóknak nagy öldököltetésekkel. Fel élesztette ugyan az ostromló Tsászári sereget a' Bavériai választó Fejedelemnek elérkezése, a' ki is a' Várat újjabb ostrommal szorította vala, 's egy követet is küldé bé a' Várnak fel adattatását kérvén, mellyre e' felelet adatott. „*Nondum ea se urgeri necessitate qua urgeretur de Urbe dedanda, suscipere cogitationem, tantum sibi, et virium superare, et commeatus, qui fœrendae non solum, sed propulsandae etiam ulteriori obsidioni sufficiat, sin cæteroquin, captivos sibi porro velint Cæsariani Duces, gratuito reddere, non comissurum, ut suam jure possint humanitatem desiderare.*„ Fel hevíttette e' gôgös felelet a' Tsászáriakat a' keményebb ostromlásra: de ismét ellankasztotta azt *Seraskier* Passának Fejérvár mellett megállapodott, és kevés napok múlva elérkezendô negyven ezerböl álló serege. Látván végre Lotharingiai Hertzeg a' veszedelmes környûl állást, bátorította a' meg félemlett szíveket, 's el tökéllették, hogy a' lovasság hozzá adott erôvel *Seraskiért* hátráltassa. Élt a' Budai Passa is ez alkalmatossággal, mert minden erejével ki rohanván a' Várból, mind a' sántzokat elrontotta, mind pedig az ágyúkat bé szögeztette, tûzzel, és kardal emésztvén mindent. *Seraskier* is fárasztotta minden képen az ellenę állott Tsászári sereget, 's vélletlenûl öszve jôvén a' mieink népének egy tsoport részével éjjel, a' Magyarság futásra kénszerittetett. Vér szemet adott ez az Ozmanoknak, kivált mivel ugyan az idôben rontott ki a' Várból az ostromlott nép is, sürgették a' szélsô sántzokat, öldöklötték az ellent állókat, 's birtokosai is lettek vólna, ha *Dünevald* Vezér jókor elnem érkezett volna boldogító segedelmével. Viszsza nyomattatván tehát innen, *Mertz* Vezérnek serege ellen tódúltak, de ezek is újjabb segedelemmel erôssíttetvén, férfiasan viszsza verék *Seraskiert*, a' ki Budát elhagyván, viszsza fordúlt seregével, a' honnan jött vala. Jó reménységben valának már a' Tsászáriak, hogy az ostromlottak ellen még szerentsésebb elômenetelt is tehetnek; de ellenkezôleg történt, mert a' mint

mint *Vagner* írja, a' föld alatt tett ásatok, nem hogy a' Várfalainak, és az ostromlottaknak, sérelmet okoztak vólna; hanem még inkább a' Tsászári katonákra borította a' veszedelmet, mellyen a' Fô Vezér elkeseredvén, ismét ágyba esett. A' Várbélieknek sok eleség, és puskapor, 's nagy segéllô erô szolgáltattatott az éjjeli köd, és serény kémeknek eszközlése által, és már Seraskier is ujjont vér szemet kezdett venni. Mind az által egész erôvel tüzelének a' Vár falaira a' Tsászáriak, azonban dél után ki kémlelvén a' mieinknek igyekezetét ki rohaná az Ozmanok, még pedig két felé osztott erôvel a' Várból, 's világosan ki tanúlván elôre mindeneket, nagy dühösséggel ronták el az elsô ásatokat, és a' katonák között tett nagy öldöklések után, örömmel nyomúlának viszsza a' Városba. Öregbítette e' veszélyt, a' szüntelen való essôzés is, úgy hogy kedve szakadván az otromló katonaságnak is, eltökéllették a' Tisztek, hogy az ostrom fel oldattassék. Külömbféle vélekedésekre fakadtak az Emberek e' szerentsétlenségnek okaira nézve; mellyek között leg bizonyosabb az, hogy már a' ki állott külömbféle viszontagságok, az Ozmanoknak gyakorti dühös kirohanásai, a' betegség, és az ellenkezô idô ellankasztotta, 's meg fogyasztotta az ostromló erôt, és az egész Kereszténységnek elég siralmas kárt okozott vala. Egész lehetô rendtartással, 's maga védelmezésével költözött tehát Buda alól ekkor a' Tsászári erô Esztergom felé; de a' Szent Andrási szigetben lévô betegeknek az Ozmanok által lett megölettetésével; holott a' sereg meg állapodván maga Lotharingiai Hertzeg is betegen vitete Béts Városába. Gôgös kevélységre szolgáltatott e' szerentsétlen ostromlás az Ozmanoknak alkalmatosságot, a' kik méltatlansággal is illették az ostromló Tsászári hadi népet; egyûgyû tehetetlenséggel, vádolván azt. Szívére vévén Leopold Tsászár Buda Várának minden lehetôséggel lejendô ostromoltatását, 's megvételét eltökéllette, és egész télen foglalatoskodtak, hogy azt végre meghódoltathassák. Minekokáért ki indíttatott vala Lotharingiai Hertzeg, 's a' Bavariai választó Fejedelem is, több nevezetes Fô Tisztek rendeltetvén annak ostrom alá való vétettetésére.

Alig érkezének a' Város alá, 's azoñal szorgalmatosan rendeléseket téve *Abdi* Passa is, hogy készületlen ne találtassék, kérlelvén, 's intvén mindenekre katonáit, hogy azOzmanoknak e' leg féltöbb szeme fényét semmiképen ne engednék a' Kereszténységnek, mellyet ha vitézségjeket mindenképen ki mutatándgyák, bizonyosan reménylhetik, még pedig valamint eddig, a' Kereszténységnek elég nagy veszedelmével; ugy ez után is hatalmokban lejendö megmaradását. Valamint belöl a' Várnak megtarthatásában kivált képen szorgalmatoskodtak az Ozmanok; úgy kivül is külömbféle vizsgálódó tanátsok tartattak a' Várnak leg jobb móddal lehetö ostromoltatása végett. Midön ezek igy történnének, ki rohantak a' Várbol, három szász lovagok, hogy a' két sereg között katonai örizet nélkül árúló kereskedöket megfoszthassák; de Lotharingiai Herczeg szerentsére közel lévén viszsza üzette. Nevezetesebb vala *Battyáni* magyarok jó Vezérjének gyözedelme, a' ki tizen négy tsajkákon bátorságosabb helyre indított Ozman Aszszonyságokat, két szász ezeret érö kintsekkel, örizöiket le vágván, szerentsésen elfogott vala. Ekkor leg elöször is a' vízi Város ellen fordíták erejeket a' Tsászári seregnek egy részebéliek, mellyet nehány napok múlva, noha a' Törökök a' leg nyakasabb vakmerőséggel védelmezék azt, szerentsésen elfoglalának, 's hadi erösítéseket is állítottak, hogy a' Várhoz jobb móddal közelíthetnének. Nem engedvén a' Várbéliek, hogy a' Tsászári nép a' Vár fele közelítsen, apróbb tsatákat indítottak, kirohanásaik által, de mindenkor óhajtott elömenetellel viszsza nyomattatván meg erösíték magokat ellenek. El érkezvén pedig a' Svétziai sereg is a' táborba, azonnal tüzelni kezdettek a' Városra, és annak kö falaira, még pedig olly hathatós elömenetellel, hogy nem tsak némelly városbéli épületek, lángba borittattak; hanem a' kö falon lévö ágyúzó erösség is le rontattatott, melly az elött a' mieinket nem kevéssé akadályoztatta, fel lobbanván egyszer'smind a' Sz. ISTVÁN temploma is. Míg ezt óltogatták az Ozmanok, hogy a' tüz szélessebben ne terjedgyen, addig a' mieink jó elömenetelt tettek, közelíthetö úttyaiknak megerösitésekben. El érkezvén pedig

dig a' Brandeburgiai sereg is, kiváltképen meg örült nékiek a' Hertzeg, 's helyekre meg telepedvén, másnap Vitézi erővel köszöntettek a' Várbéliektől; de jókor segedelem érkezvén viszsza nyomattattak. Alig kezdék vala el a' földi ásatokat a' Tsászáriak, 's azonnal sebess zápor modgyára nyilazának, 's tüzelének a' közelítőkre, 's már viszsza is nyomúltak volna az ások, ha a' Tiszteknek intése, 's példája a' folytatásra őket nem kénszerítette volna. Minél inkább közelítettek pedig az ások, a' Várnak falaihoz, annál inkább tüzelének reájok az Ozmanok, a' mieinknek nem kevés fogyasztásokkal. Ki is rohanának a' Várbéliek, mind a' Brandeburgi, mind pedig a' Tsászári katonákra, 's mind a' két részről való kemény viaskodások miatt, némellyek megölettetésével váltak el egymástól. Valamint egy részről a' Várbéliek, úgy az essőző idő is nagyon akadályoztatta az ostromnak szerentsés előmenetelét, mellyet az Ozmanoknak segedelmekre érkező számos katonaságnak híre is öregbített; míg nehány napok múlva ezeknek költött híre felöl meg nem tsendesíttettek. Súlyos fáradsággal készítették vala a' Bavariai katonák is két ágyúzó helyeiket a' Szent Gellért hegye oldalán, 's alig tették vala nyugodalomra elfáradt tetemeiket, midőn éjjel a' Várból öt száz Jantsárság, és ugyan annyi spáhiak sebes szél módgyára a' Bavariaibéli katonákra rohantak; de a' Herczeg némelly lovas seregeket segedelmekre hirtelenséggel elő állítván, veszedelmekből nem tsak ki szabadította; hanem viszsza is futtatta vala a' nyughatatlanító Ozman seregeket, még pedig sokaknak életek elvesztésével. Melly szerentsés előmenetelen ezek meg bátorittatván, noha szüntelen lövöldöztettek a' Várbéliektől, mindazáltal nem tsak magoknak nyugodalmas állást, és a' Tsászáriakkal való egyesülhetést készítettek, hanem az Ozmanoknak a' Tsászári seregre tüzelő helyeket is elrontották, noha sok vér ontással, és elég keserves fáradsággal. Minek utánna a' Tsászári katonái is tizen két napi szüntelen való ágyúzások után, a' falakat annyira letörték vólna, hogy út, és menedék hely lehetne a' fel rohanásra, el tökéltetett a' bé rontásnak napja, és módgya. *Zuza*, (Susa) *Diepenthal*

thal Fô tisztekre bizván azt; segéllö Tiszteknek *Oeting*, *Stárenberg*, *Auersberg*, *Herberstein*, *Ambach* rendeltetének, melléjek sok Spanyol, Frantz, Angoly, Olasz, önként válalkozott katonáknak hozzájok lett kaptsoltatásával. Eltelvén a' kirendelt idô, olly gyors serénységgel rohantak a' ki rendelt katonák a' nyílások felé, mint ha valamelly forgó széltöl segíttettek volna a' fel emelkedett partokra, 's hirtelenséggel meg állapodható helyeket készítének. Súlyosabb vala a' fél hold felöl való fel menetel, mind az útban lévô nagy rakás kövek, mind pedig az ellenség által föld alatt készíttetett vájatoknak fel lobbantásai miatt, mellyek a' fel menöket nem akadályoztattak; hanem mint egy bébétemették; a' kik a' lángokon keresztül verdôdhettek, vagy le lövettek, vagy nyillal szegeztetének által; majd a' puska porral meg töltöt zsákoknak fel lombantatásai által vetettek a' levegôbe, majd pedig keservesen meg perzseltetve küldettek a' más világra. Mint ha a' pokolbéli tüz, vagy az Etna hegye omlott volna ki féle széjjel rententô menkôves füstölgésével, olly szörnyüséges vala a' két ellenkezô nagy erônek öszve tsapása! sziveket kivévén illy váratlan erôvel az ostromlóknak, ellenek ereszkedtek az Ozmanok a' sántzba, a' leromladozott nyílásokról, 's rettendô öldöklést kezdének, míg az Olaszok, és más meg szabadító seregek segedelemre érkezvén, 's a' puska porral fel vettetett öblökön által, az ellenségnek tsudalkozásával, helyet is készítettek vala magoknak; sôt az Ozmanoknak további tüzeléseket is letsendesítették. *Stárenberg* seregének is felette súlyos menedékje vala; mert minek utánna, az oldállós helyeket sokaknak halálokkal, és új segéllô seregeknek érkezésével meg haladták vala, részekröl is újjabb, meg újjabb pihent kontyos férfiak rendeltettek az elfoglalandó toronynak védelmezésére, a' kik minden szünet nélkül tüzelvén, és nyilazván a' mieinkre, tanátsosbnak tartották magok viszsza vonását. Igen szomorú, és sokaknak halálával petsételtetett, ez az ostromlás, a' mint *Vagner* emlékezetben hagyta. Konstántzinápolyba is gyakorta hírül vittetett vala SZULTÁNNAK, hogy Buda Vára a' Keresztények által tellyes erôvel ostromol-

tromoltatik, 's a' nagy *Mufti* nyilván való könyörgéseket tartott, hogy *Muhamed* Buda Várát megtartván, valami képen a' Kereszténynek hatalomkba hanyatlani ne engedgye. Parantsolat is érkezett vala a' Budai Passának, hogy minek elötte a' Várat fel adná, vagy az ellenség, vagy a' hóhérnak fegyvere alá készítené magát. A' mieink ellenben, nem hogy el tsüggedtek vólna, a' történt ostromlásnak szerentsétlenségén, sőt inkább megkettőztetett erővel újjabb ostromhoz készítették vala magokat; egész tehetséggel égeték a' Várost repőlő golyobisaik által, 's tördelék annak falait, majd nyilván való ágyúzások, majd föld alatt való vájatok által; míg újjabb menedék helyet törhetének. Kiváltképen való szorgalmatossággal, 's okos eltalált mesterséggel lövöldöztek vala a' Brandeburgiai ágyúzók, a' kiknek tsak nem minden lövései, tetemes károkat szerzettek, 's a' vígyázókon, és oltalmazó seregeken kivül, mindeneket a' belső üregekbe szorítottak. A' ménkövek módgyára minden felé le húlladozott köszirt darabok, sokaknak váratlan, és szeren-

tsétlen halált okoztak. Hogy e' nagy tűznek erejét 's következéseit a' Fő Vezérek jól ki tanúlhassák, és az ostromló seregnek hasznára fordítsak, a' Pesti résztől látták vala a' sokáig tartott nagy füst alatt, hogy egy menedek hely töretett vala a' Vár falában; de a' partnak nagy meredeksége miatt a' fel hágásra haszna vehetetlen. Tartván pedig a' Törökök kogy e' nyíláson a' Keresztények könnyen bé ne ronthassanak, minden féle akadályozó eszközöket hordának öszve meggátolhatásokra. Láttak ugyan a' Fő Tisztek, hogy a' nagy lövés által semmi nevezetes segedelem sem nyújtatott a' Várnak, könnyebben lehető megvehetésére nézve, mindazáltal hogy a' Várbéli erőt, ki kémlélhessék, eltökélleték *Königszeg* Tisztnek béküldettetését, a' ki a' Várnak feladattatását kérné, annak igazgatójától. Felhevült az egész hadi sereg a' meg bízott gőgös feleletre, 's parantsolat adadott a' földet vájóknak, hogy munkájokat serényen, és eltaláltabb móddal intézzék; de szerentsétlenül folytak, mert minden igyekezetek sokáig sikeretlen vala, sőt mintha öszve esküd-

ve lettek volna az ellenséggel, mivel munkájoknak veszedelmes ereje többnyire a' mieinket rontotta, 's temetgette néha egész tsapatostól. Hogy az óstromlottak e' károsíttatást részekről nehezebbítsék, ki rohanának a' Várból a' Brandeburgiakra, 's velek nem tsekély viadalba ereszkedtek, míg a' Tsászári sereg segedelmekre érkezvén, egyesült erejek által, viszsza nem nyomattattak. Tûrhetetlené tette az Ozmanoknak kegyetlen szívûségét leg inkább, hogy a' Vár falain kivül, a' mi táborunk felé egy nagy álló fát készítettek, mellyre a' Kereszténveknek holt fejeiket függesztgették, a' katonaságnak iszonyító elfélemlítésére. E' borzasztó kegyetlenség miatt boszszúságra gerjede az egész Tászári sereg, 's még inkább fel gerjesztetett az öldöklésre; földi vájatok által is igyekeztek vala e' részt fel vettetni, de az ismét a' mieinknek szerentsétlenségével sült el; meg nagyobbítván pedig az üreget, ismét haszon nélkûl sült el. Mint hogy pedig e' részt kiváltképen õrizték a' Törökök, vélletlenûl ki rohantak az ostromlottak, és a' nyugodalomra ereszkedett szászokat egészen fel gázolták volna, ha más seregeknek érkezése, 's vitézsége által a' dühösködõk viszsza nem kénszeríttettek volna. Látván a' földi vájatoknak, nem tsak sikeretlen; hanem felette káros voltát, eltökéltetett, hogy ennek hibáját ágyúztatással, és vitézséggel hozzák helyre, 's minek utánna húsz emberre való szélességû helyet töretett volna, egy felõl *Starenberg*, más felöl pedig a' Bavériai, és Brandeburgbéliek is vitézûl tördelték vala, a' Várnak falait. Bérohanás rendeltetett *Souchi*, és *Neoburg* vezérlések alatt, ki mutatván minden seregeknek menetelét, és kötelességeiket, tsendességben lévén a' tábor, hogy meg pihentebb erõvel rohanhassanak, az ellenségre. Meg érzette *Abdi* Bassa, hogy valami nevezetes fogna történni, 's katonáit elõre rendelte, és magok oltalmazására szóllította vala. Jel adattatván a' viadalra, szörnyû nagy lárma tétetett, kivált az Ozmanok részéröl, 's tsupasz mejjel állván a' Várnak le romlott falai közzé, fennyen hánytatták vakmerõ bátorságokkal magokat, mellyet látván az ostromló seregek, még nagyobb igyekezettel törekedtek vala feléjek. De olly

vakme-

vakmerőséggel ellent állottak az Ozmanok, hogy sem az ágyúknak, sem a' puskáknak termérdek golyobisai helyekből ki nem mozdíthatták, 's mindenféle ki gondolható ártalmas, és öldöklő eszközökkel rontották, és fogyasztották a' Tsászári katonákat. Azt vélték a' fel hágásra indúlt katonák, hogy tűz, és kénykő által fognak elenyésztetni, 's már félelembe is kezdének süllyedezni; de észre vévén Lotharingiai Hertzeg ki vontt spádéval intette, 's bátorította őket a' viadalra, melly által ismét fellobbanván, végre minden tűzi akadalyok meg haladásával, a' le törött falnak nyíladékjába jutottak, 's győzedelmi Zászlójokat fel is függesztették. Azonban szörnyű bődűléssel nyilt meg az alattok puska porral meg töltetett vájat, 's mind a' győzedelmes Zászló jelt, mind pedig a' katonákat a' levegőbe vetette. Nem látván a' nagy füst miatt az ínségnek mivoltát, ismét újj sereg rendeltetett a' nyertt helynek óltalmazására; ezek is minden erejekből törekedvén, fel jutának a' nyíláshoz, 's meg ütközének az ellenséggel, kiket minek utánna nagy fáradsággal helyekből kimozdítottak, ismét újj rettenetés bődűlés rendíté meg a' földet, 's a' diadalmas vitézeket ujjont a' levegőbe repítette. Szörnyítő ütközet! és szánakozásra méltó halál vala ez sok vitézekre nézve; kik közzűl némellyek felette nagy magasságra fel vettetvén, mások a' föld gyomrába omladozván, mások ismét öszve perzsáltetve, a' leg keservesebb síránkozás, és jaj szavak között fosztattak meg életektől. Kileńtz illyen veszedelmes vájatot készítettek az Ozmanok, a' Keresztényeknek pusztítátásokra, a' mint ostrom után tapasztaltatott. Nem akarván semmit tágítani a' kivánt helynek elfoglalhatásán, harmadszor is újjabb katonák indíttatának a' kőfalnak nyilása felé; a' kiknek bátorságán az ellenség is eltsudálkozván gyengébb erővel oltalmazák immár magokat, a' fáradozások miatt is el lankasztatván; minek okáért mindenféle akadályoztatható tűzi eszközöket rejtettek el előttök, 's minek utánna a' Keresztényeknek győzedelmeskedő kiáltásait hallották, meg gyujtaták az elrejtett eszközöket, 's rententő égetést, és kínzást okoztak általok a' katonáknak; melly szanakozásra

ra való veszedelemből tsak igen kevesen szabadíthatták ki életeket. Elkeseredvén már mind a' Tisztek, mind a' katonák ennyi probáknak szerentsétlen következésein, tsak nem magokon kivül ragadtatva rohanának a' holt testeken, és egyéb akadályokon keresztül, 's le szabdalván az ellent állókat végre szerentsésen elfoglalák a' kivántt helyet. Épen ez idô tájban jutottak a' Brandeburgiai katonák is a' Várnak bal oldalrol lévô lerontott falaira, három óráig tartott leg dühösebb viaskodásaik után, és a' mi nevezetes; egy Gyôri gyalog köz katona vala az elsô, a' ki a' gyôzedelmi zászlót vitézi bátorsággal kiszegezte. Kiváltképen szorgalmatoskodtak a' Tisztek, hogy az elfoglaltt szélsô falaknál, magokat megerôsíthessék, és az ellenségnek kitsapásai ellen magokat oltalmazhassák. Látván *Abdi* Bassa igyekezeteket, érzette, hogy ha a' Tszáriak magokat meg erôssíthetik, a' második falat is majd elfoglallyák, tüzes, és szurkos mindenféle kénkôves vesszôket, 's eszközöket gyújtat vala odébb mozdíthasásokra, melly a' Brandeburgiaknak nem kevés ártalmokra volt; de szerentsére jó szél lengedezése támadván, a' füst mind az Ozmanokra, és a' Várasbéliekre omlott, és a' Brandeburgiakra intezett ki tsapásoktól is meg tartóztatta az ellenséget, 's egyszer'smind azt is okozta, hogy *Söningi* Vezérnek szorgalmatoskodása által magokat nyertt helyekben megerôssítették. Súllyosabb lévén a' Baváriabélieknek választott része, mind az ostromlásra, mint pedig az omladozott kôszirteknek akadékjai miatt a' felhágásra, még ekkor is küszködtek az ellenséggel, végre jel adattatván, a' bé rontásra, sietének egész vitézséggel, de a' rájok húlló nyilak, és golyobisok özönétöl nagyon kevesebbíttettek; ezzel mindazáltal nem gondolván, még nagyobb erôvel siettek az ellenségnek szeme közzé. Végre fel is jutottak véres verekedéseik után, az omladékoknak nyílásaihoz, és magoknak erôsségi helyet készítettek vala már, midön a' föld alatt elrejtett három vájatok szörnyû bödûléssel el sülvén, 's a' munkálkodó vitézeket keserves kínok között hányta, 's szágatta a' levegôbe. Valóban úgy tetszett, mintha szakadozott, 's elperzsélt testek húllottak volna

volna minden felöl az égböl! míg a' nagy füst a' parton kóválygott, hogy a' nagy veszedelem szembe tünö ne lehessen, ismét új sereg küldetett a' törött nyilásnak elfoglalására; de ezek is hasonló szerentsétlenséggel elnyomattattak, az elrejtet puska poros zsákoknak fellobbanásaik által, 's látván a' katonák, hogy nem az ellenséggel, hanem tüzzel, és veszedelmes inséggel kelletik viaskodni; nem igen jó kedvel törekedtek elöre, söt némellyek viszsza nyomúlni akartak, de *Szabaudia Eugenius*, és *Badeni Lajos* a' viaskodók közzé egyeledvén, és öket tulajdon példáik által, fel indítván a' férfiasabb viadalra, kivül a' láng, belöl pedig vitézi gerjedezéseik által égvén, tsak ugyan keresztül vágának az ellenségen. Ki állván ennyi keserves inséget halált, égést, és ezer féle veszedelmet, félelembe esett, 's eltsüggedett az ellenség, 's hirtelen fegyvereiket elhányván futással keresik vala szabadúlásokat; a' gyözedelmeskedök ellenben, valakiket tsak fegyvereikkel elérhettek, mind a' más világra küldözgették. Illy szép gyümöltse vala a' Bavariai választó Fejedelem ditséretes tulajdon vitézi példájának! A' Magyarok is tellyes erövel vitézkedtek vala, hogy a' ki rendelt helyeken bétörhetnének; de sorsok a' leg veszedelmesebb részre esvén, 's az ellöttök lévö sok ellenséghez képest kevesebb számmal is lévén, valahányszor bé rontani igyekeztek, mindenkor újj bé rakást találtak magok elött. Ki tetszett mindazáltal nyilván vitézségjek; mert mind elöl, mind hatrúl, mind óldalt küszködninök kellett az ellenséggel, és a' Tisztek is mint egy vetekedve törekedtek a' leg szembe tünöbb veszedelmeknek meghaladásában. Egyéb aránt is pedig semmiféle ostrom sem történt, hogy a' Magyar katonaság az elsö jeget török, és a' süllyát vivök között nem számláltatott vólna. Illy tsudálható törekedések, és példás vitézség által léve meg végre az a' nevezetes Budai elsö ostromi gyözedelem, melly egész Europa elött mind az ellenségnek vakmerö, úgy magok, mint a' Várnak oltalmazásáért mindeneket elkövetett példás ellent állásókért; mind pedig a' Tsászári népnek álhatatos vitézségje által eltörülhetetlen ditsösségü nagy nevezetet szerzett vala! Minek utánna a' szélsö falakat, és erössé-

geket

geket elfoglalták a' Tsászáriak, minden lehetô igyekezettel azon törekedtek, hogy nem tsak magokat megerôsíthessék az elfoglalt helyeken; hanem az ellenséget a' második falak közzûl, és belsôbb erôsségekbôl is kiküszöbölhessék. Segéllette ez igyekezetet a' föld vájóknak titkos ajtóra lett akadása, melly a' második sántzba nyitott útat. Tanátsot tartván annakokáért, hirtelen új vájatokat készítettek, más felöl pedig a' mozsár, vagy rövid ágyúkat fel vonatván tüzelének a' Várbéliekre. Itt is szerentsétlen vala az elsôbb vájatnak fellobbantása; de a' második jó darab kôrakást, magasra széjjel szaggatván, útat nyitott a' bellyebb menetelre. Hevesen folytattatott már a' második ostrom is, midôn egy Trombitás által *Abdi Bassától* a' Vár, ismét kérettetett a' fel adásra; de mivel három órányi idôt kért a' dolognak megfontolására, ez pedig tôle megtagadtatott, fel akadt a' Várnak feladattatása. Vitézûl forgatván az alatt a' Tsászáriak magokat, 's a' föld vájok is szerentsésebb munkákat tévén, nagyobb még nagyobb omladékokat törtek az öreg ágyúk, 's hova tovább szélesíttetett a' falaknak omladozó hasadékja. Látván e' szerentsés elômenetelt, hogy az ostomot némi némûképen akadalyoztathassa *Abdi Bassa*, két Agát küldött vala Lotharingiai Hertzeghez, kérvén, hogy egy Tisztet hozzá küldene sietôleg, a' Várnak feladattatása felöl való alkunak készítésére, melly kérése tellyesítetett, hozzá küldettetvén *Báró Kraitz*, a' ki is a' Bassa által igen tisztességesen fogadtatott. Öszve gyûlvén a' Tanáts, keservesen panaszolkodott Tökölyi, és a' Vezér ellen, a' leg súlyosabb átkokal terhelvén késedelmezésekért, 's ezeket mondotta. „*Nunc demum se advertere, in quod sit conjectus discrimen, quantum vis autem ancipiti se circumventum periculo videat, non posse tamen inducere animum, uti acropolim Turcici Imperii Budam, Germanis dederet, maxime quod capto licet muro extimo, urbis pars maxima superet, in concussa. Attenderent sibi Christiani, neque successu nuperi adsultus, inflarentur, pronos in utramque fortunam belli casus esse solere, sin eo res producta fuerit, ut spes nulla sit super, Urbis servandae posse tunc rationem*

tionem iniri, quemadmodum et obsessis satis fiat, et obsessoribus, nominaret modo Christianorum Vezirius, Urbes, et Arces, quas vellet, optima fide Turcas iis decessuros, modo Buda sibi relinqueretur. Mellyre felelvén *Kreitz* hogy azokra nézve semmi parantsolattya sem adatott légyen; az után belsöbb szobájába vezettetett a' Bassa által, holott a' *Mufti* elôtt megvallotta, hogy a' Várnak feladattatásától nem annyira irtóznék, ha egyedûl ez által békeség szereztetôdnék. De e' felôl sem lévén parantsolattya Kreitz Tisztnek igérte a' békeségnek eszközlésére tôle kitelhetô szolgálattyát, holott ebéddel megtiszteltetvén végre a' Bétsi kapun kibotsáttatott, két sorba sûrûen állított Jántsárság között, hogy még számos embereit is nyilvánithassa. Semmi sikere sem lévén tehát a' követségnek más nap meg izentetett, hogy ha életeket meg tartani akarják siettessék, a' Várnak feladattatását, mellyet ha sietôleg nem tellyesítenek, kemény büntetését fogják érezni. Bátorította a' Bassát a' segéllö Vezérnek elérkezése, a' mieinket pedig unszolta a' késedelem nélkül való éjjeli, és nappali munkara. Végre a' sántzban lévô oltalmazó sereg vájott üreget készítvén a' várbéliek alá, bellyebb szorították ôket. El tökélette azonban a' Bavariai választó Fejedelem, hogy seregével a' Kastélyt ujjont ostromollya, 's kéri vala a' Herczegtöl, hogy engedné meg. Mintegy elôre érzette a' Herczeg, a' siettetett nemes igyekezetnek veszedelmes következéseit; de nem akarván ellent állani jó szándékának, segéllö seregeket küldött tzéllyának könnyebben lehetô végben vitelére. Meg igérték az üreg vájók is, hogy még annyi kôfal le nem rontatott, mint az akkori vájott üregjeik széjjel fognának hányni; de gyümöltstelenûl történt, a' szokás szerént, mindazáltal el nem állott a' Fejedelem eltökéllett szándékjától, keménnyen indúltatá katonáit a' Várbéliek ellen, a' kiktöl mindenféle öldöklô akadalyok által nyomorgattattak, 's kevesíttettek; de nem érezvén felhevûlésekben a' nagy veszedelmet vitézi módra tolódtak az ellenség ellen, 's gyözedelmet kiáltván valaki a' Bavarusok részére, még vakabban rugaszkodtak a' Tsászáriak a' nagy

vesze-

veszedelembe, míg végre noha késôtske, viszsza nem hívattattak. Fogyasztatván ekkor ismét az ellenségnek öldöklô nyilai által az ostromló nép, vér szemet kezdettek venni magoknak az Ozmanok a' Várban, hogy a' Tsászáriakat az elfoglaltt falak, és erôsségekrôl viszsza nyomhassák; a' Tsászáriak ellenben, megkettôztetett erôvel folytatták, a' tûzi nagyobb ostromi ágyúzást; de az ellenség is hasonló igyekezettel, 's nem tsekélyebb erôvel kartékonykodott. Kiállván a' Németek mind a' tûzet, mind más egyéb mindenféle veszedelmeket, gyengûlni látszatott az Ozmanok ereje, és magok oltalmazása, míg tudósitások nem érkezett a' Vezérnek segedelme felôl. Ez meglévén hadi tanátsot tartottak a' Tsászári Fô Tisztek, 's külömbféle véllekedésekre szakadtak, míg Lotharingiai Herczeg a' maga szandékját nyilványítván abban mindnyájan megállapodtak, hogy t. i. a' széjjel lévô lovas seregek öszve szorítassanak, és a' tábor a' leg lehetôbb erôvel vétettessek körûl, a' Várnak ostromlása pedig az után is hasonló erôvel folytattassék; mind ágyúk, mind pedig vájott üregeknek lobbantatásai által, és semmi félelmet sem mutassanak, sôt minden telhetô erôvel folytatván az ostromlást mindenképen siettetnék a' végsô hasonlíthatatlan nagy gyôzedelmet. Bé is tellyesíttetett véllekedése; 's míg a' Vezér késedelmezve elérkezett vólna, már minden elkészíttetett. Jó móddal fogadván tehát a' Vezérnek seregeit külömbféle viaskodások történtenek, mellyeknek e' haszna vala, hogy egyet a' többek között megölvén, és vagyonnyaitól megfosztván a' Vezérnek levelére találtak, mellyben eltökéllett akarattyát közlötte a' Budai Passával: azonban a' Vezérnek külömbféle probálkodó nyughatatlan mozdúlásai között, ismét apróbb viadalok történtek, mellyeknek alkalmatosságával egy szökött Frantzia mindeneket elôre kijelentett vala Lotharingiai Herczegnek, hogy a' Seraskier elérkezett serege negyven ezerbôl áll; de még sokkal több fogna érkezni, és hogy más nap a' Baváriabéliek seregét fogják megtámadni, 's míg e' folytattatik, válogatott erôs Jantsárok vágják keresztûl magokat a' Tsászári seregeken,

's

's kinek kinek már elôre öt arany pénz osztogattatott ösztönûl, hogy ha pedig a' Várba bérontándanak, példás jutalmait fognák nyerni vitézségjeknek. Úgy is történt a' dolog, mert más nap reggel szûntelen változtatott nyughatatlansággal mozgolódott az ellenség, míg végre a' kijelentett módhoz képest hathatós verekedést árasztottak, 's megvervén az Ozmanokat kénteleníttettek, *Ertsénhez* viszsza vonúlni, halva hagyván magok után öt ezer embert, a' kiknek kiosztogatott aranyai a' Tsászári nép között maradtak, és az öszve vetés szerént mintegy öt ezerre ment. Ismét új erôvel támadák meg a' Tsászáriakat az Ozmanok, 's sebess forgó szél, és menköveket hordozók módgyára, rohanának a' mieinkre; ölettetének mindenfelé a' vitézek; hullottak mind a' két részrôl a' hóltt, 's megsebessedett katonák, de azokkal semmit sem gondolván, az Ozmanok' seregeknek egy maradékja, magát a' leg dühösebb vitézi erôvel keresztûl vágván, tsak ugyan béférkéztek mintegy százan az ostromlottakhoz, mellyen az Ozmanok felette megörûlvén, örvendezô tûzek, és muzsika szó között, ingerlették a' Tsászáriakat, maga pedig a' Vezér seregével addig mozgolódott, míg egyszer a' tábor elôl elenyészett. Hasznokra fordíták eltávozását a' Tsászári Vezérek, mert mindenütt megnagyobbított erôvel törekedének az ostromlottak ellen, 's hová tovább, jobb, és bizonyosabb reménység vala már az új berohanásra. Ámbár nedves vala még a' föld a' Bavárusok vérétôl, mindazáltal újjabb bérontásra rendelé a' Fejedelem katonáit, 's hoszszas vakmerô, és súlyos viaskodásaik után fel is hágtak az erôsségnek tornyához; de mivel magokat nem fedezhették, tsak ugyan leszoríttattak az elfoglaltt diadalmas helyrôl, seregekbôl négy százát, és *Rumélius* nevezetes tisztyeket, a' Tsászári segéllô katonák közzûl pedig százat halva magok után hagyván. Szoross vala már a' Várbélieknek is ügyök, mindenképen, és szûntelen kérlelgeté *Abdi* Passa a' segedelmet, egyszer-'smind módgyát is jelentvén, hogy a' vízi Városon keresztûl, leg könnyebb erôvel megtörténhetne; mellyet Tisztyeink elfogván, szemesebben kezdettek figyelmezni

mezni a' kémlélőknek megakadályoztathatásokra. Mutogatta is magát a' szökevényeknek jelentése szerént, három ezer válogatott Jantsárság; de tzéljoknak jó módgyát nem ejthetvén, ismét Ertsényi táborába viszsza vonák magokat. Megjelent azonban, ismét két nap múlva egész erejével a' Vezér, és sebess ár víz módgyára rohantak az Ozman lovagok a' Tsászáriak ellen; rettentő vér ontás folyt mindenfelé nyomdokaik után, 's alig vághatták vala magokat keresztűl egy seregen, midőn már újjabb megújjabb seregek állottak az útban, 's annyira el is emésztették *Vagner* tudosítása szerént őket, hogy három ezerből két ezer, és ugyan annyi, *az az* két száznál több elesett vala; a' Várba pedig közzűlök senki bé nem férkezhetett. E' győzedelmes nap érkeze *Serfenberg* serege is a' táborba, kiket a' mieink okosan intézett móddal fogadtak vala, mert ámbár tsak tizenkét ezerből állottak, mindazáltal még sokkal többeknek tettszőleg szemléltettek a' Várból szomorkodva nézők által. Némellyek kergetni akarták az eltávozott Vezért, a' Hertzeg ellenben reá nem állván mindenféle szükséges rendeléseket teve, hogy a' végső ostrom szerentsésen elvégeztessék. Indúlóba vala minden; de Bavariai Herczegnek kérésére, még egy nap halasztatott, mellyen újjabb seregek jövének, és *Stratman* Tsászári Kantzellárius is elérkezett vala a' táborba. Szerentsésen törettetett a' V. Fejedelem is ez nap a' Várnak falait, és estve mindeneknek megparantsoltatott, hogy magokat az adandó jelre készen tartanák. Tartván pedig hogy a' szemes *Abdi* kémjei által kitanúlhatta a' Tsászáriak tzélyát, elhalasztatott az ostrom, és midőn azt gondolnák az Ozmanok, hogy az nap semmi sem lenne az ostromnak elkezdéséből, elsüttetnek a' jelt adó ágyúk, 's minekutánna a' kémek hírűl hozták, hogy a' tábor az ellenségnek ólálkodásai ellen ment vólna, alig képzelhető serénységgel, 's a' halált épen megvető bátorsággal rohantak ez nap a' Tsászáriak, a' Várnak mind a' két részről letört olmadékjaira. *Spinolának* vezérlésén feküdt a' leg súlyosabb teher; tsak hamar elesett Báró *Astius*, de azon leg kissebbet sem indúltak meg a' katonák, sőt inkább felgyúl-

felgyúlladottabb vérrel hágták az egy másra húlladozó szomszédgyaiknak hólt testeiket; ellenben az ellenség is mindeneket elkövete maga oltalmazhatására. *Ötting* azonban meghaladván a' halálos veszedelmet, 's megtörvén az ellenségnek öldöklő erejét, újjabb lélekzetet szolgáltata *Spinola* seregének. Közelítének már a' szomszéd segéd katonák is a' jelen való halálhoz, 's mind addig törték, 's lankasztották az ellenségnek erejét, míg magokat jobban megerősítvén, új, 's több több katonáknak érkezések által végre kifeszíték, 's bellyebb szorítták helyéből az oltalmazó sereget, öldöklék, a' kiket érhettek, 's habzó vér patakot árasztának az útszákon. Látván a' diadalmas győzedelemnek nyilván való jeleit Lotharingiai Hertzeg, azonnal követet külde a' Várnak szerentsés megvétele felől. Parantsolatot adván egyszer-'smind, hogy *Zuza* a' katonaságot az öldöklestől, és prédálástól tartóztatná. *Krojus* pedig a' nevezetesebb helyeket, és a' piatzot foglalná el; rendbe szedék magokat a' Jantsárok is, 's halálra szánt erővel még egy rettentő véres tsatát tevének utollyára. *Krojus* azonban hátrúlról közikbe vágott a' kastélyt oltalmazó Törököknek, és a' vérrel izzadó Bavarusokon e' képen könnyíté a' terhet. Megalázván végre egészen erejeket az ostromlottaknak, megkérdeztette a' Fejedelem a' Hertzegtől, mit tévő légyen, a' magokat feladott katonasággal? Ez akarattyára bízván, *Stratman* azt eszközlötte, hogy feladván magokat az Ozmanok, sérelem nélkül hagynák őket; illetlennek állítván Keresztények által, azért bántani a' megmaradott népet, mivel vitézségjeknek olly igen álhatatos, és valóban nagy példajit tellyesítették; 's magokat inkább a' szánakozásra, és megbetsüllésre tették méltókká, mint sem a' dühösködő megölésre. E' képen történt Buda Várának az Ozmanok által minden lehető módok szerént óltalmazott szerentsés, és elég sok vérbe került súlyos győzedelme! melly az egész Kereszténységet kiváltképen való örömmel méltán vidámította. A' Tisztek is más nap öszve gyülekezvén, mind az Isten, mind pedig a' meghólt nép eránt tartozó keresztényi kötelességjeket tellyesítették; örömbe he-

vûltt szívvel énekelvén Sz. ISTVÁN Templomában, a' gyôzedelmes, és ISTENT magasztaló éneket; a' népet pedig ajándékok osztogatásával vidámították. Szánakozásra, és iszonyodásra méltó vala a' leégetett, 's rontatott Városnak tekintete; sok ezer hólt testekkel vala még ekkor a' föld hol béterítve, hol halmazva; még pedig aszszonyi, és gyermeki testekkel elegyítve. A' házak omladékjaiba dülledezve siratták építôjöket, még az alsóbb üregek, 's pintzék is sok helyeken bétöredezve valának; a' mellyekből elundorító gôzölgés párolgott az emberek felé. A' Királyi nagy hírû épületeknek, tsak néminémû nagyságos jelei látszáttak, nevezetesebb ékességeitöl már egészen megfosztattatva lévén! Tsudálkozást szerzett a' Keresztyénekben a' foglyoknak indúlatos nyughatatlanúl dúltt, fúltt magok viselése, a' kik magokat még rabságjokban sem akarták vala megadni, mindenféle átkos, és boszszonkodó szavakra fakadván; hogy a' Várnak elvesztésével, életeket is egyszer'smind el nem veszthették. Elosztatván pedig végre, a' diadalmaskodott katonák között; tsak ugyan valamennyire eszekhez tértek, és némellyek vadságokat levetkezték. *Tsonka Beg* pedig, a' meghalt, 's valóban nagy Vitéz *Abdi* Passának utánna következett Tiszt, megkeresztelkedvén *Leopold* nevet kívánt; és a' Magyarok között szolgálatot vévén, azután dítséretesen vitézkedett, nyomdokát követô jó fiat is hagyván maga után. Nagyon siránkoztak az Ozmanok Buda Várának elvesztésén; és az Isteneknek bûneikért való bûntetésének állították e' nagy romlást; a' Vezér pedig féltvén életét azt izente a' Portának, hogy száz hatvan ezer Keresztény katonaságnak, vakmerô ellent állása okozta, hogy a' Várat ki nem szabadíthatta, és ezt tanú bizonyságúl küldött rabjainak esküvései által erôssítette. Diadalmaskodván e' szerént a' Tsászári sereg ôrizetûl rendelte hat ezer emberrel *Bekket*, Buda Várának Kapitányát, 's a' seregek külömbfelé elosztatván, széjjel indúlának Buda alól, hogy a' több Ozmanok hatalma alatt lévô Várakat, és tartományokat is, vagy erô, vagy pedig feladás által, megfélemledvén az ellenség, minél elôbb a' Tsászári

szári hatalom alá hajthassák. Meghódolván MDCLXXXVIdik esztendőben Buda Városa, parantsoltatott vala, hogy a' Vár minden tisztátalanságtól kiüríttessék, mellynek tellyesitésében, nem keveset fáradozott vala *Bekk* Buda Várának ekkori Kapitánnya. Történt azonban, hogy egy istentelen *Fink* nevezetű szűletésére nézve *Burgus* Tiszt alattomban törekedett a' Várnak feladattatásában, még pedig csak két ezer aranyat kérvén e' gonosz tselekedetéért; de utól érték istentelen tettében, minekutánna már a' pénz is készen vala számára, bizonyosabb választ kérvén tőle; melly undok tselekedet nyilván világosságra hozattatván feje elvágattatott, teste pedig négy részre osztatván, azokon az útakon tétetet ki a' szemlélésre, mellyen az Ozmanoknak kellett vala elérkezniek a' Várnak elfoglalására, a' paraszt, levél hordozója pedig, még keménynyebb bűntetéssel illettetett. Tartván tehát az illy forma alattomi szörnyű gonoszságoktol, kiváltképen való gond alatt tartotta vala a' Várat, *Bekk* Kapitány; míg 1687dik esztendőben nagy számú külömbféle Nemzetbéliek érkeztek, hogy magoknak lakó helyet foglalhatnának. Mint hogy kiváltképen való szabadságok nyerése mellett, a' házaknak megújjitásán kivül, három esztendőig szabadok valának, minden adónak fizetésétől; örömest tódúlt vala ide az idegen nép, de a' melly hirtelen szaporodtak, Buda Városának akkori lakosai, olly hirtelen meg is kevesedtek, rész szerént a' szokatlan levegő ég miatt; rész szerént pedig, mivel az előtti munkás életek módgyát itt könnyebben, és eszem iszom napok között töltötték, rész szerént pedig az 1689dik esztendőben uralkodott, dög halál miatt. Így tolódtak Buda Városának elfoglalására az idegenek, a' Magyarok ellenben váll vonítva engedék által, a' gyött, mentt népnek; mellyből az léve, hogy a' Magyaroknak e' szemek fénye, 's az egész Országnak fő Városa, nem csak elegyedve, mint az előtt; hanem csak nem egészszen idegenek lakó Városává lett. Törekedett vala Lotharingiai Hertzeg, hogy a' Várat lehetőképen megerősíthesse, a' külömbféle történhető veszedelmek ellen; de abban, hol egy, hol más

okok miatt akadályoztattatott, míg 1687dikben Esztergomnál tartózkodott tizen hat ezer embereivel, annak megújjításához, 's erôssítéséhez kezdett; de az Ozmanoknak érkezések felôl megintettetvén, a' kik harmintz ezeren rész szerént Peter Váradnál készítének hídat a' Dunán; rész szerént pedig Száva vizén, hogy a' még meg nem erôssíttetett helyeket elfoglalhassák; kéntelenittetett félben szakasztani e' hasznos munkáját. Megvervén pedig Mohács alatt az Ozmanokat, füstbe hajtották minden igyekezeteiket. Újjabb erôvel tódúlának ismét MDCXCdik esztendôben a' Keresztyének ellen, 's még ekkor is minden erôssítés nélkûl vala Buda Vára, és a' történhetô veszedelemnek kitétetett etve. Reménység vala ugyan azután, sok Várakat szerentsésen hatalma alá hódítván a' Tsászár, hogy Buda Vára is megfogna erôssíttetni, annyival inkább, mivel *Szétsén György* Esztergomi Érsek szép pénzbéli segedelmet adott vala a' végre; de majd az Olasz, és Frantz hadak, majd pedig Rákótzi zendûlései új akadályokat vetettek az ellen. Háborgatták ugyan Rákótzy seregei a' Budaiaknak mezejét, és szôlô hegyeit; de a' Várat sérelem nélkûl hagyták. Vége szakasztatván pedig *Trentsén* alatt seregének, 's Gróf Pálfy János által Szatmáron 1711dik esztendôben szerzett letsendesítés után, harmadik KÁROLY által végre Királyi parantsolat, és rendelés tétetett a' Várnak megerôssítése eránt, *Regalius* híres Vezérre bízván annak intézetét. Az alatt 1711ben a' Pestis uralkodott vala Budán, és Pesten. Megvetvén MDCCXVdik esztendôben e' Vár erôsségeinek újjabb alapját, szép elômenetellel folytattatott vala, míg MDCCXVIIdik esztendôben a' Törökök által valami szerentsétlenitô ágyú golyobisnak erejétöl halálosan megsértetvén az említett nagy Vezér, az élôk közzûl ki nem szóllíttatott. Valamint a' lakosoknak házaik szép rendel, és a' Bétsieknek követése szerént szaporodának naponként, úgy sôt még nagyobb elômenetellel épittettek a' Szerzeteseknek klastromaik, és Szentegyházaik is; míg 1723dik esztendôben, dél után egy szerentsétlen tûz támadás által az éledô Város, viszont siralmas gyászba nem öltöztetett. Ugyan is alig

gyúlla-

gyúllada meg egy ház a' Bétsi kapunál, és már a' szelek ereje által a' tüzes darabok széjjel hányattatván, kis idő alatt az egész Város lángba borúltt vala. Meggyúladván a' kapuhoz közel lévő erősség, mellyben ötven mázsa puska por vala rejtetve, olly rettentő dördüléssel sültt el, hogy nem tsak a' Várbélieket; hanem még a' Pestieket is, szörnyű nagy félelembe ejtette. Megrendüle alattok a' föld, és az ablakok, 's egyéb gyenge edények reménytelenül Pesten is öszve töredeztek. Által láthatatlan setétségű füst lepte el a' Várat, 's nem is segíthettek magokon a' lakosok, míg a' fúvó szél szemek elől valamenyire azt el nem hajtotta. Magokhoz sem jöttek vala még a' lakosok, a' tüzes dördülések, és veszedelmes lángoktól gyötrettetvén, midőn a' vízi Város felől való más bóltozat is ketté repedezvén az előbbinél még nagyobb veszedelmet okozott vala. Mint hogy semmi bátorságos menedék helyet sem találhattak magoknak, a' lakosok, majd a' húlladozó kőszirtek, majd a' nagy füst, majd pedig a' lángoknak dühösködő erejek ellen, semmit sem tehettek a' tűz ellen, sem magok védelmezésére. Illy móddal temettetett ekkor Buda Városában mintegy két óra alatt, két száz húszon négy ház gyászos hamvaiba, a' lakosoknak nagy keserűségekre! Kiváltképen való Isteni gondviselés vólt mindazonáltal, hogy e' nagy égéstől mintegy harmintz lépésnyire lévén a' nagyobb puska por ház, mellyben ekkor tizenkét mázsa puska por vala, a' szüntelen való öntözés által megtartattathatott. Füstös omladékjaiban maradtak ez után sok házak, mellyeket a' tehetetlenebb lakosok fel nem építtethettek; a' kiknek pedig jobb módgyok vala, még úribb, és erősebb épületekkel díszesítették Buda Várát; melly felemelkedett parton, Királyi széjjel látást szolgáltató hasonlíthatatlan szépségű helyen, fekszik, minden felől kőfallal körül keríttetve, Pest Városával által ellenben:

MÁRIA TERÉZIA, bóldog emlékezetű Felséges Királynénk' országlása alatt több jeles díszesítést nyert Buda' Vára. A' Királyi Várat nagy költséggel megújjíttatta; a' hová 1771ben Sz. ISTVÁN elsö Királyunk' jobb Kezét a' Ragusai Dominikánusok-

tól által vitette; 's egy felséges kápolnát építtetett, a' hol most is tiszteltetik a' Sz. Kéz. Azon kivûl 1777dik esztendôben a' Jesuiták' régi *Collegiomából* egy szép nagy Pap nevelô Ház (Seminarium) épûltt fel, rész szerént a' Királyi, rész szerént pedig a' fundationális Kintstárból: ugyan akkor az Universitást Nagy Szombatból Budára, a' Haza közepébe vitette által az említett Felséges Aszszonyunk, 's a' Királynak lakó helyébe helyheztette. Melly alkalmatossággal egy, még most is az egész környéket díszesítô, Tsillag visgáló Torony állíttatott fel a' Királyi Vár közepén: egy szárnya pedig e' Várnak a' nemes ifjúságot nevelô Háznak (*Academia Theresiana*) fordíttatott. Azon kivûl az Istenes Tudományok' Oskoláját (Theologicae Scholae) a' Szemináriumnak által éránnyában építtette, a' melly ház most Presidentiális Háznak nevezetik.

II. Jósef Tsászár e' Tudományi ékességektôl megfosztotta ugyan Buda Várát, által tévén azokat Pestre, 's Posonba. Hanem ezeknek helyébe Budára rendelte mind a' Fels. K. Helytartó Tanátsot, mind a' Királyi Kámarát, mind pedig a' Királyi, és *Appellationális* Táblát. A' Törvény Székeken kivûl megmarada itt a' többi Dikaszterium egész e' mai idôig. 1790ben Febr. 21dikén érkezett ide Bétsbôl a' Magyar Sz. Korona, 's itt ôríztetik a' Várban; Sz. István kápolnája felett.

II. LEOPOLD Tsászár alatt a' Királyi Várban K. Fô Hertzeg, elfelejthetetlen SÁNDOR LEOPOLD Nádor Ispányunk kezdett lakni.

Mostani Fels. Uralkodónk pedig IIdik FERENTZ maga lakott abban 1791, és 1792. esztendôben, mikor t. i. Felséges Öttsét Pest Vármegyének Fô Ispányságába beûltette; 's mikor maga, 's Felséges MÁRIA TERÉZIA Királynénk Budán megkoronáztatott.

A' Várnak négy nagy kapuja van, és három kissebb gyalog ajtója, úgy mint, a' Bétsi kapu, melly hajdan az alatta lakott Zsidóktól is neveztetett; 's bóltozattya alatt *Toldi Miklósnak* mejj vasát, sarkantyúját, 's lántsájával, eltörött szántó vasát, és lántzon függô golyobisát vagy laptáját, lehet felfüggesztetve szemlélni. Kivûl pedig a' szôlô hegyek felôl való részén,

ezén, egy gúnyolva rettentô ember fôt félre tekertt nyelvével, és ezeket az emlékeztetô betûket.

C. VI. S. A. D. G. G. H. H. B. D. C. R. az az: CAROLUS VI. *Semper Augustus, Dei Gratia Germaniae, Hispaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae Rex.* Második nevezetes kapu a' *Kristina* Városa felett dél felé lévô Fejérvári kapu, melly a' szerentsétlen 1723. esztendôbéli nagy gyúlladás által megsértettetvén, akkori Budai Várának fô Kapitánya *Gróf Daun Henrich Jósef*, által méltóságosan megújjíttatott, e' felûl alkalmaztatott emlékeztetô sorokkal.

CAROLO VI.
Rom. Imp. Semp. Aug. Hisp. Hung. Bohe. Rege
Porta
HaeC aLbaregaLensIs funDaMentIs sVrrexIt.
Paschalibus nuper feriis
Vi nitrati pulveris in auras ejecta
PasChaLi In bVsto rVrsVM splenDore resVrgIt.
Laeta noVo MeLIVs venIt ab Igne DeCVs.
Henrico Josepho e S. R. I. Comitibus de Daun
Supremo Armor. Praefecto.

E' kapu, és a' vízi Városi, vagy Vátzi kapu között van a' Nagy Strázsa Ház: *Hauptwache.* Harmadik kapuja a' Várnak a' Vízi kapu, melly a' vízi Vârosba vezet. Ezt az Ozmanok idejekor *Bizánti* kapunak is nevezték, melly részen gyakorta rohantak ki az Ozmanok, és a' fel felé tusakodó Magyaroknak elég dolgot adtak. Ettôl ismét nem meszsze van a' Királyi palotának szegeleténél a' rátz Város felé az *Új Kapu*, mellyet MÁRIA TERÉZIA nyíttatott valaki, 's felépíttetett MDCCLXXVII. esztendôben. A' Város háza útszájánál pedig két gyalog kis ajtó, és fedezett út van, mellynek egyike Krisztina Városba vezet; az ezzel által ellenben lévô pedig, melly a' leg régibb gyalog ajtó, és hoszszan fedezett út van alatta, a' vízi Várasba vezet, fellyebb pedig a' Bétsi kapu felé, a' Normalis Oskolának szegeleténél, ismét más fedezett új gyalog út, és ajtó van, mellyen való lemenetel, mintegy a' vízi Városnak piatzára, 's közepe felé vezet.

A' Várbéli Szentegyházak között, leg nevezetesebb a' B. Sz. MÁRIÁNAK régi nagy temploma, két jeles épületek

tek között úgy mint a' Jesuiták' Kollégyioma, 's a' Széchényi' Szemináriuma' között: melly két épületben most a' Királyi Kamara van. Nagy Óltárján jobb felől Sz. ISTVÁN képe, bal felől pedig Sz. LÁSZLÓ képe szemléltetett, míg 1772ben a' nagy Óltár meg nem újjíttatott. Belsô alkotmánnya a' Szentegyháznak elég tágas, és méltóságos; noha a' bóltozatokat tartó oszlopok nem mindenben egyenlôk egymással. A' templomban néhai Gróf Zichy Miklósnak temetô helye egy márvány kövel van megjelelve, 1796. Januar. 5dikén a' Grófné is szûletett Berényi Erzsébet az ügyefogyottaknak örök emlékezetû jótevôje, ide helyheztettetett. Ebben a' templomban nevezte meg Fels. Királyunk Juniusnak 6dikán 1792. az arany Sarkantyús Vitézeket megkoronáztatásának alkalmatosságával. A' templom elôtt való tzínteremet Gróf *Pálfy Miklós*, az után Magyar Országnak vólt Nádor Ispánnya építtette, emlékezetére ezek a' sorok készíttettek:

HanC fronteM e saXIs LaXaVIt VIrgInIs AeDi. D. Comes, et Generalis Nicoláus Pálfy. Ferrarius Zigmond (*l*) De Rebus Hungariae &c. P. IV. Cap. 11. p. 511.) szerént mintegy hatvan lépésnyire vala ettôl a' Várral egy idôs templomjok, a' Dominikánus Szerzetbéli Atyáknak. Második templom, vagy Királyi kápolna a' Királyi Várbéli Szentegyház, melly Sz. ZSIGMOND Prépostságának neveztetik, mivel ZZIGMOND Király építtette, és nagy jövedelemmel meggazdagította, mellyekhez tartozott vala *Észek* is. E' kápolnában tartatik SZENT ISTVÁNNAK épségben maradott jobb kezének feje, mellynek emlékezetére verettetett pénzen ezek az írások szemléltetnek. *Dextera B. Stephani Regis, et Confessoris gloriosi, quam ab Anno MXD. ad MDXXVI. in Hung. Tum. Rag. ult.* 11. *Sec. Cult. Jos. II. et M. Ther. Aug. MDCCLXXI. XXIX. May Recup. Et post IX. Die. Devot. Hu. DD. Bud. Quot. An. Publ. venerat proponend.* 1786dik esztendôben egy új Parokhia állíttatott fel itten, 's mind ez, mind pedig Sz. István' Kezének gondviselése a' veres tsillagos keresztes Papokra bízattatott. A' Sz. Kéz nagyobb Ünnepeken kitétetetik a' közönséges megtiszteltetésre.

teltésre. Harmadik templom a' Szent Ferentz Szerzetebéli Atyáké, melly SZENT JÁNOS Evangelistának tiszteletére épûlt. Nevezetesíti e' mostan üressen zárva lévô Szentegyházat dítsôségesen uralkodó IIdik FERENTZ Királynak, és MÁRIA TERÉZIA Felség. Királynénak e' Szentegyházban nagy Királyi pompával történt megkoronáztatások 1792ben 6ik, és 10ik Juniusban, melly minémû nagy pompával, és szertartással méne véghez, lásd a' Bétsi Magyar Hírmondóban. E' Szentegyház is elég tágas, és erôss épûletû jeles alkotmány; tornya kiváltképen magoss, 's a' klastrom is sok szobákat, és hajlékokat foglal magában. Itten vala a' Királyi hadi Kantzelláría, honnan a' Karmeliták vólt épûletyébe vitetett által: most pedig az Országnak Számtartó fô hivatala van benne, és a' polgári közönséges, 's tudományi Kintstár. Negyedik templom vala a' Karmelitáké, melly a' Királyi fegyver háztól nem meszsze építtetett, több Uraságoknak kegyes adakozásai által; a' kik között leg nagyobb jóltévôségét mutatta meg *Gróf Kohári István*, vólt Ország Bírája. Sz. JÓSEF tiszteletére vala szentelve, míg néhai örök emlékezetû Felséges IIdik JÓSEF Tsászár által eleintén portékák letevô helyévé, azután pedig Komedia házzá változtattatott. Az épûlete valamint a' vólt klastrom is, mellyben most a' Királyi hadi Tanáts tartatik, kiváltképen való szép helyen építtetett, a' Várnak Duna felé lévô részén, és meszsze való ellátást szolgáltat. Ötödik Szentegyház vala a' Sz. KLÁRA Szerzetebéli Apátzáké, a' kiknek hasonlóképen Fels. IIdik JÓSEF Tsászárnak uralkodása alatt vége szakadván, most az Ország háza vagyon helyén épûlve, mellynek hátrúlsóbb részében, tartatnak a' Felséges Királyi Helytartó Tanátsnak ülései, ide tétettetvén által 1794ik esztendôben vólt elôbbi helyéből, t. i. a' Jesuitáknak, 's azután a' Seminárium nagy épûletéből, holott most a' Királyi Leveles ház van. Hatodik kápolnátska vólt a' Város' házában, mellyben MDCCXIIdik esztendôben Posonból a' Város Templomának kintse hoszszas fáradozásaik után viszsza hozattatott, mind a' Tanátsnak, mind pedig az egész Városi lakosoknak nagy örömökre. Az idôben

vitték

vitték vala a' Városnak Tanátsbéli Személyei e' Kintseket Posonba, midôn IIdik LAJOS Király a' Mohátsi veszedelemben elesett, és MÁRIA Királyné is a' Királyi mozdítható kintseket öszve szedvén *Bornemissza János*, és *Oláh Miklósnak* követések mellett nagyobb bátorságnak okáért, Posonba által vitt vala. Eladattattak e' kintsek kótyavetye által 1787ben Fels. JÓSEF' Tsászárnak parantsolattyára. Miböl állottak e' kintsek, lásd felôle *Bél Mátyást.* (*m*) In Historia Urbis Budensis Periodo III. §. XII. p. 449.) Leg nevezetesebb épület a' Várban a' Felséges Királyi Kastély, az Új kapunál, a' Szent Gellért hegye', és Pest felé való részén, hasonlíthatatlan szép fekvésû helyen; valóban Királyi módon építtetett. Ebben lévén a' Magyar Királyi *Universitás* Nagy Szombatból lett Budára való által tétettetése után, az emlékezetére készítetett pénzeken ezek az íratok szemlélhetnek. *Imp. Cae. Josephus II. Aug. M. Theresia Aedes. Reg. lit. et nob. juv. Colle. assignavit:* alól *Bonae Artes a Sigismundo, et Mat. Corv. Rege Budam inductae, Belli terrore fugatae A. Maria Theresia Augusta revocatae A Rege XL.* a' más emlékeztetô koszorús pénzen pedig ezek a' sorok: *Ratio educationis, totiusque rei literariae per Regnum Hungariae, Provinciasque eidem adnexas, Die XXV. Jun. MDCCLXXX. Buda constabil.* E' Királyi Várnak környéke egészen más színbe öltöztettetett néhai bóldog emlékezetû Királyi Fô Hertzeg SÁNDOR LEOPOLD által; mert a' hegy óldalán lévô térség, és annak egész mellyéke Pest felé, faragott drága képezetekkel, Angliából hozott ritka fa tsemetékkel, a' kert részeinek mesterséges felosztása, és a' Várba felvezetô gyalog út mellett kôfallal lett békeríttetése, 's a' szép remete háznak ide lett építtetése által, egészszen új életet, 's elevenséget veve magára, a' Királyi Kastélynak mellyéke; sôt egy új, 's rézzel fedett épûlettel is felékesíttetett. Melly mindenkor nevekedô szépíttetését, e' Vár vidékjének Felséges Királyi JÓSEF Fô Hertzeg is folytattat, és leg közelebb egy új alkalmatos gyalog Duna vizéhez való lejöhetésnek úttya, és épûletetskéje is készûlt el a' partnak

nak allyán; mellyből az Ország úttyára vagyon a' kilátás. Több számos, és nevezetes Várbéli épűlettyeit Buda Városának, ha mind leakarnám festeni, úgy mint Hertzeg Battyáni, G. Zichy, G. Erdődi, Hertzeg Eszterházy, 's a' Vármegye házakat, 's a't'. meszsze elvonnának olly sok jeles épületeknek elöadásai tzélomtól. Tágas épület a' többek között a' Város háza is, négy szegeletre alkotva, a' piatz, és Városnak közepén e' felül írattal ékesítve: „ *DoMVs VtILItatI pu-* „ *bLICae restaVrata.* " A' Krisztina Város felöl lévö szegeletén e' felül írat van: IVrata CIVIVM fIDe InCLarebIt, más szegeletén pedig egy két fejü sas van Magyar Országnak tzimerével, 's alatta e' szavak: *Sub umbra alarum tuarum.* Belöl az író házban szemléltetik KÁROLY Tsászárnak lovon ülö képezete a' Városnak tzímereivel, és két Angyalnak képeivel, mellyek balról e' szavakat lehellik.

SenatVI ConCorDIaM.

Jobbra pedig e' szavakat: PerennabIt SenatorVM ConCorDIa.

Alább egy zöld pázsitra alkotott képezet pedig egy sisakon e' szavakat mutattya: PaCeM tIbI BVDa reposCo.

E' képezetnek jobb része felöl szölök függenek, illy felírattal:

A fructu vini multiplicati sunt fideles in pace.

A' bal felöl lévö kalászoknál pedig ez a' felírat van:

Dominus pascit fines tuos pace, et adipe frumenti satiat te.

A' közönséges kívánság pedig ez:

MetropoLIs BVDa in paCe fLoreat.

Ez épület, és a' Város Temploma között emeltetett a' Sz. HÁROMSÁGNAK képezete 1714dik esztendöben, mellette pedig a' nevezetes tsatornákon bévezetett, közepsö útszán lévö márvány kövekből szépen készíttetett két kö kút, mellyekben a' Várban a' leg jobb, és leg egésségessebb vizek találtatnak. A' fedezet kút pedig a' jadszó szín elött vagyon, mellybe a' Dunából vezéttetik a' víz. Az Ország háza, és a' vólt Szent Ferentz Szerzetebéli Atyáknak épülete között pedig, a' deszkával béborított kútak helyett, egy új, és márványbol faragott, a' két említett igen szép kútakhoz hasonlító kút, most készíttetik, és már haszna vehetö Novembertöl fogva.

A'

A' közönséges hat kavé házak között leg nevezetesebb az úgy nevezett *Tuschl* kávé ház, valamint a' vendégfogadó házak között, a' *Fortuna* nevezetű vendégfogadó. Ezeken kivül Pósta ház; Őrálló ház. Két Patika (Orvosságtár) is vagyon benne; 's egy nevezetes, és tágas Fegyverház, a' Királyi Kastély mellett e' felül irattal:

CaroLVs seXtVs, Me fVnDo eLeVabat.

BUDA. *Vizi Városa.* Nevezetét vette a' mellette folyó Dunától, németül *Wasserstadt*, kezdődik a' Landstrass nevezetű Város szélénél, és tart a' Duna mentében az úgy nevezett halászok Városáig. Krisztina Város felől pedig a' Bétsi kapu felé lévő parton épült házakig. Történetei hasonlók a' Várbéliekhez. Hajdani kőfalai elromladoztak, mellynek napnyugot felől való részét Szoliman Tsászárnak uralkodása alatt *Arszlán* Bassa építtete vala. Útszái között leg nevezetesebb a' nagy, vagy piatz útsza, melly e' vízi Városon egészen keresztül viszen. Templomai között pedig leg nevezetesebb a' piatzon lévő Városnak két tornyokkal 1740dik esztendőben Szent Anna emlékezetére ékesíttetett Szentegyháza, melly előtt B. Szűz MÁRIÁNAK tiszteletére emeltt oszlop szemléltetik. Előtte van a' fő Pósta ház, mellynek végén a' part felől a' *Diligentzház*. Második nevezetes Szentegyház a' Kaputzinus Szerzetes Atyáké, ugyan a' középső nagy útszában, mellynek épülete mellett lévő nagy halmos piatzon tette le mostani Felséges Királyunk Juniusnak 6dikán 1792ben az Ország' törvényeinek, 's szabadságainak megtartásáról való Hitét. Harmadik a' Szent Erzsébet Szerzetbéli Apátzáknak Szentegyháza, és jeles nagy Klastroma négy szegeletre épitve, a' mellyben nem tsak az Apátzák laknak, hanem sok szegény beteg Aszszonyi személlyek is az Apátzák gondviselése, 's szolgálat tétele alatt gyógyittatnak. Itt vala hajdan az Ozmanoknak *Moséjok*, holott most Salétrom készittetik; közel van e' hez a' katona Őrálló házatska, holott ágyúk, és golyobisok őriztetnek, tovább pedig a' halászi Városotska felé a' Harmintzad, és a' vízi Városbéli három, vagy négy kávé házak mind egy útszában, és ugyan egy oldalon. Több épületei között

zött nevezetes itten az Ugróförd, *Springhadl*, mellyet hajdan Hassán Budai Passa épittetett, a' mint azt *Stöker Lörintz* (*n*) In Thermologia Budensi Cap. IX. §. 14. p. 55.) elő adta, továbbá az arany hajó nevezetű vendég fogadó, melly 1777dikben meggyúlladván II. Józsr Tsászárnak szorgalmatos gondolkozása által szerentsésen eloltatott, annak birtokosa 1779ik esztendőben 12. Augustusban muzsika szó alatt örök háládatosságának nyilvánítására e' sorokat tétette fel márvány kőbe metszett arany betűkkel. *Josephi II. Rom. Imp. debitae gratitudinis ergo, aeternae memoriae, cujus Augusta Praesentia, cura, et vigilantia aedes istae manifesto incendii periculo, flammisque celeriter erepta sunt. Anno MDCCLXXVII. die 2da Augusti.* A' vízi Városnak végén, a' Halász Város felé van egy vízi *Makhina* (*Machina Hydraulica*) mellynek segedelmével felszolgáltatik a' Duna víz föld alatt lévő tsatornák által a' Várba. Ennek épűlete mellett pedig a' repülő Hídnak egyik part alkotmánnya van alkalmaztatva: melly híd akkor igen jó szolgálatokat tesz, midőn a' hajó híd télben felszedetik. A' vízi Városhoz tartóznak azok az útszak is, mellyek újjónnan felépültek a' Budai Vár allyának lehajlattyán, mellyekből jeles kinézet esik a' Pesti rész felé. E' vízi Városnak észak felé lévő szélén van a' Királyi katonák' Ispótállya, 's egyszer'smind Sz. Flórián tiszteletére épittetett kápolna is. Fellyebb pedig a' közönséges Ispótály (Domus Pauperum) a' hol néha 60. 's több betegek is tartózkodnak; a' kiknek lelki javokra mindgyárt mellette lévő *Sz. János* kápolnájában tartatik az Isteni szolgálat. Ezután következik Ó Buda felé az úgy nevezett *Buda Landstrasz*, (Buda ad viam Regiam) melly annyit tészen, mint Ország úttya mellett lévő Buda. Terjednek épületei a' vízi Város, 's Neustift', és a' Hegyek között, a' Vár felé pedig addig, míg a' Sz. Rochus útszája tart. Itt van az a' nevezetes fördő, melly *Ekker*, a' vagy közönségesen Tsászár fördőjének neveztetik. Abban külömbözik e' fördő a' több Budai fördő házaktól, hogy itten hideg, és meleg víz eresztethetik némelly ferdő szobákba. Jó alkalmatosságokat foglal magában a' betegek' számokra; mellyek-

mellyekhez az is járúl, hogy a' mellette lévô kertet a' fördô személyeknek sétálásokra engedi a' tulajdonos. Megjegyzésre méltó itten, hogy a' meleg vízben kiss halatskák is látszatnak, mellyek másféle hideg vízben nem élnek; de ízetlenek. Nevezetes a' mellette lévô Tsászár malma is, mellynek esztendei nagy jövedelmet hajtó haszna van. Nevezetes itten az a' szép templom, melly az elôtt az Augusztiniánus Szerzetes Atyáké vala, azok a' Szerzetes Atyák pedig, a' kik most e' Klastromban laknak, a' vízi Városbéli Szent Erzsébet rendén lévô Apátzáknak klastromjokban laktak vala. Maulpertsch híres kép író dolgozott ennek képein, 's bóltozati festésén. Szent István elsô Mártir' tiszteletére vagyon szentelve. A' templom mellett szép új Normális Oskolát épittettek itten a' Polgár lakosok 1794ben. A' Duna felé látszatik a' Királyi megkoronásztatásra készíttetett hegyetske, mellyen Felséges FERENTZ Királyunk a' Szent István kardgyával négy felé vágott vala a' levegôbe 1792ben 6dik Juniusban a' bévett szokás szerént. Tovább a' Duna felé van az Esztergomi Érsekség' Háza: a' hol mostanság tartatnak a' Szent Szék Ülései. E' Ház háta megett van az Esztergom Fô Káptalannak dézma Háza.

Landstrass után következik Buda Városának végsô, hanem a' Bétsbôl felûlrôl Budára jövôknek elsô része, tudniillik *Buda Neustift*, vagy is *Neo Buda*, *Új Város*, a' szôlô hegyek, 's Duna; egy részént pedig Ó Buda veszik körûl. Lakosai katolikusok, 's Németek: egy Tanáts alá tartoznak, melly a' Budai Várban tarttya Üléseit. Szép az ide való Templom; a' Tornyát 1794ben megillette a' menykô, most újra megépittették a' lakosok. Az út mellett lévô Sz. Háromság' oszlopja annak elôtte a' Várban vólt, 's a' Pestis idejekor felállíttatott. A' Lakosok itten többnyire szôlôs gazdák, mólnárok, vagy kereskedôk.

A' vízi Városnak Rátz Város felôl való részén van az úgy nevezet *Fischerstadl*, vagy Hálászok Városkája, a' vízi Városnak egy része, mellyben hajdan a' keresztes Atyáknak nevezetes klastromjok vala, most pedig a' katonák számára rendeltetett nagy élés ház, és kenyér sütô kementzék, e' Városka egész

a' hajó

a' hajó hídig terjed, holott egy fából készült nyári Teátrom van, mellyben kezdett játszáni a' Magyar játszó Társaság; most pedig leginkább a' Pesti Németek' Theátromában jádzanak. Szép új házák épülnek itten, a' Királyi kert allyán, a' Budai, és Pesti nyári hídhoz közel, melly 54 hajókon áll; szélessége olly tágas, hogy két kotsi egymás mellett bátran elmehett; azon felül mind a' két felöl igen alkalmas karfákkal készültt két gyalog útakkal ékesíttetett, hoszsza 540 lépést tesz.

A' BUDAI rátz Város. *Buda, Táhan, Raitzenstadt,* fekszik Szent Gellért hegye alatt, 's kezdödik egy felöl a' hídnál, 's terjed a' Duna mentében, a' sáros fördöig, észak felöl pedig a' partnak oldalain a' Krisztina Városnak széléig, lakosai többnyire rátzok, németek, magyarok, és tótok, leg inkább kereskedésböl, mások gazdáskodásból, a' közönséges nép pedig leg inkább szölö mivelésböl él. Épületei a' középsö útszában szépek, és napról napra magosabb, és díszesebb házazakat készíttetnek. Két Szentegyház van benne, egy a' Római Katolikusoké a' part oldalán épülve, 's szép toronnyal ékesítteret, a' rátz Barátok teszik benne az Isteni tiszteletet. Közel van hozzá a' Rátzoké is, melly az elöbbenihez külsö nagyságára nézve, mintegy hasonlító; ez is szép toronnyal, és verö órával ékesíttetett. Nevezetes benne a' rudás fördö, vagy *Bruckbad;* melly a' múlt esztendöben jelesen felépíttetett, 's több alkalmatosságokkal is öregbíttetett. Épült Szent Gellért hegye alatt a' Városi nagy Serháznak szomszédságában, 's itt forr heves vize a' földböl, új két fördöinek, egyike FERENTZ fördöjének, másika pedig TERÉZIA fördöjének neveztetett. Többnyire mind melegek, és izzasztó erejüek, mellyek között leg türhetöbb, az elsö szám alatt lévö. Hajdani építöji a' Törökök vóltak, az elött pedig a' Kalocsai Érseknek birtokában vala. A' Budai fördöknek tulajdonságairól lásd Professzor VINTERL Úrnak munkáját. Második régibb fördö a' rátz Város végénél, a' Sáros fördö, németül *Blokszbad;* melly a' Duna partyán, és a' Szent Gellért hegyének szélén, 's a' rátz Városnak végénél van épülve. Ez még hevesebb az elöbbinél,

binél, sokaknak kiváltképen használ; de a' nagy melegség miatt nem mindenek szenvedhetik. Épülete sokkal kissebb az elôbbinél, és a' fördô szobák is kevesebbek benne; 's kevesebben is járnak ide a' beteges katonákon kivûl. Harmadik az új, vagy a' *Rátz fördö*, mellyben számos fördô szobák, és jó fördô alkalmatosságok készíttettek. Épûlt ez a' fördô a' rátz Városnak felsô részében, a' hegy felé. Vize hasonlóképen heves, de valamivel lágyabb melegségû az elôbbieknél, kiváltképen tûrhetô, az úgy nevezett *Krisztina, és János* fördô szobák alól. Nevezetes továbbá a' rátz Városban a' Serház, mind tágas épületéért, mind pedig azért, mivel jó serrel szolgál mind a' lakosoknak, mind pedig az idegeneknek.

BUDAI *Krisztina Város. Kristinenstadt.* Kezdôdik egy felôl a' rátz Városnak szélénél, és terjed a' Várnak túlsó napnyugot felé lévô része alatt egész a' Városnak szép majorjáig, melly nyárban méltán kedves mulató helye a' Budai Uraságoknak. Nevezetes, és tágas Szentegyháza épûl a' Vér Kápolnátska mellett; melly, ha elkészûl ez egész Városnak jeles ékesítésére leszsz. Több jeles szép házak építtettek itten, kivált két, három, és négy esztendôk ólta, mellyek között nevezetet érdemel, az elôtt Gróf Niczky, most pedig T. T. Horvát Uraságnak háza, és szép kertye; nevezetes továbbá Gróf Brunszvik Uraságnak háza, és a' majd ellenében lévô ház is, 's a' t'. Nem külömben Kalmárfi Uraság, mostani Buda Városa igen érdemes Birájának háza; mellynek közepsô része a' múlt esztendôben szerentsétlenûl elégett vala ugyan; de hamar, és még jelesebben felépíttetett. Ez épûlethez közel van a' Királyi tserép edény Mívház, mellyben a' mint az egész hazában esméretes, külömbféle színû szép tserép, és fél portzellán edények készíttetnek. Vidékje kies, és egésséges, 's számos szép kertekkel, és majorságokkal díszeskedik. Veszedelmes tsekély patak foly keresztûl közepén e' Városnak, melly száraz idôben tsak alig folydogál; de záporok alkalmatosságával a' hegyekrôl öszve folyó vízek által feldagadván olly hírtelen, és nagyra nevekedik; hogy a' mellette lévô házak, és ker-

és kertek' Urainak, nem tsekély gondot, kárt, és félelmet okoz, a' mint ezt a' múlt esztendőben is érezhetőleg tapasztalták vala, mind a' Krisztina, mind pedig a' Rátz Városban.

BUDA. *Kis Buda.* Szabad puszta Heves Vármegyében.

BUDA. *Kis Buda.* Szabad puszta Szala Vármegyében, földes Urai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Milleiegyházszegnek szomszédságában, 's földgye hozzá hasonlító.

BUDA. *Mike Buda.* Szabad puszta Pest Vármegyében, földes Ura Majthényi Uraság, fekszik Irsának szomszédságában, 's hozzá határja is hasonlító.

BUDAFA. Magyar falu Baranya Vármegyében, földes Ura a' Pécsi Plébánia, lakosai katolikusok, fekszik hegyes helyen, határja néhol könnyen, néhol pedig nehezebben miveltetik, középszerű vagyonnyai külömbfélék, második Osztálybéli.

BUDAFA. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai leg inkább katolikusok, fekszik Salomvárnak szomszédságában, mellynek filiája, 's vidékje hozzá hasonló termékenységű.

BUDAFA. *Kis, és Nagy Budafa.* Elegyes faluk Posony Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszenek a' Csaloközben, Egyház Gellének szomszédságában, határjaik néhol soványasok, tulajdonságai hasonlítanak Egyházas Gelléhez, második Osztálybéliek.

BUDAHÁZA. Jó magyar falu Ungvár Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Doboruszkától nem meszsze, az Ungvári Ország úttyában, melly Kaposra vezet, határjának jó termékenységéhez, 's nevezetes vagyonnyaihoz képest, elsö Osztálybéli.

BUDAMÉR. Budzimir tót Mezö Város Sáros Vármegyében, földes Ura Ujházy Uraság, és mások, lakosai katolikusok, fekszik Bükéhez nem meszsze, Tarcza vizétől egy puska lövésnyire lapos helyen, 's a' Budaméri Nemzetségnek születési földgye. Ámbár réttyeit néha a' víz járja, de másként jók, és sárjút is teremnek, legelője elég, 's szükséges erdeje is van, Kassai piatzozásának helyéhez sints meszsze, agyagja nevezetes a' tserép edények készítésére, mellyből

pénzt kereshetnek, elsô Osztálybéli.

BUDAKESZI. *Budakész.* Német falu Pest, és Pilis Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Budától ½. mértföldnyire, bora középszerû, és elég; szôlôböl is pénzt keresnek lakosai Budán, és Pesten, legelôje rész szerént kôsziklás, földgyei termékenyek, piatza hasznos, elsô Osztálybéli.

BUDAÖRS. Elegyes német falu Pest, és Pilis Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kama, fekszik Budától nem meszsze; nádon kivül minden javai, 's hasznos piatza is lévén, elsô Osztálybéli.

BUDAVÁR. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura a' Posonyi Seminariumbéli Kis Papság, fekszik a' Tapolczai járásban, Csicsó mellet, határja szoross; javai külömbfélék, második Osztálybéli.

BUDETIN. Jeles Vár Trentsén Vármegyében, birtokosa Gróf Szúnyog Uraság, fekszik Óváron egy mértföldnyivel alól, Vág vizének bal oldala partyán, díszes épûlete szép lakó helyet szolgáltat, kies mezösége van, völgyes, és hegyes szantó földgyei termékenyek; *Buben* hegye, melly a' rajta nevekedett tserfáktól vette a' tót szó ereje után nevezetét, fekszik a' Várnak egyik oldalánál, 's a' Sztretsnai, és Budeténi Uradalmakat elválaszttya egy mástól, mellyek miatt néhai Gróf Vesélényi sok perlekedésekre szolgáltatott alkalmatosságot, fôképen 1712. midôn közönséges Ország gyülésen vétetett vala fel e' dolog. Vidékje terjed Kisucza Ujhely Mezô Városig.

L. BUDETIN. Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Gróf Szúnyog Uraság; lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik a' le írtt Várhoz közel, mellytöl vette nevezetét is, Kis Utzaujhely mellett, Brodnonak szomszédságában, Vág vize partyán, határbéli földgyei termékenyek, külömbféle középszerû mivoltához képest, második Osztálybéli.

BUDFALVA. Népes oláh falu Máramaros Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, Kaszo folyó vize hasíttya, Harminczad, és Posta is van benne, fekszik Erdély Országnak szélénel, Akna Sugatajnak szomszédságában, lakosai Zséndelyeket tsinálnak, szenet égetnek, mellyet a' szomszéd Kapnyik

Mezô

Mezö Városban eladnak, van módgyok a' keresetre, is a' Bányákban, és vagyonnyaikat el adgyak Szigeten, és Kapnyikon, fája mind a' két féle bövséggel, második Osztálybéli.

BUDICH. vagy *Budis.* Tót falu Turócz Vármegyében, birtokosa Rakovszky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Tót Prónának szomszédságában, mellynek filiája, Nyitra Vármegyének szomszédságában; nevezetes savanyú vizéről, határbéli földgyének ¼. középszerű, melly rozsot terem, ¼. zésze pedig sovány a' hegyeken, és nehezebben miveltetik, réttye kétszer kaszáltatik, legelője elegendö, fája épületre az Uraság tudtával; a' községnek van két réttye, második Osztálybéli.

BUDISI. Savanyú víz forrás Turocz Vármegyében, az elöbbi nevü falutól nevezetik, szemet gyönyörködtetö ki buzogása van e' forrásnak, hasznos voltáról pedig olly sokat tartanak, hogy azon a' környéken mindenféle betegek élnek vele.

BUDISKA, vagy *Budicska.* Tót falu Zólyom Vármegyében, birtokosa Osztroviczky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Ó Zolyomtól egy, és ¼. mértföldnyire, Ternyének szomszédságában, mellynek filiája, legelője elegendö, fája is tüzre, piatzozása Zólyomban, Selmetzen, és Körmöczön két mértföldnyire, a' hol valamint fél óránnyira Brezniczen is jó modgyok van a' keresetre, de mivel határja hegyes, kösziklás, és nehezen miveltetik, 's trágyáztatik, és épületre való fája sem lévén, harmadik Osztálybéli.

BUDIKOVÁN. *Bugyikfalva* név alatt.

BUDINTZ. vagy *Budinetz.* Bánátbéli falu Temes Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, fekszik Temesvártol, valamint Lippától, is két, és ¼. mértföldnyire. Határja középszerü.

BUDMÉR. *Kis Budmér.* Elegyes falu Baranya Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Pétstöl egy mértföldnyire. Határja gazdag, tulajdonságai nevezetesek, mivel a' természetnek külömbféle javaival böven megáldattatott, elsö Osztálybéli.

BUDMÉR. *Nagy Budmér.* Az elöbbinek szomszédságában, földes Ura Gróf Battyáni Uraság. Határja az elöbbenihez, 's vagyonnyai is hasonlítók, elsö Osztálybéli.

BUDURASZA. Oláh falu Bihar Vármegyében, a' Belényesi járásban, birtokosa a' Nagy Váradi Püspökség, lakosai oroszok, határjának 's vagyonnyainak középszerû mivoltokhoz képest, második Osztálybéli.

BUGAROS. Banátbéli falu Temes Vármegyében, Pogányos nevezet alatt.

BUGLYOCZ. *Bugloves, Sreibersdorf.* Elegyes tót falu Szepes Vármegyében, birtokosa a' Szepesi Gróf, fekszik Szepesnek szomszédságában, 's ennek filiája, határjának három negyedrésze soványas, és legelôje is szoroska, második Osztálybéli.

BUGÓCZ. Szabad puszta Pest Vármegyében, fekszik Kecskeméthez nem meszsze.

BUGYI. Magyar falu Pest Vármegyében, birtokosa Beleznay Uraság, a' kinek szép kastéllyával, 's egyéb gazdasági épületeivel diszesittetik, és más Uraságok, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik a' Kecskeméti járásban, közel a' Dunához, nádgya nints, de egyéb tulajdonságaira nézve hasonlít Bicskéhez, elsô Osztálybéli.

BUGYIK FALVA. *Budikovdn.* Tót, és magyar falu Gömör Vármegyében, birtokosa Gróf Koháry Uraság, és a' Derencsényi Uradalomnak birtokosai, fekszik nap keletre Jesztes, nap nyugotra Derencsényhez fél órányira, északra pedig Szilisztyéhez egy órányira. Lakosai a' méhészségben is gyönyörködnek, határbéli földgye három nyomásbéli, mellynek harmadrésze hegyes, és követses, legelôje meglehetôs, fája van, szénája szûken; de a' szomszédságban könyen szerezhetô, piatzozása közel, némellyeknek jó gyümöltsös kertyeik lévén ezzel is kereshetnek pénzt, cserép edénnyel, és készitett edényekkel is kereskednek, harmadik Osztálybéli.

BUHANÓTZ. *Buhanovetz.* Szállás Zemplén Vármegyében.

BUJÁKI URADALOM, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, magában foglallya e' helységeket, úgy mint, *Valko, Tura, Sz. László, Hévíz.* 's a' t.

BUJÁK. Magyar falu Nógrád Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, hasonló nevû régi omladozott Vár alatt helyheztetve, földgye kövér, szôlö hegye jó bort terem, mind ízére, mind tartosságára nézve, erdeje, lege-

legelője elég, réttyei jók, malma közel, piatza három mértföldnyire, első Osztálybéli.

Bujár. *Bujakov.* Tót falu Sáros Vármegyében, birtokosa Pulszky, és más Urak, fekszik Szinyének szomszédságában, réttye, legelője elég van, 's mind a' két féle fája, és piatzozása sints messze, de mivel határja nehezen miveltetik, és nem igen termékeny, harmadik Osztálybéli.

Bujánháza. *Bojnyest.* Magyar, és oláh falu Szatmár Vármegyében; földes Ura Grófi Rédey, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Ujvártól egy, Szatmár Városához négy, Szigethez pedig öt mértföldnyire. Szatmáron vásárolnak buzát némellyek, 's Szigetre szokták hordani nyereségre, Visk Mezővárosban is meglehetős piatzok van másfél mértföldnyire, legelője elég és hasznos, fája tűzre, és épületre elég, makkoltatások szabad, melly alkalmasint minden negyedik esztendőben terem, nádra semmi szükségek sints, malma helyben három, a' fürész malmok, és kallók pedig a' szomszédságban vagynak, első Osztálybéli.

Buki, Habtzán. Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Grófi Sztárai, a' kinek kastélyával díszesíttetik, és más Urak, lakosai leginkább katolikusok, fekszik az eszaki járásban, torisza vize mellett, Kassától két mértföldnyire. Határja középszerű.

Bukics. Banátbéli falu Temes Vármegyében, fekszik a' Lugosi járásban, 's az Ország úthan lévén, Posta is van benne. Határja jól termő.

Bukin. vagy *Buknicz.* Elegyes falu Bács Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, fekszik a' Duna mentében, Palánkától fél mértföldnyire. Határja jó termékenységű.

Bukócz. *Bukovecz.* Tót falu Abauj Vármegyében, birtokosa Báró Mesko Uraság, fekszik a' Kassai járásban, é' Várostól mint egy mértföldnyire, határja soványos, és legelője sints elég, piatza hasznos, harmadik Osztálybéli.

Bukócz. *Bukova.* Orosz falu Bereg Vármegyében, földes Ura Grófi Schönborn Uraság, fekszik a' Versovi kerületben, legelője elég, fája, tűzre, és épületre, itatója meglehetős, de mivel szántó földgyei hegyesek, és követsegesek is, ugy hogy egyebet zabnál, és pohánkának nem igen terem, keresetre való

módgya nints, piatza távol, harmadik Osztálybéli.

BUKÓCZ. *Bukovecz.* Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik Holicstól egy mértföldnyire. Határja szûk ugyan, de vadakkal gazdag lévén, lakosai ezeknek árúlásából is a' többek között pénzt kereshetnek, vagyonnyai középszerûek, második Osztálybéli.

BUKÓCZ. *Bukovecz.* Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Gróf Szirmay Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Makovitzai Uradalomban, közép termékenységû határja van, legelője elég, fája, és piatzozása nem igen alkalmatos, második Osztálybéli.

BUKÓCZ. *Bukovcze.* Tót falu Ungvár Vármegyében, birtokosa Gróf Szirmay Uraság, férfiak Ispotállya is van benne, határja soványas, negyedik Osztálybéli.

BUKÓCZ. *Bukovecz.* Tót és elegyes falu Zemplén Vármegyében, birtokosa Gróf Keglevich Uraság, fekszik Stropkóhoz nem meszsze, és tsak a' mellette folyó vízzel hasíttatik el Sáros Vármegyétöl, határja két nyomásbéli, legelője nem igen elegendô, fája, malma helyben, piatzozása Stropkón, harmadik Osztálybéli.

BUKORVÁNY. Oláh falu Bihar Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai ó hitûek, fekszik a' Papmezôi járásban. Határja jó termékenységû.

BUKÓVÁTZ. Szabad puszta Bács Vármegyében, bírja ZomborVárosa, mellytöl nem mészsze fekszik.

BUKOVÁTZ. Elegyes falu Temes Vármegyében, birtokosai Kôszegi Urak, lakosai katolikusok, és ó hitûek, határja termékeny, legelője tágas, vagyonnyai külömbféle-ék, méheket is tartanak lakosai, második Osztálybéli.

* BUKOVETZ. Elegyes falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik Tarodtól fél mértföldnyire. Határja köszépszerû.

BUKOVETZ. vagy *Bukutza.* Elegyes orosz falu Máramaros Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik Huszthoz nem meszsze, mellynek filiája, piatzozása távol, módgya a' keresetre tsekély, földgye soványos, legelője a' marháknak tartásokra alkalmatos, harmadik Osztálybéli.

BUKOVETZ. Tót falu Zólyom Vármegyében, földes Ura a' Bányászi Királyi Kamara,

mara, lakosai katolikusok, fekszik Motuskóhoz közel, mellynek filiája, 's határja is hozzá hasonlító.

Bukovje. Elegyes horvát falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Álthan Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sz. Mártonhoz nem meszsze, mellynek filiája. Határja gazdag, réttyei sûrûn termők, legelője kövér, fájok elég, más javaik is jelesek, első Osztálybéli.

Bukovina. Tót lengyel falu Árva Vármegyében, földes Ura az Árvai Uradalom, és Bukovinszky Uraságnak is lakó helye, a' kik Tökölyi ellen a' Királyhoz való hívségeket ki mutatván 1673. meg nemesíttettek, 's most egy e' nevezett Bukovinszky Uraságok közzül szép Templomot építtetett. Lakosai katolikusok, fekszik Lengyel Országnak szélén, Vág vizének eredetétől nem meszsze, határja leginkább zabot terem, lenet is sokat termesztenek lakosai, vagyonnyai nem nevezetesek, piatza Trsztena Városában hét órányira, harmadik Osztálybéli.

Bukovina. Elegyes falu Bars Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik Garam vize mellett, Kerestöl más fél mértföldnyire, jó savanyú vizéröl esmeretes, hútája is van, erdei nagyok, és makk termők, tûzre, és épületre fája elég, legelője marháinak hasznos, gyümöltsös kertyei jók, kaposztássa elég, malma helyben, mivel a' Bánya Városoknak szomszédságokban vagyon, könnyû eladásra való helyei vannak, és a' szekerezésböl is jó hasznot vehetnek; de mivel földgyei hegyek között vagynak, és néhol nehezen miveltetnek, második Osztálybéli.

Bukovina. Tót falu Liptó Vármegyében, birtokosai Bukovinszky Urak, fekszik a' Malatini völgynek torkában, Sz. Máriához nem meszsze, mellynek filiája; ékesítik birtokos Urainak lakó helyei. E' helység határjában vala hajdan Lipto Ó Vár, vagy Vasvár nevû erősség; de a' mellynek már maradványai sintsenek. Határja középszerû.

Bukovina. Két irtvány Nyitra Vármegyében.

* Bukovinka. Orosz falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, fekszik a' Duszinai, és Viszinitzai kerületben, ámbár olly belsö réttyei vagynak, hogy sarjút is kaszálhatnak néha,

szomszéd piatzozása is jó, a' hol vagyonnyait eladhattya, szölö hegye, 's vas Bányája is van, a' hol kézzel kereshetnek, és mind a' kétféle fája, de mivel sovány földgye leg inkább zabot terem, harmadik Osztálybéli.

BUKUR. Elegyes falu Bács Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik a' Duna mellett melyre való nézve mind gabonáját mind vagyonnyait jól eladhattya, a' határban lévö erdön szabad fája van, száraz dölt fákból; épületre pedig az Uraságnak engedelmével, nádgya a' leg közelebb való tókban szükségére elegendö, közel a' határba malma, második Osztálybéli.

BULCZ, vagy *Bulcs*. Oláh falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik Maros vize mellett, Fasettöl egy mértföldnyire. Határja középszerü.

BULCZA. Elegyes falu Krassó Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara.

BULHÁS. *Alsó, felsö, és közép Bulhás*. Három elegyes faluk Veszprém Vármegyében. Bolhás név alatt.

BULY. Magyar falu Szabolts Vármegyében, földes Ura Krajnik, és más Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Zalkodnak szomszédságában, mellynek filiája. Határja középszerü.

BULYA. *Bula*. Tót falu Zólyom Vármegyében, földes Ura a' Bányászi Királyi Kamara, fekszik Motuskóhoz nem meszsze, mellynek filiája, 's vidékje hozzá hasonlító.

* BULGYEN. *Alsó, és felsö Bulgyen*. Nyitra Vármegyében, birtokosa Gróf Berényi Uraság.

BULKÉSZ. Német falu Bács Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Gajdobrától nem meszsze, mellynek filiája. Határja, 's vagyonnyai is középszerüek.

BUNIA. Banátbéli falu, fekszik Fasettöl fél mértföldnyire.

BUNKÓCZ. Tót falu Ungvár Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik erdök között, Tibetöl nem meszsze, mellynek filiája, több fája vagyon mint szántó földgye, bö határját a' hegyekböl lefolyó viz öntözi, vagyonnyai külömbfélék, jó termékenységéhez képest, elsö Osztálybéli.

BUNYITA. *Bunyevitze*. Tót falu Sáros Vármegyében, birtokosai

tokosai Ketzer Urak, lakosai egyesültek, és katolikusok, fekszik Ketzer Peklinnek szomsédságában, mellynek filiája, e' helységnek határja néhol sovány, és réttyei ritka fűvet teremnek; erdeje nintsen, de más középszerű javai szerént, második Osztálybéli.

BUNTYOSD. Oláh falu Bihar Vármegyében a' Belényesi járásban, földesUra a' Nagy Váradi egyesült Püspökség, lakosai egyesültek, tsekély vagyonnyaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

BUOROVA. Tót falu Túrocz Vármegyében, földes Ura Gróf Révay Uraság, fekszik a' Sklabinai kerületben, határbéli földgye jó, legelője kövér, fenyvesei nevezetesek, második Osztálybéli.

BÚR. Bur Szent Miklós, az Sz. betűben.

BÚR Szent Péter, a' P. betűben.

BURA, Magyar falu Heves, és külső Szolnok Vármegyében, birtokosai bülömbféle Urak, fekszik a' tisza mellet, Tisza Szalóknak szomszédságában, mellynek filiája, Török Szent Miklóstól egy mértföldnyire, lakosai katolikusok, többen reformátusok, legelője elég, száraz malmai is vagynak, réttyei jók, náddassa, és sássa elég, földgyei öszi vetésre termékenyek, épületre fát a' Tiszán jó móddal szerezhetnek, tavaszi vetésre földgye hibás, szőlö hegye nints, piatzozása meszsze, harmadik Osztálybéli.

BURDA. Oláh falu Bihar Vármegyében a' Belényesi járásban, birtokosa a' Nagy Váradi Püspökség, lakosai egyesült katolikusok, tsekélyes vagyonnyaihoz, és középszerű termésbéli tulajdonságaihoz képest, második Osztálybéli.

BURO. Szabad puszta Zemplén Vármegyében.

BURSA. vagy *Bucsa*. Szabad puszta Békés Vármegyében.

BUSA. *Busincze*. Magyar falu Nógrád Vármegyében, földes Urai Gróf Balassa, és G. Zichy Uraságok, lakosai katolikusok, és másfélék, fekszik Csalárnak szomszédságában, mellynek filiája, a' Török háborúkban nevezetessé lett, Balassa Zsigmondnak vitézzei által, úgy mint Tertzy Mihály, Szuhay István, és Nagy András által, kik az itt építtetett tornyot Arszlán Török Vezér ellen, kevesed magokkal, mind addig óltalmazták, míg az erősség ágyúk által szé-

jel

jel nem hányattatott, és még akkor sem adták fel magokat, mellyet a' Török Vezér látván, 's tsudálván illy rendkivül való vitézségeket, minden bántás nélkül szabadon eresztette el ôket, az erösséget pedig földig elrontatta. Határja középszerû vagyonnyai külömbfélék.

BUSÁK. Elegyes oláh falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik Lapos vizének Szamossal való öszve folyásánál, Lapos Bányának szomszédságában, mellynek filiája, Ujvárostól más fél mértföldnyire, szántó földgyei búzát; és kukoritzát bôven termenek, réttyei hasznosak, piatzozása közel, fája tûzre van, szôleje a' határban, az arany, és ezüst bányák szomszédságában lévén pénzt kereshetnek, Szamos vize közel van hozzá, de szálakkal nem járnak, szántó földgyeit néha a' viz szokta elönteni, legelôje szoross, malma helyben, és a' szomszédságokban, fája épületre nints, második Osztálybéli.

BUSÁK. Szabad puszta Arad Vármegyében.

BUSÁK. Népes falu Somogy Vármegyében Áts Megyernek is neveztetik, birtokosai Jánkovits, és Lengyel Uraságok, lakosai katolikusok, határbéli földgye néhol homokos, és szoross, legelôje szûk, fája sem igen bôven van; vagyonnyai középszerûek, második Osztálybéli.

BUSÁT. Banáthéli falu, birtokosa Kotzo Uraság, fekszik Dubokinádastól nem messze, Lippától pedig egy, és ¼. mértföldnyire. Határja jó termésû.

BUSIAS. Oláh falu Temes Vármegyében, fekszik Keveres, és Szinerszeg között, Temesvártól két mértföldnyire, nagy erdei lévén sertéseket hizlalnak, leg inkább kukoritzával élôsködô lakosai.

BUSÓCZ. Elegyes falu Nyitra Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik a' Vág Újhelyi járásban, hutája nevezetesíti. Határja meglehetôs termésû.

BUSÓCZ. *Bausendorf, Busovcze.* Népes tót falu Szepes Vármegyében, birtokosai Szent Iványi, és Görgei Uraságok, fekszik Forbergnek szomszédságában, földgye középszerû, legelôje, és fája kevés, földyeinek ¼ része soványas; de mivel keresetre jó módgyok van, második Osztálybéli.

BUSKA. vagy *Buzska.* Elegyes

gyes falu Borsod Vármegyében, földes Ura Szirmay Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szirma Besenyőnek szomszédságában, mellyhez határja is hasonlító.

Buss Telek. Elegyes magyar falu Posony Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Csalóköz Szigetében, Nagy Magyarnak szomszédságában, mellynek filiája. Határja jó termésű, 's vagyonnyai is külömbfélék.

Bustyán háza. *Bustine.* Elegyes falu Máramaros Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik nagy, és termékeny mezőségével az Ország útyában, a' tiszának északi partyán Visknak szomszédságában, vagyon helyben só letétele, fűresz malma, Tecső mezö Városnak is szomszédságában lévén, 's Szigeten, és a' bányákban jó módgyok a' keresetre, fája mind a' kétféle, 's legelője elegendő, elsö Osztálybéli.

Butka. *vagy Butyka.* Magyar, *és* elegyes mezö Város Zemplén Vármegyében, földes Ura Gróf Schmidek Uraság, a' kinek kastéllyával díszesíttetik, lakosai katolikusok, fekszik Szalókkal által ellenében, folyó vize mellett, Pazditshoz közel. Jó határja az áradások alá vagyon vettetve, 's azért földgye néhol soványos, egyéb termésbéli tulajdonságaira nézve megegyez Beretővel, kivévén, hogy ennek a' község részére tíz emberre való kaszálló réttye van, elsö Osztálybéli.

Butkován. Butkovánszki, Nyitra Vármegyében, földes Ura a' F: Király, lakosai katolikusok, fekszik Uninhoz közel, mellynek filiája, 's hozzá hasonlító.

Bútelek. Szabad puszta Szala Vármegyében.

Buttyin. Mezö Város Arad Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik hegyek között, Fejérkörös mellett, Borosjenötöl két mértföldnyire, lakosai egyesültek, és katolikusok, 's leginkább oláhok, határja jó termékenységű, kö bányája nevezetes, vagyonnyai külömbfélék, elsö Osztálybéli.

Buttyin. Így neveztetik Bihar, és Arad Vármegyében, egy számos birtokokat magában foglaló kerület.

Butyin. Elegyes falu Temes Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai ó hitűek. Határja középszerű.

BUZAD. *vagy Buzod.* Oláh falu Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, határja nem leg jobb, vagyonnyai meglehetősek.

BÚZAMAJOR. Elegyes falu Vas Vármegyében.

BÚZÁSD. Magyar falu Bihar Vármegyében.

BÚZA FALVA. Magyar falu Abaúj Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, lakosai leg inkább katolikusok, fekszik a' Kassai járásban, ámbár fája épületre nintsen, földgyeinek, és réttyeinek felét a' víz járja, de mivel határja termékeny, és Kassához közel vagyon, holott vagyonnyait jól eladhattya, első Osztálybéli.

BUZINCZ. Elegyes falu Vas Vármegyében, földes Urai több Urak, lakosai katolikusok, határja, 's vagyonnyai is középszerűek.

BUZINKA. Magyar falu Abaúj Vármegyében, birtokosai Kende Urak, lakósai katolikusok, és reformátusok, fekszik Kassától egy mértföldnyire, nevezetesíti e' helyet néhai híres Buzinkai, vólt Pataki Professzornak szűletése. Határbéli földgye termékeny, legelője szűk, ¼ része soványos, 's épületre való fát pénzen vesznek, de mivel javai külömbfélék, és Kassától nem meszsze van, első Osztálybéli.

BUZITA. *Buzitze, Buzics.* Magyar falu Abaúj Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Kassától egy, és negyed rész mértföldnyinyire, minden elegendő javai lévén, első Osztálybéli.

BUZITA. Szabad puszta Nógrád Vármegyében, földes Ura Báró Vécsey Uraság, lakosai katolikusok, és másfélék, fekszik Sávolynak szomszédságában, mellynek filiája.

BUZÁK. Szatmár Vármegyében, Busák nevezet alatt.

* BUZSÁK. Szabad puszta Torontal Vármegyében, földes Ura Szervitzki Uraság, fekszik Új Kanizsától nem meszsze, mellynek filiája.

BŰ. Magyar falu Sopron Vármegyében, birtokosa a' Tudományi Kintstár, az előtt a' Jesuiták uradalma vala, lakosai katolikusok, fekszik Cseprégtől egy mértföldnyire. Határja jó termékenységű, vagyonnyai külömbfélék, eladásra meglehetős módgya, első Osztálybéli.

BŰD. *Hernád Bűd.* Magyar falu Abaúj Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai reformátusok,

fekszik

fekszik Fonyihoz nem messze, szántó földgyei hegyes, völgyes helyet foglaltak, mellyeknek néhol, ha Hernád kiöntései nem ártanának, termékenysége még nagyobb vólna, mindazáltal elég jól teremnek; de néhol nehéz miveltetésûek, 's mivel épületre való fájok sintsen, második Osztálybéli.

Bûd. *Mezö Bûd.* Magyar falu Szabólts Vármegyében, birtokosa a' Királyi Kamara, és Desôfy Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik Lökhöz nem meszsze, mellynek filiája, termésbéli tulajdonságaira nézve lásd Bulyt, mellyhez hasonlít, sôt annál jobb, elsô Osztálybéli.

Büde háza. Magyar falu Szala Vármegyében, az Alsó Lendvai Uradalomban, lakosai katolikusok, határja középszerû.

Büdintz. Elegyes falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Nádasdy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szent Gothárdtól egy mértföldnyire. Határja valamennyire soványas, 's jó mivelést, és trágyázást kíván, szôlôjök, fájok tûzre elég van, 's más javaik is meglehetôsek, második Osztálybéli.

Büdösfa. Magyar falu Baranya Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Petri járásban, határjának némelly része vízáradás alatt vagyon, másként meglehetôs javai lévén, második Osztálybéli.

Büdöskút. németûl *Stinkendbrun, vagy Stikapron.* Német falu Sopron Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, vetésre alkalmatos, de szôlô termésre terméketlen helye van, középszerû javaihoz képest, második Osztálybéli.

Büdöstó. Két vendég fogadó Baranya Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, fekszik Siklóstól nem meszsze.

Büge. Magyar falu Szabólts Vármegyében, lakosai reformátusok, fekszik a' Kis Várdai járásban, határja közép termékenységû.

Bük. vagy *Bükk.* Magyar falu Szala Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, fekszik Körmöndtöl egy, Szala Egerszegtöl pedig más fél mértföldnyire, lakosai katolikusok. Határja közép termékenységû.

Bük. Német *Bük* Szala Vármegyében, birtokosai külömbfé-

lömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Sz. Grótól egy mértföldnyire, Karmathoz nem meszsze, határja jó, vagyonnyai külömbfélék.

Bükk. Alsó, felsô, közép Bükk, három egy máshoz közel lévô faluk Sopron Vármegyében, földes Urai több Uraságok, lakosai katolikusok, nevezetes vagyonnyaihoz, 's jó termésbéli tulajdonságaihoz képest, elsô Osztálybéliek.

Bükallya. Magyar falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, határja szoross, és földgye soványas, harmadik Osztálybéli.

Bükösd. Magyar falu Baranya Vármegyében, birtokosa Petrovszky Uraság, lakosai katolikusok, ámbár külömbféle javai vagynak, de mivel középszerû termése van, második Osztálybéli.

Bükösd. Magyar falu Somogy Vármegyében, birtokosa Gróf Sigray Uraság, fekszik a' Kanizsai járásban, Zákány Pátrohoz nem meszsze, szôlô hegye alkalmatos, fája elég, de legelôje néhol soványas, földgyei a' hegyek miatt középszerû termékenységgel bírnak, második Osztálybéli.

Büks, Bükés Pilling. Német falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Csákánytól fél, Körmendtöl pedig más fél mértföldnyire, fája ugyan, és legelôje elég van, de szántó földgyei, és réttyei néhol soványasok lévén, második Osztálybéli.

Bülgyen. *Alsó Bülgyen, vagy kis Bülgyin, dolne Betzány.* Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Báró Splényi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Bodóki járásban, Korosnak szomszédságában, mellynek filiája. Határja hasonlító a' következô faluhoz, de mivel fája kevés, szôlôje nintsen, 's legelôje sem igen sok, második Osztálybéli.

Bülgyen. *Felsô Bülgyen, vagy nagy Bülgyin, horne Betzány.* Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Gróf Berényi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik az elôbbeninek szomszédságában. Határbéli földgye részszerént jól termô, rész szerént középszerû, réttyei jók, fája tûzre elég, legelôje sem kevés, malma helyben, piatza Tapoltzán, elsô Osztálybéli.

Büly.

Büly. Magyar falu Szabólts Vármegyében, birtokosai Krajnik Urak, lakosai leg inkább reformátusok, fekszik a' Dadai járásban, Mezô Bûdhoz, és Berkeszhez sem meszsze, három nyomásbéli földgye gabonát, 's fözeléket is bôven terem, réttyei jók, és kétszer kaszáltatnak, két mértföldnyire körös körûl piatzozása, legelöje elég, itatója alkalmatos, dohánnya, és más zöldsége jó terem, nádassa is vagyon, réttye a' községnek nyóltz kaszásra való, kendert áztatója elég, száraz malma kettô, vízi fél órányira, elsô Osztálybéli.

Büny. Szabad puszta Gyôr Vármegyében, Komáromnak szomszédságában, régenten a' mint jegyei vánnak, népes falunak kellett lenni, már ma tsak hajdani temploma allyának rongyollott falai látszatnak.

Búr Szent György. Az Sz. betûben.

Búr Sz. Miklós. Az Sz. betûben.

Búr Szent Peter. Az Sz. betûben.

Bûr. *vagy Bier.* Szabad puszta Szabólts Vármegyében, földes Ura Gróf Kállay Uraság, fekszik Nagy Kállótol nem meszsze, 's ennek filiája.

Bûrös. *vagy Bürüs.* Magyar falu Somogy Vármegyében, birtokosa Czindery Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Német Ládnak szomszédságában, határja termékeny, és a' szomszéd Sziget mezô Városának piatzán vagyonnyait könnyen eladhattya, határját Molvány, és Gyöngyös vize néha elönti, melly miatt második Osztálybéli.

Büssü. *vagy Büssü.* Elegyes falu Somogy Vármegyében; birtokosai Gáll Urak, lakosai katolikusok, fekszik Szillnek szomszédságában, mellynek filiája, szôlöjein kivûl, minden javai lévén, elsô Osztálybéli.

Büttös. Tót falu Abaúj Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, fekszik a' Csereháti járásban, határja középszerû termékenységû, piatzozástól távol esik, második Osztálybéli.

Bzincz. Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Gróf Traun Uraság, fekszik a' Bodóki járásban, határja jó, de kevés tûzre való fája, és szoross legelöje van, noha földgye termékeny, de piatzozása nem igen jó, mellyhez két órányira van, a' ma-

lomhoz

lomhoz pedig fél órányira, jó szôlô hegyei vagynak, második Osztálybéli.

BZINNE. *vagy Bzinye.* Tót falu Árva Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, az Árvai Uradalomhoz tartozik, lakosai katolikusok, fekszik Árva vize mellett, Árva Várához ½. Alsó Kubinhoz pedig mintegy fél mértföldnyire. Határja homokos, és középszerû termésû, lakosai sok fénköveket, 's köszörûket készítenek, és ezzel kereskednek, második Osztálybéli.

BZOVA. Szabad puszta Nógrád Vármegyében, fekszik Dévinyhez nem meszsze, mellynek filiája, 's hozzá hasonlító vidékje van.

C.

CZABAY. Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Urai Báró Szörényi, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Csaporhoz, mellynek filiája nem meszsze, Nyitrától egy mértföldnyire, határja középszerû, fája tûzre van, 's alkalmatos legelôje; de mivel szôlô hegye sovány, és piatzozása távol esik, földgyei, és réttyei középszerûek, második Osztálybéli.

CZABÓTZ. *vagy Csabótz.* Orosz falu Zemplén Vármegyében, tótúl *Czabovetz*, földes Ura Báró Pongrátz Uraság, lakosai katolikusok, többen ó hitûek, fekszik Szaturnak szomszédságában, mellynek filiája. Határja sovány, és hegyes, 's tsak szorgalmatos trágyázás után termékeny, réttye alkalmatos, legelôje nem igen elég, fája mind a' kétféle, malma a' szomszéd határban, itatója alkalmatos, eladásra alkalmatossága Kassán, harmadik Osztálybéli.

CZAK. Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, fekszik Bajmótztol más fél mértfölnyire. Határja sováyas, gyümöltsös kertyei jók, és azoknak eladására alkalmatossága van, fája mind a' kétféle, legelôje elég, Bajmótzon piatzozása, malma helyben; de mivel szôlô hegye nintsen, réttye második, földgye pedig harmadik Osztálybéli, ugyan a' harmadik Osztályba tétettetett.

CZÁGERSDORF. Német falu Sopron Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság,

Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sopróntól két mértföldnyire; középszerű termésbéli vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

CZAILA. *vagy Czajla.* Tót falu Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Bazintól nem meszsze; mellynek filiája, Csukárdnak is szomszédságában, keresztül folyó patakja nagy hasznára van, mert nehány malmokat is hajt, és a' posztó tsinálóknak kallóját is forgattya, földgyei leg inkább gabonát, zabot, és árpát teremnek, fája, réttye, legelője van, Zsomberg nevű pusztája is van, 's Fejérhegye középszerű, második Osztálybéli.

CZÁK. *Czáka, Czakenbak.* Magyar, és elegyes falu Vas Vármegyében, földes Ura Hertzeg Battyáni, *Ő Eminentiája*, lakosai katolikusok, fekszik a' Köszegi járásban, Szerdahelynek szomszédságában, földgye soványas, határja szoross, bora meglehetős, eladásra jó alkalmatossága lévén, második Osztálybéli.

CZAKÓ. Elegyes lakosú falu Gömör Vármegyében, földes Ura Gróf Koháry Uraság, lakosai katolikusok, többen evangelikusok, és reformátusok, fekszik Rimaszétsnek szomszédságában, 's ennek filiája, Rima Szombattól fél mértföldnyire, határbéli földgyei közép termékenységűek, piatzozása leg inkább Rozsnyón, és másutt is, egy, és három mértföldnyire; legelője elég, mind a' kétféle fája van, gyümöltsös kertyei, kaposztás földgyei jók, tserép edénnyel is kereskednek, szőlő hegyeken vagyon módgyok a' keresetre, savanyú vize is van, második Osztálybéli.

CZAKÓHÁZA. Magyar falu Győr Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Markotának szomszédságában, 's ennek filiája, Győrtől három, és negyed rész mértföldnyire. Határja jó termékenységű, vagyonnyai külömbfélék, második Osztálybéli.

* CZALÁNFALVA. *Czolanovitza.* Orosz falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, fekszik a' Duszinai, és Visznitzai kerületben. Határja meglehetős termésű.

CZÁLING. Elegyes falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lako-

sai katolikusok, fekszik Körtvélyesnek szomszédságában, 's ennek filiája, termésbéli tulajdonságaira nézve hasonló *Berkefalvához*, mind a' kettô második Osztálybéli.

* A' CH betûkkel kezdôdô faluk a' K. betûben fordúlnak elô, mint p. o. CHARLEVILL, *Kharlevill*, nevezet alatt, 's a' t'.

CSÁB. *Cebovce.* Magyar, és tót falu Hont Vármegyében, földes Ura Gróf Balassa Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Nógrád Vármegyének szomszédságában, Kékkôtöl egy, és negyed rész mértföldnyire, határbéli földgye jó, legelôje elég, fája mind a' kétféle, termékeny szôlô hegye jó bort terem, elsô Osztálybéli.

CSÁB. Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura a' Nyitrai Püspökség, lakosai katolikusok, fekszik Assakürtnek szomszédságában, 's ennek filiája. Nyitrától más fél mértföldnyire, ámbár földgye elsô Osztálybéli, malma helyben, piatzozása Galgótzon; de mivel kevés tûzre való fája van, mellyet venyegével pótolnak, 's tsekélyek szôlô hegyei is, legelôje szoross, második Osztálybéli.

CSABA. Népes tót falu Békés Vármegyében, földes Ura Báró Haruchker Uraság, lakosai többnyire evangelikusok, fekszik Szent Andrásnak szomszédságában, 1715dik esztendôben kezdetett eredete, 's az olta úgy megszaporodott, hogy földgye népességéhez képest kevés és, az Uraságtól esztendônként szabad pusztákat szokott árendálni, határbéli földgye termékeny, bora tsekély, marhája sok, legelôje jó, Körös vizének egy ágától néha elboríttatik, termékeny voltához képest, elsô Osztálybéli.

CSABA. *Kis, és Nagy Csaba.* Szabad puszták Békés Vármegyében.

CSABA. Magyar, és elegyes falu Borsod Vármegyében, birtokosa Almásy, és több Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Miskóltz Városának szomszédságában Hejô vize mellett, igen sok kortsmáiról, és oltsó boráról nevezetes, mellyet a' sok Zsidók árúlnak; határbéli földgye termékeny, piatzozása Miskóltzon közel, legelôje szükséges marháinak elég, szôlô hegyei is elég tágasak, és jó borokat teremnek, Királyi dézmát nem adnak,

malma

malma egész esztendőben mindég használható a' faluban, és határjában, néha a' vizeknek kiöntése szántó földgyében, és réttyeiben is kárt okoz, mindazáltal méltán első Osztálybéli.

CSABA. *Rákos Csaba.* Magyar, és német falu Pest Vármegyében, birtokosa Báró Lafert Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Pétzel, és Keresztúr között, természébéli tulajdonsága hasonló a' *Czinkotai* vidékhez, eladásra igen jó módgya van Pesten, mindazáltal a' második Osztályba számláltatott.

CSABA. *Pilis Csaba.* Elegyes tőt, és német falu Pest Vármegyében, a' Pilisi részen, földes Ura a' Religyiói Kintstár, a' Budai *Klarissa* Apátzáké vala, lakosai katolikusok, fekszik az Ország úttyában, napnyugotra Tinnyétől egy órányira, észak felé pedig Csévtől ugyan annyira. Nevezetes Csabán az kiégetett vizek, vagy mindenféle rozsolis neme (Liqueurs-Fabrique) Gaillard Frantzia származású Fábrikás állította azt fel az Uradalom' megengedésével 1785. Jó kellettye van az igyekeztének, kivált a' Pesti vásárokon. Azon kivül említést érdemelnek Csabán az alkalmatos vendég fogadó: a' vas készítményeknek letévő helye (Depot) 's árúló bóltya, és a' Normális Oskola' Ház. Határja három nyomásbéli, 's némelly része földgyeinek soványas, de szőlői jók, fája elég, 's jó módgya a' keresetre a' kő bányában is közel, eladásra jó alkalmatossága, mivel a' Budára vezető Pósta úton, 's Budától nem messze fekszik, több része földgyeinek meglehetős termékenységű, 's legelője is elég lévén, első Osztálybéli.

CSABACSÜD. Szabad puszta Békés Vármegyében, fekszik Szarvashoz nem messze.

CSABÁNY. Szabad puszta Pest Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Apostaghoz, mellynek filiája nem messze.

* CSABDA. Szabad puszta Fejér Vármegyében.

CSABDI. Népes szabad puszta Fejér Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok. Határja jól termő.

CSABINA. Orosz falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, fekszik a' Munkátsi járás-

ban, mivel határja olly sovány, hogy tsak zabot terem, azt is, ha trágyáztatik, és nehéz mivelés által; réttye is tsekély, negyedik Osztálybéli.

CSABINA. *Czabótz.* Tót falu Zemplén Vármegyében, földes Urai Báró Fischer, és Gróf Barkótzy Urak, fekszik Polyánkához tsak fél órányi járó földre, a' hegy mellett, melly elválasztya Abaúj Vármegyét, meredek oldalakon; földgye kemény, nehéz mivelésû, és tsak zabbal, 's árpával bôvelkedik, kivévén valamelly részét, a' hol gabonával is fizet, tsekély vagyonnyaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

CSABALÓTZ. Orosz falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Gróf Barkótzy Uraság, fekszik hegyek között, nem meszsze Szterkótzhoz egy völgyben, és sokkal alább való Szterkótznál, sovány tulajdonságaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

CSÁBRÁG. Hajdani igen régi omladozott Vár Hont Vármegyében, földes Ura Gróf Koháry Uraság, 's innen is neveztetik. Magas hegyen épittetett vala, a' mint Istvánfi leírta, ez után pedig Bél Mátyás. Megszállotta vala Balassa Menyhárt, 's az erôszakoskodó ragadozóknak majd menedék helyek, majd pedig ellenek való erôsség vala. Hogy pedig I. FERDINÁND a' Bánya Városoknak annyira ártalmas tolvajkodókat megalázhassa, elôször Sitnát, vagy Szitnyát, azután Lévát véres ostrom által *Salmeni* Vezérjének igazgatása alatt megvette; Csábrág pedig ugyan akkor lassú ostrommal vétetett vala körûl Horvatinovich által. Elérkezvén az egész ostromló sereg Mireus János egy a' foglyok közzûl közel küldettetett vala, a' Várbélieknek szemlélésére, a' több Lévát oltalmazottaknak fejeik pedig károkra függesztettek, hogy a' Várbéliek láthassák, Mireus pedig felkiáltotta, hogy Léva meghódolt; de a' Várbéliek mind ezekre semmit sem feleltek: minekokáért keménnyen tüzelének vala a' Várra, 's végre az ostromlottak is megfélemledvén, kiabálni kezdettek a' feladás felôl, 's Horvatinovichnak kérésére, megkegyelmeztek a' Várbélieknek, 's a' hadnak végezete után szabadon eleresztettek. 1618 Magyar ôrizet vala benne. 1681dikben közönséges törvény hozattatott megerôssítetése felôl. Azután pedig Rá-

Rákotziak által megvétetetett, 's fel is dúlattatott. Bertsényi is felhagyta itten ragadazásának emlékezetét; mért néhai Koháry Istvánnak e' vala választott mondása: „*Dat Deus, cui vult*, Stephanus Koháry; *Accipit, ubi vult*,“ Nicolaus Bercsényi. Most az Uraságnak Tisztyei laknak benne, 's régi Fegyvertárja szemlélhetô itten a' Magyar Literaturát elômozdító, 's jól tévô Gróf Uraságnak.

CSÁBRÁGI. Uradalom Hont Vármegyében, földes Ura Gróf Koháry Uraság, ez Uradalomhoz számos helységek, 's szabad puszták tartoznak.

CSÁCS. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosa a' Szalavári Apátúrság, lakosai katolikusok, fekszik a' kissebb Kapornaki járásban, ámbár borait leg jobb áron eladhattya; de mivel közép termékenységû földgye van, a' második Osztályba számláltatott.

CSACZA. *Csaczka.* Népes helység Trentsén Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kis Útza Újhelytöl más fél mértföldnyire, az Ország úttyában, melly Lengyel Országba, és Szilériába vezet, Pósta is van benne. Határja középszerû, fája mind a' kétféle, 's eladásra is meglehetôs módgya, mellyet Kis Útza vizének áradásakor szoktak a' Vág vizén leúsztatni, második Osztálybéli.

CSACZA. Folyó patak Trentsén Vármegyében, ered Jablonkán felûl, melly Szilériának erôssége, 's mintegy mértföldnyi folyása után Csatzán keresztûl folyván Kisútzába foly bé.

CSACSIN. *Cserni Csacsin.* Tót falu Zólyom Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Felsô Micsinyének szomszédságában, Zólyomtól egy, és $\frac{1}{4}$. mértföldnyire, határbéli földgye, ha szorgalmatosan mivéltetik elég termékeny, fája mind épületre, mind tüzre elég, nem külömben legelôje, piatzozása közel, elsô Osztálybéli.

CSACSO. Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Gróf Amade Uraság, 's más Nemesek is, lakosai katolikusok, fekszik Szenitztôl fél mértföldnyire, mivel réttye, és földgye elsô Osztálybéli, szôlô hegye termékeny, fája tüzre, és épületre van, legelôje elegendô, piatzozása Szenitzen, mal-

ma szomszédságban lévén, méltán első Osztálybéli.

CSADAT. Banátbéli falu Temes Vármegyében, fekszik Temesvártól két, és ¼. mértföldnyire az Ország úttyában, 's Pósta is vagyon benne. Határja jó termékenységű.

CSÁFORD. Magyar falu Sopron Vármegyében, földes Ura Báró Berényi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik az alsó járásban, tsekély vagyonnyaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

CSÁFORD. *Alsó, és felső, vagy puszta Csdford.* Két magyar faluk Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai leg inkább katolikusok, fekszik Szent Grót Városától fél órányira, határja termékeny, legelője elég, malmai szomszédságban, gyümöltsösei, és szőlő hegyei nevezetesek; de mivel réttyeit a' víz járja, a' második Osztálybá tétetett.

CSAHOLTZ. Magyar falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Kállay Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Túr vize mellett, Jánkhoz közel, mellynek filiája, Gyarmattól más fél mértföldnyire, szántó földgyei három nyomásra vannak felosztva, mellyek trágyázással mindenféle gabonát bőven termenek, legelőinek egy nyomása elegendő, második igen szoross, a' marha hízlalásra mindazonáltal hasznos fűvet terem, közel és alkalmatos itató helye a' határban, makkja szabad, fája mind a' kétféle elég, 's három hónapi kortsmaltatása; fogyatkozásai, hogy földgyei nagy részént soványak, és nehezen miveltetnek, réttyei tsekélyek, és sásos szénát termenek, piatzozása két mértföldnyire rosz úton, malma helyben nintsen, mindazáltal egyéb nevezetes javaira nézve, első Osztálybéli.

CSÁJ. *Alsó Csáj.* Magyar falu Abaúj Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik Olsva vize mellett, Kassától más fél mértföldnyire, mivel földgyeinek fele nehezebben miveltetik, és legelője is marháinak nem elegendő, ámbár Kassának szomszédságában van, mindazáltal a' második Osztályba tétettetett.

CSÁJ. *Felső Csáj.* Magyar falu Abaúj Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik az előbbi falunak szomszédságában, terméseire nézve

re nézve hasonlít Alsó Csájhoz, második Osztálybéli.

CSAJÁG. Magyar falu Veszprém Vármegyében, földes Urai több Urak, lakosai katolikusok, 's többen reformátusok, fekszik Füle mellett, mellynek filiája, Palotától egy mértföldnyire, *Kènese*, *Papkeszi*, *es Kovátsi* között, *Szent Márton* szabad pusztával is határos, 's a' Fejérvári Püspöki Megyéhez tartozik. Termésbéli tulajdonságaira nézve lásd *Berhidát*, mellyhez hasonlít, nevezetes termékenységéhez, 's vagyonnyaihoz képest, elsô Osztálybéli.

CSAJTA. *Sakkendorf.* Horvát, és némes falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szombathelytöl két, és egy ¼. mértföldnyire, Rohontztól ¾. órára, mellynek filiája, terméseire nézve lásd *Bozókot*, mellyhez hasonlít, jó tulajdonságaikoz képest, elsô Osztálybéli.

CSAKALÓTZ. Elegyes tót falu Zemplén Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Jablonka, és Talepotz faluk között. Határja közép termékenységû, fája tûzi elég, legelôje jó, 's más javai is meglehetôsek, második Osztálybéli.

CSÁKÁNY. *Csákánovce.* Tót falu Abauj Vármegyében, földes Ura Keltz Uraság, fekszik a' Fûzéri járásban, és az Uraságnak Kastéllyával díszesíttetik, mivel minden javai vannak, és Kassa Városának szomszédságában lévén, vagyonnyait jól eladhattya, elsô Osztálybéli.

CSÁKÁNY. Szabad puszta Fejér Vármegyében.

CSÁKÁNY. Puszta Gömör Vármegyében, a' Csetneki Uradalomhoz tartozik, felét pedig több Nemes Urak birják, fekszik Rudo Bánya, és Imola között, napkeletre Borsod Vármegyének szélénél, fája bôven, 's leg inkább erdôböl áll, földgye szorgalmatos mivelés után ôszi vetést is terem.

CSÁKÁNY. *Czadersdorf.* Magyar Mezô Város Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Ivánczhoz közel: szép Vár forma Kastéllyal, 's jeles kertel díszesíttetik, határbéli jó tulajdonságaira nézve, lásd *Bajánházát*, mellyhez hasonlít, külömbféle nevezetes vagyonnyaihoz képest, méltán elsô Osztálybéli.

CSÁKÁNYI Uradalom, ma-

gában foglalya ezeket a' helységeket: Csákány, Szent Péter, Szalafej, Belsô, és külsô Rákos, Pankász, Szenyeháza, és Hodos; mellyeknek kerûlete mintegy jó mértföldet tesz.

CSÁKÁNY. *Knitteldorf.* Magyar falu Poson Vármegyében, birtokosai valának a' Cziszterczita Szerzetbéli Atyák, a' kiknek jeles épûlettyek is vala itten, most a' Religyiói Kintstár, fekszik napkeletre K. Magyar, Gomba, délre Csötörtöknek szomszédságokban, napnyugotra pedig Féli, és Madarászihoz nem meszsze. Nevezetes vala itten 1774. esztendôben, hogy egy paraszt Aszszony három fiút, és egy leányt szûlt vala. Határja középszerû, földgyei három nyomásbéliek, legelôjök bokros, és néhol ingoványos, földgyei néhol követsesek, második Osztálybéli.

CSÁKÁNY. Magyar falu Somogy Vármegyében, birtokosai Baka Urak, fekszik Ormány vize mellett, Kis Komáromtol egy, és ½. mértföldnyire. Határja jó termékenységû.

CSÁKÁNHÁZA. Tót falu Nógrad Vármegyében, birtokosai Revitzky, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Fülek Püspökinek szomszédságában, 's ennek filiája, Fülektöl egy mértföldnyire, határbéli tulajdonságaira nézve, hasonlít *Alsó Ludányhoz*, második Osztálybéli.

CSAKLYÓ. Tót falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Gróf Barkóczy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sókútnak szomszédságában, Varannótól tél mértföldnyire Határja három nyomásbéli, melly ha trágyáztatik mindenféle gabonát terem, réttye kétszer kaszáltatik, és hasznos szénát terem, fája tûzre elég, malma helyben, eladásra jó módgya Varannón, Gálszétzen, Hanusfalván, és Eperjesen, sóval is kereshetnek pénzt, jó tulajdonságaihoz képest, elsô Osztálybéli.

CSAKOHÁZA. Czakóháza név alatt.

CSÁKNÉMA. Szabad puszta Gyôr Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, fekszik Mezô Vistöl nem meszsze.

CSAKOVA. Elegyes falu Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és másfélék, fekszik közel Temes vizéhez, Temesvártól sem meszsze, nevezetes benne a' Királyi

Királyi Kaszárnya. Határja jó termékenységû.

CSÁKTORNYA. *Csakaturn, Sz. Helena, Csakovecz.* Mezô Város, és Vár Szala Vármegy. földes Ura Gróf Álthán, vagy G. Festetich Uraság. Nevezetét vette, a' minden nagy Magyar Úri nemzetségek között leg régibb Gróf Csáky familiától, a' mint maga a' szónak ereje is bizonyíttya; hajdan jeles erôsség vala, mellynek erôssíttetését MCCLI. esztendôre határozza *Turotzi László* Vitézi jeles maga viseletéért, *István* Erdély országi Vajdának ajándékozta vala, I. LAJOS Király. Hajdani fényességéröl igy ír *Tollius*. „A' Csáktornyai Vár fényes; és nevezetes erôsség az Ozmanok ellen, melly a' körûl vévô víz által is erôssítetett. Tsudálánk olly sok miveletlen nép között, melly e' környéket lakja, mind épületének rendes vóltát, mind a' lakosokat, mind azoknak belsô díszes házi eszközeit. A' Vár bémenetelénél fel akasztva függöttek ekkor a' Törökökröl levontt fényes öltözetek, nyilakkal, sisakokkal, tôrökkel, dárdákkal, és más illy nemû fegyverekkel egyetemben, mellyeknek fényes voltát felül haladák a' damaskusi szabják, arany, és ezûstös markolatokkal mesterségesen készûlve, drága kövekkel, zamántzokkal lévén díszesíttetve. A' Vár udvarában való bémenetelnek boltozattya alatt pedig vértséppekkel bélyegezett Ozmanoknak Zászlói szemléltettek. Nem külömben Vitéz Gróf ZRÍNZI nagy tselekedeteinek rajzolattya. 's a' t. Ide lett érkezésünk után nehány napokkal, bé vezettetünk a' könyves tárba, mellyben a' könyveknek külömbféle nemei találtattak. Innen a' fegyveres házba, holott hitelt haladó sok réz mozsarak, nagy ágyúk, kopják, török, és más mindenféle fegyverek nagy számmal valának. Ezeken kivül régi pénzeknek, képeknek, és drága köveknek szép gyûjteménnye vala itten. Nagy Sándornak, Vitelliusnak, Ovidiusnak, Horátznak, 's más nevezetes férfiaknak arczúlatyai gömbölyû kerületekbe foglalva. 's a' t.“ Bévezettetvén pedig a' Grófnak igen gyönyörûséges kertébe, alig gyôzi annak vólt nevezetes ékessegeit lefesteni, 's elô számlálni, a' nevezett könvyíró, mellybôl nyilván ki tetszik, hogy már az idôben is nevezetes kimivelt ízléssel bírtak Hazánknak Nagygyai, 's méltatlanúl vádoltatnak

tatnak e' pontra nézve némellyektöl. Illy nevezetes virágzó állapotra emelték a' híres Zrínyiek Csáktornyát; a' kiknek elhervadások után, Csáktornya is alább szált régi nevezetes méltóságában. A' Vár két mértföldnyire helyheztettetett *Mura*, és *Dráva* vizeknek öszve szakadásától' Kanizsától mintegy négy mértföldnyi messzeségre. Gyászba borította e' nevezetes helyet, *Zrínyi Péternek, Frangepánnal* kötött öszve esküvése, mivel tzéllyoknak kivilágosódása után, a' Vár kemény ostrom alá vétetett, a' mint *Vágner* le írta. Még minekelötte táborba szállott vala *Zrínyi* megverettetvén, el vesztette szerentséjének reménységét, 's Csáktornya Várába vonúlt vala *Frangepánnal*, és katonáival, melly akkor nem tzéllyokhoz képest vala megerössítve. Körül vétettetvén a' Vár, *Spankavius* Vezér által, kemény ostrommal szorongatá annak védelmezöit, 's nem is szünt meg addig attól, mig falait megtörtördelvén, útat nem készített a' bé rohanásra. Látván *Zrínyi* katonáinak nagy bátorságokat, 's vádoltatván belsöképen is, gyanakodott, hogy az ostromlóknak tulajdon katonái által fel ne adattatnék. Melly rosznak megelözésére, éjjel *Frangepánnal* a' Várnak kapuján titkon ki fejtvén magokat, elhagyák a' Várat, az örizet is elszélledett, 's Csáktornya Várának volt deli fénye is homályba borúla. A' Várhoz leg közelebb lévö erdötskében látszattatik SZENT HELÉNA Klastroma: Zrínyi Nemzetségnek virágzásakor Szent Pál Remete szerzetesei voltak benne, kiknek böv jövedelmü klastromot állítottak vala itten 1374. esztendöben a' két *Istvánok*, egyik Erdélyi Vajda, másik pedig Magyar Országnak Királyi Lovász Mestere, 's e' Klastromban vala a' Nagy Zrínyieknek temetö helye. Egy más kápolnátska is vagyon itten, melly *Paduai* SZENT ANTALNAK tiszteletére épittetett, és a' mellyben minden halotti felül irat nélkül való márvány mutattya a' temetségnek helyét. Rendbe szedte ugyan a' Klastromnak valamely Szerzetese az e' Kriptában nyugvó *Zrínyieket*, kik között elsö helyet foglált ZRÍNZI MIKLÓSNAK Sziget Várát nagy vitézséggel oltalmazott nevezetes Bajnoknak elmetszett feje, abba a' nagy réz koporsóba

porsóba helyheztetve, mellyet négy oroszlánok tartanak, *Miklós* Hitvesének *Frangepán Katalinnak* hideg tetemei is ide rejtettek a' tsendes nyugodalomra, már annak előtte. Temettetésének történetét lásd *Istvánfinál* (*a*) Libro XXIII. p. 490. 30.) Az Ozmanoktól bőr zsákban által küldetett fejét Miklósnak *Tahi Ferentz*, kedves Sogora, és Battyáni *Boldizsár* Veje, által vévén Győr Váránál az egész Tsászári sereggel *Abdáig* kísérték; innét pedig *Csáktornyára* vitettetvén fényes halotti pompával eltemettetett. *Alis* Jantsárok' Bassája vala *Istvánfi* szerént, a' ki Zrínyi Miklósnak fejét elmeszette, 's Mehemet táborába küldetvén, feje karóra függesztetve tétettetett ki a' szemlésésre; derekát pedig Vilihus nevű Bányalukai Mustafa Ozman lovagoknak vezetője az előtt *Zrínyi Miklósnak* rabja katonai szertartással eltemettette. Miklós nagy Vezérnek halála után, négy fiai temettettek az említett kriptába, úgy mint *János*, *Farkas*, *Kristóf*, *és Péter*. Darab ideig nem volt ezután a' Zrínyieknek temető helyek. Az után pedig ugyan e' kriptába temettetett a' ma híres *Zrínyi Miklós* is, a' kinek olly szerentsétlen halála vala, mellyről a' köz nép; és némellyek úgy vélekedtek, hogy vadászatryában ölettetett volna meg, valamelly vad kan által; de a' szemesebben nézők' itélete szerént vetekedő társainak gonoszságai által ment végh-hez. Szánakozott szerentsétlen halálán, nem tsak egész Horvát Ország; hanem mindenek, a' kik nagy vitézségjét ésmérték, a' vagy hallották, lásd szép dítséretét *Vagner* irásaiban. (*b*) Libro IL p. 177. és egyszer'smind halálára első Remete Sz. Pál Szerzetének Generálissa Gróf *Kéry János* által, almélkodásra méltó szép Deáksággal, és szíveket általható érzékenységgel készített beszédgyében. E' Gróf Kéry annak utánna Csanády végre Váczi Püspök leve, szép elme munkáiról esméretes az Országban a' Tudósak között, meghaltt 1702. Nagy Szombatban. Gyászos halála, 's eltemettetése után kedves Hitvese *Drásković Mária* még hat esztezdőig élt, 's meghalálozott ugyan Férjének megölettetése napján, és e' kriptába helyheztettetett; utolsó tehát, a' ki Zrínyieknek a' temetkező helyében

nyug-

nyugszik, mivel Péter MDCLXXI. esztendôben 30. Áprilisban Új vidéken halálra ítéltetvén, ott lelte temetô helyét, fia pedig ugyan *Péter*, hoszszas raboskodása után Grätzben MDCCIII. esztendôben száraz betegségében múlt ki e' világból, 's ugyan ott temettete el. *Heléna* ellenben Péternek testvérje elôbb idôsbb elsô RÁKOTZI FERENTZNEK, az után pedig *Tökölyi Imrének* Felesége, második Rákótzy Ferentznek édes Annya, férjét el nem akarván hagyni, számkivetésben halt meg *Nikomediában*, példás kereszténységgel. *Zrínyi Ádám* is az Ozmanoktól Szirmiánál levágattatván ugyan ott találta temetô helyét. Illy szomorú ellenyészése lett a' F. Királytól való elpártolása után e' nagy Nemzetségnek. *Discite justitiam moniti, nec temnere Reges!*

Meg halálozván Zrínyiek, darab ideig Királyi birtok alatt vala Csáktornya, míg a' Királyi Kamara azt el nem zalogosította. *Prie* nevezetû Márk Grófnak, a' ki alatt kezdett ugyan némi-némü képen éledni. Gróf *Althán Mihálynak* ajándékozván pedig azt Ô Felsége a' Szala Vármegyei Fô Ispánsági nevezettel, minden hajdani birtokaival, és szabadságaival, kevés idô múlva lerontattak régi épületei, 's az újjabb szokás, 's ízléshez képest építtette újj birtokosa. De elébb meghalálozván mint sem e' tzélját, 's építtetését, el végezhette volna, félben szakadott annak építtetése, 's a' Város is tsak lassanként épült vala, míg Fia János Attyának nyomdokában lépvén, a' birtokos hatalommal fel ékesíttetett. Az után ellenben olly úri móddal építtete, hogy annak újjabb díszét sem hajdani nagysága, sem pompás fenyessége megnem elôzte. A' Várnak újjabb épûlete négy szegeletre van alkotva, 's ugyan annyi magos emeletekre (*Contignatio*) fel osztva. Az egész épületnek külsô tekintete méltóságos, belsô szobái pedig mind a' világi szokásnak eleget tesznek, mind pedig az alkalmatos lakozásra jól intéztettek. Tornya magos, és az egész épületnek nem tsekély díszt okoz. A' földes Uraságnak távol létében a' Tisztviselôk laknak e' Várban, mellyhez tartozik az egész Muraköz, vagy Sziget, minden helységeivel egyetemben. A' beménetelnél építtetett, *Szent Ferentz* tiszteletére

teletére egy kápolnátska, mellyben a' házi népnek, és Tiszteknek Isteni tisztelete rendeltetett. A' Várat körûl vévô kôfalak régiek, és két sántzal erôssítettek; az ezek körûl folyó víz pedig, külömbféle halakkal bôvelkedik. Tágas nagy gabona tartó háza is vagyon itten a' földes Uraságnak, 's vadas kertye is, nevezetes szôlô hegyei Csáktornyától három mértföldnyire feküsznek.

A' Vár mellett fekvô Mezô Város középszerû mind nagyságára, mind pedig ékességére nézve, lakosai többnyire horvátok, és kevés magyarok, kik között némellyek mesterséggel; de többnyire gazdáskodó munkával keresik élelmeket. Templomja Szent Ferentz tiszteletére szenteltetett, és a' Horvát Országi Provincialisnak széke, határja termékeny, vagyonnyai külömbfélék, elsô Osztálybéli.

Csákvár. Mezô Város Fejér Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, a' kinek díszes kastéllyával, és ritka szépségû ánglíai izlésel épûlt kertyével ékeskedik, fekszik Atsához közel, Fejérvárhoz két mértföldnyire, lakosai katolikusok, és reformátusok, határja a' természetnek sok féle javaival bôvelkedik, 's méltán elsô Osztálybéli.

Csal. *Csalovce.* Tót falu Hont Vármegyében, földes Ura Gróf Koháry Uraság, lakosai katolikusok, és augusztána Valláson lévôk, fekszik Hontól két, és egy ½. mértföldnyire, határjában legelôje elég, fája mind a' két féle, és szôlô hegye is; de mivel nem nevezetes bort terem, földgye pedig sovány, és a' záporok járják, ambár a' hegyek között lévô majorokból, és istállókból könnyebben trágyáztathatik, mindazáltal a' második Osztályba tétetett.

Csala. Szabad puszta Fejér Vármegyében, földes Ura Gróf Nádasdy Uraság. Határja középszerû.

Csala. Szabad puszta Pest Vármegyében, fekszik Mitkének szomszédságában.

Csala. Szállás Tolna Vármegyében, fekszik Nagy Mányodhoz nem meszsze, 's ennek filiája.

Család. Szabad puszta Bars Vármegyében, az Esztergomi Fô Érsekségben, 1786. esztendeig vólt itten a' Sz. Pál' Szerzeteseinek (Paulinusok') nevezetes Klastromjok, mellyet 1512. Haraszti Ferentz, és Lévay Zsigmond

gyara-

gyarapítottak; de azután feldúlattatván, nagy három emeletû igen jeles épületével, még nagyobb diszére hozattatott, 's szép márványnyal ki rakott templommal ékesíttetik, Fûsshöz ½. óra járásnyira, fekszik Belleg mellett, Komáromhoz nem meszsze. Most a' Religyioi Kintstárhoz tartozik. 1783. esztendôben itten egy 61. személyből álló gyûlés tartatott F. Tiszt. Gindl Gáspár nagy tudományú Privincialisnakjelen létében. Kezdôdött e' Szent Pál Szerzete Magyar Országban 1215. esztendôben, 's innen terjedett el Olasz, Lengyel, Horvát, Cseh, Morva 's több Országokba: vége szakasztatott 1786., a' *Szent Benedek* Szerzetével egyetemben; melly Szerzet 791. esztendeig, a' Paulinusoké pedig 571. esztendôig virágzottak. Határja kies, és jó termékenységû.

CSALÁD. Jó tót falu Nyitra Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Nagy Hindhez közel, 's ennek filiája, Nyitrától, egy és ½. mértföldnyire, határja termékeny, tûzi fája elég, szôlei termékenyek, borát könnyen elárúlhattya, helyben gyümöltsös kertyei jók, elegendô legelôje van, malma helyben, piatzozása egy óránya-ra, elsô Osztálybéli.

CSALÁD. *Puszta Család*, Magyar falu Soprom Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Csapodhoz közel, 's ennek filiája, Kapúvártól más fél mértföldnyire, határja középszerû termékenységû, fája, és réttye elegendô, vagyonnyai külömbfélék, második Osztálybéli.

CSALA. vagy *Család. Vímos Család.* Magyar falu Vas Vármegyében, földes Ura Bezerédy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Német Újvárhoz más fél mértföldnyire. Határbéli földgye termékeny, fája szûken, 's egyéb középszerû tulajdonságaihoz képest, második Osztálybéli.

CSALADKA. *Csaladnitze.* Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokosa Zerdahelyi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Nagy Tapolcsántól ½. mértföldnyire. Határja jó termékenységû, tulajdonságaira nézve lásd *Aponyt*, mellyhez hasonló, elsô Osztálybéli.

CSALÁR. Elegyes lakosú falu Nógrad Vármegyében, földes Ura Báró Prónay Uraság, és más Urak, lakosai katolikusok, és más félék, fekszik Ipoly vize mellet Bussának

nak szomszédságában, Szétséntöl más fél órányira. Határbéli bora középszerű jóságú, malma jó, kendere, káposztája bőven terem, 's egyéb középszerű vagyonnyaikoz, 's termékenységéhez képest, második Osztálybéli.

CSALLYA. Arad Vármegyében, nem meszsze fekszik észak felé Arad Várához, 's hajdan Pásztory, és Ábrahámfy Uraságoknak birtoka vala, határja középszerű.

CSALÓKÖZ. vagy *Aranykert*. Egy nevezetik Posony, és Győr Vármegyének az a' része, melly a' Dunának folyásai által bé kerittetik, 's Komáromig terjed, hoszsza 12. mértföld, szélessége pedig egyenetlen.

CSALOMIA. *Kis Cslalomia*. Magyar, és tót falu Hont Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Nográd Vármegyének szomszédságában, Ipoly vize mellett, a' Bozóki járásban, határja termékeny, legelője elegendő, fája mind a' kétféle, szőlö hegye jó, 's nevezetes tulajdonságaihoz képest, elsö Osztálybéli.

CSALOMIA. *Nagy Csalamia*. Tót falu Hont Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakossai katolikusok, fekszik az előbbi falunak szomszédságában, határja jó termékenységű, legelője elég, 's mind a' kétféle fája, és jó szőlö hegye, elsö Osztálybéli.

CSALTA. Szabad puszta Somogy Vármegyében, földes Ura Báró Hunyadi Uraság, fekszik Osztári, és Balaton Berényhez nem meszsze.

CZALTICZ. *Csalticze*. Kis falu Trentsén Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, fekszik Viszocsánynak szomszédságában, 's ennek filiája. Határja meglehetős.

CSÁM. *Kis Csám*, *Nagy Csám*. Banátbéli faluk, Versecztöl egy mértföldnyire.

CSAMPA. Szabad puszta Tolna Vármegyében, földes Urai Báró Rudnyánszky, és Darótzy Uraságok, fekszik Pakshoz nem meszsze, 's ennek filiája.

CSANÁD. Magyar falu Pest Vármegyében, földes Ura a' Kalotsai Érsekség, lakosai katolikusok, fekszik Sükösdnek szomszédságában, mellynek filiája, a' Solti járásban a' Duna mellett, Szekszárdtól két mértföldnyire, lakosai leginkább reformátusok, termésbéli vagyonnyára, 's tulajdonságaira nézve lásd *Dusnokot*, mellyhez hasonlít,

fogyat-

fogyatkozása, hogy a' víz áradással, hídaknak, és töltéseknek megtartásával, bajt, 's fáradságot szenyvednek lakósai, középszerű vagyonnyaihoz képest, másodikOsztálybéli.

CSANÁD. *Rátz Csanád, Német Canád.* Két Bánátbéli faluk Torontal Vármegyében, földes Ura Nákó Uraság, fekszik Bessenova Mezö Városhoz nem meszsze. Határja kiváltképen termékeny, piatzozása Aradon, és más javakkal is kövelkedvén, elsö Osztálybéli.

CSANÁD VÁRMEGYE. *Comitatis Csanadiensis. Csanader Gespanschaft.* Nevezetét vette némellyek szerént Csanád Vezértöl, mások szerént pedig hajdani Csanád Püspöki Várostól, melly régenten népes, és nevezetes vala. Míg e' Vármegyének egy része a' Temes Vármegyei Bánáthoz nem kaptsoltatott, sokkal nagyobb vala mint most, mellyet dél felöl *Maros* vize, nap kelet felöl *Arad* Vármegye, észak felöl pedig *Zaránd, és Békes* Vármegyék határoznak. Kebele e' Vármegyének tsupa térségböl áll, imitt amott tserfákkal bövelkedö erdökkel díszesíttetve, mellyekkel hajdan nem bírt.

Folyó vize *Maros*, melly Arad Vármegyét meghaladván *Pátske* nevü falunál, a' Csanádi mezöséget nedvesíti, 's most határozza is e' Vármegyét; az elött pedig míg Maros vizéntúl lévö része Temes Vármegyéhez nem kaptsoltatott e' nevezetes folyó víz közepén folyt vala e' Vármegyének. Földgye kiváltképen termékeny, bora melly Mako Városa körül terem, leg nevezetesebb, leírta bövségét a' többek között. ISTVÁNFI, ezt mondván felöle. *Sunt* inquit *fere haec omnia loca in amaena, et patenti planitie, juxta irriguos amnes sita, ubertate loci, pecorumque faecunditate, piscium copia, frumenti, pabuli, pomorumque abundantia, Coelique benignitate nulli terrarum secunda.* Kiváltképen alkalmatos a' külömbféle marháknak nevelésekre, nagy, és jó legelöt szolgáltatván marháiknak, melly a' sok elpusztíttatott hajdani faluknak helyeik által is meg nagyobbíttatott. Mindöszve 54 lakó helyek vagynak benne, 's azok közzül Horgos, és Busák a' Kalotsai Erseksséghez tartozik, a' több helyei pedig a' Csanádi Püspöki Megyéhez.

CSANÁD. Vára, és Városa, most Mezô Város, Csanád Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, többen ó hitûek, és rátzok, fekszik Maros vize mellett, Apostagfalvához nem meszsze. Hajdan nagy, és nevezetes Város vala *Bonfin* állatása szerént, (*a*) Decade I. Lib. 1. pag. 26. 23.) nem külömben *Istvánfi* szerént is, (*b*) Libro V. pag. 70. 13.) melly ámbár nem vala kôfallal körûl vétettetve, mind az által nevezes ostromnak ellene állhatott; dél felôl Maros vize folyja körûl, melly ha a' Várnak árkába botsájtatott, azt egészen körûl vette, és erôssítette. Nevezetes többek között Csanád Városa arról, hogy SZENT ISTVÁN itten Püspökséget állított 's SZENT GELLERTET tevé elsô Püspöknek, a' kit Jerusálemböl házája felé keresztûl útazván Olasz Országba, megmarasztott vala Hazánkban, hallván nagy hírét a' Hitnek terjesztésére, 's minekutánna a' Bakonybéli klastromban hat esztendôt nagy példa mutatással töltött volna MXXXVI. esztendôben a' Csanádi újj Püspöki székbe ültette; holott hasonló képen nagy kegyességû életet viselt vala, és SZENT GERGELY' tiszteletére templomot is építtetett. Szépen kezdett vala Csanád Városa ez idôben nevekedni, míg ABA Király negyven nemes Urakat tanátskozásnák színe alatt egy házba öszve gyûjtetvén, bé záratta vala ôket, és ügyöknek fel vétele, a' vagy mentségjeknek meghalgattatása nélkül megölettetett. Fô papi kötelességjehez képest eleibe terjesztette vala GELLÉRT Püspök a' Királynak szörnyû, és veszedelmes következésû tselekedetét. Úgy is történt vala, a' mint ezt a' történetek is bizonyítyák. Második szomorú eset vala Csanád Városára nézve midôn MCCXLIIdik esztendôben BELA Király alatt meggyôzettetvén e' Város' a' Tatárok által fel gázoltatott. A' mint *Rogerius* felôle emlékezik (*c*) De destructione Hungariae per Tartar. Cap. XXXIV. p. 192. 34.) Még szomorúbb, és utállatosabb története vala, ez után két századdal, *Dózsa György* székelynek istentelensége által, a' ki az Ozmanok ellen gyûjtött seregét, maga feleinek, és a' Csanádiaknak is nagy romlásokra vezette, a' mint *Istvánfi* bôven elô adta. Azután is hasonló inséggel küszködött vala Csanád Városa;

mert *György* szerzetes IZABELLA Királynénak követöje által Erdélyi igazgatásakor ostrommal körûl vétettetvén, mind a' Vár, mind pedig a' Város ostromot szenyvede PETROVITSNAK vezérlése alatt, a' ki *Kerepetz Miklos* akkori Csanád Várának igazgató Kapitánnya által, férfiasan megverettetvén, elûzettetett az ostromlásnak folytatásától. *Varkuch Tamás* küldettetvén pedig ismét György szerzetes által, hogy a' Csanádiakat váratlanúl éjjel támadná meg, szerentsésebb vala Petrovitsnál, mert Kerepetz Miklóst a' Városiakkal egyetemben vélletlenûl megtámadván, annyira meg verte, hogy nehányad magával, tsak alig menekedhetett ki veszedelméből. Nagyon szégyenlette, és fel gerjedett Miklósnak hitvese e' gyenge vitézségéért, 's gyalázatos megszaladásáért, mert haza menvén indúlatosan köszöntötte a' mint *Betlen* emlékezetben hagyta. Alig enyhûlt vala Csanád Városának egyik veszedelme; midôn már újjabb menyközeô fellegek közelítettek feléje. Ugyan is a' Törökök IZABELLA Királynénak fiatskáját igyekeztek vala a' Királyi székbe ültetni, más felöl pedig, FERDINÁND is sürgette vala magának az Országot, melly vetekedés nem lehetett meg nagy vér ontások nélkül. Elfoglalván annak okáért az Ozmanok némelly Várakat, és erôsségeket, rész szerént erô, rész szerént pedig fortély által, 's egész erôvel Csanád ellen törekedvén; annyira meg félemledett erejektöl *Úgodi Ferentz* akkori Csanádi Püspök, hogy azt minek elôtte az ostromnak erejét érzette volna, minden lövés a' vagy oltalmazás nélkül az Ozmanoknak elôre fel adta; melly azt okozta, hogy a' többiek is megfélemledvén, minden helyeket, mellyek Maros vizei között valának, az Ozmanoknak által engedtek, a' rátzok pedig által pártoltak az Ozmanokhoz. És így MCL. esztendôben mind a' Város, mind pedig a' Püspöki szék az Ozmanoknak jármok alá kerûlt. Viszsza szerzette ugyan MDXCV. esztendôben *Borbély György* erdélyi seregnek Vezére hadi erôvel; de *Bátori Zsigmondnak* álhatatlansága miatt, az Ozmanoktol *Szatercsi Mehemetnek* adatott vala parantsolattya, hogy Erdélybe útat készítene; körûl vévén annak okáért Csanádot ostrommal kevés

idô

idô múlva olly szorúltságba hozta az örizôket, hogy nem tsak a' Városnak meg tarthatása; hanem még életek felöl is eltsüggedtek reménységjekben, látván a' mindenfelöl közelgetô nagy veszedelmet. *Lugasi Ferentz* vala az ostromlottaknak Vezérje, a' ki gyermekségétöl fogva katonaságban nevekedett, és a' hadnak módgyát jól értette, minek utánna már elôre bizonyosan ellátta, hogy veszedelemben forognának, eltökéllette, hogy az ellenségre rohannának utóllyára tellyes erôvel, 's mutassák meg rab szíjjakra való fûzettetések elôtt igazi vitézségjeket, melly hogy szerentsésebb következéssel történnyék meg, igen hathatós beszédet tartott katonái elôtt; mellyból kitetszik minémû környûl állások között, és melly vitézi erôsséggel hagyta el *Lugasi* Csanád Városát, a' kinek e' tzéllyát az Ozmanok elôre ki tanúlván, készen várták a' reájok rohanókat, 's többnyire megölettettettek, a' Vezér pedig maga nehányad magával által vágta magát, 's szerentsésen feleihez jutott; a' Város ellenben az Ozmanoknak hatalmokban esett, és az alatt is maradott, míg Buda Vára meg vétettetvén, *Szeged* Városa pedig fel adattatván *Csanád* is ismét a' Keresztényi birtokba jutott 12. Octoberben, lásd felôje *Istvánfit.* (*d*) Libro XXXI. pag. 728. 28.) Nevezetesítette *Csanád* Városát az itten PÉTERNEK elûzettetése, és ANDRÁSNAK viszsza hívattatása eránt tartatott Ország gyûlései. Ez Ország gyûléseken kivûl temetô helyet is adott Jász LASZLÓNAK. Határja jó termékenységû, vagyonnyai külömbfélék, elsô Osztálybéli.

CSANAK. Német falu Gyôr Vármegyében, földes Ura vala a' Szent Mártoni Apaturság, most a' Religioi Kintstár, fekszik Gyôrtöl egy mértföldnyire, lakosai katolikusok, földgye ugyan homokos, és rétyét Rabtza vize néha el önti; de mivel meglehetôs szôleje vagyon, 's piatzozása sem meszsze Gyôr Városában, a' második Osztályba tétetett.

CSANAK. Szabad puszta Komárom Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, és a' Religyioi Kintstár, fekszik N. Igmándhoz nem meszsze, 's ennek filája.

CSANAK. vagy *Csanok.* Magyar, és elegyes falu Sopron Vármegyében földes Ura a' Gyôri Püspökség, lakosai katolikusok, fekszik Csornától

egy, Kapuvárhoz pedig harmadfél mértföldnyire, Kis Tatától nem meszsze, határja termékeny; de némelly fogyatkozásai miatt a' második Osztályba tétetett.

CSANÁLOS. Elegyes falu Bihar Vármegyében.

CSANÁLOS. *Cshinal.* Elegyes német falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, és Ravazdy Urak, lakosai katolikusok, fekszik nagy Károlytól fél mértföldnyire. Határjárnak szántó földgyei három nyomásbéliek, 's jó búzát' kétszerest, rozsot, zabot, kukoritzát is bôven termenek, némelly részén pedig árpát is. Réttye kevés, de jó 's hasznos szénát termô, piatzozó helye egy mértföldnyire vagyon, a' holott mind héti, mind Országos Vásárokban hasznosan eladhattya vagyonnyait; legelôje elegendô, itató helyei alkalmatosak a' határban, fája tûzre elég, épületre is kissebb szükségeikre nézve határjában lévô erdejében, szôlöi a' szomszéd határokban, három mértföldnyire pedig nevezetesebb szôlö hegyei, mellyek jó nemû bort teremnek, elsô Osztálybéli.

CSANÁLOS. Magyar falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Horváth Stansich Uraság, fekszik Hernád vize mellett, Hoportynak szomszédságában, Ongától kis fél, Megyaszótól pedig ¾. mértföldnyire; lakosai katolikusok, és többnyire reformátusok, határja termékeny, bora meglehetôs, fejér répája nevezetes, fája, legelôje elég, itatója alkalmatos, elsô Osztálybéli.

CSANING. Elegyes falu Vas Vármegyében, birtokosaBartodeczky Uraság, termésbéli tulajdonságaira nézve hasonló *Alsó Pdlyhoz*, 's középszerû vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

CSANK. Tót falu Hont Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik térségen Nagy Kereskénynek szomszédságában, 's ennek filiája, Báttól más fél mértföldnyire, minden elsô Osztálybéli javai lévén, ugyan az elsô Osztályba tétetett.

CSANK. Szabad puszta Bars Vármegyében, 's az Esztergomi Fô Érseki Megyéhez tartozik. Határja jó.

CSANTAVÉR. Elegyes falu Bács Vármegyében, birtokosa Szent Marja, vagy Szabatka Városa, lakosai katoliku-

likusok, fekszik Gyurgyin, és Gyumrin puszták mellett, határja közép termékenységû.

CSÁNY. *Csana.* Magyar falu Abaúj Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai reformátusok, fekszik Kassától egy, és ¼. mértföldnyire, határja termékeny, és vagyonnyait jól eladhattya Kassán; de mivel földgyének harmad részét, réttyeit is néha-egészen járja a' víz, 's épûletre való fája sints, második Osztálybéli.

CSÁNY. *Kis Csány, és nagy Csány.* Két egy máshoz közel lévô Magyar faluk Baranya Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai reformátusok, fekszenek a' Siklósi járásban. Határja Kis Csánynak jó termékenységû, de mivel szôlô hegye nintsen, második Osztálbéli. *Nagy Csánynak* határja is jó termékenységû, 's több javai között az leg nagyobb, hogy az Ország úttyában fekszik, 's vagyonnyait könnyen eladhattya, mellyhez képest, elsô Osztálybéli.

CSÁNY. Csongrád Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság.

CSÁNY. Magyar falu Heves, és K. Szolnok Várm. földes Urai H. Grasalkovich, Erôss, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Árókszállástól más fél mértföldnyire, Hatvantól pedig napnyugotra nem meszsze, sík, és termékeny helyen, szántó földgyeiben mindenféle vetemény megterem, szôlei nintsenek, 's vízzel sem bôvelkedik, minden folyó vizektöl távól lévén, és tsak forrás kútakból ihatnak lakósai; hanem a' falu végén napnyugotra vagyon egy posványos helye, mellyböl barmaikat itathattyák, és azt *Cseszárkának* nevezik, azt mondván, hogy illy nevezetû zûrzavart indító Vezér itt öletett vólna meg, és itt is temettetett el, lakosai Magyarok Római katolikusok, erdeje nintsen, de más külömbféle javai vagynak, piatza hasznos, tulajdonságaira nézve hasonlít Adasthoz, de jó édes dinnyéje kiváltképen nevezetes lévén, ezzel amazt felûl haladgya, második Osztálybéli.

CSÁNY. *Alsó Csány.* Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai Csányi Urak, lakosai katolikusok, fekszik Szala vize mellett, *Kustyánnal* által ellenben, Sz. Grótról egy, és ¼. mértföldnyire, Korabinszky Mátyásnak

Lekszikonnya szerént 1782. esztendôben, itten egy jó erôben lévô 103. esztendôs Aszszony vala, a' ki az ételt munkássainak maga megfôzvén, maga szolgáltathatta eleikbe, határja termékeny, legelôje elég, szôleje meglehetôs, mellynek borait könnyen eladhattyák, fája is elég, elsô Osztálybéli.

CSÁNY. *Felsô Csány, vagy tölgy Csány.* Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Csányi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Alsó Csányhoz két mértföldnyire. Határja jó termékenységû, vagyonnyai külömbfélék, második Osztálybéli.

CSAP. Magyar falu Ungvár Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Kis Rátnak szomszédságában, mellynek filiája, Bereg Vármegyének is szomszédságában, a' Tisza partyán helyheztetve, határjának jó termékenységéhez, 's külömbféle vagyonnyaihoz képest, elsô Osztálybéli.

CSAPI. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura a' Veszprémi Káptalanbéli Urak, és Gróf Niczky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik ' Szántói járásban, Merenyéhez, mellynek filiája, 's határja hozzá hasonlító, nem meszsze.

CSAPLÁNKA. Szabad puszta Sáros Vármegyében.

CSAPÓ. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik a' Szántói járásban, Szalabér Városának szomszédságában, 's ennek filiája. Határbéli földgye jó termékenységû.

CSAPOCZKA. *Csapovecz, Csapuczi.* Orosz tót falu Bereg Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai egyesültek, fekszik a' Munkátsi járásban, tsekély termésbéli vagyonnyaira nézve, lásd Benedeket, mellyhez hasonló, 's mind a' kettô harmadik Osztálybéli.

CSAPOD. Magyar falu Sopron Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Nemeskértöl ¼. mértföldnyire, középszerû vagyonnyaihoz, 's termésbéli tulajdonsagaihoz képest, második Osztálybéli.

CSAPÓKÖZ. Szabad puszta Heves Vármegyében.

CSAPOR. Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, vagy a' Nyitrai Püspökség, lakosai katoliku-

tolikusok, fekszik Nyitrától ½. mértföldnyire. Határja középszerű, fája valamint tűzre, úgy épületre is elég, legelője hasonlóképen, szőlő hegye sovány, malma nints, második Osztálybéli.

CSARÁD. *Csaraditze.* Elegyes lakosú falu Bars Vármegyében, földes Ura Migátzy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Kis Tapoltzai járásban, határja kiváltképen termékeny, fája tűzre, és épületre saját erdejéből, termékeny szőlő hegye, gyümöltsös fákkal gazdag, 's ezen kivül más gyümöltsös kertyei is vagynak, elegendő legelője van, földgye, réttye jó, piatzozása *Sz. Benedeken*; 's Garam vizén malma, első Osztálybéli.

CSÁRI. Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura a' Felséges Uralkodó, lakosai katolikusok, fekszik Sassinhoz nem meszsze, 's ennek filiája, Holitstól két mértföldnyire, a' Sassini Uradalomhoz tartozik, vagyon ugyan fája tűzre, és épületre is, malma helyben, piatzozása igen közel, réttyei első osztálybéliek, de mivel szőlő hegye nintsen, és legelője is sovány, földgye harmadik Osztálybéli, mellyekre való nézve az egész helység a' második Osztályba tétetett.

CSARNAFŐ. *Cserina* Vizének eredeti kútfője Ugocsa Vármegyében, melly az után Bathár vizének neveztetik.

CSARNAGORA. *vagy Csarnagura.* Fekete hegy, németül *Schwartzberg*, nevezetes hegy Szepes Vármegyében, Ó Falutól más fél mértföldnyire.

CSARNAGURA. Tót falu Szepes Vármegyében, földes Ura Horvát, és Báró Palotsai Uraságok, fekszik az előbbi hegytől nem meszsze, Jurgov, és Tribsznek szomszédságokban, határja, mivel hegyes, kősziklás, levegője hives, szeles, és földgyeit a' záporok járják, 's tsak egy nyomása termékeny, de az is leg inkább zabot hoz, a' negyedik Osztályba tétettetett.

CSARNAHŐ. *Csernahó* név alatt.

CSARNA ÚJFALU. *Csarnota, Cserna*, középszerű nem régi elegyes orosz falu Ugocsa Vármegyében, birtokos Ura Báró Prényi Uraság, fekszik Batár vize mellett, Királyházának szomszédságában, mellynek filiája, annak kútfője körül lévő he-

gyek között, az Ország útyában Gyulához más fél mértföldnyire, fája mind a' kétféle elegendô, de határja soványas.

CSARNO. *Csarne*, *Csorne*. Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Gróf Áspermont Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Bártfától két mértföldnyire, a' Makoviczai Uradalomban, legelôje, erdeje elegendô, földgye sem utolsó termékenységû, melly ôszi gabonát is terem, harmadik Osztálybéli.

CSARNO. *Krajna Csarno*. Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Gróf Áspermont Uraság, fekszik az elôbbenitöl nem meszsze, határja sovány, legelôje meglehetôs, fája elég; de földgye igen sovány lévén, negyedik Osztálybéli.

CSARNOHÁZA. *Bultz*. Oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai ó hitüek, fekszik a' Nagy Váradi járásban. Határjának sovány voltához képest, negyedik Osztálybéli.

CSARNOTA. Elegyes falu Baranya Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Pétsi járásban, határja kiváltképen termékeny, mint *Bagotnak*, 's a' természetnek sok, és nevezetes javaival bövelkedik, elsô Osztálybéli.

CSÁRDA. *Nyéki Csárda*. Bihar Vármegyében.

CSARODA. Magyar falu Bereg Varmegyében, birtokosai sok külömbféle Urak, lakosai reformátusok, fekszik Tákos helységtöl fél, Gelényestöl pedig egy órányira. Határja három fordúlóra van osztva, 's terem búzát, gabonát, 's meglehetôs erdeje is van, középszerû vagyonnyai szerént második Osztálybéli.

CSARODAVIZE. Borsából ered, míg egynehány Helységeknek határán keresztûl folyna, Szipának hívattatik, a' Csárodai vámos hídon pedig nevét Csarodává változtattya, melly, mint hogy vize feketés, és roszsz izû talám a' *Csarna voda*, az az fekete víztöl származtatott.

CSASZ. Magyar falu Heves Vármegyében, földes Urai Fejérváry, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik a' Tarnai járásban, Heves mellett dél felé, mellytöl egy erdô választya el. Határja gazdag, réttyei kövérek, legelôje nagy, bora középszerû, vagyonnyainak eladására is

sára is meglehetős módgya, első Osztálybéli.

Csassa. *vagy Csaszsza.* Nevezetes Uradalom Trentsén Vármegyében, földes Urai Gróf Illésházy, és Motesitzky Uraságok, hajdan Petróczi Nemzetségnek birtokában vala, de a' múlt századnak végén, Szászkői Uradalommal feltseréltetvén, Gróf Lippai Uraságnak birtokába jutott, a' kiknek férfi ágon lett meghalálozások után 1718dik esztendőben az említett Uraságoknak birtokokba jutott, ez Uradalomhoz tartozik Csassa Városa, és tizenkét helységek.

Csaszsza. Omladozott Vár Trentsén Vármegyében, földes Ura Gróf Illésházy Uraság, kősziklára épült vala, Kis Podhrádgy, és Vág vize mellett, 's jeles erősség vólt, míg 1671dikben a' Tsászáriak által le nem rontattatott.

Csaszsza. Mező Város Trentsén Vármegyében, földes Ura Gróf Illésházy Uraság, lakosai leg inkább katolikusok, fekszik Vág vizéhez közel, Illavától sem messze, Trentsénhez mintegy két mértföldnyire. Az előtt nevezetesebb szabadságokkal bírt; határja középszerű, vagyonnyai külömbfélék, második Osztálybéli.

Császár. Magyar falu Komárom Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterhásy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kotstól két mértföldnyire, határja meglehetős termékenységű, legelője, és réttye saját szükségekre, 's szőleje is elegendő; de harmadik Osztálybéli borokat terem, fogyatkozása, hogy legelője homokos, melly miatt a' második Osztályba tétetett.

Császárfalva. *Kaiserdorf, Kalisdorf.* Horvát falu Sopron Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Soprontól három mértföldnyire, határja szorgalmatos miveltetés után tűrhető termékenységű, de egyéb fogyatkozásaira nézve, a' harmadik Osztályba számláltatott.

Császári. *Oszari Csaszariu.* Orosz tót falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Gróf Haller Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik Etséd-hez $\frac{1}{4}$. mértföldnyire, szántó földgye három nyomásbéli, mellynek egy kis részében tiszta búza is terem, más részeiben pedig mindenféle jó gabona termesztetik, rét-

tyei

tyei kevesek ugyan, de jó fűvet termők, piatzozása három, négy mértföldnyire, a' hol vagyonnyait eladhattya, legelője kevés, de hasznos fűvet terem, itatója elegendő, kendert áztató vize alkalmatos, az Uraságnak száraz malma helyben, vízi pedig szomszédságban, két, 's három mértföldnyire, fogyatkozásai, hogy szántó földgyei a' víz áradások idején nem igen haszonvehetők, fája, nádgya sintsen, vízi malmaik vagynak, hová őszi, és tavaszi időben, rosz útakon járnak, a' második Osztályba számláltatott.

CSÁSZÁRTÖLTÉS. Elegyes falu Pest Vármegyében, földes Ura a' Kalocsai Érsekség, lakosai katolikusok, fekszik Vádkerthez, és Nádudvarhoz sem meszsze, határja középszerű, szőleje utólsó Osztálybéli, nádgya elég, földgye rész szerént ugyan termékeny, de nagyobb részént homokosak lévén, a' harmadik Osztályba számláltatott.

CSASZLÓ. *Csaszl.* Magyar falu Szatmár Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Jánkhoz közel, mellynek filiája, Szatmártól két mértföldnyire. Határbéli földgye három nyomásbéli, melly tiszta búzát, és rozsot bőven terem, réttye pedig jó szénát. Szatmár piatzozása négy órányi földre vagyon, itatója közel, és elegendő, tűzre, és épületre való fájok elegendő; és szabad makkoltatások ván, szenet is égethetnek; helyben száraz malma, vízi pedig egy mértföldnyire; fogyatkozásai, hogy víz áradásokban némelly része földgyeinek elöntetik, Szatmár felé vámot fizetnek, legelője is kevés lévén, a' szomszédságokban kész pénzen szereznek, keresetre tsekély módgyok, melly fogyatkozásai miatt, a' harmadik Osztályba tétettetett.

CSASZLÓTZ. *Csaszlovetz.* Orosz falu Ungvár Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, fekszik Kereknyének szomszédságában, mellynek filiája, Ungvártól másfél mértföldnyire. Határjának jó voltához, 's szép vagyonnyaihoz képest, első Osztálybéli.

CSASZTA. *Sattmanszdorf, Cseszta.* Tót mező Város Poson Vármegyében, igen népes hely. Földes Ura Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, a' Vöröskői Uradalomhoz

lomhoz tartozik, fekszik a' Vöröskôi Vár alatt, Modorhoz közel, 's Nagyszombattól 1½. mértföldnyire, földgye, réttye, legelôje, fája elég, Cseszte név alatt is elôfordúl.

Csaszta. *Tót Csaszta.* Elegyes falu Baranya Vármegyében, földes Ura a' Pétsi Püspökség, lakosai katolikusok, határja síkoson fekszik, 's könnyen miveltethetik, azon felûl gazdagon terem dohányt, 's egyéb mindenféle veteményt; de más fogyatkozásaira nézve, a' második Osztályba tétetett.

Csaszta. Szabad puszta Borsod Vármegyében, földes Ura Sándor Uraság.

Csasztkócz. *Csasztkova.* Két tót falu Nyitra Vármegyében, egyiknek földes Ura a' Felséges Tsászár, másiknak pedig Révay Uraság, és külömbféle Urak, lakosai katolikusok, 's Podolának filiája, a' Derentsi Uradalomhoz tartozik, ámbár szôleji termékenyek, 's más nevezetes javaik is vagynak, de mivel fája sem épûletre, sem tûzre nintsen, a' második Osztályba tétettek.

Csasztkov. Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Gróf Amade Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sobotist mezô Városnak szomszédságában, mellynek filiája, 's vidékje hozzá hasonlító.

Csát. Mezô Város Borsod Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai reformátusok, fekszik Ároktô, és Igritze között, a' Tiszától egy mértföldnyire, határbéli szántó földgye, a' hol nem széksós termékeny, Miskóltzi piatzozástól harmad fél mértföldnyire vagyon, legelôje elegendô, fa helyett sokan bokros tserjékkel élnek, szôlôs kertye tsekély, Királyi dézmát nem ád, három népes Országos vásárja van, fogyatkozása ellenben, hogy földgye, a' hol széksós sovány, 's fája, és malma sem lévén, második Osztálybéli.

Csata. Elegyes falu Bars Vármegyében, földes Ura a' Religyiói Kintstár, az elôtt a' Szent Pál Szerzetbéli Atyáké vólt, lakosai katolikusok, fekszik Garam vize mellett, Lévától négy mértföldnyire, határja termékeny, fája tûzre, és épûletre elég, legelôje, földgye, réttye jó, malma helyben, alkalmatos piatzozása, mellyekhez képest, a' második Osztályba számláltatott.

Csa-

CSATÁD. Középszerű elegyes falu Torontal Vármegyében. földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Kis Jécsának, és Grabácznak szomszédságokban. Határja jó termékenységű.

CSATAJ. Tót falu Poson Vármegyében a' felsô járásban, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Német Gurábnak, és Igramnak szomszédságokban, határja három nyomásbéli, 's kiváltképen termékeny, réttyei, 's szôleje is gazdagon termôk, Csandal puszta is van, és Csáde nevezetű álló vize, nevezetes javaihoz képest, az elsô Osztályba számláltatott.

CSATÁLIA. Német falu Bács Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik a' Duna mentében, Baratzkától ½. mértföldnyire, határbéli szántó földgyei középszerűek, 's ha trágyáztatnak, kétszeres búzát, árpát, zabot, és kukoritzát szépen teremnek, gabonáját, melly szükségeken felûl marad, Bajára két órányi földre szokták hordani, homokos útakon az eladásra; itatója tavaszkor, és ôszkor vagyon tóból, melly a' Dunából származik, nyáron pedig, és télben kútakból szoktak itatni, kevés szôlei is vagynak, mellyek gyengébb bort teremnek, tûzre való fát Mohátson szoktak szerezni, harmadik Osztálybéli.

CSATÁR. *Csatáre.* Magyar mezô Város Bihar Vármegyében, földes Ura a' Nagy Várady Püspökség, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Újlaknak szomszédságában, Bihártól ½. mértföldnyire, határja termékeny, bora középszerű, 's a' természetnek egyéb javaival is megáldattatván, elsô Osztálybéli.

CSATÁR. *Alsó Csatár.* Horvát falu Vas Vármegyében, földes Ura Hertzeg Primás, és Kardinális Battyáni Uraság, fekszik Szombathely Városától más fél mértföldnyire, mivel határja néhol soványás, és szoross, a' második Osztályba tétetett.

CSATÁR. *Felsô Csatár.* Horvát falu Vas Vármegyében az elôbbeninek szomszédságában, N. Nárdához közel, mellynek filiája, földes Ura Hertzeg Primás, és Kardinális Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, természetbéli vagyonnyaira nézve

lásd *Bosókot*, mellyhez hasonló, jó tulajdonságaihoz képest, elsô Osztálybéli.

CSATÁR. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura a' Csatári Apatúrság, lakosai katolikusok, fekszik Egerszégtöl egy, és ¼. mértföldnyire, ámbár meglehetôs földgyei, és borai vagynak, de más fogyatkozásai miatt, a' második Osztályba tétetett.

CSATÁR. Magyar falu Veszprém Vármegyében, földes Urai Csúzi, és Rontzy Urak, lakosaï katolikusok, fekszik Veszprémtöl nem meszsze, mellynek filiája. Határja jó termékenységû.

CSATÁR. Szabad puszta Veszprém Vármegyében, földes Urai Gróf Zichy, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik északrol Csetény, délröl pedig Fejér Vármegye felôl, Csúr mellett, mellyhek filiája, napnyugotról Tés, és *Nána* között. Középszerû határja van.

CSATÁR. Szabad puszta Békés Vármegyében.

CSATKA. Magyar falu Veszprém Vármegyében, a' Bakonyban, földes Ura a' Religyiói Kintstár, az elôtt a' Szent Pál Szerzeteseké vólt, fekszik Sárnak szomszédságában. E' helységnek lakosai a' Györi Szent Márton, 's Szent Benedek hegyéröl származván szállottak meg, e' vad erdôs völgyes helyen, hajdan tágas templom, és klastrom épületének leomlott fal maradványi látszatnak, mellyet *Konth Miklós*, Magyar Országnak Palatinussa 1361. esztendôben fundált vala, a' közönséges pusztúlást ez is hamvaiban siratya. Romlása után adózott a' Pápai Paulinus *Conventnek*. 1761dikben ásattatott itt ki; egy nagy fejér márványból faragott siralom kô, mellyen még megismértetek e' metszett betûk: MAGNIF. ACACIUS, de a' munkásoknak gondviseletlensége miatt ketté tört. 139 esztendô is megismértetett rajta; de a' negyedik szám eltsorbúlt, a' kô élén ezek a' szavak állottak: *Rursum circumdabor pelle mea, et in carne mea videbo Deum Salvatorem meum.* — *reposita* a' többit nem lehetett olvasni. Régi halas tavaknak is maradtak némelly jelei. Tsudalkozásra méltó, hogy mintegy nemzeti természetet megváltoztatva jöttek ide hajdan a' Magyarok, kik inkább az egyenes térséget szeretik, mert az élelmekre va-

ló földet is, sok fáradsággal kellett a' hegyes oldalakban sürü erdôböl kiírtani, 's annyi térséget is alig lehete a' ligetes erdôség közt találni, holott hajlékoknak való egyenes helyet találhattak vólna, földgye meglehetôs, legelôje elegendô, réttyei középszerû szénát teremnek, fája épületre, és tüzre bôven, malma helyben, és szomszédságban, szenet is égetnek, és Györben szoktak elárúlni, középszerû vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

CSAUZSA. *vagy Csauza, Kis Csauza, nagy Csauza*, két egy más mellett lévô tót faluk Nyitra Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Chrenótznak szomszédságában, mellynek filiája, Bajmócztól egy mértföldnyire, határja mind a' két falunak közép termékenységû, réttyei jók, mind a' kétféle fája elegendô, legelôje hasonlóképen, malma helyben, piatzozása Privídgyén, de mivel szôlôi nintsenek, földgyeinek a' záporok ártalmasak, harmadik Osztálybéliek.

CSÁVA. *Stob, Stuma.* Német falu Sopron Vármegyében, földes Ura Hertzeg Esterházy Uraság, lakosai katolikusok, 's leg inkább evangelikusok, fekszik Sz. Mártonnak szomszédságában. Sok fazekasok lakják, nevezetes agyagjok lévén a' határban, határja soványas, bora középszerû, vékony tulajdonságaihoz, 's vagyonnyaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

CSAVAJ. *vagy Csavoj.* Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Báró Hellenbach Uraság, fekszik a' hegyek között, Bajmócztól két mértföldnyire, termésbéli vagyonnyaira nézve, lásd *Bellát*, mellyhez hasonló, nevezetes fogyatkozásai miatt, a' harmadik Osztályba tétetett.

CSÁVOLY. Rátz falu Bács Vármegyében, földes Ura a' Kalocsai Érsekség, lakosai katolikusok, fekszik Bajától más fél mértföldnyire, határjában meglehetôs szántó földgyei vagynak, mellyeknek mivelésére négy, és hat marhais szükséges néha, tiszta búzát ritkán terem; mezôjik középszerû szénát termenek, szôlei termékenyek, de selejtes borokkal fizetnek, 's alig lehet fél esztendeig is tartani, nedves esztendôben az itató hely a' falu közepében vagyon; kendert

áztató

áztató vize alkalmatos, ellenben az örlés kedvéért, három órányi földre kell nékiek járni Bajára, második Osztálybéli.

Csávos. Elegyes falu Torontal Vármegyében, földes Ura Endrôdy Uraság, fekszik Csakovának szomszédságában, mellynek filiája, határja jó termékenységû, vagyonnyai külömbfélék.

Czétze. *Alsó Czétze.* Magyar falu Abaúj Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik Hernád vize mellett bal felôl, határja jó termékenységû, fözelékje nevezetes, de mivel elegendô legelôje nintsen, és épületre való fája is szûken van, második Osztálybéli.

Czétze. *Felsö Czétze.* Magyar falu Abaúj Vármegyében, fekszik az elôbbinek szomszédságában, lakosai katolikusok, és reformátusok, nem tekéntvén épületbéli fájának hijánosságát, jó piatzozásáért, és alkalmatos keresetre való módgyokért, 's határbéli földgyének bôv termékenységéhez képest, elsô Osztálybéli.

Czétze. Magyar falu Fejér Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai reformátusok, fekszik Simontornyához nem messze, Tolna Vármegyének határja szélén, nevezetes 1779dik esztendôbéli Gróf Zsigray Uraságnak intézete alatt Bôm nevezetû földmérô által készíttetett erôss víz gáttya, mellynek készítésére Tekintetes Somogy, Tolna, Veszprém, és Fejér Vármegyék adakoztak, és a' Sár vizének hathatós gátot vetettek, 's az Ország úttyát is járhatóva tették ez által; határja termékeny, 's vagyonnyainak középszerû voltokhoz képest, a' második Osztályba tétetett.

Czétzke. Oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura Bôthy Uraság, lakosai egyesültek, fekszik a' Váradi járásban, Sebes Kôrös vize mellett, puszta Újlakkal által ellenben, Alpártól egy jó mértföldnyire. Határja jó termékenységû.

Czégény. Magyar falu Szatmár Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Veres Gyarmathoz nem meszsze, 's ennek filiája. Határjának szántó földgyei mindenféle gabonát termenek, réttyei alkalmatosak, Szatmári piatzozása három mértföldnyire vagyon, legelôje jó, és hasznos, ámbár fája saját erdeiben

ben nintsen, minazáltal az Uraság ád mind tűzre, mind pedig épületre, Szamos vize mossa ugyan határját; de a' szálakkal való kereskedést nem gyakorollyák, a' községnek vagyon nyóltz kaszás alá való réttye, kendert áztató vize saját nintsen, hanem közel szomszédságban, vízi malma pedig egy órányira, essős időkben nehez úton járnak a' piatzozások helyére Szatmárra, holott a' hídón vámot fizetnek; mindazáltal egyéb javaihoz képest, első Osztálybéli.

CZÉGLÉD. Népes magyar mezö Város Pest Vármegyében, földes Ura a' Religyiói Kintstár, az Budai Sz. KLÁRA Szerzetebéli Apátzaké vólt hajdani időtől fogva 1782dik esztendeig, fekszik az Ország úttya mellett, 's Pósta is van benne, Szolnoktól két mértföldnyire, hajdan 3000. Szekélyek telepedtek vala meg itten, a' *Szikámbriai* hadakozás után; de a' kik az után Erdély Országban foglaltak magoknak lakó helyet, mostani lakosai katolikusok, és reformátusok; határbéli földgye termékeny, szőlőjök is, mellyek gyenge bort teremnek, legelője elegendő, fája nintsen, de más szép tulajdonságaihoz képest, első Osztálybéli.

CZÉGLÉD. Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura Szily Uraság, fekszik Német Ládnak szomszédságában, 's ennek filiája, határbéli földgye kiváltképen termékeny, mellyhez képest, noha szőlő hegye nintsen, mindazáltal az első Osztályba tétetett.

CZEKE. *Cekov.* Elegyes tót falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Gróf Klobusiczky Uraság, vagy a' Posoni Sz. Erzsébet' Szerzetebéli Apátzák, lakosai katolikusok, fekszik ¼. órányira Magyar Jesztrebhez, a' Zempléni hegyek tövében, 's a' Minorita Szerzeteseknek is lakó helye vala, termékeny határja hasonló *Barantshoz*, 's nevezetes javaihoz képest, első Osztálybéli.

CZEKEHÁZA. Magyar falu Abaúj Vármegyében, birtokosa Patay Uraság, lakosai reformátusok, és èvangelikusok, fekszik Szántóhoz fél mértföldnyire. Határja közép termékenységű, szőleje helyben, eladásra meglehetős módgya, második Osztálybéli.

CZEKOTZ.

Czekótz. *Czekovce.* Tót falu Hont Vármegyében, Csekótz név alatt.

Czell. Kis Czell nevezetes falu Vas Vármegyében, ez előtt a' Sz. Benedek Szerzetebéli Atyáké vala.

Czella. Elegyes falu Krasso Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara.

Czemendorf. *Czemidorf.* Német falu Sopron Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Fraknótól egy mértföldnyire, határja meglehetős termékenységű 's középszerű külömbféle javaihoz képest, második Osztálybéli.

Czemere. Szabad puszta Sáros Vármegyében, bírja Eperjes Városa, mellytől nem meszsze fekszik.

Czemete. Folyó víz Sáros Vármegyében, ered a' hegyek között, vize tiszta, 's Gölnicz felé foly, Eperjestől mint egy fél mértföldnyire.

Czenk. *Nagy Czenk. Grosz Czinkendorf.* Magyar falu Sopron Vármegyében, földes Ura Gróf Széchényi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sopronytól egy órányira, a' természetnek minden adománnyaival bővelkedik: mellyre nézve, 's a' Városnak szomsédságára nézve is első Osztálybéli. Itt 1787. egy régi fazékat ástak ki a' földből, melly tele vala Római ezüst pénzzel.

Czenk. *Kis Czenk. Klein Czinkendorf.* Magyar, és német falu Sopron Vármegyében, földes Ura Gróf Széchényi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Eszterházához mintegy más fél órányira, Soprohoz közelebb az előbbeni falunak szomszédságában, 's az Uraságnak szép kastélyával, és nevezetes ángoly ízléssel, készült kertyével ékesíttetik. Figyelmetességet érdemel e' kastélyban.

I. Az Uraságnak jeles könyvtárja, melly a' Görög, és Romai nyelven írt *Classicus* Iróknak munkáival, 's ezeknek ritkább, és betsesebb kiadásaival gazdagon fel ékesíttetett; nem külömben azokkal a' könyvekkel, és kézírásoknak gyűjteményével, mellyek Hazánkat, és Erdély Országot illetik. Meg vagynak itten a' nevezetes Herkulánumnak rajzolt képei is, az ezekhez tartozó könyvekkel egyetemben. Külömbféle *Muzeumok*, és útazási festések, 's Galeriák 's a' t.

II. Nevezetes a' földképeknek, (mappa) gyűjteménye, melly mintegy hat ezer darabra megy, 's nagy gon-

dal, megválogatással, és eltaláltt ízléssel szereztettek öszve.

III. Még nevezetezebb a' Magyar, és Erdély Országi mindenféle pénzeknek gyûjteménye, mellynek alig van mássa az Országban.

IV. Az értz, 's más féle köveknek, és fáknak gyûjteménye.

A' mi pedig a' kastélynak belsô ékességeit illeti, mind a' házi eszközöket, mind a' képeket, és azoknak készûletét, a' külsô Országi újjabb, és nevezetesebb ízlés szerént készíttette a' földes Uraság, 's a' figyelmetes útazók itten nem kevés meg elégedest, és gyönyörködtetést érezhetnek. A' palota szobában személtetnek ama halhatatlan emlékezetû két Érsekeknek, úgy mint Gróf Szechényi György Esztergomi, és Gróf Szechényi Pál Kalocsai egy idôbéli Érsekeknek valóságos eltalált képeik, mellyeknek tekintete mély tiszteletre hódíttyák a' nézôt. Le vagynak, egyszer-'smind az elsôvel rajzolva azok a' *Fundátziokis*, mellyeket vele született példás kegyessége szerént tett vala, 's 2,600033. Rfrintra megy. Kitsoda tagadhatná meg az illyen Fô Paptól a' leg lehetôbb tiszteletet! 's nagy nevének örök emlékezetben való szíves fenntartását! Nevezetes Fô Úr vala a' megboldogúlt Kalocsai Érsek is; 's ez a' közmondás róla származott: „*Nem vólt ez a' Pál udvarában*" *az az*, nem ért a' Világhoz, nem tud szertartást.

Nevezetes továbbá a' szép ízléssel készûlt ángoly kert, melly mind a' hazabéli, mind pedig kûlsô Országi ritkább, és betsesebb tsemetékkel gazdagon, és szemes intézettel készûltt, 's mindenkor öregbíttetik. Nem kevéssé ékesíti ezt a' benne tsavargósan folyó patak, a' kastély elôtt lévô kertbéli sok költséggel öszve hordatott domb, melly hasonlóképen külömbféle tsemetékkel vagyon bé ültetve; alatta pedig egy tágas, és jeles üreg alkotmány (Grotte) készíttetett. A' kastélyon kivül pedig egész a' fertôig, mintegy $\frac{1}{4}$. órányira tart a' szépen, 's egyenlôen nôtt hársfák között vezetô út, (Allée) melly az egész vidéknek mintegy újjabb elevenséget szolgáltat.

Leg nevezetesebb pedig itten maga a' földes Uraság, Ô Excellentziája; a' kinek a' Haza, a' Nemzeti elômenetel, a' köz jó, a' Tudomá-

dományok, és a' szükölködők olly mélyen szívén fekszenek! 's valóban a' Hazabéli Méltóságok között nagy példákat szolgáltat! mellyeknek elő számlálása elvonna tzélomtol, 's helyettem szóllanak jó tételményei, és azoknak részesei --. Határja jó termékenységű, 's külömbféle vagyonnyainak eladására Sopronban közel jó módgyok lévén a' lakosoknak, elsőOsztálybéli.

CZENTER. *Bolyk Czenter.* Magyar falu Borsod Vármegyében, birtokosa Szepesi Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Sajó Némethinek szomszédságában, 's ennek filiája, Gömör Vármegyének széle felé, termésbéli tulajdonságaira nézve lásd Bolykot, mellyhez hasonlít, mind a' kettő harmadik Osztálybéli.

CZÉRED. Tót falu Nógrád Vármegyében, birtokosa G. Kemény Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Fülektől két mértföldnyire, határja közép termékenységű, vagyonnyai külömbfélék.

CZERNABORA. v. *Fekete tó.* Elegyes falu Torontal Várm., birtokosa Márczibányi Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik napkeletre Homokrévnek, délre Csókásnak szomszédságában, észak felöl pedig határos Birbitzai pusztával. Határja jó, dohánnyal, búzával bővelkedik, Aranga vize foly határján, mellynek csukája, pontya elég van.

CZERNA. Folyó víz a' Banátban melly a' határ, és oláh Ország széle között foly, 's a' Dunával Orsovánál egyesíttetik.

CZERNA. Elegyes falu Torontal Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Mastort, és Klári faluknak szomszédságokban. Határja jó termékenységű.

CZERNINA. *Csernina.* Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Gróf Áspermont Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik Zborovtol ¼. mértföldnyire. Határja köszépszerű.

CZERNINA. *Csernina* név alatt Zemplén Vármegyében.

CZERNOKOV. Irtvány Nyitra Vármegyében.

CZEROVA. Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Urai Bossányi, és G. Aponyi Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik a' fejér hegy alatt, Szenicztől más fél mértföldnyire, mind a' kétféle fája van, sok kaposztát is termesztenek, és eladgyák Selmeczen, piatzozások helyén,

legelője elegendő, réttye első Osztálybéli, de mivel termő földgyeit a' záporok járják, a' második Osztályba tétetett.

CZÉTÉNY. *Kis Czétény, Nagy Czétén.* Két egymáshoz közel lévő faluk Nyitra Vármegyében, birtokos Ura az Esztergomi Érsekség, fekszenek Báb Családhoz közel, Czétény folyó vize mellett, a' mellynek ki áradásától gyakran kárt vallanak, réttyei igen jók, a' Czétényi borok leg nagyobb ditséretet érdemelnek ennek a' környéknek borai között. Meg van benne a' jó bornak mind a' három tulajdonsága: t. i. jó szinű, jó illatú, jó izű kivált ha ó, és régi. Határjok meglehetős termékenységű, fájok mind a' kétféle lévén, a' második Osztályba tétettek.

CZETÉNY. vagy *Czitin.* Egy darab része Nyitra folyó vizének, melly minek előtte eredeti vizével egygyesittetnék, szép Szigetet formál.

CZETUNA. Irtvány Nyitra Vármegyében.

CSÉB. Elegyes falu Bács Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszék Gajdobránák szomszédságában, és ennek filiája, a' Duna mellett, Futaktól két mértföldnyire, szántó földgyei termékenyek, kaszállója meglehetős, erdeje elég, nádgya hasonlóképen, malmai a' határtól egy óránnyira, Duna vize ámbár határjában foly keresztül; de mivel ott hajók nem terheltetnek, semmi hasznot sem okoz a' lakosoknak. Fogyatkozásai, hogy ha valamit a' lakosok eladni akarnak, vagy Újvidékre két mértföldnyire, vagy Bajára tizenkét mértföldnyire kell hordani, legelője helyben nintsen, az ugarokon, 's tallókon kívül, 's keresetre is tsekély módgyok lévén, harmadik Osztálybéli.

CSEB. Elegyes falu Szala Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Szala Szent Györgynek szomszédságában, Lövőtől egy mértföldnyire, Vas Vármegyének szomszédságában, határja középszerű termékenységű, legelője, fája, makkja szükségéhez képest elegendő, a' második Osztályba tétetett.

CSÉB. *Kis Cséb, Male Czbinye, Nagy Cséb, Velke Czbinye.* Két egy más mellet lévő tót faluk Zemplén Vármegyében, földes Urai Gróf Barkóczy, és Keresztes Uraságok, határja mind a' kettőnek termékeny, 's jó gyümöltsös ker-

kertyei vagynak, nagy Csében pedig az Uraságnak szép kastéllya van. Termő földgyei középszerűek, vagyonnyai külömbfélék, mind a' kettő, elsö Osztálybéli.

Cseben, *Csebin.* Elegyes falu Baranya Vármegyében, birtokosa Horváth Uraság, lakosai leg inkább katolikusok, határja jól termő.

Csebin. Elegyes falu Somogy Vármegyében, földes Ura G. Battyáni Uraság, lakosai leg inkább katolikusok, fekszik Mosgónak szomszédságában, mellynek filiája, 's vidékje hozzá hasonlító.

Csebinye. *Alsó Csebinye.* Tót falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Szirmai Uraság, lakosai oroszok, fekszik Horbokhoz nem messze, határja két nyomásbéli, tsupán tavaszit, és rozsot terem, kaszállója meglehetös, legelője elegendő, fája mind a' kétféle, malma helyben, itatója jó, piatzozása Homonnán, melly javaira nézve, harmadik Osztálybéli.

Csebinye. *Felsö Csebinye, és Horbok Csebinye.* Az előbbi helységnek szomszédságában, földes Ura Szirmai Uraság, lakosai tótok, és ó hitűek, fekszenek Homonnától egy mértföldnyire, termésbéli tulajdonságai, és vagyonnyai hasonlók Alsó Csebinyéhez, harmadik Osztálybéliek.

Cseczke. Bihar Vármegyében, földes Ura Böthi Uraság, fekszik Mezö Telegdhez nem meszsze, mellynek filiája, 's határja hozzá hasonlító.

Csécs. *Nagy Csétz.* Magyar falu Abauj Vármegyében, földes Ura Szirmai Uraság, lakosai reformátusok, díszesíti e' falut a' birtokos Uraságnak szép Kastéllya, és Úri kertye; nevezetesíti pedig néhai Csétsi János volt Pataki Professzornak itten lett születése, a' ki nagy tudománnya, és munkái által magát emlékezetessé tette. Ámbár termő földgyei minden harmadik, vagy negyedik esztendőben trágyázást kívánnak; de mivel jó földgye, legelőjének kevés héjjánosságát elfedezi, meszet is égethetnek, 's fája sem meszsze van, piatzozások is közel, Alsó Mettzenzéfen, és Kassán, elsö Osztálybéli.

Csécs. *Kis Csétcs.* (Posa Kis Csécs) Magyar falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Gróf Döry, és Ötvös Uraságok, lakosai reformátusok, fekszik Sajó vize partyán Girintsnek szomszédságában, mellynek filiája,

Megyaszótol két mértföldnyire. Hajdan nevezetes szabadságokkal bírt, és sok lakosai valának. Határja gazdag, réttye, legelője kövér; de néha a' víz áradások károsíttyák, másod. Osztálybéli

CSÉCS. *Nagy Csécs.* Magyar falu Borsod Vármegyében, birtokosai Fáy, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Sajó vize mellett, Sajó Szögednek szomszédságában, Ónodtól fél mértföldnyire, határbéli földgye termékeny, legelője elegendö, K. dézmát nem adnak, malma közel, de mivel fája nints, sem szölö hegye, azon kivül Sajó vize legelöjét gyakran elönti, a' második Osztályba számláltatott.

CSECSAHO. Tót falu Ungvár Vármegyében, földes Ura Gróf Sztáray Uraság, fekszik Nagy Zalatskától, mellynek filiája nem meszsze, 's határja hozzá hasonlító.

CSÉCSE. Magyar falu Nógrád Vármegyében, földes Ura Gyürky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Bujáktól egy, Atsától pedig két mértföldnyire, termékenységeinek tulajdonságaira nézve lásd Alsó Toldot, mellyhez hasonló, földgyének, és borának középszerü voltához képest, második Osztálybéli.

CSÉCSE. Magyar falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Kende Uraság, lakosai reformátusok, fekszik Fejér Gyarmattól mintegy másfél mértföldnyire a' Tisza mellett, határbéli szántó földgyei termékenyek, réttyei jók, piatzozása fél mértföldnyire Tisza Újlakon, és Váriban, itatójok alkalmatos, a' Tisza partyán lévén szálakkal is kereskednek, a' községnek $\frac{1}{4}$. esztendöbéli szabad kortsmaltatása van, malma közel, kendert áztató vize alkalmatos, és a' halászatból jó nyereségek, de szántó földgyeinek egy nyomását, és réttyeit a' víz járja, 's legelöjök is szoross, második Osztálybéli.

CSÉCSO. vagy *Csetsko.* Magyar, és tót falu Ungvár Vármegyében, földes Urai Gröf Sztáray, és Szemere Uraságok, lakosai többnyire reformátusok, fekszik Sobrántztól fél mértföldnyire. Határja középszerü.

CSÉCSÉNY. Magyar falu Györ Vármegyében, földes Ura Zsibrik Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Raba Sz. Mihálynak szomszédságában, 's ennek filiája, Téttöl nem meszsze, Györtöl pedig három mértföldnyire, vagyonnyaira nézve lásd *Abdát*,

dát, mellyhez hasonló, középszerû tulajdonságaihoz képest, második Osztálybéli.

CSECSÉN PÁTONY. a' P. betûben.

CSEDREG. *Csedrek, Cedrika.* Tót falu Ugotsa Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Kökényesd mellett, mellynek filiája, Halmitól fél mértföldnyire. Határjának szántó földgyei két nyomásbéliek, mellyekben mindenféle gabona terem trágyázás nélküs is, legelôje elegendô, makkja, tája hasonlóképen, Halmi Mezô Városban fél órányira piatzozása; de mivel szántó földgyeinek nagy részét Túr vize szokta elönteni, másként is nedvesek lévén, réttyein pedig kevés fû terem, a' második Osztályba tétetett.

CSEFA. Elegyes Mezô Város Bihar Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik Sályihoz nem meszsze, 's ennek filiája, Nagy Váradtól egy mértföldnyire, határjának középszerû vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

CSEFA. vagy *Csefalva.* Magyar falu Posony Vármegyében a' Csalókôzben, birtokosai külömbbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Egyház Gellének szomszédságában, 's ennek filiája, határja jó termékenységû.

CSEGE. Hajdan *Csákvár*, elegyes lakosú falu Szabolts Vármegyében, földes Ura Vay Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Egyekhez nem meszsze, mellynek filiája. A' leg régibb Csáki Nemzettségnek eredetérôl híres hely; Turóczy azt írja felôle, hogy Zabolts Kapitány, kitöl a' Csáky nemzetség származott e' helyen telepedett meg, mellyen Csákvárának elpusztúlt helyén ma Csege látszik; Elôször Szaboltsnak hívatott vala, az után Csákvárnak, míg BÉLÁTOL parantsoltatván a' Magyaroknak közönséges megegyezésekkel szélyel verettetett. E' szomorú esete után falunak változtatták által e' vólt erôsséget, nevét is elváltoztatván, Csegének nevezék. Határbéli szántó földgyei termékenyek, fekvése a' Tisza partyán alkalmatos helyen, a' Posta itt lételen kivül, az útazóknak alkalmatos által járások is készíttetett, a' tisza folyó vizén, második Osztálybéli.

CSEGÔD. *Csegûd.* Falu Bihar Vármegyében.

CSEGÖLD. vagy *Cseglöd.*

Magyar falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Báró Vécsey Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Jánknak szomszédságában, 's ennek filiája, Szatmártól egy jó mértföldnyire, szántó földgyei kövérek réttyei jók, fája, legelője elég, itatója alkalmatos, makkja a' határban, malma helyben, egy negyed rész esztendőbéli kortsmáltatása, 's alkalmatos kendert áztato vize is van: de mivel szántó földgyeit, 's réttyeit is a' víz járja, keresetre sem lévén módgyok, második Osztálybéli.

CSEHE. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Zichy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Felső Szenyéhez nem meszsze, 's ennek filiája, Szala Egerszegtől pedig fél mértföldnyire, határja hegyes völgyes lévén, mivel szőleje sintsen harmadik Osztálybéli.

CSEHI. Magyar falu Baranya Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Siklósi járásban, határja termékeny; de mivel a' mindenkori víz áradásokkal terheltetik, a' harmadik Osztályba tétetett.

CSEHI. *Csuhi.* Elegyes falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Váradi Káptalanbéli Uraság, 's a' Religyiói Kintstár, lakosai katolikusok, és oroszok, fekszik Boldog Szent Mártonhoz nem meszsze, mellynek filiája, Határja középszerű.

CSEHI. Szabad puszta Hont Vármegyében.

CSEHI. Szabad puszta Szala Vármegyében, földes Ura Inkei Uraság, fekszik Nagy Récséhez, mellynek filiája nem meszsze, 's határja hozzá hasonlító.

CSEHI. Magyar falu Heves, és külső Szolnok Vármegyében, földes Urai Benyitzky Uraság, és mások, lakosai katolikusok, fekszik a' Mátrai járásban termésbéli tulajdonságaira nézve, lásd *Bocsot* mellyhez hasonló, némelly fogyatkozásai miatt, a' harmadik Osztályba tétetett.

CSEHI. Elegyes tót falu Komárom Vármegyében, birtokosai Baranyai, és külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és más félék, fekszik Nyitra Vármegyének szomszédságában, Érsek Újvártól két mértföldnyire, Szeméréhez közel, mellynek filiája, határjában réttye, és legelője elegendő, szőlei ellenben harmadik Osztálybéli borokat teremnek, egyéb középsze-

zépszerű vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

CSEHI. Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Cserény vize mellett, Nagy Emőkéhez közel, 's ennek filiája, Nyitrától egy, és ½. mértföldnyire, tűzre, és épületre való fája elég van, szőlö hegyei nagyok, és termékenyek, helyben borait könnyen eladhattya, földgyei, és réttyei első Osztálybéliek, legelője elég, malma alkalmatos, és Nyitrán piatzozása jó, első Osztálybéli.

CSEHI. Magyar falu Somogy Vármegyében, birtokosai Jánkovits Urak, lakosai katolikusok, fekszik Balaton tava mellet, Fonyó hegyétől nem meszsze, Somogyvártól egy mértföldnyire. Határbéli földgye jó, de egy része homokos, szőlő hegye is van, de fája nem lévén, második Osztálybéli.

CSEHI. Elegyes német falu Szala Vármegyében, földes Ura a' Veszprémi Püspökség, lakosai katolikusok, fekszik Somogy Vármegyének határja szélén Kanizsától egy mértföldnyire, határja hegyes, és közép termékenységű lévén, a' harmadik Osztályba tétetett.

CSEHI. Magyar falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Keményes allyai járásban, Mintszenthez nem meszsze, 's ennek filiája, nevezetes vagyonnyai, 's termésbéli tulajdonságaira nézve lásd *Bögetét*, mellyhez hasonló, mind a' kettő első Osztálybéli.

CSEHOVECZ. Horvát falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Althán Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szent Györgytöl nem meszsze, 's ennek filiája, határja kivált termékeny, 's a' természettöl nevezetes tulajdonságokkal megáldatván, első Osztálybéli.

CSEJT. Szabad puszta Békés Vármegyéb., hajdan Vöröseknek birtokokban vala.

CSEJKŐ. *Csejkov.* Tót népes falu Bars Vármegyében, földes Ura a' Besztertze Bányai Püspökség, lakosai katolikusok, fekszik Barstól egy mértföldnyire, határjában mivel minden javai vagynak, földgye termékeny, réttyei jók, legelője elég, szőlei jó borokat teremnek, fája sok, vadászattya nagy, 's nevezetes javaihoz képest, méltán első Osztálybéli.

CSEJTA.

Csejta. *Csaktitze.* Tót Mezô Város Nyitra Vármegyében, birtokos Urai Gróf Erdödy, G. Csáky, G. Forgács Uraságok, lakosai katolikusok, és az Augusztana valláson lévôk, fekszik Vág Újhelytöl egy órányira, hajdani Vára melly távolra esik a' Mezô Várostól: a' hegyek között állott, az erdôségben: most elhagyattatott egészen, 's egyedûl csak az omladozó kôfalai állanak még a' régi Vár helyén. Hajdan két nevezetes gonosztévôknek tömlötze vala, *Svehla* nevezetû tolvajok vezetôjének, és *Bátoriné* hitvesének, a' ki *Fitzkó* nevezetû szolgája által, számos leányokat, rejtekes pintzében megölettetett vala, 's éhség által múlt ki fogságában e' világból, nevezetesek pintzei, határja termékeny, 's fájok nem lévén, ambár csak venyegével tüzelnek; de mivel földgyei és réttyei elsô Osztálybéliek, szölö hegye nagy, és hasznos, jó piatzozásokkal is magokat segíthetik a' lakosok, legelôje elegendô, Országos Vasárjai is vagynak, malma helyben, melly szép tulajdonságaihoz képest, elsô Osztálybéli.

Csek. *Csék.* Szabad puszta Pest Vármegyében, fekszik Buda Örsnek szomszédságában.

Cseke. *Csaka.* Tót falu Bars Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Érsekség, lakosai katolikusok, fekszik Komárom Vármegye szomszédságában, Verebélytöl két mértföldnyire, termésbéli javaira nézve lásd Fûst, mellyhez hasonló lévén, szép tulajdonságaikhoz képest, mind a' kettô elsô Osztálybéli.

Cseke. Szabad puszta Pest Vármegyében, Kosdnak filiája, 's kápolnája van.

Cseke. Magyar falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Kende Uraság, és mások, fekszik a' Tisza mellett, Fejér Gyarmattól más fél mértföldnyire 's ennek filiája. Szántó földgye termékeny, réttye hasznos szénát terem, melly kétszer kaszáltatik, piatzozása Beregszászon, és Váriban, legelôje elegendô, és alkalmatos, itatója jó, fája mind a' kétféle, némellyeknek külsô gyümöltsös kertyeik is vagynak, a' Tísza vizén szálakkal kereskednek, $\frac{1}{4}$. esztendôbéli kortsmaltatása vagyon, kendert aztatni való vize elegendô, malma határjában; de szántó földgyeit a' víz elszokta önteni, és réttyeit is elboríttya néha, mind az által

tal nevezetes vagyonnyaihoz képest, első Osztálybéli.

CSEKE. *Drák Cseke, Cseka.* Elegyes lakosú faluk Bihar Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, határjainak középszerű termésbéli tulajdonságaikhoz képest, második Osztálybéliek.

CSEKE. *Csöaka.* Német falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Német Kereszteshez nem meszsze, 's ennek filiája, határja közép termékenységű, erdeje elegendő, és a' szomszéd Vashegyi szőlö hegyben jó módgya a' pénz keresetre, egyéb középszerű vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

CSEKE. *Czeke. Czekov.* Tót falu Zemplén Vármegyében, birtokosai Pilisi, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Nagy Tárkányhoz nem meszsze, 's ennek filiája. Határja néhol homokos, és vizekkel is szorittatik, fája szűken, harmadik Osztálybéli.

CSEKEFA. Magyar falu Vas Vármegyében, földes Urai Gróf Szapáry, és Gróf Battyáni Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik hegyek között Mor vize mellett, termésbéli tulajdonságaira nézve lásd *Bokrányt*, mellyhez néminémüképen hasonlit, harmadik Osztálybéli.

CSEKEJ. *Csakojovtze.* Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokosa a' Nyitrai Plebánia, lakosai katolikusok, fekszik Egerszeghez közel, 's ennek filiája, Nyitrától pedig egy és ¼. mértföldnyire, ambár határbéli földgye, és réttye első Osztálybéli, legelője is elegendő, malma az, melly Csábnak, de mivel fája, és szőlö hegye nintsen, a' második Osztályba tétetett.

CSEKLE. *Cseklye. Cseka.* Elegyes oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai leginkább ó hitűek; fekszik a' Váradi járásban, határja középszerű.

CSEKLÉSZ. Mezö Város Posony Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, 's innen neveztetik az Uradalom is, mellyhez számos helységek, és pusztak tartoznak, fekszik Ivánka, Horvát Guráb, Magyar Bél, és Sáp helységeknek szomszédságokban, Pozsonhoz kétmértföldnyire. Az egész Házában majd leg szebb vidékje van, 's nagyon ékesíti az

Uraság-

Uraságnak hegy parton épûlt szép kastéllya; mellyben nevezetes könyvtár van, és sok féle drága ékességek, 's jeles ritkaságok is vagynak. Építtette néhai G. Eszterházi József, volt Horvát Országi Bán.

Nevezetesíti Gróf Montekukulinak MDCLXIII. itten helyheztetett Tsászári seregeknek táborozása. Maga a' Mezô Város egy halmon fekszik, 's mind a' Posonyi térség, mind a' Szentzi, 's Királyfalvai mezôk felé igen gyönyörû ki nézetet szolgáltat, kies fekvése van kivált a' Kastélynak, és a' mellette lévô úri jeles ékességû kertnek.

A' halom alatt foly az úgy nevezett *Feketevíz*, (*Schwarzwasser*) melly Szent György Városa mellett fakad a' havasokon: e' víznek fekete a' színe, mivel fekete a' feneke. Bé follya Mátyás földgyének egy részét, 's Hidaskürt mellett a' Dunával egyesûl.

A' Cseklészi Kastélyt alatt a' Fekete víznek bal partján áll egy szép Kápolna: a' túlsó partyán pedig egy Kotton Fábrika, mellyet most a' Posonyi kereskedôk bírnak. E' két épûlet mellet van a' Posonyi Pósta út. Ettôl külömbözik, 's valamivel rövidebb is az Ország úttya: mellyen elkerûlik az útazók a' Cseklészi halmot, 's mezô Várost. Az Ország úttyán, 's a' Fekete víznek bal partyán van a' híd mellett alkalmatos vendégfogadó, 's egynéhány házak is vagynak. Által eránnyában pedig egynéhány esztendôtôl fogva igen foganatos elômenetellel fôzettetett ki a' salétrom. Határja kiváltképen termékeny, fája elég van, réttye, legelôje jó, piatza hasznos, 's nevezetes vagyonnyaihoz képest, elsô Osztálybéli.

Csekócz. *Czekovcze*. Elegyes falu Hont Vármegyében, földes Ura a' tudományi Kintstár, fekszik Bozókhoz nem meszsze, 's ennek filiája, határja jó termékenységû, legelôje elegendô, fája mind a' két féle, szôleje ugyan alább való borokat terem, de e' hibát a' szôlöknek nagysága elfedezi, azon felül Karponán szomszédságában, ekével, kaszával, 's szôlö munkával is jó modgyok a' pénz keresetre, elsô Osztálybéli.

Csekút. Elegyes lakosú falu Veszprém Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Ajkától nem meszsze, 's Halinkának filiája, Devetser-

vetsertöl ¼. mértföldnyire, termésbéli tulajdonságaira nézve lásd *Ajka* falujàt, mellyhez hasonlít; középszerû vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

CSELE. *Cselye.* vagy *Cselepataka.* Folyó víz Baranya Vármegyében, ered Csele falu pusztájában, a' honnan kivált essös időkben nagy zuhogással foly le, agyagos arkában, Karassóhoz hasonlatos, noha szorossabb alló vizeket formál, mint hogy ki tsapásaival gyakorta elboríttya folyása mellett lévö vidékjeit. Szükséges volt által járásra hídat készíteni az Ország úttyában, melly Mohácstól Tolna felé vezet a' Duna mentében; száraz esztendöben pedig annyira ki apad a' vize e' folyónak, hogy hídra sintsen szüksége az útasnak; sokszor pedig el annyira ki szárad, hogy száraz lábbal is, keresztül lehet öblén járni a' mint történt MDCCXXVI. esztendöben, *Augustus* havában, annyira ki száradván, hogy hanem ha hídja mutatta volna vizének szokott folyását, nehéz lett volna tsak azt is el hinni, hogy valaha ottan fólyó víz lett volna. A' Csele vizén lévö hídon akkart akkor LAJOS szerentsétlen Király, keresztül szaladni, midön észre nem vévén annak elrontatását, annak iszapos árkában elsüllyede!

CSELEJ. Magyar, és tót falu Zemplén Vármegyében, birtokosa Kolosy Uraság, lakosai többnyire katolikusok, fekszik közel Egres faluhoz, Terebeshez pedig fél mértföldnyire, délre erdös helyen, földgye jó termékenységü, ha jól miveltetik, és trágyáztatik, egy patakotskája is van, malma helyben, szép termö réttyei kövérek, elsö Osztálybéli.

CSELÉNY. Erdökböl, és kaszállokból álló szabad puszta Gömör Vármegyében, földes Ura Tornallyai Uraság, két és ½. óráig tartó Ország út van keresztül rajta ki vágva, nagy elterjedése miatt erdö tengernek neveztetik. Régenten helység is lehetett itten, mivel hajdani Templomának omladékjai szemléltetnek.

CSELJÉN. Szabad majorság Zólyom Vármegyében, földes Ura Libet Bánya Városa, mellyhez nem meszsze fekszik.

CSELESZTÖ. *Kledern.* Csölösztö név alatt.

CSELÖ HÁZA Szabad puszta Heves Vármegyében.

CSELÖK.

Cselők. vagy *Cselőte*. Szabad puszta Pest Vármegyében, a' Vátzi Püspökségé, 's nevezetes majorsága van.

Cselko Lehota. Az L. betűben.

Cselfalva. *Csalovce*. Tót falu Sáros Vármegyében, birtokosai *Czimerman* Urak, lakosai katolikusok, többen evangelikusok, fekszik Posfalvának szomszédságában, 's ennek filiája, Girált, és Tultsik között. Határja mindenféle gabonát bőven terem, réttyeit néha a' víz elönti ugyan, mindazáltal mindenkor kétszer kaszáltatik, legelője is elegendő, mivel pedig erdeje nintsen, a' második Osztályba tétetett.

Celle. *Alsó Cselle*. *Csölle* nevezet alatt.

Csem. Szabad puszta Komárom Vármegyében.

Csem. *Sandof*. Német falu Vas Vármegyében, földes Ura Hertzeg Battyáni Uraság, fekszik Szalonakhoz egy, és $\frac{3}{4}$. mértföldnyire, termésbéli tulajdonságaira nézve lásd *Bosokot* mellyhez hasonló, nevezetes vagyonnyaihoz képest, elsö Osztálybéli.

Csema. Szabad puszta Esztergom Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Káptalanbéli Uraság, Templom, és Vendégfogadó is van itten, fekszik Bajnához nem meszsze.

Csemes. Német *Csemes*, *deutsch Sansendorf*, német falu Vas Vármegyében, birtokosai külömbbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Szombathelytöl két mértföldnyire, termésbéli tulajdonságaira nézve lásd *Alsó Slaviczát*, mind a' kettő második Osztálybéli.

Csemernye. Tót falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Gróf Barkóczy Uraság, fekszik Toplán vize mellett, Homonnával által ellenben, lakosai katolikusok, határja ha szorgalmatosan miveltetik jó termékenységű, vagyonnyai középszerűek, második Osztálybéli.

Csemernye. *Mark Csemernye*. Tót falu Zemplén Vármegyében, földes Urai Gróf Sztáray, és Okolitsányi Uraságok, fekszik Örmezőnek szomszédságában, mellynek filiája, lakosai katolikusok, tulajdonságaira nézve lásd *Lesznát*, mellyhez hasonló, mind a' kettő második Osztálybéli.

Csemes. *Radván Csemes*, és *Taros Csemes*, két egymáshoz

máshoz épült faluk, az elôbbinek szomszédságában Vas Vármegyében, lakosai horvátok, és a' Rohonczi Uradalomhoz tartoznak, azokon kivül némelly itt lakó Nemes Urak is birtokosai. Határja közép termékenységû.

CSEMETE. *Nagy, és Kis Csemete.* Két elegyes faluk Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Nádasdy, és más Nemes Urak, lakosai katolikusok, fekszenek Köszöghöz egy kis mértföldnyire, Nagy Pösének szomszédságában. Határjai közép termékenységûek, erdôje is van, legelôjök tágas, vagyonnyaiknak eladására jó módgyok van, második Osztálybéliek.

* CSEMICZE. Elegyes falu Kis Hont Vármegyében, jó legelôjén kivûl fája elég, földgye termékeny, réttyei jók, nevezetes termésbéli tulajdonságaiért, az elsô Osztályba tétettetett.

CSEMICZE. Tót falu Liptó Vármegyében, földes Ura Csemniczky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Vág vize mellett, Motkó Szent Keresztnek szomszédságában, mellynek filiája, szép vidékje van, 's majd leg szebb térsége a' Vármegyének, határja közép termékenységû, vagyonnyai külömbfélék, második Osztálybéli.

CSEMPESZ. Elegyes magyar falu Vas Vármegyében, birtokosai Rosti, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik a' Sárvári járásban, Runthoz nem meszsze, 's ennek filiája, határja termékeny, 's középszerû vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

CSENÁLAS. Két oláh faluk Bihar Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai ó hitûek, fekszenek az Érmellyeki kerûletben. Határjaik gazdagok.

CSENEJ. Elegyes Banátbéli falu Torontal Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik az Új Pétsi járásban, Dinnyéshez nem meszsze. Határja gazdag, vagyonnyai külömbfélék.

CSENCSITZ. *Csencsitze, Zuckendorf.* Német, és tót falu Szepes Vármegyében, birtokosa Mertz Uraság, fekszik Csötörtök Falvának szomszédságában, ámbár határjának három negyed része bô termékenységû, legelôje is elegendô, de mivel határjának egy negyed része soványos, és fája is szû-

ken

ken van, a' második Osztályba tétettetett.

CSENETE. Magyar falu Abaúj Vármegyében, földes Ura Fáy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Csereháti járásban, *Kétyi* falunak, Papi, és Lyuba pusztáknak szomszédságokban, határja termékeny, de minden harmadik esztendőben a' trágyáztatást megkívánnya, szőleje nem nevezetes, piatzozása távol esik, legelője szoross, mellyekhez képest, a' második Osztályba tétetett.

CSENGER. Magyar mezö Város Szatmár Vármegyében, hajdan Vára is vólt; földes Ura Gróf Károlyi Uraság, fekszik Szatmárhoz mintegy más fél mértföldnyire, lakosai reformátusok. Három nyomásbéli szántó földgyei száraz időben termékenyek, réttye is jó szénát terem, ha a' víz nem hátráltattya, piatzozása Szatmáron, és Nagy Károlyban, itatója mindenkor elegendő, Királyi dézmát nem adnak, malma helyben, nádgya is terem, sok dohányt termesztenek, és jó haszon vétele nyerekednek vele; fogyatkozása, hogy szántó földgyeinek két harmad részét a' víz néha elönti, legelőjit is a' nagy áradások' szokták szorítani néha, mindazáltal elsö Osztálybéli.

CSEGER ÚJFALU. Magyar helység, az előbbeni Városnak szomszédságában.

CSENGERHÁZA. Szabad puszta Nógrad Vármegyében, földes Ura Szent Iványi Uraság, fekszik Kis Terenyének szomszédságában.

CSENGÖD. Szabad puszta Pest Vármegyében.

CSENKE. Magyar falu Poson Vármegyében, birtokosai külömbféle Nemes Urak, lakosai katolikusok, fekszik északra Kis Magyarinak szomszédságában, délre Vajas Vatta, és Olgya mellett, határja középszerű, erdője már ritka, legelője szük, második Osztálybéli.

CSENKE. Szabad puszta Esztergom Vármegyében; Musla, és Ebed mellett. Földes Ura az Esztergomi Érsekség, sok ültetményeket', sorfákat, (alleé) fátzány, nevelö tanyát; 's más gyönyörü vadászatra való, (*Lustjagd*) intézeteket tétet itten Fö Mélt. Hertzeg Primás Battyáni Jósef, a' ki ennek a' helységnek leg elsö ékesítője. 1795dikben gyönyörködtetö múlatságokat szerzett vala itt az említett H. Primás Úr, a' kevéssel az előtt Magyar Országba jött

Királyi

Királyi Fô Hertzeg-Józsefnek, és a' vele lévô Méltóságoknak tellyes megelégedésekre.

CSENKEFA. *vagy Csenkeszfa.* Magyar elegyes falu Poson Vármegyében, birtokosai több Nemes Urak, lakosai katolikusok, fekszik a' Csalóközben, Podafa, és Hegy Ethe közt igen közel, Szerdahelytöl mintegy fél mértföldnyire, határja egy nyomásbéli, 's tiszta búzát, és rozsot terem, erdôje nintsen, réttye szûken, piatza Szerdahelyen, második Osztálybéli.

CSENNE. Szabad puszta Trentsén Vármegyében.

CSENTE. Szabad puszta Poson Vármegyében.

CSENTE. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Alsó Lendvának szomszédságában, 's ennek filiája, meglehetôs termékenységû határja van, szôlô hegye is középszerû, eladásra más helységekben jó módgya, második Osztálybéli.

CSENTÔFA. Magyar falu Poson Vármegyében a' Csalóközben, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, Fô Ispánysághoz tartozik, lakosai katolikusok, fekszik Csefalva mellett, Vajkától fél mértföldnyire, határja meglehetôs termékenységû, de tsak egy nyomásbéli, tiszta búzát, és rozsot terem, réttye, erdôje, 's legelôje is szûken, piatza Samarján, harmadik Osztálybéli.

CSENYE. Magyar elegyes falu Vas Vármegyében, földes Úra a' Genevai közönséges Társaság, vagy Hertzeg Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sárvártol ¼. mértföldnyire, határbéli földgye termékeny, réttye elegendô, legelôje, fája is van, ámbár határját néha a' víz áradás járja, de e' fogyatkozását, réttyeinek jó volta elfedezi, elsô Osztálybéli.

CSÉP. Elegyes német, és rátz falu Pest Vármegyében, földes Aszszonya, Felséges Királyi Hertzeg Aszszony Krisztina, lakosai katolikusok, fekszik Sziget Új falunak szomszédságában, 's filiája, a' Rátzkevi Uradalomhoz tartozik, termésbéli vagyonnyaira nézve lásd *Beset*, mellyhez hasonlít, nevezetes fogyatkozásaiért, 's mint hogy Duna vize elszokta önteni határját, harmadik Osztálybéli.

CSÉP. Szabad puszta Komárom Vármegyében, birtoko-

tokosai külömbféle Urak, fekszik Császárnak szomszédságában.

CSEPA. Magyar falu Heves Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik a' Tisza mellyéki járásban, a' Vátzi Püspöki Megyében, határja középszerű.

CSEPA. Elegyes falu Temes Vármegyében, fekszik nem meszsze Csakvártol, és Temesvárhoz más fél mértföldnyire: jó határja van.

CSÉPÁNY. Magyar falu Borsod Vármegyében, birtokosai Beretky Urak, és mások, lakosai elegyesek, fekszik a' Szent Péteri járásban, Arlónak szomszédságában, 's ennek filiája, fája épületre, és tűzre ingyen, malma közel, de mivel szántó földgye soványos, legelője nem elég, szőlő hegye nintsen, piatzozása is távol lévén, harmadik Osztálybéli.

CSEPÁNFALVA. *Stefansdorf, Stepanovce.* Elegyes tót falu Szepes Vármegyében, földes Ura Márjásy Uraság, a' kinek épületével díszesíttetik, lakosai katolikusok, fekszik Márkus Falvának szomszédságában, 's ennek filiája, Iglótól fél mértföldnyire. Határja meglehetős, eladásra jó módgya van.

CSEPCSÉNY. *Kis Csepcsény.* Tót falu Túrótz Vármegyében, földes Urai Csepcsányi Urak, lakosai katolikusok, feksaik Szent Mihályhoz közel, mellynek filiája, Iványtól sem meszsze, 's Jezernitze patakja hasíttya, melly kedves ízű halakkal, bővségesen kedveskedik lakosainak. Határja jó termékenységű, vagyonnyai külömbfélék.

CSEPCSÉNY. *Nagy Csepcsény.* Tót falu Túrótz Vármegyében, az előbbinek szomszédságában, birtokosai *Csepcsány, és Vladár* Urak, lakosai katolikusok, határja középszerűnél jobb.

CSEPE. Magyar, és tót falu Ugotsa Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai oroszok, és reformátusok, fekszik az Ország úttyában, Királyházához nem meszsze. Határjá középszerű, vagyonnyai meglehetősek.

CSEPELY. Magyar falu Baranya Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Siklósi járásban, határjának egy része Dráva áradásának vesztegetése alatt fekszik, más része pedig bő termékeny-

mékenységû, második Osztálybéli.

Csepely. Sziget Pest Vármegyében, nevezetesíti e' Duna által formalt szigetet, Árpád Magyarok hajdani Vezérjének, itt lett megállapodásakor *Sepel* nevû emberre bizott lovának kipányvázztatása, melly idôtôl olta viseli a' *Csepely* nevezetet. E' vala hajdan az a' nevezetes hely, melly a' Magyar Királynéknak házassági ajándékba adattatott. Hertzeg Eugeniusnak birtokában lévén, nagy költséggel ékesítette, mind épületek által, mind pedig külsô Országi birkejuhoknak ide lett szállíttásával, és a' gazdasághoz tartozó, 's gyönyörködtetô más szükséges dolgoknak szaporításával is. Régi kôfalak maradványai is szemléltetnek itten, mellyet némellyek Árpád épületének állítanak.

Csepely. Német, és rátz falu Pest Vármegyében, Csepely Szigetében, földes Aszszonya, Felséges Királyi Hertzeg Aszszony Krisztina, lakosai katolikusok, fekszik Sziget Szent Miklóshoz ½. órányira, Pestöl egy kis mértföldnyire. Nevezetes Szentegyházai valának, melly omladozott templomai között egy szépen felépíttetett; szôleje elsô Osztálybéli, valami kevés fûzesse van, 's jövedelme trágyából is, mellyet a' Budaiaknak hordanak; legelôje van, földgyének némelly része jó termékenységû; de mivel földgyeit a' víz járja, és homokos is, a' második Osztályba tétettetett.

Csepely. Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura a' Vesprémi Püspökség, lakosai katolikusok, fekszik Koppantól más fél mértföldnyire, határjában fája elegendô, legelôje, szôleje hasonlóképen; de mivel földgyének fele homokos, a' második Osztályba számláltatott.

Csepely. Magyar falu Ungvár Vármegyében, földes Urai különbféle Urak, lakosai elegyesek, fekszik nem meszsze Latortza vizétöl, Kaposhoz ¼. mértföldnyire. Határja középszerû.

Csepely. Szabad puszta Veszprém Vármegyében, földes Ura Gróf Zichy Uraság, fekszik Nagy Vásonynak szomszédságában, 's ennek filiája.

Csepes. Szabad puszta Hont Vármegyében, birtokosa Boros Uraság, fekszik Felsô Zsember mellett, mellynek filiája.

CSEPRÉS. Tót falu Sáros Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik a' Sárosi járásban. Határja mindenféle gabonát alkalmasint terem, réttye kétszer kaszáltatik, piatzozása közel, de mivel az erdejére nézve fogyatkozást szenyved, második Osztálybéli.

CSEPREG. *Sapring.* Magyar mezô Város Sopron Vármegyében, földes Ura Gróf Jankovich Uraság, és némelly Nemes Urak, lakosai többnyire katolikusok, fekszik Raptza vize mellett, nevezetes, és virágzó Város vala, Gróf Nádasdi Tamás, és Ferentz nagy Vezérek idejekben, mind jeles épületteyeiért, mind pedig a' tudományi virágzásért, szép akkori oskolaján kivûl, könyv nyomtató ház is vala benne, mellyben külömbféle hasznos könyvek nyomtattattak, a' Magyarhazafiaknak hasznokra. Itt tette közönségessé *Szilvester János P.* a' Magyar Új testamentomot 1541dik esztendôben, Gróf Nádasdi Tamásnak költségével, Letenyei István pedig vólt Csepregi Predikátor Hutter Leonhárdnak elmélkedéseit a' hitnek ágazatairol 1635dik esztendôben. Doctor *Veszprémi* Úrnak tudosítása szerént pedig itt jött ki a' leg elsô MAGYAR GRAMATIKA 1539dik 14dik Jun. e' tzím alatt; *Grammatica hungaro latina, in usum puerorum recens scripta. Joanne Silvestro Pannonio Auctore, Neanesi.* Szerentsétlenûl elégett vala mind a' Vár, mind pedig a' Város 1776. esztendôben, elsô Aprilisben, melly alkalmatossággal 25 lelkek, 's nevezetesen egy Tisztartóné két gyermekeivel a' második emeletben szerentsétlenûl meghaláloztak. Püspöki lakó hely is vala. Valamint hajdani birtokos Urai gondoskodtak a' Városnak elômenetelérôl, 's bóldogúlásáról; úgy most is naprol napra öregbûl, 's díszesíttetik; határja kiváltképen termékeny, bora jó, fája elég, legelôje hasznos, 's nevezetes tulajdonságaihoz képest, elsô Ostálybéli.

CSEPTA. *vagy Csepsza.* Elegyes falu Torontal Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik az Új Pétsi járásban, Maczedoniától nem meszsze, Temesvárhoz egy, és ¼. mértföldnyire. Határja gazdag termésû.

CSER. Magyar falu Sopron Vármegyében, földes Ura Gróf Szécsényi Uraság, lakosai

kosai katolikusok, fekszik Csepregtöl más fél mértföldnyire, határja középszerû termékenységû; vagyonnyai meglehetôsek, második Osztálybéli.

Cserapai. *Kis Cserapaj, nagy Cserapaj.* Két szabad puszták a' Banátban, fekszenek Nagy Becskerektöl, és Pantsovától más fél mértföldnyire.

Cserdi. Elegyes falu Baranya Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Matsek hegyénél, Pécstöl más fél mértföldnyire, határja jó termékenységû, mint *Boda*, 's a' természetnek sok javaival megáldattatván, elsô Osztálybéli.

Cserecseny. *Cserentsa.* Tót falu Kis Hont Vármegyében, földes Ura Lusinszky Uraság, lakosai evangelikusok, fekszik Rima Szombattól nem meszsze, fazekakat, és abrontsokat készítenek lakosai, 's egész *Ketskemétig*, *Czéglédig* lehordgyák eladásra, tûzre való fája elegendô, de épületre 's alkalmatos, nagyobb gerendáknak valók nintsen, határbéli földgye termékeny, és síkos, 's könnyen miveltetik, piatzozása Rima Szombatban, nevezetes tulajdonságaira nézve, az elsô Osztályba tétetett.

Cseredi. *vagy Czered.* Termésbéli vagyonnyaira Alsó Ludányhoz hasonló, második Osztálybéli. *Czered* név alatt.

Cserejócz. *Cserejovczę, Cserejuczi.* Tót falu Bereg Vármegyében, birtokosa Jó Uraság, lakosai görög katolikusok, fekszik a' Kászonyi járásban, Klatsanohoz ¼. órányira, határja rész szerént dombos, 's leg inkább zabot terem, legelôje van, mind 'a' kétféle fája elég, piatza Munkátson fél órányira, de mivel az egész határja soványas, harmadik Osztálybéli.

Cserekóz. *Cserkóz.* Szabad puszta Heves Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, fekszik Sarudnak szomszédságában.

Cserenfa. Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Szigeti járásban, Szent Balás mellett, mellynek filiája, ámbár legelôje, fája, makkja, réttye, szôlô hegye van, de mivel földgyei hegyeken vannak, 's nehezebben miveltetnek, soványosok lévén, 's a' záporok is gyakran el-

hordgyák földgyeit, harmadik Osztálybéli.

CSERENŐ. Szabad puszta Zemplén Vármegyében.

CSERENYSÓCZ. *Cserenesovetz*. Magyar, és tót falu Szala Vármegyében, földes Ura Csáky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Turnitska mellett, 's ennek filiája, vagyonnyaira nézve lásd *Gummiliczát*, mellyhez hasonló, nevezetes termékenységéhez, 's vagyonnyaihoz képest, első Osztálybéli.

CSETENY. *Cserén*. Kis falu Zólyom Vármegyében, fekszik Felső Mitsinye mellett.

CSERENYE. *Cserenány*. Elegyes lakosú falu Bars Vármegyében, földes Ura Báró Hunyadi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Nyitra Vármegyének szélénél, Király helytöl három, és ¼. mértföldnyire, határbéli földgye termékeny, erdeje makk termő, fája tűzre, és épületre elég, erdejéből holmi szerszámot készítenek lakosai, mind szükségekre, mind pedig keresetre, legelője elegendő, úgy a' marháknak, mint juhaiknak, és ketskeiknek; szomszéd helyei *Oszlany, és Privigye*, holott a' hétí Vásárokon jó módgyok az eladásra, és a' keresetre. Nagy komlós, és kaposztás kertyeik is vagynak, nem külömben jó gyümöltsöseik, malma helyben, szőlő hegye ugyan nints, de egyéb említett javai e' fogyatkozását helyre hozván, az első Osztályba tétetett.

CSEREPES KENÉSZ. Szabólts Vármegyében, a' K. betűben.

CSEREOVCZE. Tót falu Túrótz Vármegyében, birtokosa Királyi Körmöcz Bánya Városa, lakosai katolikusok, fekszik a' Zólyomi útban, Hermancz hegye alatt, Mosócztol ¼. mértföldnyire. Határja meglehetős.

CSEREPVÁR. Régi omladozott Vár Borsod Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, nevezete eredetét vette Cserép Magyar szótol; fekszik hegy oldalak hanyatlásán Egertöl két kis mértföldnyire, fekvése kies, és alkalmatos lévén, gyakran oltalom vala a' Törökök kegyetlenségeik ellen; míg végre általok megvétettetvén az Egri Vár, mint a' körűl belől lévő Váraknak kúltsa Cserép Vára is birtokokban jutott, 's elomladozván többé meg sem erősíttetett.

CSERÉPALLYA. vagy *Cserepvárallya.* Magyar falu Borsod Vármegyében, az elôbbi leírtt Vár alatt, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, mivel az Uraság nékiek a' Tardi határban adott földeket, és réteket, második Osztályba számláltatott, szántó földgyeik középszerûek, fájok tûzre, és épületre ingyen, legelôjök elegendô, szôlô hegyeik is középszerû borokat teremnek, Királyi dézmát nem adnak: fogyatkozások, hogy a' malom meszsze vagyon tôlök, második Osztálybéli.

CSERÉPFALVA. Magyar falu Borsod Vármegyében, földes Ura az Egri Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik az elôbbi helységnek szomszédságában, Egri piatzozástol, egy, és fél mértföldnyire, Miskólczitol pedig három mértföldnyire, vagyon legelôje elegendô, fája tûzre, és épületre ingyen, szôlô hegyei tágasak, és termékenyek, Királyi dézmát nem adnak, essôs idôben malma helyben, szárazságban pedig Zsércen, szántó földgyeinek mivoltokhoz képest, második Osztálybéli.

CSERESE. *Bistra Cserese.* Elegyes falu a' Banátban, Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik Bisztra mellett, Erdély Országnak szélén, Karansebestöl egy, és $\frac{1}{4}$. mértföldnyire.

CSERESE. *Temes Cserese.* Középszerû Banátbéli falu Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik Temes vize mellett, Lugostól három mértföldnyire. Határja középszerû.

CSERETEMES. Oláh falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara.

CSEREZE. Elegyes falu Bihar Vármegyében, fekszik Széplaknak szomszédságában.

CSERI. Tót falu Hont Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Litavához nem meszsze, mellynek filiája. Határbéli legelôje alkalmatosan elég, fája mind a' kétféle, de mivel szôlô hegye nintsen; 's hegyen fekszik a' helység, az itatásban fogyatkozása vagyon, és földgye is soványos lévén, harmadik Osztálybéli.

CSERKÚT. Magyar falu Baranya Vármegyében, földes Ura a' Pétsi Káptalanbéli Uraság,

ság, lakosai katolikusok, fekszik a' Pétsi járásban, termésbéli jó tulajdonságaira nézve lásd *Bakonyát*, mellyhez hasonlít, nevezetes vagyonnyaihoz képest, mind a' kettő első Osztálybéli.

CSERLYAS. Szabad puszta Bars Vármegyében.

CSERLENO. Tót falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik Ignitz, és Kajdanóhoz fél órányira, határja lapályos helyen fekszik, 's jó kukoritzát terem, szántó földgyei néhol tsekélyesek, halászattya hasznos, legelője néha szoross, mivel az árvíz rongállya, piatza Munkátson, más fél órányira, harmadik Osztálybéli.

CSERMELY. Folyó víz Abaúj Vármegyében, ered hegyek között, és minekutánna Kassa Városán keresztül folyt, kettős árkában, Hernád vizével egyesíttetik.

CSERMÉND. *Csermányi.* Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokosai Bazsó, 's Péterfy Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik halmon Nagy Tapoltsántól egy mértföldnyire; vagyon ugyan szőleje is, és legelője elegendő, földgye első Osztálybéli, piatzozása, malma mint *Bodóknak*; de mivel tsekély tűzi fája lévén, tsak venyegével tüzelnek, és réttyei második Osztálybéliek, ugyan a' második Osztálybá számláltatott.

CSERMNO. Tót falu Liptó Vármegyében, földes Ura Okolitsányi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Motkó Szent Kereszt mellett, 's ennek filiája.

CSERMŐ. Oláh falu Arad Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitűek, fekszik Borosjenőtől egy, és $\frac{1}{4}$. mértföldnyire. Határja jó termékenységű, szabad fája, és makkja, egyedűl az a' fogyatkozása, hogy néha a' víz elönti határjának némelly részét, melly ok miatt, a' második Osztályba tétetett.

CSERNA. *vagy Cserna.* Elegyes falu a' Bánátban, Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik Keverestől $\frac{1}{4}$. mértföldnyire, lakosai marhákkal, és fagygyúval kereskednek, határja termékeny.

CSERNA. *Kis Cserna.* Tót falu Trentsén Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik a' Lietavai Uradalomban, Bodinához $\frac{1}{4}$. mértföldnyire dél felé, hegyes helység, és so-

vány

vány földgye van, más javai ugyan vannak, de mivel felemeltebb helyen fekszik, 's határjának nehéz mivelése van, 's harmadik Osztálybéli.

CSERNA. *Nagy Cserna.* Tót falu Trentsén Vármegyében, az elôbbeninek szomszédságában, birtokosai Fridválszky, és más Urak, lakosai katolikusok, határja termékeny, de mivel földgye sikeres, réttye sem olly igen hasznos, a' második Osztályba tétettetett.

CHERUBIN CSERNA. *Cherubinova Cserna.* Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Marsovszky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik az elôbbieknek szomszédságokban, határbéli földgyei középszerû termékenységgel bírnak, mellyhez képest, a' második Osztályba tétetett.

CSERNAHÓ. Magyar falu Zemplén Vármegyében, földes Ura a' Királyi Fiskus, lakosai többnyire reformátusok, fekszik a' Zemplén járásban, Nagy, és Kis Bárihoz igen közel, Czekeházának szomszédságában, határja három nyomásbéli, 's ha trágyáztatik, búzát is jót terem; szénája jó, legelôje szoross, malma helyben, mind a' kétféle fája elegendô, meglehetôs szôleje, kortsmája, itatója alkalmatos, eladásra is jó módgya Újhelyben, holott kapával is kereshet, sôt othon, és a' szomszéd szôlôkben is, mivel határja nem igen termékeny, és legelôje sintsen elegendô, a' második Osztályba tétetett.

CSERNE. Tót falu Trentsén Vármegyében, Lengyel Országnak szélén, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szkalikhoz nem meszsze, 's ennek filiája, Kis Útza Újhelytöl mintegy két, és $\frac{1}{4}$. mértföldnyire. Határja középszerû.

CSERNEBISZTRA. Elegyes falu a' Banátban.

CSERNECZ. *Nagy Csernecz.* Tót falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Nádasdy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Felsô Szenye mellett, lapályos helyen, földgye termékeny, réttye jó, legelôje, fája elegendô, eladásra jó alkalmatossága Stájer Országnak szomszédságában lévén, szôleji jó bort termenek, elsô Osztálybéli.

CSERNETZ. *Mura Csernetz.* Tót falu Vas Vármegyében, földes Urai Gróf Battyáni, és Gróf Szapáry Uraságok, lakosai

kosai katolikusok, fekszik Murai Szombathoz nem messze, mellynek filiája, Mór vize mellett hegyek között; határja közép termékenységû, de eladásra jó módgyok van.

CSERNED. Szabad puszta Tolna Vármegyében, földes Ura Gróf Aponyi Uraság, fekszik Högyésznek szomszédságában.

CSERNECZ. *Kis Csernecz.* Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Felsô Szenyének szomszédságában, 's ennek filiája, az Alsó Lendvai Uradalomban, földgyesovány, más javai sintsenek, és így harmadik Osztálybéli.

CSERNEFÖLDE. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik az Alsó Lendvai Uradalomban, Felsô Szenyéhez nem meszsze, mellynek filiája, 's hozzá hasonlító határja van.

CSERNELY. Magyar falu Borsod Vármegyében, birtokosai Sturmány, és több Urak, lakosai katolikusok, fekszik Dédestöl két mértföldnyire, fája ugyan tûzre, és épületre, 's hutája is van, de szántó földgyei soványok, legelôje nem elegendô, piatzozása tavól, és malma hasonlóképen helyben nem lévén, harmadik Osztálybéli.

CSERNELHÁZA. Magyar falu Sopron Vármegyében, birtokosa Csernely Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Reptze vize mellett, Szent Györgyel által ellenben, Nemeskértöl más fél mértföldnyire, díszesítették az Uraságnak kastéllyával, és szép rendben lévô majorságával, Spanyol Országi juhok is találtatnak itten, határja középszerû termékenységû, vagyonnyai külömbfélék, második Osztálybéli.

CSERNELÓCZ. *Tót falu* Vas Vármegyében, földes Urai Gróf Szapáry, és Gróf Battyáni Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik hegyek között Murai Szombathoz nem meszsze, mellynek filiája, termésbéli tulajdonságaira, 's vagyonnyaira nézve, hasonló *Csernetzhez*, elsô Osztálybéli.

CSERNETHÁZA. Elegyes oláh, és rátz falu a' Banátban, Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, és Sándor Uraság, lakosai katolikusok, többen ó hitûek, fekszik Gyarmatnak szom-

szomszédságában, mellynek filiája, Temesvártól mintegy fél mértföldnyire, határja termékeny, 's jó dohány terem benne, méheket is haszonnal tartanak lakosai.

CSERNIA. Banátbéli falu Temes Vármegyében, fekszik a' Temesvári kerületben, a' Rómaiak hajdani santzánál, Temesvártol egy, és $\frac{1}{4}$. mértföldnyire. Határja középszerű.

CSERNIK. Tót falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik a' Munkácsi Uradalomban, ámbár meglehetős legelője, 's mind a' két rendbéli fája van, nem külömben makkja is saját határjában, mivel pedig határja leg inkább zabot terem, a' negyedik Osztályba tétettetett.

CSERNI. Tót falu Zólyom Vármegyében, lakosai katolikusok, határja hegyes, és nehezen trágyáztatik, legelője, fája elég, marhákkal való kereskedése is van, és Zólyomi piatza helyétől nem meszsze lévén, elsô Osztálybéli.

CSERNINA. *Czernina.* Tót falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Matyasovszky, és Pothoránÿi Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Jánkótzhoz nem meszsze, 's ennek filiája, legelője elég, 's marhával is nem haszontalan kereskednek lakosai, határbéli földgyének egy része sovánÿas, más része pedig nem terméketlen, harmadik Osztálybéli.

CSERNYINA. *vagy Czernina.* Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Gróf Szirmai Uraság, fekszik Haiszlinhoz közel.

CSERNO LEHOTA. Az L. betûben.

CSERNOHOLOVA. *Csernohova.* Orosz falu Ungvár Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitűek, fekszik az Ungvári kerületben. Határja középszerű.

CSERNOVA. Tót falu Liptó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Vág vize mellett, Rozenbergától $\frac{1}{4}$. mértföldnyire, 's ennek filiája, ámbár legelője a' fejôs marháknak igen hasznos, földgyének fele termô, mint hogy határjának fele síkos; és fája is elegendô, szálakkal, kézi munkával is kereshetnek pénzt; de mivel legelője vonó marháinak szoross, földgyének fele sovány, és határját a' víz járja, a' második Osztályba tétettetett.

CSER-

CSERNYE. Elegyes lakosú magyar falu Veszprém Vármegyében, földes Ura Gróf Zichy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Fejér Vármegyének szomszédságában, Súrhoz közel, 's ennek filiája, Zirtstöl egy mértföldnyire, Galya vize mellett, határos délre Inotával, napnyugotra pedig Szapárral, földgye meglehetös, legelöje szoross, réttye középszerü szénát terem, erdeje mind tüzre, mind épületre elegendö; de szölö hegye nints, a' második Osztályba tétettetett.

CSERNYE FÖLDGYE. Magyar falu Szala Vármegyében, lakosai katolikusok, határja kiváltképen termékeny, szöleje jó bort terem, mellyet jó áron szoktak eladni a' lakosok, külömbféle javakkal megáldattatva lévén, elsö Osztálybéli.

CSERNYINA. *Csernina* név alatt.

CSERNYÖ. *Ag Csernyö*, *Csernyina*. Tót falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Szerdahelyi, és Klobusitzky Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Bottyán mellett, 's ennek filiája, határja kiváltképen termékeny, szint azon javai lévén, mint *Agárdnak*, mind a' kettö elsö Osztálybéli.

CSERNÖ. Szabad puszta Zemplén Vármegyében.

CSERNENIAS. Temes Vármegyében.

CSERTÁSZ. *vagy Csertész*, *Csertitz*, *Voloske*. Tót falu Bereg Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai ó hitüek, fekszik a' Felvidéki járásban, határja nem igen jó termékenységü, hasonlít *Brod* helységéhez, negyedik Osztálybéli.

CSERTA LAKOS, Magyar falu Szala Vármegyében, lakosai katolikusok, sovány, és szoross határja lévén, harmadik Osztálybéli.

CSERTE. *vagy Csertisnye*. Tót falu Ungvár Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai ó hitüek, fekszik Ungvártol három mértföldnyire, középszerü termékenységéhez, 's vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

CSERTEZ. *Csertisnye*. Tót falu Zemplén Vármegyében, birtokosa Szirmay Uraság, lakosai oroszok, fekszik Szinához egy, és ¼. mértföldnyire, Harmintzad is van benne, Lengyel Ország felé *Beszkéd* hegy alatt, Latortza folyása mellett, szántó földgyei

gyei hegyeken vagynak ugyan, de azért meglehetős termékenységűek, ámbár szorgalmatos trágyáztatást kívánnak; tulajdonságaira nézve hasonlít *Alsó Csebinyéhez*, harmadik Osztálybéli.

CSERTIHÁZ. Szabad puszta Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Niczky Uraság.

CSERTŐ. Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura Somsits Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Szigeti járásban, Apátihoz közel, 's ennek filiája, határja termékeny, 's külömbféle javaihoz képest, első Osztálybéli.

CSERTŐ. Szabad puszta Pest Vármegyében, fekszik Kalotsához nem meszsze, mellynek filiája.

CSERVENA. *Cserna.* Elegyes falu a' Banatban, fekszik Újpalánkához fél mértföldnyire.

CSERVENA MEDIA. Banatbéli falu, fekszik Szent Miklóstól ¼. mértföldnyire.

CSERVENKA. Elegyes falu Bács Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik Kulához nem meszsze, mellyhez hasonlító, 's ennek filiája.

CSERVENKA. Elegyes falu a' Banatban, fekszik a' Duna mellett, Zemlénnel által ellenben, Pantsovától egy, és ¼. mértföldnyire.

CSESZÁNFALVA. Tót falu Szepes Vármegyében, lakosai katolikusok; ámbár határjának fele soványas, de más nevezetes javai lévén, első Osztálybéli.

CSESZNEK. Vára Veszprém Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, fekszik Pápától, 's Fejérvártól négy, Veszprémtől pedig három mértföldnyire, egy a' természet által felemeltetett kősziklán. Építette e' Várat 1314dik esztendőben *Gara Zsigmond*, ZSIGMOND Királynak uralkodása alatt, a' mint a' kapu felett lévő emlékeztető írat is nyilvanyíttya: *Sub Serenissimo Principe* SIGISMVNDO *Rege Hungariae, Arx haec invincibilis extructa est.* Magva szakadván pedig Nemzetségének, a' nevezetes Verbőczi leve birtokosa; de ez is fiúi ág nélkül hamar elhalván, Török Istvánnak birtokába jutott, Pápával, Ugoddal, Simontornyával egyetemben; azután pedig Hoszszútótira jutott, a' kit Eszterházy Dániel, mint vér szerént való attyafiát, rabságából kész

kész pénzel kiváltván, a' Királynak meg egyezésével hatalma alá hajtott, 's az ólta e' híres nagy Nemzetségnek birtokában van. A' Vár egy üreges köszíklán épült, mellyből mind az erdőség, mind pedig a' térség fele igen szép, és úri kinézet vagyon. Győr, és Komárom felé, a' térség körûlötte hol halmos, hol alatsonyabb, és egyenes, jó termékenységû szántó földekkel megáldattatva; a' körûl fekvő majorok, 's kertek, gyümöltsösök új elevenséget adnak vidékjének. Meg jegyzésre méltó, hogy a' nap nyugoti részéről a' Várat tartó kőszikla alatt olly barlang vagyon, melly mint egy sétét bólt az egész Vár alatt elterjedt, ellenében pedig a' másik oldalban ismét majd hasonló kőszíklai üreg vagyon; harmadik pedig mellette de távolabb, melly már alló vizzel vagyon tele, vize kék szinû, és nehéz kigyó szagú, kelletlen tikkadt ízû, mint hogy sehol ki folyni nem láttszatik, némellyek a' föld mivelők közzûl kik e' vízben meg förödtek, jó hasznát érzették.

CSESZNEK. Mezõ Város Veszpém Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, fekszik Veszprémtől három mértföldnyire a' Vár alatt, Oszlopnak szomszédságában, lakosai katolikusok, és reformátusok, hajdan e' Mezõ Város nevezetes volt, 's vásárok, vagy sokadaknak is tartattak benne; de régi díszességét szabadságaival együtt az idõnek külömbféle viszontagságai között elvesztvén, most középszerû mind népességére, mind pedig épületeire nézve. Fekvése sok helyeket felûl halad, gyümöltseire nézve pedig az Országnak akármelly részebéliekhez képest nem utolsó, és sok plántált fákkal bővelkedik, legelője, fája, réttye elég van, de mivel földgye soványos, második Osztálybéli.

CSESZTANCZ. *Cseszt ianecz*. Horvát falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Álthán Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szent Mártontól nem meszsze, mellynek filiája, 's hozzá hasonlító.

CSESZTE. *Sattmansdorf*, *Cseszta*. Tót Mezõ Város Posony Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Modortol egy és $\frac{1}{4}$. mértföldnyire, Vereskõ alatt, Pila, és Ompitálhoz közel. Itt született vala Jaszlinszky András,

drás, tudos Jesuita Szerzetes a' ki bôltselkedési, v. *Filosófiába* való oskolai munkai által esméretes. Határja e' Mezô Városnak tsak egy nyomásra való van, melly gabonát, zabot, és árpát nevezetes termékenységgel hoz, hegye, fejér hegynek, erdôje Lietavának, folyója pedig Gidra vizének neveztetik, vagyonnyainak eladására jó módgya lévén, elsô Osztálybéli.

Cseszterek. Szabad puszta a' Banátban Torontal Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik tavak között Nagy Becskerektöl másfél mértföldnyire. Határja jól termô.

Csesztreg. Magyar, és clegyes Mezô Város Szala Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kerka vize mellett, Dobronoktol egy mértföldnyire, határja rész szerént hegyes, és sovány, rész szerént Kerka vize mossa, mind azonáltal, a' hol jó mivéltetik, elég termékeny; szölö hegye tsekély, noha dombon fekszik, mivel alább való bort terem, eladásra alkalmatossága más helyeken, középszerû vagyonnyaihoz képest második Osztálybéli.

Csesztve. *Csastvo.* Elegyes tót falu Nógrád Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Fô Káptalan, 's Majthényi Uraság, lakosai katolikusok, 's augusztána Vallásbéliek, fekszik Balassa Gyarmattól egy óránnyira, Nógrád, és Szécsén között, mind a' két helytöl három mértföldnyire. 1792. esztendôben maga költségével, Plébánust, 's oskola mestert fundált itt Esztergomi Kanonok, 's Érseki helytartó Vilt Jósef Úr, a' ki sokáig ditséretesen folytatott Régensségéért az Nagyszombati Nemes ifjak nevelô házában (*Convictusban*) az egész Országban méltán esméretes. Természbéli vagyoñyaira nézve lásd *Bánkot*, mellyhez hasonlít, 's mind a' kettô, második Osztálybéli.

Csésztó. Csongrád Vármegyében *Cseszte* Uradalomtol neveztetik Szinta felett foly ki; melly a' Török viadal miatt, olly nevezetes, egy mértföldnél szélessebben terjed el.

Cseteleк. Oláh falu Bihar Vármegyében, birtokosai Fráter Urak, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik az Érmellyéki kerületben, Mitskéhez nem messze,

sze, mellynek filiája, határja termékeny.

CSETÉNY. *Nagy Csetény.* Tót falu Nyitra Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik a' Nyitrai járásban, határja középszerű.

CSETÉNY. Magyar falu Veszprém Vármegyében, földes Úra Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Oszlopnak szomszédságában, mellynek filiája, Zsirtztöl egy mértföldnyire, kies helyen a' Bakonyi erdőség közt helyheztetve, Csatkától délre egy német mértföldnyire esik, ugyan azon részről esik Csatár is, távolabb Fejér Vármegye felé Csernye falu körül, Técs, Jászt, Nána Dudár, és Szent Király faluknak szomszédságokban, határjának termékenysége hasonlít *Cseszneki*hez, második Osztálybéli.

CSETFALVA. Magyar falu Bereg Vármegyében, birtokosai Báró Prényi, Csató, és Buday Uraságok, lakosai reformátusok, fekszik Ugotsa Vármegyének szélénél, a' Tisza mentében, Váritol fél mértföldnyire, Ujlakhoz pedig tsak $\frac{1}{4}$. órányira, a' hol vagyonnyaikat elszokták adni; határja, ha trágyáztatik nem minden esztendőben, hanem tsak a' mint földgye kivánnya, szép tiszta búzát 's mindenféle gabonát elég termékenyen hoz, vagyonnyait eladhattya *Újlakon*, *és Berekszázon*, a' szomszéd szőlö hegyekben pedig kereshet kézi munkával, fája mind tűzre, mind pedig épületre elég; de mivel legelője szoross, 's határját a' viz járja, (mellyen három Kompos malma van) a' második Osztályba tétettetett.

CSETNEK. Mezö Város Gömör Vármegyében, számos Uraknak lakó helye, lakosai katolikusok, evangelikusok, és reformátusok. Nevezetét, vagy a' hajdani Csetneki Nemzetségtöl vette, vagy azzal közös vala, melly Nemzetségnek férfi ága ki halván, a' leány ágon is sokáig fel tartatott a' birtoki hatalom, fekszik e' Város Rosnyótól egy mértföldnyire, egy magos hegy alatt lévő völgyben, melly a' Jolsvai határtól elválasztya, egy folyó vizetskéje van, melly öt nagyobb vas hamorait hajtya, két kapát készítő hámora is van; yertt vasa nevezetes. A' Városi épületek leginkább fából készültek, lakosai erőss emberek, 's némellyeknek kemény, 's kedvesség nélkül való beszédbéli módgyok van, szorgalmatos keres-

kereskedôk, 's mind vassal, mind borral, mind élettel béjárják a' hazabéli nevezetesebb Városokat. Mások pedig kézi, és vas hámorbéli munkával szántással, is foglalatoskodnak, némellyek kölömbféle mesterségeket ûznek. Egy elpusztúltt kastély is van benne. Ispotállya a' Gyöngyösi *Fundatzioból* tartatik fel. Nevezetes határjában *Térhegye*, mellyben most számos bányák nyittatnak fel. Ide tartoznak *Jedlótz*, és Tornava szabad puszták is. Fel tartatik itten még az a' régi szokás is, hogy újj esztendôben, az újj választott Biró pénzt hányat a' szegényeknek. Határbéli szántó földgyei termékenyek, legelôje elegendô, fája tûzre, és épûletre, marháinak itató helye alkalmatos, három piatzozása közel mint egy mértföldnyire, makkja tsekély, szilvássai jók, elsô Osztálybéli.

CSETNITZ. Szabad puszta Liptó Vármegyében, földes Ura Rozemberg Városa, mellytól nem meszsze fekszik, 's Vichodnához tartozik.

CSÉV. Szabad puszta Pest Vármegyében, fekszik Monor mellett, 's ennek filiája.

CSÉV. vagy *Csév*. Tót falu Esztergom Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kösztöltz, és Jászfalu puszta mellett, külömbféle hegyek között, Esztergomtól két mértföldnyire Pilis Vármegyének szélén. 1779. esztendôben Romai út merô oszlopok ásattattak ki itten, mellyek emlékezetnek okáért a' Magyar Királyi Universitásnál tartatnak. Azoknak, a' kik Esztergomból Budára útaznak, rövidebbnek látszik a' Csiven keresztûl vezetô út, mintsem a' Csabára vezetô Posta út, hanem alkalmatlan, 's járatlanabb is. Legelôje elegendô, fája tûzre, és épûletre, szôlei középszerû borokat termenek, eladásra jó alkalmatossága Esztergomban, és a' Duna vizén; fogyatkozásai ellenben, hogy szántó földgyeinek egy része homokos, mellyet a' záporok is járnak, melly miatt, második Osztálybéli.

CZIBAK. Szabad puszta Pest Vármegyében.

CZIBAKHÁZA. Magyar falu Heves Vármegyében, földes Ura Földváry Uraság, lakosai többnyire reformátusok, fekszik Tisza vize mellett az Ország úttyában Szolnoktól két mértföldnyire. Határbéli földgye rész szerént termékeny, fûzesse közönséges,

nádgya, sássa elegendô, szôleje hasznos, száraz, és vízi malma a' határban, fogyatkozásai, hogy földgyének egy része homokos, piatzozása távol esik, és a' Tiszának alkalmatlanságai miatt sokszor nehéz járások van, 's a' Tisza vize gyakran el is szokta önteni határját, melly miatt a' harmadik Osztályba tétetett.

Czigáncsak. Szôlö hegy Szala Vármegyében.

Czibles folyó víz. Foly Drogomer falva felé, onnan Jódot, és Batitzat meg haladván, több patakokkal egyetemben Iza vizével egyesíttetik.

Czicsnyán. Tót falu Trentsén Vármegyében, lakosai katolikusok, határja sovány, 's jobjára zabot terem, legelôje jó, de más nevezetes fogyatkozásai miatt, sovány lakást szolgáltat.

Cziffer. Tót Mezô Város Posony Vármegyében, birtokosai Gróf Battyáni, Báró Schlosberg, Makripodáry, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Nagyszombattól más fél mértföldnyire Sárfôtôl egy, Kápolnához közel, Gidra vize mellett az Ország úttyában, az Uraságoknak kastéllyaival, és szép épületeivel díszesítetik, kô kerítésein kivül vagynak az Uraságoknak Csûrjei, és gabonát tartó házai, hajárja jó termékenységû, fája elég, legelôje, és kaszállója szûken, de vagyonnyainak eladásra jó módgya lévén, elsô Osztálybéli.

Czigánd. *Kis Czigánd.* Magyar falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Gróf Sennyei Uraság, lakosai többnyire reformátusok, fekszik N. Tárkanynak szomszédságában, mellynek filiája, Leányvárától egy, Lelesztôl pedig más fél mértföldnyire, határja soványas, termésbéli tulajdonságaira nézve hasonlít Karadhoz, második Osztálybéli.

Czigánd. *Nagy Czigánd.* Magyar falu Zemplén Vármegyében az elöbbinek szomszédságában, földes Ura Gróf Sennyei Uraság, lakosai nyárban a' szúnyogok miatt elég alkalmatlanságokat szenyvednek, de hasznos halászattyok miatt ezt könnyen eltûrik, határja szorgalmatos mivelés után közép termékenységû, második Osztálybéli.

Czigányest. Oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Nagy Váradi Püspökség, lakosai ó hitûek, fekszik a' Belényesi kerületben.

Czigány-

CZIGÁNYFALVA. *Cziganest.* Oláh falu Bihar Vármegyében, földes Urai Gróf Battyáni, és más Urak, lakosai ó hitûek, fekszik a' Nagy Váradi kerûletben, határja közép termékenységû, második Osztálybéli.

CZIGENYOTZ. Orosz falu Ungvár Vármegyében, földes Urà a' Királyi Kamara, lakosai ó hitûek, fekszik az Ungvári járásban, Dengláznak szomszédságában, mellynek filiája, 's fördője is van. Határja középszerû, vagyonnyai külömbfélék, második Osztálybéli.

CZIGEL. Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szebedrástól nem meszsze,'s ennek filiája, Bajmóczhoz egy mértföldnyire, határbéli földgyeit a' záporok járják, és négy marhával miveltetnek, de Körmöczön, Privigyén lévô piatzozása miatt, a' hol szekerrel, 's kézzel is kereshetnek, azon felül kézi munkával készûlt szerszámokat is ottan jól eladhattyák, harmadik Osztálybéli.

CZIGELKA. *Csigelka.* Orosz falu Sáros Vármegyében, földes Ura Gróf Áspermont Uraság, lakosai egyesûlt katolikusok, fekszik a' Makovitzai Uradalomban, mivel határja sovány, és hegyes, 's azonban más javai sintsenek, fája tûzre elegendô, negyedik Osztálybéli.

CZIGLA. *Csigla.* Orosz falu Sáros Vármegyében, földes Ura Gróf Szirmay Uraság, lakosai ó hitûek, fekszik Vidara vize mellet, Zborovtol egy, és $\frac{1}{4}$. mértföldnyire, gazdag esztendôben terem a' földgye öszi gabonát is, réttye jó, erdeje elég, de más fogyatkozásaira nézve, harmadik Osztálybéli.

CZIGLÉD. Remete hely Komárom Vármegyében.

CZIKLIN. *Kis Cziklin, Klein Czikken.* Horvát falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Erdôdy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Cziklin vize mellet, Szalonakhoz más fél mértföldnyire, határja néhol sóványos, fája elegendô, földgye homokos, és köves is, második Osztálybéli.

CZIKLIN. *Német Cziklin.* Elegyes lakosú német falu Vas Vármegyében, földes Ura Hertz. v. Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Ôri Szent Mártonnak szomszédságában, határja soványos, és szorgalmatos trágyázást kiván; de mivel fája

elegendô, az elôbbenihez hasonlító.

CZIKLIN. Oláh *Cziklin. Vollendorf.* Horvát, és elegyes falu Vas Vármegyében, földes Urai a' Czisztertziták, lakosai katolikusok, fekszik N. Falva mellett, 's lakosai marhákkal is kereskednek. Határja középszerû, legelôje jó, második Osztálybéli.

CZIKLOVA. Elegyes falu a' Bánátban, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik Oravitzától nem meszsze, határja termékeny.

CZIKLÓ. Oláh falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Földy Uraság, lakosai ó hitûek, fekszik Nagy Bányához mellynek filiája nem meszsze, egy nyomású szántó földgyei közép termékenységûek, réttyei mellyeknek a' víz áradasok nem ártanak meglehetôs szénát teremnek, alkalmatos itató helye Szamos vizén, fája mind tûzre, mind épûletre elegendô, makkja is van, Királyi dézmát nem adnak, második Osztálybéli.

CZILÓK. Szabad puszta Posony Vármegyében, földes Ura a' Religyiói Kintstár, lakosai katolikusok, fekszik Nemes Reginek szomszédságában, réttye, és erdôje nintsen, legelôje szûk, a' *Szt. Klára* Szerzetebéli Apátzáké vólt.

CZIKÓ. Magyar falu Tolna Vármegyében, földes Ura Perczel Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Völgységi kerûletben, határja termékeny.

CZIL. Szabad puszta Tolna Vármegyében, földes Ura Gróf Aponyi Uraság.

CZILLINGTHÁL. Horvát falu Sopron Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Vasvártól más fél mértföldnyire, határja meglehetôs termékenységû, fája, és legelôje elegendô, egyéb, középszerû vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

CZIKOKA. *Czikolya.* Szabad puszta Fejér Vármegyében, földes Ura Gróf Zichy Uraság.

CZIKOLKA. Vadász ház Posony Vármegyében.

CZIKOVLYÁN. vagy *Czirkovlány.* Horvat falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Althán Uraság, lakosai katolikusok. Határja középszerû.

CZIMENNA. Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Gróf Illésházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Inovetz hegye alatt, Nyitra Vármegyének szomszédságában, Du-

Dubovdjel mellett, 's ennek filiája, erdeje elég, határja termékeny, földgyei a' hegyek oldalain soványok, 's ambár legelője, és fájok is van, mind azáltal egyéb fogyatkozásaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

CZIN. *Czény. Czinoviszko.* Tót falu Liptó Vármegyében, földes Urai Okolitsányi, és több Urak, lakosai katolikusok, fekszik Motko Szentkereszthez nem meszsze. Határja meglehetős.

CZIN SZENT KERESZT. Az Sz. betűben.

CZINESDORD. Német falu Vas Vármegyében, lakosai katolikusok, földgye sovány, réttye tsekély, 's kevés vagyonnyaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

CZINFALVA. *Siegendorf. Czingdorf.* Horvát falu Sopron Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Rusztól egy mértföldnyire, határja, 's vagyonnyai is középszerű lévén, második Osztálybéli.

CZINKOTA. Tót falu Pest Vármegyében, földes Ura Beniczky Uraság, lakosai evangelikusok, fekszik Pestöl két órányira, határja közép tertermékenységű, noha homokos, bora is középszerű, vagyonnyainak eladására jó alkalmatossága, de fája nem lévén, második Osztályba tétetett.

* CZIRÁK. Magyar falu Sopron Vármegyében, földes Ura Gróf Cziráky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' víz mellett, Kapuvártól egy, és ½. mértföldgyire, határja középszerű, réttyei jók, fája elegendő, 's középszerű vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

CZIRÓKA. Folyó Víz Zemplén Vármegyében, ered Nasztasz, és más patakokból, számos helységek fel vették vevezetét mint hogy általa határjaik öntöztetnek, Szina Városánál Kohanótzhoz közel, Labortza vizébe szabad.

CZIRÓKA HOSZSZÚ MEZŐ. Zemplén Vármegyében, a' H. betűben.

CSIBOGAD. Vám ház Baranya Vármegyében.

CSIBRAK. Tót falu Tolna Vármegyében, földes Ura Jeszenszky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Mutsi mellett, 's ennek filiája, minden javai vannak; de mivel szántó földgyeinek némelly része homokos, a' második Osztályba tétetett.

CSICSÁS. v. *Csicsat.* Szabad puszta Somogy Vármegyé-

gyében, földes Ura a' Veszprémi Püspökség, lakosai katolikusok, fekszik Kárádhoz közel, 's ennek filiája.

CSICSER. *Csitsovtze.* Magyar, és tót falu Ungvár Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, ó hitûek, és reformátusok, fekszik Pálocztól ¼. mértföldnyire, Latorcza vizének Ung öblével való egyesülésénél, határjának jó termékenységéhez 's egyéb vagyonnyaihoz képest, elsô Osztálybéli.

CSIÇSIR. v. *Cicsér.* Oláh falu Arad Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitûek, fekszik az Aradi járásban, lakosai kiváltképen dohány körûl foglalatoskodnak, 's méhészkednek, határja néhol soványos, és földgyének egy részetskéje homokos, Maros vize szokta elönteni, fája elegendô, malma helyben, elsô Osztálybéli.

CSICSMAN. Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Gróf Serényi Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Vág Beszterczétöl egy, és ½. mértföldnyire hegyek között, mellyek a' falutól neveztetnek, lakosai gazdáskodnak kiváltképen a' juhok körûl, 's jó ízû sajtyokat a' hazában meszsze földre elszokták hordani, jó fekvésére nézve marhákkal kereskedést indíthat, de határbéli földgyének sovanysága miatt, a' harmadik Osztályba tétettetett.

CSICSÓ. Magyar falu Komárom Vármegyében a' Csalóközben, földes Ura Gróf Zichy Uraság, a' kinek szép lakóháza vagyon itten, lakosai katolikusok, fekszik Megyertöl egy mértföldnyire, számos malmai vannak a' Dunán! Szomorú vala némellyekre nézve itten 1766. esztendôben a' farsangi mulatság, mert a' menyaszszonynyal, 's két szekéren lévô személyekkel a' Dunába süllyedtek; a' vôlegény pedig lovon, és egy szekér nép megszabadúltak, határja kövér, nádgya elegendô, réttye, és legelôje alkalmatos, eladásra jó módgya, legelôjét, földgyeit, és réttyeit is gyakran járja a' víz, mindazáltal jó tulajdonságaiért, elsô Osztálybéli.

CSICSO. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura a' Veszprémi Püspökség, lakosai katolikusok, fekszik Füredtöl ¼. mértföldnyire, Balaton tava mellet, határja termékeny, vagyon elegendô legelôje, erdeje, mind

a' két-

a' kétféle fája; jó szántó földgyei, és középszerû réttyei, melly vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

Csicsó. Horvát falu Somogy Vármegyében, földes Ura Inkey Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Iharos mellett, 's ennek filiája, a' Kanizsai járásban, minden javai vagynak, úgy mint fája, makkja, legelôje, réttye; vagyonnyainak eladására jó alkalmatossága, földgye termékeny, és szôlö hegye is lévén, elsô Osztálybéli.

Csicso. Szabad puszta Tolna Vármegyében, földes Ura Gróf Aponyi Uraság, fekszik Högyésztöl nem meszsze, 's ennek filiája.

Csicsóka. *Csicsfa. Csicsaya.* Elegyes falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Szirmay Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Matyasótz mellett, 's ennek filiája, határja három nyomásbéli, és ha trágyáztatik, tiszta búzat is gazdágon terem, réttyei jó szénát hoznak, mellyek kétszer kaszáltatnak, legelôje nem igen elegendô, fája tûzre a' mennyi szükséges, malma helyben, piatzozása Varannón, Homonnán, és Gálszécsen, só alatt is fuharozhatnak, középszerû vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

Csicsova. Szabad puszta Bács Vármegyében, földes Ura Zombor Városa, mellyhez közel fekszik, 's földgye hozzá hasonlító.

Csif. Elegyes falu Bihar Vármegyében.

Csiffár. Tót falu Bars Vármegyében, birtokosa az Esztergomi Fô Megyebéli Sz. István Szemináriuma, (Nevendék Papház) lakosai katolikusok, fekszik Verebélytöl ¼. mértföldnyire, határja termékeny, erdei vannak, legelôje nagy, és apró marháinak is elegendô, határja nagy, szôleje tágas, mellyek jó borokat teremnek, és otthon könnyen eladják, malma helyben, piatzozása is vagyon, 's búzáját melly terem könnyen eladhattya, elsô Osztálybéli.

Csiga. Szabad puszta Csanád Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik Palotához nem meszsze, 's ennek filiája.

Csigere. Szabad puszta Veszprém Vármegyében, földes Urai többek, fekszik Vásárhelyhez nem meszsze.

Csigerel. Oláh falu Arad Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitûek, fekszik Csigir vize mellett

mellett, Borosjenőtöl egy, és ¼. mértföldnyire, határja termékeny, de Csiger, és Tasnyik vizei gyakorta elöntik, földgye jó, és eladásra is alkalmatos módgya, mellyhez képest második Osztálybéli.

Csigi. Szabad puszta Győr Vármegyében, földes Urai többek, fekszik Ponyvad, 's Hali faluknak szomszédságokban.

Csigir. Folyó víz Arad Vármegyében, minekutánna némelly vidékeket nedvesített Zarándtól nem meszsze, foly fejér Körös vizébe.

Csigvölgy. Szabad puszta Komárom Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházi Uraság, fekszik Bánhidától nem meszsze, 's ennek filiája.

Csik. Szabad puszta Pest Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara.

Csiklova. Német, és oláh Csiklova, elegyes faluk Krasnó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitűek. Határjai középszerűek.

Csikó. Elegyes falu Tolna Vármegyében. Határja kövér, vagyonnyai jelesek, első Osztálybéli.

Csikor. Elegyes magyar falu Nógrád Vármegyében, lakosai katolikusok, és másfélék, fekszik Óvárhoz nem meszsze, mellynek filiája, 's hozzá hasonlító minémüségü határja van.

Csikós. Népes magyar falu Pest Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik a' Kecskeméti járásban az Ország úttyában, 's jó vendégfogadói vannak. Határja középszerű.

Csikosa. Szabad puszta Somogy Vármegyében, földes Ura Czinderi Uraság.

Csikova. Szabad puszta Bács Vármegyében, földes Ura Zombor Városa mellytől nem meszsze fekszik.

Csikovitz. Elegyes falu a' Bánátban, fekszik Duna vizétöl nem meszsze, Újpalánkához két mértföldnyire.

Csikvánd. Elegyes magyar falu Győr Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Gyarmat mellett, 's ennek filiája, Győrtöl három mértföldnyire, határbéli földgye termékeny, réttye elegendő ugyan nintsen, de azon hibát sok fája felül haladgya, szőleje termékeny, legelője is elegendő lévén, első Osztálybéli.

Csikvár. Hajdan nevezetes Vár vala Fejér Vármegyében,

ben, épült Sár vize mellett Fejérvártól más fél mértföldnyire. Elfoglaltatván az Ozmanok által mintegy nyoltzvan esztendeig jármok alatt vala, míg 1686. ismét viszsza nem adattatott; már most omladékjai alá temettetett.

Csiliz. Folyó víz Poson, Győr, és Komárom Vármegyében, a' Csalóközben, mellynek görbe folyása után Érsek Újvárnak szakad vége.

Csilizközner neveztetik Komárom, Győr, 's Poson Vármegyének az a' része, a' melly a' Duna 's a' Csilíz vizektől körül van véve.

Csill. *Alsó Csill. Csillu de Szusz.* Oláh falu Arad Vármegyében, földes Ura Inkei Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik Fejér Körös vize mellett, Iharosnak szomszédságában, 's ennek filiája, határbéli földgyei soványosak, és a' vizek járják, makkja tsekély, második Osztálybéli.

Csill. *Felső Csill.* Oláh falu Arad Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, vagy Inkey Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik az előbbenirek szomszédságában, 's határja is hozzá hasonlító.

Csimhova. Tót falu Árva Vármegyében, földes Ura Platy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Lieszeknek szomszédságában, Tvordosintól mintegy más fél mértföldnyire. Határja három nyomásbéli, 's gabonát is, de kivált zabot gazdagon terem, 's ez az oka, hogy lakosai többnyire pályinka főzéssel is foglalatoskodnak, fája, mind épületre, mind tűzre van, második Osztálybéli.

Csintiest. Oláh falu a' Bánátban Krassó Vármegyében, lakosai ó hitűek, fekszik Fasettól fél mértföldnyire.

Csinálos. *Canálos* név alatt.

Csintye. Oláh falu Arad Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitűek, fekszik hegyek között fejér Körös mellett, Simándtól fél mértföldnyire, szabad fája, bő termékeny földgye, és más javai is vagynak, de essős időkben fogyatkozást szenyvednek vetései, mind azáltal első Osztálybéli.

Csíp. Rátz falu Pest Vármegyében Csepel Szigetében, fekszik a' Duna partyán, Taksonytol, egy és ½. mértföldnyire, határja termékeny, és sok fenyőfa bokrok vannak rajta.

Csipánháza. v. *Csépenháza.*

za. Szabad puszta Veszprém Vármegyében.

CSIPE. Elegyes falu Ugotsa Vármegyében. Határja szoross ugyan, de legélôje jó, réttyei is, fája mind a' kétféle, makkja, vízi malma van, elsô Osztálybéli.

CSIPKEREK. Elegyes magyar falu Vas Vármegyében, földes Ura a' Szombathelyi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Mindszenthez közel, 's ennek filiája. Határja közép termékenységû, termésbéli tulajdonságaira nézve, *Alsó Mesterihez* vagyonnyai hasonlók, második Osztálybéli.

CSIPKÉS. Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Roszkoványi, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Szent Györgyhöz közel, 's ennek filiája. Határja meglehetôs.

CSIRES. Orosz falu Sáros Vármegyében, földes Urai Gróf Szirmai, és Dessôfy Uraságok, lakosai ó hitûek, fekszik Lyubotinnak szomszédságában, 's ennek filiája, Bártfától egy, és ¼. mértföldnyire, határja hegyes, de nem terméketlen, réttye, és legelôje elegendô, fája mind a' kétféle elég, de más fogyatkozásai miatt, harmadik Osztálybéli.

CSISITZ. *Szadok. Csisocz. Csisovetz.* Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokosai Rudnay Urak, lakosai katolikusok, fekszik a' Bajmótzi járásban, Tökés Újfalunak szomszédságában, mellynek filiája. Határja középszerû.

CSISNYÓ. Elegyes Tót falu Gömör Vármegyében, földes Ura Gróf Kohary Uraság, 's a' Murányi Uradalomhoz tartozik, lakosai leg inkább evangelikusok, fekszik Kopras, Mnyisány, és Lubenyik falukhoz fél órányira, Jolsvától mint egy fél mértföldnyire. Határbéli földgyei leg inkább gabonát, és zabot teremnek, lakosai fa vágással, szén égetéssel, és értz hordással is keresik élelmeket, vagyonnyaik külömbfélék, második Osztálybéli.

CSISZORA. *Posga Csiszura.* Elegyes oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik a' Papmezôi járásban, Magyar Csekének szomszédságában, mellynek filiája, határja sovány, és némelly nevezetes fogyatkozásai miatt, harmadik Osztálybéli.

CSITÁR. *Magyar Csitár.* Magyar falu Nyitra Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok,

sok, fekszik Kolonhoz, és Úrmenyhez sem meszsze, Nyitrától egy mértföldnyire, piatzozása Bajnán, földgye elsô Osztálybéli, de mivel fája sem tûzre, sem pedig épületre nintsen, és szôleje sintsen, legelôje szoross, réttye pedig hibás, a' harmadik Osztályba tétettetett.

Csitár. Tót falu Nyitra Vármegyében, az elôbbeninek szomszédságában, birtokosai Jezernitzky, és más Urak, lakosai katolikusok 's Bajnának filiája, két nagy halom között fekszik, fája helyben, termékeny szôlö hegye, és legelôje, de mivel földgye középszerû, réttyei néhol tsekélyesek, a' második Osztályba számláltatott.

Csitár. Magyar falu Nógrád Vármegyében, birtokosai Gróf Forgách, és a' Religyioi Kintstár, lakosai katolikusok, fekszik Martzalnak szomszédságában, mellynek filiája, határja közép termékenységû, kissebb tulajdonságaira nézve lásd *Alsó Ludányt*, mellyhez hasonló, második Osztálybéli.

Csíz. Magyar falu Gömör Vármegyében, földes Urai Kubinyi, Abafy, és Hamvay, Uraságok, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Rima vize mellett, Rimaszétshez közel, 's ennek filiája, Serkétöl fél mértföldnyire, határbéli földgye mindenféle gabonát bôven terem, réttyének fele jó, legelôje szoross, fája nintsen, piatzozása két, és három mértföldnyire, gyümöltsös kertyei jók, káposztás földgyei hasonlóképen, keresettyek más helyeken a' szôlö mivelésböl, malma helyben, kendert áztató vize alkalmatos, második Osztálybéli.

Csizicz. Nyitra Vármegyében, *Csisitz* név alatt.

Csizórz. Szabad puszta Nyitra Vármegyében.

Czmerno. Tót falu Liptó Vármegyében, földes Ura Okolitsányi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Vág vize mellett, Nagy Palugyától nem meszsze, határja középszerû.

Czolánfalva. *Czolanovetza*. Orosz falu Bereg Vármegyében.

Czoma haza. vagy *Csomhdza*. Elegyes falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni, és Zarka Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Ikervártól fél, Sárvártól pedig egy mértföldnyire, határja termékeny, tulajdonságaira nézve, *Alsó Szilvágyhoz* hasonló, nevezetes vagyon-

gyonnyaihoz képest, elsô Osztálybéli.

CZONCZÓ. *Czanzen.* Szabad puszta Komárom Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, fekszik Ács mellett, az Ország úttyában.

Csó. *Csobing, Némes Csó.* Magyar falu Vas Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai evangelikusok, népes hely, és árváknak háza is van benne, síkon fekvô földgye termékeny, réttye jó minéműségû, fája elég, 's eladásra is jó módgya lévén, elsô Osztálybéli.

Csó. *Puszta Csó.* Elegyes magyar falu az elôbbinek szomszédságában, földes Ura Gróf Niczky Uraság, lakosai katolikusok, réttye jó, fája elég, eladásra is jó módgya, elsô Osztálybéli.

CSOBÁD. Magyar falu Abaúj Vármegyében, földes Ura Fáy Uraság, lakosai katolikusok, többen reformátusok, fekszik a' Szikszói járásban, Ináncshoz közel, mellynek filiája, határbéli szántó földgyei nehezen trágyáztatnak, réttyeinek fele sovány, épületre való fája sintsen, de mivel határja bô termékenységû, második Osztálybéli.

CSOBAJ. Magyar falu Szabólts Vármegyében, földes Ura Patay Uraság, és mások, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Tordos mellett, 's ennek filiája, Nyiregyházától két mértföldnyire, határja bô termékenységû, kissebb tulajdonságaira nézve, lásd *Baját*, mellyhez hasonló, elsô Osztálybéli.

CSOBÁNTZ VÁRA. Régi omladozott Vár Szala Vármegyében, nem meszsze Tihan Várához, a' Balaton mellett lévô magas, és meredek kôsziklás hegynek tetôjén: allyán szép szölô hegyek, és sûrû ligetek vagynak. Mikor e' Vár épségben vala, olly jeles erôsség vólt, hogy egy idôben, az Aszszonyok is óltalmazhatták az ellenségtôl, kôvekkel, és forró vízzel kergetvén el azt a' Várnak ostromlásától. Kút vize ugyan nem vala, de e' helyett olly nagy bárkája vólt, hogy az ebbe belé folyt essô vízzel, néhány esztendeig beérhették. Sok hadakozások alkalmatosságával; de leg inkább Rákótzinak párt ütésekor leve nevezetessé; mint hogy számos, és erôss vitézekre vala szüksége, míg néki meghódola. Régenten Gyulay Nemzetségnek

nek birtokában vala mind a' két ágon, azután leány ágról *Szalkaiakra* szállott, most pedig Hertzeg Eszterházy Uraságnak Uradalma.

Csobántz. Magyar Mezô Város Szala Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Balaton tava mellett, Füredtöl egy mértföldnyire, határja bô termékenységû, bora is jó terem, mellynek eladásra jó módgyok van, fuharozással is kereshetnek, nevezetes vagyonnyaihoz képest, elsô Osztálybéli.

Csobánka. Elegyes német, tót, és rátz falu Pest Vármegyében, földes Ura Vattay Uraság, fekszik az Ó Budai járásban, Pómáznak szomszédságában, Budától egy, és ¼. mértföldnyire, határja középszerû termékenységû, szôleje meglehetôs bort terem, fája tûzre, és épületre, keresettye mész égetéssel, és szénnel, vagyonnyainak közel való eladásra alkalmatos helye, vízi malma van; de mivel földgyei hegyeken vagynak, 's nehezen szántatnak, és trágyáztatnak, erdejének is egy része kôsziklás, melly nehéz legelôt ád, nagy erdôjében egy *Bukova Dera* nevû forrása van, mellynek patakja a' helységen keresztûl folyik, 's három malmot hajt. Hegyei *Kis Kevély, és Szokolovajnak* neveztetnek, 's az elsôbbnek egy nagy barlangja van. Hozzá tartozik *Garancs* puszta is, mellynek szôlô hegyein nevezetes jó borok teremnek, második Osztálybéli.

Csobánka. Szabad puszta Gömör Vármegyében, földes Urai Gróf Kohári, és Losonczi Uraságok, fekszik Doboshoz nem meszsze, 's ennek filiája.

Csobing. *Csov* név alatt.

Csobóka. Szabad puszta Baranya Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság.

Csocsolna. *Kis Csocsolna.* Tót falu Trentsén Vármegyében, lakosai katolikusok, határja bô termékenységû, 's a' természettöl szép tulajdonságokkal megáldattatván, elsô Osztálybéli.

Csocsolna. *Nagy Csocsolna.* Tót falu Trentsén Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik az elôbbinek szomszédságában, határbéli földgye termékeny, legelôje, réttye, fája elég, melly szép tulajdonságaira nézve, elsô Ostálybéli.

Csóf.

Csóf. Alatsonyabb hegy a' Biharinál, Bihar Vármegyében, noha hegyesebb, és darabosabb is, oldalain, és tetőjén is jegenyék, Tiszafák, és fenyvesek vagynak.

Csohaj. Oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Szent Jóbi Apáturság, lakosai katolikusok, fekszik a' Váradi kerületben, jó határja van, 's nevezetes termés, és vagyonbéli tulajdonságaira nézve, első Osztálybéli.

Csóka hegy. Nevezetes bort termő hegy Fejér Vármegyében.

Csokafő. Szabad puszta Tolna Vármegyében.

Csokaly. Magyar falu Bihar Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai reformátusok, fekszik Berettyó vize mellett, Sz. Jóbtol egy mértföldnyire, határja bőv termékenységű, vagyonnyai nevezetesek, mellyekhez képest, első Osztálybéli.

Csokakő. (Hajdan nevezetes Vár vala Fejér Vármegyében; de már tsak emlékezete van fel.) Magyar falu Fejér Vármegyében, földes Ura Gróf Lamberg, és Lusinszky Uraságok, lakosai katolikusok. Határja jó termékenységű.

Csokás. Régenten Csóknak hívattatott, elegyes magyar, és rátz falu Torontal Vármegyében, földes Ura Márczibányi Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik Szentával által ellenben, 's itt vala az Ozmanoknak tábora, midőn Hertzeg Eugeniusnak vezérlése alatt megverettettek. Napkeletre szomszédságában van Szent Miklós, északra pedig Szanád falutól nem meszsze. Határja gazdag termésű, révje is van a' Tiszán, mellynek vize itten keskeny, dohánnya nevezetes, halakkal, és szárnyas vad állatokkal bővelkedik. Szőlője is van, melly nagyobb szorgalmatosságot kívánna, nádassa sok, első Osztálybéli.

Csókási Uradalom Torontal Vármegyében, földes Ura Márczibányi Uraság; magában foglállya e' helységeket, úgy mint: Csókás, Czernabara, falukat, Talágyi, és Birbiczei szabad pusztákat.

Csokakő. Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Erdődy, és más Uraságok.

Csokás. Szabad puszta Pest Vármegyében, fekszik Bugyi mellett.

Csó-

Csókás. Szabad puszták a' Kis Kúnságban, és Csanád Vármegyében.

Csokma. Szabad puszta Szala Vármegyében.

Csokonya. Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Somogy Vártol más fél mértföldnyire, némelly javakkal bővelkedik ugyan; de határja néhol homokos, és soványas lévén, második Osztálybéli.

Csokonya. Mező Város Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Szécsényi Uraság, fekszik a' Szigeti járásban, innen neveztetik a' Csokonyai Uradalom, mellyben mintegy húsz faluk számláltatnak, határja középszerű termékenységű, szőlő hegye nintsen, földgye is homokos, de termékeny lévén, második Osztálybéli.

Csokva. Elegyes magyar falu Borsod Vármegyében, földes Ura az Egri Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Szent Péteri járásban, Csernej mellett, 's ennek filiája, határja sovány termékenységű, egyéb tulajdonságaira nézve *Csernejhez* hasonló, harmadik Osztálybéli.

Csolányfalva. Magyar falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, lakosai katolikusok, határbéli földgyei trágyázás után rozsot is teremnek, 's mind a' kétféle fájok elegendő, Munkácsi piatzozástól tsak két mértföldnyire van, de mivel réttye nem igen alkalmatos szénát terem, legelője is szoross, a' negyedik Osztályba tétetett.

Csolnok. vagy *Csolnak*. Elegyes magyar, német, és tót falu Esztergom Vármegyében, földes Ura a' Religyiói Kintstár, az előtt a' Budai Szent Klára Szerzetebéli Apátzák bírták, lakosai katolikusok, fekszik egy mértföldnyire Doroghoz, 's Tokodtól sem meszsze, határja jó termékenységű, legelője elég, földgye jó, szőlő hegye sok, és jó bort teremnek, fájok épületre, és tűzre, piatzozások Esztergomban, ámbár szántó földgyeit, és réttyeit is a' záporok járjak, mivel néhol hegyes, és partos, mindazáltal jó tulajdonságaiért, első Osztálybéli.

Csolyós. Szabad puszta a' Kis Kúnságban, fekszik Majsának szomszédságában.

Csol-

Csóltó. Magyar falu Gömör Vármegyében, birtokosa Bazsó Uraság, lakosai katolikusok, evangelikusok, és reformátusok, fekszik Sajó vize mellett, Lekenyének szomszédságában, Gömör Panyittól fél órányira, határbéli földgye megleheţôs, piatzozása három mértföldnyire Rosnyón, legelôje középszerû, mind a' kétféle fája van, gyümöltsös kertyei jók, kaposztás földgyei termôk, keresetre alkalmatossága van, szenet is égethetnek, 's a' vas hámoroknak szomszédságokban lévén eladhattyák, malmok helyben, kender törô malma is van, második Osztálybéli.

Csoma. Orosz magyar falu Bereg Vármegyében, földes Ura Csomai Kajdy Uraság, lakosai ó hitüek, fekszik Badalóhoz egy, Gecséhez pedig ¼. órányira, határja két nyomásra van osztva, földgye mindenféle gabonát terem, trágyázás nélkûl is; azzal pedig szép búzát, piatzozása Váriban, és Berekszászon, a' hol adhat, és vehet, szôlô hegyeik Kis, és Nagy Muzsalyi hegyeken, holott kézi munkával is kereshetnek, fája tüzre, és épületre, és a' mi leg több kereskedésre is elegendô, mellyet a' földes Uraság határoz; elsô Osztálybéli.

Csoma. Magyar falu Gömör Vármegyében, birtokosai Gróf Ráday, Báró Vécsey, és Imre Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Söreghez nem meszsze, 's ennek filiája, határja hegyes, és midôn az idô kedvez, mindenféle gabonát terem, de leg inkább zabot jól terem, piatzozása két mértföldnyire, vagyonnyaikat leg inkább Losonczon, és Rimaszombatban árúllyák el, legelôje elegendô, fája mind a' kétféle, második Osztálybéli.

Csoma. Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura Báró Hunyady Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Atalához közel, határbéli földgye jó, szôlô hegye, fája elég, de legelôje tsekély lévén, második Osztálybéli.

Csoma. Tót falu Ugocsa Vármegyében, földes Urai Hagara Urak, fekszik Batár vize mellett az Ország úttyában, 's Király háza mellett. Gyulától mintegy fél mértföldnyire, határja két nyomásbéli, melly mindenféle gabonát terem, réttyének némelly része kétszer kaszáltatik, és jó fûvet terem, legelôje elegendô, fája tüzre, épületre,

épületre, és makkja is elég, vizi malma szomszédságban, piatzozása Tisza Újlakon, a' hol eladhattya vagyonnyait, és só hordással is kereshetnek; de mivel határja szoross, és essős időkben nem olly termékeny, réttyének is némelly része sásos szénát terem, a' második Osztályba tétettetett.

Csomád. Tót falu Pest Vármegyében, földes Ura Gróf Fekete Uraság, lakosai evangelikusok, fekszik Sződ, és Fót mellyet, Vácztol, 's Pestöl más fél mértföldnyire, szőleje közép termékenységű, piatzozása Váczon; és Pesten. Határja szoross, és homokos lévén, harmadik Osztálybéli.

Csomaháza. Elegyes falu Vas Vármegyében.

Csomaköz. Magyar falu Szatmár Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai ó hitűek, és reformátusok, fekszik Fény mellett, Nagy Károlytol egy, és ¼. mértföldnyire. Határja Fényhez hasonlító.

Csománfalva. *Csomályova*, *Csumelisztya*. Orosz falu Máramaros Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai oroszok, fekszik Talabor mellett, Huszttal határos, Tetsőtöl két, és ¼. mértföldnyire, határja ugyan nehezen miveltetik, másként legelője elegendő, fája mind a' kétféle, mész égetésből is jó keresettye, 's tserép edényeket is készítenek, és lápok tsinálásával is foglalatoskodnak, középszerű vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

Csombárd. Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Csáky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Heves mellett, 's ennek filiája, földgye jó, de szőlő hegye nints, fája tsekély, 's földgye is szoross lévén, harmadik Osztálybéli.

Csomonya. Magyar falu Bereg Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai reformátusok, fekszik a' Kaszonyi járásban, Nagy Dobrony, és Szernyéhez fél órányira, határja termékeny, 's kevés trágyázással mind őszi, mind tavaszi búzát hoz, földgyei könnyű mivelésűek, réttyei is elegendők, 's marhaiknak jó szénát terem, mind a' kétféle fájok, és legelőjök elég, szilvássa jó, fa szerszámokat is szoktak készíteni némellyek, halászattya is van, piatza Munkátson két, és ½. órányira, a' hol vagyonnyaikat eladhattyák, de mivel néha a' viz járja,

a' második Osztályba tétettetett.

CSOMEND. Magyar falu Somogy Vármegyében, határbéli földgye nagy részént homokos, és szôlô hegye sintsen, mellyekhez képest, második Osztálybéli.

CSONGOVA. *Kis Csongova.* Orosz falu Ugotsa Vármegyében, földes Ura Gróf Berényi Uraság, lakosai ó hitûek, fekszik a' Borsvából eredetett Beberkének ágánál, határja soványtermékenységû, legelôje elég, fája, makkja hasonlóképen, de mivel földgyei soványok, és azokat is a' víz áradások alkalmatlanítyák, a' harmadik Osztályba tétettetett.

CSONGOVA. *Nagy Csongova.* Orosz falu az elôbbeninek szomszédságában, Nagy Szôlôstöl más fél mértföldnyire, mivel határja szoross, és semmi külsô szántó földgyei nintsenek, 's azok is soványak, és tsupán zabot teremnek, kukoritzát pedig tsak úgy ha jó gazdágon trágyáztatnak, harmadik Osztálybéli.

CSONGRÁD VÁRMEGYE. *Comitatus Csongradiensis, Csongrader Gespanschaft, Csongradska Stolice.* Fekszik napkelet felôl Békés Vármegyének, és Nagy Kúnságnak szomszédságában: napnyugotra pedig Kis Kúnság vele határos: északra Pest, és Szolnok Vármegyék, délre pedig Csanád, Temes, Bodrog, és Bács Vármegyék határozzák. Mennyire terjedtek hajdani határjai, nehéz vólna meghatározni, mivel sokkal meszebben elterült vidékje vala, míg Temes, és Bács Vármegyékhez határjából nevezetes részek el nem vétettek. *Szinta* is hogy az elôtt Csongrád Vármegyéhez tartozott légyen, Szeged Városának ezt nyilvanító jeleiböl, és irataiból láthatni. *Innen* t. i. Szintától vévén e' Vármegyének hoszsza észak fele Csongradig 11. magyar mértföld, napkelet felôl pedig nyugotra Békés Vármegye, és Kis Kúnság között, mintegy öt mértföldnyire terjed. Hegyei nintsenek, erdôi pedig a' Tisza mentében vagynak imitt amott, 's tiszta idôben akár melly magas toronyból, meglehet e' Vármegyének egész vidékjét látni, négy folyó vizei között leg nevezetesebb:

I. *Tisza vize*, melly az egész Vármegyén keresztûl foly, 's elôször *Körös*, az után pedig alább *Maros* vizével nagyobbíttatván haszonnal

szonnal nedvesíti e' Vármegyének vidékjeit, ámbár néha kiáradása által, nevezetes károkat is okoz. Béfoly e' nevezetes víz Csongrád Vármegyébe Pest, és Szolnok Vármegyéknek megszakadásoknál, Csongrád felett mintegy fél mértföldnyire, 's Csongrádhoz közelítvén, Körös vizével egyesíttetik, még pedig olly kerek folyást tesz körûlötte, hogy sántzot vetvén egy darab helyen, és azt vizel tele eresztvén, nevezetes erősséget formálhat. Innen Szentes felé foly hasonló folyamattal, 's majd a' hoz a' szabad pusztához, mellynek faluja hajdan *Szántónak* neveztetett. Ezek után nedvesíti *Felgyő*, *Csány*, *és Termékeny* szabad pusztákat; egyesûlvén pedig alább balról *Kurtza* vizével, Mindszent alá foly, holott jobb felöl a' Kis Tisza kiomolván külömbféle tavakat is formál, 's *Puszta Szörig* terjed, melly kerûletes folyása *Ányás* pusztánál végeztetik. Meghaladván *Dótz* szabad pusztát, ismét tavat tsinál határjában, melly *Dótzi* tónak neveztetik, innen való hosszas folyása között ismét külömbféle tavakat hagyván maga mellett, midôn jobb felöl *Algyőt*, *és Farkot* meghaladgya, 's *Tápi* falu alá foly, *Maros* vizét kebelébe fogadgya, 's Szeged Városa mellett foly el; az után pedig jobb része Csongrád Vármegyéhez, bal része pedig Temes Vármegyéhez tartozik. Innen Balog puszta mellett foly el, és nagy tavat hagy maga után, melly *Matytónak* neveztetik; az után *Dorózsna*, *és Reszke* szabad puszta mellett foly el, Szent Péter felé, holott ismét egy nagy tavat formál, melly *Ládatóna* neveztetik. Azután *Mártonost* öntözi, *Keresztvát* hagyván maga után. Minekutánna pedig *Kis Kamarát* meghalada, ismét két tót hagy maga után, mellyek egyike *Gyékényes tónak*, másika pedig *Csesztónak* neveztetik, végre pedig *Badrog*, *és Temes* Vármegyéknek határját választya el egymástol.

II. Nevezetes folyó víze e' Vármegyének *Maros vize*, melly Temes, és Csanád Vármegyéknek széleinél foly e' Vármegyébe, 's meghaladván, *Tonyés*, *és Lele* pusztákat Szeged felé foly tiszta vizével, betses halait táplálván öblében, de a' *Tiszával Tápi* felett öszve futván vele egyesíttetik.

III. *Kőrös vize*, melly a' Tiszát mind vizére, mind halaira nézve felûl haladgya. Béfoly e' Vármegyébe Szolnok, és Békés Vármegyéknek széleinél, 's minél inkább közelít a' Tiszához, annál inkább dagad, mint ha vize által folyásában akadályoztattatnék, és a' réteket nedvesítvén, azoknak annyiban árt, mivel az egyéb aránt gyenge fûveket sásossá változtattya; egyesûl a' Tiszával Csongrád felett, és kedves ízû halakkal kedveskedik a' közel lévô lakosoknak.

IV. Folyó vize *Kurtza* nevû rövid folyású, de malmokat hajtó folyó víz, nagyságára nézve olly forma, mint Kőrös vizének fele, mellyből eredetét veszi; folyása mintegy három mértföldet tesz; mellyel a' Tisza mellett *Thés*, és *Hikdt* pusztákat meghaladván *Szentes* alá foly, azután pedig Szegvár felé, holott számos tavakat formál, ha kivált a' Tiszának dagadó vizétől folyásában akadályoztatik. Hala betses, és olly forma mind a' Kőrös vizében lévôk, a' többek között menyhalakkal kiváltképen bővelkedik.

E' folyó vizeknek áradásaibol származó tavai között pedig ezek a' nevezetesebbek:

1sô. *Kondora tava*, melly Szegvár falu alatt, Kurtza vizének árjából származik, halakkal igen bővelkedik, 's nagy áradások idején, mintegy Szentes felé folyviszsza. Tava többnyire állandó, és kedvetlen szagot okoz, 's ritkan szokott nagy szárazságok idején is egészen kiszáradni.

2dik. *Korugy tava*, származik Kurtza vizébôl, 's Kondora tavához hasonló mélységû, de keskenyebben terjed, mindazáltal áradások idején Békés Vármegyének széléig terjed, 's a' *Derékegyházi*, *Donáti*, *Veresegyházi*, és *Kirdlysági* pusztákon foly, míg Kőrös vizével egyesûlhetne. Halakkal gazdag, noha nem annyira, mind Kondora tava.

3dik. *Hód tava*, ered Vásárhelynél, mellytöl származott e' nevezete is, *Hód mezô Vásdrhely*; kifoly a' Tiszából rész szerént e' Város felett, rész szerént pedig azon alól, közepén szép szigetet formál, melly a' Vásárhelyieknek legelôt szolgáltat. Nagy áradások idején két mértföldnyire is elterjed, 's temérdek halakat halásznak ki belôle a' Vásárhe-

sárhelyiek, mellyekért legelőjöknek nagy részét elzárja tőlök.

4dik. *Andalits tava*, az előbbinek szomszédságában, Hódtavánál ez kissebb, és folyása szembe vehetetlen. Látszik ugyan kifolyása, és viszsza folyása is, de az öble, mellyen foly nem szemlélhető. Eredetét mintegy a' Hódtavából veszi, 's két ágakra szakad, mellynek egygyikét *Kelemen fokának* nevezik a' lakosok, a' Törökök által itten megölettetett *Kelemen* nevű katonától. Látszatnak szigetében egy hajdani kastélynak omladékjai, és sántzai, a' hová a' Tatárok, és Ozmanok dühössége előtt rejtették vala magokat a' régi lakosok, mivel idegen, és a' járást nem túdó Ember ide nem közelíthet. E' tónak más ágát pedig Pogány foknak nevezték, mivel e' hez könnyebben férhete az ellenség, halakkal kiváltképen bővelkedik, 's a' Királyi Kamarának birtokában lévén, tilalmas is benne a' halászat, béfoly a' Tiszába, *Tápi* helység alatt.

5dik. A' *Hólt Tisza*, melly a' Pogány foki totól a' Tisza felé közelítő, Maros vizéhez foly, lassú, és mintegy hólt, 's észre vehetetlen folyamattal, halai a' Tiszabéli halakhoz hasonlók.

6dik. *Vidratorok tava*, ered *Szántó* puszta mellett, Csongrádon fél mértföldel alább, 's foly a' Ketskeméti puszták felé, keskeny, de iszapos, és nádas árkában, nagy áradások idején járhatatlan.

7dik. *Dongér tava*, ered Mindszentnek ellenében, a' Tiszának kissebbik ágához közel, *Vidratorokhoz* más fél mértföldnyire, tsendesen foly a' nagy térségon, napnyugot felé, 's az útakat néhol akadályoztattya, de a' legelő marháknak alkalmatos itató helyet szolgáltat.

8dik. *Puszta Szeri tó* foly, és terjed a' Puszta Szeri templom felé, és sok vízi madaraktól látogattatik.

9dik. *Dótzi tó*, melly az előbbenitől fél mértföldnyire van; elég nagy, és halakkal gazdag.

10dik. A' *Balog tó*. Szeged Városa alatt a' külső Városokon kivül, nagysága nem nevezetes, de elég mély, és vize tiszta.

11dik. *Maty tó*. Az előbbitől nem meszsze, de azt hoszszaságával felül haladgya, 's áradások idején Do-

rozsmáig terjed, halakkal, és vízi *Schnepfmadarakkal* bővelkedik.

12dik. A' *Láda tó.* Nádás, és jó nagyságú tó, Sz. Péter, és Martonos között.

13. A' *Keres tó.* Folyó vízhez hasonlító tó, 's foly a' Tiszából Kanizsa felett, melly áradások idején egész Szabatka Városáig terjed.

14dik. A' *Gyékény tó*, nevezetét a' szabad pusztától, és fekvésétől vette; 's mint egy egész mértföldnyire terjed.

15dik. A' *Cseszó.* Ez is a' mellette lévő szabad pusztától vette nevezetét, kifoly Szinta felett, melly a' Törökökkel való ütközetről nevezetesíttetik, 's egy mértföldnél szélessebbre terjed, több kissebb tavait rövidségnek okáért elhalgattyuk. Erdői nintsenek, 's fa helyett leg inkább náddal élnek. Vadgya elég, 's kótsak madarak is vagynak benne, több számos különbféle madarait, 's vízi állattyait elhalgatván. Földgye kiváltképen termékeny, 's mind búzát, mind egyéb veteményeket, kaposztát, és dinnyét gazdagon, és nagyokat terem. Némelly helyeken dohányt is nevezetést termesztenek e' Vármegyében. Bora hasonlóképen sok, de gyenge, és földgye igen könnyen miveltetik, mindazáltal az esztendőknek viszontagságjaikhoz képest hol jók, hol savanyosak. Szőlőjök a' Ketskemétiekhez hasonló neműek.

Hajdani lakosai a' Jászok vóltak, a' kiket a' Rómaiak sem mozdítottak ki helyekből, elfoglalván e' vidéket; hanem szolgáltak nékiek fegyverrel mint zsóldosok, hol pedig ellenek fegyvert fogtak. Erőt vévén Attila, népével egyesültek, fiainak elnyomattatások után pedig, először a' *Kuadusokkal*, azután pedig a' *Macharenusokkal* egyesültek; a' *Hunnusoknak* harmadik béjövetelek alkalmatosságával, elfoglalák *Dáziát*, a' Jaszságot, és Pannóniának egy részét, 's sok, és nagy viszontagságaik között is, némellyek életben maradtak a' hozzá férhetetlen nádasokban, a' reájok ólálkodó ellenségeknek dühösségeik elől elrejtvén magokat. A' Rátzok az Ozmanok uralkodásának idején telepedtek meg itten, 's fegyverrel szolgáltak. Ezeknek lakó helyeik ínyekhez illő, 's életek' módgya is, kivévén a' vagyonosabb birtokosokat.

kat. Németek, és tótok is vagynak e' Megyében, amazok Szeged Városában, és más nevezetesebb helyeken, rész szerént kereskedés, rész szerént pedig kézi mesterségeknek folytatása által keresik élelmeket. Tótok is találtattak e' Vármegyében, a' kik darab ideig megtartották ugyan Nemzeti nyelveket, 's szokásaikat; de már ma annyira elmagyarosodtak, mint ha törzsökös Magyarok vólnának. Mind öszve a' pusztákkal 40. lakó helyek vagynak benne, 's egy régi népes szabad Királyi Város Szeged. A' Vátzi Püspöki Megyéhez tartozik.

Ma leg inkább ezek az Uraságok bírnak benne, úgy mint: *A' Királyi Kamara, Gróf Erdödy Uraság, Gróf Károlyi, és Andrásy Uraságok, 's Királyi szabad Szeged Városa.*

CSONGRÁD. Hajdan erôs, és nevezetes Vár vala Csongrád Vármegyében, most mezô Város, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szenteshez, és Alpárhoz is egy mértföldnyire, a' Tisza partyán. A' Jászok idejében jeles hely vala, nevezetét vette *Csun grad* szarmata szótól, melly által menetelt, vagy hajósok erôsségjét jelent. Mellyből a' Magyarok Csonakgrádot változtattak, idôvel pedig megrövidítve, *Csongrád* leve belôle. Vélhetô, hogy a' hajdani idôben, itten a' Jászoknak, és Dákusoknak nevezetes egymással egyesülô által menetelek, és erôsségjek vala, mint hogy egy számos, sôt néhány ezerekből álló katona seregeknek helyet adható, és alkalmatos fekvése, 's hajdani erôsségnek nyoma látszatik még ma is, a' Tiszának kebele mellett, melly ha vízzel békéríttetett, elég dolgot adhatott az ostromló seregeknek, a' mint régi már nagy részént, bényôtt sántzaiból itélni lehet. E' hajdani erôsségnek észak felôl való szegeletében vala kastéllya, melly elég mély sántzokkal való erôssítve, az ellenében öszve folyó Körös vize által is. Már ma tsak a' régi sántzok szemléltethetnek benne, és Gróf Károlyi Uraságnak mulató Szállása. Az elôtt sokkal nevezetesebb Város vala. Határja középszerû, szántó földgyeinek nagyobb része homokos, 's azért nem hasonlíttathatik a' Tiszán túl való jó termékeny-

ségû helységekhez, legelõje tágas, hala elég van, piatza meglehetõs, széksójá is van, a' második Osztályba tétettetett.

CSONKA MINT SZENT. Az M. betûben.

CSONKA PAPI. A' P. betûb.

CSONKÁS. Elegyes falu Vas Vármegyében.

CSONOPLYA. Rátz falu Bács Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Zomborhoz egy mértföldnyire, leg nagyobb haszna van meddõ, és másféle marháiknak, 's juhoknak eladásából, nem külömben a' gabonából is, mellyet vidéki faluk földgyein termesztenek, szénája ugyan jó, de a' határnak száraz vólta miatt kevés, legelõje elég, száraz malmok ugyan van, de mivel a' marháknak fáradságos, kéntelenek két órányira járni a' Dunára örletes végett; harmadik Osztálybéli.

CSONTHÁZA. *Valányi Csonthâza.* Oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Nagy Váradi Püspökség, lakosai oroszok, fekszik a' Belényesi kerûletben. Határja középszerû.

CSONTFALVA. Szabad puszta Nógrád Vármegyében, földes Urai Malatinszky, és Szent Iványi Uraságok, fekszik Szõllõsnek szomszédságában.

* CSONTOSFALVA. Tót falu Abaúj Vármegyében, birtokosai a' Kispapok, lakosai katolikusok, fekszik a' Kassai járásban, határja elég termékeny, de minden harmadik esztendõben megkívánnya a' trágyázást, legelõje szûken elég, fája nem sok, de mivel földgye jó termékenységû, réttye gazdag, 's mindenféle vagyonnyait Kassán jól eladhattyák, elsõ Osztálybéli.

CSOPÁK. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosa a' Veszprémi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Balaton tava mellett, Füredtöl fél mértföldnyire, Palosznak mellett, határbéli legelõje nagy, szõleje jó bort terem, erdeje elég, földgye termékeny, réttye meglehetõs, borainak eladására jó módgya, és fuharozása is lévén, elsõ Osztálybéli.

CSÓR. Magyar falu Eejér Vármegyében, birtokosa Marich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Mohától nem meszsze, Fejérvártól pedig egy, és ¾. mértföldnyire, határja jó termékenységû,

ségû, vagyonnyai külömbfélék, második Osztálybéli.

Csór. Magyar falu Nógrád Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, fekszik Herecsény mellett, mellyhez hasonlító.

Csoroda. Elegyes falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik Karas vize mellett Újpalánkához más fél mértföldnyire. Határja középszerû.

Csorba. *Csirba*, *Csirben*. Tót falu Liptó Vármegyében, birtokosai Szent Iványi Uraság, és más Urak, lakosai katolikusok, szekerezésböl, és szén égetésböl keresik kenyereket, fekszik Botzától két mértföldnyire, Szepes Vármegyének szomszédságában.

Csorba. Szabad puszta a' Jászságban, fekszik Túrkevi mellett.

Csorba. Tót falu Liptó Vármegyében, lakosai katolikusok, határja síkos, legelöje elegendö, fája tüzre, és épületre elég, de mivel határjában búza soha, rozs pedig ritkán, és csak egy nyomásban terem, a' második Osztályba tétettetett.

Csorda. Elegyes falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara.

Csoresti. vagy *Csoreti*. Oláh falu Arad Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitüek, határja jó termékenységû, legelöje elég, 's középszerû vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

Csori. Magyar falu Nógrád Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Szétsényi kerületben, határbéli földgye sovány, malma nintsen, 's egyéb fogyatkozásaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

Csorna. Szép, és népes magyar mezö Város Sopron Vármegyében, földes Urai Hertzeg Eszterházy Uraság, és a' Csornai Prépostság, mellyé mindenkor nevezetes vala; Szentegyháza Szent Mihály Arkangyalnak tiszteletére van szentelve, szép klastrommal, a' mellyben 1786. esztendöig laktak a' *Pratmonstratensis* Szerzetesek, úgy mint földes Urai a' Városnak, épülettyei, 's kertyei jelesek, határja meglehetös termékenységû, vagyonnyai középszerüek lévén, második Osztálybéli.

Csornok. vagy *Csornak*. Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Hertzeg Grasalkovich Uraság, lakosai

kosai katolikusok, fekszik Komját mellett, 's ennek filiája, Nyitratól két, és ½ mértföldnyire, Czitin vize mellett, helyben fája tűzre elég, szőleje termékeny, borait helyben is könnyen eladhattyák, legelője elegendő, malma alkalmatos Komjátiban, földgye, és rétye elsö Osztálybéli, egyéb javai is nevezetesek lévén, elsö Osztálybéli.

CSORONFÖLDE. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Peténd mellett, ennek filiája, és hozzá hasonlító.

CSORVÁS. Szabad puszta Békés Vármegyében.

* CSORNOHOLOVA. Ungvár Vármegyében, határjának, 's vagyonnyainak tsekély voltához képest, harmadik Osztálybéli.

CSÓT. Magyar falu Veszprém Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Pápától nem meszsze, holott jó piatza van. Györ Vármegyének határja szélén, határja jó termékenységű, tulajdonságaira nézve Borsós Györhöz hasonló, elsö Osztálybéli.

CSÓTA. Szabad puszta Veszprém Vármegyében, földes Urai többek, fekszik Devetsernek szomszédságában, 's Lőrintéhez tartozik.

CSÓTFA. Szabad puszta Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, fekszik Sik, Abony, és Szuda mellett, legelője szűk, erdője nintsen.

CSÓTFA. Szabad puszta Veszprém Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, a' Devetseri Uradalomhoz tartozik.

CSOV. *Csohing*. Elegyes falu Vas Vármegyében, földes Urai több Urak, lakosai katolikusok, fekszik Köszeghez közel, mellynek filiája, határja jó termékenységű, piatza hasznos, második Osztálybéli.

CZÖVEKFALVA. Szabad puszta Nógrád Vármegyében, bírja Pongrátz Uraság.

CSÖDE. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Csesztreg mellett, az Alsó Lendvai Uradalomban, határja hegyes, és az irtványokon kivül sovány, némelly helyeken a' vizek akadályoztattyák termékenységét, szőlő hegye nintsen,

eladás-

eladásra alkalmatossága a' távolabb lévô vidékeken, melly miatt harmadik Osztálybéli.

Csöglye. Magyar falu Veszprém Vármegyében, fekszik Adorján, Egerallya, és Piriti faluknak szomszédságokban, lakosai többnyire reformátusok, és Nemesek, a' kik Bende, Bartza, és Pethe Nemzetségtöl származtak. Régi birtokos jussaikat megerôsítette VIdik Károly Tsászár, tekintvén sokféle nemes, és hív szolgálattyaikat, mind a' Haza, mind pedig a' Királyok mellett. Határja jó termékenységû, réttyeik ugyan szorossak, legelôjök jó, fájok tûzi szükségre, piatzok Pápán, mintegy más fél mértföldnyire, második Osztálybéli.

Csögme. Elegyes magyar falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Nagy Váradi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, többen reformátusok, fekszik a' Sárréti kerületben, Furtának szomszédságában, mellynek filiája: határja közép termékenységû, 's meglehetôs vagyonnyai lévén, második Osztálybéli.

Csökölly. Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura a' Veszprémi Püspökség, lakosai katolikusok, fekszik a' Kaposi járásban; lent termesztenek lakosai, és jó szénás réttyei vannak, de határja szoross, és homokos lévén, második Osztálybéli.

Csölle. *Alsó Csölle, unter Voltersdorf.* Német falu Poson Vármegyében, földes Ura Klobusitzky Uraság, vagy az Esztergomi Érsegség, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Miserd mellett, az öreg Duna folyásánál, Posontól más fél mértföldnyire, Határja kétnyomásbéli, középszerû termékenységû, legelôje, réttyei jók, fája szûken; de vagyonnyaikat jól eladhattyák, lakosai közzûl számosan fuharozással is táplállyák életeket, második Osztálybéli.

Csölle. *Felsô Csölle, ober Voltersdorf.* Német falu az elôbbinek szomszédságában, Miserdhez is közel, földes Ura az Esztergomi Érsekség, vagy Gróf Pálfy Uraság, fekszik az Ország úttyában, határjának, 's vagyonnyainak középszerû voltához képest, második Osztálybéli.

Csötöszto. *Kledern.* Magyar falu Poson Vármegyében,

ben, földes Ura Gróf Illésházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik az öreg Duna vize mellett, mellynek ártalma miatt, már kétszer más helyre épült, a' Csalóközben, délre Samarjához fél mértföldnyire, 's Kilitivel határos, határja közép termékenységû, réttye, erdeje van, leg inkább szekereskedéssel éluek némelly lakosai, mivel határját Duna vize szagattya, 's áradásaikor általmára van, második Osztálybéli.

CSÖMÖDER. Magyar falu Szala Varmegyében, földes Ura Hertzeg Eszterhazy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Kapornaki járásban, Pákának szomszédságában, mellynek filiája, határja szoross, földgye természet szerint sovány, legelője elég, valami kevés ligetessei vagynak, de erdeje nintsen, fogyatkozást szenved a' záporoknak, és Cserta folyó vizének áradásával, mellyek miatt harmadik Osztálybéli.

CSÖMÖK. Elegyes falu Bihar Vármegyében.

CSÖMÖND. vagy *Csomend.* Magyar falu Somogy Vármegyében, birtokosai Mérei Uraság, és mások, lakosai katolikusok, fekszik Somogy Vártól egy, ¼. mértföldnyire. Határja jó termékenységû, vagyonnyai külömbfélék.

CSÖMÖR. Tót falu Pest Vármegyében, földes Ura Hertzeg Grazsalkovich Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik a' Váczi járásban, Pesthez egy mértföldnyire, kies helyen, határja jól termô, szôleji is jók, fája a' határban nintsen, több tulajdonságaira nézve *Etserhez* hasonló, második Osztálybéli.

CSÖMÖTE. *Kis Csömöte.* Elegyes falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Nádasdy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Köszeg vize mellett, N. Pôséhez közel, 's ennek filiája, Köszög Városától mint egy mértföldnyire. Határja középszerû, de vagyonnyaikat jól eladhattyák.

CSÖMÖTE. *Nagy Csömöte.* Elegyes falu az elôbbinek szomszédságában, földes Ura Gróf Nádasdy Uraság, erdeje, 's pusztája nagy, határja meglehetôs termékenységû, második Osztálybéli.

CSÖNGE. Magyar falu Vas Vármegyében, földes Ura Horváth Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Raba vize mellett, a' Keményes allyai járásban. Határjának termé-

keny-

kenységéhez, és vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

Csönke. Magyar falu Posony Vármegyében, a' Csalokőzben, fekszik Éberhárdtól, egy és ¼. mértföldnyire, határja jól termő, vagyonnyai külömbfélék.

Csöpintz. Tót falu Vas Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik hegyek között Mór vize mellett, határja soványos, kissebb tulajdonságaira nézve *Andrecz* falujához hasonló, harmadik Osztálybéli.

Csöpöny. *Alsó Csöpöny.* Tót falu Poson Vármegyében, birtokosai külömbféle Nemes Urak, lakosai katolikusok, fekszik Vág vize mellett, ó Szeredtől nem meszsze, Valtasurhoz ¼. órányira, határja jó termékenységű, vagyonnyai meglehetősek, második Osztálybéli.

Csöpöny. *Felső Csöpöny.* Elegyes magyar, és tót falu az elöbbeninek szomszédságában, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, határja gazdag, vagyonnyai is nevezetesek, fája, réttye, legelője nádgya elég, elsö Osztálybéli.

Csöpöny. *Közép Csöpöny.* Tót falu Posony Vármegyében, az elöbbieknek szomszédságában, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, határja termékeny, fája, legelője elég, réttye kevés, második Osztálybéli.

Csöpröny. Szabad puszta Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, fekszik Tapsonynak szomszédságában, 's ennek filiája.

Csöreg. *Csereg.* Szabad puszta Pest Vármegyében, sok szöleje terem.

Csörge. Szabad puszta Poson Vármegyében, földes Ura a' Religiói Kintstár, az elött a' Poseni Sz. Klára Szerzetbéli Apátzáké volt, 's a' N. Magyari Majorsághoz tartozott, fekszik Csenke, Vajas Vata, és Tonkházához közel, határja jól termő.

Csörgő. Szabad puszta Zemplén Vármegyében, fekszik Lasztótz mellett.

Csörötnek. *Csrintling.* Elegyes magyar falu Vas Vármegyében, birtokosai a' Cziszczertziták, lakosai katolikusok, fekszik Mór vize mellett, Szent Gothárdtól egy, és ¼. mértföldnyire, gazdag határja van, egyéb tulajdonságaira nézve lásd *Badafalvát* jeles vagyonnyaihoz képest, elsö Osztálybéli.

Csösz. Szabad puszta Fe-

jér

jér Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak.

Csôszi Hegy. Szabad puszta Szala Vármegyében.

'Csôsz. Magyar falu Veszprém Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Sopron Vármegyének határja szélén, Pápától egy, és ½. mértföldnyire. Határja jó termékenységû.

Csötörtök. *Knipersdorf, Leopoldsdorf, Csvertek.* Leg régibb Mezô Város, a' Csalôközben, Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Balassa, és Eberhárdi Uraság, kivévén hat szabad helyeket, (*Curiákat*) lakosai katolikusok, fekszik sima térségen, a' Csalóköznek közepén, nap keletre Gombával, nyugotra Misdivel határos, népes hely vala, és számos mesteremberek lakták, hajdan a' Mohácsi veszedelem elôtt, de Botskainak, 's Betlen Gábornak zendûléseikor nagyon meg rongáltatot. Egy hegyes torony forma Gothus épûlete is volt itten *Fanum Jovis* névvel, melly ez elôtt 16. esztendôvel elbontattatott. Most többnyire magyarok lakják, 's kenyér sütô kementzéik a' házaktol különösen elválasztva az úttzák mellett helyheztettek. Néhai Szelepcsényi Tokajból últtetetett vala ide szôlö tôkéket, mellyeknek már ma tsak helyei látszatnak, határja követses, és középszerû, réttyei nintsenek, fájok sints, vagyonnyaikat megtsinálhatôsan eladhattyák, második Osztálybéli.

Csötörtök hely. *Quintoforum, Donnersmark, Svertek, Fanum S. Ladislai.* Egy a' XVI. Városok közzûl Szepes Vármegyében, földes Ura Gróf Csáky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Lôtsétöl mintegy mértföldnyire, 's a' Minorita Szerzetbéli Atyáknak, a' kik az Ifjúságot tanittyák, jeles épûlettyek van itten. Az elött a' Kamarás Uraknak is lakó helyek vala, míg innen Kassára altal nem tétettek. Határja hegyes, és közép termékenységû, ha szorgalmatosan mivéltetik, fája van, legelôje jó, de szûk, második Osztálybéli.

Csötörtek. *Styertek.* Népes tót falu Trentsén Vármegyében, földes Urai Báró Révai Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Vág vize mellett, Vág Újhelyhez ½. mértföldnyire, határja középszerû.

Csötörtök. *Detrekô Csötörtök.* Tót falu Posony Vármegyé-

megyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok; fekszik Stomfától más fél mértföldnyire, a' hegyen túl való járásban. Határja közép termékenységű, vagyonnyaik jók, második Osztálybéli.

Csötörtök hely. Szabad puszta Szala Vármegyében.

Csővár. *Csúvár.* Tót falu Pest Vármegyében, földes Ura Báró Prónay, és Vörös Uraságok, lakosai katolikusok, többen evangelikusok, fekszik Nógrád Vármegyéhez közel, Püspök Hatvannak szomszédságában, Atsától mint egy más fél órányira, hajdani kősziklán épült Várát Ratska Balás Kapitány építtette, alatta nevezetes fejérségű agyag találtatik, mellyel némelly földmivelők, förösztökö nevezet alatt orvosság gyanánt élnek, beteg szarvas marháikra nézve, lakosai földmivelési munkájokon kivül szenet is égetnek, követ vágnak, és erdőjökből is szép hasznot vesznek. Jó szőlei vannak, keresetre nevezetes alkalmatosságok van, mész égetésből is pénzt keresnek, fája elég, földgye középszerű; de hegyes helyen lévén, 's mivel legelője is szoros, második Osztálybéli.

Czuber. Nevezetes szőlő hegy Vas Vármegyében, a' Szombathelyiek birják.

Czun. Magyar falu Baranya Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Siklósi járásban. Határja jó termékenységű.

Czúnin. Szabad puszta Nyitra Vármegyében, földes Ura a' Felséges Király, lakosai katolikusok, határja középszerű.

Czup. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik a' nagyobb Kaposnaki járásban, Cseszteg mellett, 's ennek filiája, és hozzá hasonlító.

Curndord. vagy *Zarándfalva.* Német Mező Város Moson Vármegyében, földes Aszszonya Felséges K. Hertzeg Aszszony Kristina, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Lajtha vize mellett, német Jágendorftol egy mértföldnyire, határja nagy, földgye termékeny, réttyei jók, rész szerént pedig rosz szénát is teremnek, legelője marháinak elendő, szőleji sovány bort termenek, erdeje vagyon nem tsak szükségekre, hanem eladásra is, az Ország úttyában lévén fuharozással is

keres-

kereshet, Lajtha vize néha el önti réttyeit, mindazáltal első Osztálybéli.

Csúcsom. Magyar, és tót falu Gömör Vármegyében, földes Ura a' Kosnyai Püspökség, lakosai katolikusok, fekszik Posárló hegynek töve alatt egy völgyben, Rosnyótól fél mértföldnyire, lakosai Rosnyóra fát hordanak, határja hegyes, és követses, 's leg inkább zabot terem, legelője elég, mind a' két féle fája, az Uraság engedeléméből, malma is van, Rosnyón piatzozása jó, makkja, ha terem elég, melly az Uraságtol ingyen adatik, Almássa, szilvássa, és káposztás kertyei jók, második Osztálybéli.

Csuda. Elegyes falu Bars Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Esztergom Vármegyének szomszédságában, Garam vize mellett, Lévától negyedfél mértföldnyire. Határja jó.

Csuda. Szabad puszta Esztergom Vármegyében.

Csuda Lehota. Az L. betűben.

Csudalla. Szabad puszta Békés Vármegyében.

Csudanovetz. Tót falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik az Ujpalánki kerületben.

Csudány. Prépostság az Egri Püspöki kerületben.

Csúkalocz. *Csukalovce.* Tót falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Okolitsányi Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik a' Szinai járásban, határja két nyomásbili, 's ha trágyáztatik meglehetősen terem, réttyei jók, de szoross, malma helyben, itatója alkalmatos, vagyonnyait eladhattya Homonnán, fája nem lévén, harmadik Osztálybéli.

Csukár Paka. A' P. betűben.

Csukárd. *Zukkersdorf.* Tót falu Posony Vármegyében, földes Ura a' Posonyi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Czajlának szomszédságában, Modor, és Bazing között, mind a' kettőtől fél mértföldnyire. Nevezetesek a' borai arról, hogy más jó tulajdonságjaik mellett (vizellet hajtó) foganatosságúak. Czajla vize foly alatta, réttyei jók, fával való kereskedéseken kivül, határjának egyéb 's vagyonnyainak középszerű, voltokhoz képest, második Osztálybéli.

Csukits. Elegyes falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik

az

az Újpalánki kerületben, Fejér Templom, és Oravitza között, amaztól egy, ettől pedig mintegy ¾. mértföldnyire. Határja középszerű.

Csuklás. *Csuklasovcze.* Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Borsiczky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kis Hradna mellett, mellynek filiája, Zaj Ugrótztól mintegy két mértföldnyire, határbéli földgyének sovanysága miatt, harmadik Osztálybéli.

Csukovetz. Horvát falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Álthán Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Draskovecz mellett, 's ennek filiája, közép termékenységű tulajdonságaihoz képest, második Osztálybéli.

Csulya falva. *Csulest.* Oláh falu Bihar Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai ó hitűek, fekszik a' Váradi kerületben, határja meglehetős, 's vagyonnyai is középszerűek lévén, második Osztálybéli.

Csún. Magyar falu Baranya Várm. lakosai katol., határja jó termékenységű, de mivel Dráva vize által gyakorta károsittatik, harmadik Osztálb.

Csuna. Szabad puszta Poson Várm. földes Ura Olgyai Uraság, fekszik Illésházi, 's alsó Ujvári szabad pusztáknak szomszédságokban.

Csúnfa. Szabad puszta Veszprém Vármegyéb. fekszik Nagy Vásony mellett.

Csuny. *Sandorf.* Elegyes falu Mosony Vármegyében, földes Ura Gróf Szapáry Uraság, és mások, lakosai katolikusok, fekszik Duna vize mellett, Oroszvárhoz mintegy fél mértföldnyire, kies helyen, határja homokos, de közép termésű, legelője a' Dunántúl vagyon, és Guton, Posony Vármegyebéli falunak határjában, réttyei középszerű szénát teremnek, erdeje elegendő volt, míg ki nem vagdalták, vagyonnyaikat jó áron eladhattyák a' lakosok, de földgyeit, réttyeit, és erdejét is a' Duna gyakorta elszokta önteni, melly miatt harmadik Osztálybéli.

Csurendorf. *Czundrava.* Horvát falu Sopron Vármegyében, földes Ura H. Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sopróntól két mértföldnyire. Határja középszerű; de vagyonnyainak eladására jó módgyok van.

Csurgó. Magyar falu Fejér Vármegyéb. földes Ura Báró Prényi Uraság, Gróf Hochburgi jussal, az Uraságnak szép lakóháza vagyon itt. Lakosai katolikusok, 's Helvetziái

tziai Vallásúak, fekszik Mórtol, 's Fejérvártól egy mértföldnyire, Bodajkhoz közel, mellynek filiája. Határja termékeny, réttyei jók, más külömbféle vagyoñyaik középszerûek, másodikOsztálybéli.

CSURGÓ. Elegyes magyar, horvát, és tót falu Somogy Vármegyében, földes Ura G. Festetich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szentától egy mértföldnyire, a' Szigetről Bétsbe vezetô Ország útban, erdôk között egy kies völgyben; nevezetes forrás kúttya van, melly az egész vidéken majd leg jobb, és leg egésségesebb. Istvánfy is gyakran említi e' helységet (*a*) Történeteinek XXVIIIdik és XXIXdik könyveiben, a' 666. és 667. lapon, *Chorgónak* nevezvén azt.) midôn az Ozmanok ellen indított hadakozásról emlékezik. Régenten Jerusalemi Szent János Keresztes Szerzetesei is gyógyítgattak vala itten. Határjában minden javai vannak, földgye termékeny, réttye, legelôje, fája elég, szôleje is elég termékeny lévén, méltán elsô Osztálybéli.

CSURGÓ. Szabad puszta Tolna Vármegyében, földes Ura Hert. Eszterházy Uraság.

CSÚT. *Tsúti.* Alsó, és felsô Csút, magyar faluk Fejér Vármegyében, földes Urai Al Csutnak a' P. Paulinusok voltak, 's most a' Religyiói Kintstár, lakosai reformátusok, határja homokos, és közép termékenységû, de javai külömbfélék.

CSUTA. Elegyes falu a' Bánátban Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai Katolikusok, fekszik Karansebestöl fél mértföldnyire, Bisztra vizének a' Temesbe való béfolyásánál.

Csúz. Magyar, és tót falu KomáromVármegyében, birtokosai Hunyadi, Csúzi, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Jász faluhoz közel, mellynek filiája, Udvardhoz egy és ½. órányira, zsidók is számosan laknak benne. Határja jó termékenységû, legelôje elég, bora középszerû, vagyonnyai külömbfélék, második Osztálybéli.

CSUZA. Magyar falu Baranya Vármegyében, földes Ura Felséges Királyi Fô Hertzeg Aszszony Krisztina, lakosai reformátusok, fekszik a' Siklósi járásban, határja gazdag termékenységû, tulajdonságait lásd *Béllye* alatt, mellyhez hasonló, elsô Osztálybéli.

CUBIN. a' K. betûben

CSÛD. Szabad puszta Békes Vármegyében.

D.

D.

DAB. Magyar falu Pest Vármegyében, földes Ura Gróf Ráday Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Peregnek szomszédságában, mellynek filiája, Dömsöd mellett, vele egybe ragasztva, határja termékeny, tulajdonságaira nézve *Apostaghoz* hasonló, mivel pedig réttyeit a' víz járja, második Osztálybéli.

DABAS. *Alsó, és felsö Dabas.* Magyar falu Pest Vármegyében, földes Urai Halász, és más Urak, lakosai reformátusok, felsö Dabasnak katolikusok, fekszenek a' Ketskeméti járásban, Sárihoz nem meszsze, mellynek alsó Dabas filiája, határbéli földgyei közép termékenységüek, legelöjök elég, egy része ugyan határjának homokos, tüzi fája magok szükségjekre elég, második Osztálybéliek.

DABOLCZ. Magyar falu Ugocsa Vármegyében, birtokosai Hársányi, és más Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Kökényesdnek szomszédságában, mellynek filiája, Gyulától három negyedrész mértföldnyire, határja két nyomásbéli, szölei a' Gyulai szölö hegyen vagynak, fája, makkja elég, de mivel Eger vize határját gyakran elönti, melly miatt olly nedves, hogy nagy részét nem is mivelhetik, és a' melly része miveltetik is, tsupán rozsot terem, réttye, legelöje sem elég, makkja is ritkan terem, malma sem lévén, harmadik Osztálybéli.

DABRON. vagy *Dabrony.* Magyar falu Veszprém Vármegyében, földes Ura a' Religyiói Kintstár, lakosai evangelikusok, fekszik Alason, és Nyaradtól nem meszsze, Pápától pedig egy jó mértföldnyire, határbéli földgye bö termékenységü, legelöje, réttye, és fája elég, malma is helyben lévén, elsö Osztálybéli.

DABRONCZ. *Dabronecz.* Német falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, és mások, lakosai katolikusok, fekszik Gogánfának szomszédságában, mellynek filiája, Somogytol ¾. mértföldnyire, határja elég nagy, de közép termékenységü lévén, második Osztálybéli.

DACSOLÁM. *Alsó, és felsö Dacsolám.* két elegyes falúk Hont Vármegyében, birto-

kosai Majthényi Uraság, és mások, lakosai evangelikusok, fekszik a' Bozóki járásban, határjai követsesek, és szorgalmatos miveltetést kivánnak, mellyhez képest harmadik Osztálybéliek.

DAD. Magyar falu Komárom Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Oroszlánytól ¼. mértföldnyire, legelője saját marháinak elegendő, réttye tsekély, de szőlöi elegendők, és nem utolsó borokat termenek, középszerű vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

DÁD. Szabad puszta Fejér Vármegyében, földes Ura Veres Uraság.

DADA. *Tisza Dada.* Magyar falu Szabolcs Vármegyében, földes Ura Gyulai Uraság, és mások, lakosai katolikusok, többen reformátusok, fekszik Löknek szomszédságában, mellynek filiája, a' Dadai járásban, melly falutól vette a' járás nevezetét a' Tisza partyán, határja kövér termékenységű, 's nevezetes javakkal bővelkedvén, elsö Osztálybéli.

DADA. *Kapos Dada.* Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Urai Mérey, és több Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Sz. Benedekhez közel, mellynek filiája. Határja jó termékenységű.

DADA. Szabad puszta Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, határja jól termö.

DÁG. Elegyes tót falu Esztergom Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Dorogtol ¼. mértföldnyire, Csolnoknak szomszédságában, mellynek filiája, legelője elegendö, fája tüzre van, de kevés; szöleje hasonló képen; eladásra jó alkalmatossága, de egy kevéssé távol, a' Dunán, és Esztergomban, határja homokos, és szárazságnak idején nehéz itatója van, középszerű vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

DAIA. Rátzúl Daju Szabad puszta.

DAKA. Magyár falu Veszprém Vármegyében, földes Ura Gróf Nádasdy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Nyáradnak szomszédságában, mellynek filiája, Pápától fél mértföldnyire, határbéli földgye jó, legelője, réttye elég, fája épületre nintsen, holmi harasztya tüzre van, Pápán piatzozása, erdeje pedig a' Padari

pusz-

pusztán; jó tulajdonságaihoz, 's vagyonnyaihoz képest, elsô Osztálybéli.

DÁKA. Kortsma, szállás Veszprém Vármegyében, fekszik Hagymás Kérhez nem meszsze, 's ennek filiája.

DAL. Szabad puszta Csanád Vármegyében, földes Ura a' Csanádi Püspökség, fekszik Makótol nem meszsze, mellynek filiája.

DALTZ. Banátbéli falu Temes Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Karansebestöl egy mértföldnyire, határjának jó termékenységéhez képest, elsô Osztálybéli.

DALINA. Szabad puszta Tolna Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, határja jól terem.

DALLOG. v. *Dallok*. Elegyes Tót falu Baranya Vármegyében, földes Aszszonya Felséges Királyi Fô Hertzeg Aszszony KRISTINA, lakosai katolikusok, fekszik Mohács, és Baranya Vár között, mind a' két helytöl mintegy más fél mértföldnyire a' Béllyei Uradalomban, határjának bôv termékenységeihez képest, elsô Osztálybéli.

DALMAD. *Domoditze*. Elegyes magyar, és tót falu, Hont Vármegyében, földes Ura Gróf Balassa Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Garam vize mellett, Nádasnak szomszédságában, mellynek filiája, Bácstól, egy és három fertály mértföldnyire. Határja jó termékenységû, legelôje elég, fája mind a' kétféle szükségeire elég, szôlö hegye középszerû, elsô Osztálybéli.

DALOM. *Kis, és nagy Dalom, Dolumik, Dolummare*. Szabad puszta Bihar Vármegyében, fekszik Dánfoknak szomszédságában.

DALMAD. Szabad puszta Tolna Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság.

DALMAND. Szabad puszta Tolna Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházi Uraság, fekszik Kotsolához nem meszsze, 's ennek filiája.

DÁLYO. *Kis, és nagy Dályó*. Szabad puszták Nógrád Vármegyében, földes Ura Gróf Forgách Uraság, fekszenek Vilyke faluhoz nem meszsze, mellynek filiáji, 's hozzá termésbéli tulajdonságaikra vézve hasonlítanak.

DAMAK. Magyar falu Borsod Vármegyében, birtokosai Király, és több Urak, lakosai katolikusok, fekszik Felsô Vadásznak szomszédságában, mellynek filiája, a'

Szendrői járásban, legelője elegendő, fája tűzre, és épűletre ingyen, szőlö hegye saját, és a' szomszéd határokban, Királyi dézmát nem adnak, de mivel szántó földgyei középszerűek, 's piatzozása is távol lévén, második Osztálybéli.

DAMALOS. Szabad puszta Somogy Vármegyében, földes Urai Hojtsy Urak, fekszik Inke, és Gerezdhez nem meszsze.

DAMANYA. vagy *Damonya*. Magyar falu Sopron Vármegyében, földes Ura Vég Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Reptze vize mellett, Csepregtöl egy és ¼. mértföldnyire, határja középszerű termékenységű, 's meglehetős vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

DAMASA. *Kis Damasa*. Elegyes falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Roly, Ibrányi, és Nedeczky Urak, lakosai katolikusok, és más félék, fekszik Zsabolinához nem meszsze, 's filiája. Határja is hozzá hasonlító.

DAMASD. *Ipoly Damasd, Domodicze*. Magyar falu Bars Vármegyében, földes Ura a' Besztertze Bányai Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Ipoly vize mellett, Szobbnak szomszédságában, mellynek filiája, Lévától három mértföldnyire, határbéli földgyei jók, réttyei gazdagok; de mivel Ipoly vize járja, és határjának gyakorta ártalmas, második Osztálybéli.

DAMASD. *Garam Damasd. Damaczd*. Tót falu Hont Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Pilis, és Nógrad Vármegyének szélénél, Garam vize mellett, Visegrádtól egy mértföldnyire, határja jó termékenységű, legelője elég; de mivel a' víz járja földgyeit, második Osztálybéli.

DÁMÓTZ. Elegyes falu Zemplén Vármegyében, földes Ura B. Sennyei Uraság, lakosai katolikusok, ó hitűek, és reformátusok, fekszik a' Tisza mellett, Nagy Tárkánynak szomszédságában, mellynek filiája, Lelesztöl három fertály mértföldnyire, Perbenyiktöl pedig mint egy ágyú lövésnyire, határja elég jó, melly tiszta buzát is hőven hoz, réttye hasznos, legelője elég az Uraságnak engedelméből, fája a' szomszéd erdőkből, malma szomszédságban, eladásra alkalmatossága Újhelyben és Ungváron, sót is hordanak, és kapával is kereshetnek; de mivel

vel réttyeit a' víz járja, és fája is bérért van, második Osztálybéli.

DAMOS. vagy *Danis*. Oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik a' Nagy Váradi járásban, határjának, 's vagyonnyainak nevezetes fogyatkozázaihoz képest, negyedik Osztálybéli.

DANCZHÁZA. vagy *Dantshája*. Magyar falu Baranya Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik a' Pétsi járásban, Makóhoz nem meszsze, mellynek filiája, határjának középszerű tulajdonságaihoz képest, második Osztálybéli.

DANCSHÁZA. Magyar falu Bihár Vármegyében, birtokosai Bagosi Uraság, és mások, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Barándhoz nem meszsze, mellynek filiája, Debreczentől négy mértföldnyire; határja meglehetős termékenységű volna, de mivel Berettyó vize soványíttya határját, 's egyéb fogyatkozásaiért is, harmadik Osztálybéli.

DÁNFOK. Szabad puszta Békés Vármegyében.

DANISÓCZ. *Dinszdorf, Danisovtze*. Tót falu Szepes Vármegyében, földes Ura Gróf Csáki Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Odorinnak szomszédságában, Iglótól fél mértföldnyire. Határja ugyan közép termékenységű, réttyetsekélyes, 's ritka fűvet terem, de mivel elegendő, és hasznos legelője van, 's mind a' kétféle fája, piatzozása is közel, holott vagyonnyaikat jól eladhattyák, első Osztálybéli.

DANKÓCZ. Tót falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Nádasdy, és G. Szapáry Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik hegyek között Martyantz mellett, mellynek filiája, határja tűrhető termésű, 's tulajdonságaira nézve hasonló Borecsához, de némelly fogyatkozásaiért harmadik Osztálybéli.

DÁNTOVA. Magyar falu Bács Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik a' Duna mellett, Szántó és Baracska között napkelet felé, meglehetős szántó, földgyei vagynak, Igál felé való részén pedig nedves időkben elöntetik, de szárazságban kaszáltatik. Negyed része határjának mivel homokos, tavaszkor, és öszkor al-

kalmatos legeltetést ád, vidékje inkább kedvez a' Juhok nevelésére, mint más féle marháknak tartására. Szükségen felül lévő zabjokat, 's búzájokat, Bajára szokták két mértföldnyire hordani eladás végett, itató helye alkalmatos, szőlei homokos helyeken vagynak, második Osztálybéli.

DÁNY. Magyar falu Pest Vármegyében, földes Ura Hertzeg Grazsalkovich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Gödöllőtől két mértföldnyire, Baghoz pedig közelebb, határja közép termékenységű, szőlei alább valók, legelője szükségéhez képest elég, szántó földgyei néhol jók, dinnyéjek nevezetes; de fájok helyben nem lévén, második Osztálybéli.

DÁNVÁD. Magyar falu Szatmár Vármegyében, birtokosai különbféle Urak, lakosai katolikusok, többen reformátusok, fekszik Fejér Gyarmatnak szomszédságában, mellynek filiája, Jánktól sem meszsze, szántó földgyei mindenféle veteményt bőven termenek, réttyei a' marháknak alkalmatos szénát hoznak, piatzozása Szatmáron három mértföldnyire, vagynak belső gyümöltsös kertyeik is, Szamos vize közel a' falu mellett foly; de még eddig a' lápozást nem igen gyakorollyák, $\frac{1}{4}$. esztendőbéli kortsmártatása van, 's malmok helyben, második Osztálybéli.

DAPSA. Szabad puszta Gömör Vármegyében, földes Urai Dapsi Urak, fekszik Kálosa mellett, földgye két nyomásbéli, réttyei jók.

DARAH. Magyar falu Szatmár Vármegyében, birtokosai Ötvös, és Szombatfalvi Urak, lakosai reformátusok, fekszik Szamos vize mellet, Szatmártól egy mértföldnyire, határbéli szántó földgyei három nyomásbéliek, mellyek tiszta, ét kétszeres búzát termenek, kétszer kaszáltatnak, és marháinak alkalmatos szénát teremnek, Szatmár Városához egy mértföldnyire lévén, a' hova jó útakon járnak, vagyonnyaikat jól eladhattyák; kaszálni való réttyein kivül elegendő legelője, mindenféle marháinak, itatója alkalmatos, szabad fájok, mind épületre, mind tűzre, bizonyos részében az erdőnek makkoltatások is vagyon, külső, 's belső gyümöltsös kertyei tágasak, nádra semmi szükségek sintsen. Mivel a' Szatmári só letétel nem meszsze vagyon, só fuhározással is

keres-

kereshetnek, Szamos vize határját mossa, de a' lápozásokat nem szokták gyakorolni; szenet is égethetnek, és Szatmáron eladhattyák, elsô Osztálybéli.

DARA. *Dare.* Elegyes lakosú falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Révesz Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Haszinának szomszédságában, mellynek filiája, a' Homonnai járásban; határja soványas, tulajdonságaira nézve lásd Pichnyét, mellyhez hasonló, nevezetes fogyatkozásaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

DARÁNY. Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Szécsényi Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Dráva Tamásinak szomszédságában, 's ennek filiája, határja középszerû termékenységû; tulajdonságaira nézve, lásd Csokonyát, középszerû vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

DARÁZS. Tót falu Baranya Vármegyében, földes Aszszonya Felséges Királyi Fô Hertzeg Aszszony KRISZTINA, lakosai katolikusok, fekszik Krassó vizének a' Dunába való befolyásánál, Baranya Vártól egy, és három fertály mértföldnyire, határja gazdag; tulajdonságaira nézve lásd Béllye helységet, mellyhez hasonló, nevezetes vagyonnyaihoz képest, elsô Osztálybéli.

DARÁZSI. *Drasucze.* Tót falu Hont Vármegyében, földes Urai Jeszenszky, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Felsô Sipeknek szomszédságában, mellynek filiája, Báttól egy mértföldnyire, ámbár legelôje elég, szôlô hegye alkalmatos; de mivel alkalmatlan úttyai vagynak, 's a' szénában szükséget szenvednek, földgyeit pedig a' sebes záporok gyakran szagattyák, melly miatt nehezen miveltetik, fája nintsen, 's szôleiben gyenge borok teremnek, 's meghaladvan javait fogyatkozások, a' harmadik Osztályba tétettetett.

DARÁZS PORPACZ. Vas Vármegyében, a' P. betûben.

DARÁZSI. *Drasovtze.* Elegyes magyar, és tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Nyitra vize mellett, Nyitra Városától nem meszsze, ámbár földgyei második Osztálybéliek; de mivel mind a' kétféle fája elegendô, 's termékeny szôlô hegyei vagynak,

nak, elegendô legelôje, gyümöltse sok, mellyet jól elárúlhatnak, malma helyben, piatzozása közel Nyitrán, elsô Osztálybéli.

DÁRDA. *Nagy Dárda.* Elegyes Mezô Város Baranya Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik Észekhez egy kis mértföldnyire, hajdan nevezetesebb vala, kivált külömbféle hadi ostromoltatásaira nézve, tábort vertek vala itten az Ozmanok 1677. esztendôben, míg a' mieinktöl a' Harsányi mezôröl reájok rohanván, meg nem verettettek; díszesítette e' Várost Veterányi Generális, ide építtetett szép kastéllyával; mostani lakosaiknak kisded házaik vagynak, a' Rómaiak idejében, itten meszsze tartó kô híd vala, az iszapos, és motsáros helyen való alkalmatos által menetelre. Az Ozmanok is nevezetes fa hídat készíttettek vala itten, SZOLIMAN idejében, mellyet elôször elégetett vala Zrínyi MDCLXIVdik esztendôben, mellyet ismét elfoglálván az Ozmanok MDCLXXXVdik esztendôben, Gróf Lesléus ismét megsértegetett; míg Lotharingiai Hertzeg, és Fô Vezér által MDCLXXXVIdik esztendôben, az ellenség egészen megverettetvén, e' híd is elrontattatott. Határja jó termékenységû, veres borai meglehetôsek, középszerû tulajdonságaihoz képest, második Osztálybéli.

DÁRDA. *Kis Dárda.* Elegyes falu Baranya Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Siklósi járásban, határjának középszerû voltához képest, második Osztálybéli.

DARGÓ. Jó nagyságú hegy Zemplén Vármegyében, kezdôdik Mosolán hegyénél, 's mintegy egész mértföldnyire terjed, egyik része Abaúj, másik Zemplén Vármegyének határjához való, Dargó, és Mosolán között alatsonyabb, 's útat ád Kassára.

DARGÓ. Orosz falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Báró Pongrátz Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik vendég fogadójával egygyütt Gálszétshez, mellynek filiája nem meszsze. Határja jó termékenységû, tulajdonságaira nézve lásd Bácskot, mellyhez hasonló, nevezetes vagyon-

gyonnyaihoz képest, elsô Osztálybéli.

DARMA. hajdan *Durma*. Magyar falu Ungvár Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Ôr Horvátnak szomszédságában, mellynek filiája, Kapostol mintegy más fél mértföldnyire, Ungvártól pedig egyre, az Ország úttyában kies helyen, határja jó termékenységû, fája elég, réttye, 's legelôje gazdag, elsô Osztálybéli.

DARNYA. Magyar falu Gömör Vármegyében, birtokosai Gróf Lamot, Vajda, Kós, és Patay Uraságok, lakosai katolikusok, többen reformátusok, fekszik Tesztetének szomszédságában, 's ennek filiája, Serkétöl sem meszsze, szántó földgyei néhol hegyeken vagynak, mellyek szorgalmatos munka után jól termôk, Rimaszombatban piatzozása, legelôje elegendô, 's mind a' kétféle fája, kendert áztató vize alkalmatos, második Osztálybéli.

DARNÓ. Magyar falu Poson Vármegyében, a' Sziget közben, Gyôr Vármegyének szélénél, földes Ura Gróf Viczay Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Mosontól mintegy más fél mértföldnyire, határjának gazdag termékenységéhez, 's szép tulajdonságaihoz képest, mint hogy vagyonnyait Óváron, és Gyôrben jól eladhattya, elsô Osztálybéli.

DARNÓ. Magyar falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Vég Uraság, és többek, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Jánknak szomszédságában, Gyarmattól egy, és $\frac{1}{4}$. mértföldnyire. Határbéli földgyei három nyomásra vannak felosztva, és ha trágyáztatnak, mindenféle gabonát teremnek, itató helye közel, határjában szabad fája, makkja elegendô, és szabad, saját határjában, belsô gyümöltsös kertyeik is vagynak, kendert áztató vize alkalmatos, száraz malma helyben, $\frac{1}{4}$. rész esztendôbéli kortsmáltatása is vagyon, második Osztályba tétettetett.

DARÓCZ. Magyar falu Baranya Vármegyében, földes Aszszonya F. Királyi Fô Hertzeg Aszszony KRISZTINA, lakosai többnyire reformátusok, fekszik a' Duna vize mellett, Dráva vizének öszve folyásánál, határja gazdag; tulajdonságaira nézve lásd Béllye faluját, mellyhez

hez hasonló, nevezetes vagyonnyaihoz képest, elsô Osztálybéli.

DARÓCZ. Magyar falu Bereg Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai reformátusok, fekszik Déda, és Surányhoz egy óránya, határja három nyomásra vagyon felosztva, és mindenféle gabonát terem, réttye, és legelôje hasznos, és elég, fája tûzre, és épületre; fa edényekbôl is nem utolsó hasznot vesznek bé a' lakosok; de mivel a' nagy erdôség miatt határja kissebedik, és közel piatzozása sintsen, a' harmadik Osztályba számláltatott.

DARÓCZ. *Tibold Daroczy.* Magyar falu Borsod Vármegyében, földes Urai Tibold, és más Uraságok, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Sálynak szomszédságában, Egertöl négy mértföldnyire, határbéli földgye, ha trágyáztatik, elég termékeny, Miskólczi piatzozásától két mértföldnyire van, a' hol valamint saját szôlô hegyeiben is pénzt kereshetnek; legelôje elegendô, fája tûzre, és épületre ingyen, szôlô hegye középszerû bort hoz, és elég termékeny, malmai saját határjában, elsô Osztálybéli.

DARÓCZ. *Lénárt Daroczy.* Magyar falu Borsod Vármegyében, földes Ura Bardos, és több Uraságok, lakosai katolikusok, többen reformátusok, fekszik Csernejnek szomszédságában, napkelet felé Dédestöl egy, és egy fertály mértföldnyire, határja közép termékenységû, 's vagyonnyainak tulajdonságaihoz képest, második Osztálybéli.

DARÓCZ. *Nagy Daroczy. Velke Dravce.* Magyar falu Nógrád Vármegyében, földes Ura Gróf Koháry Uraság, és mások, lakosai katolikusok, fekszik Vilykének szomszédságában, mellynek filiája, Osgyántól fél, Fülektöl pedig egy mértföldnyire, határja jó termékenységû, fája elég, 's vagyonnyainak középszerû voltához képest, második Osztálybéli.

DARÓCZ. *Panyi Daroczy.* Magyar, és tót falu Nógrád Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Vilykének szomszédságában, mellynek filiája, Losontztól három fertály mértföldnyire, határja meglehetôs termékenységû, tulajdonságaira nézve hasonlít *Alsó Ludányhoz*, vagyonnyainak eladására jó mód-

módgya lévén, második Osztálybéli.

DARÓCZ. Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Szirmai Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Héthárshoz ¼. mértföldnyire, Ispotállya is van, erdeje kivágattatott ugyan, de e' fogyatkozást az Uraság más tágas erdeiböl helyre hozza, földgyei, ha jól miveltetnek gazdagon termôk, réttye, legelôje elég, és jó, piatzozása szomszédságban, és a' Tarcsai só letételben is, jó módgya van a' fuharozással való pénz keresetre, jó tulajdonságaihoz képest, elsô Osztálybéli.

DARÓCZ. *Fülpös Daróczy.* Magyar falu Szatmár Vármegyében, földes Urai Ilosvai, és más Urak, lakosai reformátusok, fekszik a' Szamosközi kerületben, határbéli szántó földgye mindenféle veteményt megterem; réttyei jók, és a' marha hízlalásra alkalmatos szénát teremnek, 's néha kétszer is kaszáltatnak, Számos vize határját mossa; hanem a' lápozás nalak szokásban nintsen; ¼ rész esztendôbéli kortsmaltatása vagyon, és hét kaszás alá való réttye a' községnek; itatója közel, és elegendô, kendert áztató vize alkalmatos, malma helyben, és közel Szamos vizén, második Osztálybéli.

DARÓCZ. *Kirdly Daroczy.* Mezô Város Szatmár Vármegyében, egy része e' Vármegyéhez tartozik, más része pedig Szolnok Vármegyéhez, lakosai leg inkább reformátusok, és ó hitüek, határbéli szántó földgyei mindenféle gabonát bôven teremnek, és két harmad része nintsen a' víz áradások alá vettetve; réttyének ugyan annyi része szénát eleget, és hasznosat terem, Nagy Károlyi piatzozása egy, Szatmári pedig két mértföldnyire van hozzá jó útakon, holott vagyonnyaikat jól eladhattyák, legelôje tágas, és igen jó, itatója alkalmatos, mind a' kétféle fája ingyen elegendô; némelly lakosok zöldségeket is termesztenek, különösen pedig káposztát mindnyáján, szôlôs kertyeik tágassak, Szatmáron, és Erdôdön egy mértföldnyire; holott jó módgyok a' keresetre, kendert áztató vizei alkalmatosok, malmok helyben, elsô Osztálybéli.

DARÓCZ. *Puszta Daróczy.* Magyar falu Szatmár Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai reformátusok, fekszik Darához

hoz közel, mellynek filiája, a' Nagy Bányai kerületben, határbéli szántó földgyei három nyomásbéliek, mellyek mindenféle gabonát bőven termenek, réttyei középszerűek, Szatmár piatzozása meg lehetős úton van hozzá más fél mértföldnyire, a' hol terméseit hasznosan eladhattya, legelője elegendő, és minden marhájának hasznos. Itató helye alkalmatos, és elegendő, fája tűzre nem meszsze a' határban, makkja is van, tsak nem minden harmadik, negyedik esztendőben, belső gyümöltsös, káposztás, és veteményes kertyeik jók, elsö Osztálybéli.

DARÓCZ. Orosz falu Ungvár Vármegyében, f l e Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik Ung vize mellett, Ungvártól fél mértföldnyire, mellynek filiája, határja gazdag, legelője jó, fája elegendő, eladásra jó módgya, melly szép tulajdonságaihoz képest, elsö Osztálybéli.

DARVAI. vagy *Darva Kolodna*. Orosz falu Máramaros Vármegyében, birtokosai Darvai, és más Urak, lakosai ó hitűek, fekszik talabor vize mellett, Visknek szomszédságában, Tetsötöl mintegy más fél mértföldnyire, legelője ugyan elegendő, és fája mind a' kétféle; de határja szoross, és követses, keresetre módgya só alatt, és másféle fuharozásból, a' harmadik Osztályba tétettetett.

DARVAS. Magyar, és oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, ó hitűek, és reformátusok, fekszik a' Sárréti járásban, Furtához sem meszsze, Békés Vármegyének szélénél, Gyarmattól nem meszsze, Debreczéntöl pedig hat mértföldnyire, határja jó termékenységű, legelője elég; de némelly fogyatkozásaihoz képest, második Osztálybéli.

DASZTIFALU. Elegyes lakosú falu Sopron Vármegyében, földes Ura Gróf Széchényi Uraság, lakosai katolikusok, határja meglehetős termékenységű, 's középszerű vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

DAVALLO. Tót falu Liptó Vármegyében, lakosai katolikusok. Határja jó termékenységű, 's ámbár a' helységbélieknek vólna módgya szekerezéssel, és kézi munkával is a' keresetre, 's a' községnek közönséges réttye is van, de mivel a' földgyének

gyének két harmad része soványas, Béla vize is néha elönti, a' záporok is ártalmára vagynak, második Osztályba tétettetett.

DÁVIDHÁZA. *Ó Dávidháza, és Új Dávidháza, Dávidkova*, amaz orosz, e' pedig magyar, és orosz falu Bereg Vármegyében, földes Urai Ó Dávidházának Gróf Schönborn, Detrich, és Klobusitzky Urak, Új Dávidházának pedig Gróf Schönborn Uraság, lakosai amannak ó hitűek, ennek reformátusok is, fekszenek, amaz Klacsano Rákoshoz $\frac{1}{4}$, ez pedig Várallya, N. Lutskához fél mértföldnyire, határbéli szántó földgyeik trágyázás nélkűl is tiszta búzát, és rozsot teremnek, réttyei pedig jó, és marha hízlalásra alkalmatos szénát hoznak, Munkácsi piatzon eladásra, a' szőlő hegyekben pedig keresetre jó módgyok, 's halászattyok is van, de mivel határjok szoross, fájok sem elegendő, sem tűzre, sem épűletre, a' harmadik Osztályba tétettettek.

DÁVIDHÁZA. Magyar falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik hegyek között Ór Szent Péterhez nem meszsze, határja jó termékenységű, *Bajánházához* hasonlitó, elsô Osztálybéli.

DÁVIDVÁGÁS. *Dávidov.* Elegyes falu Zemplén Vármegyében, birtokosai több Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Szatsurhoz nem meszsze, határja három nyomásbéli, és ha trágyáztatik, közép termékenységű, réttyei meglehetősek, legelője elég, mind a' kétféle fája van, malma helyben, itatója alkalmatos, vagyonnyait eladhattya Varannón, és Kassán, makkja elég, só alatt is fuharozhat, és kapával kereshetnek, második Osztálybéli.

DAVODI. Szabad puszta Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Mesztegnyőhöz nem meszsze, mellynek filiája.

DEÁKFALVA. *Diakova.* Tót falu Túrótz Vármegyében, földes Ura Gróf Révay Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szent Heléna szomszédságában, Sz. Mártonhoz fél mértföldnyire; határbéli földgyének egy negyedrésze középszerű; három negyedrésze pedig tsekéllyebb, réttyei kétszer kaszáltatnak, legelője elég, fája mind a' kétféle, némelly vagyon-

vagyonnyaihoz, 's fogyatkozásaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

DEÁKI. *Diakovtze.* Népes jó magyar falu Poson Vármegyében, földes Ura vala a' Szent Márroni Prépostság, most a' Religy. Kintstár, lakosai katolikusok, és reformát. fekszik Peredhez fél órányira, szomorú történet esett itten Bél Mátyás, 's Korabinszky Lekszikonnya szerént 1663dik esztendôben, mert valamelly katona bémenvén éjjel egy öreg Özvegynek kertyébe, 's minekutánna éretlen gyümöltsel gyomrát nagyon megterhelte vólna, panaszlotta igen fajdalmas rágását pajtásainak; a' kik ittasok lévén, boszorkánynak állították az öreg aszszonyt, 's azonnal megégették; *Sequitur iniquos, ultor a tergo Deus;* határja jó termékenységû, Penna folyó vizétskéje halakkal bôvelkedik, 's szép vagyonnyaihoz képest, elsô Osztálybéli.

DEÁKI. Szabad puszta Szala Vármegyében, fekszik Nyiradhoz nem meszsze.

DEBERTSÉNY. *Debrecsény.* Elegyes falu Nógrád Vármegyében, földes Ura Báró Prónai Uraság, és mások, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Nándornak szomszédságában, mellynek filiája, határja jó termékenységû, fája, 's legelôje szükségéhez képest elég; tulajdonságaira nézve *Bankhoz* hasonló, második Osztálybéli.

DEBETÁK. Elegyes falu a' Bánátban.

DEBLITZ. Szabad puszta a' Bánátban.

DEBRETZEN. *Debretzinum, Debretzin.* Nagy, és igen népes Magyar Királyi Fô Város Bihar Vármegyében, kisded sántzokkal van körûl vétetve. Nevezetének eredetét vette némellyek véllekedése szerént, a' Szarmatáktól, a' kik e' földnek mindenféle bôvségét látván, 's azzal élvén jó napjaikat *Dobri dzennek* nevezték; valamint mi is jó akaróinknak, jó napokat kívánnuk. Mások ellenben Debretzénnek nevezetét a' nagy óltsóságtól származtattyák, midôn tudniillik a' *Szarmaták* látták mindennek nagy óltsóságát, szûntelen e' szavakat húllatták szájaikból *Dobra dcena*, mellyböl származott végre e' jó; és gazdag Magyar Városnak nevezete. A' Szarmatáknak ide lett megtelepedéseknek idejekor, még Debretzén tsak igen tse-

kély

kély hely vala, 's ha eredetét nem a' Szarmatáktól vette is, a' bizonyos, hogy ők itten megállapodtak, és magoknak kalyibákat készítettek; mellyek hová tovább szaporodván, végre Város leve belôle, és nagyságára, 's népességére nézve, a' több Tiszán túl való Városokat felûl haladta.

HISTORIÁJA.

Valamint a' Hazánkbéli több nevezetes Városok, úgy Debretzen is, sok nyomorúságos viszontagságokat szenyvedett; majd a' hadakozások, majd pedig a' tûz által, a' mint Barta Boldizsár elôadta, Debretzen Városának Kronikájában. Tsak nem egészen elpusztíttatott MDLXIVdik esztendôben, *Balassa Menyhárdnak* katonái által: azután pedig Svendi Lázár által még inkább rongáltatott. MDCXLdik esztendôben pedig gyújtogatók által lángba boríttatván, több elégett benne 700. háznál. *Stralzold* Vezér is súlyosan nyomorgatta; azután pedig *Karáfa*: nem külömben a' belsô hadakozások által is keservesen rongáltattatott. MDCCXIXdik esztendôben is e' Városnak harmadrésze tûz által hamúvá tétettetett; 's midôn már újjont még szebben felépûlt vala MDCCXXVIIdik esztendôben, 17dik Martiusban a' gonosz tévô gyújtogatók által hetven egy házak égének el benne. 22dik Martiusban pedig ismét 200. házak emésztettek meg a' lángnak dühôssége által; azon kivûl a' szépen felépûlt torony, és Templom is szánakozásra méltólag elégtek. Királyi szabad Város vala már a' hajdani idôben is; de leveleiket, 's szabadságaikat, az idônek sanyarú viszontagságai között elvesztvén MDCXCIII. v. 1715dik esztendôben, LEOPOLDNAK uralkodása alatt újjont szabad Királyi Várossá leve. E' Város Magyar Országban a' leg népesebb Városoknak számok közzé tartozik; kerûlete egy német mértföldet tesz, hoszszas kerekded formára épûlve. Régibb épületei alatsonyak, a' Magyaroknak bévett szokásaikhoz képest, az újjabbak pedig a' Németeknek, és más külsô Nemzeteknek példajikhoz képest egy emeletre épûltek, többnyire égetett téglákból készûlve. Belôl a' Városban négy Szentegyházak vannak, elsô a' Piarista Szerzetbéli Atyáké, mellyet Cardinális

Csáky 1726dikban, és az utánna való esztendôkben méltóságosan épittetett vala, kik a' nagyobb Oskolabéli ifjakat is tanittyák itten, második a' Szent Ferentz Szerzetebéli Atyáké, harmadik a' Reformátusoknak nagy temploma, negyedik pedig a' kissebb, vagy Ispitálybéli templom. A' nagyobb templomhoz közel vagyon a' reformáta *Collegiom* épitve négy szegelet formára, mellyben néhány százból álló deákság, néha több, néha kevesebb szokott tartózkodni, míg a' tudományokat szokásaikhoz képest elvégezvén, némelly része külsô Országi *Akademiákra*, némelly része egyenesen Papságra, más része pedig *Rectori*, vagy tanitói hivatálra szokott eloszlani. Már most leg inkább fekete ruhában járnak; hajdani zöld hoszszú ruhájokat, és kalpagjokat egészen eltemetvén. Leg elsô Rectora vala e' népes *Collegiomnak* néhai *Csorba István*. Segéllô társa pedig *Nogeri János*, a' mint 1588. és 1589. esztendôben béirattatván, nálok nyilván láthatók. Valamint hajdani könyvtárja e' *Collegiomnak*, melly az 1607dik esztendôbéli hadakozási zürzavarban elenyészett, nevezetes vala; úgy a' mostaniban is számos, és nevezetes régi, 's új könyvek is találtatnak, egy ember bôris, és egy két fejû borjúnak része, 's a' t'. Hat nevezetesebb útszákra van a' kissebbeket elhalgatván, e' Királyi Város felosztva; elsô a' Szegelet útsza, második a' Varga útsza, harmadik a' Hatvan útsza, negyedik a' Péterfi útsza, ötödik a' Piatz útsza, hatodik pedig a' Tsapó útsza. Mellyekben helyel helyel már most szép épületeket is lehet látni. A' Városnak nyóltz kapui vagynak, úgy mint a' Szent Anna kapuja, holott a' só ház vagyon, 2dik Tsapó, vagy posztót tsinálók' kapuja, 3dik a' Péterfi kapuja, 4dik a' Mester kapu, 5dik a' Hatvani kapu, melly elôtt a' nagy, és nevezetes Országos Vásárok tartatnak, 6dik a' Német, vagy Vásári kapu, melly az Országos vásárok alkalmatosságával szokott kinyittatni. 7dik Szent Miklós kapuja, 8dik pedig a' Nagy Váradi kapu, mellynél vagyon a' reformátusoknak Ispitálybéli templomjok. Hajdan e' Városnak fele Szabólts Vármegyéhez tartozott, és többnyire

nyire reformátusok valának; most pedig egészen Biharhoz tartozik, 's a' Tanáts is 1774dik esztendôtöl fogva, rész szerént katolikusok, rész szerént pedig reformátusokból választatik, a' mint ézt Gróf Forgách Miklós akkori Királyi *Komiszárius* felállította vala. A' Városbéli Bírón, és Polgár Mesteren kivûl, valamint más Királyi Városokban, tizenkét Tanátsbéli Urak vagynak, a' kik a' nép által választatnak minden második esztendôben, mind a' katolikusok, mind pedig a' reformátusok részéröl. A' lakosok többnyire Magyarok, 's rész szerént kereskedésböl, rész szerént gazdáskodás által, rész szerént pedig föld mivelésböl élnek. Ez az egyetlen egy Királyi Város az egész Magyar Hazánkban, mellyben Magyar kereskedôk is számosan találtatnak. Ruházattyok a' Debretzinieknek igen tisztességes, de felhéjjázás nélkûl való, 's többnyire frantzia kék színû posztót viselnek; a' fejér személyek is szemérmetességel, kedveltetô szép Magyar öltözetekben járnak; megvetvén a' más nagy Városokbéli bújálkodást; vagyonnyaikat nem ruhára, 's hivalkodásra; hanem magoknak, 's feleiknek hasznokra fordíttyák. Magok pedig az emberek széless mejjûek, ízmosok, erôssek, pirossak, és rövidnyakúak, 's a' munkára kiváltképen alkalmatosak, és nyiltt szivûek. Az Aszszonyi Nem szemérmetes, dolgos, és mind a' gazdáskodásra, mind a' kereskedésre jól neveltetnek, 's azt a' dítséretet érdemlették meg a' világ elôtt, hogy a' kenyér sütésben, olly nagy Mesterek, hogy a' német zsemlyét, és kenyér sütôk, a' kiknek mesterségjek e' munka, és egész életekben tsak a' kenyér sütésben foglalatoskodnak, szájtátva, és megnémúlva tsudályák a' Debretzenyi Magyar fejér Népnek e' szép tehetségjét, mert többnyire mindnyájan jó kenyér sütôk. Nevezetes továbbá a' Debretzeni szappan, mellyet sem könnyû, sem fejér voltára nézve, a' szappanosok nem követhetnek, melly ismét nevezetes tehetsége a' Debretzeni fejér Népnek, mint hogy többnyire Aszszonyok által készíttetnek. Kétség kivûl sokat hajt ennek a' szappannak jeles voltára nézve a' Debretzeni szék só is, mellyel készíteni szokták. Va-

lamint a' szép Nem, úgy a' Férfiak is kimutattyák termetségjeket; ugyan is, a' kik itten a' gazdáskodás körûl szorgalmatosan foglalatoskodnak, tehetôs vóltok bizonyíttya, hogy annak férfiasan megfelelnek, mert sok egyûgyûleg öltözött Debretzeni gazdák, számos selyembe, bíborba, 's bársonyba öltözött kivûl tele arányozott Urakat, tsak a' fél zsebjekbôl is, minden felhéjjázó pompás vagyonnyaiból kifizethetnék. Némelly köz, és Mester emberek is kimutatták tehetségjeiket, mert az egész Országban nevezetessétették a' Debretzeni szalonnát, pípát, 's a' t'. 's mind a' szarvas marháknak szaporításában, mind pedig a' juhok, és sertések körûl való bánásban igazán szorgalmatosak, valamint a' külömbféle kézé mesterségekben is. Könyv nyomtató háza is van, mellyben számos jó magyar, és másféle oskolai könyvek nyomtattattak.

Négy igen nevezetes Országos Vásárjaik lévén, jó módgyok van mindenféle vagyonnyaiknak eladására, a' kereskedésre, és a' kézi mesterségeknek jó haszonnal való folytatására: de szárazságok idején fogyatkozása, hogy jó vize nintsen, mellyet a' Városon kivûlrôl hordanak bé; egyéb aránt a' Városnak jó rendtartásai a' Vásárosokra nézve nevezetesek. Száraz malmain kivûl vízi malma is van, mellynek vize egy tóba szaporíttatik. Tzímere e' Királyi nevezetes Városnak egy Zászlót tartó bárány. Nevezetesebb épûletei a' Szentegyházakon, és Oskolákon kivûl, a' Városháza, az Árvákháza, mellyre megditsôûlt MÁRIA TERÉZIA 30000. forintokot ajándékozott vala, és e' summának hasznát a' só háznál szokták felvenni.

Határja igen nagy, és gazdagon termô, 's a' marháknak legeltetésekre kiváltképen alkalmatos. Sok marháik is vannak a' Debretzenieknek, 's hajdan is sok vala, a' mint *Oláh Miklós* emlékezik felôle, hogy tudniillik az ô idejekor egy *Bíró Gáspár* nevezetû gazdának több vala, tíz ezer darab marhájánál. Bor is elég terem Debretzenben a' külsô szôlôs kertekben, de nem tartó, és gyenge ízû; a' nevezetesebb gazdák Diószegen, 's más Érmellyéki hegyeken tartanak szôlôs kerteket. Fogyatkozása ellenben, hogy fája szûken van,

's a'

's a' szép kenyereket sokan, szalmával fűtött keméntzékben sütögetik.

DEBRETE. *Viszló Debrete.* Magyar falu Borsod Vármegyében, földes Ura Gróf Keglevich Uraság, lakosai katolikusok, többen reformátusok, fekszik Szent Jakabnak szomszédságában, mellynek filiája, legelője elég, fája tűzre, és épületre, fogyatkozásai, hogy szántó földgyei igen soványak, piatza távol, szőlő hegye tsekély, malma is távol lévén, harmadik Osztálybéli.

DEBRŐ. *Alsó*, vagy *Német Debrő*, *Felső*, vagy *Magyar Debrő*, két egymáshoz közel lévő faluk Heves Vármegyében, földes Ura Hertzeg Grasalkovich Uraság, lakosai katolikusok, innen vette a' Debrői Uradalom is nevezetét, mellyben ezek a' helységek vagynak: *Kompot*, *Kalász*, *Deretske*, *Sz. Domonkos*, *Balla*. Fekszenek Egertől három órányira, tót Újfalunak szomszédságában, az Ország úttyában, határjai gazdag termékenységűek, dohányok még a' Hazán kivűl is nevezetes, fájok, réttyei, legelőjök elég, 's szép vagyonnyaikhoz képest, első Osztálybéliek.

DEBRŐD. Magyar falu Abaúj Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Jászótol nem meszsze, 's ennek filiája, határbéli földgyei néhol soványak, de egyéb meglehetős vagyonnyaiért, második Osztálybéli.

DECZHÁZA. Szabad puszta Abaúj Vármegyében.

DÉCS. Kis falu Nyitra Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Alsó Récsérnek szomszédságában, mellyhez hasonlító, 's ennek filiája.

DÉCS. *Kis, és nagy Décs.* Két szabad puszták Békés Vármegyében.

DÉCS. Magyar falu Tolna Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Várdombnak szomszédságában, mellynek filiája, a' Duna mellett, Bataszéktől mintegy mértföldnyire, határja gazdag, tulajdonságai szépek, 's hasonló *Alsónyékhez*, első Osztálybéli.

DÉCSHÁZA. Szabad puszta Veszprém Vármegyében.

DÉCSI. vagy *Decső*, *Dzakov*. Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Berzeviczy Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik Héthárshoz nem mesz-

sze, 's ennek filiája, erdeje nem minden szükségeihez képest elegendô, de határja jó, réttye kétszer kaszáltatik, legelôje elég, és fuharozásra is lévén módgya, második Osztálybéli.

DÉD. *Nemes Déd.* Magyar falu Somogy Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak Kurialisták, lakosai katolikusok, fekszik Nagy Vidnak szomszédságában, Iharostól egy jó mértföldnyire, határja jó termékenységû, réttye, legelôje elég, 's középszerû vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

DÉDA. Magyar falu Bereg Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és oroszok is, de leginkább reformátusok, fekszik Darótzhoz egy órányira, határja közép termékenységû, és ha jól mivéltetik, mindenféle gabonát bôven terem, réttye is jó szénát termô, és néha sarjút is hoz, legelôje tágas, mind a' kétféle fája elég, nádassa is; mellyböl meglehetôs nyereséget szereznek a' lakosok magoknak, piatzozása holott vagyonnyait eladhattya, meglehetôs Kôbanyán; a' második Osztályba tétettetett.

DÉDA. *Gyida.* Oláh mezô Város Bihar Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, lakosai ó hitûek, fekszik az Érmellyéki kerületben, Berettyó vize mellett, Erdély Országnak széle felé, az Ország úttyában, határja jó termékenységû, de más némelly fogyatkozásai miatt, második Osztálybéli.

DÉDA. Rév, és Csárda Esztergom Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Káptalanbéli Uraság, fekszik Esztergomhoz közel.

DEDASÓCZ. *Dedasovce.* Tót falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Gróf Csáky Uraság, lakosai katolikusok, határja három nyomásbéli, 's ha trágyáztatik, elég termékeny, réttye jó szénát terem, legelôje elég, fája mind a' kétféle, malma helyben, piatzozása Homonnán, itatója alkalmatos; de mivel határja hegyes, sovány, és nehezen trágyáztathatik, harmadik Osztálybéli.

DÉDENSZEG. vagy *Dedencsek.* Elegyes falu a' Bánátban Torontal Vármegyében, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik Ladány, és Klára Falva faluktól nem meszsze, 's Zombornak filiája. Határja jó termékenységû,

gû, 's vagyonnyai külömbtélék.

DÉDESI omladozott Vár Borsod Vármegyében, földes Ura vala Perényi Uraság; épûlt egy jó magosságú hegy tetôn, Vezérje vala e' Várnak 1566dik esztendô után Vitéz Kavassi László, Perényi seregének nevezetes Vezérje, ostromlására érkezvén e' Várnak Házán Passa temérdek seregével, keményen tüzeltète a' Várra, 's törettette minden felôl annak falait; megbetegedvén azonban a' nevezett Vezér, az egész oltalmazó katonaságnak nagy szomorúságára meghalálozott. Ez uzán sokan elszélledeztek a' Várból; mások ellenben híven megmaradtak, és a' Várat utolsó lehelletekig oltalmazni kívánták; megértvén ezt Házán Passa, keményebb erôvel tüzeltete a' Várra; történt azonban, hogy Bori István a' Vár körûl szaguldozván, az ostromlottaknak segedelmekre, alattomban a' Várba vonúla, 's közönséges akarattal a' Vár Kapitánnyának választatott. Haszontalan ostromlották ez után egész 15 napig az Ozmanok a' Várat, míg Bori István elôre látvan a' közelgetô veszedelmet, alattomban el nem hagyá a' Várat katonáival, más nap az Ozmánok gyanakodván a' nagy tsendesség miatt felmenének a' Várba, 's szerentsésen elfoglalták. Semmiféle veszedelemtöl sem tartván, prédálni rohantak a' házakba, azomban az elrejtett puska por tûzet kapván, rettenetes dördûléssel, és kártékonysággal sült el, mert mind a' tornyot elrontotta, mind sok épületeket, mind pedig 4000. Tôrököt egy szempillantás alatt felmorsolt. Felindúlván e' váratlan eseten Házán Passa, azonnal parantsolta temérdek katonáinak a' Várnak széjjel törettetését, melly meg is történt; maga pedig Perényi igen elkeseredett a' Várnak elvesztésen, 's szörnyû romlásán, Bori István hadi perbe idéztetvén felszabadíttatott; a' Vár pedig az olta soha fel nem építtetett, sôt már erdôséggel fedeztetik környéke.

DÉDES. Magyar falu Borsod Vármegyében, földes Ura Gróf Szörényi Uraság; Perényiek után, Oláh Urak bírtak, azután pedig Dóry Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Sattának szomszédságában, 's ennek filiája, Mis-

sze, 's ennek filiája, erdeje nem minden szükségeihez képest elegendô, de határja jó, réttye kétszer kaszáltatik, legelôje elég, és fuharozásra is lévén módgya, második Osztálybéli.

DÉD. *Nèmes Déd.* Magyar falu Somogy Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak Kurialisták, lakosai katolikusok, fekszik Nagy Vidnak szomszédságában, Iharostól egy jó mértföldnyire, határja jó termékenységû, réttye, legelôje elég, 's középszerû vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

DÉDA. Magyar falu Bereg Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és oroszok is, de leginkább reformátusok, fekszik Darótzhoz egy órányira, határja közép termékenységû, és ha jól mivéltetik, mindenféle gabonát bôven terem, réttye is jó szénát termô, és néha sarjút is hoz, legelôje tágas, mind a' kétféle fája elég, nádassa is; mellyböl meglehetôs nyereséget szereznek a' lakosok magoknak, piatzozása holott vagyonnyait eladhattya, meglehetôs Kôbanyán; a' második Osztályba tétettetett.

DÉDA. *Gyida.* Oláh mezô Város Bihar Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, lakosai ó hitûek, fekszik az Érmellyéki kerületben, Berettyó vize mellett, Erdély Országnak széle felé, az Ország úttyában, határja jó termékenységû, de más némelly fogyatkozásai miatt, második Osztálybéli.

DÉDA. Rév, és Csárda Esztergom Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Káptalanbéli Uraság, fekszik Esztergomhoz közel.

DEDASÓCZ. *Dedasovce.* Tót falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Gróf Csáky Uraság, lakosai katolikusok, határja három nyomásbéli, 's ha trágyáztatik, elég termékeny, réttye jó szénát terem, legelôje elég, fája mind a' kétféle, malma helyben, piatzozása Homonnán, itatója alkalmatos; de mivel határja hegyes, sovány, és nehezen trágyáztathatik, harmadik Osztálybéli.

DÉDENSZEG. vagy *Dedencsek.* Elegyes falu a' Bánátban Torontal Vármegyében, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik Ladány, és Klára Falva faluktól nem meszsze, 's Zombornak filiája. Határja jó termékenységû,

gû, 's vagyonnyai külömbfélék.

DÉDESI omladozott Vár Borsod Vármegyében, földes Ura vala Perényi Uraság; épûlt egy jó magosságú hegy tetôn, Vezérje vala e' Várnak 1566dik esztendô után Vitéz Kavassi László, Perényi seregének nevezetes Vezérje, ostromlására érkezvén e' Várnak Házán Passa temérdek seregével, keményen tüzeltète a' Várra, 's törettette minden felôl annak falait; megbetegedvén azonban a' nevezett Vezér, az egész oltalmazó katonaságnak nagy szomorúságára meghalálozott. Ez uzán sokan elszélledeztek a' Várból; mások ellenben híven megmaradtak, és a' Várat utolsó lehelletekig oltalmazni kívánták; megértvén ezt Házán Passa, keményebb erôvel tüzeltete a' Várra; történt azonban, hogy Bori István a' Vár körûl szaguldozván, az ostromlottaknak segedelmekre, alattomban a' Várba vonúla, 's közönséges akarattal a' Vár Kapitánnyának választatott. Haszontalan ostromlották ez után egész 15 napig az Ozmanok a' Várat, míg Bori István elôre látvan a' közelgetô veszedelmet, alattomban el nem hagyá a' Várat katonáival, más nap az Ozmánok gyanakodván a' nagy tsendesség miatt felmenének a' Várba, 's szerentsésen elfoglalták. Semmiféle veszedelemtöl sem tartván, prédálni rohantak a' házakba, azomban az elrejtett puska por tûzet kapván, rettenetes dördûléssel, és kártékonysággal sült el, mert mind a' tornyot elrontotta, mind sok épületeket, mind pedig 4000. Tôrököt egy szempillantás alatt felmorsolt. Felindúlván e' váratlan eseten Házán Passa, azonnal parantsolta temérdek katonáinak a' Várnak széjjel törettetését, melly meg is történt; maga pedig Perényi igen elkeseredett a' Várnak elvesztésen, 's szörnyû romlásán, Bori István hadi perbe idéztetvén felszabadíttatott; a' Vár pedig az olta soha fel nem építtetett, sôt már erdôséggel fedeztetik környéke.

DÉDES. Magyar falu Borsod Vármegyében, földes Ura Gróf Szörényi Uraság; Perényiek után, Oláh Urak bírtak, azután pedig Dóry Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Sattának szomszédságában, 's ennek filiája, Miskólcz-

kólcztól két mértföldnyire, legelője elég, fája tűzre, és épületre ingyen, szőlő hegye is meglehetős, malma helyben, szenet, 's meszet is égetnek, mellyekből jó keresettyek van, nem külömben a' Vas Bányában is, Miskólczon piatzozása, szántó földgyei ugyan a' trágyázást megkívánnyák, mivel a' záporok járjak; első Osztálybéli.

DÉDES. Magyar falu Szala Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Redishez nem meszsze, mellyhez hasonlító, 's ennek filiája.

DEDINA. *Zemánszka.* Tót falu Árva Vármegyében, birtokosai Dedinszky Urak, és más Nemes Urak, lakosai katolikusok, fekszik Nizsnának szomszédságában, határja soványos, réttyei jók, fája elég, de más fogyatkozásaira nézve, harmadik Osztálybéli.

DÉG. Magyar falu Veszprém Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Fejér Vármegyének szomszédságában, Fejérvártol harmad fél mértföldnyire, határja jó termékenységű, réttye gazdag, legelője elég, vagyonnyainak eladására jó módgya, melly szép tulajdonságaihoz képest, első Osztálybéli.

DEJERSDORF. Német falu Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, határja, ha jól miveltetik, igen bőven terem mindenféle gabonát, de egyéb tulajdonságaihoz képest, második Osztálybéli.

DEITHE. *Dechticze.* Tót mezős Város Nyitra Vármegyében, földes Ura Gróf Erdődy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Poson Vármegyének szomszédságában, Smolnitztól más fél mértföldnyire, határbéli réttyei első Osztálybéliek, fája tűzre, és épületre, szőlő hegye nagy, és termékeny, de mivel elegendő legelője nintsen, és földgye második Osztálybéli, ugyan a' második Osztályba tétettetett.

DEJTÁR. *Dechticze.* Magyar falu Nógrád Vármegyében, földes Ura Hertzeg Primás Ő Eminentiája, lakosai katolikusok, fekszik Pataknak szomszédságában, Balassa Gyarmattól egy mértföldnyire, Vadkerthez pedig közel. Határja közép termékenységű, tulajdonságaira nézve, lásd *Alsó Toldot*, mellyhez hasonló, második Osztálybéli.

DEJ-

DEJTE. Tót falu Poson Vármegyében, a' Nagy Szombati járásban, földes Ura Gróf Erdődy Uraság, lakosai katolikusok, keresztül foly rajta Blava vize, melly a' falut hasíttya, 's fele Poson, fele pedig Nyitra Vármegyéhez tartozik, kútfője igen egésségesnek állíttatik, 's büdöskövet is foglal magában, lakosai nevezetes tserép edényt készítenek, 's papiros malma is van, határja követses, 's néhol sovány termékenységű, réttyei jók, fája, legelője elég, második Osztálybéli.

DEKANOVECZ. Magyar, és elegyes falu Szala Vármegyében, földes Ura Somsits Uraság, lakosai katolikusok, határja gazdag termékenységű, és a' természettől nevezetes javakkal megáldattatván, első Osztálybéli.

DEKANYESD. *Dikenyesd.* Elegyes oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura az egyesültt Nagy Váradi Püspök, lakosai katolikusok, többen ó hitűek, fekszik Magyar Csekének szomszédságában, 's ennek filiája, határja nem nevezetes, 's vagyonnyainak tsekély voltokhoz képest, harmadik Osztálybéli.

DEKLESIN. *Deklesavje.* Tót falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Csáky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Alsó Lendvától nem meszsze, Belatinczknak szomszédságában, határja gazdag, vagyonnyai nevezetesek, tulajdonságaira nézve lásd *Gumiliczát*, mellyhez hasonló, első Osztálybéli.

DELETE. vagy *Delite, Daleticza.* Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Szinyei Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Ternyének szomszédságában, mellynek filiája, határja középszerű, réttye, legelője elég, de mivel nehezen miveltetik, és erdeje sem igen használtathatik, harmadik Osztálybéli.

* DELIBLAT. *Dettelblat.* Elegyes német falu a' Bánátban, lakosai katolikusok, fekszik Pántsovától más fél mértföldnyire, határja jó termékenységű, 's középszerű vagyonnyaiért, a' második Osztályba tétettetett.

DELINEST. vagy *Delinestie.* Oláh falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik Prebulnak szomszédságában, mellynek filiája, Karansebestől mintegy fél mért-

föld-

földnyire, határjának gazdag termékenységéért, elsô Osztálybéli.

DÉM. *Nagy Dém.* Magyar falu Veszprém Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszenek Győr Vármegyének szomszédságában, Teszérhez közel, Csórtol egy mértföldnyire, határbéli földgyei termékenyek, réttyei jók, malma helyben, legelôjök elég, fájok tûzre, Pápán, és Győrött eladásra, 's keresetre jó módgyok, szôlejek a' határban, elsô Osztálybéliek.

DEMESÉNY. Tót falu Liptó Vármegyében, földes Ura Denke Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Vág vize mellett, Sz. Máriának szomszédságában, mellynek filiája, ámbár Liptsei, és Rozembergi piatzozásától három órányira fekszik; de mivel fája tûzre elég, fûzesse is van, földgye is jó termékenységû, és legelôje is elegendô, az elsô Osztályba tétettetett.

DEMECSER. Szabad puszta Nógrád Vármegyében, birtokosai Szilasy, és Sebestény Uraságok, fekszik Losonczhoz ¼. mértföldnyire, határjának fele jó termékenységû, fele pedig hegyes és sovány, erdeje pusztás.

DEMECSER. Magyar falu Szabolcs Vármegyében, földes Urá Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai reformátusok, fekszik Tasnak szomszédságában, mellynek filiája, Nyíregyháza, és Kis Várda között, mint a' kettôtöl két mértföldnyire, határja gazdag, 's tulajdonságai szépek, mellyekre nézve hasonló *Bogdányhoz*, elsô Osztálybéli.

DEMÉDN. *Demanova.* Tót falu Hont Vármegyében, birtokosai Agáts, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Peretsénytöl egy mértföldnyire, határja jó termékenységû, fája tûzre elég, épûletre is alkalmasint; legelôje is elég, szôlö hegye középszerû, melly tulajdonságaihoz képest, elsô Osztálybéli.

DEMÉND. *Demjénd* név alatt.

DEMÉNFALVA. *Demendize.* Tót falu Liptó Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Bodafalvának szomszédságában, mellynek filiája, Okolitsnától sem meszsze, lakosai nevezetes deszkákat készítenek, határjának egy harmadrésze soványas, és nehezen mivéltetik; de mivel legelôje mindenféle marháinak elég, fája

is

is tűzre, és épületre, Szent Miklóson piatzozása egy órányira, az elsô Osztályba tétettetett.

DEMÉNFALVAI BARLANG. Liptó Vármegyében, igen nevezetes barlang, mind messze terjedô nagyságára nézve, mind pedig tsudállatos belsô alkotmányáért, mellyet Bél Mátyás kérésére ifjab *Buchholtz* személyesen bé járván, 's meg mérvén ki metszett, 's látható képezete egész leírásával, *in Prodromo Beliano Hungariae antiquae, et novae.* Cap. VIII. p. 151.

DEMETE. *Demjata. Zemiata.* Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Okolicsányi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Töltziknek szomszédságában, mellynek filiája, Ternyétôl mint egy mértföldnyire, határja, ha jól miveltetik, ôszi gabonát is hoz, réttye, legelôje szükségekre elegendô, fája mint a' kétféle, 's piatzozása sints távol, melly tulajdonságaihoz képest, elsô Osztálybéli.

DEMETER. Szabad puszta Pest Vármegyében, fekszik Kalotsához, mellynek filiája nem messze.

DEMJÉND. Magyar falu Heves Vármegyében, földes Ura az Egyi Püspökség, lakosai katolikusok, fekszik Keretsénnek szomszédságában, mellynek filiája, határja jó termékenységû, 's meglehetôs vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

* DÉNA. Magyar falu Gömör Vármegyében, hajdan Lórántfiaké vala, lakosai reformátusok, fekszik Sárvárnak szomszédságában, határja termékeny, fája elég, tulajdonságai középszerûek.

DENCS. *Fazekas Dencs.* Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura Inkei Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Miháldnak szomszédságában, 's ennek filiája, Iharostól más fél mértföldnyire, réttyei jók, fája, legelôje elég, de mivel földgyének fele homokos, és szôlô hegye sintsen, a' második Osztályba tétettetett.

DENCS. *Szöke Dencs.* Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura Vécsey Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, szôlô hegye nintsen, fája mind tűzre, mind épületre elég, földgye sováyos, mind azáltal nedves esztendôkben jó termékenységû, 's más középszerû javai is lévén, második Osztálybéli.

DÉNES-

DÉNESFA, vagy *Dienesfa*. Nógrád Vármegyében, földes Ura Báró Beleznai Uraság, lakosai katolikusok, és más félék, fekszik Palotáshoz nem meszsze, 's ennek filiája, határja is hozzá hasonlító.

DÉNESFA. vagy *Dienesfa*. Magyar falu Vas Vármegyében, birtokosai Gróf Festetich, Zarka, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik hegyek között Mór vize mellett, Egervárhoz nem meszsze. Határja gazdag, 's tulajdonságai nevezetesek, hasonló *Andrásfához*, első Osztálybéli.

DÉNESFA. vagy *Dienesfa*. Sopron Vármegyebéli magyar falu, földes Ura Gróf Cziráky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Reptze vize mellett, Kapuvártól másfél mértföldnyire, határja meglehetős termékenységű, halászattya jó, 's vadászatra is nevezetes alkalmatossága, második Osztálybéli.

DÉNESHÁZA. Magyar falu Baranya Vármegyében, lakosai katolikusok, határjában szőleje nintsen, de más középszerű javai lévén, második Osztálybéli.

DENGELEG. Elegyes magyar, és tót falu Nógrád Vármegyében, birtokosai Báró Podmaniczky Uraság, és mások, lakosai katolikusok, fekszik Palotásnak szomszédságában, 's ennek filiája, Hatvanhoz mintegy harmadfél mértföldnyire, határja közép termékenységű, borai meglehetősek, tulajdonságaira nézve, lásd *Alsó Töldot*, mellyhez hasonló, mind a' kettő második Osztálybéli.

DENGELEG. vagy *Dingyilak*, magyar, és oláh falu Szatmár Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, ó hitűek, és reformátusok, fekszik Mező Petrihez nem meszsze, mellynek filiája, Nagy Károlytol egy jó mértföldnyire, határbéli szántó földgyei három nyomásbéliek, és jók, mellyek két szantás után minden féle gabonát teremnek, réttye, ha tilalmas kétszer is kaszáltatik, és hasznos fűvet hoz, piatzozási két mértföldnyire, a' hol minden vagyonnyait könnyen eladhattya, legelője hasznos fűvet terem, és elegendő; itató helye alkalmatos, és közel, fája tűzre elég, makkja az Uraságnak engedelméből, épületre való fája a' tilalmas erdőből, az Uraságnak engedelmével, nádgya is elegendő, szőlőjök egy mértföldnyire, a' hol jó borok

rok teremnek. Vagyon a' községnek is az Uraságnak engedelméből közönséges réttye hnszonkét kaszás alá való, kendert áztató vize alkalmatos, száraz malma három, vízi pedig kettô helyben, s' két mértföldnyire is vannak hozzá malmok, réttyeinek ¼. részét a' víz járja, és illyenkor nyálas fûve terem, kézi munkával pénzt kereshetnek, két vagy három mértföldnyire, malomban két órányira való földre járnak nehéz utakon, mind azáltal szép tulajdonságaiért, méltán elsô Osztálybéli.

DENGLÁSZ. *Denyatz.* Orosz falu Ungvár Vármegyében, földes Urai többek, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik Helmetzhez nem meszsze, mellynek filiája, az Ungvári járásban, határja középszerû, fája elég, 's meglehetôs vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

DENTA. Elegyes falu Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik a' Csakovi kerûletben, Dettához nem meszsze, 's ennek filiája, Temesvártol mintegy harmadfél mértföldnyire, keresztûl foly rajta Denta vize, és hajdani sántzal, 's töltéssel is körûl vala véve; mellyet *Merc* Gróf a' Törököktôl elvett. Határja gazdag termékenységû, 's jeles vagyonnyaihoz képest, elsô Osztálybéli.

DEPELJATZA. Szabad puszta a' Banátban Temes Vármegyében, fekszik az Ország szélénél, Pantsovától egy, és három fertály mértföldnyire. Határja jól termô.

DÉR. *Kis Dér.* Magyar falu Baranya Vármegyében, földes Ura a' Pétsi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, saját szôleje nintsen, Pécsi piatzozásától is valamennyire távol esik, meglehetôs javai vannak, és az Ország úttyában fekszik, 's vagyonnyait könnyen eladhattya, második Osztálybéli.

DERCZEN. *Drezena.* Magyar falu Bereg Vármegyében, birtokosai Báró Berényi, Szuhányi, Veisz, és Darvai Urak, lakosai reformátusok, fekszik G. Fornos mellett fél mértföldnyire, határja két nyomásbéli közép termékenységû, fája mind tûzre, mind épûletre, mind fa szerszámoknak készítésére, saját erdejében alkalmatos, és piatzozása Munkátson, a' hol vagyonnyait könnyen eladhattya nem meszsze lévén, második Osztálybéli.

DER-

DERCZIKA. Magyar falu Poson Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik a' Csalóközben, Bôstöl fél mértföldnyire, határja jó termékenységû, legelôje, réttye, fája elég, halászattya hasznos, 's vadászatra is nem utolsó alkalmatossága lévén, elsô Osztálybéli.

DERECSKE. Magyar Mezô Város Bihar Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Debreczentöl két mértföldnyire, határja igen jó, 's nevezetes veteményei vagynak, eladásra jó alkalmatossága, 's nevezetes vagyonnyaihoz képest, elsô Osztálybéli.

DERECSKE. Magyar falu Heves Vármegyében, földes Ura Hertzeg Grassalkovich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Recsktöl, mellynek filiája nem meszsze, határja jó termékenységû, réttye, legelôje elég, és középszerû vagyonnyai szerént, második Osztálybéli.

DERECSKE. *Drassenmark. Ratzendorf.* Elegyes falu Sopron Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Soprontol három mértföldnyire, határja meglehetôs termékenységû, de szôleje nintsen, 's egyéb fogyatkozásaiért is a' harmadik Osztályba tétettetett.

DERECSKE. Magyar falu Veszprém Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Pápától fél mértföldnyire, határja gazdag, réttye, legelôje elég, eladásra jó módgya, elsôOsztálybéli.

DERENCSENY. *Dretsán.* Elegyes tót falu Gömör Vármegyében, birtokosai Gróf Kohári Uraság, és a' Derencsenyi Uradalomnak birtokosai, lakosai katolikusok, többen evangelikusok, fekszik Balog vize mellett, Bugyik falvához ¼. órányira, Dobócznak is szomszédságában, mellynek filiája, Rimaszombattól egy, Gömörtöl pedig három fertály mértföldnyire, lakosai sonkallyal, bordával, és fa edényeknek árúlásával kereskednek, határbéli földgye három nyomásbéli, mellynek harmad része hegyes, 's leg inkább zabot, és roszot terem, legelôje marháinak elegendô, mind a' kétféle fája elég van, malma, piatzozó helyei alkalmatosak, kereskedése van hordók-

hordókkal, a' harmadik Osztályba tétettetett.

DERÉKEGYHÁZA, Nagy kövér puszta Csongrád Vármegyében, közel Szegvárhoz, mellynek filiája, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, a' kinek szép katséllyával, 's nagy gyümöltsös kertyével díszesittetik.

DERENK. *Drenka.* Magyar, és tót falu Torna Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Jablontzának szomszédságában, 's ennek filiája, Tornától más fél mértföldnyire, 1710dik esztendôben a' dög halál által megemésztettek, azután pedig a' Lengyelektöl is eleget szenyvedtek; határja hegyes, és követses, 's sovány, vagyonnyai szerént, harmadik Osztálybéli.

DERESK. *Dreskocze.* Magyar falu Gömör Vármegyében, földes Ura Gróf Csáky, és Paukovits Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik napkeletre Litze, napnyugotra Szkáros, északra Kövi faluknak szomszédságokban, Jolsva vizéhez nem meszsze, erdôs helyek között, határbéli földgye meglehetôs nemû, de ⅓. soványas, 's leginkább rozsot, és zabot terem, legelôje elég, mind a' kétféle fája, malma, kortsmája, mészárszékje van, piatzozása Jólsván, Ratkón, és Rosnyón; szenet, 's meszet is égetnek, 's tserép edénnyel is szoktak kereskedni, második Osztálybéli.

DERESKE. Magyar falu Veszprém Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, evangelikusok, és többnyire reformátusok, fekszik Atsádnak szomszédságában, mellynél valamivel nagyobb; de nem jobb földgyére nézve; mivel agyagos földû, és tsak roszot, zabot terem, ha gazdagon nem kövéritetik, erdeje sintsen, sem itatója száraz idôben, legelôje elég, régi határja napkeletröl Bitva vizeig terjedett, nap nyugotra pedig *Nyáradig*, dél felöl *Dakdig*, most nagy részében megkissebedett, 's némely nevezetes fogyatkozásai miatt harmadik Osztálybéli.

DERESZLÉNY. Elegyes falu Bars Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Lévától két mértföldnyire, az Esztergomi Érseki Megyében, határbéli földgye meglehetôs termékenységû, de egyéb más java nintsen, sem fája, sem szôleje, 's legelôje

is

is igen szoross, mellyek miatt negyedik Osztálybéli.

DERFEL. Elegyes falu Sopron Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kőhalomhoz mellynek filiája nem meszsze, határja nem igen jó, 's némelly szükséges fogyatkozásai miatt, harmadik Osztálybéli.

DERGECS. Szabad puszta Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság.

DERMAN. *Durmán.* Elegyes falu Vas Vármegyében, földes Ura a' Szombathelyi Püspökség, lakosai katolikusok, határja elég termékeny, réttyei jók, legelője meglehetős, 's középszerű vagyonnyai szerént, második Osztálybéli.

DERMÁN. Szabad puszta Vas Vármegyében.

DERNA. *Alsó Derna, Dernisore de Szuz.* Magyar, és oláh falu Bihar Vármegyében, az Érmellyéki járában, földes Urai külömbféle Urak, lakosai ó hitűek, határja gazdag, vagyonnyai jók, 's nevezetesek, mellyekhez képest, az első Osztályba tétetett.

DERNA. *Felső Derna.* Oláh falu Bihar Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai ó hitűek, fekszik az előbbenitöl nem meszsze; határja közép termékenységű, vagyonnyai tsekélyebbek lévén az előbbeninél, második Osztálybéli.

DERNŐ. *Dernan.* Magyar falu Torna Vármegyében, földes Ura Gróf Andrásy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Hárskutnak szomszédságában, mellynek filiája, Szepes, és Gömör Vármegyének szomszédságokban, Jólsvafőtöl két mértföldnyire, magos hegyek között, 's az Uraságnak szép kastéllyával díszesittetik, kies gyümöltsös, és nagy vadaskert, halas tó is vagyon itten; határja termékeny, tulajdonságai hasonlítanak Barka falujáéhoz, vagyonnyainak eladására jó alkalmatossága Rozsnyón, második Osztálybéli.

DERONY. Elegyes falu Bács Vármegyében, földes Ura a' Kalotsai Érsekség, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik Bácstol nem meszsze, mellynek filiája, határbéli szántó földgyei két nyomásbéliek, mellyek többnyire négy, és hat marhával miveltetnek, mezeje néhol vizes, és salétromos, legelője az erdőben elegendő, itató, és kendert áztató vize alkalmatos, tűzre fája elég, de

épüle-

épületre valót, és nádat az Uraság' engedelmével nyernek; makkoltatása szabad, második Osztálybéli.

DERZS. Magyar falu Heves, és Külsô Szolnok Vármegyében, birtokosai Borbély, és más Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Török Szent Miklóshoz, mellynek filiája nem meszsze, Karczag Újszállástól egy, és három fertály mértföldnyire, 's az Uraságnak kastéllyával díszesíttetik; szôleje termékeny, fája tûzre, és épületre, nádassa, 's réttye szükségére elegendô; fogyatkozásai, hogy szántó földgye, saját határjában nintsen, 's más határokban szoktak szántani, a' Tisza vize is sokszor elszokta önteni, melly okok miatt, harmadik Osztálybéli.

DERZSI GÁT. Szabad puszta Heves Vármegyében.

DERZS. *Derżsú.* Orosz falu Szatmár Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik Vilkához közel, mellynek filiája, Szatmárhoz egy, és ¼. mértföldnyire, szántó földgyének egy nyomása jó tiszta búzát terem, a' többi pedig tsupán rozsot; réttyei ligetes helyeken vagynak, piatzozása nem messze, és alkalmatos útakon, legelôje elegendô, itatója hasonlóképen, kendert áztató vize alkalmatos, száraz malmai helyben, vízi pedig közel a' szomszédságban: fogyatkozásai, hogy határja néhol soványas, és a' víz áradások is járják, réttye kevés, harmadik Osztálybéli.

DERSENYE. *Drsenitże.* Tót falu Hont Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Báthoz nem meszsze, mellynek filiája, határja gazdag, 's minden javai lévén, szôleje hutája is van, méltán elsô Osztálybéli.

DERSENYE. *Kis Dersenye.* Szabad puszta Hont Vármegyében, földes Urai Hodosy, és más Urak.

DERVENTSA. Folyó víz Nyitra Vármegyében, melly minekutánna öt folyó vizeket kebelébe fogada, Bars Vármegyében Kis Kereskénynél egyesûl Zsitva vizével.

DÉSÉR. vagy *Deszér.* Magyar falu Bihar Vármegyében, földes Ura Gróf Csáky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Margitához nem meszsze, 's ennek filiája, határja jó termékenységû, földgyének tulajdonságai Margitához hasonlítók.

DESICS. vagy *Deszits.* Banátbéli falu, vagy szabad puszta Lugostól egy, és ½. mértföldnyire, határja termékeny.

DESKA. vagy *Deszka.* Elegyes falu Torontal Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik Zombor, és Szőreg faluknak szomszédságokban, 's ennek filiája, határja jó termékenységű.

DESKÉNY. vagy *Dézna.* Oláh Mezô Város Arad Vármegyében, lakosai ó hitűek, fekszik Aradtol nem messze, a' hegyek között, határja leg inkább tavaszi vetést, és kukoritzát terem, földgye nem igen jó; fája elég, de egyéb tsekély vagyonnyai szerént, harmadik Osztálybéli.

* DESKOFALVA. *Deskovecza.* Orosz falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gröf Schönborn Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik Krajna bubuliska, és Kajdano kerületben, határja soványos, legelője jó, fája mind a' kétféle elég; de más fogyatkozásaiért, harmadik Osztálybéli.

DESPOTOVATZ. Szabad puszta a' Bánátban, Torontal Vármegyében, fekszik Betskerektöl nem meszsze, határja jó termékenységű.

DESPOT SZENTIVÁN az Sz. betűben.

DESZÉR. *Desér* név alatt.

DEZSÉR. v. *Dezér, Dezseritze.* Tót falu Trentsén Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik ZaiUgrotztól ¼. mértföldnyire. Határja jó termékenységű; 's szép javai is vagynak, de mivel fája kevés, a' második Osztályba tétetett.

DESZK. *Deszestyi.* Oláh falu Máramaros Vármegyében, birtokosai Pap, és külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik Akna Sugatajnak szomszédságában, Maros vizétöl sem meszsze, Kapnyik Mezô Várotsától pedig két mértföldnyire, fája tűzre közel, és jó alkalmatossága keresetre a' sóBányákban, mellyektöl két mértföldnyire fekszik, nem külömben jó módgya vagyonnyainak eladásra Szigeten, Kapnyikon, és felsô Bányán, második Osztálybéli.

DETA. vagy *Detta.* Banátbéli német helység, Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Dentához nem meszsze, az Ország úttyában, postája is van,

van, határja gazdag, legelője, réttye elég, 's középszerû vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

DETEK. Magyar falu Abauj Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai reformátusok, fekszik a' Csereháti járásban, észak felé Petri, nap keletre Fantsalnak, délre Sápnak, és Tengerfalvának szomszédságokban, határja gazdag, minden javai vannak, és nem utolsó szôlö hegyei is lévén, elsô Osztálybéli.

DÉTÉR. Magyar falu Gömör Vármegyében, birtokosai Báró Vécsey, Palótzi, Horvát, és Borbás Urak, lakosai katolikusok, fekszik Gesztetének szomszédságában, mellyñek filiája, Serkétöl mintegy fél mértföldnyire, határja ugyan hegyes, de meglehetös termékenységû, malma helyben, és más javai is vagynak, piatza Rimaszombatban, tulajdonságaira nézve *Darnyához* majd hasonló, második Osztálybéli.

DETREKÔ. *Blasenstein.* Magos hegyen épûlt Vár Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, fekszik a' Detrekôi kastélytól, mint egy 400. lépésnyire, és csak egy menedék helye van. Hajdani birtokosai Fugger Uraságok valának, a' kiktöl Elsô FERDINÁND Tsászár meg vette vala, és Balassa Menyhárdnak adá ajándékba. Annakutánna Leány ágra szállott vala, 's külömbféle birtokokban volt, míg a' Nemzetség kihalván, IIIdik FERDINÁNDTÓL mind a' Várat, mind pedig az egész Detrekôi Uradalmat Malatzka Városával egyetemben néhai Gróf Pálfy Pál tulajdonává nem tette.

DETREKÔI Uradalom Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfi Uraság, magában foglallya Detrekôt, Malaczkát, Almást, Csötörtökfalvát, Detrekô Szent Miklóst, Detr. Szent Pétert, Haszprunkát, Jakabfalvát, Kiri polszot, Konyhát, Magyarfalvát, Perneket, Rabachot, Szolosnitzát, Timburgot, Podhradit, és Rovinát.

DETK. Magyar falu Heves, és Külsô Szolnok Vármegyében, földes Ura Báró Bruder Uraság, és mások, lakosai katolikusok, fekszik Bena vize mellett a' Tarnái járásban, határbéli földgye, és réttye jó, Gyöngyös piatzozásától nem meszsze, legelöje elég, itatója a' határbéli folyó vízen, szilvássa, 's hasznos kertyei is vagynak, ke-

resetre könnyü módgya, a' Gyöngyösi szölö hegyek közel lévén; malma helyben, a' községnek földgye, és réttye is van; második Osztálybéli.

DETRIK. Zemplén Vármegyében, *Dzetrik* név alatt.

DETTA. Elegyes falu Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, postája is van: Deta név alatt.

DETVA. Népes tót falu Zólyom Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Ó Zólyomhoz három mértföldnyire, határos Vigles hajdani Várral, legelöje, fája épületre, és tüzre elég, tejböl jó keresettye, határja igen nagy, földgye középszerü, a' községnek 12 Kila alá való földgye, réttye 15 kaszás alá való van, a' Bánya Városoktól nevezetesen Beztertzéhez négy, Selymetzhez hat mértföldnyire van, földgyének két harmadrésze soványas, hegyes, és kösziklás 's Gyetva vizétöl is gyakorta öntöztetik, a' második Osztályba tétettetett.

DETVA. Huta Zólyom Vármegyében, az elöbbi faluhoz tartozik.

DEVECSER. Magyar falu Abauj Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik egy völgyben, Hernád vize felé, határja gazdag termékenységü, 's eladásra jó módgya, mivel minden javai vagynak, szölö hegye is van, elsö Osztálybéli.

DEVECSER. Német falu Baranya Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Pécsi járásban, határja gazdag, 's nevezetes javai lévén, elsö Osztálybéli.

DEVECSER. Magyar Mezö Város Veszprém Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Torna vize mellett, Veszprémtöl két mértföldnyire Szala Vármegyének szomszédságában, hajdani Várával egyetemben. Régenten szállások vala, a' szabadosan rabló hajdúknak míg 1647. esztendöben; III. FERDINÁND által, kemény parantsolat alatt elnem tiltattak; földgye soványos, legelöje nem elég, réttyei jók, de ezek sem igen elegek, erdeje közel, hasonlóképen malma; a' Balatoni, és Somlyói szölökben, kereshetnek kézi, és szekeres munkával, a' második Osztályba számláltatott.

DÉVÉN.

DÉVÉN. vagy *Divin*. Magyar Mezô Város, és omlott Vár Nógrad Vármegyében, földes Ura Gróf Zichy, és G. Balassa Uraságok, lakosai katolikusok, és tótok, fekszik Losontzhoz 2¼. mértföldre, határja középszerû hutája is van, fája mind a' kétféle elég, legelôvel együtt egyéb tulajdonságaira nézve, lásd *Alsó Ludányt*, mellyhez hasonló, második Osztálybéli.

DEVÉN. *Thében*. Poson Vármegyéb. *Divin* név alatt.

DÉVÉNY. Magyar falu Borsod Vármegyében, földes Ura Csoltói Ragályi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Gömör Vármegyének szomszédságában, Dédestöl, egy és ¼ mértföldnyire, határja közép termékenységû, legelôje igen is elegendô, fája mindenféle szükségeire, keresetre jó módgya, K. dézmát nem adnak, szôlö hegye helyben nintsen, piatzozása távol, mellyek miatt második Osztálybéli.

DEVETÁK. Szabad puszta Torontal Vármegyében, földes Ura Gróf Pejachevich Uraság, fekszik Torda pusztájához nem messze.

DEVITSE. *Devicze*. Tót falu Hont Vármegyében, földes Ura Gróf Koháry Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Kormosinak szomszédságában, mellynek filiája, Bozóktól mint egy mértföldnyire, mind a' kétféle fája elég, szôleje nagyok, és középszerû bort teremnek, de mivel legelôje szoross, és másunnan szereznek, a' második Osztályba számláltatott.

DÉZSÉR. vagy *Szúnyogd*. Magyar falu Bihar Vármegyében, földes Ura Gróf Kornis Uraság, lakosai katolikusok, határja termékeny, 's meglehetôs vagyonnyai szerént, második Osztálybéli.

DEZER. vagy *Dezsér*. *Dezeritze*. Elegyes tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Dezeritzky, Rudnyánszky, Árvai, Bakó, és más Urak, lakosai katolikusok, határja termékeny, fája elég, legelôje hasznos, második Osztálybéli.

DEZESTIE. Elegyes oláh falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, határja középszerû.

DEZITSODZ. Tót falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Gróf Csáky Uraság, lakosai ó hitûek, fekszik a' nevezett Uraságnak Uradalmában, Laborcz mellett, határja középszerû.

DÉZNA. Mezô Város Arad Vármegyében, *Deskény* név alatt.

DIÁKFALVA. Arad Vármegyében, *Diecs* név alatt.

DIÁNFALVA. *Dianova.* Tót falu Turócz Vármegyében, földes Ura Gróf Révay, és Báró Prónay Uraságok, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Neczpalnak szomszédságában, mellynek filiája, Ivantsinától mint egy mértföldnyire, Blaticznának is szomszédságában, nevezetes javakkal bövelkedik, legelôje is elegendô, melly szép tulajdonságaira való nézve elsô Osztálybéli.

DIÁS. Szôlö hegy, Keszthely Városához tartozik.

DIBLITZ. Banátbéli falu az Ország szélén, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik a' Duna mellet, Újpalánkától ½. mértföldnyire, határja jó termékenységû, eladásra 's kereskedésre a' Dunán jó módgya lévén, második Osztálybéli.

DICZKE. v. *Ditske, Diczka.* Elegyes Magyar, és tót falu Nyitra Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Verebélynek szomszédságában, 's ennek filiája, Zsitva vize mellett, Nyitrától két, és ½. mértföldnyire, határja meglehetôs termékenységû.

DICZKOVICZA. Tót falu Bereg Vármegyében, ambár réttye marháinak nevelésekre hasznos, és jó szénát terem, legelôje is elég, 's mind a' kétféle fája van, azon felûl makkja saját határjában; de mivel szántó földgyei soványosak, és követsesek, második Osztálybéli.

DIECS. vagy *Diakfalva.* Oláh falu Arad Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitûek, fekszik Borosjenô, és Halmágy között, mind a' kettôtöl mint egy két mértföldnyire, határja termékeny, szabad fája, 's makkja; de mivel a' víz járja földgyeit, és réttyeit is, második Osztálybéli.

DICS. Népes falu Tolna Vármegyében, földes Ura a' Batai Apáturság, lakosai katolikusok, határja elég termékeny, halászattya jó, legelôje elég, második Osztálybéli.

DIENES. *Szent Dienes.* Magyar falu Baranya Vármegyében, az Sz. betûben.

DIENESDI. *Sittern.* Német falu Posony Vármegyében, földes Ura vala a' Szent Martoni Apáturság, most a' Religyiói kintstár, lakosai katoliku-

tolikusok, fekszik a' Csalóközben az Ország úttyában, alólrol Somorjának, felûlröl pedig Miserdnek szomszédságokban. Régi Templomában a' B. Szûznek tsudállatos képe találtatik, és sok nép jár ide tiszteletére, újjabb Templomja is épûltt benne, de Tornya, 's belsô készûlete még elnem végeztetett, lakosai között némellyek jó szita készítôk, határja gazdag, 's nevezetes külömbféle vagyonnyaiért, elsô Osztálybéli.

DIENESFA. *Dénesfa.* név alatt.

DIENESFALVA. Szabad puszta Gömör Vármegyében, birtokosai Mladasovits, Horvát, és más Urak, fekszik Putnok mellett, Dobitsányhoz ¼. órányira, földgye középszerû, réttyei jók, szôlô hegyei szépek, erdeje makk termô.

DIKVÁN. *Nagy, és kis Dikván.* Két elegyes falnk Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik az Újpalánkai kerûletben, Oraviczától nem meszsze, határja jó termékenységû, legelôje is elég, második Osztálybéli.

DILN. *Béla Bánya* név alatt.

DIMBURG. *Dirnberg.* Tót falu Posony Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Morava, és Malina vizeknél, Magyarfalvának szomszédságában, mellynek filiája, Malaczkától egy mértföldnyire, határja középszerû, legelôje, 's halászattya meglehetôs, piatza Posonban, és Bécsben, Károlyháza nevû pusztája is van, középszerû tulajdonságaihoz képest, második Osztálybéli.

DINNYE. *Alsó, és felsô Vas Dinnye.* Két szabad puszták Komárom Vármegyében, földes Ura G. Battyáni Uraság, fekszenek Kis Bérhez közel.

DINNYÉS. *Denisz.* Magyar falu, vagy szabad puszta Fejér Vármegyében, földes Ura az Örsi Apáturság, lakosai katolikusok, határja jó termékenységû, réttye, legelôje elegendô.

DINNYÉS. vagy *Dinnyás.* Elegyes falu Torontal Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik Csenej, és Párdány faluknak szomszédságokban, Új Pécsnek filiája, határja jó termékenységû, 's réttyei marháinak nevelésekre alkalmatos

tos szénát teremnek, második Osztálybéli.

DINNYEBERTI. vagy *Dinnyeberke*. Elegyes falu Baranya Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, határja gazdag tulajdonságaira nézve lásd *Bodát*, mellyhez hasonló, szép vagyonnyaihoz képest, első Osztálybéli.

DIÓS. *Alsó Diós*. Tót Mezö Város Posony Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, tót neve *Orešáni*, a' németek *VindichNuszdorfnak* nevezik, Ompitál Városától fél mértföldnyire, Nagy Szombattól pedig két mértföldnyire esik, fekvése kies, egyik felöl bövr bor termö hegyek, másik felöl pedig szép mezöség ékesítik, lakosai tót nyelven beszélnek, 's hajdan gazdagok voltak, a' mostaniak is szorgalmatosok, de nem igen tehetösek, a' *Felső Diós* felöl való hegyből, öt források fakadnak, 's egy jókora patak folyik a' Városon keresztül, mellynek partyai füz fákkal bé plantáltattak, és két malmot hajt, dél felöl szép tserfákkal tellyes berkek ékesítik, temploma a' B. Szüz MÁRIÁNAK szenteltetett, határja közép termékenységü, 's vagyonnyai külömbféléky, eladásra jó módgya; második Osztálybéli.

DIÓS. *Felsö Diós. Ober Nuszdorf. Horne Orešani*. Elegyes tót Mezö Város Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Nagy Szombattól mint egy két mértföldnyire, szölö hegyek alatt, határja az elöbbenihez hasonlító, bora nevezetes, és meszsze elhordattatik; malmai is nevezetesek, 's lisztet Bécsbe is hordanak néha, legelöje szük, kaszállója hasonlóképen, második Osztálybéli.

DIÓS. *Tót Diós. Vindis Nusdorf. Oreszani*. Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Diósi, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik *Nagy Ripinynek* szomszédságában, határja termékeny, réttyei gazdagok, bora meglehetös, fája szüken, piatzozása Nyitrán, malma Galgótzon, második Osztálybéli.

DIÓS KÁL. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Urai többek, a' K. betüben.

DIÓS. Magyar falu Fejér Vármegyében, földes Ura Gróf Illésházy Uraság, lakosai katolikusok, határja termékeny.

DIÓS

Diós Patony. Magyar falu Poson Vármegyében, földes Ura a' Poson Vármegyei Fő Ispánság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik a' Csalóközben, Szent Mikályhoz ¼. órányira, határja gazdag termékenységű, 's szép vagyonnyaihoz képest, elsö Osztálybéli.

Diós Győr. Borsod Vármegyében, a' Gy. betűben.

Diószeg. Magyar Mezö Város Bihar Vármegyében, földes Urai Gróf Ditrichstain, és más Uraságok, lakosai katolikusok, ó hitűek, és többnyire reformátusok, fekszik Debretzentöl három mértföldnyire, Ér vize, és tavak között, határja igen jó, mindenféle vetésekre, dohánya az egész Országban nevezetes, bora jó, 's más nevezetes tulajdonságaiért, elsö Osztálybéli.

Diószeg. Népes magyar falu Poson Vármegyében, birtokosai valának a' Sz. Klára Szerzetbéli Apátzák, most a' Religyiói kintstár, lakosai katolikusok, és más félék, fekszik puszta Födémes, és Galanta között, Dudvág vize mellett, Kis Matsédhez fél órányira, számos vendég fogadók vagynak körülötte; határja gazdag, legelője nagy, fája elég, réttyei jók, halászattya hasznos, elsö Osztálybéli.

Diretonia, Magyarúl felsö *Drietoma*, tót falu Trentsén Vármegyében, lásd magyar neve alatt *Drietomát*.

Diskovitza. Elegyes falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Dusinai kerületben, határja meglehetös termékenységű, legelője 's réttyei jók, és a' marháknak hasznosak, harmadik Osztálybéli.

Disovitza. Szabad puszta a' Bánátban, fekszik az Ország szélénél a' Duna mellett, Orsovától más fél mértföldnyire.

Diszely. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, és mások, lakosai katolikusok, fekszik Gyula Keszinek szomszédságában, mellynek filiája, határja termékeny, tulajdonságaira nézve olly forma mint *Csobánczy*, nevezetes vagyonnyai lévén; elsö Osztálybéli.

Disznós. Tót falu Hont Vármegyében, birtokosai Disznósy Urak, lakosai katolikusok, fekszik Felsö Zemlecznek szomszédságában, mellynek filiája, Bátol fél mértföldnyire, legelője elegendö, de fája kevés,

vés, szölö hegye tsekély, 's más fogyatkozásai miatt is, harmadik Osztálybéli.

DISZNÓSD. Magyar falu Borsod Vármegyében, birtokosai Bolyky, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Arlónak szomszédságában, 's ennek filiája, Nógrad Vármegyének szélénél, legelöje elég, fája tüzre, és épületre ingyen, földgye soványas, piatzozása távol, szölö hegye nintsen, malma távol Nádasdon, melly fogyatkozásai miatt, harmadik Osztálybéli.

DISZNOS HORVÁT. Magyar falu Borsod Vármegyében, a' H. betüben.

DISZNÓ PATAK. *Szvin Potok. Vale Porkul.* Elegyes oláh falu Máramaros Vármegyében, földes Urai többek, lakosai katolikusok, és ó hitüek, fekszik Rónaszéknek szomszédságában, 's ennek filiája, határja gazdag termékenységü, tulajdonságaira nézve lásd *Barczadnfát* mellyhez hasonló, nevezetes javaihoz képest, elsö Osztáljbéli.

DITTRICH. Eleges falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Okolitsányi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik napkeletre Ondova felé, mindenfelöl hegyekkel körül vétetve, szántó földgyei jobbára hegy oldalán vagynak, 's alkalmatlanok a' szántásra.

DIUNOS. Szabad puszta a' Bánátban, földes Ura Dadányi Uraság, határja termékeny.

DIVÉK. *Divjaki.* Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Báró Splényi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Bajmóttól egy jó mértföldnyire, határja közép termékenységü, 's tulajdoságaira nézve *lásd Divék Újfalut*, mellyhez hasonló, második Osztálybéli.

DIVEK. *Divjaki.* Tót falu Túrócz Vármegyében, földes Ura Plati Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szernovitza vize mellett, Szent Mihályhoz közel 's ennek filiája, Iványinától fél mértföldnyire, díszesíttetik Plati Uraságnak katsélyával, határbéli földgye termékeny, és könnyen miveltetik, réttye tsak egyszer kaszáltatik, tüze fája elég, alkalmatossága keresetre a' szomszéd Bánya Városokban, és fördökben, Mosóczon piatzozása, van a' községnek négy kaszás alá való réttye, jó tulajdonságai szerént, elsö Osztálybéli.

DIVÉN. *Dévén* név alatt.

DIVIN. *Dévén Thében.* Német Mezô Város Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Posontól egy mértföldnyire, Morava vizének a' Dunában való befolyásánál. Hajdani Vára meglehetôs vala, mellynek viszontagságait leírta Bél Mátyás in Notitia Hungariae novae T. II. pag. 252. Nevezetesítetik Bátori Istvánnak Magyar Ország hajdani Nádor Ispánnyának, I. FERDINÁNDNAK uralkodása alatt itt történt haláláról, 's eltemettetéséröl, határja szoross, de termékeny, bora meglehetôs, eladásra Posonban jó alkalmatossága van, hegye Khoblnek neveztetik, jó tulajdonságaihoz képest, elsô Osztálybéli.

DIVIN ÚJFALU. Horvát falu Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Khobl hegyéhez, és Morava vizéhez közel, határja jó gabonát terem, 's árpát is, réttyei hasznosak, bora is van, piatza Posonban, fája elég, második Osztálybéli.

DIVINKA. *Kis Divinka.* Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Vág vizétöl nem meszsze, Kisútza Újhelytöl egy mértföldnyire, határbéli földgye termékeny, 's szép vagyonnyaihoz képest, elsô Osztálybéli.

DIVINKA. *Nagy Divinka.* Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Gróf Szunyog Uraság, lakosai katolikusok, fekszik az elôbbeninek szomszédságában, körûlötte hat hegyek vagynak, úgy mint: *Balovczi, Csambal, Mohida, Mraskov, Dlhás, Kicsera*, határja közép termékenységû, tulajdonságaira nézve lásd Ocsodniczát, mellyhez hasonló, második Osztálybéli.

DIVINY. Magyar falu Borsod Vármegyében, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Sajó Galgótznak szomszédságában, mellyhez hasonlító, 's ennek filiája.

DIVORECZ. Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Csetneky Uraság, lakosai katolikusok, határja meglehetôs termékenységû, réttyei jók, fája elég, második Osztálybéli.

DLUHA. vagy *Dlha.* Tót falu Árva Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik jobb felöl Árva Vára alatt, Árvától nem meszsze,

Dubo-

Dubovátznak szomszédságában, határja középszerű.

DLUHA. Tót falu Trentsén Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Dluhe Poletol ¼. mértföldnyire, határja meglehetős.

DLHI. *Vrsek.* Irtvány Nyitra Vármegyében.

DLUHE POLE. Nagy tót falu Trentsén Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Keblov felett, határja középszerű, legelője, és fája elég, 's keresetre is meglehetős módgya lévén, második Osztálybéli.

DLŽZEN. vagy *Dlzsen.* Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Bossányi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kosztolnafalvához közel, 's ennek filiája, Bajmócztól mintegy mértföldnyire, határja közép termékenységű.

DOB. vagy *Dobi.* Szabad puszta Heves Vármegyében, földes Ura az Egri Püspökség, lakosai katolikusok, fekszik Felső Nánához, mellyhez hasonlító, nem meszsze, 's ennek filiája.

DOB. Magyar falu Szabólts Vármegyében, földes Ura Gróf Andrásy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Löknek szomszédságában, 's ennek filiája, a' Tisza mellett, Dadához sem meszsze, népes, hajdan még népessebb vala, melly abból tetszik ki, mivel a' hajdú Városok' száma közzé kívánt számláltatni, a' mint az 1635dik esztendőbéli törvényeknek 67ik tzikkelyében nyilván látható, határja gazdag termékenységű, 's vagyonnyai nevezetesek, mint *Dadának*, első Osztálybéli.

DOB. Magyar falu Szatmár Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, ó hitűek, és reformátusok, fekszik Csengerhez közel, 's ennek filiája, Szatmártól mintegy mértföldnyire, szántó földgyei három nyomásbéliek, mellyeknek két harmad része nintsen a' víz áradások alá vetve, 's tiszta búzát, árpát, és másféle gabonát teremnek, trágyázás nélkül is, réttyei tágasak, és ha a' vízek el nem öntik, a' marhának jó fűvet hoznak, Nagy Károlyi, és Szatmári piatzozásától két mértföldnyire fekszik, a' hol minden vagyonnyaikat könnyen pénzé fordíthattyak, legelője elég, és jó; itatója alkalmatos, fája tűzre, és épületre saját határjában ingyen, első Osztálybéli.

DOBA. Magyar falu Veszprém Vármegyében, földes Ura Gróf Erdődy Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Somlyó hegye alatt, Nagy Szőlősnek szomszédságában, mellynek filiája. Határbéli földgye termékeny, legelője, erdeje elegendő, réttyei jó szénát teremnek, szőleje Somlyó hegyén, mellynek egy része jó bort terem, kivált, ha tartatik, malma helyben, piatzozása Pápán, 's a' szőlőkben is könnyű módgya a' pénz keresetre, első Osztálybéli.

DOBA. *Nagy Doba.* Magyar falu Külső Szolnok Vármegyében, lakosai katolikusok, határbéli szántó földgyei közép termékenységűek, legelője meglehetős, második Osztálybéli.

DOBINA. Szabad puszta Somogy Vármegyében, földes Ura Hertzeg Battyáni Uraság, révje is van, fekszik Sellyének szomszédságában, mellynek filiája.

DOBFENEK. Magyar falu Gömör Vármegyében, birtokosai Sípos, és más Urak, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Egyházas Bástnak szomszédságában, Serkétől mintegy fél mértföldnyire, határja közép termékenységű, egy része szántó földgyeinek hegyes, piatzozása két mértföldnyire Rimaszombatban, legelője elegendő, 's mind a' kétféle fája van, kendert áztató vize alkalmatos; második Osztálybéli.

DOBÓ. *Dubovitze.* Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Dobay Uraság, és mások, lakosai katolikusok, fekszik Torisza vize mellett, Hétházs Városától nem meszsze, Ispotállya is van, földgyének egy része a' Pétermezei pusztával együtt, nehezebben miveltetik; de jó gabonát terem, réttye, legelője, és fája is elég, piatzozások sem meszsze, első Osztálybéli.

DOBOCZA. vagy *Bobocz.* Népes tót falu Gömör Vármegyében, földes Ura Gróf Kohárý Uraság, lakosai katolikusok, tótok, 's magyarúl is beszéllnek, fekszik Rima vize mentében, Serkétől nem meszsze, határja jó, ha szorgalmatosan miveltetik, szép termékenységű, kivált a' völgyekben, de a' partos helyen a' záporok soványíttyák, piatzozó helyei többek közel, leg inkább Rimaszombatban árúlgattyák el vagyonnyaikat, legelője elég, fája tűzre kevés, épületre

letre semmi, káposztássa jó, keresetre alkalmatos módgya, fuharozással, tserép edényekkel, és szôlô munkával is kereshetnek, itatója, 's kendert áztató vize alkalmatos, második Osztálybéli.

DOBODEL. Magyar falu Torna Vármegyében, földes Ura Aszalai Uraság, és mások, lakosai katolikusok, fekszik Szent Andrásnak szomszédságában, 's ennek filiája, földgyei termékenyek, réttyei kétszer kaszáltatnak, legelôje elegendô, 's vagyonnyainak eladására jó alkalmatossága, keresetre is elég módgya, erdeje makkos, tûzre, és épûletre fája elegendô, Királyi dézmát nem adnak, szenet, 's meszet is égethetnek, második Osztálybéli.

DOBÓKA. Német falu Baranya Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik a' Baranyai járásban, határja gazdag termékenységû, vagyonnyai szépek, szôlô hegye is termô lévén, elsô Osztálybéli.

DOBONATZ. Rátz falu Temes Vármegyében, lakosai ó hitûek, fekszik Gaj falutól nem meszsze, határja jó termékenységû.

DOBORGAZ. Magyar falu Poson Vármegyében, 's a' Nemes Vajka Székhez tartozik, földes Ura az Esztergomi Érsekség, lakosai katolikusok, fekszik a' Csalóközben, Vajkának szomszédságában, 's ennek filiája, Somorjától sem meszsze, határja jó termékenységû, vagyonnyai szépek, fája szûken, réttyei jók, elsô Osztálybéli.

DOBORUSZKA. Magyar falu Ungvár Vármegyében, földes Ura Gróf Berényi Uraság, hajdan birtokosa vala a' híres Dobó Nemzetség, *de Puszka*, Besô, és Zoha helységekkel együtt, azután a' Rákótziaké leve, majd Gróf Aspermont Uraságé. Nevezetesíti néhai Dobónak ide lett temettetése. Lakosai katolikusok, fekszik Kapostól más fél mértföldnyire, határja gazdag, réttye, legelôje jó, fája mind a' kétféle elég, eladásra is jó alkalmatossága lévén Ungvárron közel, elsô Osztálybéli.

DOBOS. Elegyes magyar, és orosz falu Bereg Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik Vitkához, melly Szatmár Vármegyében van, fél órányira,

nyira, szántó földgyei tágasak, réttyei is jó szénát teremnek, fája épületre, és tüzre, piatzozása közel Szalkán, és Madán, egy forrása is van, melly a' benne förödött betegeknek használt; kár, hogy jobban el nem készittetik; legelője szük, és két nyomásban itatója sem alkalmatos, 's keresettye is tsekély, harmadik Osztálybéli.

DOBOS. Kis szabad puszta Fejér Vármegyében.

DOBOZ. Magyar falu Békés Vármegyében, földes Ura Báró Haruchker Uraság, lakosai ó hitüek, és reformátusok, fekszik Bihar Vármegyének szomszédságában, Gyulától egy mértföldnyire, szántó földgyeinek nagyobb része jó, legelője száraz időben elegendő, fája tüzre, és épületre, makkja, nádgya, vízi malma, 's jó pénzt keresettye a' dohány mivelésből, és öl fa vágásból, Körös vizén való lápozásaival, és más Vármegyékben szép pénzt keresnek, réttyeinek is nagyobb része jó, elsö Osztálybéli.

DOBOZ. Népes szabad puszta Fejér Vármegyében, lakosai katolikusok, és reformátusok.

DOBOVA. Tót falu Zólyom Vármegyében, lakosai katolikusok. Határbéli legelője elegendő, marháihoz képest földgye közép termékenységü, és könnyen miveltetik, fája tüzre, és épületre elég, a' községnek hét kila alá való földgye van, réttye két kaszás alá való; kortsmája az Uraságnak engedelmével; de mivel határjának fele sovány, kösziklás, hegyes, és nehezen miveltetik, 's Garam vize elszokta önteni, és Zólyomi piatzozásától távol esik, második Osztálybéli.

DOBRA. Szabad puszta Gömör Vármegyében, földes Ura Gróf Koháry Uraság, fekszik Dobótzhoz, mellynek filiája nem meszsze, határja középszerü, legelővel bövelkedik, 's a' földes Uraságnak szép majorsága nevezetesíti.

DOBRA. Elegyes magyar, és tót falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Gróf Teleky Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Béltektöl, mellynek filiája egy mértföldnyire, Farkas Orra hegytöl nem meszsze, szántó földgyének nagyobb része jó, 's mindenféle gabonát terem, föképen pedig szép tiszta búzát, rétt-

tye

tye jó, kivált, ha Kraszna vize el nem önti, és a' marháknak hízlalásokra igen alkalmatos szénát terem; itatója közel, és elegendô, fához könnyen jut a' határjában, épületre valót pedig az Uraság' engedelmével szereznek, közel lévô szôlei jó borokat teremnek, elsô Osztálybéli.

DOBRA. Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Gróf Illésházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Opatovától nem meszsze, észak felé, határja síkos, szántó földgyei termékenyek, réttyei jók, legelôje elég, és fája is mind a' kétféle szükségekre elegendô lévén, elsô Osztálybéli.

DOBRA. Tót falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Gróf Csáky Uraság, lakosai ó hitûek, fekszik Ondova vize mellett, Nagy Domasával által ellenben, egy nagy hegyhez közel, kivévén a' szôlô hegyet, minden határbéli java lévén, elsô Osztálybéli.

DOBRA. Tót falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Gróf Sennyei Uraság, lakosai katolikusok, és oroszok, fekszik Nagy Tárkányhoz, mellynek filiája nem meszsze, Lelesztöl fél mértföldnyire, határja olly tulajdonságú, mint Dámocznak, második Osztálybéli.

DOBRAI Uradalom, magában foglallya ezeket a' helységeket, Milchgraben, Velike, Farkasdifalva, Felsô Szolnok, és Koligh, mellyben mész is égetteték.

DOBRA. Hajdani Vár Vas Vármegyéb. földes Ura Gróf Battyáni Uraság, ez erôsséget valaha a' tótok, és vandalusok épitettek, a' mint önnön maga a' név *Dobra* mutattya, mert Dobra jót, vagy jóságot jelent, és a' tótok, 's vandalusok leg inkább a' hegyeket szerették, azt véllvén, hogy azokon bátorságosan megnyugosznak, azért épitették erôsségeiket jobbára tsak a' meredek, és hozzá mehetetlen helyeken.

DOBRA. Elegyes német, és tót Mezô Város, az említett Vártol nem meszsze Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Stájer Országnak szomszédságában, Szent Gotthárdtol harmad fél mértföldnyire, határjának tulajdonságai valamenyire hasonlók *Czenkhez*, harmadik Osztálybéli.

DOBRA. *Crabatdorf, Dobrova.* Elegyes német falu

Vas

Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Erdődy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Kőszegi járásban, Monyorókeréktől nem messze, földgye soványas, és tsekély vagyonnyai lévén, harmadik Osztálybéli.

DOBRAFALVA. *Tobersdorf.* Német falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Stájer Országnak szomszédságában, földgye termékeny, legelője elég, valamint fája is mind tűzre, mind épületre, réttyei jók, és hasznos szénát teremnek, ámbár néha a' víz elmossa; szőleje, 's gyümöltsös kertyei hasznosak, keresetre, 's szekerezésre jó módgyok van, malmai is vagynak, első Osztálybéli.

DOBRAFÖLDE. *Drahovetz, Draskovetz.* Elegyes falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Szapáry Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szent György völgyéhez közel, határja rész szerént hegyes, rész szerént pedig síkos, Kerka vize szokta néha elönteni, szőlő hegye termékeny; második Osztálybéli.

DOBRA PATAK. Tót falu Gömör Vármegyében, földes Ura Gróf Koháry Uraság, lakosai evangelikusok, fekszik napkeletre Lepótzhoz egy órányira, napnyugotra pedig Baradnához fél órányi meszszeségre. Határja három nyomásbéli, vidékje hegyes, legelője van, mind a' kétféle fája bőven, malma is van, piatzozása két, és három mértföldnyire rossz útakon, keresettye sonkollyal, és fa edényekkel, magyar nyergeket is készítenek némellyek, szénája szűken van, harmadik Osztálybéli.

DOBRASSÓ: *Dobrazsó.* Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Urai Motesiczky, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Zavodihoz nem meszsze, Alsó Motesicznek szomszédságában, mellynek filiája, legelője, réttye, fája, 's termő gyümöltsösse elég van, de mivel földgye középszerű, második Osztálybéli.

DOBRASZLAVA. vagy *Dobroszlova.* Orosz falu Sáros Vármegyében, földes Ura Gróf Szirmay Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik a' Makovitzai Uradalomban, erdeje nagy, legelője elég; de határja sovány, 's keresetre módgya nem lévén, harmadik Osztálybéli.

DOBRAVA. *Alsó, és Felsö Dobrava.* Két elegyes faluk Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Althán Uraság, lakosai katolikusok, fekszenek Alsó Ghora, Dolnya faluknak szomszédságokban, Felsö Dobrava Snihalievetznek filiája, határjaik soványosak, vagyonnyaik is tsekélyek lévén, mind a' kettö harmadik Osztálybéli.

DOBRAVICZA. *Czikó Dobrnvicza.* Orosz falu Szatmár Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitüek, fekszik Nagy Bányától egy mértföldnyire, 's ennek filiája, réttyei marháinak alkalmatos szénát teremnek, piatzozó helye két órányira van, legelöje elegendö, itatója helyben alkalmatos, fája tüzre, és épületre a' mennyi szükséges, az Uraságnak engedelmével makkja is vagyon, a' Királyi Bányáknak szomszédságokban lévén, jó módgyok a' pénz keresetre, mind kézi, mind szekerezési munkával, szölö hegyeik két órányira, szenet is égethetnek, elsö Osztálybéli.

DOBRA VODA. *Jó Kö* nevezet alatt.

DOBREST GAVORECH. Oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Nagy Váradi Püspökség, lakosai ó hitüek, fekszik a' Pap Mezöi kerületben, határja sovány, 's nagyon tsekély vagyonnyai szerént, negyedik Osztálybéli.

DOBRI. vagy *Dobro.* Elegyes falu Szala Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Szent Miklósnak szomszédságában, mellynek filiája, szölö hegyei jó bort teremnek, mellyet könnyen eladhatnak, határjának egyéb mivolta középszerü lévén, második Osztálybéli.

DOBROCS. Tót falu Nógrád Vármegyében, birtokosai Gróf Balassa, Gróf Zichy, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Divinynek szomszédságában, 's ennek filiája, határja soványas, fája tüzre, és épületre elég, más egyéb tulajdonságaira nézve, középszerü lévén, noha folyó patakjai is vagynak, második Osztálybéli.

DOBRÓCZ. Népes tót falu Zólyom Vármegyében, földes Ura a' Zólyomi Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Hronecznek szomszédságában.

DOBROCSNA. Tót falu Nyi-

tra

tra Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Kosztolnafalvához nem meszsze, mellyhez hasonlító, 's ennek filiája.

* DOBRÓKA. Orosz falu Bereg Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai ó hitűek, fekszik Ugotsa Vármegyének szomszédságában, Szalánktól negyed fél mértföldnyire, határja közép termékenységű, fája elég, második Osztálybéli.

DOBRONAK. vagy *Dobrovina*. Mezö Város Szala Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik az Alsó Lendvai Uradalomban, határja meglehetös termékenységű, de Lendva vize elszokta önteni, szöleje középszerű, eladásra való módgya rész szerént othon, rész szerén másutt, második Osztálybéli.

DOBRONY. Szabad puszta Szala Vármegyében.

DOBRONY. *Kis Dobrony*. Magyar falu Bereg Vármegyében, birtokosai Meziravszky, Komonyi, és Ragóczi Urak, lakosai katolikusok, de leg inkább reformátusok, fekszik Telekhez ¼. mértföldnyire, határja két nyomásra van osztva, 's mind a' kettö búzát termö, legelöje ugyan egy nyomásában elég, de a' másikában szoross, mivel Nagy Dobrány határja szélessen terjed, fája tűzre, és épületre elég, Ungváron, és leg inkább Munkátson vagyonnyait eladhattya, fa edényekkel, és halászattal is kereskednek, de mivel határját a' víz néha járja, második Osztálybéli.

KIS DOBRONY. Szabad puszta, fekszik Kis Rátnak szomszédságában, 's ennek filiája, 's a' Munkácsi Uradalomhoz tartozik.

DOBRONY. *Nagy Dobrony*. Magyar falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, lakosai reformátusok, fekszik az elöbbi falunak szomszédságában, Csomonyához fél mértföldnyire, határja két nyomásra van osztva, és mindenféle gabonát meglehetösen terem, réttyei is elegendök, és marháinak alkalmatos szénát teremnek, Munkácsi piatzozása két mértföldnyire, a' másik pedig más fél órányira van töle, fájok tűzre, és épületre elegendö, külsö gyümöltsös kertyei is vagynak; de mivel a' víz áradások járják, piatzó

helyekre is néha épen nem mehetnek, második Osztálybéli.

DOBRONY. *Dobrova, Alsó Dobrony.* Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, és mások, lakosai katolikusok, fekszik Millei Egyházszegnek szomszédságában, 's ennek filiája, a' Kapornaki járásban, határja középszerű termékenységgel bír, második Osztálybéli.

DOBRONYIVA. Tót mezô Város Zólyom Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, II. LAJOS e' Várat Verbôtzy nevezetes törvény túdónak ajándékozta vala; határbéli földgyének egy harmad része sovanyas, és nehezebben miveltetik, réttyét pedig néha a' víz járja; de mivel a' Királyi Tábla által nevezetes jövedelmet nyert, azon felûl határja nagy, és legelôje, fája elegendô, keresetre is módgya van, Selmetzre való fa hordással, és másféle fuharozással, a' községnek öt kaszás alá való réttye is ván, második Osztálybéli.

DOBROSTYA. Szabad puszta Hont Vármegyében, birtokosai több Urak, fekszik Rahónak szomszédságában, 's ennek filiája.

DOBROSZLAVA. Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Gróf Szirmay Uraság.

DOBROVÁNY. Magyar falu Bihar Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Belényeshez közel, mellynek filiája, határja, 's vagyonnyai is középszerûek lévén, második Osztálybéli.

DOBROVITZA. Elegyes falu Temes Vármegyében, határja jó termékenységû, legelôje elég, réttye hasonlóképen, a' marháknak hízlalásokra alkalmatos szénát terem.

DOBROVITZA. *Kis Dobrovitza.* Elegyes falu Bihar Vármegyében, fekszik a' Szalontai járásban, határja sovány, 's tsekély tulajdonságaihoz képest, harmadik Osztálybéli.

DOBROVITZA. *Havas Dobrovitza.* Tót falu Bihar Vármegyében, fekszik a' Szalontai járásban, határjának sovány mivoltához képest, negyedik Osztálybéli.

DOBROVITZA. *Czikó Dobrovitza.* Elegyes oláh falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Nagy Bánya Városa, mellyhez nem meszsze fekszik, 's határja is hozzá hasonlító.

Do-

DOBROZNA. vagy *Dobrotsna.* Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Báró Hunyadi Uraság, és mások; lakosai katolikusok, fekszik Bajmócztól két mértföldnyire, fája tűzre, és épületre elég, és sok gyümöltse van, mellyet jó áron elszokták adni, legelője elég, malma helyben, szomszéd piatzozása Privigyén, de mivel szőlő hegye nintsen, 's földgye, és réttyei második Osztálybéliek, ugyan a' második Osztályba tétettetett.

DOBSEN. Rátz falu Temes Vármegyében, lakosai ó hitűek, határbéli földgyei jó termékenységűek.

DOBSINA. németűl *Tobschau.* Bánya Város Gömör Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, 's a' Csetneki Uradalomhoz tartozik, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Csetnektől északra két mértföldnyire, határos oláh Patakával, Felső Sajóval, Talgártal, és Iglóval, Szepes Várm. Nagy meredek erdős hegyek között épült, napkelet felől való hegye fekete hegynek, németűl *Schwarczenbergnek* neveztetik, mellynek kebele rézzel igen gazdag, és vassal is bővelkedik, felső része pedig épületre, és tűzre való fával, a' Város felett észak felé lévő hegy pedig sűrű, és vastag fenyves erdővel gazdag, mellyből hosszú tsatornákat készítenek a' lakosok, és a' Rosnyaiaknál, 's másoknál elárúlgatnak. Hajdani nevezetes szabadságokkal birt e' Város. Régenten Gróf azután Hertzeg Rákótziaké vólt; kik a' Királyi Felség ellen fellázadván, birtokjok a' Királyi Fiscusra szálla. Megszerezvén pedig kész pénzen Lányi, és Zontag Nemzetségek, két szabad Udvar vala benne, birtokos ezeken kivűl itten Márjásy Uraság is, lakosai e' Városnak igen munkások, és a' Szászoknak maradékai, noha tótúl is beszéllenek. Határbéli mezőjök meszsze terjed, de szántó földgyök nehéz a' mivelésre, mellyet mindazáltal tellyes nyugodalommal, 's megelégedéssel mivelnek. Tsudálkozásra méltó, hogy e' helyet semmiféle viszontagság velek el nem hagyattathatta. Elrontatott ugyan e' Város egyszer a' Törökök által; de története homályban van. Nevezetesek vas hámorai, mellyeken kivűl réz, tzinóbriom, kényesö, és arany értzék is vagynak itten; két vas öntő műhelye

is van, és egy elpusztúlt réz olvasztója Sztretzena nevezetű részén. Emlékezetes itten a' Kóbald, mellyet e' Városnak határjában Schoem nevű idegen ez előtt 18 esztendőben feltalált vala. Ásattatik itten *asbestus is*, papíros, és örlő malmai is vagynak, mellyeket folyó vize hasznosan hajt, melly Rozsnyó, és Berzéte felé foly. Vólt itten egy vas öntő műhely is, mellyet néhai nagy tápasztalású Lányi János állíttatott vala fel, 's ekkor fegyverek, 's nem utolsó puska tsők készíttettek itten, 1538dikban pedig atzélt készítő műhelyek is valának itten, mellynek munkáltatása nem régiben, egy Nemes Társaság által újjonnan folyamatban vétettetett. Határjának egy harmad része közép termékenységű, legelője elegendő, 's mind a' kétféle fája van, kortsmája, malma, serháza nevezetes, héti vásárja is van, itató helye alkalmatos, piatzozása közel, szenet, és meszet is égetnek, a' vas verő műhelyekben is jó keresettyek lévén, első Osztálybéli.

DOBSZA. *Felső Dobsza.* Magyar falu Abaúj Vármegyében, földes Ura Gróf Andrásy Uraság, lakosai reformátusok, fekszik Hernád vize mellett, Szántótól egy mértföldnyire, mivel némelly szántó földgyei magossan fekszenek, nehéz mivelésűek, és a' trágyázásra nézve is terhes, réttyeinek $\frac{1}{4}$. részét a' víz rongállya, fája kevés; de mivel a' hegyentúl való szőlői középszerű borokat teremnek, keresetre is jó módgyok van, piatzozása a' szomszéd mező Városokban, második Osztálybéli.

DOBSZA. *Alsó Dobsza, Kis Dobsza, vagy Kázmér Dobsza.* Magyar falu Zemplén Vármegyében, birtokosai Grófi Török, és Vay Uraságok, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Aszalóhoz nem meszsze, határja középszerű, 's ha trágyáztatik, mindenféle gabonát terem, szőlő hegye, legelője meglehetős, malmai a' szomszédságban, piatzozása egy, és két mértföldnyire, a' maga, és a' szomszéd szőlő hegyekben is van módgya a' keresetre, de mivel határja kitsiny, második Osztálybéli.

DOBSZA. *Kis Dobsza.* Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura a' Goritzi Püspökség, lakosai katolikusok, fekszik Német

Ládhoz közel, mellynek filiája, a' Szigeti járásban, szőleje nintsen, fája tsekély, eladásra jó módgya Szigeten, de mivel földgyének egy része homokos, második Osztálybéli.

DOBSZA. *Nagy Dobsza.* Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura a' fellyebb nevezett Uraság, lakosai katolikusok, fekszik az elöbbinek szomszédságában, szőleje nintsen, fája kevés, eladásra jó módgya Szigeten, de mivel földgyének egy része homokos, a' második Osztályba tétettetett.

Dócz. Szabad puszta Csongrád Vármegyében, földes Ura Gróf Erdödy Uraság, lakosai katolikusok. Határja jól termö.

Dóczi tó. Csongrád Vármegyében, Pusztaszöri tótúl fél mértföldnyire, nevezetét vette a' szomszéd Tisza mellett lévő Uradalomtól *Dóczitól*, meglehetös nagysága van, vizzel, sással, és halakkal bövelkedik.

DOGNATSKA. Elegyes falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik az Ország úttyában, Pósta is van benne, Versetztöl két mértföldnyire, határja jó termékenységü.

DOHÁNYOS. Sopron Vármegyében, fekszik Sebesnek szomszédságában.

DOHI. Ungvár Vármegyében, Hoszszúmezö név alatt.

DOHLIN. Elegyes falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai leg inkább katolikusok, fekszik Bogránhoz nem messze, 's ennek filiája.

DOHNAI. vagy *Dohnan.* Tót falu Trentsén Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik hegyek között, határja középszerü, de néhol soványos, és szorgalmatos mivelést kíván, legelője gazdag, és lakosai számos juhokat tartanak.

DOITS. *Doitsium, Dojtsi.* Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura a' Felséges Király, lakosai katolikusok, fekszik Sassintól fél mértföldnyire, ámbár földgye második Osztálybéli; de mivel ezt hö termésü gyümöltsösei felül haladgyák, szője jó, 's mind a' kétféle fája, réttye elsö Osztálybéli, legelője elég, malma kettö helyben, kendert áztató vize alkalmatos, piatzozása közel Sassinba, as elsö Osztályba tétettetett.

DOKLEM. Bánátbéli falu, fekszik Versetztöl két mértföldnyire, határja közép termékenységû.

DOLATZ. Elegyes falu a' Bánátban Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik Csávosnak szomszédságában, Dentától egy mértföldnyire. Határja jó termékenységû.

DOLOVA. Tót falu a' Bánátban Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik Pántsovához egy mértföldnyire, határja jól termô.

DOLHA. Magyar, és elegyes mezô Város Máramaros Vármegyében, földes Ura Gróf Teleky Uraság, lakosai katolikusok, egyesültek, és reformátusok, fekszik Borsva vize mellett, Huszthoz jó tova, Ôkör mezôtöl harmad fél mértföldnyire, földgye jó, mellynek némelly része, trágyázás nélkûl is gazdagon terem rozsot, kukoritzát, tavaszit is; fája is mind a' kétféle, mész égetésböl jó keresettyek, piatzozása Huszton, és Szôllôsön, második Osztálybéli.

DOLHONYA. Orosz falu Sáros Vármegyében, földes Ura Gróf Áspermont Uraság, lakosai ó hitûek, fekszik a' Makovitzai Uradalomban, határja meglehetôs termékenységû, réttye, legelôje jó, fája elég; de mivel határja néhol soványos, harmadik Osztálybéli.

DOLICS. Elegyes falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik hegyek között Mór vize mellett, határja hegyes, földgye néhol sovány, réttyei is tsekélyek lévén, harmadik Osztálybéli.

DOLINA. Tót falu Bars Vármegyében, földes Ura Báró Hunyadi Uraság, lakosai katolikusok, határja középszerû, fája elég, legelôje tágas, de más fogyatkozásai miatt, harmadik Osztálybéli.

DOLINKA. Szabad puszta Bars Vármegyében, az Esztergomi Érsekségben.

DOLINA. Irtvány Nyitra Vármegyében, Brezovához tartozik.

DOLINA. Szabad puszta Sáros Vármegyében, földes Ura Bertóti Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sirokához nem meszsze, 's ennek filiája.

DOLINA. Szabad puszta Tolna Vármegyében, földes Ura a' Felséges Királyi Helytartó Tanáts, és a' (*Convictusi Fundus*) fekszik Bataszéktöl

széktöl, mellynek filiája, nem meszsze, 's határja hozzá hasonlító.

DOLINA. Szabad puszta Túrócz Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Szent Mártontól fél mértföldnyire, mellynek filiája, határja középszerű.

DOLINA. Tót falu Zólyom Vármegyében, földes Ura a' Zólyomi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Hronecztöl nem meszsze, 's ennek filiája.

DOLINA. Tót falu Vas Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik a' Tótsági járásban, határja soványas, harmadik Osztálybéli.

DOLINA. *Szucha Dolina.* Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Pulszky Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Szepes Vármegyének szomszédságában, Szedlitzéhez nem meszsze, 's ennek filiája, nehéz mivelésű, 's közép minéműségű földgye van, réttye kétszer kaszáltatik, legelője elég, 's mind a' kétféle fája van, piatzozó helyétöl sints meszsze, második Osztálybéli.

DOLINA. Tót falu Zólyom Vármegyében, földes Ura a' Zólyomi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Hroneczhez nem meszsze, mellynek filiája, 's hozzá hasonlító.

DOLINCZ. *Kis, és Nagy Dolincz.* Tót faluk Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Nádasdy Uraság, lakosai katolikusok, fekszenek Mór vize mellett a' Szent Gothárdi Uradalomban, határjai középszerűek, második Osztálybéliek.

DOLVADIA. Oláh falu a' Banátban Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik Dentától ½. mértföldnyire, határja elég termékeny.

DOLYÁN. Magyar, 's tót lakosú szabad puszta Nógrad Vármegyében, birtokosai Darvas, Puky, 's Kántor Uraságok, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Szétsétöl ¼. mértföldnyire, Endrefalvának szomszédságában, mellynek filiája, határja jó termékenységű, fája, réttye, legelője elég, második Osztálybéli.

DOLYÁN. Magyar falu Szepes Vármegyében, földes Ura Tőke Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Körtvélyes mellett, 's ennek filiája, Lötsétöl fél mértföldnyire, határja jó termékenységű,

ségû, ki vévén épületbéli fáját más minden javai vannak, mellyekhez képest, elsô Osztálybéli.

DOMAFÖLDE. *Domanitz.* Tót falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Nádasdy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik hegyek között, Hodostól nem meszsze, 's ennek filiája, a' felsô Lendvai Uradalomban, ambár minden javai vannak; de mivel határja néhol soványos, második Osztálybéli.

DOMAHÁZA. Szabad puszta Heves Vármegyében.

DOMAHÁZA. Magyar falu Borsod Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Gömör Vármegyének szomszédságában, határja sovány, és nehéz miveltetésû, szölö hegye nints, 's tsekély vagyonnyai szerént, harmadik Osztálybéli.

DOMAHIDA. *Domhida.* Magyar falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Domahidi, és más Urak, lakosai ó hituek, és reformátusok, fekszik Nagy Majténynak szomszédságában, és ennek filiája, Szatmártól mint egy mértföldnyire. Szántó földgyei két nyomásbéliek, 's tiszta búzát kétszerest, rozsot, és zabot teremnek; réttye jó, piatzozása egy, és két mértföldnyire, legelöje mindenféle marháinak elegendô, itatója elég, Királyi dézmát nem adnak, nádgya is elég van, második Osztálybéli.

DOMÁN. Bánátbéli falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Dognatskától nem meszsze, határja termékeny, legelöje, és réttye is nagy, második Osztálybéli.

DOMANITZ. Tót falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Nádasdy Uraság, lakozai katolikusok, határja jó termékenységû, tulajdonságaira nézve lásd *Beznóczot* mellyhez hasonló, elsô Osztálybéli.

DOMANYIK. Tót falu Zólyom Vármegyében, birtokosai Radvánszky, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Korponától egy mértföldnyire, földgye középszerû, határja hegyes, és kösziklas, 's nehezen miveltetik, és trágyáztatik, de mivel legelöje kövér, fája az Uraságnak engedelméböl mind tûzre mind épületre, piatzozása *Selmeczen*, és *Korponán* egy mértföldnyire, a' községnek földgye nyoltz köböl alá való, 's bor kotsmáltatása

tatása is hasznos lévén, elsô Osztálybéli.

DOMANYIK. Tót falu Hont Vármegyében, földes Urai Foglár és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Németinek szomszédságában, 's ennek filiája, határja középszerû.

DOMÁNYOCZ. *Dománfalva. Domansdorf.* Tót falu Szepes Vármegyében, földes Ura Gróf Csáky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Lôtsétôl fél mértföldnyire, határjának harmadrésze soványas, de mivel más minden javai vannak, elsô Osztálybéli.

DOMANISZ. vagy *Domanitza.* Mezô Város Trentsén Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Illavatól három mértföldnyire, magos hegyek között, réttye, legelôje, erdeje elég, kézi mesterséggel jó keresettyek, de mivel földgyei középszerûek, második Osztálybéli.

DOMASA. *Kis Domasa.* Tót falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Gróf Sztáray Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Ondova vize mellett, Varannótól más fél mértföldnyire, határja három nyomásbéli, 's földgyei, ha trágyáztatnak tiszta búzát is teremnek, réttye hasznos fûvet hoz, és kétszer kaszáltatik, legelôje elég, fája tûzre, és épületre, alkalmatos eladása Stropkon és Homonnán, só alatt való fuhározással, és kapával való keresetre is jó módgyok lévén, elsô Osztálybéli.

DOMASA. *Nagy Domasa.* Elegyes falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Báró Vécsey Uraság, lakosai katolikusok, fekszik az elôbbeninek szomszédságában, határja három nyomásbéli, 's trágyázással minden féle gabonát gazdagon termô, réttye kétszer kaszáltatik, legelôje elég, fája mind a' kétféle, malma helyben, eladása szomszédságokban, elsô Osztálybéli.

DOMASINA. Orosz falu Ungvár Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitûek, fekszik Ungvárhoz egy jó mértföldnyire, nagy hegyek között, határja sovány, 's vagyonnyai is tsekélyek lévén, harmadik Osztálybéli.

DOMASINECZ. Elegyes magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Althán Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Dekanoveczhez közel, mellynek filiája, határja gaz-

ja gazdag termékenységû, 's nevezetes vagyonnyai lévén, elsô Osztálybéli.

DOMASNA. Elegyes oláh falu a' Bánátban, az Ország szélén.

DOMB. *Nyír Domb.* Szabolts Vármegyében.

DOMBEGYHÁZA. Szabad puszta Csanád Vármegyében, földes Urai Najman, és Marczibányi Uraságok, fekszik Tornyához nem meszsze, 's ennek filiája.

DOMBEGYHÁZ. Népes vala, míg az Ozmanok 1529dikben fel nem égettek, Maros, és Körös vize között, születése helye Baltzaráti Jánosnak volt hajdani Pataky Professornak, a' kit az Ország újtyában, Fodor Ferentz Attyafia fel vévén Balzaráton fel nevelt vala, azután megkedvelvén a' tudományokat, külsô Országokon tanúlt vala, 's Rómában is Pápa ô Szentsége udvaránál, mint orvos hat hónapig tartózkodott; de azután idôvel haza térése után a' Pataki reformáta kollegiumban tanított, 's különbféle munkákat is hagyott maga után.

DOMBJA. *Kazma Dombja.* Elegyes magyar falu Szala Vármegyében, határja elég tágas, földgye, réttye közép minéműségû, legelôje számos marháihoz képest szoros lévén, arendálni szokott, fája mind a' kétféle elegendô; de mivel az áradások, és záporok földgyeinek egy részét soványíttyák, a' második Osztályba tétettetett.

DOMBÓ. *Vásáros Dombó.* Magyar falu Baranya Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Hegyközi járában, határja gazdag, 's mivel a' természetnek minden javaival megáldattatott, elsô Osztálybéli.

DOMBÓ. Német, és orosz falu Máramaros Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik napkelet felé Tarász vizének öszve szakadásánál, német lakosai külömbféle vas szerszámokat készítenek, határja ugyan soványos, és nem nagy módgya a' keresetre; de mivel mind a' kétféle fája van, legelôje is elegendô, harmadik Osztálybéli.

DOMBÓ. *Alsó Dombó. Dolne Dubove.* Tót falu Poson Vármegyében, földes a' Nagy Szombati Plebánia, lakosai katolikusok, fekszik Nakátsnak szomszédságában, 's ennek filiája, Nagy Szombathoz más fél mértföldnyire, határ-

határja közép termékenységû, réttye, legelôje elég, földgye partos, mezeje szûk, második Osztálybéli.

DOMBÓ. *Felsö Dómbó, Horne Dubove,* Tót falu Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Nagy Szombattól mintegy ½. mértföldnyire, határja középszerû, vagyonnyai meglehetösek, de fája réttye, legelôje is szûk lévén, második Osztálybéli.

DOMBÓ. *Kastélyos Dombó.* Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura Nedeczky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Dráva Tamási mellett, mellynek filiája, a' Szigeti járásban, határja középszerû 's nem utolsó javai vagynak; de mivel szôleje nintsen, 's földgyeinek egy része homokos, a' második Osztályba tétettetett.

DOMBÓ VÁR. Régi omladozott Vár Tolna Vármegyében, Somogy Vármegyének határa szélén, épült a' kerûlötte lévô térségnek magossabb helyén, mind azáltal nevezetét nem a' Dombtol vette, hanem a' hajdani nevezetes Dombó Nemzetségtöl, melly azt, ha nem épittette, leg alább birtokában vala, körûlötte tavas helyek vagynak, fekszik Simontornyától mint egy öt mértföldnyire, nevezetes menedék hely vala a' Tatárok, és Ozmanok dükösködéseknek idejében, 's virágzott 1599. esztendô tájáig; majd az ellenségnek majd pedig a' Magyaroknak hatalmokban lévén, az után vagy szánt szándékkal, vagy pedig nem lévén újjitója, hanyatlani kezdett, 's végre omladékjai alá temettetett.

DOMBÓVAR. Magyar Mezô Város Tolna Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Vár alatt, Sár vize mellett, határja termékeny, 's vagyonnyainak eladására Pécsen jó módgya lévén, az elsô Osztályba tétettetett.

DOMBRAVICZA. *Dambravitza. Dumbravitza.* Arad Vármegyében, fekszik magyar Csekéhez nem meszsze.

DOMBRAVITZA. *Szdraz v. Havas Dombravitza, és kis Dombravitza.* Két elegyes oláh faluk Bihar Vármegyében, lakosai katolikusok, és ó hitûek, földes Ura a' Nagy Váradi Káptalanbéli Uraság, fekszenek Belényeshez nem meszsze, határjai jó termékenységûek, 's közép-

szerû

zépszerû tulajdonságaikhoz képest, mind a' kettô második Osztálybéli.

DOMBROVÁNY. Oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Nagy Váradi Káptalanbéli Uraság, lakosai ó hitûek, fekszik a' Belényesi kerûletben, határja termékeny, 's külömbféle javai vagynak.

DOMEST. Oláh falu a' Banátban az Ország szélénél Fasettöl fél mértföldnyire.

DOMINA. Szabad puszta Somogy Vármegyében, révje is van, földes Ura Hertzeg Battyáni Uraság, fekszik Sellyéhez, mellynek filiája nem meszsze.

DOMOKOSFA. Magyar falu Vas Vármegyében, földes Ura Hertzeg Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik hegyek között Mór vizéhez közel, Hodosnak filiája, határja meglehetôs, tulajdonságaira nézve *Andrecz* faluhoz hasonló, harmadik Osztálybéli.

DOMONKOS. Szállás, Esztergom Vármegyében, fekszik Bajnához közel, 's ennek filiája.

DOMONKOS. *Sz. Domonkos.* Az Sz. betûben.

DOMONY. Tót falu Pest Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Mácsának szomszédságában, 's ennek filiája, Aszódtól mintegy fél mértföldnyire, határja közép termékenységû, réttye, legelôje elég, de mivel földgye homokos, második Osztálybéli.

DOMONYI VÖLGY. vagy *Egres.* Szabad puszta Pest Vármegyében, fekszik Mácsától nem meszsze.

* DOMONY. Tót falu Nyitra Vármegyében, lakosai katolikusok, határbéli szöleje középszerû, sássa, venyegéje, nádgya elég; erdeje tsekély, szántó földgyei meglehetôs termékenységûek, 's eladásra jó módgya lévén, elsô Osztálybéli.

DOMONYA. *Alsó Domonya. Onokovecza.* Magyar, és tót falu Ungvár Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik Ung vize partyán Ungvártól mint egy fél mértföldnyire, északra Ung vize partyánál, a' hegyek között helyheztetve, szántó földgye nem sok, de mivel ôszi, mind tavaszi vetésekhez igen alkalmatos, bora majd hasonló az Ungvári borokhoz, nevezetes vagyonnyaira nézve, elsô Osztálybéli.

DOMO-

DOMONYAI *Felsô Domonya.* Magyar, és tót falu Ungvár Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik az elôbbeninek szomszédságában, határja gazdag, vagyonnyai jelesek, elsô Osztálybéli.

DOMOSZLÓ. Magyar falu Heves, és külsô Szolnok Vármegyében, földes Ura Báró Hunyady Uraság, és mások, lakosai katolikusok, fekszik a' Tarnai járásban, földgye többnyire tzágyázás nélkül is termékeny, réttye kétszer kaszáltatik, piatzozása Gyöngyösön elég közel, legelôje elegendô, itatója saját folyó vizén alkalmatos, fája, makkja helyben, 's jó bort termô szôlei, a' Gyöngyösi szôlô hegyek is közel lévén, jó módgyak van a' pénz keresetre, van a' községnek maga szükségére különös földgye, és réttye is, elsô Osztálybéli.

DOMRAD. Magyar falu Szabolts Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy, Krucsay, és több Uraságok, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Kis Várdához, mellynek filiája nem meszsze, határbéli földgye két nyomásbéli, melly mindenféle gabonát, és fôzelékeket is jót terem, réttye hasznos, piatzozásai Kis Várdán mintegy két órányira, Bátorban pedig hét órányira, itatója alkalmatos, fája mint a' kétféle, legelôje Tárkányban, só fuhározással is kereshetnek, méhei, dohánnya, és sok tekenôs békáji vannak, fogyatkozása, hogy a' víz gyakorta elönti vidékjét, mindazáltal, elsô Osztálybéli.

DÓNÁT. Szabad puszta Csongrád Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Fábiánnak szomszédságában, határja jó termékenységû.

DONGÉR. *Doncsény.* Nevezes tó Csongrád Vármegyében, Vidra torok taván alól, más fél mértföldnyire, Mindszentnek ellene foly ki, tsendesen folyogat a' térségen napnyugot felé, 's az útakot akadályoztattya; de a' legelô marháknak itatásokra haszna vehetô.

DONTSEN. Oláh falu Arad Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitûek, fekszik a' Jenôi járásban, határja termékeny, 's középszerû vagyonnyainak minémûségei szerént, második Osztálybéli.

DONNERSMARK. *Svertek. Quintoforum.* Német, és tót Város Szepes Vármegyében, földes

földes Ura Gróf Csáky Uraság, egy a' 16. Szepesi Városok közzûl, lakosai katolikusok, fekszik Lôtsétöl mint egy mértföldnyire, Csötörtök falva nevezet alatt.

DONOVAL. Tót falu Zólyom Vármegyében, földes Ura a' Bányászi Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Motitskóhoz nem meszsze, 's ennek filiája, határja meglehetôs termésû.

DONYÁN. vagy *Dochnyán.* Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Gróf Áspermont Uraság, és mások, lakosai katolikusok, fekszik Pukovtól fél mértföldnyire, hasznos serháza, és pályinka fözö háza van itten az Uraságnak, határja meglehetôs termékenységû, vagyonnyai külömbfélék, második Osztálybéli.

DOPSZA. *Dobsza* név alatt.

DORGITSA. vagy *Dorgitse.* Folyó víz Somogy Vármegyében, foly Keresztúr, és Dutsák között a' Balaton tavába, 's külömbféle halakkal szolgál a' szomszéd lakosoknak.

DORGOS. Elegyes falu Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Lippának szomszédságában, 's ennek filiája Maros vizétöl sem meszsze, bányái meglehetôsek, határja közép termékenységû.

DORMÁND. Magyar falu Heves, és Külsô Szolnok Vármegyében, földes Ura Ságí, és más Urak, fekszik Füzes Abónynak szomszédságában, dél felé. Földgye, téttye jó, Egri piatzozásától nints meszsze, legelôje elég, szilvássa, 's kertyei hasznosak, keresetre könnyû módya, malma helyben, szôleje is közel, és termô; de mivel fája, itatója, makkja, nádgya nintsen, második Osztálybéli.

DORNÁND. Elegyes falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Szalonaki Uradalomban, határja középszerû, valamint vagyonnyai is.

DOROG. Német falu Esztergom Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik az Ország úttyában Csolnok, és Esztergom között, Tokod, Kesztôltz, és Csív faluknak szomszédságokban, Posta is van benne, legelôje elég, tûzre fája tsekély, szôlei meglehetôsek, eladásra alkalmatossága Esztergomban, és a' Duna vizén, de mivel földgye

gye homokos, második Osztálybéli.

DOROG. Népes hajdú Város Szabólts Vármegyében, lakosai ó hitűek, és reformátusok, fekszik Debretzentöl négy mértföldnyire, Tokajtol is olly forma távolságban, határja kiváltképen termékeny, legelője nagy, réttye jó, de fája nintsen, mindazáltal más szép javaihoz képest, elsö Osztálybéli.

DOROG. *Kis Dorog.* Magyar falu Tolna Vármegyében, földes Ura Dóry Uraság, lakosai reformátusok, fekszik Tevelynek szomszédságban, határja igen termékeny, mivel a' természetnek minden javaival bövelkedik, méltán elsö Osztálybéli.

DOROG. *Nagy Dorog.* Magyar falu Tolna Várm. földes Ura Lengyel Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Kajdacsnak szomszédságában, 's ennek filiája, határja termékeny, halászattya gazdag, 's szép vagyonnyainak mihémüségeihez képest, elsö Osztálybéli.

DOROGHÁZA. Magyar falu Heves, és Külsö Szolnok Vármegyében, földes Ura Okolitsányi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szuhától fél órányira, a' Mátrai járásban, termésbéli tulajdonságaira nézve, lásd *Batonyt*, mellyhez hasonló, második Osztálybéli.

DOROGMA. Magyar falu Borsod Várm. birtokosai Tibold, és más Urak, lakosai katolikusok, és reformát. fekszik a' Tisza partyán, Füred', és Egyektöl nem messze, Ároktönek filiája, legelője elegendö, nádgya, és füzfája tüzre ingyen, szöleje meglehetös, malma alkalmatos, fogyatkozásai, hogy szántó földgyei soványak a' Tiszának gyakorta való kiöntése miatt, melly a' lakosoknak néha nagy károkat okoz, harmadik Osztálybéli.

DOROSMA. Népes magyar szabad falu a' Kis Kúnságban, lakosai katolikusok, fekszik Félegyházának szomszédságában, 's ennek filiája, határja termékeny, halászattya gazdag, 's szép vagyonnyainak mihémüségeihez képest, elsö Osztálybéli.

DOROSZLÓ. Elegyes magyar falu Bács Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Zombortól két mértföldnyire, határbéli szántó föld-

gyeinek két harmad része meglehetôs, és akármelly magot, 's vetést bôven hoz, réttye igen kevés, hanem a' búza vetések között valami keveset kaszálhatnak, itató helye meglehetôs, az Uraság erdejéböl vagyon mind tûzre, mind épületre való fája, harmadik Osztálybéli.

DOROSZLÓ. *Deiszdorf.* Magyar falu Vas Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szerdahelynek szomszédságában, Kôszegtöl mintegy fél mértföldnyire; ámbár szép javai, 's meglehetôs szôlô hegyei is vagynak, eladásra is jó alkalmatossága, de mivel határja soványas, második Osztálybéli.

DOROSZLÓ. *Raba Doroszló.* Magyar falu Vas Vármegyében, földes Ura Rumi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Csákány, és Körménd között, Pinka vizénél, határja szoross, javai meglehetôsek; de földgye nem igen termékeny, melly miatt, második Osztálybéli.

* DORSFA. Magyar falu Szala Vármegyében, lakosai katolikusok. Határbéli szôlejei meglehetôs bort teremnek, 's eladásra jó alkalmatosságok van, 's fuharozással is kereshetnek, de a' hegyek miatt, harmadik Osztálybéli.

DÓZSA. Szabad magyar falu a' Jászságban, lakosai katolikusok, fekszik Jákóhalma, 's Mihály Telektöl nem meszsze, Jászberénytöl egy magyar mértföldnyire, határja termékeny, 's jeles vagyonnyai szerént, elsô Osztálybéli.

DOSMAT. vagy *Dozmat*, *Grossmukken.* Elegyes magyar falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Niczky Uraság, és mások, lakosai katolikusok, fekszik Szombathelytöl egy mértföldnyire, határja közép termékenységû, tulajdonságai hasonlók *Alsó Örhöz*, második Osztálybéli.

DOSIN. *Dozsin.* Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Urai több Urak, lakosai katolikusok. Határjában fája tûzre, és épületre elég, gyümöltsös kertyei jók, 's gyümölcseit elárúlhattya, legelôje elég, malma helyben, piatzozása Prividgyén, és Prónán; de mivel szôlô hegye nintsen, réttye második, földgye pedig sovány, 's harmadik Osztálybéli, ugyan a' harmadik Osztályba tétettetett.

* DOT-

* DOTHONYA. Tót falu Sáros Vármegyében, legelője, és erdeje van, de szántó földgyei soványak lévén, negyedik Osztálybéli.

DOTK. Elegyes falu Szala Vármegyében, lakosai katolikusok, e' kis helységnek földgyei, mivel irtványok elég termékenyek, malma a' szomszédságban, szénája jó, de szántó földgyének egy részét, Szala vize néha elönti, második Osztálybéli.

DOVALLO. Tót falu Liptó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik az Ország útfyában, Hibbétöl nem meszsze, folyó vize jó ízű halakkal bővelkedik; a' falun felül vagyon egy kő kereszt emlékezetül téve, mivel *Pfansmid Dániel* Lőcsei kereskedő életének 48dik esztendejében a' tolvajok által 1677dik esztendőben, 7dik Decemberben öt sebek által ölettetett meg. 1782dik esztendőben pedig egy paraszt Aszszony egyszerre három férfi gyermeket szerentsésen szült itten, határja középszerű, fája mind a' kétféle, legelője elég, második Osztálybéli.

DOVORÁN. *Falkas Dovorán.* Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Gróf Berényi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Alsó Ladánynak szomszédságában, Tapoltsántól mintegy kis mértföldnyire, határja középszerű, fája elég, legelője hasznos, második Osztálybéli.

DOVORÁN. *Kis Dovorán.* Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Bajnához nem meszsze, réttyei ugyan első Osztálybéliek, gyümöltsös kertyei gazdagon termők, piatzozása Bajnán, malma helyben, földgye jó, fája tűzre, és épületre, 's legelője is elegendő, második Osztálybéli.

DOVORÁN. *Nagy Dovorán.* Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Urai Jezernitzky, és több Urak, lakosai katolikusok, fekszik Úrmintzhez közel, fája tűzre elég, de szőlő hegye soványas, legelője szoross, más javai ollyanok, mint Felső Ludánynak, második Osztálybéli.

DOZMAT. *Dosmat* név alatt.

DÖBÖR. *Fejber Döbör.* Német falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Német Szent Márton-

nak szomszédságában, 's ennek filiája, Szent Gothárdtól más fél mértföldnyire, határja középszerű, tulajdonságai külömbfélék, második Osztálybéli.

DÖBÖR HEGYE. Magyar falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szarvas Kendhez közel, 's ennek filiája, Vasvártól mintegy mértföldnyire, határja gazdag termékenységű, termésbéli tulajdonságai hasonlók *Andrásfa* helységéhez, első Osztálybéli.

DOBRÉS. Szabad puszta Veszprém Vármegyében, földes Ura Somogyi Uraság, és mások.

DÖBRŐ. *Al Döbrő.* Magyar falu Heves, és Külső Szolnok Vármegyében, lásd *Debrő* nevezet alatt, réttyei jók, de kevesek, Egri piatzozása közel esik, legelője elég, itatója a' helybéli folyó vizén, szőleje termő, fája elég, néha makkja is, szilvássa, 's kertyei hasznosak, nádassa, 's könnyű keresetre való módgya van, mivel közel fekszik az Egri szőlő hegyekhez; a' községnek különös réttye, 's helybéli malma is van, 's ámbár szántó földgye kevés, mindazaltal első Osztálybéli.

DÖBRŐCZE. Elegyes falu Szala Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Kis Görbőnek szomszédságában, Szent Gróttól mintegy kis mértföldnyire, határbéli földgye középszerű, 's szőlő hegye termő, 's más javai is lévén, második Osztálybéli.

* DÖBRŐD. Magyar falu Abaúj Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik délre Somogy, északra pedig Jászó, és Heténytől nem meszsze, magas hegyek, és kősziklás helyek között, erdeje nagy, szántó földgye, és réttye kevés, de a' Bodva vizénél termékeny.

DÖBRÖKÖZ. Magyar mezö Város Tolna Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Pakstól harmad fél mértföldnyire, határja jó termékenységű, dohánnya nevezetes, legelője nagy, 's egyéb vagyonnyai is lévén, első Osztálybéli.

DÖBRÖNTE. Szabad puszta Tolna Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság.

DÖBRÖNTE. Szabad puszta Veszprém Vármegyében, földes Ura Somogyi Uraság, fekszik Nagy Gannához nem meszsze, 's ennek filiája.

DÖBRÖTE. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Somogyi Uraság, és mások, lakosai katolikusok, fekszik Millei Egyházszegnek szomszédságában, határja termékeny, legelője, 's réttye elég, második Osztálybéli.

DÖCSE. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Bezerédy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Pákodnak szomszédságában, mellyhez hasonlító, 's ennek filiája.

DÖGE. Magyar falu. Szabólts Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Kis Várdához közel; határja három nyomásbéli, mellyekben jó gabona, és fözelék is terem, réttye kétszer kaszáltatik, piatzozása az Ország úttyában lévén helyben, és Kis Várdán, itató helye alkalmatos, eladásra jó módgya; fája tűzre, és épületre, nádgya is elég, legelője néhol sásos, komlos, kertyei is vagynak, száraz malma, 's kendert áztató vize helyben, ámbár a' víz néha járja, de jó tulajdonságaiért, az elsö Osztályba tétettetett.

DÖMEFÖLDE. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Erdödy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Pákának szomszédságában, 's ennek filiája, erdeje tsekély, szőleje termö, eladásra módgya meglehetős; de határjának középszerű voltához képest, második Osztálybéli.

DÖMÖLK. *Nemes Dömölk.* Magyar falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Erdödy Uraság, és mások, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Kis Czellnek szomszédságában, határja néhol vizes, és szoross, fája ugyan elegendö, de egyéb középszerű vagyonnyaihoz képest, második Osztálybéli.

DÖMÖLK. *Pór Dömölk.* Elegyes falu Vas Vármegyében, az elöbbinek szomszédságában, földes Ura vala a' Dömölki Apáturság, most a' Religyiói Kintstár, nevezetes arról, hogy Sz. István Király a' Szent Mártoni Sz. Benedek Szerzetén lévö Atyáknak fundálta vala, lakosai katolikusok, 's nevezetes bútsú járások esnek itten, és kis MÁRIA CZELNEK neveztetik. MDCCXLIVdik esztendöben itten egy Nemes Társaság állíttatott va-

la a' Római Katolika Hitnek terjesztése végett, határja szoross, és közép termékenységû, fája van, más egyéb javai középszerûek lévén, második Osztálybéli.

DÖMÖRKAPU. Szabad puszta Tolna Vármegyében.

DÖMÖS. Elegyes falu Esztergom Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Pilis Vármegyének szélén, Visegrádtól nem meszsze, Esztergomtól pedig két mértföldnyire, hajdan nevezetes klastrom vala itten, és igen szép, 's nagy méltóságot mutató Szentegyház, mellyet ALMOS, IIdik GEIZÁNAK FIA építtetett vala, holott egy Prépostságnak, és tizenkét Kanonok Uraknak is lakó helyek vala, mostani szép temploma néhai Gróf Erdôdy Nyitrai Püspöknek költségével építtetett. Határbéli földgye középszerû, legelôje elegendô, fája tûzre, és épületre, szôleje nem sok, jó, és közel való módgya az eladásra a' Dunán, és Esztergomban; de mivel réttyeit, és földgyeit is a' Duna, és a' záporoknak a' hegyből lejövô sebess folyásai soványíttyák, második Osztálybéli.

DÖMÖTÖRI. Elegyes magyar falu Vas Vármegyében, földes Ura Egervári, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Szent Lerántnak szomszédságában, határja síkos, földgye termékeny, réttye elég, és jó nemû, fája, legelôje, erdeje is elegendô, piatzozása Kôszögön, és Szombathelyen, elsô Osztálybéli.

DÖMSÖD. Népes jó magyar falu Pest Várm. földes Ura Gróf Koháry Uraság, lakosai katolikusok, többen reformátusok, fekszik a' Duna mellett, Rátzkevitöl nem meszsze, Peregnek szomszédságában, 's ennek filiája, nevezetes folyó tó vagyon mellette, melly Cserárkának neveztetik, és szép szigete, melly termô gyümöltsös fákkal díszesíttetik, gáttya is van, hogy a' Duna kiöntése ellen oltalmazhassák magokat, határja gazdag, tulajdonságai hasonlók, *Duna Vetse* mezô Városának minémûségéhez, ámbár a' víz áradás néha nevezetes ártalmára van, mindazáltal jeles vagyonnyaihoz képest, elsô Osztálybéli.

DÖR. Magyar falu Sopron Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai katoliku-

tolikusok, és evangelikusok, fekszik Bágyoghoz nem meszsze, Csornától fél mértföldnyire, határja soványas, 's tsekély termésbéli vagyonnyai miatt, harmadik Osztálybéli.

DÖRFEL. vagy *Dörfl.* Elegyes falu Sopron Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Reptze vize mellett, Kis Pulyához közel, határja gazdag termékenységû, 's szép vagyonnyai vagynak, elsô Osztálybéli.

DÖRFEL. Kis német falu Bács Vármegyében, fekszik Új Vidéktöl nem meszsze, mellynek filiája.

DÖRGITSE. *Alsó Dörgitse.* Magyar falu Szala Vármegyében, földes Urai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Balaton tava mellett, Csicsónak szomszédságában, határja minden javakkal bövelkedik, elsô Osztálybéli.

DÖRGITSE. *Felsô Dörgitse.* Magyar falu Szala Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik az elôbbinek szomszédságában, határja hasonló az *Alsó Dörgitseihez*, 's ez is elsô Osztálybéli.

DÖRGITSE. *Kis Dörgitse.* Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik az elôbbeniektöl nem meszsze, határja gazdag, 's szép tulajdonságaihoz képest, ez is elsô Osztálybéli.

DÖRÖCS. Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura Báró Hunyadi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Török Koppanhoz nem meszsze, 's filiája, szôlô hegye, fája, legelôje, és termékeny földgye is lévén, elsô Osztálybéli.

DÖRÖCSKE. Magyar, és elegyes falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szarvas Kendhez közel, 's ennek filiája, határja gazdag, tulajdonságaira nézve, hasonló *Andrásfához*, elsô Osztálybéli.

DÖRÖG. Szabad puszta Gyôr Vármegyében, földes Ura a' Religyiói Kintstár, az elôtt a' Benediktinusoké vala, fekszik Pázmándhoz közel, 's ennek filiája.

DÖVINY. v. *Diviny.* Elegyes falu Borsod Vármegyében, földes Ura Ragályi Uraság, lakosai katolikusok, és másfélék, fekszik Sajó Galgótzhoz közel, 's ennek

filiája, határja is hasonlító hozzá.

DRAGABARTFALVA. *Dragobratova, Drahasuczi.* Orosz falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik a' Munkácsi piatzától más fél mértföldnyire, fája tűzre, és épűletre legelővel együtt elegendő, és különös makkos erdőt is bír; de mivel szántó földgyei soványok, 's zabon kivűl gabonát nem igen termenek, szorgalmatos trágyázás nélkűl, réttyeit is a' víz áradások agyaggal elöntik, harmadik Osztálybéli.

DRAGOESTI. vagy *Dragoest.* Oláh falu a' Bánátban Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitűek, fekszik Szinerszeg, és Fikátornak szomszédságokban, határja középszerű, erdeje nagy, és a' lakosok kerekeket, 's egyéb szekerhez való eszközöket készítenek, fája mind a' kétféle, sok réttye, második Osztálybéli.

DRAGOMER. *Dragomerestye.* Elegyes oláh falu Krasó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik a' Karansebesi kerűletben.

DRAGOMÉRFALVA. *Dragomirest.* Népes oláh falu Máramaros Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik kies helyen, Felső Visónak szomszédságában, 's ennek filiája, Bajka vize keresztűl foly rajta, 's szomszédságában foly bé Iza vizébe, hajdan büdöskő bányái valának; de azok öszve romladoztak, mostani lakosai is ismét új bányákat kezdettek, sindelyeket is faragnak; fája mind a' kétféle, réttye elegendő, hasonlóképen legelője, szántó földgyei is jó természűek; második Osztálybéli.

DRAGONYESD. vagy *Dragonest.* Oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Nagy Váradi Püspökség, lakosai ó hitűek, fekszik a' Belényesi kerűletben, határja, 's vagyonnyai is tsekélyek lévén, harmadik Osztálybéli.

DRAGOSTYÁN. vagy *Dragotyán.* Oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Nagy Váradi egyesűlt Püspök, lakosai ó hitűek, fekszik a' Belényesi kerűletben, határja meglehetős termékenységű, 's vagyonnyai is középszerűek lévén, második Osztálybéli.

DRAGOZLAVECZ. Elegyes falu Szala Vármegyében, földes

des Ura Gróf Álthán Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Snihalievetznek szomszédságában, mellynek filiája, határja elég nagy, de földgyének soványsága miatt, harmadik Osztálybéli.

DRAGOLNIA. Oláh falu Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitűek. Határja közép termékenységű.

DRAGSICH. Kis elegyes falu Temes Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik közel Lugos mezejéhez. Határja meglehetős termésű.

DRAHI. Szabad puszta Nógrád Vármegyében, földes Ura Gróf Forgách Uraság, fekszik Szent Iványhoz nem meszsze, mellynek filiája.

DRAHÓCZ. *Drahova.* Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Koller Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Vág, és Dudvág vize közöt, határbéli földgye, és rétye elsö Osztálybéli, legdője elég, sok kaposztát termesztenek, mindenféle zöldségekkel egyetemben, patzozása Galgóczon, és Újhelyben; malma helyben, de mivel tsekély fája van üzre, szöleje pedig nintsen, a Vág vizének áradását gyakorta károsan szenvedi, második Osztálybéli.

DRAGOVA. Kortsma Bács Vármegyében, földes Ura Gróf Hadik Uraság, fekszik Futakhoz nem meszsze.

DRAHUSÓCZ. Orosz falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik Török Koppanhoz nem meszsze, ámbár e' helységnek réttyei hasznosak, és jó szénát teremnek, legelője, fája, makkja elegendö, de mivel szántó földgyei kevesek, és igen soványak, piatzozása, épületre való fája, és keresetre módgya nem lévén, második Osztálybéli.

NAGY DRAKSZEL. Szabad puszta Pest Vármegyében.

DRAKSZELINA. Elegyes falu Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara.

DRASIMERECZ. Elegyes magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Álthán Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szobotitzához, mellynek filiája nem messze, határja közép termékenységű, 's vagyonnyai is illy formák lévén, második Osztálybéli.

DRASKÓTZ. *Draskovtze.* Elegyes tót falu Túrócz Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Szent He-

lenának

lenának szomszédságában, 's ennek filiája, Jordánföldének is szomszédságában, mintegy fél szigetben, Jordán, és Hradetsnitza vizektől körûl vétetve, Szent Mártontól más fél mértföldnyire, nevezetes szabadságokkal ajándékoztattak vala meg a' régi Magyar Királyoktól. IV. BÉLA 1242dikben Mikola, és Drask Nemzetségeknek ajándékozta vala Dráskótzot; megemésztetvén pedig a' tûz, 's egyéb viszontagságok által szabadság levelek KORVINUS MÁTYÁS BEATRIKSZ hitvesének tudtával 1487ikben új szabadsággal ajándékozá azt Dráskovitz Eliásnak, és Györgynek, határja középszerû, vagyonnyai is olly formák, második Osztálybéli.

DRASKOVECZ. Elegyes falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Althán Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Dekanovetznek szomszédságában, mellynek filiája, határja közép termékenységû, mellyhez képest, második Osztálybéli.

DRASBURG. *Rasporák.* Horvát falu Sopron Vármegyében, földes Ura Báró Meskó Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sopróntól egy mértföldnyire, 's az Uraságnak szép kastéllyával, 's Úri kertével díszesittetik, határja meglehetôs termékenységû, vagyonnyai is meglehetôsek, eladásra pedig igen jó módgyok van, bora is jó lévén, második Osztálybéli.

DRAUTZ. Oláh falu Arad Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitûek, fekszik a' Világosi járásban, földgye termékeny, makkja, fája, szilvássa jó, agyagja igen alkalmatos a' tserép edényeknek készítésekre, sarjút is kaszálhatnak, eladásra jó alkalmatossága van, fogyatkozása, hogy az apró folyó vizekből származni szokott víz áradások ártalmára vagynak, mely miatt, második Osztálybéli

DRÁVA VIZE. *Dravus, die Drau.* Nevezetes folyó víz Magyar Országnak szélénél, melly Sclavoniát, vagy Tót Országot Magyar Országtól elválasztya; ered Stájer Országban, holott számos vidékeket nedvesítvén, Magyar Országnak széléhez fo'y, 's minekutánna nehány faluknak határján által futott, Legrád mellett foly el; azután ismét számos faluk, és helységek mellett elfolyván *Zákány, Liszok, és Udvarhely* körûl szigetet formál; innen ismét alább folydogál-

vár

ván *Dárdánál* kissebb szigetet hagy maga után, míg végre *Eugeniusfalván*, 's *Darótzon* alól, *Bogojevával* mintegy által ellenben a' Dunával egyesûl; külömbféle halakkal, és jó ízû rákokkal is gazdag.

DRÁVAFOK. Magyar falu Baranya Vármegyében.

DRÁVAFOK. Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura Báró Hunyadi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Csíkos, és Sellye faluknak szomszédságokban, határja termékeny, és más javai is vagynak, szôlô hegye nintsen, 's mivel rétyeit a' víz járja, második Osztálybéli.

DRÁVA KERESZTÚR. A' K. betûben.

DRÁVA SZ. MÁRTON. Az Sz. betûben.

DRÁVA SZABÓLTS. Az Sz. betûben.

DRÁVA TAMÁSI. A' T. betûben.

DRÁVA PALKONYA. A' P. betûben.

DRAVETZ. *Dravtze, Autz.* Elegyes tót falu Szepes Vármegyében, földes Urai Dolovicz'nyi, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Lôtsétöl nem meszsze, hajdan Apátursága is vala, földgyének jó termékenysége szerént ugyan elsô Osztálybéli lehetne; de mivel fája nehezen szereztetik, és más javai sem olly nevezetesek, második Osztálybéli.

DRAKSZANYEST. v. *Dratinest.* Oláh falu a' Bánátban Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik Fasettöl fél mértföldnyire, határja jó termékenységû.

DRACZEST. vagy *Drazest.* Elegyes oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, határja középszerû.

DRETSNA. vagy *Driesna.* Orosz falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Gróf Keglevich Uraság, lakosai ó hitûek, fekszik Lengyel Országnak határja szélén, Sztropkotól más fél mértföldnyire, határja soványas.

DRÉGELY. *Drigel.* Magyar falu Hont Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Fô Érsekség, lakosai katolikusok, fekszik Ipoly vizétöl nem meszsze, Hontnak, és Palánknak szomszédságokban, határja igen jó, 's minden javai vannak, gránáttya sok van, és szép tsillámlású; dohánnya is nevezetes, elsô Osztálybéli.

DRÉGELY. Hajdani Vár Hont Vármegyében, földes

Ura

Ura az Esztergomi Érsekség. Nevezetét vehette jeles fekvésétöl, e' szótól *derékhely*. Épségében lévén, két udvara vala, *belsö*, és *külsö*, mellyek egy szoross ajtó által egyesittettek: a' külsö udvarban mély kúttya vala, a' belsöben pedig essö vizet tartó alkotmány vala készitve. 1438ban ajándékozá rész szerént ALBERT, IIIdik *György Palochi*, Érseknek, rész szerént pedig annak birtokában megerösséttette. Meghalalozván pedig az 1439ben, *Szécsi Dienesnek*, a' ki *László*nak részét oltalmazván, e' Vára elég gondot adott a' jó karban való feltartásra. A' Varnai, és Mohátsi ütközetek után pedig szélsö oltalmazó erösség vala, 's a' Királyi katonák által öriztetett. Azután pedig 1552dikben *Alis Eunuchus* Budai Passa által keményen ostromoltatván megvétettetett, a' mint *Istvánfi* leírta (*a*) Libr. XVIII. p. 330.) Igen jelesen oltalmazta ugyan e' Várat néhai Vitéz *Zondi György*; de a' Várnak épülete gyenge lévén, a' nagy ostromló erö ellen nem diadalmaskodhatott: hív vitézsége, 's nagy batorsága nyilván kitetszett a' Várat felkérö Vezérhez küldött feleletéböl: mellyen az Ozmanok felindúlván azonnal a' Várra rohanának, és azt hatalmok alá hajtották; és az után birtokokban is vala negyven esztendeig, 's még inkább meg is erösitették, fa kastélyt, vagy Drégely Palánkát épitvén hozzá. *Viszsza* szerzette annakutánna a' Nagy Pálfy Miklós, félelmet öntvén az Ozmanoknak szivekbe minden vér ontás nélkül. Megerösséttetett vala ugyan ennek birtoka 1606dikban a' Zsitva Toroki békeség kötés által, és közönséges Ország rendelése is tétetett annak megerösséttetése felöl; de 1649. Septemberben éjjel reménytelenül az Ozmanok által elfoglaltatott; 's az ólta nem is épittetvén meg, hanyatlássában hagyattatott.

DRENO. *Drjenove*. Tót falu Hont Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik partos helyen, Dobócztól más fél mértföldnyire, mint hogy hegyen fekszik, az itatásban fogyatkozása van, legelöje szoross, földgye többnyire termékeny, és mind a' kétféle fája van, 's szölö hegye is középszerü, második Osztálybéli.

DRE-

DRENOHEGY. *Drjenovi verch.* Szabad puszta Hont Vármegyében, földes Ura Nozdroviczky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Bozókhoz nem meszsze, 's filiája.

DRITSNA. Orosz falu Sáros Vármegyében, földes Ura Gróf Szirmay Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik Zborovtol két, és ¼. mértföldnyire, Zemplén Vármegyének szomszédságában, tsupán legelője meglehetős, de mivel határja sovány, és más javai sintsenek, negyedik Osztálybéli.

DRIENOVA. Irtvány Nyitra Vármegyében, fekszik Alsó Szűcshöz közel.

DRIENOVE. Középszerű tót falu Trentsén Vármegyében, földes Urai Gróf Balassa, és Gróf Szapáry Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Vág vize mellett síkságon, Predmir, v. Plevnik falunak szomszédságában, mellytöl folyó vize által választatik, határbéli földgyei termékenyek, de mivel legelője szoross, második Osztálybéli.

DRINOVA. Elegyes falu a' Bánátban Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik Lugostól egy mértföldnyire, határja jó termékenységű.

* DRISMA. Tót falu Zemplén Vármegyében, határja sovány, tulajdonságai hasonlítanak *Bukócz* falujához, negyedik Osztálybéli.

DRIETOMA. Népes tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura a' Nyitrai Püspökség, lakosai katolikusok, fekszik Vág vizéhez közel, Kosztolnának szomszédságában, 's három részekre osztattatott, *Hradek Drietoma* a' Trentséni Uradalomhoz tartozik, *Püspök Drietoma*, *Király Drietoma*, 's *Kosztolán Drietomának is* nevezetik, határja jó, fája sok, és belőle jó hasznot vesznek, egyéb nevezetes javakkal is megáldattatván, első Osztálybéli.

DRIETOMA. Folyó víz Trentsén Vármegyében, ered Morva Országnak szélénél a' Beszkédi hegyekben, mellyektől napkelet felé lefolyván, Drietoma felé foly, de azt jobb felől meghaladván, a' Vág vizébe szakad, minekutánna mintegy mértföldnyire folyt volna.

DROZÓ. Prépostság az Egri Püspöki Megyében.

DRSKOTZ. *Alsó Drskotz*, tótúl *Dolne Drskovcze*, tót falu Trentsén Vármegyében, birto-

birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Zay Ugróztól más fél mértföldnyire, erdős térsége meglehetős termékenységű, búzát is terem, második Osztálybéli.

DRSKOTZ. *Felső Drskotz, Horne Drskovtze.* Tót falu Trentsén Vármegyében, Kis Radnához nem meszsze, az előbbeninek szomszédságában, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, határja középszerű, fája mind a' kérféle elég, legelője hasonlóképen, második Osztálybéli.

DRUMOLY. *Drumling.* Német falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szalonakhoz mintegy fél mértföldnyire, határja közép termékenységű, tulajdonságai hasonlók Cseke falujáéhoz, második Osztálybéli.

DUBEST. Bánátbéli elegyes oláh falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik Bults, és Fasetnek szomszédságokban, határja jó termékenységű.

DUBA. Szabad puszta Szala Vármegyében.

DUBICSÁNY. Magyar falu Borsod Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Sajó Galgótzhoz közel, 's ennek filiája, határja közép termékenységű, tulajdonságaira nézve, hasonlít *Diviny* falujához, második Osztálybéli.

DUBJE. Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Gróf Szúnyog Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kisútcza Újhelyhez közel, hegyek alatt, határbéli földgyének soványsága miatt, harmadik Osztálybéli.

DUBINA. Orosz falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik Csabinához nem meszsze. Határja sovány, 's olly forma vagyonnyai vagynak, mint *Csabina* falunak, negyedik Osztálybéli.

DUBINA. Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Gróf Aspermont Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik Tapoly vize mellett, Kurimának szomszédságában, 's ennek filiája, Bártfától egy mértföldnyire, határbéli földgye könnyű mivelésű, és termékeny, réttye kétszer kaszáltatik, fája

fája tűzre, és épületre, legelője elég, 's más javai is lévén, első Osztálybéli.

DUBKOVA. Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Urai Nozdrovitzky, Madáts, Márczibányi, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Lukihoz nem messze, 's ennek filiája, Pukovtol egy mértföldnyire, *Bielyi* folyó víz partyán, hegyek között, határja sovány, de legelője jó, fája mind a' kétféle, harmadik Osztálybéli.

DUBLIN. *Duplin* név alatt.

DUBNITZA. Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Bajmócztol nem meszsze, réttyei ugyan első Osztálybéliek, és legelője is elegendő, szomszédságban Bajmóczon piatzozása, és malma, fája tűzre; de mivel szőlő hegye nintsen, és földgye is második Osztálybéli, ugyan a' második Osztályba tétettetett.

DUBNITZ. vagy *Dubnitza.* Népes tót Mező Város Trentsén Vármegyében, földes Ura Gróf Illésházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Illovától nem meszsze, 's az Uraságnak kastéllyát, mellyel a' Város díszesíttetik, épittette néhai Gróf Illésházy Miklós 1719dik esztendőben akkori Magyar Országnak Kantzelláriusa, bútsú járásai a' kalvária hegyére nevezetesek, Szentegyháza *Szent Jakabnak* tisztelétére építtetett, vásárjai is vagynak, határja jó, legelője elég, piatzozása alkalmatos, első Osztálybéli.

DUBNIKA. *Dubnitzka.* Tót falu Trentsén Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Zay Ugrótznak szomszédságában, határbéli földgye elég termékeny, legelője 's erdeje is elég, 's szép vagyonnyai szerént, első Osztálybéli.

DUBODJEL. vagy *Dubogel.* Népes tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Gróf Illésházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Jaszvetz hegye alatt, Zay Ugrotztol két mértföldnyire, határjának jó agyagja van, és sok fazekasok lakják, termő földgye középszerü, réttye, legelője, erdeje elég, második Osztálybéli.

DUBOKI. *Nádas Duboki,* vagy *Mély Nádas.* Oláh, és elegyes rátz falu a' Bánátban, Temes Vármegyében, földes Ura Gróf Althán Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik Rékáshoz

káshoz nem meszsze, 's ennek filiája, Lippától egy, és ¼. mértföldnyire, határja termékeny, gyümöltsösse nagy, fája, legelője, 's réttye elég, elsô Osztálybéli.

DUBOTZ. vagy *Dubos*. Bánátbéli oláh falu Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik Keveresnek szomszédságában, határja termékeny, erdeje nagy, legelője elég, elsô Osztálybéli.

DUBOVA. *Szedlaka Dubova*. Tót falu Árva Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Dubova folyó vize mellett, Liptó Vármegyének szomszédságában, Alsó Kubintól egy mértföldnyire, Árva vize mellett, határja meglehetôs, legelője hasznos, sajtya híres, második Osztálybéli.

DUBOVA. *Oláh Dubova. Dubova Valachorum. Valaszka Dubova*. Elegyes falu Árva Vármegyében, földes Ura a' Religyiói Kintstár, lakosai katolikusok, fekszik az elôbbenitöl nem meszsze, Komjátnának szomszédságában, melly Liptó Vármegyében fekszik, 's ennek filiája, Kubintól, Rozenberga felé vezetô útban, 's a' lakosoknak közel lévô Kocs hegye külömbféle hasznokra van, határja soványas, 's lakosai leg inkább szekereskedéssel táplállyák magokat, 's dohánnyal is kereskednek.

DUBOVA. Bánátbéli oláh falu az Ország szélén, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitûek, fekszik a' Duna mellett Szerviának szomszédságában, Mehádiától egy, és ¼. mértföldnyire, határja köszépszerû.

DUBOVA. Tót falu Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Pila, Cseszte, és Modortól sem meszsze, Dubova patakja mellett, határja termékeny, fája sok, bora jó, 's egyéb tulajdonságaiért, elsô Osztálybéli.

DUBOVA. Orosz falu Sáros Vármegyében, földes Ura Gróf Szirmay Uraság, lakosai ó hitûek, fekszik a' Makovitzai Uradalomban, Lengyel Országnak szélén, határja nem igen termékeny, réttye kétszer kaszáltatik, legelője, és fája is elegendô, harmadik Osztálybéli.

DUBOVA. Tót falu Turócz Vármegyében, földes Urai Gróf Nyáry, és B. Prónay Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Sz. Mihálynak

szom-

szomszédságában, 's ennek filiája, Mosócztól egy mértföldnyire, Nyitra Vármegyének szomszédságában, földgye közép termékenységû, réttye kétszer kaszáltatik, legelője elég, fája tûzre, és épületre a' határban sok is, vadászattya jeles, a' községnek egy réttye is van, második Osztálybéli.

DUBOVA. Tót falu Zólyom Vármegyében, földes Ura Adda Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Ó Zólyomtól egy mértföldnyire, határja meglehetôs, fája elég mind a' kétféle.

DUBOVÁNY. *Alsó Dubovány.* Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Skultéti Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Dudvág vizétöl nem meszsze, Leopold Városától egy mértföldnyire, határja jeles javakkal bír, mellyekhez képest, elsô Osztálybéli.

DUBOVÁNY. *Felsô Dubovány.* Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik az elôbbitöl nem meszsze, réttye, és földgye ugyan elsô Osztálybéli, legelője is elég van, piatzozája Csejtán, Vágujhelyben, és Galgóczon; de mivel szôleje nintsen, és kevés fája van tûzre, a' második Osztályba tétettetett.

DUBOVO. Tót falu Zólyom Vármegyében, földes Ura a' Bányászi Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Garam vize mellett, Baczurnak szomszédságában, 's ennek filiája, fogyatkozása ugyan, hogy földgyének két harmadrésze soványas, határja hegyes, és kösziklás, melly miatt nehezebben miveltetik, de mivel Selmetzen olly keresettye van, mint más helyeknek, legelője is elegendô, földgyének egy harmad része pedig termékeny, és könnyebben miveltetik, 's trágyáztatik, fája tûzre, és épületre van, vagyonnyait jól eladhattya Selmeczen, és közel, szekerezéssel is kereshet, elsô Osztálybéli.

DUBRAVA. Tót falu Liptó Vármegyében, földes Urai Andaházy, és Kubinyi Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Nagy Palugyának, és Kelecsénynek szomszédságokban, temploma SZENT ERZSÉBETNEK tiszteletére szenteltetett, ámbár határjának két harmadrésze soványas, 's némelly része hegyen fekszik, de mivel legelője mindenféle marháinak elegendô, fája tûzre, és Lipcsei piatza helyétöl tsak egy

órányira van, 's keresetre jó módgya, mivel a' határjában bányák vannak, 's majd minden lakosok hévérek, vagy bányászok, fuhározással, és a' Nagy Lipcsei erdőben fa vágassal is kereshetnek pénzt, első Osztálybéli.

DUBRAVA. Szabad puszta Sáros Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, és Piller Uraság, fekszik Sóvárhoz nem meszsze, és ennek filiája.

DUBRAVA, vagy *Dubrova*. Tót falu Szepes Vármegyében, földes Ura Gróf Csáky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Zsegréhez közel, mellynek filiája, *Kirkhdorf*nak szomszédságában, mivel szántó földgyei hegyeken vagynak többnyire, 's a' záporok soványíttyák, réttye is sovány, és tsekély; de legelője elegendő, fája mind a' kétféle, szomszédságban keresettye, második Osztálybéli.

DUBRAVA. Irtvány Trentsén Vármegyében, földes Ura Gróf Illésházy Uraság, fekszik Alsó Szűtsnek szomszédságában.

DUBRAVA, vagy *Dubrova*. Elegyes orosz falu Zemplén Vármegyében, földes Urai több Uraságok, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik a' Nagy Mihályi járásban, Butkához nem meszsze, 's ennek filiája, határja nem igen termékeny, szénát mindazonáltal jót hoz, legelője elegendő, fája tűzre, és épületre, malma helyben, eladásra jó alkalmatossága Ungváron, kapával is kereshetnek, harmadik Osztálybéli.

DUBRAVI. *Otsov Dubrava. Dubravetz*. Tót falu Zólyom Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Ocsovának szomszédságában, mellynek filiája, Ó Zólyomhoz más fél mértföldnyire, határja tűrhető termékenységű.

DUBRAVITZA. Orosz falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik a' Munkácsi kerületben, földgyei mellyekben zab, és kukoritza terem elég tágasak, és Munkátsnak szomszédságában lévén, vagyonnyait eladhattya, a' szőlő hegyeken is, mellyekhez két órányira vagyon, kézi munkával pénzt kereshet, de mivel földgye sovány, és legelője is szoross, negyedik Osztálybéli.

DUBRAVITZA. Tót falu Zólyom Vármegyében, birtokosa

kosa Urbányi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Pojninak határa mellett, 's ennek filiája, Libetentöl pedig egy mértföldnyire, ambár egy része földgyének soványas, hegyes, melly nehezebben trágyáztatik; de mivel más része termékeny, legelője elegendö, fája tüzre, és épületre van, Zólyomi piatzától egy mértföldnyire fekszik, pályinkat is árúlhat, és néha makkja is terem, elsö Osztálybéli.

DUBRICSON. vagy *Dubritsniesd.* Oláh falu Bihar Vármegyében, birtokosai Gróf Haller, és G. Battyáni Uraságok, lakosai ó hitüek, fekszik a' nagy Váradi járásban, határja tűrhetö termékenységü, de más fogyatkozásai miatt, harmadik Osztálybéli.

DUBRINITS. vagy *Dubrintsi.* Tót falu Ungvár Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitüek, fekszik Ung vize mellett, Ungvártól három mértföldnyire, határja gazdag, 's nevezetes vagyonnyaihoz képest, elsö Osztálybéli.

DUBRÓKA. *Dubravka.* Elegyes falu Bereg Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik az Ország úttyában Bulkához nem meszsze, 's ennek filiája. Határjának egy nyomásában a' vetése meglehetös, másodikat pedig *Borsva* vize gyakran elszokta önteni, réttyei hasznosak, mellyek kétszer is kaszáltatnak, fája tüzre, és épületre elég, de mivel piatzozása a' hol vagyonnyait eladhatná, és szölö hegyek, a' hol kézi munkával kereshetnének közel nem volnának, a' harmadik Osztályba tétette tett.

DUBRÓKA. *Dubravka.* Orosz falu Ungvár Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai ó hitüek, fekszik Ung vize mellett, Ungvártól három mértföldnyire, határja középszerü, vagyonnyai hasonlóképen, második Osztálybéli.

DUBRÓKA. Tót falu Zemplén Vármegyében, földes Urai Gróf Smidek, és Vitzmándi Uraságok, lakosai ó hitüek, fekszik a' Zempléni járásban, határja három nyomásbéli, réttye meglehetös, legelője elegendö, saját erdeje van, mellyböl fája tüzre, és épületre, alkalmatos malmai, vagyonnyait eladhattya *Sz. Mihályon*, és Ungváron, itatója helyben, só hordással, és a' hegy allyai Mezö

Városokban kapával is kereshet, elsô Osztálybéli.

TRI DUBI. Zólyom Vármegyében.

*DUCIS. *Govasdia Ducis.* Orosz falu Arad Vármegyében, lakosai ó hitûek, fekszik hegyek között, fogyatkozása, hogy Körös vize által határja elöntetik, és földgyének egy része sovány, de makkja, fája, szilvássai vannak, eladásra alkalmatossága nem igen lévén, második Osztálybéli.

DUCIS. *Gros Ducis.* Oláh falu Arad Vármegyében, lakosai ó hitûek, fekszik fejér Körös vize mellett, Borosjenôtöl három mértföldnyire, határbéli földgyének egy része sovány, makkja, fája, szilvássai vannak, eladásra is néminémû módgya, második Osztálybéli.

DUCZÓ. *Dutso. Dutsovce.* Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Motesitzky Uraság, lakosai katolikusok, fekszig Vág vize mellett, Noravánhoz nem meszsze, 's ennek filiája, határbéli javai nevezetesek, és termékeny földgye van, de mivel szôlö hegye, és réttyei tsekélyek, 's malma sintsen, a' második Osztályba tétetett.

DUD. Oláh falu Arad Vármegyében, földes Urai a' Királyi Kamara, lakosai ó hitûek, fekszik Czigár vize mellett, Borosjenôtöl más fél mértföldnyire, határbéli földgye termékeny, makkja, fája, szilvássa elég, malma helyben, agyagja alkalmatos a' tserép edényeknek készítésekre, sarjút is kaszálhatnak néha, de mivel a' víz ki szokott önteni határjara, második Osztálybéli.

DUDAR. Magyar falu Veszprém Vármegyében, földes Ura Gróf Nádasdy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik délre Nánának szomszédságában, mellynek filiája, Cseténtöl sem meszsze, nyugotra határos Esztergállyal, északra Oszloppal, földgye jó, legelôje elég, réttye is jó, fája tûzre, és épületre, a' második Osztálybá tétettetett.

DUDVÁG. Folyó víz Nyitra Vármegyében, ered Morva Országnak határja szélénél, 's Poson Vármegyében (*Neustadl*) Ujváros körül ömlik a' Vág vizében.

DUGOSZELLA. Bánátbéli falu Torontal Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik Tribszvetter, és Bogáros faluknak szomszédságokban, Marienfeldhez közel az Ország útyában,

tyában, postája is van, határja jó termékenységû, vagyonnyai külömbfélék.

DUKA. Tót falu Pest Vármegyében, földes Ura Báró Rudnyánszky Uraság, 's az Uraságnak jeles épûlete is van itten, és jeles kertye, lakosai katolikusok, fekszik Vácz Kis Hartyánnak szomszédságában, 's ennek filiája, Vácztól sem meszsze, határja középszerû, tulajdonságaira nézve hasonló *Bottyánhoz*, a' fán kivûl, második Osztálybéli.

DUKA. Magyar falu Vas Vármegyében, földes Urai Takáts, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Hetyének szomszédságában, 's ennek filiája, Kis Somlyótól mintegy fél órányira, határja ollyan tulajdonságú mint *Alsó Mesteri* falujáé, második Osztálybéli.

DUKAFALVA. *Dukovtze.* Tót falu Sáros Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Kaprontzához közel, 's ennek filiája, Ternyétöl egy, és ¼, mértföldnyire, réttye ugyan nintsen, de földgye jó, és könnyen miveltetik, legelôje is szükségéhez képest elég, fája hasonló képen, második Osztálybéli.

DULTSELE. Oláh falu Arad Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitûek, fekszik a' Jenôi járásban, határja jó termékenységû.

DULEV. vagy *Dulco.* Banátbéli falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik Keverestöl más fél mértföldnyire, határja közép termékenységû.

DULFALVA. *Dulova.* Elegyes tót falu Máramaros Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Talabor vize mellett, Darával által ellenben, Vissének filiája, legelôje elegendô, fája mind a' kétféle, Huszt, és Tetsôi piatzozásától egy napi járásnyi földre fekszik, melly miatt harmadik Osztálybéli.

DULHÁZA. Magyar falu Gömör Vármegyében, földes Ura Farkasfalvi Farkas Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Balog vize mellett, Újfaluval által ellenben, Gömörtöl két, Rimaszombathoz egy mértföldnyire Panyitnak szomszédságában, határja gabonát bôven terem, piatzozása egy, és több mértföldnyire, legelôje szoross, de még is marháikat a' határban legeltetik,

hetik, mind a' kétféle fája van, káposztás földgyei, gyümöltsös kertyei jók, malma helyben, és kendert áztató vize is alkalmatos, második Osztálybéli.

DULICZ. *Gyulafalva.* Tót falu Turócz Vármegyében, földes Ura Bulovszky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Netzpaltól nem meszsze, mellynek filiája, nevezetesíti e' helyet a' híres Bulyovszky Mihálynak itten lett szûletése, a' ki azon kivül, hogy nagy musika túdó volt, egy spinét forma musikát talált fél, és LEOPOLD TSÁSZÁR elôtt magát ki mutatván általa, meg ajándékoztatott; munkát is hagyot vala az Orgonának jobbitása felôl maga után, határja közép termékenységû.

DÚLÓ. vagy *Dulók.* Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Gróf Königszek, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Pruszkához meszsze, 's ennek filiája, Ujfalunak szomszédságában, a' közepsô járásban, határbéli földgye termékeny, fája, legelôje elég, 's szép tulajdonságaihoz képest, elsô Osztálybéli.

DUMBROVÁNY. Elegyes falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és más félék, fekszik Belényeshez nem meszsze, 's ennek filiája, határja hozzá hasonlító.

DUMBROVICZA. Oláh falu Arad Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitûek, fekszik az Aradi járásban, határbéli földgye soványas, mivel hegyes, fája, makkja, szilvássa elég van, eladásra is jó alkalmatossága lévén, második Osztálybéli.

DUMBROVITZA. Oláh falu Arad Vármegyében, földes Ura Kászonyi Uraság, lakosai ó hitûek, fekszik Halmagytol két mértföldnyire, határja középszerû, fája, réttye, legelôje, 's vagyonnyainak eladására jó módgya lévén, második Osztálybéli.

DUNA. hajdan *Danuvius*, *most Danubius*, *Donau*, leg nevezetesebb folyó víz, Magyar Országban. Eredetét veszi Svéviában, az elôtt *Abnome*, most *Koltenberg* nevû hegybôl, 's kezdeti eredeténél két Brige, és Brege nevû patakotskák által öregbíttetik, míg 1040, Fortvangenen felûl pedig 640 lábnyi meszszeségröl Donasingen nevû faluig érne, a' honnan némelly irók eredetét venni állíttyák. Valóságos képét

képét mind eredetének, 's mind folyásának, lásd *Gróf Marsiliusnak* betses munkájában, e' tzím alatt: DANUBIUS *Pannonico Mysicus, observationibus Geographicis, Astronomicis, Hydrographicis, Historicis, Physicis perlustratus, et in sex Tomos digestus Hagae, et Amstelodami* 1726. *in fol. Tom.* 1. E' munkabéli rajzolatok szerént, míg Duna vize Bétshez Kahlenberg hegyéig folyna, már 53 folyókkal nevekedik. Bé folyván pedig Ausztriából Magyar Országba, Poson Vármegyében Csún felett (*Sandorf*) két ágakra szakad, 's a' híres Csalóköz szigetét formállya, és egy része Poson, más része pedig Moson Vármegye felé foly Győr Városához, holott egyik ága Rába, és Rabcza vizek által öregbíttetvén Rév Komárom Városánál foly ismét öszve. Azután pedig *Esztergomndl Garam*, 's majd *Ipoly* vizével öregbíttetik. Szigeteit lásd tulajdon neveik alatt. *Visegrádon* alól is szigeteket hagy maga után. Meg haladván Mohátsot *Eszéken* alól Dráva vizét is kebelébe fogadgya Almásnál, *Vuka* vizét Vukovárnál; Palánka körül pedig ismét öt nagyobb, és két kissebb szigeteket formál, melly külömbféle számos szigettyein kivül Gardinovátzon alól jó nagyságú tavat is hágy maga után. Tételnél pedig Tisza vize is belé foly, Új Palánkánál *Kraszna* vize, az Ország szélénél *Olt* vize, Belgrádnál *Száva*: Orsova, és Cserneta között pedig *Trájánus* hídgyának maradványai szemléltethetnek. Azután Oláh, és Bolgár Ország között elfolyván Török Országnak vidékjeit nedvesíti, 's ottan is valamint Magyar Országban külömbféle jó ízű halakkal kedveskedik: végre pedig a' fekete Tengerbe foly, holott is messze még tartya mind színét, mind édes, és jó ízét.

DUNAJEV. vagy *Dunajov*. Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Gróf Szúnyog Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Okhodnitzának szomszédságában, mellynek filiája, Kis Úttza mellett, Kit Úttza Újhelytöl egy mértföldnyire, a' Budaténi uradalomban, határbéli földgyének soványsága miatt, harmadik Osztálybéli.

DUNAKESZI. Elegyes falu Pest Vármegyében, földes Ura Hertzeg Grazsalkovich

Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Duna mellett Pest, és Vácz között, révje, 's Postája is van, szôlei az Alagi pusztán közép termékenységûek, piatzozása Pesten, legelôje szükségekre elegendô, fogyatkozásai, hogy földgye, és réttye homokos, mellyeket néha Duna vize el is önt, 's fája eintsen elég, második Osztálybéli.

DUNASZEG. Magyar falu Győr Vármegyében, földes Ura Gróf Viczay Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' holt Dunához közel, e' nagy folyó viznek, szegelet forma fordulásánál, melly miatt Dunaszegnek neveztetik, határja jó termékenységû, tulajdonságaira nézve hasonló, *Asványhoz*, elsô Osztálybéli.

DUNAVETZ FOLYÓ VÍZ Szepes Vármegyében, melly Magyar Országot, Lengyel Országtól el választya.

DUNA ÚJFALU. Az Ú. betûben.

DUNA VETSE. A' V. betûben.

DUNKABALVA. *Obava. Ohava.* Orosz falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, lakosai ó hitûek, fekszik a' Munkácsi járásban, ambár Munkácsi piatzozástól tsak egy órányira fekszik, 's fája mind a' kétféle vagyon, szôleje is; egy vas hámortól is tsak fél mértföldnyire fekszik, a' hol kézi munkával pénzt kereshetnek, fuharozással is valami hasznot hajthatnak; malma helyben; de mivel a' határja követses, és sovány, 's zabon kivül semmit sem terem, kukoritzát pedig néhol a' belsô földgyeikben termeszthetnek, azon felöl tsekély réttye, és szoross legelôje van, negyedik Osztálybéli.

DUPA. *Piatra* a' P. betûben.

DUPLAI. Bánátbéli falu Krassó Vármegyében, fekszik Krassó vize mellett régi Várával, Újpalánkától nem meszsze, határja közép termékenységû.

DUPLIN. Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Gróf Aspermont Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Ondava vize mellett, Stropkótól fél, Hanusfalvától pedig két mértföldnyire, szántó földgyeit Ondova vize néha el szokta önteni, de mivel jól termôk, réttye sem rossz, és legelôje hasznos, szükséges fája is van, piatzozása sints meszsze, elsô Osztálybéli.

DURÁND. *Durandi Villa. Durlsdorf. Tvarozna.* Elegyes

gyes lakosú népes Város Szepes Vármegyében, egy a' tizenhat Városok közzül, földes Ura Lôtse Városa, vagy a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Kézsmárktól fél mértföldnyire, *Menyhárd* falunak szomszédságában, földgyének hatodrésze, ha minden harmadik esztendôben trágyáztatik termékeny, másként a' hegyek, kövek, és víz mosások miatt soványas, határja leg inkább zabot terem, réttyeit mivel völgyben vagyon, a' víz gyakran elönti, 's három negyedrésze gyenge szénát terem, kétszer kaszáltatik, legelôje néhol jó, a' második Osztályba tétetett.

DURTSIN. *Durchstein.* Tót falu Szepes Vármegyében, földes Urai Báró Palotsai, 's Horvát Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Fridmannak szomszédságában, 's ennek filiája, Ófalutól (*Altendorf*) más fél mértföldnyire, határja középszerû.

DUS. Magyar falu Tolna Vármegyében, földes Ura Gróf Aponyi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Högyésznek szomszédságában, 's ennek filiája, ambár minden javai vagynak, mint elsô osztálybéli Helységeknek, de mivel belsô földgyeinek egy része homokos, szántó földgyeinek is némely része hasonló lévén, a' második Osztályba tétettetett.

DUSA. Folyó víz Zemplén Vármegyében, sebessen foly Laborczának ki áradásakor, Ör mezôn felûl, *Natafalva*, *Petrócz*, *Motsár*, *Krasznócz* és több Helységek mellett, Hegyi falunál ismét a' Latortzába foly, jó halakkal, és rákokkal bôvelkedik, de az említett helységeknek gyakorta kárt okoz.

DUSA. Magyar falu Gömör Vármegyében, földes Ura Kubinyi Uraság, lakosai leg inkább evangelikusok, fekszik a' Serkei járásban, földgye jó termékenységû, piatzozása közel, legelôje elég, fája mind a' kétféle, gyümöltsös kertyei, és konyhabéli zöldségei elegendôk, káposztással is vagynak, fuharoznak Rimaszombat felé, holott vagyonnyaikat el árúlgattyák, második Osztálybéli.

DUSÁJ. Tót falu Liptó Vármegyében, földes Ura Kubinyi Uraság, lakosai katolikusok, határja sovány termékenységû, fája elég mind a' kétféle, legelôje jó, harmadik Osztálybéli.

DUSEST.

DUSEST. vagy *Dusesty*. Elegyes oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik Magyar Csekéhez közel, 's ennek filiája, határja soványas, 's vagyonnyai is tsekélyek lévén, harmadik Osztálybéli.

DUSNÁK. Elegyes falu Szala Vármegyében, földes Urai több Uraságok, fekszik Szent Baláshoz nem meszsze, mellyhez hasonlító, 's ennek filiája.

DUSNÓK. Horvát falu, Pest, és Solt Vármegyében, földes Ura a' Kalotsai Érsekség, lakosai katolikusok, fekszik Kalotsától két mértföldnyire, utolsó Osztálybéli szőleje van, földgye termékeny, tulajdonságaira nézve hasonló *Bogyisłóhoz*; de mivel a' víz áradás határjának ártalmas, második Osztálybéli.

DUSNOK. Szabad puszta Borsod Vármegyében, földes Ura Losontzy, és más Urak.

DUSZINA. Orosz falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik a' Munkácsi Uradalomban, ámbár réttye jó, és a' marháknak hízlalásokra alkalmatos füvet terem, 's mind a' kétféle fája van, és makkja is elég, de mivel szántó földgye tsak zabot, és kukoritzát terem, negyedik Osztálybéli.

DUVODIN. Szabad puszta Zólyom Vármegyében, földes Ura a' Bányászi Királyi Kamara, fekszik Moreskonak szomszédságában, 's filiája.

DVORETZ. Tót falu Trentsén Vármegyében, birtokosai Kontsek Urak, lakosai katolikusok, fekszik Vág vize mellett, Nemsovához nem meszsze, 's ennek filiája, Dubnitztól fél mértföldnyire, határja hegyek között meglehetős termékenységű; de más fogyatkozásai miatt, második Osztálybéli.

DVORETZ. Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Urai Ugronovits, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Nagy Chlivennek szomszédságában, 's ennek filiája, határbéli földgye termékeny, 's szép javaihoz képest, első Osztálybéli.

DVORETZ. Tót falu Túrocz Vármegyében, földes Urai Kontsek, és más Urak, lakosai katolikusok, és evangélikusok, fekszik Turótz vize mellett, Ivántsinától nem meszsze, Szent Mihálynak szomszédságában, 's ennek filiája, határja meglehetős termésű.

DVORECZ. *Burgerhof. Dvorcze.* Tót falu Szepes Vármegyében, földes Ura Lötse Városa, lakosai katolikusok, fekszik Rusquinótznak szomszédságában, 's ennek filiája, Lötsétöl sem meszsze, javai középszerûek, földgye ugyan nehezen mivelteték, de eladásra igen jó módgya van, második Osztálybéli.

DVORISICHE. Elegyes horvát, és tót falu Szala Vármegyében, birtokosai Oszterhuber Urak, lakosai katolikusok, fekszik Szent Györgyhöz nem meszsze, mellynek filiája, határja közép termékenységû, 's vagyonnyai is illyenek lévén, második Osztálybéli.

DVORNIK. Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura a' Nyitrai Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik felsö Vesztenitzhez közel, 's ennek filiája, Simonyitol egy mértföldnyire, ambár nagy keresettye van, a' gyümölts, és hagyma árúlásból könnyû móddal szerzi fáját is, és elegendö legelöje van, malma helyben, piatza közel, Oszlánon, és Bánon; szölöjök középszerû, réttyeik jók, földgye középszerû, második Osztálybéli.

DZETRIK. Elegyes tót falu Zemplén Vármegyében, földes Urai Gróf Csáky, és Keresztesi Uraságok, lakosai katolikusok, határbéli földgye két nyomásbéli, 's ha trágyáztatik roszot is terem, masként sovány, réttye meglehetös, de szük, legelöje elegendö, fája tüzre, és épületre, malma helyben, itatója jó, 's eladásra alkalmatossága Sztropkón, és Eperjesen, de mivel határja hegyes, sovány, és tsak két nyomásbéli, a' harmadik Osztályba tétetett.

DZSOSZNÁN FÓRO. Oláh falu Bihar Vármegyében, lakosai ó hitüek, határja gazdag, vagyonnyai nevezetesek, mellyekhez képest, elsö Osztálybéli.

E.

EBDE. Szabad puszta Somogy Vármegyében, földes Ura Báró Hunyadi Uraság, fekszik Mesztegnyö, vagy Agarosnak szomszédságában.

EBECZK. *Ebetzkov.* Elegyes Magyar, és tót falu Nógrád Vármegyében, földes Urai Tihanyi, és más Uraságok, lakosai katolikusok, és

és evangelikusok, fekszik Szklabonyához közel, 's ennek filiája, Balassa Gyarmattól egy mértföldnyire, Hont Vármegyének határ szélénél, díszesíttetik a' földes Uraságnak szép kastéllyával, és Úri kertyével, határja jó termékenységû, fája tûzre, és épületre van, legelôje, réttye elég, 's vagyonnyainak eladására jó alkalmatossága, elsô Osztálybéli.

EBED. Magyar falu Esztergom Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Párkánytól fél óránnyi meszszeségre, *Nána*, és *Muzsla* faluknak szomszédságokban, Szentegyházát néhai *Illyés János*, volt Esztergomi Káptalanbéli Úr építette, és SZENT ISTVÁN tiszteletére szenteltetett. Helybéli Pap (Localis Capellanus) rendeltetett ide 1786. esztendôben. Határja néhol középszerû, de néhol jó termékenységû, fája kevés, legelôje elég, szôleje számos, vagyonnyainak eladására alkalmatossága Esztergomban, és a' Dunán; de mivel legelôjének, 's réttyeinek is egy része elöntetik, második Osztálybéli.

EBEDETZ. *Opitz. Obitse.* Tót falu Bars Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Kis Tapoltzai járásban, határja középszerû fája elegendô mind a' két féle, hutája is van, réttye legelôje elég, makkja is helyben, Szent Benedeken piatzozása, második Osztálybéli.

EBERGÉNY. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Szala Egerszeghez nem messze, 's ennek filiája, a' nagyobb Kapornaki járásban; határja közép termékenységû, vagyonnyai külömbfélék, második Osztálybéli.

EBERGÔTZ. Elegyes magyar falu Sopron Vármegyében, földes Ura Gróf Vitzay Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Ikva, vagy Spilpach vize mellett, számos Nemesek is laknak itten, Esztertháztól fél mértföldnyire, határja jó termékenységû, 's más vagyonnyai középszerûek lévén, második Osztálybéli.

EBERHÁRD. Elegyes magyar falu Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Balassa, G. Aponyi, és G. Illésházy Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Féllhez közel, Posontól más fél órányira,

nyira, hajdani Vára igen régi, 's a' mint némellyek állíttyák a' Veresbarátoknak, az után pedig Szeleptsényi Érseknek birtokában vala; határja jó termékenységû, fája, réttye, legelője, vagyonnyainak eladására is jó alkalmatossága lévén, második Osztálybéli.

EBES. Szabad puszta Tolna Vármegyében, fekszik Szekszárdhoz nem meszsze, 's ennek filiája.

ECS. *Nagy Ecs, Kis Ecs.* Magyar faluk, és szabad puszták Győr Vármegyéb. földes Urai a' Religiói Kintstár, a' Grôri Kaptal. és mások, lakosai katolikusok, fekszik Sz. Márton hegyéhez nem meszsze, határja elsô Osztálybéli, szôleje is jó bort terem, erdeje elég, mellyböl fája tûzre, eladásra jó módgya a' Gyôri piatzon közel, elsô Osztálybéli.

ECSED. Magyar falu Heves Vármegyében, földes Ura Gróf Teleky Uraság, és mások, lakosai katolikusok, fekszik Mátra hegye alatt, Szûtsivel által ellenben a' Gyöngyösi járásban, hajdan elrontattatván ez ellenségtöl, sokáig pusztán állott; de most már meglehetôsen fel épûlt, határja jó termékenységû, ha trágyáztatik; szôlei alkalmatosak, fája tûzre, és épûletre elegendô, legelője is elég van, piatzozása sem meszsze, fogyatkozása, hogy földgyeinek egy része homokos, réttye tsekélyes, mellyeket néha a' víz jár, második Osztálybéli.

ECSED. *Kis Ecsed.* Elegyes tót falu Nógrad Vármegyében, földes Ura Báró Prónay Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, határja középszerû, vagyonnyai hasonló képen, második Osztálybéli.

ECSEDI VÁR. Szatmár Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, eredetét kezdette 1334ikben, 's a' körûl folyó víz helyett, motsáros tóval vala körûl vétetve, hogy az ellenségnek erejétöl meg ne aláztathattassék. Bátori András 1492dik esztendôben, nagy költséggel erôsíttette meg, és meszsze terjedô pintzékkel bôvíttette, e' felûl iratot hagyván emlékezetûl. *Magnanimus Andreas de* BÁTOR, *Pater Patriae suae construxit hoc Castrum gentilibus suis, pro quietudine, et tuitione eorum, cernens, atque intelligens, quandoque paci, intermisceri bella, et discordias, qui regat suos haeredes, ut nominis Bathorei*

non

non velint esse immemores: primum inter se sint concordes: Concordia enim res parvae crescunt, discordia maxime dilabuntur. Deinde ne inventa perdant. Nam non minor est virtus, quam quaerere parta tueri. Postremo tolerate, et abstinete: nam divertere a malo, et facere bonum est felicitatis hominis 1492. Nevezetes erősségű Vár vala ez hajdan, melly tsak abból is ki tetszik, hogy 1564ikben *Bátori Miklós* az Erdélyi JÁNOS ZIGMONDNAK fenyegetését, minden félelem, és tartózkodás nélkül halgatta, 's lakadalmi mulatságában, mellyet katonái közzűl valakinek tiszteletére tartatott: sem magát, sem a' vendégeket nem akadalyoztatta, ELSŐ FERDINÁND is melly nagyra betsülte Ecsed Várát, ki tetszik abból, mert JÁNOS ZIGMONDNAK mindeneket által engedvén, tsak Ecsedet, és Várdát kivánta viszsza, és hogy a' Királyi nevezetről lemondana. A'Királyi Szent Korona is vala az Ecsedi Várban, mert Betlen Gábor Poson Városát meg hódítván 1619ik esztendőben, azt magával Ecsedre vitte vala. Rákoczi Fejedelem pedig a' múlt szászadban még inkább, 's mesterségesebben meg erősséttette, vízzel vévén azt körűl, sántzai helyett.

ECSED. Mezŏ Város Szatmár Vármegyében, földes Urai Gróf Károlyi Uraság, és mások, lakosai katolikusok, ó hitűek, és reformátusok, fekszik Szatmártól mintegy három mértföldnyire, ahoz a' volt nagy tóhoz közel, mellyet néhai Gróf Károlyi Uraság, Bihar, és Szabolts Vármegyének segedelmével, Kraszna, és Szamos vizébe vezettetett; szélessége ez ártalmas tónak, két mértföld vala, hoszszasága pedig nyoltzadfél mértföldnyire terjedett; határbéli szántó földgyei termékenyek, nádgya sok, mellyből esztendőnként pénzt is keresnek, kendert áztató vize alkalmatos, malmai helyben. Fogyatkozásai, hogy szántó földgyei a' víz áradasok által néha károsíttatnak, réttyei hasonlóképen, második Osztálybéli.

ECSEG. Magyar falu Borsod Vármegyében, birtokosai Bagaméry, és más Urak, lakosai katolikusok, többen reformátusok, fekszik Sajó vize mellett, Sajó Szent Péternek filiája, Miskoltztól egy, és $\frac{1}{4}$. mértföldnyire, határja

határja jó termékenységû, réttye, vagyonnyainak eladására jó alkalmatossága Miskolczon; de mivel szölö hegye nintsen, második Osztálybéli.

Ecseg. Szabad puszta Heves Vármegyében.

Ecseg. Tót falu Nógrád Vármegyében, földes Urai Gróf Forgách, és Gróf Berényi Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Bujától egy mértföldnyire, határja jó termékenységû, bora meglehetôs, fája, legelôje, 's réttye elegendô, elsô Osztálybéli.

Ecsén. Elegyes falu Somogy Vármegyében, földes Ura Horváth Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Mernyének szomszédságában, 's ennek filiája, határja közép termékenységû.

Ecsenes. Magyar falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Zanaty Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Nyír Bátorhoz, mellynek filiája, nem meszsze.

Ecser. Tót falu Pest Vármegyében, földes Ura Hertzeg Grazsalkovich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Pétzektöl egy mértföldnyire, Maglódtol pedig fél mértföldnyire, határja közép termékenységû, réttye, legelôje elég, de fája kevés lévén, második Osztálybéli.

Ecser. Szabad puszta 's majorság Borsod Vármegyében, birtokosai Borsics, és több Urak, fekszik Keresztes Püspökihez nem meszsze.

Kis Ecset. Elegyes falu Nógrád Várm. földes Ura B. Prónay Uraság, fekszik Nándorhoz közel, mellyhez hasonlító.

Ecsi. Szabad puszta Veszprém Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Déghez közel, 's ennek filiája.

Ecska. Elegyes falu Torontal Vármegyében, földes Ura Lázár Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitüek, fekszik Aradácz, és Boka faluktól nem meszsze, határja jó termékenységû, vagyonnyai külömbfélék, 's eladásra is jó módgyok lévén, elsô Osztálybéli.

Ecskai. vagy *Ecskei*. Uradalom, földes Ura Lázár Uraság, hozzá tartoznak Klek, Jankahíd faluk, és Martinicza szabad puszta.

Edde. Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Urai többek, lakosai katolikusok, fekszik Osztopányhoz nem meszsze, 's ennek filiája. Határja jó termékenységû, javai külömbfélék, bora

bora is terem, elsô Osztálybéli.

EDELÉNY. Magyar Mezô Város Borsod Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Borsodtól fél mértföldnyire, Bódva vize mellett, kastéllya igen szép, és méltóságos, nem annyira az épületnek nagyságáért, mint jól eltalált móddal lett építtetéséért, és fekvésének kies voltáért. Építette Gróf Luiller az Egri erôsségnek volt igazgatója, 's nemes nagyra vágyó ízlését, ez épülete által emlékezetben hagyta. Nevezetesíti e' helyet Botskainak, Basta Tsászári Vezér által lett meg verettesése, határja jó termékenységû, 's egyéb vagyonnyai is nevezetesek, malma helyben, fája, tûzre, és épületre, Miskolczon, és Szent Péteren piatzozása, néha Bódva vize által elöntetik, mind azáltal, elsôOsztálybéli.

EDELSTAL. Német falu Moson Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, határja követses, és homokos, szántó földgyei néhol soványak, szôleje középszerû bort terem, elegendô legelôje nintsen, réttye, és erdeje sints, harmadik Osztálybéli.

EDERICS. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Urai Farkas, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Puszta Magyaródhoz nem meszsze, 's ennek filiája, határja jó termékenységû, de szoross, szôleje jó bort terem, gesztenyésse elég van, második Osztálybéli.

EDERICS. *Balaton Ederics.* Két faluk Szala Vármegyében, földes Ura Pogledits Uraság, másiknak pedig Farkas, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik egyike Balaton tava mellett, Nemes Vitához közel, 's ennek filiája, másika pedig Kesztheltyöl mintegy ¼. mértföldnyire, határjai középszerûek, 's nagy része hegyekböl, és völgyekböl áll, legelôjök elég nagy; de nem igen kövér, szôlô hegyei meglehetôs bort teremnek, földgyöknek nagyobb része a' záporok által soványíttatik, második Osztálybéliek.

EDVE. Elegyes falu Sopron Vármegyében, földes Urai Káldy, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Beledhez közel, 's ennek filiája, határja közép termékenységû, vagyonnyai külömbfélék, piatza alkalmatos, második Osztálybéli.

EGCELL.

EGBELL. *Egbello, Ghellani.* Tót mezô Város Nyitra Vármegyében, földes Ura a' Felséges Tsászár, és Gróf Aponyi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sastyintól egy mértföldnyire, ámbár szôleje nintsen, de mivel e' fogyatkozását kétféle fája, 's a' kendernek bô termése, és jó eladásra való alkalmatossága helyre hozza, réttye elsô Osztálybéli, legelôje elég, malma helyben, és szomszéd piatzozása Holitson, elsô Osztálybéli.

EGEK. vagy *Egeg. Hokojetz, Hohoncze.* Tót falu Hont Vármegyében, földes Ura a' Besztertze Bányai Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Hont Pereszlénytöl egy, és ¼. mértföldnyire, 's az Esztergomi Fô Megyéhez tartozik, határja bô termékenységû, 's minden javai lévén, elsô Osztálybéli.

EGENFÖLDE. Elegyes német falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Szécsényi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sármellyékhez közel, 's ennek filiája, Balaton tava mellett, Keszthelytöl mintegy fél mértföldnyire, határja kövér, és termékeny, 's más külömbféle nevezetes javai is lévén, elsô Osztálybéli.

EGER VÁRA, és VÁROSA. *Agria, Erlau.* Püspöki Város Heves Vármegyében, földes Ura az Egri Püspökség, lakosai többnyire katolikusok, fekszik hajdani Vára napkelet felé egy a' Városra hanyatló magos hegyen, melly leginkább meredek, a' Vár alatt lévô útszát fedezô oldala felôl; más oldalai pedig, kivált a' napkeleti része, tsak egy széles árok által választatik el a' Városnak szôlô hegyeitôl. Azt jegyezték meg a' hazai írók e' Várnak belsô fekvése felôl, hogy az magassabbnak tetszik a' visgálóknak tulajdon magosságánál.

NEVEZETÉNEK EREDETE.

Sokféleképen írnak, 's beszéllenek az emberek Eger Várának eredetérôl. *Bonfin* azt jegyzi meg felôle, hogy az Agriai Illirisoktól, kik hajdan a' Triballusok mellett megtelepedvén, annakutánna pedig a' Dunán által evezének, 's megszálván e' mezôségen, melly a' Tiszától tsak három mértföldnyire helyheztetett, a' magok nevérôl *Agriának* nevezték vólna; mások az e' Városon végig folyó Eger

vizéröl mondgyák Egernek nevéztetését, némellyek pedig úgy véllekednek, hogy régenten sok éger fa nevekedett vólna e' völgyben, 's ezektöl származtatott vólna, mind német, mind pedig magyar nevezete.

HISTORIÁJA.

Elhalgatván a' több felöle költött meséket, és költeményeket. *Istvánfi* a' maga írásaiban e' Város elsö felépítetöjének SZENT ISTVÁN Királyt mondgya lenni; de inkább ékesítésére lehet vinni e' szavait Istvánfinak, mivel azt mondgya, hogy Sz. ISTVÁN felékesítette e' Várat, 's alkalmatossá tette az isteni tiszteletre. Mivel a' megnevezett Király építtette a' már egészszen elrontatott Várbéli Templomot, 's Sz. János Evangelistának emlékezetére szenteltette, Királyi fényességgel felékesítvén azt, a' mint *Bonfin* munkáiban is latható; hogy tudniillik ez által is módot szolgáltasson, a' felsö Magyar Országi Keresztyén lakosoknak, az Istennek tiszteletére. SZENT LÁSZLÓ Király is öregbitette azt, 's más Királyok is követték Sz. LÁSZLÓNAK nyomdokait, mivel az Egri Szentegyházat sok, és nagy ajándékok által, minden Magyar Országban lévö Szentegyházak Aňyának tenni igyekeztek. A' Szent János Templomán kivül még más kissebb Templomok is valának a' Várban, mellyek között az elsö *Szent Istvánnak*, másika a' *Bóldogságos Szüz Máriának*, hármadika pedig *Szent Péternek* emlékezetekre szenteltettek, 's mind ezekhez Prépostságok is valának kaptsoltatva. Ez épületeken kivül valának, belöl a' Várban helyheztetvé az Egri Püspökségnek, és más több Papi Uraságoknak lakó helyeik, más világi Urak házaikkal egyetemben. Illy virágzó állapottyában maradott vala Eger *Vára* egész addig a' szerentsétlen idönek szakaszáig, mellyben IVdik BÉLA Királynak uralkodása alatt, más több Magyar Városokkal egyetemben, Eger Vára is kéntelenittetett a' Tatárok kegyetlenségeit szenyvedni, mert felgyújtatván a' Vár általok, mindenek elrontattak, 's a' leg szomorúbb pusztasággá változtattatott. Midön már tüzbe boríttatott vala a' nevezett Vár, sietett ugyan *Benedek* Váczi Püspök öszveszedett seregével a' Királynak segitségére, 's minden erejét

jét a' Várnak oltalmazására fordította; de szerentsétlen vala hadi fortéllyaival egyetemben, mert azon kivûl, hogy nagyobb részét elvesztette katonáinak, *Bochus* nevezetû Vezérje is, a' ki egyéb aránt erôss Vitéz vala, kéntelenîttetett megszaladni, 's maga is tsak alig óltalmazhatta meg tulajdon életet. Ez idôben elrontott, 's omladozott falai Eger Várának épîtetlenûl hagyattattak, sôt minden lakosok nélkûl, sok ideig; ámbár feldúlattatása után harmadik esztendôvel mentt vala a' Tatároknak kegyetlenségeiktöl. Añakutánna pedig hat esztendônek elfolyása alatt, midôn tsendességben hagyattattatott, valamenyire felépîttetett ugyan; de a' Kúnoknak zenebonáskodások által ismét új inséget kéntelenîttettek szenyvedni. E' sanyarú környûlállásokhoz képest IIlik LÁSZLÓ, és IIIdik ANDRÁS Királyoknak országlások alatt pusztán állott vala a' maga romladozásaiban, míg végre helyre allîttatván a' Püspökség, a' Vár, és a' Város is napról napra nevekedni kezdett, és elôbbeni állapotyához közelíteni. Kivált I. KÁROLY, I. LAJOS, és ZSIGMOND Királyoknak uralkodások alatt, midôn e' környék minden zenebonáskodásoktól mentt vala, idôt vehetett, hogy magát, erejét, és falait az ellenségeskedéshez készîthesse, 's békeséges idejekor a' hadakozásról gondolkodgyék; annakutánna pedik a' versengések viszont közelîtvén, rész szerént a' pártütôknek, rész szerént a' Törököknek kegyetlenségeik ellen, jobban megerôsîttetett; MÁTYÁS, ULÁSZLÓ, LAJOS, és FERDINÁND Királyoknak uralkodások alatt. Fôképen *Perényi Péter*, *Behek Imre*, *és Ruszkai Dobó István* erôssîtették e' Várat, a' kikrôl lásd *Istvánfit* 2. Könyvében, 183, 209 oldalon, és *Sambucust*. MDLIIdik esztendô körûl vala az a' siralmas idônek pontya, midôn Dobó magát, 's a' megerôssîttetett Várat, a' közelgetô Török tábor ellen oltalmazni kéntelenîttette, mivel már ez idôben, a' két részre osztatott Ozmanoknak tábora sok részeken keservesen kegyetlenkedett. Egyik Osztálya a' nagy tábornak *Akmeth*, *és Beglerbég* igazgatásokra bízattatott, 's ezek túl a' Tiszai, és a' Dunán túl lévô kerületekben prédáltak; másik Osztálya pedig *Eunuchus*,

és Ali Passa igazgatások alatt vala, 's azt a' tartományt rablotta, melly az említett két nevezetesebb folyó vizektöl kerítteték, 's az egész Országot jármok alá akarják vala vonni. *Szolnok, és Eger* ellen rendelték ekkor ostromjokat, úgy mint feltételekben, két leg erôssebb akadályok ellen. Felosztván seregeit e' két Vezér, öszve rendelék azokat Szolnoknál, melly erôsséget inkább az ostromoltattaknak félelme, mint sem az ostromlóknak vitézségjek, kevés veszteséggel ejtett a' Törököknek birtokokba. Eger Vára vala tehát még hátra, hogy azt is meghódolhassa. Ez idôben a' Vár fô igazgatói vóltak: *Ruszkai Dobó István, és Meczkei István*, híres Vitézek. *Istvánfindl* Neskei, *Sambukusnál* pedig Meczkei olvastatik. *Petô Gaspár, Fügedi János, Bornemissza Gergely, Zoltay István*, öszve szedetvén a' mennyire lehetett a' sereget, azonnal Eger felé indította. *Meczkei* Szikszó Városában gyûlést tartván, nem kis bajjal nyerte vala meg, hogy 500. fegyveres katonák állíttatnának, rész szerént a' Nemeseknek, rész szerént pedig az elsôbb Városoknak költségeken, a' kikkel már a' Várbéli katonaságnak száma mintegy két ezerre ment vala, mellyéjek rendele *Dobó* fô igazgató 13. Seb Orvost, v. *Feltsert*, 7. kovátsot, 5. átsot, 9. molnárt, 180. föld mivelô köz népet, 's másokat, az étel' fôzésre, és mosásra. Azon kivûl minden szükséges eleséget, 's a' hadakozáshoz megkívántató külömbféle fegyvereket, és eszközöket, golyobisokat, puska port, és más ezekhez tartozó dolgokat is, a' leg elegendôbb mértékben gyûjtete öszve. Elrendeltetvén e' képen a' dolog, az utólsó tsep vérekig kívánták oltalmazni Eger Várát, 's illy feltételekre léptek vala, hogy ha az ellenségtöl valamelly levél küldettetnék, annak hozóját megbûntettetvén, a' levelet azonnal megégetnék. Minekutánna pedig a' tsata elkezdôdnék, 's látnák, hogy egy sereg ellen tsuportosan jône az ellenség, azonnal vonnák a' Várba viszsza magokat. Midôn ezek e' képen folynának, az említett *Akmet, és Beglerbégnek* vezérlések alatt lévô török sereg már száz ezernél nagyobbra szaporodott vala, *Ali* Passának megérkezése után pedig minden hegyeket,

ket, völgyeket, és mezőséget ellepett az ellenségnek sokasága; egy része az Al Magyari hegyet, más része a' Félnémeti felé fekvő hegyeket, és a' Királyi dézma szék helyét foglalák el, *Beglerbég* pedig a' Tihaméri völgyet választá ki magának. *Achomates* Eger folyó vize partyára rendelte seregét, *Eunuchus* pedig a' tábornak napkeleti részére állott vala. Így rekeszteték bé minden felől, a' Várbélieket, 's még is találtak ezek módot, ki, és béjárkálasokra, hogy szükségesebb dolgaikat tellyesíthessék. Heted nap múlva, az ellenségnek megérkezése után, a' Várost már kivülről elégeték, 's kerítésének lerontásához kezdének, és a' Vár felé szégezék vala rontó hadi ágyúikat, 's leg elsőbben is tüzes golyobisokat hányván belé, mellyeknek nagysága 55. fontot nyomott vala, egynéhány papi lakások azonnal felgyújtattak; de ezeken kivül sok marhák, 's katonák is megölettettek: nem külömben a' sok megrakott istállók, széna boglyák, kazalok a' kissebb, de sürübben beszórtt tüzes gránáttyaik által egészszen hamuvá változtattak. Kitetszet mindazáltal *Dobó, és Meczkei* Fő Kapitányoknak szemes vigyázattyok, mivel megáztatott, vagy nedvesített lepedőkkel, 's ponyvákkal oltalmaztatták az ép házakat, 's a' sántzokban is olly változtatást tétettek, melly által a' bombáknak ártalmasságjaik ellen magokat őrizhették. Látván ezt az ellenség, a' Várnak északi részéről kezdette újjabb ostromlását, rész szerént a' Várnak fő épülettyeit lövöldözvén, rész szerént pedig a' Várnak kapuját törettetvén, mellyet tsak ugyan le is rontottak vala. De *Dobónak* parantsoláttyából azt földel megtöltötték, 's boros hordókkal, 's egyéb külömbféle eszközökkel földozák bé a' kapunak helyét, mellyet maga az ellenség is tsudált vala, magasztalván az oltalmazóknak serénységeket, 's jeles vitézségeket. Ezen kivül viszsza is verettetett vala ekkor az ellenség a' Várba való bérontástól, 's illy formán történt vala ostromoltatások a' más kapunál is, mert semmire sem mehetvén, ott is olly vigyázók, és serények valának az ostromlottak, hogy mind azokat a' jukakat, és omladozásokat, mellyeket nappal az

ellenség tördelt vala, éjjel, a' mint tsak lehetett szorgalmatosan béföldozgatták. Ismét kérô intésre fordúla az ellenség, 's követet külde bé a' Várba, melly által intette az oltalmazókat, a' Várnak feladására; de az ôrzôk a' levélnek olvasása elôtt azt megégetvén, a' követeket tömlötzre vetették; 's e' szerént sem fenyegetôdzések, sem fegyverek által tellyességgel nem akartak megijesztetni, hallatlanná tévén az ellenségnek akaratyát; melly megátalkodás miatt annyira fellobbant, 's megharagudott az ellenség, hogy továbbá nem ágyúk, hanem erô által kívántak próbát tenni. Azért is minden eszközöket, mellyeket tsak feltalálhatott az Ozmanoknak hadi tudománnya, elrendeltek vala, hogy a' Várnak végsô veszedelmét siettethessék. Nem kevés reménységet nyújtott feltételeknek tellyesítésére a' Várnak négy helyen bétört leszakadása, 's bizván, hogy azokon erôvel mâr béronthatnának, és az oltalmazóknak kemény nyakasságokért boszszút állhatnak, nagy gerjedezésekkel törekedtek, de mind szándékjok, mind igyekezetek tsekélyebb vala, hogy sem az Egrieket elfélelmesíthették volna, mert a' leg szembe tûnôbb veszedelmek között is, nagyon bíztatták a' Magyarok egy mást; 's a' jó szerentséhez igen is bízakodtak. *Sz. Mihály* napja vala az eltökéllett diadalmas ostromlásra kirendeltetett nap, mellyen az ellenség huszonhét ezer válogatott gyalog katonáival késô éjtzaka az elégetett házaknak mellyékeirôl, a' Várat egy völgyböl meglepvén a' pirosló hajnalnak hasadásával, annak megátalkodott ostromlásához, irtóztató bôgéssel kezdett; de e' nagy igyekezetet is megakadályoztatták a' serény vigyázók, mert az ellenséget ágyúkkal, puskákkal, 's tüzes üszkökkel elkergették, még pedig az ostromlóknak veszedelmekkel, és elég sokaknak halálokkal, ámbár az Egrieknek is elég károkkal; mivel számos jó katonákon kivûl két nevezetes vitézségû Vezérjei is, úgy mint: *Gyulay György*, *és Polyky Tamás*, ekkor elestek, a' jantsároknak golyobisaik által. Melly esetnek emlékezetére a' bástyának azon helyén lévô tornya, mellyben Polykinak szerentsétlen halala történt, sokáig Polyki tornyá-

tornyának neveztetett. Visszaverettetvén e' szerént az ellenség viszont új 25. sereg katonákat rendele az ó kapu felé, melly még eltökéllettebb kegyetlenséggel viaskodott, sőt ekkor meg is verte az ostromlóttakat az ellenség, és már a' Várba igyekezett a' kapunak bétörése után, midőn a' veszedelmet *Dobó* észre vévén, *Bornemiszának* vitézsége által kívánta az ellenségnek viszsza verettetését. Először ugyan semmit sem szolgált igyekezetének a' szerentse, sőt *Nagy Imre* nevű derék Tisztyétől is megfosztotta az ellenség; más módhoz fogott tehát megakadályoztathatásokra, 's őket mind a' toronyból, mind a' bástyákról, mind pedig más kőfalaknak hasadékjairól, sűrűen lövöldöztetvén, olly szerentsések valának, hogy számos jantsároknak elvesztések után tsak ugyan kénteleníttetének a' tsata piatzot véres főkkel elhagyni; az Egrieknek részéről pedig nem igen számosan estek vala el, a' történet íróknak állatások szerént. Más felől pedig *Meczkei* óltalmazta a' belső Várat az ellenségnek dühösségei ellen, 's e' véres viadal hajnaltól fogva, egész délig tartott vala. Illy gyakorta való, és kemény megtámadásoktól megmenekedvén az Egriek, új megintő, és kérő levelet vettek *Arszlántól*, mellyet *Satti Andrástól* küldött vala; de azt fel sem szakasztották; hanem széllyel tépvén által adák a' megégettetésre; a' követet pedig tömlötzbe vetvén, ott tartották vala kevés ideig, honnan kivezettetvén, azután kérdőre szólították, 's tudakozódának tőle a' levélnek foglalattya felől, melly felelet szerént, illy forma vala a' levélnek foglalattya: „Megintett vala titeket *Arszlán*, a' Várnak önként való feladattatása felől, igérvén ez által módot a' szabados, és minden bántás nélkül való kiköltözhetésre, hogy ha kívánságat tellyesíttetik. Ha Losontzinak példája által elijesztettetnétek hiedelmetekben; az ostromlók minden ágyuival, 's hadi eszközeivel, három mértföldnyi meszszeségre elköltöznének e' helytől, 's mind addig ott maradnának, míg kívántt, és választandó szállástokra a' Várat elhagyván, békeségben elérhetnétek: és Losontzit is, nem a' Törököknek kegyetlenségé, hanem a' maga tulajdon vét-

ke fosztotta meg életétől, azoktól ölettetvén meg, kiket ô akara erôszakos halállal boszszús voltában megbûntetni.“

Midôn ezek így folynának *Pálfy Jakab*, *Bátori* seregének, és *Újszászi Mátyás*, Perényi seregének Fô Tisztyei 200. könnyû lovasokkal a' Törököknek megvisgalásokra menének, de szerentsétlenek valának, mert a' Törököknek szaguldó seregeitól megtámadtattak, és sokan közûlök lekaszaboltattak, 's magok a' Tisztek is rész szerént elvesztek, rész szerént pedig elfogattattak, kik közûl *Pálfy* Konstántzinápolyba küldettetett; *Újszászi* pedig a' verekedésnek helyén maradott, más fogjokat pedig elôször kezekre, térdekre, és úgy fellyebb mejjekre alkalmaztatott kerek törésekkel a' Várnak ellenében irtóztató halálnak nemével ölték vala meg. E' szomorú történet kevéllyebbé, a' Várban bé küldött levelekre való halgatás pedig kegyetlenebbekké tette a' Törököket; 's újjonnan nem levél által; hanem szóval adatta a' Vezér tudtokra a' Várat oltalmazóknak a' veszedelmet, hogy, tudniillik nem vólna már többé semmi segítséghez való bizodalmok, mivel az elküldettettek is mindnyáján elvesztek fegyvereik által, azért is sokkal tanátsosabb vólna, ha önként feladván a' Várat abból megszabadúlni igyekeznének, mint sem tsak ugyan erôszakosan kikergettetvén nyomorúságosan elveszni: de midôn e' fenyegetôdzô szavakra sem nyerének feleletet, keményebb ágyúzásokkal kezdének a' Várnak elrontásához, melly alkalmatossággal más többekkel együtt, *Kendi* a' Városnak akkori Bírája is agyon lövettetett, a' kinek helyébe más *Hegedûs* nevezetû tökéletlen Férfiú választatott. Ennek tsalárdsága, és hitetlensége, az eddig olly jelesen, 's számos Vitézeknek vérékkel oltalmazott Várat bizonyosan az ellenségnek kezébe által adta vólna, ha hitetlensége, 's elárúlásának tzélja, jókor ki nem túdódott vólna. Hegedûs a' Szeredi seregnek akkori Vezére, a' Törökök által az Ozman Tsászárnak minden kegyelmeire reménységet nyert vala, hogy ha a' Várat feladándgya. Közlötte e' nagy titkot megbízott Baráttyaival, 's azt tevé fel magában,

ban, hogy elôször *Dobótól* fogja azt kérni, annakutánna pedig, hogy ha kérése megtagadtatnék, titkos helyeken, és lyukakon fogja béeresztgetni az ellenséget, hogy a' Várat elfoglalhassák; de hegedûlt szándékáról *Hegedûsnek* Szent Dávid; mert hamarább kitudódott fortéllya, mint sem tellyesíthette vólna, azért is nagy vétkének példás megbûntetéséûl, maga a' Vár piatzának közepén felnyársoltatott, követôiknek pedig füleik lemetszetvén, illy szép béllyeggel igazíttattak ki a' Várból.

Alig szabadíttatott vala meg e' veszedelmétôl Eger Vára, 's azonnal más szerentsétlenség borúla reája. Ugyan is *Szent Ferentz* napján meggyúlladván a' Templomban tartatott puska por, lángba borított mindeneket, 's mind a' Templomhoz öszve ragasztott nehány épületeket, mind pedig a' nappali vígyázó katonákat széllyel szórta. *Nagy Pál* katonáival együtt itten hala meg, *Horvát Györgynek* pedig a' bal karját elhordván derekától, kevés idô alatt ez eset által megölettetett, mindazáltal a' meggyúlladott épületeknek elóltásokra egy ôrzôt sem engedtek vala *Dobó*, *és Meczkei* Fô Vezérek menni; hanem a' lakosok magok oltották el a' tûzet, hathatósan biztatván mind *Dobó*, mind pedig *Meczkei* az ollyanokat, a' kik nem tudták tettetni e' szerentsélenségból származott keserveket; egyszer'smind tudtokra is adák, hogy még elég puska por maradott vólna: 's nem is ollyan kár vala az, mellyet kevés idô alatt viszsza nem lehetne állítani. Azonban a' Törökök örömöknek sem kell helyt adni, kik közönségesen úgy gondolkodtak, hogy e' történet már bizonyosan a' Várnak birokában fogja vezetni ôket, hogy pedig a' nagy örvendezô ordításai a' Törökökrek, a' Várba fel ne hallattassék, parantsolatot adánal a' Várnak Kapitánnyai, hogy trombita, és dob szó kizött tartandó énekekkel ártsértessék az Isten a' Várnak megoltalmazásáért, 's a' nagyobb szerentsétlenségrek eltávoztatásáért. Az után kezdettek az elrontatott kôfalaknak megújjításához, mellyben különösen kitetzett *Benedek Zsigmond*nak dítséretes szorgalmatossája, 's okos elintézô módgya. Elrontatván pedig a'

Törö-

Törökök által a' Várból való ki, és béjarkálasaiknak úttya az Egrieknek, új járást tsináltak vala; melly azt okozta, hogy a' Törökök még jobban megerôssítették azon helyet, mellyen az elôtt a' menedék hely vala, erôss, és nagy ágyúzásaikat pedig a' nagy Prépostnak háza felé intézék, a' dézma székrôl, 's olly alatsonyan lelövöldözék a' Várnak belsô kerítését, hogy annak belsô udvara már világosan látszatott vala, 's mind addig szórták tüzes gránáttyaikat a' Várba, míg minden sütô, 's lisz házakat felgyújtottak. Láván e' nagy tüzelésnek szerentsés mególtattatását, 's minden igyekezeteknek halogattatott sikeretlenségét; föld alatt való járást készítének az ostromlók a' Várnak kôfaláig; mellyból kiüzetetettek ugyan, de némelly ostromlóttaknak elvesztisekkel. Azután a' Hétzei háztól ismét új föld alatt való járást készítének az Ozmanok a' völgyben olly végre, hogy azon részét a' falaknak, alá ásván, a' felvitô vájatot, puska porral szaggathassák a' falakat széjjel, és így juthatnának végre a' Várnak birtokába; de itt is a' gerjesztett füst által elárúltatván, tzéllyoktól távol estek, sôt el is üzettetettek, minden véghez vitt munkájoknak meg semmisítésével. Viszont a' dézma szék felôl vítták annakokáért a' Várat, kemény ágyúzásokkal, és a' falat tartó karókat is titkon elvagdalák, hogy az a'hoz támogatott hordók leomolnának; de ott is vitézül viselték magokat az oltalmazók, és a' helyet lántzokkal megerôssítvén, a' Törököknek bérohanásaik ellen, hathatós ágyúzásokkal oltalmazák vala magokat az inségesen ostromlottak. Midôn ezek szerént mind hadi fortéllyai, mind pedig nyilván való vívásai által semmire sem mehettek az ostromlók, új külömbféle nemeit gondollyák vala ki az ostromlásnak, elôször is a' völgyben egy lappangó fedeléket készítettek, hogy a' mieinknek nyilaikat az alatt elkerülhetnék, ôk pedig az ostromlottakra szabadon lövöldözhetnének, és a' Várból kijövôket elkerülhetetlenül leöldözhetnék. Nem szívelhetvén ezt a' Várbéliek, elôször vas hordókkal akarják vala széjjel döntetni fa alkotmanyát az ellenségnek; azután pedig szárkos

kos tsóvákat készítvén, ezekkel szerentsésen elrongáltatták, 's kénteleníttettek a' Törökök ismét más módot gondolni; annakutánna pedig temérdek szekerek által öszvehordattatott magas dombokat készítettek a' Bébeki, és Polyki oltalmazó helyek ellen, mellyek némelly helyen majd magassabbaknak látszattak, a' kőfalakon kitörött nyílásoknál. Viszont fortéllyal kénteleníttettek a' Várbéliek is magokat oltalmazni, az ellenségnek béronthatasái ellen. Megfontolván e' dolgot *Bornemisza*, egynehány hordókat rendeltetett, mellyeket elôször mindenféle gyújtó szerekkel megtöltvén, 's kénkővel, és szappannal megkenetvén, a' nevezett rakásokra gömbörgettette, minekutánna égetô kanótzait már meggyújtogattatta; látván ezt az ellenség, mind öszvefutának, hogy az hordókat elgörgessék, ezek pedig elsülvén sokakat széjjel szagattak, 's csak kevesen szabadíthatták meg életeket gyors futásaik által az öldöklô veszedelemből; és így e' fortélyt is jelesen viszsza tromfolák az ostromlottak. Azután pedig egy irtóztató nagy ágyút vontzoltatott az elôbbi helyre az ellenség, és a' Bebeki árokból mindenféle szerentsétlenségekkel fenyegeté vala a' Várbélieket; de ezt is haszontalanná tette Bornemisza Vezérnek okossága, a' ki ismét másféle hordókat, és kerekeket, tüzes szekerekkel olly mesterségesen készíttete, hogy midôn azok a' Várból, a' nevezett völgyre leeresztetének az ellenség közzé, felgyúlladozván kártékony lövöldözéssel szaggatták szaladásokban az ostromlókat, 's szerte széjjel szórván a' tüzet, sokakat megölt vala közülök e' fortély által. Nem tudván hirtelen az ellenség, mi dolog történhetne még velek ezen kivül, megszaladának, 's az említett nagy ágyút a' Várbélieknek szerentséjekre elhagyák vala. Egy része mindazáltal az ellenségnek a' Vár kapujának erôsségéhez viszsza tért vala, 's a' föld alatt való járást sok helyeken általfúrván az oltalmazókat hevesen ingerlették, sôt a' kaput is felgyújtván, viszsza térének. E' példának követésére viszont más szakasz is érkezett az ellenségtöl, kiknek nem tsekély veszedelmekre vóltak a' jukakba hely-

helyheztettetett éles dárdák, és tüzes lándszák, mert midőn e' forró, és tüzes vasakhoz nyúltak az Ozmanok, tenyereiket, és karjaikat is haszon vehetetlenekké tették, 's megégették a' tüzes vasak, és így kénteleníttetének elhagyni a' mieinknek nevetségjekre tsak hamarjában azon helyet, mellyen nevezetes kártékonyságokat sérelmesen üzhették vólna; de ezen kivül kevés várakozás után keresztül is lövettettek a' jajgató Törökök az ostromlottaknak néminémü vigasztalásokra. Mint hogy pedig e' sereg Ozmanoknak nagyobb része elveszett vala, viszont új erővel, 's nagyobb boszszonkodással rohanának a' Várbéliek ellen; de ismét haszontalanúl, mert ekkor is viszszaverettettek, Meczkei Vezérnek vígyázó vitézsége, 's okos rendtartásai által. Levelezéssel kezdék tehát a' Törökök az ostromnak szerentsésebb folytatását, mellyben inkább kérlelő, mint sem szokások szerént intő szavakkal éltek vala, 's ez írásokat külömbféle Görög, Deák, Magyar, és tót szavakkal elegyítették, sok, és mindenféle szabadságokat, 's igéreteket ajánlottak az ostromlottaknak, 's e' kéréseket nyil lövés által közlötték a' Várbéliekkel, magasztalván egyszer'smind nagy bátorságokat, 's jeles vitézségjeket; nyájasan kérték a' Tiszteket, hogy mind két részről kedveznének a' nagy vér ontásoknak, tudván bátorságos, és szabad kimenetelekre engedelmeket, adnák fel már ennyi insége, 's lerontása után a' Várat. De valamint a' több már ez előtt tett izenetekre, úgy e' kérésekre is némák maradának az oltalmazók, 's nem hogy feleletet adtak vólna reá, sőt inkább álhatatosságjoknak, és gyors oltalmazásoknak új vitézi jeleit adták vala, noha már több mint hét helyen széjjel lövöldöztetett a' Várnak kerítése; 's elannyira megaláztattattak, hogy inkább a' Vár oltalmazóinak, mint sem az ostromlóknak lett vólna szükségjek a' kérlelésre.

Illy gyakort 's több ízbéli kéréseiknek látván megvettetését az ellenség, eltökéllék végre magokban, hogy a' leg véressebb viadalhoz kezdgyenek, és utolsó veszedelmekkel is áldozzanak a' Várnak birtokáért, Szent Mihály havának 12dik napján vala az újjont kirendelt

delt nap, mellyen 28. seregból állott erővel kezdék a' keménnyebb ostromlást az Ozmanok, 's a' Várba való béronthatásra nyughatatlanúl törekedtek; de Meczkei bétsináltatván a' lerontott kőfalaknak üregjeit, nagy hevességgel ellenek méne, 's erejeket hasonló erővel szerentsésen viszsza verte vala. Látván pedig, hogy vitézzeiből sokat elvesztene, új segedelmet küldött védelmezésekre, sőt maga is vitézűl hartzolt vala, noha tulajdon veszedelmével, mert mind a' két részről sokan megölettertek, 's maga Meczkei is egy kő tsapás által sebet kapott vala. Midőn ezek egy részről szerentsésen folynának, más részről tamadá meg a' Várat az ellenség, hasonló felgerjedett tűzzel, és bátorsággal, melly felől senkitöl sem oltalmaztatott, mivel ott Dobó Vezér vigyázott vala, a' kinek ekkor más felől vólt dolga az ellenséggel, 's tsak kevésbe múlt, hogy a' Várba bé nem rontott az ellenség, sőt már a' völgyben nagy kiáltások is valának a' Vár kőfalaira zászlókkal törekedő ellenség közőtt; melly tselekedetet, midőn Zuhányi, és Pribék észre vették vala, szándékjokat, Pető által kívánták segíteni, a' kinek segedelmével, az ellenséget ágyúzással, lövöldözéssel, kövekkel, téglákkal, rész szerént agyon verték, rész szerént pedig elkergették. Azonban Dobó is megérkezett vala, a' ki néki biztatván embereit nagy felgerjedéssel folytattatta a' viadalt, maga pedig szívesen sajnálkozott Nagy Istvánnak elvesztésén, a' ki már két helyen, három napig példás erővel vitézkedett vala, 's testét egy köz legénynek által adván eltemettete. Ekkor megvették vólna a' Polyki részről is a' Törökök a' Várat, hanem ha *Bornemissza*, *Zoltai*, *és Fügedi* nagy férfiaknak okos intézeteik, 's az ostromlottaknak vitézségjek által a' tűzet ki nem állhatván az ellenség, általok szerentsésen viszsza nem verettettek vólna. Semmire sem mehetvén a' Törökök illy erőss, sőt dühös ostromlások által is, elvégezék, hogy az egész tábornak minden erejével rohannának a' Várra; minekokáért nagy lármával, 's tsattogással öszvegyűlekezvén, éjféli időtöl fogva, egész délig megszűnés nélkül mozgolódva törekedének a' kirendelt helyre. Midőn már a' Várhoz közelíté-

zelítének, a' ki lövöldöztetett tüzes laptákkal ölettettek agyon, mellyen nagyon elkeseredvén, 's felháborodván, furiák módgyára rohantak a' Várhoz, 's nagy mérézséggel megmászák egynéhányan annak kőfalait, a' hol épen Dobó állott vala. Bátor oroszlán módgyára védelmezé ez is mind kardal, mind ágyúkkal, az ellenek rohanó Ozmanok ellen, 's annyira verekedett vala, hogy mind lábain, mind kezein sebet kapott, 's mellé vett legénnyét is, a' kinek aranyos sisakját tartani adta, elvesztette vala maga mellől. Igen dítséretes példa adásával elég hathatósan felhevítette katonáit, bíztatta a' gyengébbeket, az elfaradottakat pedig borral frissíttette. A' jó erejűeket leg előre az ellenség ellen állította, elégtelenek lévén pedig ezek annyi ellenség ellen, minden mezei munkásokat, 's lakosokat is az ellenség ellen fordított, 's vezérelt vala; fegyvert adata mindeneknek kezeikbe, sőt utóllyára az Aszszonyi Nemnek is megparantsolta, hogy kövekkel, forró vízzel, tüzes szúrkokkal űznék az ellenséget, a' mint tsak lehetne, 's jó módgyát ejthetnék; a' kik is majd nemek felett való dolgokra vetemedvén, igen híven tellyesítették a' fő Vezérnek parantsolattyát. A' többek között egy Aszszony észre vévén, férjének oldala mellett való agyon lövettetését, annak sisakját, és fegyverét felöltözvén, mind addig verekedett, noha már több sebeket kapott vala, míg három Törököt halálra vágott vala, 's illy diadallommal méne kedves férjének betses lelkéhez! más Leány pedig látván Annyának halálra lett lövettetését, midőn a' Várhoz hurtzolná az ellenség ellen, a' nagy köveket, annyira felboszszontatott édes Annyának haláláért, hogy azon követ felkapván, 's a' Várból indúlatosan levetvén, azzal két Törököt agyon ütött vala, kettőt pedig a' mint írják, megsebessített. Más több, 's nagyobb mérészségek, és nagy erővel való viaskodások által ekkor is szerentsésen viszsza verettetett az ellenség. Annakutánna a' Polyki őrízetet támadák vala meg az Ozmanok, holott puskáikra kötözvén dárdáikat, azokkal sokakat megsebesítettek a' Várat őrzők közzül, míg a' Tisztek

azok

azok ellen is segítséget hoztak vala: de látván a' Törököknek nagy sokasodásokat, és majd tsak nem győzedelmeskedéseket, ágyúkat töltöttek vala meg temérdek apró vasakkal, és ólmokkal, 's azokat a' diadalmaskodni akaró ellenség közzé lövén, ez által sokakot, 's a' többek között Arszlán' követtyét is halálra lötték vala. Ezt látván a' mieink nagyobb bátorságot vettek, és az ellenséget ámbár magoknak tetemes károkkal, de tsak ugyan megverték, a' kik közül az írók szerént nyóltz ezernél több elesett vala. Míg ezek, egy részen szerentsésen történtek vala, az ó kapunál a' Jantsárok nagy bátorsággal, és serénységgel Meczkeinek leg keménnyebb ágyúztatása mellett is megmászták vala a' Várnak kőfalát, és már három ezernek megölettetések után sem lankadtak vitézségjekben, 's keménnyen verekedtek míg egynéhányat kivévén, a' kik hamarjában leugrottak, többnyire a' tsata piatzon maradtak. Biztatta vala ugyan a' Vezér az Ozmanokat, hogy vitézségjeket folytassák, és győzedelmesek lejéndenek, de a' hátra lévő kevés nép, látván a' veszedelmet, azt mondották, hogy a' Magyaroknak Istenek ellen (a' kinek bizonyosan kell e' Várat óltalmazni) nem akarnak szerentsétlenül hartzolni; minekokáért elszélledvén a' még életben lévők, viszsza tértek feleikhez. Elvesztvén az ellenség hármas tsatáját, hat napig tartott, nyugovások után viszont nagy ágyúzásokhoz kezdett, midőn pedig azzal is haszontalanná léve ostromlások, külömbféle dítséreteket mondván a' Magyaroknak vitézségjek felől, oda hagyták a' Várat, és Pest felé öszve szedvén bútoraikat, elindúlának. Az Egri Várbéli oltalmazók pedig az Istennek nagy háláadásokkal köszönék, 's magasztalák megtartattatásokat, és továbbra is a' Várban tartózkodtak, minden győzedelmi kevélység nélkül. Követnek választvák vala *Vajda Jánost*, *Iváni Györgyöt*, *Somogyi Andrást*, *Kőszeghi Albertet*, Eunuchusnak, Arszlánnak, és Vilibégnek három aranyos bizonyító jeleivel megizenék Bétsbe, Ferdinánd Tsászárnak a' jeles győzedelmet, kik minekutánna Királyi ajándékokkal megajándékoztattak vala,

la, viszsza térének, Dobó pedig a' Tsászárnak, és a' lakosoknak megegyezésekből a' Várbéli fő kórmányozóji hívatalát letévén, Sforszia Pallaviczninak adta által, olly reménységgel, hogy Bátori András után az Erdélyi Vajdaságra fogna lépni. Dítséretesen szorgalmatoskodott ezután Bornemisza, 's az Egriek, a' Várnak megerősítésében, 's oltalmazásában. De végre MDXCVIdik esztendőben, tsak ugyan lehetetlen vala a' Törököknek nagy erejek ellen mególtalmazni, mert a' Szolnokiak egyesítvén erejeket a' több Ozmanoknak seregekkel, Eger Várának ostromlására siettek, 's *Septembernek* 27dik napján 200 ezer főből álló sereg érkezék Eger Vára alá, melly nagy roppant sereg, azokat a' hegyeket, völgyeket, és síkságokat, mellyek Felnémet, Ostoros, Kis Tállya között helyheztettek, egészszen béborították sátoraikkal, 's minden felől bésántzolván magokat, nagy gátokat készítettek, a' Várnak minden részei ellen. Végre pedig nagy törő ágyúkat szegezének ki minden felé, az ostromlottaknak vakmerőségjek pedig annyira nevekedett, hogy nem tsak hogy a' Várnak kapuit bé nem zárták vala; hanem még azon felül minden nap tsatázásokat is tettek az ellenséggel a' Váron kivül, a' Városnak lakosai ellenben, a' félemlítő környül állásoktól tartván, magok gyújtogatták fel házaikat, és úgy vonúlának bé a' Várba. Ezt megtudván a' Vezér népének nagy bőgésekkel az Al Magyari kapun a' Városba rohan, és elrendelt ágyúival a' Várat szünetlenül lövöldözteti vala, és midőn annak kőfalain rést veretett a' Várnak kőfalaira mászatta katonáit, kiket az őrzőknek vitézségjek viszsza vert ugyan, de a' dézma szék felől föld alatt való járást készítettek, mellyet *Cogeran*, *Claudius*, *és Stella Kristóf* észre vettek, 's azonnal ellenek való vájatokat ásattak; de az ellenség az övéit hamarább elsüttetvén, általa a' Várnak falait nem igen rontotta ugyan, de az ellenek dolgozók a' föld alá temettettek, kik között vala maga Stella Kristóf is. Annakutánna pedig rész szerént a' Város felől, rész szerént pedig a' hegyek felől is széjjel lövöldözvén a' Várnak falait, Octobernek 10dik napjára rendelé a' Vezér táborában a'

Várba

Várba való béröntást. Négy ízben mászták vala meg a' Várnak falait az Ozmanok, 's ugyan annyiszor verettettek viszsza a' Várnak kôfalairól, még pedig mind a' két résznek veszedelmével. Maga a' Várnak fô kórmányozója is megtsüggedé reménységében a' Várnak megtartása felôl, 's végre minden elvesztette reménységét, mivel Balog Mihálynak tanátsa mellett sokan pártot akartanak ütni, és a' Törököknek a' Várat által adni. Azonban az ellenség is mindnyájoknak bátorságos elmenetelt, és sokféle szabadságokat igért, ha a' Várat feladnák önként. Elvégezék annakokáért követségben küldvén a' Papok közzûl talám Pavona Mártont, Besenyei Györgyöt, Mehemethez, a' kik midôn viszsza jöttek vólnak a' békéllô ellenségtôl arany betûkkel íratott levélben hozták el, mind azoknak a' feltételeknek tellyesítését, mellyet kértek vala tôlök; felnyitván e' szerént a' kapukat, az Ozmanok béeresztettek a' Várba, a' mellyból magok kiköltöztek vala.

Elfoglaltatván e' szerént Eger Vára, birtokunkba vala ugyan, de az Ozmanoknak járnok alatt, 's abban is maradott egész MDCLXXXVII-dik esztendônek folyásáig, midôn tudniillik *Dona Márk Gróf*, *Karafa*, *Kohári István*, *és Barkóczy Ferentz* Vezéreknek mint e' Vár igazgatóinak segedelmei által az ellenségtôl éhség által Rusthanes, akkori fô kórmányozótól feladattatván viszsza nem vétettetett, a' Várnak ôrzôit illetô szabad kimenetelt kívánó feltételeknek elfogadásával. Nem külömben MDCCIV-dik esztendôben, midôn Rákóczitól elfoglaltatott vala, hasonló móddal vétete viszsza. Sok külömbféle veszedelmeket kiállott hajdan Eger Vára. Gyakorti veszedelmeihez képest sokat is elvesztet vala elôbbeni szépségéből, mert napkelet felôl való meredekséges része, melly mintegy fele vala, elrontattatott, nem külömben a' Várban lévô Templomai is széjjel szedettettek, úgy hogy a' Város felé szolgáló kô kerítésén kivûl, már ma egyéb benne nintsen, hanem egynehány lakó házak, úgy mint a' fô kórmányozónak háza, a' tömlötz, melly három részre osztatik, a' tömlötz tartónak szállása, és a' Várbéli foglyokra nézvé

megkívántató fegyveres vigyázóknak lakásaik. Ezeken kivûl az Al Magyari kapu, és két meredekség, mellyekröl a' Várat, és a' Városnak minden részeit kiláthatni. Nem külömben a' Várbéli kútnak egygyike is használtatik még. A' mi pedig a' Várba való béjárást illeti, már most minden felôl kapukon kivûl is járható; mindazáltal a' fô béjárás a' Város felôl való kettôs kapun vagyon. Leg nevezetesebb e' Vár épitôjének szorgalmatosságában a' Vár kerítéseknek, vagy kôfalainak igen széles vastagsága; mindazáltal már most kevés ideig álhatna ellent az ellenségnek maga oltalmazásával, mivel minden erôsségeitöl megfosztattatott. Az elött a' Királyi birtokban vala, midôn még Báró Vildenfelsz vala Fô Kórmányozója; most pedig már pénzen vett birtoka a' nagy Méltóságú Egri Püspökségnek, mellyet mostani Egri Püspök N. Mélt. Gróf Galantai Eszterházy Károly, Ô Extzellentziája szerzett vala.

EGER VÁROSA. *Agria, Erlau, Jager.* Püspöki régi nevezetes Város a' Vár alatt egy völgyben, Heves Vármegyében, földes Ura az Egri Püspökség, melly 14 Vármegyére terjed. SZENT ISTVÁN Király alkotója, 's egyszersmind bôven megajándékozója vala; a' mint IVdik BÉLA Királynak Diplomájából nyilván látható, ad ann. 1261. Idus Septembr. Lakosai katolikusok, fekszik Gyöngyöshöz négy, Miskóltzhoz pedig öt mértföldnyire, történetei a' Várhoz hasonlítók. Hajdani régi Püspöki birtok lévén, Püspöki Városnak neveztetik. Valamint régenten is népes, és nevezetes gazdag Város vala, úgy most is napról napra épittetik. Külömbféle jeles Templomai között, mellyekkel kiváltképen ékeskedik e' Város, nevezetes a' többek között a' Város Szentegyháza, a' Szerzetes Atyáké közzûl pedig a' volt *Jesuitáké*, a' *Minoritáké*, *Szervitáké*, *Szent Ferentz* Szerzetebéli Atyáké, a' *Miserikordiánusoké*, melly mellett most is szemléltetik a' Török Metset, és *Trinitáriusoké*. Nem külömben az ispotálynak Temploma; három Kápolnák, a' Püspöknek udvari Temploma, és a' felsôbb Oskolabéli Iffjúságnak számokra épittetett híres *Liceumbéli* Kápolna. A' Rátzoknak is nevezetes Templomjok

plomjok van a' Városnak felsô részében, távolabb a' több Templomoktól. Azt állíttyák némellyek, hogy itten hajdan Dominikánusok is laktak vólna. A' *Franciskánusok* felôl pedig azt állíttya Pázmán Péter, hogy maga *Szent Ferentz* személyes jelen léttével, még életében rendelte vólna arra a' helyre, mellyen most vannak, melly idôt Barkótzy az 1225-dik esztendôre teszi. Akkor az Egri Káptalanbéli Uraság, mellynek mindenkori helye itt vagyon, 36. Kanonok Urakbol állott vala, most pedig tizenketten vagynak. Külömbféle szabadságai vagynak e' Városnak, mellyekkel a' Magyar Országi Királyok megakarák vala e' Városnak érdemeit jutalmaztatni, a' többek között nevezetes, RUDOLF Tsászárnak Diplomája, mellyek szerént, nevezetes szabadságokkal élt vala Eger Városa, mind addig, míg a' Házai hadakozások nem rongálták. Kiváltképen elpusztíttatott *Achomet* ostromoltatásakor, *Dobónak* vezérlése alatt; minthogy ekkor az egész Város hamvába temettetett. Felépíttették ugyan azt elpusztúlásából *Bornemissza*, és mások; de ismét elpusztíttatott MDXCVIdik esztendôben, midôn a' Törököknek birtokokba juta. Visszavétetett végre MDCLXXVIIIdik esztendôben, és meg is építtetett, 's a' Királynak jószágaihoz tartozott; míg MDCXCIVdikben 14dik Aprilisben, LEOPOLD Király által e' Város Fénesi Egri Püspöknek ajándékoztatott, és tsak a' Vár hagyattatott meg a' Királynak birtokában, a' mint ezt latni lehet az említett Tsászárnak Királyi adományos leveléből. Már most mind a' Vár, mind pedig a' Város, az Egri Püspökségnek birtoka. Régi épûlet itten a' Püspöki Templom, 's *Szent János* Apostolnak tiszteletére van szentelve. Világi épületei között a' Püspöki kastély is jeles épûlet, de leg nevezetesebb benne a' pompás *Liceum*, mellyet Nagy Méltóságú mostani Egri Püspök, Gróf Eszterházy Károly ô Extzellentziája építtetett, 's nevezetes tsillag' visgáló magos, tagas, és ritka szépségû *matematica* eszközökkel tellyes toronnyal díszeskedik. Jeles épûlet a' Foglári *Convictus is*, vagy nevelô ház, melly három részre osztatott, 's szép kertel ékesíttetett, néhai Gróf Barkótzy

Püspök, azután Esztergomi Érsek által. Nevezetesek továbbá a' Minoritáknak Klastromjok, a' Vármegye háza, a' Kanonok Uraknak, és más külömbféle Uraságoknak házaik, kivált a' piatz körûl. Útszái között pedig leg nevezetesebb ugyan a' Káptalanbéli Urak' házairól neveztetett útszája. Meleg fördô házak, vagy szobák is vagynak itten. A' Könyvnyomtató házat néhai nagy emlékezetû Gróf Barkótzy Püspök állíttatta fel Egerben, 's életében a' magyar könyvek eránt való példás kegyelmességének nyilván való jeleit örökös emlékezetben hagyta. Határja jó termékenységû, körülötte a' hegyeken nevezetes termékenységû 's számos szôleik vagynak, 's e' vidéken leg jobb veres bort teremnek, gyümöltsök is sok terem, és kedves ízûek, keresetre jó módgyok, kô bányájik elég köveket szolgáltatnak, néhány esztendôk ólta márvány kô bányájok is van, 's jó téglát égetô házaik. Kertyei gazdagon termôk, folyó vizén malmai helyben, 's ezen kivül meleg vize is van, melly télen némellyeknek hasznos szolgálatokat tesz. A' lakosoknak nagyobb része külömbféle kézi mesterségeknek folytatása, és gazdáskodás által élnek, mások pedig szôlö munka körûl foglalatoskodnak. Károkra vala az elôtt folyó vize, míg G. Eszterházy Károly ô Excellentziája, mint földes Uraság falat vonatván nagy költséggel a' Városon kivül e' nevezetes fogyatkozást meg nem orvosolta. Ugyan ez Uraságnak köszöni eredetét egy része a' Városnak, a' vásár helyén, mellynek fekvése kies, 's házai jól el rendelve épûltek, 's építtetôjének nevéröl Károly Városának hívattatik. Szántó földgye, réttye, erdeje szûk, fát mind tûzre, mind épületre pénzen vesznek, piatza hasznos, Vásárjai népesek, kereskedésre alkalmatos módgyok, második Osztálybéli.

EGERAG. Magyar falu Baranya Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Pétsi járásban, határja gazdag termékenységû, tulajdonságaira nézvre hasonló Bagotához, elsô Osztálybéli.

EGER VIZE. Folyó víz Heves Vármegyében, melly Eger Városán keresztûl foly, 's apró halakkal bôvelkedik, és

és jó ízű rákok vagynak benne.

EGER. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Dióskálnak szomszédságában, 's ennek filiája, Szala Apátitól mintegy más fél mértföldnyire, határja közép termékenységű, vagyonnyai külömbfélék.

EGER. vagy *Egeri.* Kis falu Nyitra Vármegyéb, birtokosai Jánoky Urak, lakosai katolikusok, fekszik Pogrányhoz közel, 's ennek filiája.

EGERALLYA. Magyar falu Veszprém Vármegyében, birtokosai Szakal, és más Nemes Urak, lakosai katolikusok, külső Váth mellet fekszik közel Marczal vizéhez, Adorjánnak szomszédságában, Pápától két mértföldnyire, határja jó termékenységű, legelője elég, második Osztálybéli.

EGERESD. *Hresdoyetz.* Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Urai Nevedy Uraság, és mások, lakosai katolikusok, fekszik Nagy Chlivennek szomszédságában, 's ennek filiája, a' Zaj Ugrótzi Uradalomban, határja középszerű.

EGERESKE. vagy *Egreske. Valkovitza.* Orosz falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik a' Munkácsi járásban, határja meglehetős termékenységű.

EGER FARMOS. Az F. betűben.

EGER SZALÓK. Magyar falu Heves, és külsö Szolnok Vármegyében, földes Ura az Egri Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Eger Városához egy mértföldnyire, határja jó termékenységű, tulajdonságai, mind Domoszlónak, Egerben piatzozása, és szőlö hegyeihez egy órányira lévén, pénz keresetre jó alkalmatossága van, elsö Osztálybéli.

EGERSZEG. Magyar falu Baranya Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Hegyközi járásban, határja gazdag termékenységű, 's nevezetes javaihoz képest, elsö Osztálybéli.

EGERSZEG. Magyar falu Baranya Vármegyében, földes Ura a' Pétsi Kis Papság, lakosai katolikusok, fekszik a' Pétsi járásban, határja gazdag, jeles vagyonnyaihoz képest, elsö Osztálybéli.

EGERSZEG. Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Érsekség, lakosai katolikusok, fekszik

Nyitrától más fél mértföldnyire, az Esztergomi Megyéhez tartozik, földgye, és réttye elsô osztálybéli, legelöje elegendô, malma is helyben, piatzozása Nagy Tapolcsányon, és Nyitrán, fája szûken, második Osztálybéli.

EGERSZEG. *Szala Egerszeg.* Magyar mezô Város Szala Vármegyében, földes Ura a' Szombathelyi Püspökség, egy darab részét Horvát Uraság bírja, lakosai katolikusok, és kevés reformátusok, fekszik Szala vize mellett, hajdan kôfallal, és vigyázó tornyokkal vala meg erôssítve; de az Ozmanoknak gyakorta meg újjított ostromlásaik által elpusztíttatott. Itt vagyon a' Vármegye háza is, melly újj épûlet, 's a' Városnak nem tsekély díszt szolgáltat, és a' katonáknak nem régen építtetett szalások, Postája, és Ispotállya is van. A' Sz. Magdalenának emlékezetére szenteltetett Templomot, melly két tornyokkal ékesíttetett, *Koller* Püspök építette vala, és Czimbal nevû híres képíró által, festette ki, ritka, és nevezetes történet vala itten 1779dik esztendôben, hogy egy Aszszony valamelly áfrikai tehenet, igen mélyen béhatólag meg szemlélvén terhes korában, borjút szûlt vala, mellyet mint hogy meg keresztelni nem akarták, meg ölte az Aszszonynak férje. A' múlt esztendôben Szala vize hirtelen meg áradván sok lakosoknak nagy kárt okozott itten. Határbéli földgye ambár a' homokok miatt közép termékenységû, de mivel szôlö hegye, legelôje, fája, makkja, 's a' Mester Embereknek jó keresettyek van, vagyonnyaikat könnyen eladhattyák, 's több Országos Vásárjaiban sokan öszve gyülekeznek, fuhározással is kereshetnek, jó piatzozása is lévén, elsô Osztálybéli.

EGERSZÖG. Magyar falu Torna Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Szilásnak szomszédságában, 's ennek filiája, határbéli földgyei búzát bôven teremnek, réttyének egy részében sarjú is kaszáltatik, eladásra, és keresetre jó módgya, itatója alkalmatos, legelôje elegendô, erdeje makkos, fája tûzre, és épûletre, a' vas verô mûhelyeknek szomszédságokban lévén, szenet, 's meszet is égetnek, szôlei középszerûk, Királyi dézmát nem adnak. elsô Osztálybéli.

EGER-

EGERSZEG. *Iván Egerszég.* Elegyes falu Vas Vármegyében, birtokosai Tálián, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Reptze vize mellet, Vámos Családnak szomszédságában, 's ennek filiája, földgye közép termékenységû, de határja szorossa lévén, második Osztálybéli.

EGERSZEG. *Kemény Egerszeg.* Magyar falu Vas Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Csepregtöl mint egy más fél mértföldnyire, határja középszerû, valamint vagyonnyai is, második Osztálybéli.

EGERVÁR. Magyar mezô Város, Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Szécsényi Uraság, hajdan nevezes vala Vas Vármegyében, az Ozmanoknak ki tsapásai ellen, mivel mindenfelöl körûl lévén vétetve vizekkel, és motsáros tavakkal, nem kevés bajt okozott az ostromlóknak hozzá való férhezhetések: motsáros vize kivált délfelé meszsze terjed, 's külömbféle halakkal bövelkedik. Az Egervári Uradalomhoz tartoztak ezek a' helységek Petantz, Korang, Barkotz, Borhida, Bokrats, Muzna, Kusztanótz, Csöpintz, Markotz, Petrótz, Sztanótz, Ivanócz, Andrétz, Tót Keresztúr, Domokosfa, Kamsotz, Prosznyákfa, Dávidháza, Kertsa, Szomorócz, Bükkallya, Velemet, és Szombatfa, mellyek most külömbféle Uraságoknak birtokaikban vagynak, lakosai katolikusok, fekszik hegyek között, Gyösfa falunak szomszédságában, Mór vize mellett, határja jó termékenységû, tulajdonságaira nézve hasonló Andrásfához, elsô Osztálybéli.

KIS EGERSZEG. Szabad puszta Vas Vármegyében, fekszik Gerséhez közel.

EGER VÖLGYE. Magyar falu Vas Vármegyében, földes Ura a' Genevai közönséges társaság, fekszik Kámhoz közel, 's ennek filiája, határbéli földgye középszerû, vagyonnyai ollyanok mint Alsó Mesterinek, második Osztálybéli.

EGREGY. Magyar falu Baranya Vármegyében, földes Ura a' Pétsi Püspökség, lakosai katolikusok, fekszik a' hegyközi járásban, makkja elég, Pétsen piatzozása, de mivel földgyei nekezen miveltetnek, és bora is középszerû, második Osztálybéli.

EGREGY. Elegyes német falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Alsó Páhoknak szomszédságában, 's ennek filiája, Keszthelytől más fél mértföldnyire, földgye, szőlö hegye középszerű, vagyonnyai külömbfélék, második Osztálybéli.

EGRES. Magyar falu Fejér Vármegyében, földes Ura Gróf Zichy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Fantsika mellett, 's ennek filiája, Simonytornyától egy mértföldnyire, Somogy Vármegyének szomszédságában, határja középszerű, valamint vagyonnyai is, második Osztálybéli.

EGRES. *Apáturság* az Egri Püspöki kerületben. (*Abbatia B. Mariae V. de Egres.*)

EGRES. *Magyar Egres.* Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Török Koppanhoz közel, és ennek filiája, hegyek között, fája tűzre, és épületre van, földgye meg lehetős termékenységű, réttye, legelője jó, alkalmatos itatója is van, második Osztálybéli.

EGRES. *Német Egres.* Elegyes falu Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Koppantól ¼. mértföldnyire. Földgye jó minéműségű, fája elég, legelője középszerű, de mivel szőlö hegye nintsen, második Osztálybéli.

EGRES. Tót falu Ugotsa Vármegyében, birtokosai B. Prényi, és más Urak, lakosai ó hitűek, fekszik Fantsikához közel, 's ennek filiája, Nagy szőlöshöz fél mértföldnyire, az Ország úttyában, szántó földgyei két nyomásbéliek, 's négy marhával miveltetnek, mellyek jó időkben alkalmatos rozsot teremnek, réttye, fája van, legelője marháinak elegendő, piatzozása Nagy Szőllösön jó, mivel szántó földgyeinek nagy része sovány, és nedves, második Osztálybéli.

EGRES. Elegyes falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Báró Orczy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Pelejtéhez nem meszsze, 's ennek filiája, határja három nyomásbéli, melly mindenféle veteményt jól terem, réttye kétszer kaszáltatik, és jó szénát terem, legelője igen is elég, malma határjában,

jában, eladásra alkalmatos módgya Újhelyben, Gálszécsen, és Kassán, makkja elég, a' Hegyallyai mezõ Városokon pedig szekérrel, és kézzel is kereshetnek pénzt, elsõ Osztálybéli.

EGRES. Elegyes falu Torontal Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik Német Csanádnak szomszédságában, határja jó termékenységû.

EGRESD. *Hresdovcze.* Tót falu Trentsén Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Nagy Chlivennek szomszédságában, 's ennek filiája, határja közép termékenységû, réttye, legelõje jó, második Osztálybéli.

EGRESKE. *Vulkavetza.* Elegyes magyar falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, lakosai katolikusok, és más félék, határja sovány, tulajdonságai hasonlók Dubroviczához, harmadik Osztálybéli.

EGRI, Magyar falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Gróf Szirmay Uraság, és mások, lakosai katolikusok, többen reformátusok, fekszik Szatmár Németihez, egy mértföldnyire, 's ennek filiája, szántó földgye három nyomásbéli, 's jó tiszta búzát, kétszerest és rozsot terem, réttye jó, és elegendõ, Szatmári piatzozása egy mértföldnyire, legelõje marháinak hasznos fûvet terem, itatója alkalmatos, fája tûzre és épületre, tulajdon határjában makkja elegendõ, bellõ almás kertyei is vagynak, nádra semmi szüksége sints, szenet is égethetnek, $\frac{1}{4}$. rész esztendõbéli kortsmáltatása szabad, kendert áztató vize alkalmatos, a' malom egy órányi járásra vagyon tõle, második Osztálybéli.

EGRIS. Bánátbéli falu, fekszik Maros vize mellett, Sz. Miklóstól fél mértföldnyire, határja közép termékenységû.

EGYED. Magyar falu Sopron Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Vadosfától fél mértföldnyire, és az Uraságnak szép kastéllyával díszesittetik, határjának meglehetõs termése van, de más fogyatkozásai miátt, harmadik Osztálybéli.

EGYEDUTA. Elegyes falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Szapáry Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Letenyének szomszédságában, 's ennek filiája, határ-

béli

béli földgye igen jó termékenységû, 's más jeles tulajdonságaihoz képest is, elsô Osztálybéli.

EGYEK. Magyar falu Szabolts Vármegyében, földes Ura az Egri Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik a' Nádudvari kerûletben, határja ollyan jó termékenységû mint Csegének, elsô Osztálybéli.

EGYHÁZA. *Nyáregyháza.* Magyar falu Pest Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, többen reformátusok, fekszik a' Kecskeméti járásban, Apostaghoz közel, 's ennek filiája, szôleje utolsó osztálybéli bort terem, nádgya elég, Duna vize szomszédságában; fogyatkozásai hogy legelôje szoross, szántó földgye, és réttye saját határjában nintsen, sem fája, mellyek miatt harmadik Osztálybéli.

EGYHÁZA. *Tót egyháza.* Elegyes falu Pest Vármegyében, földes Ura Báró Rudnyánszky Uraság, lakosai reformátusok, fekszik a' Duna mellett Sóltól fél mértföldnyire, határja meglehetôs termékenységû.

EGYHÁZA. *Veres egyháza.* Magyar falu Pest Vármegyében, földes Ura a' Váczi Püspökség, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Kerepeshez, és Váczhoz is két mértföldnyire, Szent Egyházát Kardinális Migázzy Uraság építtette, határja középszerû, bora jó, 's vagyonnyainak eladására alkalmatossága jó, elsô Osztálybéli.

EGYHÁZA. *Német egyháza.* Elegyes magyar falu Fejér Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Bitskének szomszédságában, 's ennek filiája, határja jó termékenységû, vagyonnyai külömbfélék.

EGZHÁZA. *Agas Egyháza.* Szabad puszta Pest Vármegyében, földes Ura Báró Orczy Uraság, és mások, fekszik Iszákhoz nem meszsze, és ennek filiája.

EGYHÁZA. *Fejér Egyháza. Bezerida alhó.* Elegyes oláh falu Maramaros Vármegyében, birtokosai külömbféle Nemes Urak, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik a' Tisza partyán Veres martal által ellenben, határja gazdag termékenségû, réttye jó, legelôje nagy, egyéb tulajdonságaira nézve hasonló Alsó Rhonához, elsô Osztálybéli.

EGY-

EGYHÁZA. *Fejér egyháza. Dundelskirchen.* Népes német mezô Város Sopron Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Fekete Városnak szomszédságában, határja középszerû, vagyonnyait jói eladhattya, nevezetes pintzéje van itten a' földes Uraságnak, második Osztálybéli.

EGYHÁZA. *Nyír egyháza.* Magyar falu Szabolts Vármegyében, földes Ura G. Károlyi, és Dessôfi Uraságok, lakosai katolikusok, ó hitûek, és evangelikusok, Postája is van, határja jó termékenységû, jó gabonája, dohánnya, 's dinnyéje terem.

EGYHÁZA. *Fejér egyháza. Bela Czrikva.* Magyar falu Somogy Vármegyéb. földes Ura az Esztergomi Káptalan, és G. Festetich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sámsonak szomszédságában, 's hozzá határja is hasonlító.

EGYHÁZBÉR. Magyar falu Baranya Vármegyében, földes Ura a' Pétsi Kis Papság, lakosai katolikusok, fekszik a' Hegyközi járásban, határja gazdag tulajdonságai jelesek, 's hasonlítanak Bodolya falujáéhoz, elsô Osztálybéli.

EGYHÁZFALVA. *Gasvár, Hasvár.* Elegyes magyar falu Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Felsô Szigeti járásban, Királyfalvához közel, határja középszerû, vagyonnyai meglehetôsek, második Osztálybéli.

EGYHÁZAS. vagy *Kis Karmas.* Elegyes falu Szala Vármegyében, földes Urai Hertelendi, és más Urak, a' K. betûben.

EGYHÁZAS. vagy *Puszta Bödöge.* Szabad puszta Veszprém Vármegyében.

EGYHÁZAS FALU. Magyar falu Sopron Vármegyében, földes Ura Pásztory Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Nemeskértöl fél mértföldnyire, határja jó termékenységû, vagyonnyai középszerûek, második Osztálybéli.

EGYHÁZGELLE. *Gelle* név alatt.

EGYHÁZSZEG. Elegyes tót falu Nyitra Vármegyében, földes Urai Gróf Brunszvik, és más külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Nyitra vize mellett, Surányhoz közel, Érsek Ujvártól egy és ¼. mértföldnyire, földgye, és réttye elsô Osztálybéli, malma helyben, de mivel sem elegendô legelôje, sem

sem fája tűzre, és épületre, sem pedig piatzozása alkalmatos nintsen, a' harmadik Osztályba tétettetett.

EGYHÁZSZEG. Magyar falu Vas Vármegyében, földes Ura a' Helybéli Plebánia, lakosai katolikusok, fekszik Sárvár, és Vasvár között, határja jó, 's vagyonnyainak középszerű mivóltához képest, második Osztálybéli.

EGYHÁZSZEG. Szállás Szala Vármegyében.

EGYHÁZAS BÁST. A' B. betűben.

EGYHÁZAS GELLE. A' G. betűben.

EGYHÁZAS HOLLÓS. A' H. betűben.

EGYHÁZAS KESZŐ. A' K. betűben.

EGYHÁZAS. RADÓTZ. Az R. betűben.

EGYHÁZAS SZETSÖND. Az Sz. betűben.

EKECS. Magyar, és tót falu Komárom Vármegyében, földes Ura Gróf Zichy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Megyer; és Csicsó mellett, 1787dik nyertek Lelki Tanítót, nádassa, 's legelője elég, réttye saját hasznára meglehetős, eladásra jó alkalmatossága, 's ambár a' víz néha járja határját, mindazáltal jó tulajdonságai szerént, első Osztálybéli.

EKEL. Elegyes falu Komárom Vármegyében, birtokosai Hajnal, és más Urak, lakosai katolikusok, a' Szent Mártonhegyi Benediktinus Apátúrság leg többet bírt benne, fekszik Csicsótól fél mértföldnyire, Érsek Lélnek filiája, határja közép termékenységű.

ELETSKE. *Alaksintze.* Elegyes falu Nyitra Vármegyében, birtokosai Sándor, és külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Lakátsihoz nem meszsze, 's ennek filiája, Nyitrától más fél mértföldnyire, vagyon ugyan helyben fája tűzre, szőlő hegye, legelője elegendő, a' Galgóczi piatzhoz tsak egy órányira van, malma helyben, és a' szomszéd helységekben, úgy mint Csáb, Szil, és Astakürtön, van nádgya, és sássa is elég, de mivel földgye réttye második osztálybéli, a' második Osztályba tétettetett.

ELEFANT. *Lefant. Alsó, és Felsö Elefant.* Elegyes faluk Nyitra Varmegyében, földes Ura a' Religyiói kintstár, Gróf Forgách, és Báró Pongrácz Uraságok, és többek, lakosai katolikusok, nevezetét vette a' híres néhai *Elefant* Nemzetségtől mellynek KÁLMÁN Királytól ajándékoz-

dékoztatott. Felsô Elefant felett lévô nevezetes Klastromok elsô Remete Szent Pál Szerzeteseinek *Szent Jánosnak* neveztetik, mivel keresztelô *Sz. Jánosnak* tiszteletére épitette Elefánt Nemzetség, melly ottan Sz. Pál Szerzetét fundálta a' tizennegyedik században. A' régi Klastrom melly kô falakkal vala bé keritve, bizott maga erejéhez kissebb zendülésekben, és bátorságos lakást adott számos szerzetes Férfiaknak: megromladozván pedig idôvel 1760dik esztendô tájban, rövid idô alatt roppant nagy Klastrom épittetett itten három emeletre a' Templom két szárnya mellett, középen pedig rézzel fedett torony emeltetett. Az egészTemplom ki rajzolt festésekkel, 's három márvány oltárokkal ékesittetett. E' vólt Klastromnak, és Templomnak díszes a' helyheztetése azért is, mivel a' hegyek nyílásain Nyitra völgyére szép tekintete vagyon le a' magosságról, háta megett pedig, és két oldalain magasra emelkedô hegyek, mint bástyák sûrû erdôkkel ruházkodtak, mellyekböl a' Bánya Városoktól le folyó patakok, a' volt Klastrom elôtt nagy munkával készült tóba zárattattak. Kezdette e' jeles épületet 1760dikban Szabó Vincze; tökélletességre vitte Kardos Lukács úgy nevezett Elefanti Paulinus Priorok mint egy 1774ben. Bútsú járásai nevezetesek, 's a' földes Uraságnak temetkezô Kriptája is nevezetesíti. Határja, 's réttye igen jó, legelôje elegendô, malma alkalmatos, fája tûzre, és épületre, szôlô hegye középszerû, piatzozása közel Nyitrán, elsô Osztálybéli.

ELEK. Elegyes német, és oláh falu Arad Varmegyében, földes Ura Báró Harucker Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik közel a' fejér Köröshöz, határbéli földgye elég termékeny, noha egy részen határja salétromos, melly hasznos marháiknak, szôlei is meglehetôsek lévén, elsô Osztálybéli.

ELEK. *Szenti Elek.* Magyar falu Vas Vámegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, földgye termékeny, legelôje elég, fája tûzre, és épületre, réttye jó nemû, mellyet néha az aradások rongálnak, szôlô hegye, és gyümöltsös kertyei vannak, Stájer Ország mellett fekszik, a' hol keresetre jó modgya, malma

ma is helyben lévén, elsô Osztálybéli.

ELEK Sz. ELEK. Az Sz. betûben.

ELEMÉR. Bánátbél falu Torontal Vármegyében, földes Ura Kis Uraság, lakosai katolikusok, fekszik NagyBecskerekhez közel, 's ennek filiája, határja jó termékenységû, vagyonnyai külömbfélék.

ÉLESKÖ. *Németûl Scharfenstein.* El hagyatott régi Vár Poson Vármegyéb. hajdani birtokosai Czoboriak valának MDCCVikben Rákotziak meghódították, de MDCCVIIdik Juliusban ismét viszsza vétettetett. Innen neveztetik az ÉleskôiUradalom (Dominium) mellynek Feje *Szent János* mezô Város. Ezt az Uradalmat magáévá tette néhai Gróf Battyányi Ádám, Országunknak volt Tárnok Mestere, 's ennek halála utánn 1782ben ennek második fiára Gróf Battyányi Jánosra szállott, a' ki most is bírja, 's öregbíti. Ez Uradalomhoz tartoznak *Szent János*, Búr Sz. György, Búr Sz. Miklós, Búr Sz. Péter, Kukló, Lázár Újfalu, Szekula, Závod, mellyek hajdani Várak valának.

ELLEND. Magyar falu Baranya Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, *fekszik* a' Pétsi járásban, határja gazdag, tulajdonságai szépek, 's hasonlók Berkeszd falujáéhoz, elsô Osztálybéli.

ÉLESD. Magyar mezô Város Bihar Vármegyében, földes Ura Gróf Báttyáni Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Sebes Körös vize mellett, a' Nagy Váradi kerületben, az Ország útban, 's Posta, és Sóház is van benne, határja gazdag, bora jó, 's vagyonnyai nevezetesek, elsô Osztálybéli.

ÉLESFALU. Elegyes magyar, és tót falu Hont Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Ipoly vize mellett, Kis Keszivel által ellenben, Báthoz közel, 's ennek filiája, Határbéli földgyeit a' záporok járják, de tsak egy kis részét, másként mindene elsô osztálybéli, Bátnak szomszédságában van, elsô Osztálybéli.

ELIAS. Tót falu Zólyom Vármegyében, birtokosai Bochus, és más Urak, lakosai katolikusok, határja meglehetôs.

ELÔSZÁLLÁS. Népes szabad puszta Tolna Vármegyében,

ben, földes Urai a' Cziszczertzita Szerzetbéli Atyák, lakosai katolikusok, fekszik Földvárhoz nem meszsze; többnyire földben készített házakban laknak a' lakosok, 's az Uraságnak nevezetes majorsága, és gabona tárja vagyon itten, határja jól termő, vagyonnyai jelesek, és kölömbfélék, kereskedések alkalmatos, mind marhákkal, mind pedig külömbféle termésekkel.

Elő Patony. A' P. betűben.

Else. *Hegy Else.* Tót falu Poson Vármegyében, határjának, 's vagyonnyainak tsekély volta miatt, harmadik Osztálybéli.

Emőd. Magyar falu Borsod Vármegyében, földes Ura Gróf Aspermont, és Fáy Uraságok, lakosai katolikusok, és reformátusok, szép új Temploma van, fekszik Miskolcztól egy mértföldnyire, Szalontának szomszédságában, Ónodtól más fél mértföldnyire. Szántó földgyei termékenyek, Miskolczi piatzától egy mértföldnyire van, a' hol valamint saját határjában lévő szőlő hegyeken is, jó módgyok a' keresetre, legelője elég, szőlö hegye tágas, és termékeny. Fogyatkozása, hogy fája sem épületre, sem tűzre nintsen, és a' malmok is töle távol esnek, mind azáltal szép tulajdonságaiért, elsö Osztálybéli.

Emőke. *Nagy Emöke. Janikovtze.*. Elegyes magyar, és tót falu Nyitra Vármegyében, birtokosai Dezsö, és más Urak, lakosai katolikusok, régi Plébánia, 's az Esztergomi Megyébe tartozandó, fekszik Nyitrától ¼. mértföldnyire. Igen gyönyörű a' környéke; alól a' szép Nyitra völgye, a' halmon fekszik maga a' Helység, 's a' szántó földek, fellyebb vagynak a' szőlök 's a' legelő, a' halom tetején pedig az erdők, szőleje termékeny, földgye, réttye elsö osztálybéli, legelője tágas, malma alkalmatos, és piatzozása is közel, elsö Osztálybéli.

Encs. Elegyes magyar, és tót falu Abauj Vármegyében, földes Ura Gróf Keglevich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Hernád vize mellett, Gibártal által ellenben, Vilmánytól mint egy mértföldnyire, mivel határja termékeny, és Kassához nem meszsze van, 's más mezö Városhoz is, ambár szölö kegye nintsen, de fája, réttye, legelője

gelôje elég lévén, elsô Osztálybéli.

ENCS. vagy *Encz*. Szabad puszta Heves Vármegyében, földes Urai több Urak, fekszik Gyöngyös Kalászhoz közel, 's ennek filiája.

ENTSENTS. Magyar falu Szabolts Vármegyében, földes Ura Gróf Teleky Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Nyír Bátorhoz nem meszsze, 's ennek filiája, Vámospértshez mint egy két mértföldnyire, határja középszerû, tulajdonságaira nézve hasonló Besenyôdhöz, harmadik Osztálybéli.

ENTSENTS. *Pars Entsents*. Magyar falu Szatmár Vármegyében, birtokosai Zanathy Uraság, lakosai reformátusok, és ó hitûek, fekszik Nagy Károlytol két mértföldnyire Szabolts Vármegyének szomszédságában, szántó földgyei három nyomásbéliek homokosak, 's leginkább rozsot, és kukoritzát teremnek, réttye szûken van, de jó szénát hoz, piatzozása három, és négy mértföldnyire, a' hol vagyonnyaikat könnyen, és hasznosan eladhattyák, legelôje elegendô, és meglehetôs, itatója alkalmatos, fája tûzre az Uraságnak engedelmével, épûletre való pedig a' *Curialis* erdôkbôl szereznek, kendert áztató vizei alkalmatosak, száraz malma helyben, egy, két mértföldnyire pedig vízi malmok is vagynak hozzá, második Osztálybéli.

ENDES. Magyar falu Szabolts Vármegyében, földes Urai többek, 's Nemes Urak is lakják, lakosai katolikusok, fekszik a' Tisza mellett, határja termékeny, de a' Tisza aradásakor elszokott önteni, gyümöltsôs kertyei termôk, vagyonnyai külömbfélék, második Osztálybéli.

ENDES. Szabad puszta Szabolts Vármegyében, földes Ura Lövey Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kapots Apátinak szomszédságában, 's ennek filiája.

ENDRÉD. *Kis Endréd*, *Male Ondrejovtze*. Elegyes magyar falu Bars Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Lévától két, és ¼ mértföldnyire, földgye, réttye jó, fája könnyû moddal szerezhetô, legelôje marháinak elegendô, gyümöltsös kertyei termôk, keresetre elég módgya a' szomszéd szôlô hegyekben, és Báton piatzozó helyén, 's Léván is, Esztergom, és Duna vize

sints

sints tôle meszsze, második Osztálybéli.

ENDRÉD. *Nagy. Endréd. Velke Ondrejovtze.* Elegyes falu Bars Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik az elôbbitôl nem meszsze, fája tûzre, és épületre határjában az Uraságnak engedelméből, földgye termékeny, legelôje elegendô, gyümöltsös kertyei jók, földgye és réttye is van a' községnek, a' szomszédságokban Esztergomban, és a' Dunán jó módgyok a' keresetre, szôlei közel vagynak, második Osztálybéli.

ENDRÉD. Elegyes magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura vala a' Tihanyi Apátúrság, most a' Religyiói Kintstár, lakosai katolikusok, fekszik négy szegeletre épült kastéllya mellett, mint egy fél szigetben, hajdan nem utolso erôsség vala, mellyet az Ozmanok sokáig ostromlottak, saját határjában minden javai, 's szôlö hegyei is jó termékenységûek lévén, méltán elsô Osztálybéli.

ENDRÉD. *Grosz André.* Elegyes német falu Sopron Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Eszterházától fél mértföldnyire, határja közép termékenységû, bora meglehetôs, más külömbféle javai is lévén, második Osztálybéli.

ENDRÔD. Magyar falu Békés Vármegyében, földes Ura Báró Harucher Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Gyoma, és Ötsödhöz nem meszsze, 's a' Gyulai Uradalomhoz tartozik, szántó földgyei többnyire jók, réttyei hasonlóképen, legelôje számos gulyabéli marháiknak alkalmatos, szántó földgyeinek némelly része ugyan az áradások alá vagyon vettetve, és néhol salétromos, fája, nádgya sem sok, malma tsekély, piatzozása pedig távol lévén, második Osztálybéli.

* ENDRÉD. Magyar falu Szala Vármegyében, lakosai katolikusok, feksik Istvándtól egy, és ¼. mértföldnyire határja közép termékenységû.

ENDRÉD. *Andrid.* Elegyes magyar falu Szatmár Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, többen reformátusok, fekszik Mezô Petrihez nem meszsze, 's ennek filiája, Nagy Károlyhoz mint egy két mértföldnyire, szántó földgye három nyomásbéli,

's jó termékenységû, melly mindenféle veteményt, és jó gabonát elég bôven terem, réttye elegendô, és a' marháknak hasznos szénát hoz, piatzozása két mértföldnyire a' hol vagyonnyait könnyen, és hasznosan eladhattya, legelôje a' marháknak igen hasznos fûvet terem, itató helye közel, és alkalmatos, fája épûletre az Uraságnak engedelmével, tûzre pedig a' dôlt száraz fákból szabad. Nádgya a' határban, egy, 's két mértföldnyire pedig nagy szôlö hegyek vagynak hozzá, a' hol jó borok termenek; van a' községnek az Uraság engedelmével húsz kaszás alá való réttye, kendert áztató vize alkalmatos, száraz malmaik helyken, két mértföldnyire pedig vízi malmok is vagynak körülöttök, elsô Osztálybéli.

ENDREFALVA. vagy *Endrifalva*. Elegyes magyar falu Nógrád Vármegyében, földes Urai Kubinyi, Darvas, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Szécsénytöl egy mértföldnyire, határja közép termékenységû, bora meg lehetôs, réttye, legelôje középszerû, második Osztálybéli.

ENDREFÖLDGYE. Szabad puszta Gömör Vármegyében, 's a' Jaszói Uradalomhoz tartozik. Határja tágas, és jól termô, erdôje szép Harkáts falu mellett, melly falubéliek e' puszta nélkûl el nem lehetnek.

ENESE. Magyar falu Gyôr Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Gonynak szomszédságában, 's ennek filiája, Gyôrtöl mintegy két mértföldnyire, határjá jó termékenységû, réttye, legelôje elég, bora középszerû, de mivel az áradások által károsíttatik, másôdik Osztálybéli.

ENGELSBRUN. Német falu a' Bánátban Temes Vármegyében, földes Ura Pigethi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Maros vizéhez közel Aradtól jó fél mertföldnyire, határja jó termékenységû, nagy réttye, 's legelôje, és külömbféle javai vagynak.

ENGERAU. Német falu Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, és Augustána Vallásbéliek. 1787ben Helységbéli Káplány rendeltetett oda, fekszik Poson Városának szomszédságában, határja jó termékenységû, gyümöltsösei hasznosak, és már a' Duna ki öntésitöl is mentek, miolta a' nagy töl-

tés

tés elkészíttetett; de azelőtt a' házakat is elhordta a' Duna vize, mostani Temploma Augustini nevű volt. Posoni Káplánnak öszve szedegetéséből építtetett *Szent Jánosnak* tiszteletére, lakosai fuvarozással, 's egyebekkel is kereskednek, nevezetes javaihoz, 's jó piatzozó helyéhez képest, első Osztálybéli.

ENITZKE. *Haniszka.* Elegyes mező Város Abauj Vármegyében, földes Ura Báró Mesko Uraság, a' kinek régi kastéllyával, e' mező Város díszesíttetik, lakosai katolikusok, fekszik Kassától egy mértföldnyire az Ország úttyában, határja elég termékeny, réttye, legelője jó, fája mint a' kétféle, eladásra jó alkalmatossága, a' Kassaiaktol mulatság kedvéért gyakorta látogattatik piatza Kassán, első Osztálybéli.

ENITZKE. *Hanitzka.* Tót falu Sáros Vármegyében, birtokosai Sárosi, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Kendi felett, Harságnak szomszédságában, Torisza vize mellett, Eperjestől fél mértföldnyire, úgy látszatik, mintha réttye, és erdeje tsekélyes volna; de mivel földgye igen jó nemű, 's közel Eperjesen jó piatzozása lévén, második Osztálybéli.

ENY. *Enya.* Elegyes falu Bars Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, 's az Esztergomi Érseki Megyéhez tartozik, nem utólsó javai vagynak, fája épületre, és tűzre az Uraság engedelméből, legelője, gyümöltsös kertyei hasznosak, földgye, és réttyei jók, malma alkalmatos, de mivel szőleje nintsen, a' második Osztályba tétettetett.

ENYED. Szabad puszta Poson Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik Szerdahelytől nem messze, határja jó legelőt szolgáltat.

ENYING. Népes magyar falu Veszprém Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság; Hertzeg Battyáni Jósef Ő Eminentziája, olasz, és spanyol juhokat, és kosokat tartat itten, 's el is adattat darabonként, melly által is terjed kedves Hazánkban a' mezei gazdaságnak jobbíttatása. Lakosai reformátusok, fekszik Bozók, és Lepsény faluknak szomszédságokban, Fejér, és Somogy Vármegyének határszélénél, nem meszsze Balaton tavától, Palotától pedig két mértföldnyire, mező Ko-

máromtól, Maros, és Szabaditól egy mértföldnyire, határja ugyan homokos, de jó termékenységû, bora középszerû, legelője nem nagy, de jó, réttyei hasznosak, fája is van, második Osztálybéli.

EPERJES. *Eperjesinum*, *Fragopolis*, *Presov*. Szabad Királyi jeles Város Sáros Vármegyében, és e' Megyének leg szebb Városa. Fekvése kies helyen vagyon, Bártfához négy mértföldnyire, magos, és külömbféle hegyekkel, 's erdőkkel körûl vétettetve, közelebb pedig termékeny mezőséggel, és szép gyümöltsös kertekkel, gazdagon megáldattatva, balra Torisza vize partyán.

NEVEZETE.

Timonnak véllekedése, 's túdósítása szerént az epertől vétettetett. Mivel *Fignitz* Uraságnak hajdan e' vidék birtokában lévén, a' kinek Hitvese az epret kiváltképen kedvellette, elôször tsak egy nyári mulató házat építtete itten, hogy az idônek változásaihoz képest légyen, a' hová bétérhetnének; de a' helynek kies, és igen alkalmatos voltához képest idôvel itten több házak is építettek. A' Királyi szabadsággal kijött 1775dik esztendôbéli feljegyzetekben pedig más túdósítás találtatik Eperjes Városának nevezetérôl, melly szerént IIdik BÉLA, a' ki mivel KÁLMÁN által szemeinek világától megfosztattatott, vak BÉLÁNAK is neveztetett, hadi seregével *Borichal* való ügyes bajoskodásakor e' vidékre érkezvén, kiszállott kotsijából, 's egy zôld gyepre telepedvén, midôn maga körûl tapogatódzott vólna, vélletlenûl egy bokor érett eperre találá, melly e' Város neveztetésére alkalmatosságot szolgáltatott.

EREDETE.

E' Városnak a' XIIdik századra határoztatik, 1150dik esztendô tájára, midôn IIdik GEIZA e' vidékre számos lakosokat szállíttatott vala. Úgy, hogy Eperjes 1247dik esztendô körûl, már népes helység vala; a' hajdani Eperjesi Grófok, kikrôl a' régi íratokban gyakorta emlékezet vagyon, Tisztvéselôi, avagy Igazgatói lehettek e' helységnek akkor, mivel a' mostani Grófi méltóság, késôbb idôben állott vala fel, úgy mint ZSIGMOND Királynak uralkodásakor.

sakot. Leg elsô Klastrom épittetett itten 1288dik esztendôben, a' *Karmelita* Szerzetebéli Atyáknak, melly idôvel elhíresedett; de már most vólt helye is bizonytalan. Azután állíttattak fel a' *Szent Ferentz, és Minorita* Szerzetebéli Atyák.

HISTORIÁJA.

Midôn elsô KÁROLY, LÁSZLÓVAL e' vidéken bajoskodott vala, és 1308dik esztendôben Sáros Vára, az idôben *Trentséni Mátének* akkori Nádor Ispánynak igazgatása alatt lévén ostromoltatott, részt véve Eperjes Városa is annak folytatásában, 's mind hívségét, mind pedig erejét bôven nyilvánította. MCCCLXXIVdik esztendôben pedig elsô LAJOS által Királyi Várossá tétettetett, nem sokára körûl is kerittetett kôfalakkal MCCCXCIVdik esztendôben; hat esztendôvel pedig azután a' *Szent Miklós* Templomának szabadsági levelével megajándékoztatván, szüntelen öregbedett nevezetessé lételében. MCCCCVIIdik esztendôben ZSIGMOND Király a' maga Királyi Városának nevezte, és a' Lengyeleknek nyughatatlanságaihoz képest, nagyobb bátorságnak okáért, mind falakkal, mind pedig sántzokkal megerôsíttette: de népesedéséről is atyaiképen gondoskodott, mert a' lakosok' szaporodása felôl a' Vármegyékre kedvezôleg írván, annyira terjede a' belsô Város, hogy MCCCCXXXVdik esztendôben a' Királyi parantsolatnak ereje szerént két malmok elrontattak, a' Városnak terjedhetéséért, 's megtöltettetvén a' gödrök ma is németûl ez útsza *auf dem Graben* nevezettel hívattatik. Melly malomnak árka azután a' Városétol nem messze, egyik malomtól a' másikig, Kalvária hegye alatt, ismét Torisza vizében egyesíttetett. Ugyan e' Királyi szabadsági levélnek ereje szerént a' héti vásárok is felállíttattak e' Városban. Midôn már Eperjes Városának lakosai, mind ZSIGMOND, mind pedig ULÁSZLÓ Királyok által olly nevezetes szabadságokat nyertek, hogy vagyonnyaikat tetszések szerént árúlhatták, kereskedéseit is minden vám, és adó nélkûl szabadon folytathatták, kivált Lengyel Országba *Krakkó* felé minden akadály nélkûl szállíthották; minekokáért könnyen gyarapodhattak, és kedvet is indit-

hatott bennek jeles szabadságok a' kereskedésre. MCCCCXCdik esztendôben pedig *Giskra* Vezér által, ismét új oltalmazó szabad levéllel ajándékoztatott meg, lásd felôle *Kaprinainak* történeteit: melly levelének e' képen írta nevét alája, *Giskra de Brandis*, Excellentissimi Regis LADISLAI Generalem Capitaneum, et Comitatus de Sáros Supremum Comitem. Nevezetes e' kis történetetske is felôle, és a' kis Királyról. Midôn IIIdik FRIDRIKNEK udvarában a' kis Királlyal hatodik esztendôs korában, hozzá való szeretetébôl nyájaskodott vólna, ölébe vette, ezeket mondván: „*Látlak már valaha egyszer, kedves Hertzegem, 's Kirdlyom, és szivemhez szórítalak! Bár tsak tuthatnád, melly nagy veszedelmeket, és sanyarúságokat szenyvedtem éretted; és melly sok sebeket kaptam az éretted való ütközetekben!*" Mellyeket hallván édes mosolygással nézett a' kis Hertzeg GISKRA Vezérre, 's látván különös hajlandóságát a' kis Királynak, azt kérdezé tôle, *mit adsz tehát jutalmúl hívségemért?* Ezekre kifejtvén karjai közzûl magát a' kis Királyka minden felé nézegetett, hogy mit *adhatna* ajándékúl hív Vezérjének; eleibe tûnvén erszénnye, mellyben a' kóldúsoknak számokra való pénze vala, kivéve belôle nehány pénzetskéket, 's nagy örömmel GISKRÁNAK adá. Különös szívességgel vette a' bölts Vezér e' tsekély ajándékotskát, 's megaranyoztatván, mint Királyának eránta való szeretetének bizonyos jeleit emlékezetûl, ékesség gyanánt viselte nyakában. Tizen harmadik esztendejére jutván az ifjú Király új tzímert ajándékoza Eperjes Városának, öt egy forma részekre felosztott mezôkben, mellynek felsô három fejér mezejében, három veres rózsák, az alsó veres mezôn pedig, veres, és fejér rózsák valának, MCCCCLVIIIdik esztendôben pedig MÁTYÁS Király jutván az uralkodásra, ismét írt vala *Giskra* Ó Zólyomból (mellyet ERZSÉBET Királynétól nyert vala ajándékba) Eperjes Városának Elôljáróihoz, hogy az új Királyhoz való indúlattyokat megtudhassa. MCCCCLXVIIben pedig új harmintzad állíttatván fel az Országban, *Ernszt János* leve annak Fô Igazgatója.

Midôn

Midôn ellenben ULÁSZLÓ Király, ALBERTEL megegyeztek vala magok között, nagyobb bátorságának okáért, ALBERTNEK hatalmába jutott Eperjes Városa, Szeben, és Sáros Vára is MCCCCXCdik esztendôben. Kiváltképen való szerentséje vala Eperjes Városának MCCCCXCIVdik esztendôben, midôn ULÁSZLÓ Királynak személyes jelenlétével megtiszteltetett, mert megjobbíttatának azután a' kerítési kôfalai külömbféle helyeken a' Városnak, és az alsó kapu is egészszen elvégeztetett, a' mint a' rajta lévô felûl írat bizonyíttya. Tapasztalván pedig ULÁSZLÓ Király e' Városnak különös, és példás hívségét, megengedte, hogy más Királyi Városok felett, veres viaszszal élhessenek petséttyeiknek kiszolgáltatásokban. Új kegyelmességét mutatta ULÁSZLÓ Király MDXIIdik esztendôben is, nevezetes szabadságokkal megajándékozván az Eperjesi Karmelitákat. MDXIVdikben pedig vólt Országos vásárjait, a' Szent András napi vásarral szaporította. MDXVIdik esztendôben pedig, midôn a' felsô Királyi Városoknak az Ozmanok ellen katonákat kellett vala adni, Kassa Városa adott 115 embert, Lôtse, Bártfa, Eperjes, és Szeben Városok is ugyan annyit, Lôtse Városa fizetett vala ekkor régi pénzben 500. forintokat, új pénzel pedig 1680. forintokat, Bártfa régi pénzben 420. forintokat, új pénzel 1260. for. Eperjes régi pénzben 200. forintot, újjal 840. for. Szeben régi pénzben 140, újjal 420. forintot. Mellyekbôl Lôtse Városa 40. embert, Bártfa 30, Eperjes 20, Szebén 10. embert állítottak. Kitetszik ezekbôl a' nevezett Városoknak akkori idôbéli állapottyoknak, 's gazdagságjoknak minémûsége. MDXXXIIdik esztendôben ZÁPOLYA JÁNOSNAK vérengezésekor küldé Eperjes Városa mint követet, I. FERDINÁND Tsászárhoz *Verner* Györgyöt *Regensburgba*, a' ki e' tzím alatt készített munkája által: *De admirandis Hungariae aquis* esméretes; de követségének tellyesítése alatt *Lasky Jeronim* eszközlése által Sleziában Plesznél, Minkovitz Miklós által elfogattatott, 's JÁNOS Királynak részén lévô *Kosztka* nevezetû Kapitánynak adattatott által Árva Várába az ôrízetre, a'

honnan 23. hétig tartott raboskodása után, némelly JÁNOS Királynak részén lévô foglyok által feltseréltetett. Hivatala szerént *Verner* Orvos vala, de I. FERDINÁND által annyira megbetsültetett, hogy ôtet Királyi Tanatsossá, és a' Sóvári Várnak igazgatójáva, azután pedig Sáros Várának kórmányozójáva tette. MDXXXVIIdik esztendôben megtelepede a' tábor helyén a' Tsászári sereg *Felsz* Vezérnek igazgatása alatt, a' kit *Martinuzius* Püspök, Perényi, Bebek, JÁNOS Királynak részén lévô Vezérek haszontalanúl ingerlettek a' viadalra, melly egész történetnek képe Eperjesen, a' Város házánál ma is szemlélhetô. MDXLVIIdik esztendôben pedig a' Sóvári Várat 5521. for. adta vala I. FERDINÁND Eperjes Városának zálogúl, a' hozzá tartozó jószágokkal egyetemben; mivel pedig a' zûrzavaros szélvész, még JÁNOSNAK halála után is tartott, ugyan abban az esztendôben lerontatta e' Várat FERDINÁND Tsászár. *Vernernek* igazgatása alatt MDXLVIIIdik esztendôben pedig megerôssítette a' Városnak tzímerét, 's jelesen meg is szaporította azt, a' körmében egy bokor epret tartó sassal. MDLIIdik esztendôben véres hadi nyughatatlanságok történtek e' vidéken. IZABELLA Özvegy Királynénak FERDINÁNDAL való megegyezésének felbontattatása miatt. Eperjes allandó vala Ferdinándhoz való hívségjében, és érette jutalomúl a' Városnak tzímere ismét megöregbittetett. MDLVIIIdik esztendôben megajándékozá I. FERDINÁND Eperjes Városát, a' harmintzadával, melly az MDLXXI. LXXIII. és MDCXLIXdik esztendôbéli Királyi levelek által ismét megerôssíttetett. MDLXdik esztendôben pedig *Kuntz* nevezetû akkori Város Bírájának esedézésére megerôssíttetett Eperjes Városa, mind azokban a' szabadságokban, mellyeket ZSIGMOND Király MCCCCIIban, MCCCCVIIben, és MCCCCXXXIVben felékesítette vala. MDLXVdikben MAXIMILIAN Tsászár által egy új vásárral ajándékoztatott meg, és a' külömbféle portékáknak itten való lerakattatásával, mellynek nagy hasznáról már fellyebb is emlékezet vala. MDLXIIIdik esztendôben a' törvényes ügyeknek elintezése változtattatott

tott vala, *Judicia octavalia* nevezet alatt, lásd felôle Káprinait, és Kitonitsot. MDLXXIIIdik esztendôben meghalálozott itten ama nevezetes *Verantius Antal* Püspök, midôn II. FERDINÁND alatt a' Váczi Püspök, és *Gróf Salm* a' felsô Magyar Országi Városokban mint Királyi (*Komiszsáriusok*) Biztosok, a' Hit', és polgári ügyeknek megvisgalásokra küldettettek, és Kassa, Lôtse, Bártfa, Eperjes, Szebén Városok hitbéli vallás tételekét tevének, ma is esméretes a' deákúl adott akkori nevezete szerént, (Confessio quinque Civitatum) MDLXXXVIdik esztendôben MAXIMILIÁN juta az uralkodásra, 's gyakorta megtisztelte e' Várost Királyi jelenlétével, lásd felôle *Bokátziust*. Kiütödvén MDCIVdikben *Botskainak* vérengezése, tartott MDCVIdik esztendôig, 's vélek megegyezésre léptek ugyan az Eperjesiek; de mihelyt *Basta* öt sereg Tsászári katonákkal megérkezett, azonnal elállának *Botskainak* részérôl, és az említett Tsászári seregeket falai közzé eresztették. MDCVdik esztendôben Eperjesre érkeztek, *Rákóczy Zsigmond*, *Csáky István*, *Bastához*, és innen Kassára mentek *Botskaihoz* a' békeségnek ügyében, de semmire se mehetvén 22dik *Januáriusban* ismét viszsza érkeztek. Nagy pénzbéli szükség vala ez idôben, a' mint a' régi íratokból nyilváníttatott, mert egy szép ökör tizenkét garasért árúltatott, egy tehénnek 6, 7, 8. garas vala az ára, egy sertést 2, 3, 4. garasért lehetett vala venni. Magára válalá a' Város *Buchaim* nevezetû seregnek gondviselését, 's *Basta* pedig megígérte mindennek viszsza fizettetését; mihelyt azonban maga Eperjesröl elköltözött, azonnal elég méltatlanságokat szenyvedtek *Botskainak* seregei által, sôt pénzbéli adónak kifatsarásán kivûl, némelly lakosokat mint foglyokat magokkal elvittek vala. Aprilisnek 29dik napján egy Kapitány 400 embereivel a' Botskaiak részérôl az akasztó fa hegye mellett nagy lármát ütött vala, 's az Eperjesieknek marhájikat elakarván hajtatni szaguldó legényeivel, ez alkalmatossággal a' Városbéli katonákkal, számos felfegyverkezett polgárok is kimenének, magok óltalmazása végett, 's mind

mind a' kétfél közzûl számosan el is estek vala; *Smuck András* nevû polgár, hogy kimutathassa maga felôl, ki a' Legény Kis Várdában, elvágá egy megölt *Smeitzel Márton* nevû polgár sógorának hólt fejét a' testétôl, olly véllekedésben, mint ha Botskainak hajdúi közzûl való lett vólna, mint hogy vérrel vala ellepve artzúláttya. Azonban midôn a' Városba vitézségének jelét magával vívén, örvendezve sietne, meglátá a' férjeik után nyughatatlanúl várakozó Aszszonyságok között egy éltes személy, 's azonnal reá esmért a' hólt fôre, 's elsikóltván magát, azonnal elvevé azt sógorától, és a' maga kötôjében vivé házához. Unszolván pedig a' megvallásra *Smuckot*, ha ô vólt e' síránkozó Aszszonyság fiának gyilkosa, egy kevés elpirúlással az egész történetet nyilvánította. MDCVIdik esztendôben 21dik *Februariusban* ismét új tsata történt vala itten, mellyben a' többek között egy gazdag polgár is halva maradott, 's minden maradék nélkûl hagyá maga után feleségét. Félvén ez, hogy a' jószág vólt Férjének vér szerént való atyafiai által tôle elvétettetnék, azt költi vala, hogy tôle teherben maradott, 's szerentsére egy katonánétól, a' kinek férje meghalálozott, 's tôle azután gyermeke szûletett, pénzen megvevé a' kisdedet, 's mutatván az atyafiaknak, békével marada a' kedveltt jószágnak birtokában: de egyszer reá únt vala a' gyermekre, 's aztat megölni nem irtódzott. Megtudván e' rút gyilkosságot a' gyermeknek valóságos édes Annya, feladta a' Tanátsnak, 's vétkéért ez is méltóképen megbûntettetett, sôt a' Városból kihajtattatott; amaz pedig életét veszté el, 's így juta a' jószág az atyafiaknak birtokokba. MDCVIban a' Városnak kôfalai elrontattak mellynek kerûlete 3330. lépésnyi vala, mind öszve 720. lövöldözô lyukak valának rajta, és 42. ágyúk. Ugyan ez idôben nagy drágaság vala Eperjesen, mert 31dik *Januáriusban*, 's az elôtt 76. lóvat, és sok matskát emésztettek vala már meg a' katonák, melly külömbféle nyavalyákat szûlt közöttök. Mihelyt pedig a' betegek a' gonosz kút nevû fördôvel éltek, szerentsésen kigyógyúlának. Végre azt találta fel a' Tanáts e' szükségben,

ségben, hogy a' lakosoknak marháikat a' Városnak kerítésében bézárassák, hogy onnan kiki a' magáét kiváltván az által az éhezô katonaságokat kisegithessék. *Sonleben, Gorsky, és Blank* lakosok vagyonnyaiknak egy egy részét önként számokra ajándékozák. Ez idôben vala kelete itten a' szükségben készittetett bôr pénznek, mellyek néhol még ma is szemlélhetôk. MDCIXdik esztendôben Homonnai Bálint kezdé az Eperjesieket háborgatni, melly a' Betlen zenebonáskodásának mintegy elô póstája vala, tartott pedig e' zûrzavar MDCXIXdiktöl fogva, MDCXXIXdik esztendôig. MDCXXXIIIban béke kötés készûlt vala, Rákótzy Ferentz, és a' Tsászárnak követei között; de a' mellynek kevés ideig tartó foganattya vala. MDCXLIVben pedig más több Városokkal egyetem IIIdik FERDINÁNDNAK uralkodása alatt az ellenségnek hatalmába juta Eperjes Városa is, melly idôben az emberi dög halál sokakat elragadott vala. MDCLXVIban megakarván az Evangelikusok vólt régi Oskolájokat nagyobbitani, mint hogy nevezetes felsegéllôi találkoztak, újjat, és sokkal nevezetesebbet épitettek, mellynek elsô alap köve 5dik Aprilisben tétete le. MDCLXVIIdik esztendôben egész lehetô szertartással nyittattatott fel az ifjúságnak számokra 18dik *Augustusban*, a' mint ez az emlékeztetô irat is nyilvánittya. FragopoLI eXstrVCto LVX LVCe sIt festa LyCeo. LVX eVangeLII transIt In HVngarIaM. Felépittetésének ezek valának nevezetesebb Felsegéllôi, 's Jóltévôi: A' Svétziai Király adott 20000. forintokat, Tárkány István 10000, Ketzer, és Lipoltz Uraságok 10000, Tökölyi István Késmárkról adott egy szôlôt, mellyet 10000. forinton vett vala. Sopron Városa is nevezetes segedelmeket küldött, Dantzig, 's más Városok is, az Eperjesiek pedig mind öszve 4405. forintokat. Elsô Fô igazgatója az idôben e' nevezetes Oskolának *Pomerius* vala, a' ki *Gróf Volkra* elôtt is, midôn az Oskola MDCLXXIIIban bézárattatott, különös kedvességet nyert vala, több környûl állásait, 's Tanitóit ez Oskolának lásd *Karabinszky Mátyásnak* munkájában e' tzim alatt: Geographis Historisches, und Produkten Lexikon

kon von Ungarn, Presburg 1786. Eperjes Városának leírásában. MDCLXXdik esztendôben egy nevezetes öszve esküvést nyilvánított vala Kapi Ferentz, mellynek inditói megölettettek, az egygyet értôk pedig tetteikhez képest bûntettetének meg. *Spork, és Haiszter* Fô Tisztek foglalák el a' gyanús helyeket, és Várakat, az Eperjesiek ekkor, 80. Tsászári Szatmár felé útazó katonákat, a' kik nálok menedék helyet kerestek vala, bé nem fogadák, és így a' halálos szélvésznek kitétettettek. MDCLXXIIIdik esztendôben elvétettetett tôlök a' sónak árúlása, 's mindenféle hadi fegyverek, és eszközök Kassára vitettettek, a' bástyák, és a' Város kôfalainak tornyai pedig lerontattak, kivévén a' felsô kapunál lévôt, melly emlékezetnek okáért meghagyattatott, a' tzélúl tett prédálásnak megjutalmaztatására 11000. forintot kellett vala letenni, és Gróf *Hermstdinnak* seregét, két hónapig tulajdon költségjekkel kitartani. MDCLXXXVIIIban kezdôde itten *Tökölyinek* zendûlése, melly által Eperjes eleget szenyvedett vala, mint hogy *Jósa Józef*, az elôtt szerzetes, azután *Tökölyinek* Tisztye felgyújtatván a' külsô *Várost* nem kevéssé szorongatták a' belsô lakosokat is, míg a' Tsászári Vezéreknek érkezéseket meg nem érzették; de ezeket bé nem várták, hanem sietôleg felóldván a' 24dik Juniusban kezdett ostromot, 13dik Augustusban elillantának a' Város alól, melly esetnek jeles lerajzolt képe a' Város házánál szemlélhetô. MDCLXXIXben három ezer emberek estek el itten a' dög halál által. MDCLXXXIben meglatogaták az Eperjesieket a' Kurutzok, 's a' tábor helyen telepedének meg. Ugyan ez idôben 17dik Augustusban dél elôtt a' Tsászáriak menének bé a' Városba, dél után pedig Tökölyinek seregei, *Nemesányi* Fô Tisztnek vezérlése alatt, maga pedig Tökölyi 27dik Novemberben érkeze személyesen Eperjes Városába, *Szobieszky*, Lengyel Országi Király pedig 4dik *Decemberben* telepedett meg, *Sóvár, és Kelemésnél.* MDCLXXXIVben megérkezének *Vürtembergi* Hertzeg, *Gróf Veteráni, és Sultz* Fô Vezérek 15000. katonasággal, 's elfoglalván Lôtsét, Szebent,

bent, és más erősségeket Eperjeshez közelítének, 4dik Septemberben sántzolák bé *Tökölyinek* 7000. katonái Torisza vizéhez közel az akasztó fa hegyén 6. ágyúval megerősíttetve, 17ben pedig reggel hét órákor megtámadák őket a' Tsászáriak, 's futásra is indíták; akartak ugyan ők a' Tsászáriak ellen ágyúzni; de már akkor bészegezve valának az ágyúk. Elfoglalván az egész tábor helyet, felgyujtották a' sátorokat, és egyebeket, kivévén az írásokat, hadi eszközöket, 's Tökölyinek drága sátorát, mellyet a' Török Tsászártól nyert vala ajándékban. Azután *Feldmayer* tétettetvén a' Városnak fő igazgatójává, ostromlotta ugyan Sultz a' Várost; de minden előmenetel nélkül, a' mint a' Városnál lévő történetet szemeivel látott *Bubenka* által, nagy gondal készíttett képen szépen látható. MDCLXXXVdikben pedig maga Tökölyi is személyesen megjelene Eperjesen, 's fellyebb emelé hívatalában *Feldmayert*, a' kinek ekkor 1700 katonái valának, és a' Várost maga újjabb óltalmazásához készítette. Ismét megjelene *Sultz*, Tsászári Fő Tiszt 20dik *Juliusban*, 's a' Várost kemény ágyúztatása által hatalma alá hajtván, 13dik *Septemberben* bé is költözött a' Városba, 20000. forint hadi adót kívánván attól. Elengedtetett ugyan annak egy része, de 14000. forintot akkor tsak ugyan kénteleníttetének egyszerre letenni. Jelesen nyilvánította vala ekkor *Kreutzer György* a' lövésben való készségét, mivel kéretettetvén, hogy a' *Würtembergi* Hertzegen hagyna valami emlékeztető jelet, karját, midőn a' több Generálisokkal a' környéket szembe venni ment vólna, keresztül lőtte vala, mellyet azután környúállásosan megvallván a' Hertzegnek' megengede néki. MDCLXXXVIban Aprilisben kelletett vólna a' Királyi rendelések szerént törettetni, a' Város falainak is; de 52000. forint letétele után épségben maradtak. Ama nevezetes Eperjesi vérontás még most is sok kezekben található, és épen azon a' helyen történt, a' hol ma a' Szent Háromságnak képe van; de Szerzője örökös homályban maradott. MDCXCVIdikban igen szerentsétlen vala a' Városnak harmad része, mert

a' piatz

a' piatz, a' tót útsza, a' Klastrom útsza, és a' rózsa útszátska is lángba boríttatván, mind elemésztettek. MDCXCVIIIban megjelene itten Hertzeg Eszterházy Pál, Magyar Országnak akkori Nádor Ispánnya, az úgy nevezett *Judicia Octavalia* törvényes gyülésre. MDCCIben elfogattatván *IIdik Rákóczy Ferentz*, a' Sárosi alsó Kastélyban, midőn hitvesével édesdeden nyugodt vala 10. *Aprilisben Gróf Szolári Gáspár* által 500 katonákkal Eperjesre hozattatott, és onnan a' Bétsi Újvárosba vitettetett, a' honnan ismét kiszabadúlt vala. MDCCIVben pedig a' Város *Rákóczinak* hatalmába kerûlt. MDCCVIban érkeze meg Eperjesre a' Frantzia Generális *Coron* óltalmazó seregével. MDCCXben pedig *Virmont* Tsászári Generális által, a' Városnak nem igen nagy ellentállása után, szerentsésen meghódoltattatott. MDCCXXIIIban állíttatott fel itten az úgy nevezett *Districtualis* Törvény Tábla. MDCCLXVIIben a' Lengyel Országi zivatar elől Eperjesre vonúlának némelly Lengyel Fô Uraságok, úgy mint Hertzeg Radzivil, Gróf Patz, Revutzky, és mások, 's azután is darab ideig itten tartózkodtak. MDCCLdikben új Templom, és oskola hely engedtetett a' Városon kivûl az Evangelikusoknak. MDCCLXXben, és LXXXIVben pedig Felséges IIdik Józef Tsászár tisztelé meg személyes jelenlétével e' Várost. Mostani nevezetesebb épûletei a' Város Temploma, melly Szent Miklósnak emlékezetére szenteltetett, épûlt a' piatzon, a' Városnak felsôbb részében, 's jeles, és magos toronnyal ékesíttetett. Nem meszze vala ettôl a' Jesuitáké, mellyet IIdik Józef Tsászárnak uralkodása alatt kótya vetye által az Evangelikusok megvévén, most birtokokban van. Által ellenben épûlt ezzel, és 1779dikben megújjíttatott a' Normális Oskola is. A' tót útszának végén épûlt a' Szent Ferentz Szerzetebéli Atyáké, a' Városnak leg magossabb részén, és Gróf Klobusitzky Uraságnak költségével két toronyokkal is jelesen felékesíttetett. Az alsó kapunál pedig a' Minorita Szerzetbéli Atyáknak szép Templomjok épûlt, mellyet Ketzer Uraság jelesen segéllett vala. Több épûletei között nevezetesek, a' Vármegye,

gye, és a' Városháza, az őrálló, és mérő hazak, a' Város hadi Igazgatójának (*Commendáns*) lakó helye, Gróf Klobusitzky, Szirmay, Dessőfy, Pulszky, és több számos Uraságoknak házaik. A' Városnak két kapui vagynak, és egy gyalog ajtója, 's útszái kirakottak lévén tiszták, és jelesen intéztettek. Szerencsétlen vala e' Város 1788dik esztendőben, mivel a' tűz által sok, 's jeles épületei, a' dühös láng által megfosztattak ékességeiktől; de már még jelesebben felépítettek. Pósta, orvosságtárja, vagy *Patika*, szegények, és árvák háza, 's ispotálly is van benne. Lakosai rész szerént borral, 's egyebekkel való kereskedéssel, rész szerént pedig különbféle mesterségekkel, és ser árúlással is foglalatoskodnak, országos, és vászon vásárai nevezetesek, gyümöltsök, 's különbféle kerti vetemények sok terem, és jó lakást szolgáltat. Külső Városai is népesek, mellyeket az Uraságoknak, és némelly lakosoknak szép kertyeik ékesítenek. Savanyú vize nevezetes, 's számos vidéki Uraságok által is látogattatik, 's az Eperjesi Uraságoknak, és lakosoknak kies vidékje lévén, nyárban kedves mulató helyet szolgáltat. Határja szorgalmatos mivelés által jó termékenységű, 's a' természetnek külömbféle javaival megáldattatott, bora ugyan nem terem, mindazáltal illendő áron szerezhető, fája mind épületre, mind tűzre van, legelője jó, zöldsége bőven terem, 's számos helységek lévén körülötte, a' mire szüksége vólna, helybe bőven szolgáltattatik.

EPERJES. Elegyes magyar falu Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Duna mellett, Tallóstól nem meszsze, 's ennek filiája, határja gazdag, vagyonnyai nevezetesek, 's ámbár a' Dunának kiáradása ártalmara van néha, mindazáltal első Osztálybéli.

EPERJES. Szabad puszta Békés Vármegyében, földes Ura Báró Harukker Uraság, 's a' Gyulai Uradalomhoz tartozik.

EPERJES Szállás. Szabólts Vármegyében.

EPERJESKE. Magyar falu Szabólts Vármegyében, földes Urai Botka, és külömbféle Urak, lakosai katolikusok,

sok, és reformátusok, fekszik Fényes Litkéhez nem meszsze, 's ennek filiája, határbéli földgye két nyomásbéli, búzát is, de kivált rozsot jót terem, réttye, gyümöltsösse elég, legelője hasonlóképen, fája mind a' kétféle, makkja, kendere, dohánnya jó, réttyeit ugyan a' víz néha járja, melly miatt második Osztálybéli.

EPLÉN. vagy *Eplény*. Szabad puszta Veszprém Vármegyében, földes Urai a' Czisztertzita Szerzetbéli Atyák, fekszik Olaszfaluhoz közel, 's ennek filiája, vidékje gazdag termékenységû.

EPÖL. Elegyes tót, és magyar falu Esztergom Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sári Sáptól kis fél mértföldnyire, észak felöl Bajnának szomszédságában, mellytöl egy szép hegy (Örhegynek nevezik) választya el. Legelője tsekély, szölei középszerüek, eladásra való módgya közel a' Dunán, és Esztergomban, fája nintsen, határbéli földgye kemény, és néhol nyirkos, a' hegyeken lévö földek pedig a' záporok által soványíttatnak, harmadik Osztálybéli.

ÉR. Folyó víz Bihar Vármegyében, ez nem egyéb, hanem Kraszna vizéből szakadott tavas víz, melly a' Szatmár Vármegyei mezöségen foly igen tsendesen e' Megyébe. Tartsa falunál szélessen terjed, 's félhólt folyással közelget *Otovány* felé, onnan *Székelyhíd* alá, azután Diózeg mezö Városhoz, holott nagy mezöséget elfoglalván, Potsaj falunál egyesül Berettyó vizével, halakkal, vad katsákkal, 's egyéb szárnyas vadakkal, rákokkal bövelkedik.

* ÉR. *Alsó Ér*. Elegyes falu Vas Vármegyében, lakosai katolikusok, határja közép termékenységû, és szoross, mellyhez képest második Osztálybéli.

ÉR TARTSA. A' T. betüben.

ERCSENYE. *Hendorf*. Német falu Vas Vármegyében, birtokosai a' Czisztertzita Szerzetbéli Atyák, lakosai katolikusok, fekszik Mór vizéhez nem meszsze, Badafalvának szomszédságában, 's ennek filiája. Határja középszerü, fája, legelője elég, eladásra jó almatossága, de mivel hegyes helyen fekszik, 's földgye néhol soványas, második Osztálybéli.

ERCSI.

ERCSI. vagy *Ercsiny*. Elegyes magyar, német, tót, és rátz falu Fejér Vármegyében, földes Ura Gróf Szapáry Uraság, lakosai katolikusok, fekszik az Ország úttyában, Duna vize mellett, Pósta is van benne. Határja jó termékenységű, réttye, legelője, elég van, eladásra középszerű alkalmatossága, második Osztálybéli.

ERD. *Handzsabég, Hanszelbek*. Mező Város Székes Fejér Vármegyében, földes Ura Gróf Illésházy Uraság, lakosai katolikusok, 's az Uraságnak kastéllyával díszesíttetik. Nevezetesíti e' helyet Ildik LAJOSNAK a' Mohátsi ütközetre való menetelekor itten lett megszállása, fekszik a' Duna mellett, határja gazdag, 's a' természetnek külömbféle szép javaival megáldattatván, első Osztálybéli.

ERDŐ BÉNYE. A' B. betűben.

ERDŐ. *Fekete Erdő*. Elegyes falu Moson Vármegyében, földes Aszszonya F. K. Fő Hertzeg Aszszony Krisztina, lakosai katolikusok, határja közép termékenységű.

ERDŐ. *Fekete Erdő*. Szabad puszta Pest Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, fekszik Nagy Kátához nem meszsze, határja jól termő.

ERDŐTSKE. Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Veres Vágásnak szomszédságában, Eperjestöl mintegy mértföldnyire, réttye, legelője elegendő, fája mind a' kétféle, makkal együtt, jó módgya a' keresetre; de mivel határja hegyes, és kősziklas, 's nehéz úton járnak, Eperjesi piatzozások helyére, második Osztálybéli.

ERDŐD. Elegyes oláh mezö Város Szatmár Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik Szatmártól egy, és ¼. mértföldnyire, Nagy Károlytól pedig két mértföldnyire, erdős helyek körül, mellytöl nevezetét vette vala, hajdan Drágfi híres Nemzetségnek birtokában vala, és nevezetes ostromlást szenyvedett, míg az ellenség által egészszen le nem rontattatott erősségje. Itten szűletetett Bakacs Tamás, vólt Esztergomi Érsek, a' ki kis LAJOS Királyt megkoronázta, és az Ozmanők ellen való hadakozásra húsz ezer arany segedelem pénzt

adott vala, hideg teteme Esztergomban temettetett el, határjában nevezetes hutták vagynak, szántó földgyei három nyomásbéliek, mellyek, ha trágyáztatnak, szép rozsot, kétszerest, és tiszta húzát is teremnek, réttyeit a' vizek nem járják, 's nagy része jó szénát terem, két piatzozásai három mértföldnyire vagynak, Nagy Károlyban, és Szatmáron, a' Nagy Bányai piatzok tovább esik, a' hová mindazáltal jó időben könnyű úttyok van, és magában e' mezö Városban is két Országos vásár esik esztendönként, legelője elegendő, itatója alkalmatos, fájok tűzre, és épületre ingyen, szőlő hegyei nagyok, 's jó borokat teremnek, mint hogy külföldiek is tartanak ottan szőlőket, jó módgyok kézi munkával is a' pénz keresetre, két száraz malmok helyben, harmadik az Uraságé, vízi malmok pedig egy mértföldnyire van, első Osztálybéli.

ERDŐDKA. Egymástol szerte széjjel meszsze terjedve épült lengyel falu Árva Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Lengyel Országnak határ szélénél, tsűrjei, és istállói a' falun kivűl széjjel vagynak, határja sovány, kolimázt, és olajt készítenek lakosai, a' kik Békés Vármegyébe jobb földre elköltöztek vala; de ismét viszsza telepedtek, fája mind a' kétféle elég, legelője jó, harmadik Osztálybéli.

ERDŐHÁT. v. *Erdőhátság.* Így neveztetik egy kerület Borsod Vármegyében.

ERDŐHÁT. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Pakának szomszédságában, 's ennek filiája, Kanizsától mintegy más fél mértföldnyire, mivel határja soványos, harmadik Osztálybéli.

ERDŐHEGY. Oláh falu Arad Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik Körös vize mellett, Kis Jenővel által ellenben, szabad fája van, ámbár vidéki határon, földgye termékeny, egyedül a' kaszállókban szenyved fogyatkozást, 's a' víz áradások is háborgattyák néha, mindazáltal első Osztálybéli.

ERDŐ HORVÁT. A' H. betűben.

ERDŐ KÖVESD. A' K. betűben.

ERDŐ

Erdő Szada. vagy *Ardó Szada*. Az Sz. betűben.

Erdőtelek. Magyar falu Heves, és Külső Szolnok Vármegyében, földes Ura Gróf Buttler Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Besenyővel által ellenben, határbéli földgyének fele jó termékenységű, réttye jó, piatzozása Egerben, és Gyöngyösön, legelője elegendő, itatója alkalmatos, szőlei meglehetősek, szilvássa, kertyei hasznosak, keresetre könnyű módgya, malmai a' szomszéd határokban közel, a' községnek is van szántó földgye, és réttye, de mivel földgyének fele homokos, fája, makkja, és nádgya nintsen, második Osztálybéli.

Erek. *Alsó, és felső Erek.* Szabad puszták Pest Vármegyében, fekszenek Kalotsához nem meszsze, 's ennek filiáji.

Erek. Szabad puszta Szala Vármegyében.

Erenye. *Fütös Erenye.* Elegyes magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai Szegedy, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Kis Görbőhöz nem meszsze, 's filiája; határja középszerű, vagyonnyai külömbfélék, második Osztálybéli.

Erk. Elegyes magyar falu Heves, és Külső Szolnok Vármegyében, földes Urai Majthényi, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Tarna vizétől nem meszsze, Árok Szállásától mintegy más fél mértföldnyire, földgye, és réttye jó, Gyöngyösön piatzozása nem meszsze, legelője elég, folyó vizén alkalmatos itatója, szőleje, szilvássa elég, kertyei hasznosak, keresetre könnyű módgya, malma helyben; de mivel fája határjában, makkja, és nádgya nintsen, második Osztálybéli.

Erkenéz. Elegyes magyar falu Szabólts Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Bihar Vármegyének szomszédságában, határja középszerű, fája tűzre elég, réttyei, 's legelője meglehetős lévén, második Osztálybéli.

Erkény. vagy *Örkény.* Elegyes magyar, és német falu Pest Vármegyében, földes Ura Hertzeg Grazsalkovich Uraság, lakosai Katolikusok, díszesítetik a' Hertzegnek kastéllyával; 1787-ben helységbéli Papot nyert, 's a' Vátzi Püspökséghez tar-

tozandó, fekszik a' Ketskemeti puszták vége felé, határja termékeny, réttye elég, és igen is nagy, legelője tágas, és jó, mellyen szép, és sok marhák neveltetnek.

* ERKÉNY. Magyar falu Szabólts Vármegyében, szántó földgyei termékenyek, réttye jó, piatzozása alkalmatos, legelője elég, itatója öszkor, és tavaszkor van, nyáron pedig a' szomszéd határban, fája tűzre elég, a' szomszéd szőlőkben vagyon módgyok a' keresetre kapával, gyümöltsös kertyei is vagynak, első Osztálybéli.

ÉRKESERŰ. Magyar falu Bihar Vármegyében, földes Urai több Urak, lakosai katolikusok, határja gazdag, 's más szép tulajdonságai szerént is, első Osztálybéli.

ÉRSEK LÉL. Komárom Vármegyéb. az L. betűben.

ÉRSEK ÚJVÁR. Az Ú. betűb.

ÉR SEMLYÉN. Bihar Vármegyében, az S. betűben.

* ERSENYE. Elegyes falu Bihar Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Bagamérnek szomszédságában, határja jól termő.

ERSEBET. *Szent Ersebet.* Az Sz. betűben.

ERTÉNY. Magyar falu Tolna Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Simontornyai járásban, határja igen jó, 's más tulajdonságai is nevezetesek lévén, első Osztálybéli.

ERTES. *v. Etles* név alatt.

ERVISTYE. *Nagy, és Kis Ervistye.* Elegyes faluk Nyitra Vármegyében, földes Urai Báró Zay, és több Urak, lakosai katolikusok, fekszenek Pöstyénhez nem meszsze, mellynek filiáji, 's hozzá hasonlító határjok van.

ESÉKVÁR. Hajdan nevezetes erősség vala, Veszprém Vármegyében, feküdt a' Veszprémi, és Szent Gáli út mellett, omladékjai széjjel emésztetvén, már ma helyén nagy erdőség van.

ESKŐ. Elegyes tót falu Veszprém Vármegyében, földes Ura Gróf Zichy Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik Veszprémhez egy mértföldnyire. Határja jó termékenységű, fája, legelője van, 's eladásra is jó alkalmatossága, második Osztálybéli.

ESKÜLLŐ. vagy *Esköllő.* Oláh falu Bihar Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai ó hitűek, fekszik a' Váradi kerűletben, meglehetős hegyek alatt, mellyből egy halakkal gazdag

dag patak, tsergedez ki, 's öntözi néhol soványos határját, vagyonnyai selejtesek, harmadik Osztálybéli.

ESERITS. Bánátbéli falu Temes Vármegy. fekszik a' Verseczi kerületben, Dagnaskától egy mértföldnyire.

Essö. Szabad puszta Pest Vármegyében, földes Ura Gróf Keglevich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sárihoz nem meszsze, 's filiája.

ESZDÖGE. *Eszdege.* Eszdeg, középszerű falu Nyitra Vármegyében, földes Urai több Uraságok, lakosai katolikusok, határja középszerű.

ESZÉNY. Magyar falu Szabólts Vármegyében, birtokosai Ormos, és más Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Fényes Litkéhez nem meszsze, 's filiája, a' Kis Várdai járásban, Tisza partyához közel, határja jó termékenységű, tulajdonságai olly formák, mint Döge falujának, elsö Osztálybéli.

ESZI. Szabad puszta Bihar Vármegyében.

ESZLÁR. Magyar falu Borsod Vármegyében, földes Urai Plati, és Szepesi Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Hejó vizének a' Tiszába való folyásánál, Miskólczhoz harmad fél mértföldnyire, határja jó termékenységű, réttye, legelöje elég van, erdeje tsekélyes, 's többnyire fűszfákból áll, eladásra jó alkalmatossága, elsö Osztálybéli.

ESZLÁR. *Tisza Eszlár.* Magyar falu Szabólts Vármegyében, földes Urai Bánfy, Kállai, és Zoltán Uraságok, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik a' Tisza mellett, Löknek szomszédságában, 's ennek filiája, Szabóltshoz mintegy mértföldnyire, hajdan sokkal népesebb vala, határja gazdag, tulajdonságai Dadához hasonlítanak, elsö Osztálybéli.

ESZTÁR. Magyar falu Bihar Várm. birtokosai Hodosy, és más Urak, lakosai katolikusok, és reform. fekszik Ér vize mellett, Hoszszú Pályihoz nem meszsze, 's ennek filiája, Biharhoz két, és ½. mértföldnyire, határja kövér, tulajdonságai nevezetesek, elsö Osztálybéli.

EESZTERGÁLY. *Alsó, és Felsö Esztergály, Dolne, Horne Sztrehani.* Tót faluk Nógrád Vármegyében, földes Urai Gróf Balassa, és Gróf Zichy Uraságok, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszenek Kis

Zellôhöz egy, és ¼. mértföldnyire, határjájai, 's borai is középszerûek, tulajdonságaira nézve ollyanok, mint *Alsó Töld*, második Osztálybéliek.

ESZTERGÁLY. Elegyes német falu Szala Vármegyében, földes Ura a' Szalavári Apátúrság, lakosai katolikusok, fekszik Szala vize mellett, Szala Apátitól nem meszsze, 's ennek filiája, határja középszerû, legelôje, 's fája tûzre elég, malma a' szomszéd határban, szôleje jó, és borainak eladására meglehetôs alkalmatossága lévén, második Osztálybéli.

ESZTERGÁR. Magyar falu Veszprém Vármegyében, birtokosai Aponyi Urak, lakosai katolikusok, fekszik Zirtstöl fél mértföldnyire, határja középszerû, 's hasonlít *Békáshoz*, kivévén, hogy ennek piatzozása Veszprémben jobb, második Otztálybéli.

ESZTERGOM VÁRMEGYE. *Comitatus Strigoniensis, Graner Gespanschaft, Ostrihomszka Sztolitze.* Nevezetét vette Magyar Országnak Fô Érseki Városától Esztergomtól. E' Vármegyének hoszsza öt magyar mértföld, szélessége pedig három. Napkeletre Hont Vármegyével, határos, Pilistöl Esztergom hegye választya el, délre pedig, és északra a' *Vértesi* tetôk, és a' Bátorkeszi erdôknek felsô határai; napnyugotra szomszédságában van Komárom Vármegye, mellytöl a' Szölgyi erdôk, Barstól pedig a' Farnádi motsáros tavak különözik el.

Szoross ugyan e' Vármegyének határja; de kellemetes vidékjei vagynak, kebele hegyekkel, és erdôkkel vídamíttatik, 's kiesen vétettetett körûl. Nevezetesebb hegyei között: Isô *Árpas hegye*, melly a' Dömösi térségröl látszatik, más hegyek felett darabos derekával fellyebb emelkedetnek lenni. Tetôjén régi kôfalnak feneke, és omladékai látszatnak, melly hajdan vagy Vár, vagy leg alább másféle jeles épûlet vala. IIdik *Csókáskö hegye*, melly hegy, és IIIdik *Fejérkö hegye* között fekzik, Marót, és Esztergom Városa. IVdik *Üllökö hegye*. Vdik a' két ágú hegy. VIdik a' Strázsa hegy. VIIdik a' Szamárd hegy. VIIIdik a' Geretsény hegye, 's a' többek; ezekhez tartoznak a' többi Esztergomi hegyek, mellyeknek oldalain jeles szôlô hegyek vagynak, kettôs tetôvel külömböztetik a'

többektől, mintegy elválasztva a' Szamárd hegye, mellynek allya, és feneke, a' Duna partyáig terjed, oldalán szőlők, és sok gyümöltsök teremnek, közepe pedig egész a' tetőig kősziklás.

Folyó vizei pedig *Duna, és Garam* vize, ez sebessen foly le Gömör Vármegyének hegyeiből, Zólyom, és Bars Vármegyei rétek között, néha szélesre terjed, és nem kis károkat tesz, mind a' kaszálló, mind az aratható földeken. Esztergom Vármegyébe Bény helységnél szakad bé, holott megtartya ugyan serény folyását, de néhol iszapos földeken esvén görbe folyása tsendesíttetik. Keménd körül mintegy szigetet formál, 's egy darab folyásával elválasztya Hont, és Esztergom Vármegyét egymástól. A' nagyobb sziget alatt egyesülvén a' Kövesdi folyóval, végre a' kissebb sziget alatt merül a' Dunába. Igen jóféle halakkal, vidrával, és kedves ízű rákokkal bővelkedik, vidékje e' Vármegyének jó termékenységű, 's a' természetnek külömbféle javaival megáldattatott, búzája, élettye, bora, fája elég van, és kereskedésre is alkalmatos fekvése lévén, méltán kedves, és kies lakó helyet szolgáltat lakosainak. Mind öszve 61. lakó helyek vagynak benne, 's az Esztergomi Fő Érsekséghez tartozik.

ESZTERGOM. *Strigonium, Gran, Ostrihom.* Hajdan igen nevezetes, most pedig középszerű Királyi Város, fekszik Esztergom Vára alatt, mintegy három száz lépésnyi távolságban, valamint Buda Városától, úgy Komáromtól is öt mértföldnyire.

EREDETE.

Némellyek azt véllik, hogy ez a' Város a' víz özön után 155 esztendővel kezdette eredetét; *Cluverius, Schönleben, Cellarius*, és mások pedig azt írják, hogy e' helyen hajdan *Bregoetio* állott vala. Leg bizonyosabb az, hogy Esztergom Városának híre, leg inkább Sz. ISTVÁN első Magyar Ország Királlyának születésével kezde híresedni, meg pedig olannyira, hogy egész Pannoniában kiváltképen nevezetes Városnak tartaték. Azt mondgya *Bonfin* VIIdik könyvének 300dik lapján, hogy Esztergom nem csak gazdagságára nézve; hanem nagyságáért is Pannoniának kiváltképen való Városa va-

la; a' hajdani Királyoknak mellesleges udvarok, vagy mulató helyek: ezen kivûl sok Frantziáknak Németeknek, és Olászoknak tartózkodó, és szûntelen való lakó helyek. Mert ámbár hajdani Királlyaink, Budán, Fejérváron, és kiváltképen Visegrádon lakának, mindazáltal kétség kivûl, itt is sokáig tartózkodhattak, kiváltképen az Esztergomi régi Várbéli nevezetes, és az Országban minden felé elhíresedett külömbféle szent dolgok miatt. Az idegenek pedig azért lakának számosan itten, mivel mindenféle árúlható dolgoknak, és *Portékáknak*, kikötô helye vala, melly régi virágzásakor Esztergom Városa ¼. mértföldnyi meszszeségre terjedett vala, 's az idegen kereskedôknek különös útszáik valának itten, a' Magyar Nemes Uraknak hazaikon kivûl pedig, sok Templomokkal, és Klastromokkal is díszeskedett. Magyar Ország *Topografiájának* szerzôje három *Parochialis* Templomot állít, hogy itt lett vólna, úgy mint *Szent Lörintz*, *Szent Péter*, *és a' Szent Kereszt* Templomait, melly állatások a' régi Diplomák által is hitelessíttetnek. *Bél Mátyás* véllekedése szerént pedig *Szent Magdalénának is* vala itten akkor Templom szentelve, Sz. Annának is: a' Keresztes Szerzeteseké pedig a' *Szent István* Temploma vala. Mind ezek a' Tatárok által lett elpusztúlás elôtt valának, mert azután IVdik BÉLÁTÓL építtetvén a' Minoritáknak is vala itten különös Templomjok.

HISTORIÁJA.

Alig juta Esztergom Városa fénylô virágzásának nevezetes pontyára, midôn 1244dik esztendôben *Kadon*, a' Tatároknak Vezére felgázolván Magyar Országnak Tiszán innen, és túl való részeit, mihelyt Esztergomnak népes, nagy, fényes, és gazdag voltát szemlélte, azonnal e' vidéknek megvételére szánta el magát, 's arányozta minden erejét, olly véllekedésben lévén, hogy ha e' Várost meghódoltathattya, egész az *Adriaticum* tengerig kénnye szerént kóborolhatna, és mindeneket elfoglalhatna. Hogy pedig e' szándékját könnyebben véghezvihesse télnek idejére határozta a' Városnak ostromját, midôn a' Duna fagygyal vólna bézárva. Által

tal

tal verôdvén annakokáért nagy nehezen a' havasokon, számos, és nagy sereget állíta a' Duna partyára, 's hogy a' Városbélieknek nagyobb félelmet nyomhatna szíveikbe sebes rohanással, és lármával parantsolá népének az által menetelt. Látván ezt a' Városbéllek, kiküldötték az erôsebbeket, illy fene ellenségnek viszsza nyomására, és a' megfagyott jégnek öszve törésére. Eleinte szerentsések is valának az Esztergomiak igyekezetekben, és a' jeget a' Dunának színérôl felszaggatták, de mivel felette kemény hideg vala, tsak ugyan jég hiddá változott az egész Duna. Látván ezt a' Tatárok, szerentsésen által mehettek vólna már, de nem bíztak a' jégnek keménységéhez, 's téttetvén, mint ha viszsza menni akarnának, azon helyen, hol táborban valának, igen sok marhát hagytak magok után; azonban titkon leselkedvén a' mieinkre, hogy ha az ott hagyott marhákat a' Magyarok szerentsésen általkôltöztetnék, azoknak nyomain bátorságosan reájok törhetnének. Úgy is lett a' dolog, mert alig hajtották vala által a' marhákat, 's már a' véregezô Tatárok fene bikák módgyára rohanának a' mieinkre, 's a' nagy Várost rettentô ostrom alá vevék. Körûl vala ugyan a' Város kôfallal kerítve, 's árok bástyái is valának, sôt még fa tornyokkal is meg vala erôsítve, de ezek mind tsekély gátok valának a' dühös ellenségnek. Hogy a' Tatárok mind ezeken könnyebben által verekedhetnének, a' vélek nagy számmal lévô Keresztyén rabjaikat küldék a' magok népe elôtt. Látván ezt a' mieink szívekben elkeseredvén, titkon megfélemlének. Hirtelen elterjedvén azonban a' zûrzavar, halálos félelem, 's rémûlés lepte meg e' Várost; sokféle tanátsot forgatának magok között a' régi Esztergombéliek; némellyek kintseiket, 's egyéb vagyonnyaikat akarák a' föld gyomrába elrejteni, mások tûzet kiáltozának, mások ismét a' külsô Városokat boríták el félelemmel, és tûzzel, féltvén, 's irígyelvén az ellenségtôl azt.

Megérezte ezt a' Tatár sereg, hogy a' Magyarok kintseiket rejtik, 's már a' félelemmel, és nem az ellenséggel küszködnek, hirtelen öszve seregelteté annakokáért hadi népét, 's minden le-

hetô

hetô veszedelmeket megvetvén reá rohan nagy dühösködéssel a' Magyarokra, keménnyen ostromollya a' Várost, bontattya a' kôfalakat 's bé ront a' Magyaroknak féltett kebelekbe; elragadgya a' lakosoknak vagyonnyaikat mindeneket öldököl, a' kiket tsak kardgya élére kerithetett. Nem kedveze e' kegyetlen ellenség az öregeknek, nem keméllé az ifjuságot, nem szánakozék az ügyefogyottakon, nem irtodzék a' szüzéket, és a' szép Nemet megszeplôsiteni, mindeneket tekintet, és józan ész nélkül gázol vala, mint valamelly rabló haramia. Illy gyászba, keserüségbe, 's veszedelembe hozván e' Várost, minden felöl tsak a' jaj szó hangoztatta az üress falakat, sôt még ezeket is irígyelvén a' lakosoknak, az életben maradott árváknak, özvegyeknek, 's gyámoltalanoknak, minekutánna nem tsak a' hadi készületeket, hanem a' meg hóltt, és még élô lakosoknak minden féle vagyonnyaikat elrablották vólna, mindeneket a' leg keservesebb inségbe taszitottak; utóllyára pedig az egész Várost tüzzel, és vassal elemésztették.

Illyen siralmas állapottyában sinyledezett darab ideig Esztergom Városa, 's romladozott omladékaibol soha elébb fel nem emelkedhetett, míg az undok ellenségeskedô TatároktólHonyunk meg nem tisztúla. Végre MÇCLVdik esztendôben valamennyire meg pihenvén a' leg keservesebb inségekkel küszködô árva Hazánk IVik BÉLA uralkodásának idejében, elôször kô falakkal vétete körûl a' Város, 's hogy a' lakosok, és a' házak is újjabb színbe öltözhetnének, gyámolitó segedelemmel kivána lenni. A' Király a' Templomot tulajdon költségével újjittatá még, mellyet mások a' Boldogságos *Szûz Mária* Templomának, *Bonfin* pedig *Sz. Ferentznek* emlékezetére szentelt Templomnak állit. Mind a' kettônek allitása lehetséges, mert a' *Sz. Ferentz* kissebbik renden lévô Szerzeteknek Templomot állitott vala, mellyben a' közönséges véllekedés szerént el is temettetett. Más Királyok is öregbitették Esztergomot, mind vagyonokkal, mind pedig külömbféle szabadságokkal, 's ambár gyarapodott is ezek által; de régi virágzó állapottyára soha sem juthatott.

Szép

Szép tekintetben vala ZSIGMOND, és MÁTYÁS Királyoknak idejében is, leg alább a' több szabad Királyi Városoknak szabadságaira nézve, más Királyi Városoknál alább való nem volt. Mikor leve elôször Királyi Várossá bizonytalan, mint hogy a' Tatárok által lett elpusztulásákor, ezektôl is meg fosztatott. Híhetô, hogy az elsô Királyok idejében, midôn azoknak udvarával díszeskedett. Gyászban öltöztetett másodszor, midôn a' Mohátsi veszedelemnél mind LAJOS Király, mind Magyar Országnak színe a' *Szoliman* számtalan népének fegyverétôl meg emésztetett. Ugyan is elfoglalván Hazánknak nagy részével Budát a' Törökök, Esztergomnak vidékjét is fel dúlták, 's kegyetlenûl tûzzel, és vassal emésztvén a' Hazát, iszonyító nyomdokokat hagyának mindenfelé magok után. Ismét meg újjúlt valamennyire erejében Esztergom Városa, meg szabadúlván a' kegyetlenkedôknek jármoktol; de tsak hat esztendeig is alig élhete egészszen a' békés nyugodalomnak édességével, mert MDXXXIIdik esztendôben ZÁPOLYA JÁNOSNAK seregétôl sanyargattatott, 's nem is vehete erôt, mert tíz esztendô múlva, ismét a' Pogányoknak keserves jármok alá esvén, mind a' Vár, mind a' Város, az Ozmanoknak hatalmokba jutott. Ekkor közelgete ismét a' Városnak végsô veszedelme, mert e' Várost a' Vár alatt nem szenvedhetvén a' Törökök hová tovább rontották azt; omladozott kôfalaiból pedig a' Várat erôssítették, és így midôn MDCLXXXIIIdik esztendôben e' Vár az Ozmanoknak igájok alól a' Keresztyéneknek kezekbe jutott, a' Városnak tsak régi hûlt helye vala.

Fô gondgya lévén pedig LEOPOLDNAK a' Törököknek meg aláztatások után, hogy az idegen járom alól meg szabadított Városokat ismét Keresztyénekkel szaporítsa, Esztergomot is gyámolgatni kezdette. A' kik ekkor a' Várost meg szállák, rész szerént Magyarok, rész szerént pedig Németek valának, vagy megélemedett katonák, vagy pedig a' szomszéd határokból öszve gyûjtött népek. Ezekhez járúltak még a' Tótok is számosan, úgy hogy e' Város kevés idô alatt ismét felelevenedett. Midôn pedig újúlásában gyarapodnék, az akkor támadott *Rá-*

kóczi

kóczi hadának fel zendülése által ismét meg akadályoztatott. Mert vélletlenül szokták vala meg támadni az Esztergomiakat, 's minél reménytelenebb vala a' reájok ütés, annak keservesebbek voltak ennek lábhelyei. Leg nyomorúságosabb vala e' Várnak Rákóczi által MDCCVIdik esztendôben lett ostromoltatása, mert ámbár nem gyujtatá fel a' Várat; de majd egy, majd más felôl ostromolván, az által a' lakosok nem keveset sanyargattattak. Félelmes vala kivált a' Németeknek, 's más lakosoknak is káros, mint hogy a' Vár az aratásnak, és szüretnek idején is ostromoltatott. Fel adattatván a' Németek által a' Vár, ismét kiki a' magáéhoz juthatott; de tsak két hétig is alig pihenhetének meg, mert a' Németek ismét viszsza kivánták a' Várat, és így a' mit a' Magyarok békével hagyának, a' Németek megemésztették, és sokan elannyira sanyargattatának itten, hogy erre a' gyászos idôre még ma is 's ez után is könnyezô szemekkel kéntelenittetnek emlékezni. Minekutánna majd hét esztendôig szüntelen való félelem, és zürzavarok között gázolták volna, elég dolgot adott az Esztergomiaknak, hogy az említett idô alatt szenyvedett nagy kárjokat enyhíthessék, messze viszsza esvén attól, hogy a' Várost régi fénnyéhez közelíttethetnék. Nagy szerentséjek vala ugyan az Esztergomiaknak, hogy ez idôben az Országban mindenfelé uralkodott a' hirtelen halál, (*Pestis*) és itten a' kevés maroknyi nép attól ment lévén, sôt minden veszedelmektöl is, lassanként gyarapoda, 's mindenféle munkákat szabadon folytathatott. Súllyos vala ellenben, hogy szabadságaikat, 's birtokokat erôssitô leveik mind elvesztek, és így semmi vólt jószágjokat senkitöl viszsza nem kérhették, sem tulajdonokat, ha valaki magáénak állítaná, meg menteni nem tudták. Kissebbedvén hova tovább térségjek, 's azzal együtt szabadságjok is hanyatlani kezdett.

Érzették ugyan ezt a' Városbéliek, de az ellenkezô félnek, hátra nyomó törvényt mutatni nem tudtak, 's tsak haszontalanúl síránkoztak. Mindenek elôtt tudva vala, hogy a' Város a' Királyi Városok közzé tartozik; de ezt tsak szóval, és nem erôssitô levéllel bizonyíthatták. Annakután-

nakutánna MDCCVIIIdik esztendôben elsô JÓSEF által Királyi Várossá lett, 's minden vólt régi szabadságjaikban, meg erôssítettek; de mit foglaltak magokban a' régi szabadságok? eztet világosan senki sem tudta. Reá találván régi hajdani petsétyekre, melly a' Városnak tzímjét nyilványította, ezzel a' körûl írásal: *Secretum Latinorum Civitatis Strigoniensis*, KÁROLY Tsászárhoz folyamodtak régi szabadságjaiknak meg erôssítéséért, a' mellyet szerentsésen meg is nyerének. Ezzel tartyák fel máig is az Esztergomiak a' Városnak méltóságát. Hajdani helyén áll most is Város; de sokkal kissebb térségen, mert alig tesz a' Városnak mostani hoszszasága három ezer, és nehány lépéseket; hajdan pedig meszsze elterjedett vala, kô fallal sintsen egészszen a' Város körûl véve, hanem tsak azok a' régi kôfal darabok látszatnak, mellyet a' Törökök lerontottak, és a' régi árkoknak nyomai. A' Városnak két kapuja van, mellyek közzûl, egyik Budai, másik pedig Lörintz kapujának neveztetik; belöl a' piatznak közepén épûlt a' Városháza, melly jeles épûlet, 's tekintete valamint kivülrôl is tetszetô, úgy belôl is szép kilátást szolgáltat. Ez a' felül írat van a' Városházán, a' mellynek egy részében oskolák is tanítatnak, veres márványba, arany betûkkel ékesítve. D. O. M. haeC paLaestra aVgVstae Thereslae regIs aposToLICI MVnIfICa LIberaLItate In CVrIa regIae hVIVs CIVItatIs strIgonIensIs eXsVrreXIt. 1778. Elôtte áll a' szép szent Háromságnak képe. A' piatzon pedig a' nagy, és boldog emlékezetû MÁRIA TEREZIÁNAK képe, fejér Florentziai márványból, annak alkotmánnya pedig veres Süttöi marványból készítve, a' maga életében birt személyes nagyságában, és a' Királyi koronázáskori öltözettel felékesíttetve, melly háládatossági emlékezetnek képet Fô tisztelendô Görgei Márton Esztergomi Káptalanbéli Ur, tulajdon költségével készíttetett, és a' Városnak nem kevés díszére válik. Nevezetes továbbá a' nem régen építtetett Város Templomán kivûl, melly Sz. Péter, és Pál Apostolok tiszteletekre szenteltetett, a' Sz. Ferentz Szerzetebéli Atyáknak Templomjok, és tágas 's jeles klastromi épûlettyek, 's az

Ispo-

Ispotálybéli Templom; továbbá a' Városháza mellett Zerdahelyi Királyi Tanátsos Urnak, és Gróf Sándor Uraságnak házaik 's a' t., A' Rátzoknak is van különösen Templomjok, és a' lakosoknak némelly jeles épületeiken kivül mulatságokra is készítetett egy lövöldözö ház. A' Városon kívül épült két újj útszai is napról napra szaporodnak, mellyeknek egyike *Terézia*, másika pedig *József* útszának neveztetett. Ezeknek az útszáknak messzebbre való terjesztetését, 's egy úgy neveztetendö (*Nikszbrod*) falunak bé ültettetését sürgették a' lakosok. E' dolognak kedvéért JÓZSEF *Locumtenens* Fö Hertzeg Urunk, Hertzeg Primás ö Eminentziájával együtt meg nézték 1795ben az egész környéknek fekvését, melly alkalmatossággal fényes pompával fogadtatott el a' Királyi Fö Hertzeg, mind a' Vármegyének, mint pedig a' Városnak Tisztviselöi által; végre a' szölö hegyeken is számos alkalmatos épületek látszatnak, a' hol egész nyáron által laknak némelly emberek. A' Városnak két dülö szántásra való földgyei vagynak, hol a' régi épület darabok is látszatnak imitt amott; határosak a' közel lévö Dorog, és Táthiakkal erdöjök is kétféle, a' Maróti hegyek felé; kaszállójok az erdök alatt, mellyen kivül két szígettel is bírnak, egyik *Kortvélyes*, másik *Nyaras* szigeténck neveztetik, a' harmadik szigete pedig, melly Szent Király szigetének neveztetik, azt állíttyák, hogy a' Várnak hajdani Fö Tisztye tulajdonitá el a' Várostól. Szölö hegyei termök, 's mind fejér, mind pedig kivált veres jó borokat termenek, kivált a' Diós völgyi, és kis Kurián fekvö szölö kegyek sött a' a' Szamár hegyi (mons Clitellaris) jeles borok is méltán híresek. Gyümöltsöt is jó ízût teremnek az Esztergomi kertek, a' híres öszi, és durántzai baratzkok pedig, mellyek az egész vidéken betsesek, nem a' kertekben; hanem a' szölö hegyeken teremnek. Lakosai külömbféle mesterségeknek folytatásokkal, és sokan szölö munkával is foglalatoskodnak. Leg inkább uralkodik lakosai között a' Magyar nyelv, németek is elég számosan vagynak; de többnyire tudgyák a' Nemzeti nyelvet, a' tótok is leg inkább magyarúl beszéllenek. Közönséges hivatalok-

talokban tsupán Katolikusok vagynak, minthogy ezekhez képest igen kevés a' más Vallásbéli lakos: a' Város Tanátsa tiz személyekből áll, kik közöt a' Bíró minden második esztendőben Szent György napkor a' közönségnek kivánsága szerént választatik. *Gymnasium* 's nemzeti jeles Oskola is van kebelében, seb orvosok, patika, és egyéb közönséges szükségekre meg kívántató helyek, és eszközök is fel találtatnak Esztergomban, Vendégfogadóji között leg nevezetesebb az ügy nevezett fekete Sas a' piatzon,

ESZTERGOM VÁRA. Földes Ura az Esztergomi Érsekség, nevezetes e' Vár, mind hajdani népes voltáért, mind pedig külömbféle súllyos ostromoltatásáiért. Eredete valamint a' Városé is homályos, melly hasonlóképen SZENT ISTVÁN Királynak születésével kezde híresedni, a' ki a' Városban született ugyan; de a' Várban keresztteltetett meg. E' Várban hajdan több Templomok is valának, de már ma a' régiek közzül tsak a' Szent István Temploma áll fel, a' Boldogságos *Szűz Mária*, és *Szent Magdaléna* Templomainak pedig híre, és maradvánnya nevezetes. Valamint régi Templomainak, 's Kápolnáinak historiája, úgy azoknak száma is bizonytalan, és így sem ezeknek, sem a' Várnak bizonyos épitőjét meg határozni nem lehet. Vagynák Irók, a' kik mind ezeket egyenesen Sz. ISTVÁNNAK tulajdonittyák mint *Bonfin*. Nem is kételkedhet a' felől senki, hogy e' Szent Király itten Templomot ne építtetett volna; de mellyik az? és melly névvel neveztetett? homályba vagyon. A' mellyben keresztteltetett, azt nem építtethette, sokan a' Királyi Templomot, melly a' Boldogságos *Szűz Máriának* nevéről neveztetett, állittyák, hogy kezdette légyen építtetni: de ezt valamint a' Várat is több Királyok építtették, és ékesittették. E' szentelt épületben a' több nevezetességek között vagyon, jobb felől veres tiszta márványból BÉLA Királynak képe, balról *Jób* Érseké, középen pedig a' Boldogságos Szűzé mintha festve volnának, a' többi márványból készült alkotmányoktól meg külömböztetve, ezekkel a' fel iratokkal: az Érsek felett JOB ARCHI EPISCOPUS, a' Király

rály felett REX BELA, a' Vár felett CASTRUM, a' templom felett BASILICA, a' Boldogságos Szűz felett SANCT MARIA. Több Kápolnátskák is valának itten hajdan, *Oláh Miklós* ezek közzűl kettőt említ, egyiket északról tengeri tsigákból készűlve, és sok féle festékekkel fel ékesíttetve, a' mellyben vala a' mindenféle tárgybéli régi könyvekkel, és íratokkal rakott könyvtár is; másikat pedig délről, mellyben a' rézből készült boltozatok, arany szegéssel ékesíttettek, melly még ma is épségben vagyon, (mert az többieket az időnek viszontagsága meg emésztette) azt *Erdéndi Bakótz Tamás* Esztergomi Érsek, B. Szűz MÁRIÁNAK tiszteletére építtette, MDVIIdikben, a' mint a' falba bé rajzolt arany betűk bizonyíttyák, és nem *Kanizsai János*, mint némellyek állíttyák. *Bél Mátyás* véllekedése szerént a' Szent Márton tiszteletére épült Kápolnát lehetne néki tulajdonítani. Minek utánna a' Tatárok Esztergom Városát megvették, 's Magyar Országnak sok nevezetes helyeit fel dúlták, e' Várat, melly leg nevezetesebb erősség vala, meg nem vehettek, az Esztergomi Vár, Fejér Vár, és Pannónia hegye maradának meg; némellyek Budát teszik az Esztergómi Vár helyett; *Rogerius* épen abban az időben élt, midőn a' Tatárok Hazánkat pusztították: *Bonfin* pedig az ő munkájából írta ki e' veszedelmet, 's nem Budát, hanem Esztergomot teszi. Egyiket sem lehet meg határozni: nem Budát, mivel felőle a' régi íratok semmit sem bizonyítanak, hogy Esztergom Várának elennyészése után Buda fen maradott volna, annyival inkább, mivel még akkor a' mai Buda Vára nem is vala lételben. Az Esztergomi Várat pedig annyiban lehet állítani, mint hogy a' magos hegyeknek meg vétele a' Tatároknak súllyosabb vala. Nem marada ugyan Esztergom Vára is egész épségben, mivel az akkori Fő Érsek *Mátyás* maga is ki, múlt e' világból, Sajó vize partján tartatott viaskodásban három más Püspökökkel vitézkedvén elesett 1241ben. Első meg újjítója vala e' Várnak IVdik BELA az akkori nyomorúlt Magyar Hazának második helyre állítója, a' ki Esztergom Várának helyre hozását, Királyi módon eszközlötte. Nem kevés segedel-

gedelmére volt *Vantsa István* is, Mátyás után való igen nagy példát mutató Fô Érsek, a' ki minden képen méltó vala arra, hogy a' Magyarok közzül IVdik INOTZENTZ Pápától leg elôször a' Kardinálisi méltósággal meg tiszteltessék. Ez a' Fô Pap vala az, a' ki IVdik BÉLÁNAK segedelmével, valamint a' Király a' Várnak falait, úgy ô a' Templomokat egész a' lehetôségig meg újjíttatta, 's fel ékesíttette. Vantsa István Kárdinális, és Érseknek ajándékozta IVdik BÉLA Király Esztergom Várat, azzal a' fel tétellel egyedûl, hogy a' Királyoknak, mikor Esztergomon keresztûl útaznak szabad szállások légyen a' Várban. A' mint nagy nevet érdemlett néhai Fô Érsek *Vantsa*, úgy méltán érdemlet *Lodomér* is, a' ki az ô idejebéli viszontagságok miatt elromladozott Várat meg újítatni törekedett. Ugyan is meg szaporította a' kastélyokat, és azokat külömbféle szükséges dolgokkal fel ékesíttette. *Kanizsai János* pedig *Zigmondnak* idejében vala Fô Érsek, és az akkori igen jó Királynak segedelmével szaporította meg a' már LAJOS idejében meg erôssíttetett Káptalant a' Szent István Prépostságával meg gazdagítván azt, 's olly szép jövedelemmel, mellyból hat Káptalanbéli Urak méltóképen elélhetnének. Ezen kívül építtette a' Királyi Kápolnát, melly a' *Szent Márton* nevezete alatt fordúlt elô. A' tulajdonképen való Királyi Templomot pedig *Zéchi Dienes* olly szembe tûnô ékességekkel állította vala fel, 1453, mellyek az elôbbenieket meszsze haladták a' Boldogságos Szûznek, és Szent Albert Püspôknek tiszteletekre. Hasonló szorgalommal ékesíté vala *Vitéz* Fô Pap is a' Várat külömbféle mesterséges dolgokkal, mind pedig remeki festésekkel. *Bakótz Tamás* pedig más újj Kapolnát építtete a' Királyi Templomhoz, Boldogságos Szûz MÁRIÁNAK tiszteletére, mellyben még ma is szolgáltatik a' Várbéli Isteni tisztelet. Valának tehát olyan jól tévôk, kik az Esztergomi Várat, és Templomokat régi fényéhez, 's méltóságához segélleni igyekeztek. Ez említett Királyi Szentegyházon kivül, még több Templomok, és Kápolnák is valának; ezekhez járúlnak a' Fô Papoknak, és Kanonok Uraknak lakó helyeik, a'

papi Tanáts, vagy *Consistorium*, mellyeknek mind különös épületei voltanak, sőt az említett *Szent István* Prépostságán kivül is valának még két Prépostságok a' Vár alatt, egyik a' *Szent Tamás*, másik pedig a' zöld mezőről nevezett *Sz. Györgyi* Prépostságok, mellyeknek ismét más Kanonokjai valának. Illy méltóságos vala itten hajdan a' Papi szék, ezen kivül hét Plébániák voltak, öt a' szabad Királyi Városban, kettő pedig az említett alsó Városokban, a' kik tsak nem minden Vasárnapokon tartoztak fel menni a' Várba, és a' fő Templomban, a' Szent Misét pompás Bútsú járással szolgáltatni. Fénylett e' Várnak illy pompás ditsősége, egész IIdik LAJOSNAK szerentsétlen eseteig, mert ambár nem mingyárt esett e' Vár a' Törököknek jármok alá, mindazáltal dühösködvén Hazánkban SZOLIMANNAK vérengező szablyája, hova tovább ujjabb még újjab kárával fájlalta ezt Esztergom Vára. Mivel mint az éhes sasok, vagy az ordító Oroszlánok, úgy dúltak mindeneket a' Törökök, midőn Budáról vagy e', vagy más vidékre ki rohantak. Meg telvén éhes buja kivánságjok az Ozmanoknak prédákkal meg rakodva mentek barlangi tanyájokra viszsza Budára MDXXVIdikban. A' Törököknek viszsza térések után ZÁPOLYA JÁNOS sanyargatá e' Várat MDXXXIIben. Nem álhatván ki végre a' pogányoknak erejeket MDXLIIben kéntelenittetett magát a' földig meg alázni, fel vévén a' sok erőszakoskodások után, a' dühös ellenségeknek kegyetlenkedő jármokat. Ez időben *Várdai Pál* vala azEsztergomi Érsek, a' ki valamint kegyességére, úgy tudomannyára, és szelídségére nézve is nagy példa vala; meg alázván Úri személyét ki méne a' Várból a' győzedelmeskedő *Szolimannak* tiszteletére; mellyen a' Török szív is annyira meg indúlt, hogy néki a' Várban kivánsága szerént való békeséges meg maradhatást ajánla. De a' kegyes Fő Pap sokkal hathatósabb Iseni buzgósággal bírt, mint sem a' Törökök közt meg maradhatott volna, és igy előre küldvén némelly vagyonnyait Posonba, onnan pedig Bétsbe siete; holott is az ő véllekedése, és az Ország Nagyainak helybe hagyásokkal, a' Fő Érseki

szék

szék MDXLIIIban Posonba által vitete. Míg azonban a' Fôpap eltávozva vala a' Vártól, mind a' szent, mind pedig a' világi házakat feldúllyák vala, és a' hasonlíthatatlan szépségû fô Érseki széket pogány szertartásaiknak helyévé változtattyák vala. Törekedtek ugyan a' Keresztyének 's minden tehetségeiket reá fordították, hogy ez erôsséget a' pogányoknak kezekből ki tsavarhassák; de minden igyekezet haszontalan árnyékká vált, ötven esztendô haladott el míg a' Török e' széles vidéken mindenfelé uralkodott. Körûl vette ugyan MÁTYÁS Fô Hertzeg MDCIVdikben, nagy számú sereget szállítván a' Vár alá, melly alkalmatossággal *Szent Gellért* napján kezdôdött az ostromnak eleje, 's olly szerentsés elômenetellel folyt, hogy már a' Várhoz közelítének, és a' Várba tüzes golyobisokat hányhattak: de az idô járása ellenkezvén a' szerentsével kéntelenittettek fel szabadítani a' Várat. Meg jelent más esztendôben ezután *Manszfeld*, 's a' Várat keményen ostromlotta, napról napra közelítvén ahoz kevés idô alatt a' falakat rontatta, 's tûzzel emészté a' Várat, sôt kétséges félelembe is ejté a' Pogány sereget. Midôn már reménység vala a' Várnak meg vételéhez vélletlenûl ki ragadá a' halál a' Vezért ez árnyék világból. Meg jelenvén ismét Mátyás, 's folytatván a' Várnak ostromát, el árúlás által nyeré meg a' Várat. De nem sokáig maradhatott a' Keresztyéneknek birtokokban, mert MDCVIdik esztendôben véghetetlen Pogányság lepvén meg e' vidéket, ismét birtokjokba jutott, 's igájok alatt sínylett tovább 79. esztendônél. Haszontalan törekedtek Eleink viszsza szerezhetésében, mind az ideig, míg Bétsnél megvervén a' Törököket, mind a' Németek, mind a' Lengyelek hátokon lévén, végre az Esztergomiak is ki küszöbölték a' rajtok kegyetlenûl uralkodó kedvetlen vendégeiket. Ki ûzvén inneń az Ozmanokat MDCLXXXIIIban a' vólt Királyi épûletek, 's ritka ékességû kastélyok helyett undok kalyibákra, 's formátlan épûletekre találának, 's a' le rontott falak darabonként mutogatták az ellenségeskedéseknek fene mérgét. Béhúllottak a' házaknak fedelei, büszhödô párolgás, jöveki az undok

kalyibákból, 's szánakozásra indíták a' nézôt, sôt valamint a' halál' révére sietô betegnek béesett szemeiböl a' siralmas halál néz ki, úgy itt is tsak az ínség, 's kártétel látszatott! Levalának immár a' fellyebb leírt Királyi Templomok rontattatva, 's minden felé tsak a' siralmas veszélyt lehete szemlélni. Még az arannyal gazdag, és mindenféle mesteri remek munkákkal felékesítetett, fô Templomnak sem kegyelmeztek meg: hanem ezt is a' földnek színéig lerontván haszna vehetetlen kô darabjait hagyák külömbféle omladékokban a' meg siratásra!

Elsô Kapitánnya vala az Ozmanok kiûzettetések után e' Várnak *Gróf Pálfy Miklós*, a' ki a' mint értékére nézve virágzó, úgy vitézûl hadahozó Férfi is vala, egész lehetôséggel szorgalmatoskodott ez a' Várnak meg újjításán, 's körûl kerítésén, mint szinte az utánna való Kapitány is: *de Kuklender Ferentz* ollykor léve a' Várnak Kapitányává, midôn nem a' Várnak épitésére; hanem annak oltalmazására vala szükség; mert ki ütvén a' Rakótzi hada, minden épitésbéli kezdetek félbe szakasztattak. MDCCVIben pedig számosabbak lévén a' RÁKÓTZI, ÉS BERTSÉNYI seregei mint az örizô katonák, a' Várat mindenfelôl ostromlották, egyik rész a' Dunántúl vala, másik pedig innen a' szôlô hegyek oldalán Dorog felôl, más pedig tábor helyet mére magának. Azonban étzakának idején a' Várhoz közelítének, mellyet mind ágyúval, mind egyéb hadi szerszámokkal kemény ostrom alá vették, 's már a' LEOPOLD védhelyét is annyira meg tördelék, hogy a' le roskadáshoz közelíte. A' Dunántúl lévô sereg is éjjel nappal szüntelen ágyúza 18. ágyuival, és 8. mozsarakkal, 's a' népet fellyebb, még fellyebb öszve szorítván, tudtokra esék az ostromlóknak, hogy már a' vizi Város ki ürûlt légyen. Bé szagúldván a' Városba, tsak egy tsoport aszszonyságot találának, 's bé rontván az ablakokat kisded lyukakon kövöldözék a' Várból letekintôket. Illy szerentsések lévén Rákóczy népei, felvetô lyukat ástak a' Vár alá, és tsak annyi héjja vala fortéllyoknak, hogy a' puskapor öntetne helyére. Észre vévén ezt a' Várbéliek eleit vévék a' veszedelemnek, mert

a'

a' ködös éjnek idején, az erôssebbeket lajtorjákon leereszték, kik Rákótzi követôire rész szerént lövöldözének, rész szerént pedig kô szirteket hömbörgettek. Tapasztalván, 's erezvén ezt Rákótziak, külömbféle gondolatokba merültek, amazok pedig az ellenségnek ôrizôit leöldösvén, az ásott lyukba rendeltt puskaport, nagyobb részént felhordták a' lajtorjákon, a' többit pedig elrejtették. Nem lévén azonban a' Tsászár seregének reménysége, semmi féle segedelem' érkézhetésére, követeket külde Rákotzihoz, hogy ha sérelem nélkül kibotsajtándgya a' Tsászári népet, készek volnának feladni a' Várat. Könnyen reá állott Rákótzi, 's a' Tsászári népet minden sérelem nélkül kieresztette vala. *Bonafous* Frantzia Tisztet rendelvén a' Várnak meg ôrizésére. Mint egy két hétig vala a' Vár Rákotzinak hatalmában, mert elérkeze *Qvido Stárenberg, és Pálfy János* egynehány ezerekkel, 's megvévén az útban *Nyerges Újfalu* Várát, más nap délben a' Várnak ostromához kezdettek, 's mint egy negyed napig folytatván az ostromot, alkura léptek, hogy ha Rákotzi a' Németeknek által adándgya a' Várat sérelem nélkûl elmehessenek. Megleve az egyezés, és a' Vár Kapitánnyának *Bruckenthal* választatott, míg *Kudlender* megérkezne, a' ki is két esztendô múlva tére meg az általa elvesztett Esztergomi Várba.

Kuklender helyébe következett *Schuchknecht Maximilian* fô Strázsa Mester, nagy szivû, és hivségû ember, olly érdemett tett az Esztergomi Várra nézve, mint *Gróf Buchheim* Komáromra nézve, mert egész hívatalában törekedett, hogy e' Keresztyének régi fô helyét hajdani, vagy leg alább bóldogabb lábra tehesse. Szerentsés is vala igyekezetében, mert mind a' kôfalakat meg újjíttátta, 's erôsíttette, mind pedig a' Várnak kivánt díszét helyre állította. Halála után sok ájtatos *Fundátziókat* hagyott; a' mellyekrôl mái napig is esméretes. Generális *Schuchknecht* helyébe következe *Veisz Péter*. Le írta Esztergom Várának fekvését *Istvánfi* IIdik könyvéb. 116dik oldalon. Ehez képest rövideden meg jegyezhetô, hogy a' Vár hegyen fekszik a' Duna partyához közel, mellynek

nek hoszszasága nagyobb, mint szélessége. Minden felöl magos a' lejtősége, de leg meredekebb a' Duna partyafelé lévő részén, és köszíklásabb is, mert a' több részein földel elegyes; de e' részén soványabb, és a' föld is kevesebb, vizei alatta orvosi tulajdonságúak, és melegek, 's ez az oka hogy itten a' kútak ízetlenek. A' Vár az alatta lévő hegynek formájához vala alkalmaztatva, 's ennek nagyságához képest terjedének a' Várnak kő falai is, észak felöl való részén szoross, és tsak egy védelmező tornya vala; de hova tovább szélessedik, és magas, 's kemény falakkal vala meg erősítve, 's mint egy 300. lépés után már leg szélessebb vala, és sok védelmező tornyotskákkal ékesíttetett. Leg magossabb ezek között kettő, egyik nap kelet, és dél felöl, másik pedig nap enyészetre; de mind a' kettő a' Királyi Város felé alkalmaztatva. Ez amannál hoszszabbkább, 's hat szegelettel bír, és Leopoldról neveztetik. Homályos e' név eredetének oka, mivel midőn leomladozott volna, épen az idő tályban hala meg *Leopold*, és így az halálát ugyan *Leopoldnak*; de fel építtetését, vagy mostani életét KÁROLYNAK tulajdoníthattya. E' két erősség között esik alább a' Várnak Kapuja alatsonyabb helyheztetésben, melly nem tsekély erősséggel bírt, holott a' kő falban vagyon egy kerék kő darab bé rakva, mellyen egy kezet lehet felül a' Várba felmenőnek látni, fel emeltt újjakkal. Az után következik a' második, majd harmadik, és negyedik Kapu, a' Vár árkánál, mert ennyi falakkal, és kapukkal vala a' Vár e' részről meg erőssítve; a' harmadik kapu felett ezeket olvashatni.

1. CAROLO VI. 7.
R. I. S. A. G. H. B. R.
PORTA MOENIAQVE ARCIS ISTIUS ITA DECORI
NOVO RESTITUTA
MAXIMILIANO DE SCHUKNECHT GENERALI VIGILIARUM FORTALITII
2. HUJUS FRÆFECTI. 7.

A' Várnak közepében áll egy szép, 's nagy Templom; építtette örök emlékezetű M. TERÉZIA Fels. Királynénk az üressen lévő Érsekségnek jövedelmeiből igen nagy költséggel 1768. 's 1772ben. Kár, hogy belső részei, 's ékességei olly hamar repedeznek. Régi szenteltt épületeiből tsak a' régi márványból

ványból épûlt királyi Templomnak oldalába építtetett Kápolna áll fel. Ez négy szegeletre van építve, 's falai tsudálkozásra méltó mesterséggel készûlt márványokat mutogatnak, rezes fedezete alatt. E' Kápolnán kivûl fen áll még egy darab fala a' Királyi Templomnak, és az ajtónak helye is, mellyek mind márványból készûltek, még pedig almélkodást indító tsudállatos mesterséggel, mert mind a' márványba faragott kissebb márványok külömbféle színûek, mind pedig az ezekbe festett képeknek tetszô régi Szent Embereknek képei, kiváltképen való remeki munkával készültek. Az ájtó felébe külömbféle márványból ki faragott képek felett, ezek a' Tsíratok látszatnak. BASILICA JOB ARCHIEP. SAN. MARIA. REX BELA. CASTRUM. ezek alatt pedig, PORTA PATET VITÆ SPONSUS VOCAT INTRO VENITE. a' bólthajtásnak fedezete felett MENTEM SANCTAM SPONTANEAM. HONOREM DEO. ET PATRIÆ LIBERATIONEM. Az ajtó mellett pedig jobb felôl való részbéli falán Danielnek, Zachariásnak, Ézsaiásnak, bal felôl Jóbnak Ezékielnek képei vagynak; a' harmadik kiásott ajtónak tetôjén, vagy oszlopán jobbról Szent Péter, Sz. János Evangelista, és Sz. Albert valának, balról pedig Sz. Pál, Sz. Máté Evangelista, és Sz. Miklós, mindenik külömbféle táblákkal, de a' mellyeknek betûi olvashatatlanok. A' Sz. Máté Tábláján láthatni valamennyire e' szokat. *Nisi abundaverit justitia vestra prae scribis, et phariseis, non intrabitis regnum Coelorum.* Fájlalható minden igaz hazafiui szívnek néhai Gróf Barkóczi Ferentz Esztergomi Érseknek 1765dikben hirtelen lett halála, mert hatalmába jutván, 's egy Királyi parantsolat által a' régi Urasághoz térvén (minden Ország Rendgyeinek jeles tapsolások között) viszsza adattatott Barkóczy Primásnak Esztergom Vára MDCCLXIIdik esztendôben, 's azután nem tsak rendeléseket, hanem kezdeti épûleteket is tétete e' Várnak régi fénnyéhez hasonlító meg építtetése felôl; de az irígy halál a' halhatatlan Érseket az élôk közzûl lett ki szóllíttatása által végét szakasztotta igen ditséretes nagy szándékának 1790ben kezdette H. Battyáni

Primás Ő Eminentziája a' Vár alatt lévő piatzot tágasítatni, minekutánna a' Várbéli épületeket egy átallyában meg újjíttatta vólna. Felső régi épületein kivül igen nevezetes, és tágas pintzék is vagynak e' Várban,'s 1795. a' régi mély kútat kezdette Hertzegi Eminentziája ujonnan tisztíttatni, mellynek némellyek állitások szerént leg nevezetesebb vize van Esztergomban.

Sz. TAMÁS VÁROSA.

Leg közelebb van a' Várhoz Szent Tamás Városa, mellynek lakosai a' Törökőknek kiűzettetések után, rész szerént Magyarokból, rész szerént pedig külföldiekből gyűltek vala öszve, mind katolikusok, és Isteni tiszteletre az Érseki, vagy is a' vízi Városba gyűlnek öszve.

Ez egész hegyetske rakva vala hajdan házakkal, melly az itt volt Prépostságnak birtokában vala. Eredete, és történetei, a' Királyi Városéval meg egyezők, 's egyenlő viszontágságokat szenyvedett. A' Törökőknek idejekor, az Ozmanok, és Rátzok lakták, de ostromoltatván a' Tsászári, és más Keresztyén katonáktól elpusztúlt. Termő földgye nem lévén, vagy másoktól költsönöznek, vagy pedig szőlö munkával élnek. Szent Tamás hegye, a' Várossal együtt a' Fő Káptalannak birtokában vagyon. Az Uraságnak avagy a'Káptalannak háza leg szebb épület ebben a' Városban. 1790. esztendőtől fogva némelly más lakosok is fel házakat kezdettek itten építtetni, melly építésre való hajlandóság esztendőről esztendőre jobban mutattya magát. A' meleg tó bizonyos időkben kénköves illatú gőzos ködöt botsát ki magából. Nevezetes továbbá itten a' keserű víznek kút forrása, a' mellynek hasznát érezvén kezdettek vala vele élni az orvosok 1787 esztendőben, 's már most sok nyomos meg vizsgálások, és próba tételek után minden Patikákban (*vagy orvosságtárokban*) találtatik; 's a' *Seidschützi víz* helyett rendeltetik a' szorúlásban sínyledező betegeknek. Az ide való szegényeknek számokra egy Ispotály is van épitve Kápolnával együtt, a' Káptalannak háza mellett. Gazdag ennek az Ispotálynak a' Fundátziója. A' régi fördőknek, vagy tónak helye nagyobb hatvan lépésnél, szélessége pedig 40, a' hol leg szélesebb 50 lépésnyi, melly so-

ha

ha meg nem apad, sem a' jég alá nem zárattatik, 's egy malomra sok vizét is szólgáltat. El van a' Vártól választva e' Város, melly mellett a' fördők valának. E' hegy alatt látszatnak még két Klastromnak alap nyomdokai, mellynek hogy az egyike a' *Dominikánusoké*, másika pedig az *Augusztiniánusoké* vala, az emlékeztetô jelekbôl tudgyuk.

A' Vízi Érseki, vagy Belsô Város.

Eredetét vette e' nevezet, a' hajdan itten építtetett igen erôss toronytól, mellyet *Oláh Miklós* Érseknek szavai szerént azért neveztek vízi Városnak, mivel az erôsség a' víz által is ôríztetett. Meg engedte vala *Mátyás* Fô Érsek, hogy a' toronyhoz házakat építhessenek a' lakosok, és Várossá építtessék a' Toronyról nevezvén azt. Körûl vólt e' hajdan e' Város kerítve, nem lehet meg határozni, hihetô azonban, hogy e' vízi Városbéli Toronyhoz többeket is építettek 's ollyan kô falakat, mellyek e' Tornyot a' Várossal egybe kaptsolván erôssbé tennék, e' vízi Városkát. Bizonyos ellenben *Bél Mátyásnak* elô adása szerént az, hogy a' Törököknek kezekben esvén az Esztergomi Vár, e' Városka általok meg erôsíttetett. Metsetjek is vala itten, és meglehetôs rendbéli házaik. De elrontattak ezek Rákotzi seregétôl, kik azon a' részen ütöttek bé a' Városba, melly Sz. György felé fekszik, mert itt az említett vízi torony alatt, melly a' temérdek ágyú golyobisoktól meg rongyollott vala, könnyeb volt a' bé menetel, holott éjjel az ôrizôket, kik a' falak között mint egy negyvenen valának, levagdalván, bé rohanának a' Városba, és innen tûzeltek azután a' Várbéliekre. E' Városkának lakosai németekbôl, magyarokból, 's tótokból is állanak, a' kiknek kisded szigetetskéjeken kivül, ambár semmi térségjek sintsen, mind azáltal tisztességesen elélnek, mesterségek, és borral, fával, gabonával való kereskedések által taplálgatván magokat. Szép szabadságokkal bírtak vala hajdan az Érsekeknek kegyességekbôl; de leveleik elveszvén, ezek is elenyésztek. Fô Méltóságú Kardinális, és H. Battyáni Primás Ô Eminent. négy Országos Vásárt szerzett ennek a' Városnak, 's éppen olly idôre határ-

határozta, hogy ennek a' Vásárnak végével alkalmatosan mehessenek le a' Kalmárok a' Pesti sokadalmakra. Legelőször tartatott itt az illyen vásár 1795ben Mártzius 11 dikén. Nagy részét elfoglalta e' Városkának a' nem régen épült Királyi élésház, *Provianthaus*, és a' Jesuitáknak volt *Collegiuma*, mellyet *Szécsényi György* MDCLXXXVIIdik esztendőben állított vala fel. A' hajdani Jesuiták *Collegiuma*, ezeknek eloszlatások után, az Érsekséghez kaptsoltatott: 's azonnal sok újjításokat tétetett abban a' Hertzeg, hogy az Esztergomi kerületbéli újonnan 1776ban felállíttatott Vikáriátusnak (Érseki helytartó Hivatalnak) alkalmatos lakó helyül lehessen. Mivel pedig 1790ben Budára vitetett által a' Szent Széknek, 's az Érseki hivatalnak lakó helye; azért maga rendkivül való lakására alkalmaztatta ezt a' Házat a' fenn emlitett Kardinális, és Primás ő Hertzegsége. Nem külömben a' Jezsuiták előtt ugyan G. *Szécsényi* Érsek által bé hozott barátoknak Temploma, a' kiknek kötelességjek vala, hogy a' Törökök ellen fogott Tsászári fegyvernek szerentsélteté-séért naponként imádkoznának. Itten vagyon a' Vármegye háza is, és az a' Torony, mellyben a' fördők, és malmok felől vala emlékezet, mellyeknek az a' természeti tulajdonsága, hogy ambár melegek mind azáltal inkáb hívesitik a' testet, mint melegitik, és így a' Budai Rátz Városbéli fördőkkel épen ellenkezők. A' le irt épületeken kivül több Urasági Házak is vagynak a' néhai *Collegiomnak* szomszédságában. A' repülő Híd mellett 1793ban egy újj Vendég fogadót épittetett az Uraság; az által menőknek nagy alkalmatosságokra. Ez a' repülő híd kilentz hajókon lévő hoszszú vastag kötél által mozgattatik, 's tartatik a' vas matskához.

Sz. GYÖRGY VÁROSA.

Öszve van e' Városka is kaptsolva Esztergom Városával, mellynek nap nyugoti részén a' Duna, és a' Vár, délről pedig Esztergom Városával, és a' Maróti végekkel határoztatik, napkeletre e' Városkának szép térsége vagyon, közel a' fólyóhoz, azután halmok emelkednek, a' mellyek szőlő hegyekkel ruháztattak, mellynek gyümöltsei nem alább valók az

Eszter-

Esztergomiakénál. Ennek is vala hajdan Prépostsága, Káptalannya, 's Városi fô Temploma; de a' Tatárokkal, és Kúnokkal való hadak megemésztették. Meg újjitá ugyan ezeket *Csanády* Esztergomi Érsek; de az Ozmanok által egészszen elpusztíttatván, tsak az üress híre maradott fel. Sôt az egész hely darab ideig árván vala, minden lakosok nélkül. Viszsza jöttek ugyan ide a' Törököknek ki üzettetések után a' lakosok; de Rákóztiak által ismét elszélleszttettek, 's elébb nem is térének viszsza, míg a' Haza régi békeségét meg nem nyerhette. Most e' Város népes, és szép virágzásban van, 's jeles szabadságokkal is bír, noha a' régieket elveszítették. Lakosai többnyire magyarok, ezek után következnek a' németek, és tótok; de a' kik leg inkább nemzeti nyelvünkel élnek, 's mind katolikusok. Helybéli Plébánust eddig még nem nyerhettek; hanem már Plébánia Házat építtetett itten Fô Tisztelendô, 's példás kegyességû *Drávetzky Ferentz* Úr Esztergomi Kanonok tulajdon költségével: 's a' Templom is meg tsinosíttatott az Uraságnak kegyességéből.

Nevezetes továbbá itten az a' hoszszú, és sok oszlopokkal belôlrôl meg erôsíttetett 's fel ékesíttetett bólthajtásos kapu, mellyet néhai Primás G. Barkóczy Ferentz építtetett fel 1762ben temérdek költséggel arra a' végre, hogy Szent György Városának könnyû közösülése légyen Esztergom Városának egyéb három szakaszszaival. E' figyelmetes megnézésre méltó bólthajtás mellett még most is fenn állanak az említett G. Barkóczy Primás nagy építménnyeinek romladozó kezdettyei. A' mint, tudniillik, a' Várba vezetô kotsi út ketté válik, ottan vagynak egy roppant hoszszú épületnek vastag kôfalai embernyi magosságra. Ezeket nem viheté fellyebb néhai G. Barkóczy Primás; mert a' halál meg szûntette véle felséges gondolattyainak véghez vitelét!

ESZTERHÁZA. A' leg ékessebb, 's leg méltóságossabb lakóvára Eszterházy Miklós Uraságnak, Sopron Vármegyében. Épûlt Sarod (*Srollen*), és Széplak, Sôjtör (*Süttern*), és Szent Miklós között, Sopronhoz három, Posonyhoz pedig hat mértföldnyire. Építtette néhai Eszterházy Miklós

klós Uraság, azon a' helyen holott az elôtt a' Sarodi vadászati Várátska vala, 's emlékezetét általa halhatatlanná tette; el változtatván e' lakó Várnak újj méltóságos voltához képest a' helynek régi Saród nevezetét is, 's *Eszterházának* neveztetett. A' kik e' Várnak belsô Hertzegi épûlettyeit a' nagy kertekkel, 's külömbféle válogatott izlésû alkotásait szemlélhették, mind tsudálva 's tisztelve ítélnek annak méltóságos voltáról, *'s Magyar Ország paraditsomának*, vagy a' magyar hírmondónak szóllása szerént *Magyar Versaliának* méltan nevezik. Külömbféle nyelveken le írtak immár e' Hertzegi szép lakó helyet, még az idegenek is, és a' Hazában is sokkal esméretesebb, mint sem annak ritka ékességeit ez írat nyilváníthatná, (*a*) Bôvebb le írását, 's az épûleteknek rajzolattyait is, lásd e' munkában: Besreibung des Hochfürstlichen Schlosses Eszterház im Königreiche Ungarn. Presburg 1784. in 4to.) Rövideden mind azáltal imé néminémû képe e' hasonlíthatatlan szépségû olasz ízlés szerént épûltt Hertzegi lakó Várnak. A' mint az útazó Sopronbol Eszterháza felé megy Széplaknál egy 500. ölnyire terjedô két sor elô fák között vezet az út a' nevezett helyre, közelebb a' két sor élô fák között pedig, gyönyörûen épûlt alházak között, mellyek a' Hertzegi Várhoz meg kívántató kûlömbféle Mester embereknek számokra készíttettek. Jobb felôl ezek a' kis házak a' nagy Vendégfogadóig terjednek, mellyben húsz szobánál több találtatik, az útazoknak számokra, istállókkal, és minden meg kívántató eszközökkel gazdagon felkészíttetve. E' Vendégfogadóval által ellenben van már, egy a' Várhoz tartozó nagy épûlet, mellynek hoszsza 80. öl, és 250. személlyekre szolgáltat alkalmatos lakó helyet. Itt laktak a' Hertzegi Orvoson kivûl, az éneklô játszó személyek, itt van a' muzsikálásra rendeltt palota, és egy Patika is. Ez után következik a' nagy Hertzegi Istálló, mellyben 100. lovakra készíttetett alkalmatos hely, 's kivûlröl is jeles ábrázolással ékesíttetett, 's egy ló fôvel, melly az ajtó felett tûnik a' nézônek szemébe. Bé menvén pedig a' drága kotsiknak, 's lovaknak ékesítéseire, és a' lovaglásra

vaglásra rendeltt külömbféle drága eszközöknek meg szemlélésekre, tsudálkozásba merülve jô el a' szemlélô azoknak helyeirôl. Az itt lévó udvarban egy verô óra van, tovább pedig a' futtató lóoskola, és egy kováts ház. E' nagy épületnek szegeletein vagynak jobb, és bal felôl az útszára két ôr alló házak, közelebb pedig a' Várban a' Hertzegi Uraságnak drága szobái, 's palotái. Bal felôl van a' szép Vár, jobb felôl pedig a' nagy kert. Tovább az Ország úttyában Sôjtör felé jobb felôl vagynak ismét az udvariaknak lakásai, mellyek között két ôr álló házak vagynak. Ezután van a' Kaszárnya, mellyben a' Hertzegi Testôrzô katonáknak egy része van; más része pedig Kis Mártonban szokott tartózkodni. Ruházattyok kék, és sárga színû, 's egy Kapitány, egy fô, és al Hadnagy által vezéreltetik. E' Kaszárnyától kezdôdvén, ismét alházak vannak Sôjtör felé olasz ízléssel építtetve, mellyek mint egy két szász ölnyire terjednek. A' Várnak mind a' két oldala felôl ôrházaknál, szép rendbe ültettetett élô fák, és kerti ékesítések szemléltetnek. A' Hertzegi Várnak fô kapuja a' fertô felôl való részén van, melly egy nagy vas rostélyos kapuból, és két mellette lévô kissebb kapukból áll. Ez elôtt van két épületben a' Hertzegi ôrálló ház, rendbe ültetett szép élô fákkal körûl vétettetve. A' Várnak udvarában bélépvén, azonnal szemébe tûnik a' nézônek mint egy hatvan ölnyi távolságban a' Hertzegi Várnak homloka, ékes tzímerével egyetemben, valamint a' falból ki álló méltóságos rostélyozat is, mellyre négy nagy garáditsok vezetik a' szemlélôt. Itt van a' *Belvéder* is, melly a' Várnak tetôjéig méltóságosan látszatik. Azután vagynak jobb, és bal felôl az óldal épületek, és a' tornyotskával meg külömböztettetett Kápolna, mellyhez hasonlító bal felôl is építtetett az épületi egyenlôség végett. Mint egy hat ölnyire látszatik az említett nagy felvezetô garaditstól a' kapu felé, egy tavas kút, az udvarnak közepén, mind a' kétfelôl az épületeknek falai felé szökô kútakkal ékesíttetve. Az egész Vár olasz ízléssel építtetett, 's tetôje nem látszatik, körûl pedig minden felôl, nagyobb és kissebb faragott álló képekkel

ékes-

ékeskedik. Az udvarnak szélessége, melly tojás görbeségû formán hajlik öszve, mint egy 42. ölnyi. Hertzegi épületeiben a' *Zálák*, és *Belvedéren*, vagy képes palotán kivûl, száz huszon hat úri szobák vannak; az egész épület pedig két részre osztattathatik, egy része a' Vár, másik része pedig az óldal épületek; a' Vár pedig ismét a' nagy épületekbôl, és az óldal vagy szárnyas épületeiböl áll, jobb, és bal felöl vagynak a' nagy kapunál a' földön épült szobák, mellyek mind öszve 46. egy részen pedig 23, zôld színû rósté!yozattal ékesittetik. Jobb felöl a' nagy kapunál vagynak azok a' szobák, mellyekben a' házi eszközök, ritkaságok, mesteri remek darabok, drágaságok tartattatnak. Az után vannak a' szobákra vigyázónak lakására rendeltt alkalmatosságok, e' mellett pedig a' portzellán ház, mellyben 14. álló ládák, 's asztalok gazdagon meg rakattattak, a' külömbféle *Chinai*, *Japponiai*, német Országi drága portzellánokkal, egyéb sokféle ritka alkotmányokkal, apróbb festésekkel, 's mindenféle ki gondolható Hertzegi asztali készülethez megkivántató eszközökkel, és külömbféle figurákkal, vagy képezetekkel. A' többek között egy mesterségesen készült feszület vagyon itten, fejér portzellánbol alkotva; ezenkivûl két mejjig lerajzoltt képek, mellyek F. MÁRIA TERÉZIA, és IIdik JÓZSEF Tsászárt példazollyák, van egy nagy kalitka is portzelanbúl, külömbféle jeles virágokkal körûl vétettetve, a' portzélán házból a' Könyvtárba van a' bé menetel, melly három szobákra osztattatott, 's mind öszve 28. álló ládákban vagynak, a' külömbféle, és jeles számú könyvek, Báder volt Hertzegi könyv örzônek intézete szerént. Mellette van egy szegelet forma kabinét, mellynél vagyon a' Várnak épületén kivül észak felé egy menedék a' képes palótába; itten pedig 348. külömbféle válogatott, és némelly remek képek is vagynak, mellyek rész szerént eredeti külsô Országokban készültek, rész szerént pedig a' Hertzegi képírónak munkái, 's mind gyönörködtetô érzettel legelik a' nézôket; kivált pedig azokat, a' kik az illy jeles munkáknak belsô érdemeit meg foghattyák. Némelly darabokat kivált igen

termé-

természetesen eltaláltak azoknak jeles készítôji. A' képtár mellett van a' nagy Vár két emeletre, mellynek jobb felôl való részén három külömbféle nagy Uraságoknak számokra rendelt Úri lakások vannak, ezeknek közepén vagyon a' falból, egy reá ki állható rósztélyozat, melly a' Várnak udvarába szolgáltat kilátást. E' mellett van pedig a' Hertzegnek kis könyvtárja, a' Vár óldal épületének egy szegeletében. E' kissebb könyvtárban kilentz igen szép diófából készûlt 's meg aranyozott álló könyves ládák vagynak, 's a' külföldi gyönyörködtetô angoly, frantz, és nevezetesebb német könyvszerzôknek munkáit foglallya magában, melly szerzôknek munkái a' Nemzeteknek külömbségeik szerént a' bé köttetés által is megkülömböztettek. A' könyvtartó ládák felett hét külömbféle metszett, és három mejj képek, 's két alabástromból készûlt rajzolatok vagynak. A' mellette lévô szobában pedig két tsigákból készûlt igen drága rajzok, mellynek egyike egy olasz halászt, másika pedig ugyan ollyan halásznét képzeltet, magosságjok egy ölnyi, 's 3000. forintba kerûltek, ezeken kivül van itten egy muzsikáló óra, melly tántzoló személyeket is mutat, mellette két nagy, és 68. drága képek. Nem meszsze van ide a' Várbéli Kápolna, melly szürke forma színú márványozást mutat, díszesen meg aranyozva, 's boltozati fedezete gyönyörû festéssel ékesíttetik. Az óltár felett van egy olasz képíró által készítve Boldogságos Szûz MÁRIÁNAK menybe menetele E' mellett vannak a' Kabinétok indiai falakkal bé vonattatva, mellette ismét a' Hertzegi háló szoba; itt kezdôdik a' Várnak valoságos épûlete, melly a' kert felé 12. ölnyire terjed, szélessége pedig 27. ölnyire, 's e' vala a' régi Sarodi mulató Várnak is régi szélessége. Ebben az épületben vagynak az említett kabinétok mellett a' társasági *Zálák*, és egy bévezetô szoba holott a' garadits a' kissebb udvarba vezet. Közepén vagyon a' fô garadits felé, az ebedlô *Zála*, a' kert felôl pedig a' Hertzegi drága *Zála* fejér marvány színben, 's gazdagon meg aranyozva, ékesítései hadi készûleteket, és külömbféle dolgokat példáznak. E' *Zálának* közepén függ-

genek

genek, öt nagy kristályból készült gyertyatartók, és 12. kissebb, mellyekben mind öszve száz gyertyák égnek; négy szegeleteiben vagynak az idônek négy részei rózsa színû márványbol készült tartalékokon. Ezeken kivûl szembe tûnôk még négy képek, hat nagy tûkrök, két tüzelô helyek, külömbféle órák, drága ûlô székek, és egyebek; mellyek a' nézést valóban eléggé legelik, és gyönyörködtetik. E' *Zala* alatt van a' régi mulató Várnak maradékából, az úgy nevezett *Zála terrena*, mellyet 8. négy szegeletû oszlópok tartanak, közöttök vagynak ékességûl négy faragott képek alabástromból függô virágokkal feltzifrázva. E' *Zála* fejér falainak bészegése zôld színû, festett fedezete pedig külömbféle költeményi oktatásokat mutogat. A' falakon 15. nagy tûkrök függenek, holott a' sárkányok, a' tsiga, a' hattyú, és a' golya vizet eresztenek, mellyeknek szemlélése eléggé mulattattya a' nézôket. Itten szoktak játszani nyárban a' Hertzegek, az elôtte lévô Zálában pedig 36. Hertzegi musikusok jádzanak, hogy az Uraságokat gyünyörködtessék; ezekbôl áll mintegy fele e' híres Hertzegi lakó Várnak.

Sôjtör felé való részében pedig a' gyönyörû *Zálán* kivûl van a' bévezetô szoba, és azok az elô szobái a' Hertzegnek, mellyekben úri vendégeit elszokta fogadni; holott ismét egy garádits vezet a' kis udvarba. Eddig tart a' Várnak épûlete, melly a' régi Sárodi Várra építtetett, 's terjed a' kert felôl 12. ölnyire, 's két szegeletet formál. E' szegeletektôl kezdvén terjed az oldal épûlet a' kertnek homloka felé 15. ölnyire. A' Vár épületének egész külsô szélességje pedig 54. ölnyi. A' kis garádits mellett által ellenben a' Kápolnával vagynak a' ruháknak tartásokra rendeltetett szobák, a' *Bileárd* ház, az ezüstöt tartó szoba, mellyben tsudalkozásra méltó mindenféle asztali készületekhez tartozó eszközök, és ékességek, nagy bôvséggel tartattatnak. E' részen is három külömbféle Uraságoknak rendeltt lakó alkalmatosságok vagynak. Ezeknek végénél pedig Sôjtör felé van egy kimenetel a' téli kertbe. Azután következnek a' föld színén épûlt szobák, és egymás mellett számos nagy

konyhák,

konyhák, majd az udvari Tiszteknek szobái, és a' tészta mívház, a' nagy kapunak bal felôl való oldalában. Mind ezeknek az említett Hertzegi lakásoknak, záláknak, 's egyébféle szobáknak belsô készületei, alabástrommal, márvánnyal, 's festésekkel, 's egyéb drága készületekkel tett ékességei, és azoknak tartó alapjai, a' leg méltóbb, és lehetôbb ékességgel, 's nagy gazdagsággal, és ízléssel intézettek; úgy hogy belsô ékességei e' Várnak külsô igen jeles formájához, nem tsak hasonlítanak: hanem a'hoz valóban eléggé méltók, ha felûl nem haladgyák. Magának a' Hertzegnek számára készült szobák között, kettôben fekete színnel fényesitett japponiai táblázatok vagynak, mellyek aranyos virágokkal meggazdagíttatva, és külömbféle festéseket mutató ékességekkel vagynak készítve; 's egynek e' táblázatok közzûl ezer forint vala az ára, egy szobában pedig tíz illyen forma japponiai festésû táblák is vagynak. Az illyen leg drágább, 's leg megválogatottabb ritkaságú ékességeken kivûl álmélkodást indítanak még a' nézôben, a' drága fedezetû ágyak, a' mindenféle ritka, és betses házi eszközök, a' drága kövekkel kirakott ékességek, a' sok tûkrök, sôt még a' szobáknak alsó padolattyai is. A' több házi ékességek között, mellyeknek magyarúl való megnevezése, annyival inkább elô számlálása sokra vezetne tzélunktól, nevezetesebb az az ezüst, és gazdagon megaranyozott asztal, és éjjelre rendeltt arany készületek, mellyekkel élt vala itten néhai Felséges MÁRIA TERÉZIA MDCCLXXVdik esztendôben, 's a' t'. Egy nevezetes arany óra is vagyon itten, mellyen tiszta aranyból készült feszület van, és egy szív, napkeleti jóféle gyöngyból; egy ezüstból készült, 's megaranyoztatott lovon lévô képezet, egy tengeri tsigából készült hegedû, mellynek lassú, 's kellemetes hangzattya van, egy ülô szék, melly a' flautához hasonlító kedves hangzatú musika szót ád, mihelyt valaki reá ül, egy hegyes magosságú óra (*piramiden Uhr*) mellynek az ára Parisban 100 *Luisdor* vala; egy nagy zseb óra, melly flautázási hangzatú musikálást tesz, egy más magoss tetejû óra, melly

bíborból készült világnak példázati gömbölyegét tartya, egy fonó guzsaly, vagy rokka, melly mihelyt forgattatik, azonnal gyönyörű muzsikálást tesz. Ezeken kivül szemlélhetők négy Római Tsászároknak mejj képei brontzból megaranyozott külömbféle ritka képezetek, és koronás felkentt személlyeknek artzúlattyai; Fő Hertzeg Krisztina Asszonynak, 's Fő Hertzegi Férjének képeik; egy szobában pedig nehai Hertzeg Eszterházy Antal Uraságnak tartott vadászattyai, drága festéssel, mellyek esztendőnként 40000. forintba kerülének, több külömbféle festésekkel, 's drága rajzolatokkal egyetemben. Kivülről szemléltetik a' verő óra a' Hertzegi tzímerek, és némelly jeles épületi tzifraságok, 's ékesítések. Nevezetes épületek továbbá ez osztályban a' Komedia ház, mellyben a' Hertzegi ülő hely (Loge) és a' *Gavallérok*, vagy más Uraságoknak helyei, kiváltképen szembe tűnők, alól pedig 24. széken, 100. személyre való hely van készítve. Nevezetes vala a' *Khinai* tántzház is, melly 1781ben történt tűz által emésztete meg. A' kavéház is jeles, mind szépen, és tsinosan elintézett épületére nézve, mind pedig a' vendégeknek méltóképen való fogadtatásokért. Annakutánna van az úgy nevezett (*marionetten Theater*) a' kertben, mellynek épülete valamint költséges vala, úgy jeles, és gyönyörű is, a' benne lévő ékesítések, és rajzok olly mesterséggel intéztettek *Paversbach* feltalálója által, hogy hirtelenséggel harmintzhatszor változtattathatik, 's jelesebb, és tökélletesebb is vala, mint Párisban a' híres Nikolaié. A' játék daraboknak által változtatásait többnyire maga Paversbach szerzette, a' musikát pedig hozzá Hajden alkalmaztatta: a' nézőknek helye egy kellemetes üreg alkotmányt (*grotte*) mutat, mellyben a' víz ugrások azonnal elkezdődtek, mihelyt az Uraságok jelen valának. A' Várnak mind a' két oldalánál kis kertek, és virágos szép ágyazatok vannak. Itten is az egész Vár körül vagynak a' gyönyörű, 's mintegy 164. pomarants fák, jeles terméseikkel díszesíttetve. A' kert nagy osztállyának hoszsza mintegy 200. ölnyire terjed, és húsz fejér márvány

ván̄y színû, vagy alabástrom, 's 32. faragott képek, 5. víz állások, négy zôld virágos ágyazatok, és számos kissebbek vagynak. A' kertnek ez osztállyában a' leg szebb virágok vagynak, és minden hónapban más más virágoztatnak. Végezeténél van egy fél hosszas kerekdedségû hely, 34. kerekre nyírott hársfákkal ékesítve, és hat faragott nagy képekkel, mellyek kôszirt darabokra vagynak helyheztettetve. A' kertnek kezdeténél vagynak az úgró kútak, mellyekben a' víz 35. ölnyire emeltetik, 's tíz emeleteken omlik a' víz tartóba, minden illyen úgró kút 60000. forintra betsûltetik.

A' mulató erdôn által vagynak három szélessebb hoszszú tsinált útak, 's mindenik ezer, és egynéhány száz ölnyire terjed, 's nagy faragott képekkel ékesíttettek. A' középsô nagy úton jobb, és bal felôl tizenkét röstély ajtók vagynak, mellyek mind hoszszú Angolyok' ízlése szerént készûlt görbés útakra vezetnek, az után pedig igen jeles mulató helyekre. A' Vártól mintegy 400. ölnyire van a' nagy közép úton a' *Bagatella*, vagy *Chinai* fa ház, melly két emeletre épûlt, 's igen jeles nyári mulató ház, belsô alkotmányai olly díszesek, hogy alig tudgya a' nézô hirtelen, mire tekéntsen. Ez épûletetskéhez bal felôl egy nyóltz szegeletû helyen, öt mesterséges kútak vagynak. A' *napnak* temploma pedig mintegy 250. ölnyire van a' Vártól, holott három nap szemléltetik, egy az épûletnek tetôjén, másik az órán, harmadik pedig az épûletnek alapján. E' Templomnak közepén van egy külömbféle kövekbôl kirakott régi ízléssel készûlt asztal *Agat* kôböl, és metszett *Lavábal*, falai öt egészszen megaranyozott táblázatokkal ékesíttettek. E' Templomtól mintegyszáz ölnyire van á' remete ház, melly egy mesterségesen tövissel békerítetett erdôben áll. Kivûlröl látszatik KRISZTUS Urunk' képe, keresztre feszítve, egy felôl mellette Bóldogságos *Szûz Mária*, más felôl pedig *Szent János*. Az ajtónál áll, egy kóldús, kalapját tartván az alamizsnáért. A' remete házhoz közel imádkozik a' remete, egy könyvbôl, nem meszsze pedig egy fejér személy ülve olvasgat, 's imitt amott

amott metszett jeles képek vagynak, az emberekhez hasonlító nagyságban. Belől az épületben van egy szép fejér portzellánból készűlt feszűlet az oltáron. Mintegy húsz lépésnyire van e'hez egy fa épűlet szalmával fedve, mellynek egy kis tornyotskája van, és egy harangja, belől szépen kifestetett; és egy orgonáló óra van benne. *Diánnának* temploma is, olly forma messzeségre van a' Vártól, nem meszsze a' balra lévő tsinált úttól a' nap templomától mintegy 200. ölnyire. Zőld színre van fényesítve, és gazdagon megaranyoztatott. Alapján Diánnának története van lefestve, három Kararézi márványból készűlt asztalok is vàgynak benne, mellyeken portzelánból tsinált állatoknak részei vagynak. A' középső tsinált úton vannak továbbá a' Vártól, mintegy öt száz ölnyire jobbra, és balra a' kissebb tsinált útak, holott külömbféle mulatsági játékok tartattattak, és találtatnak. A' mulatató erdőnek szélénél van a' Várhoz mintegy 800. ölnyire, *Fortunának*, *és Vénusnak* templomok, mind a' két helyek 38 zőld rostély ajtókkal vagynak körűl vétettetve, azután pedig külömbféle képek, ülő, és pihenő helyek, 's rajzok szemléltettetnek. A' szerentsének templomán *Fortunának* képe szemléltetik, és más metszett képek, belől pedig a' *Khiniaiaknak* módgyokhoz képest van kifestve. Vénusnak Templomán pedig ugyan Vénusnak képe, és hat faragott rajzok vagynak, belől az isteneknek történetei a' felületre vagynak festve. Nem meszsze van ez épülettől a' vadas, és fátzán kertbe vezető ajtó, mintegy hat száz ölnyire pedig tovább a' második ajtó, melly Szent Miklósra vezet rövid úton, mintegy 1800. ölnyire, egész Eszterházának kerűlete 6000. és egynéhány száz ölnyire terjed. Nevezetesebb vígasságok valának Eszterházán MDCCLXXIII-dik esztendőben, midőn a' Frantz követ Hertzeg *Rohán* jelen vala. Ennél nevezetesebb pedig MDCCLXXV. midőn néhai bóldog emlékezetű Felséges MÁRIA TERÉZIA, Királyi udvarának nagy részével, és sok idegenek is jelen valának itten, 's a' kertet leábrázoló árnyék tartók osztogattattak ki, a' kertbéli útaknak könnyebben lehető megtarthatásokra. Minémű

mű Hertzegi, és ritkán szemlélhető múlatság vala ez, megtetszik abból a' leírásból, melly e' tzím alatt nyomtatásban nyilvánittatott: *Eszterházy vigasságok.* Nevezetes vala továbbá MDCCXCIdik esztendőben Hertzeg Eszterházy Antal Uraságnak Fő Ispányi méltóságába lett béiktattatásakor tartatott örvendező pompa, mellynek leírását lásd, a' hadi, és más nevezetes történetek Vdik Szakaszának 177dik laptól fogva, 184dik lapig. Jeles, és nagy mester itten Ő Hertzegségének Könyvőrzője, és udvari Papja, Tiszt *Niemetz* Primitiv Úr, a' ki olly nevezetes musikáló órákat készít, mellyeket a' híresebb Bétsi nagy mesterek is tsudálnak, 's nem követhetik mindenben. Még külső Országokon is esmérik, és nagyra betsüllik e' szép tehetségét.

ESZTERHÁZA. Magyar falu Poson Vármegyében, a' Csalókőzi szigetben, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Illésházának szomszédságában, határja jó termékenységű.

ESZTREGNYE. *Osztrögnye.* Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sepetneknek szomszédságában, mellynek filiája, Kanizsától mintegy két mértföldnyire, határbéli földgye közép termékenységű, legelője elég, szőlő hegye termő, erdeje meglehetős, borainak eladására jó alkalmatossága, szilvássa, 's gyümöltsösse hasznos, 's gesztenyésse is van, első Osztálybéli.

ESZTRÉN. *Esztring, Osztrani.* Tót falu Gömör Vármegyében, birtokosa Gróf Koháry Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Dobótznak szomszédságában, Balog vize mellett, Berentstől nem meszsze, Ratkótól egy, és ½. mértföldnyire, határbéli földgyének egy része követses, és kőszíklás, legelője hasznos, fája tűzre van, malma kettő a' helységben; piatzozása két, 's három mértföldnyire, keresettye van hordokkal, és tserép edényekkel, harmadik Osztálybéli.

ESZTRO. Oláh falu Szatmár Vármegyében, birtokosa Linpner Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik a' Nyiri kerületben, Nagy Majtényhez nem meszsze, határbéli földgye két nyomásbéli; mellyőszi,

ôszi, és tavaszi vetést is terem, réttye minden nyomásában, a' marha hízlalásra alkalmatos szénát hoz, piatzozása nem igen messze, a' hol minden vagyonnyait könnyen eladhattya, legelôje csak a' vonó marháinak elegendô, itatója alkalmatos, Királyi dézmát nem adnak, két, 's három mértföldnyire jó bort termô szôlôk vannak hozzá, vízi malma fél mértföldnyire, második Osztálybéli.

ETTE. Magyar falu Komárom Vármegyében, birtokosai Gróf Zichy, és más Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Császárhoz nem messze, 's ennek filiája, legelôje saját marháinak elegendô, de réttye néhol tsekélyes, néha szántó földgyeit a' víz járja, mindazáltal jó termékenységéhez, 's vagyonnyaihoz képest, elsô Osztálybéli.

ETTE. *Bene Ette*, *Hegy Ette*, *Tôhör Ette*. Három magyar faluk Poson Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszenek Szerdahelytôl nem messze, határjok is e'hez hasonlító.

ETTES. Magyar falu, Nógrád Vármegyében, földes Ura Szerémi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szétsénhez harmad fél mértföldnyire, határja Karants hegye körûl néhol soványos, erdeje nagy, réttye, legelôje középszerûek, borai jók, második Osztálybéli.

ETVE. *Edve* név alatt.

ETTYEK. Magyar falu Fejér Vármegyében, földes Ura a' Fejérvári Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Bitskének szomszédságában, határja kövér, tulajdonságai nevezetesek, 's méltán elsô Osztálybéli.

EUBLAK. Szabad puszta Abaúj Vármegyében.

EUGENIUSFALVA. Sváb falu Baranya Vármegyében, földes Aszszonya Felséges Királyi Hertzeg Aszszony Krisztina, lakosai katolikusok, fekszik Duna mellett, Eszékkel által ellenben, mivel épen kevés szántó földgyei vagynak, a' harmadik osztályba tétettetett.

ÉVA SÁRJA. Szállás Bihar Vármegyében.

EZERES. Elegyes falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, határja közép termékenységû.

F.

FÁBIÁN. Magyar falu Csongrád Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Szentesnek szomszédságában, Kis Ladányhoz nem meszsze, az elôtt *Fábián Sebestyénnek* neveztetett, és 1561dik esztendôben Békés Vármegyéhez tartozott vala. Határja jó termékenységû.

FÁBIÁNFALVA. *Fablydnka.* Szabad puszta Nógrád Vármegyében, nem meszsze Losontztól, szántó földgyei közép termékenységûek, réttye, 's legelôje elég, fája semmi, külömbféle Uraságok bírják, lakosai tótok, 's katolikusok, és evangelikusok, második Osztálybéli.

FÁBIÁNI. Szabad puszta Csongrád Vármegyében, fekszik Csongrádhoz nem meszsze, határja jó termékenységû.

FÁBIÁNKA. Szabad puszta a' Nagy Kúnságban, fekszik Kartzag Újszálláshoz nem meszsze.

FÁBIÁNHÁZA. Elegyes magyar falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, lakosai katolikusok, ó hitûek, és reformátusok, fekszik Vallyai mellett, 's ennek filiája, Etsédtöl fél mértföldnyire. Határja három nyomásbéli, melly búzát, és rozsot terem, réttye elegendô, piatzozása három, és négy mértföldnyire, a' hol vagyonnyait jól eladhattya, legelôje minden marháinak elegendô, többnyire erdôs helyeken vagynak, itató helye alkalmatos, fája épületre vagyon, és jó úton szerezhet; van a' községnek egy 10. kaszás alá való réttye, kendert áztató vize elég, és alkalmatos, a' határban közel vízi malma. Fogyatkozásai, hogy szántó földgye homokos, és néhol sovány, a' mellyek pedig lapályokon vagynak, azokat a' víz is járja, réttye néhol sovány fûvet terem, fája épületre a' határjában nintsen, második Osztálybéli.

FÁBIÁNVÖLGYE. *Vallisthal.* Tsárda Nyitra Vármegyében.

FACSÉT. *Német Facsét, és oldh Facsét.* Elegyes mezô Városok a' Bánátban, Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszenek a' Lugosi kerületben, Temesvártól mintegy ötöd fél mértföldnyire,

nyire, határjaik meglehetős termékenységűek. Póstaháza is van benne.

FACSKÓ. Népes tót falu Trentsén Vármegyében, földes Urai Gróf Balassa, és mások, lakosai katolikusok, fekszik a' Zatskói hegyek között, Vág Besztertzétől két mértföldnyire, legelője, réttye, fája elég, keresettye meglehetős; de határbéli földgyének soványsága, és hegyes volta miatt, harmadik Osztálybéli.

FATSKÓ HEGYE. Sűrű erdős hegy Trentsén Vármegyében, terjed mintegy mértföldnyire, 's úttya Nyitra Vármegyébe vezet, külömbféle vadakkal bővelkedik, és hajdan a' tolvajoknak kedves tanyájok vala.

FAD. Elegyes lakosú magyar falu Tolna Vármegyében, földes Ura Petrovszky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Duna mellett, fája, nádgya, halászattya, és eladásra is jó alkalmatossága van, egy része határjának homokos, de nagyobb része jó termékenységű, mivel pedig réttyeit a' víz járja, második Osztálybéli.

FADD. Népes német falu Tolna Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich, és több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Tolnától három mértföldnyire, határja jó termékenységű, dohánnya nevezetes, réttye, legelője elég, második Osztálybéli.

FADIMÁK. Elegyes falu a' Bánátban, lakosai katolikusok, fekszik Lugoshoz egy mértföldnyire. Határja jó termékenységű.

FÁI. vagy *Faj*. Magyar falu Abaúj Vármegyében, földes Ura Fáy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik dél felől Devetsernek szomszédságában, Fulókerestől sem messze. Határja termékeny, és jó, noha minden negyedik esztendőben trágyázást kíván, borai, mellyeknek tőkéit mintegy 1723dik esztendőtől ólta mivelik, nem utólsók, piatzozása sem messze, legelője elég, és más szép javai is lévén, első Osztálybéli.

FAJD. Elegyes falu Somogy Vármegyében, lakosai katolikusok, határjában vagyon meglehetős szőleje, legelője tsekély, termő földgye szoross, de jó termékenységű, szükségére fája elég, réttye kevés, második Osztálybéli.

FAJKÜRT. *S. Gyegyinka*. Tót falu Bars Vármegyében, lako-

lakosai katolikusok, fekszik Csekéhez három fertály órányira, az Esztergomi Fô Érseki Megyében. Határja középszerû, birtokosa Nemes Kürthi Uraság.

Fajtó. *Fajtov.* Kis tót falu Zólyom Vármegyében, földes Ura a' Zólyomi Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Hroneczek szomszédságában, 's ennek filiája; határja hozzá hasonlító.

Fajzat. Szabad puszta Heves Vármegyében, földes Ura Almásy Uraság, a' kinek szép kastéllyával ékesítetik, lakosai katolikusok, fekszik Gyöngyös Tarjány mellett, 's határja is hozzá hasonlító.

Faisz. Elegyes tót falu Pest, és Sólt Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Kalotsától egy mértföldnyire. Határja középszerû, tulajdonságaira nézve hasonló *Apostaghoz*, de szôlei nintsenek, 's földgyeit a' víz járja, és töltéseket kell tartani a' lakosoknak, második Osztálybéli.

Faisz. Elegyes falu Somogy Vármegyében, földes Ura Jankovich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Kaposi kerületben. Határbéli földgye homokos, szôlô hegye nintsen, legelôje, réttye középszerû, második Osztálybéli.

Faisz. *Nemes Faisz.* Magyar falu Veszprém Vármegyében, földes Urai Tálián, és Bakó Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Veszprémtöl fél mértföldnyire. Határja középszerû, tulajdonságaira nézve hasonló *Alsó Bulháshoz*, második Osztálybéli.

Fajti. *Kis Fajti.* Magyar falu Gömör Vármegyében, földes Urai többek, lakosai katolikusok, fekszik Nógrád Vármegyének szomszédságában. Határja középszerû, vagyonnyai külömbfélék.

Fakó. Szabad puszta Poson Vármegyében, földes Ura a' Religyiói Kintstár, a' Szent Klára Szerzetebéli Apátzáké vala, fekszik Uszor, és Béke között.

Fakó Veszekény. Bars Vármegyében, a' V. betûben.

Fakos. Szabad puszta Szala Vármegyében, fekszik Felsô Halotnak szomszédságában.

Fakul. Elegyes falu a' Bánátban, fekszik a' Karánsebesi kerületben, az Ország úttyában. Határja jó termékenységû.

Fal-

FALKÓTZ. Elegyes falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Szapáry, és Gróf Battyáni Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik hegyek között, Mór vize mellett, Kancsocshoz nem meszsze, mellynek filiája. Határja soványos, tulajdonságaira nézve hasonló *Bokratshoz*, harmadik Osztálybéli.

FALKUS. *Falkusovtze.* Elegyes tót falu Zemplén Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik a' Zempléni járásban. Határja gazdag, vagyonnyai jelesek, mint *Beretőnek*, első Osztálybéli.

FALU. *Alsó Falu.* Gömör Vármegyében, az A. betűben.

FALUTSKA. *Bogorovitza.* Elegyes orosz falu Bereg Vármegyében, birtokosai Komlósy Urak, lakosai ó hitűek, fekszik Dubrókához nem meszsze, mellyhez határja hasonlító, harmadik Osztálybéli.

FALUTSKA. *Bodndrvágása, Bagnerhay, Hatsava.* Tót falu Torna Vármegyében, földes Ura Gróf Keglevich Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik magas hegyek között, egy mély völgyben, Barkához nem meszsze, 's ennek filiája. Határja sovány, és őszi gabonát nem igen terem, malma sintsen, harmadik Osztálybéli.

FALSTEIN. vagy *Falkstein.* Német falu Szepes Vármegyében, földes Ura Palotsay Uraság, lakosai katolikus, fekszik Fridman mellett, 's ennek filiája, határja meglehetős termésű.

FALU BATTYÁN. Népes helység Fejér Vármegyében.

KIS FALUD. Számos illy nevezetű faluk külömbféle Vármegyékben, mind a' K. betűben.

FANCSAL. Elegyes tót falu Abaúj Vármegyében, földes Ura Fancsali Jób Uraság, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Devetser, Forró, és Detek falunak szomszédságjokban. Ámbár földgyének egy része, 's réttyeinek is egy darabja sováyas; de több része jól termő, más javai is jelesek, szőlő hegye meglehetős, és elég tágas, keresetre is jó módgyok lévén, első Osztálybéli.

FANCSAL. Magyar falu Heves Vármegyében, földes Ura Hertzeg Grasalkovich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik egy völgyben, Hat-

Hatvantól két mértföldnyire. Határja jó termékenységû, bora nem utólsó, 's egyéb vagyonnyainak eladására alkalmatos módgya lévén, elsô Osztálybéli.

FANCSAL. Szabad puszta Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság.

FANTSIKA. *Feska.* Orosz falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitûek, fekszik az Ország úttyában, az Érmellyéki kerûletben, Margita, és Déda között. Határja gazdag, réttye, legelôje elég, és a' marháknak hízlalásokra alkalmatos, egyéb vagyonnyai is lévén, elsô Osztálybéli.

FANTSIKA. Orosz falu Bihar Vármegyében, földes Urai Boronkay, és más Urak, lakosai ó hitûek, fekszik a' Nagy Váradi járásban, Margitának szomszédságában, mellynek filiája, határja soványos, vagyonnyaiis tsekélyek lévén, harmadik Osztálybéli.

FANTSIKA. Elegyes magyar, és tót falu Ugotsa Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai ó hitûek, és reformátusok, fekszik a' kissebb Nagy Szôllôs felé folyó Tisza partyán. Határja gazdag, fája, réttye, legelôje elég, 's jeles tulajdonságai szerént, elsô Osztálybéli.

FANTSIKA. Szabad puszta Bihar Vármegyében.

FÁRÁD. Magyar falu Sopron Vármegyében, birtokosai Hertzeg Eszterházy, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Csornától fél mértföldnyire, határja közép termékenységû.

FARK. Így neveztetik Csongrád Vármegyében Algyô, és Szeged Városa között a' Tisza mellett egy rétség, és szigetes vidék, földes Ura Gróf Erdôdy Uraság, fekszik Tapéhoz közel, és annak filiája, melly termékeny szabad puszta Csongrád alatt két mértföldnyire terjed, holott a' nádak között a' sertések földi mogyoróval legeltetnek, réttyei jó szénát teremnek, és az egész vidék kiváltképen alkalmatos, a' marháknak hizlalásokra, vizei lassan áradnak, de nem is hamarabb apadnak el.

FARKAS. vagy *Farkats.* Magyar falu Gömör Vármegyében, földes Urai Vay, Lenkei, és Perber Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, határja közép-

szerû,

szerû, fája elég van, más javai is meglehetõsek.

FARKASASZÓ. Oláh falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Szuhányi Uraság, lakosai ó hitûek, fekszik Szamos vize mellett, Béltektöl két mértföldnyire. Határja jó termékenységû, réttye, legelõje elég.

FARKASBRUN. Szabad puszta Moson Vármegyében, az Óvári Uradalomban, fekszik Szent Jánoshoz közel, és annak filiája, és földgye hozzá hasonlító.

FARKASD. Szabad puszta Komárom Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Érsekség, fekszik Érsek Újvárhoz nem meszsze.

FARKASD. Szabad puszta Pest Vármegyében, birtokosai több Urak, fekszik Úri mellett.

FARKAS GYEPÛ. Szabad puszta Veszprém Vármegyében.

FARKASD. Elegyes magyar falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Vág vize mellett, Negyednek szomszédságában, Selyétöl egy mértföldnyire. Tûzre fája, és legelõje is elég, gyümöltsös kertyei, és mindenféle zöldségei, káposztája nevezetes, zöldséggel, 's borokkal való kereskedésre jó módgya, Vág vizén malma helyben, földgye, réttye elsõ osztálybéli, szõlei nintsenek, de mivel gyakorta járja határját Vág vize, 's a' töltéseknek megtartása nagy fáradságjokban van, földgyei négy marhával miveltetnek, a' második Osztályba tétettetett.

FARKASDI FALVA. *Neumark.* Német falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sz. Gothárdtól egy mértföldnyire. Határja középszerû, tulajdonságaira nézve hasonsó *Alsó Szolnokhoz*, második Osztálybéli.

FARKASDIN. Elegyes falu a' Bánátban, Temes Vármegyében, határja jó termékenységû.

FARKASFA. *Farkisdorf*, *Farkasovczi.* Magyar, és elegyes falu Vas Vármegyében, földes Urai a' Czisztzertzita Szerzetbéli Atyák, lakosai katolikusok, fekszik hegyek között, Mór vize mellett. Határja középszerû, vagyonnyai ollyanok, mint Értsénye falujának, második Osztálybéli.

FARKAS FALVA. *Farkszdorf*, *Farkasovtze.* Tót falu Sepes

Szepes Vármegyében, földes Urai Viland, és Dobay Urak, lakosai katolikusok, fekszik Ábrahámfalva mellett, 's ennek filiája, Kézsmárktól sem igen meszsze, Lôtsétöl egy mértföldnyire. Határja középszerû, réttye, legelôje jó, fája elég, második Osztálybéli.

FARKASFALVA. Tót falu Ugotsa Vármegyében, földes Urai Farkas Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik Tisza, és Batár vizek között, T. Újlakhoz közel, 's ennek filiája, mind a' kettôtöl majd egy forma meszszeségnyire. Határja jó termékenységû, réttyei jók, legelôje, fája elég, de mivel a' víz járja határját, második Osztálybéli.

FARKASFALVA. *Vlkanova.* Tót falu Zólyom Vármegyében, földes Urai Bohus, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Badin mellett, Zólyomhoz fél mértföldnyire. Ámbar földgyének $\frac{2}{3}$. része sovány, határja hegyes, és kösziklás, 's nehezen miveltetik, káposztás, és kender földgyeit Garam vize néha elönti; de mivel legelôje elég, földgyének egy negyede termékeny, a' hol határja is síkos, az Uraságtól fája épületre, és tûzre, Zólyomban pénzel, és szekerrel is pénzt kereshetnek, 's vagyonnyaikat jól eladhattyák, és a' községnek két kaszásra való réttye is van, elsô Osztálybéli.

FARKASHÍDA. *Farkasin.* Tót falu Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Nagyszombat, és Szered között, az Ország úttya mellett, Dudvág vizéhez közel, nevezetesíti e' helyet ULASZLÓ Királynak 1490dik esztendôben itten tartatott Ország gyûlése. Határja gazdag, réttyei jók, fája, legelôje elég, malma nevezetes, 's egyéb javakkal is megáldattatván, elsô Osztálybéli.

FARKASKA. Tót falu Trentsén Vármegyében, birtokosai Vasárhelyi, Csetneki, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Dészér mellett, Zaj Ugrótztól nem meszsze. Határja középszerû, szénája, legelôje, fája, makkja hasonlóképen, második Osztálybéli.

FARKASPATAKA. Magyar falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, határja soványos, 's vagyonnyai

nyai is selejtesek lévén, harmadik Osztálybéli.

FARKAS RÉV. *Brodi, Vad,* vagy *Vadul.* Oláh falu Máramaros Vármegyében, földes Urai a' Királyi Fiskus, Gróf Barkótzy, és más Uraságok, lakosai ó hitűek, fekszik Iza vize mellett, Mára vizének öszve folyásánál, 1778dik esztendőben itten nevezetes híd építtetett, még pedig Királyi költséggel, határja gazdag, tulajdonságaira nézve hasonlít *Bartzánfához*, elsö Osztálybéli.

FARKASVÖLGYE. *Vlesja dolina.* Erdős hegy Sáros Vármegyében, Szepes Vármegye felé, a' Várallyai út mellett, néhol még magossabbra emelkednek, igen szép fenyö fái vagynak a' magas hegyeken, *Beszkéd* hegyénél.

FARKOSI. Szabad puszta Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, fekszik Moritzhelytöl nem meszsze.

FARMOS. *Eger Farmos.* Magyar falu Heves Vármegyében, földes Urai Subich, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Tárkány mellett Eger vizénél, Egertöl két mértföldnyire, Borsod Vármegyének szomszédságában, határja középszerű, javai külömbfélék, s' mivel földgyeit is a' víz járja, második Osztalybéli.

FARNA. Tót falu Árva Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Oravszkitól nem meszsze, a' Beszkédi hegyek tövénél. Határja meglehetös.

FARNÁD. Népes magyar, és tót falu Esztergom Vármegyében, földes Ura az Esztergomi Érsekség, lakosai katolikusok, evangelikusok, és reformátusok, fekszik Nyér, Ölved, Malos, és Cseke faluktól nem meszsze, Bars, és Komárom Vármegyéknek szomszédságokban. Határbéli földgye jó, legelője elég, fája épületre, és tűzre, szőlèje elég, és jó borokat hoznak, vagyonnyainak eladására alkalmatossága, mint Ölvednek, elsö Osztálybéli.

FARNOS. Oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik a' Nagy Váradi kerületben, Határja gazdag, legelője nagy, réttye elég, 's más javai is lévén, elsö Osztálybéli.

FARNOS. Magyar falu Pest Vármegyében, földes Urai Bene, és Báró Prónay Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik a' Ketskeméti járásban,

rásban, Nagy Káta, és Szele helységektöl nem messze, határja középszerû, legelöje szükségjekre elég; de mivel szántó földgyeinek egy része, 's határja is homokos, harmadik Osztálybéli.

FÁS. Szabad puszta Békés Vármegyében, földes Ura Báró Harucker Uraság.

FATINA. Oláh falu a' Bánátban, Temes Vármegyébsn, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitüek, fekszik a' Versetzi kerületben. Határja közép termékenységü.

FASZÁR. Elegyes magyar falu Somogy Vármegyében, lakosai katolikusok, határja gazdag, 's minden javakkal bövelkedik, szölö hegyei is vagynak, elsö Osztálybéli.

* FATSAD. Elegyes falu Heves, és Külsö Szolnok Vármegyében, lakosai katolikusok, szántó földgyei tiszta, és kétszeres búzát teremnek, szöleje elég, fája tüzre van, legelöje hasonlóképen, mind vonó marháinak, mind a' teheneknek, és nevendék marháinak, malma helyben, piatzozása Gyöngyösön, a' hol pénzt is kereshetnek, néha a' víz kárt okoz ugyan réttyeikben, mindazáltal elsö Osztálybéli.

FAZEKAS BODA. A' B. betüben.

FAZEKAS VARSÁND. A' V. betüben.

FAZEKAS ZALUSÁNY. A' Z. betüben.

FECSKES. Szabad puszta Csanád Vármegyében, fekszik Palotának szomszédságában.

FEDELES FALVA. *Fedelesuczi.* Orosz falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, lakosai ó hitüek, fekszik Nedezfalvához fél mértföldnyire, határja elég nagy, de hegyes, és leginkább zabot terem, réttyei jó szénát hoznak, legelöje is elég, fája tüzre, és épületre, de mivel földgye trágyázás nélkül, zabnál egyebet nem terem, Munkátsi piatzozástól is két mértföldnyire van, 's nevendék marhaiknak számokra nem igen elegendö legelöjök van, a' harmadik Osztályba tétettetett.

FEGYVERNEK. Elegyes oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura Gróf Csáky Uraság, lakosai ó hitüek, fekszik a' Nagy Váradi járásban. Határja középszerü, vagyonnyai is olly formák lévén, második Osztálybéli.

FERGYVERNEK. Szabad puszta Heves Vármegyében, fekszik

fekszik Tisza Bôhöz nem meszsze, földes Ura Báró Orczy Uraság, a' kinek alkalmatos mulató házával díszeskedik. Mindenféle természeti adományokkal megáldattatott.

FEGYVERNEK. *Alsó Fegyvernek, Fesernik.* Elegyes magyar, és tót falu Hont Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Füzes Gyarmattól nem meszsze, Bars Vármegyének szomszédságában, határja gazdag, 's külömbféle javakkal bövelkedik, elsô Osztálybéli.

FEGYVERNEK. *Felsô Fegyvernek, Fesernik.* Elegyes magyar, és tót falu Hont Vármegyében, földes Ura Hodosy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Lévától egy, és ¼. mértföldnyire, határja gazdag, legelôje elég, fája mind a' kétféle, szôlô hegye középszerû, elsô Osztálybéli.

FEJÉRTSE. Elegyes tót falu Bereg Vármegyében, lakosai katolikusok, ó hitûek, és reformátusok. Határja nagyobb részént trágyázás nélkûl is mindenféle gabonát terem, réttyein meglehetôs fû van, de mivel szántó földgyeit a' víz szokta elönteni, 's elegendô legelôje nintsen, 's egyféle fája sints, közel lévô piatzozás nélkûl is szûkölködik, harmadik Osztálybéli.

FEJÉREGYHÁZA. *Beszerida Albó.* Máramaros Vármegyében, az E. betûben, *Egyháza* nevezet alatt.

FEJÉREGYHÁZA. Magyar falu Somogy Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Sámsony, és Felsô Zsitvától nem meszsze, a' Keresztúri Uradalomban, mellynek egy része ugyan tsak oda tartozik, határja középszerû, mellynek mivolta szerént, második Osztálybéli.

FEJÉREGYHÁZ. Németûl *Weiskirchen*, tótúl *Bili Kosztel*, közönségesen *Albánusznak* neveztetik. Elegyes falu. Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Bruszvik Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' Szélsô szigetbéli járásban, a' Roszszindeli erdôség mellett, nem meszsze Nagyszombattól, holott a' Jézuiták házát is épitettek vala 1719dik esztendôben, 's megújjittatták 1768dikben, 's kedves múlató helyek vala a' tanúlástól üress idôkben, nem tsak a' Jésuitáknak, hanem az egész tanúló Ifjúságnak is. Minekutánna Nagyszombatból

ból Budára vitetett által a' Tudományoknak mindensége 1777ben; sôt az Akadémia is Posonba 1784ben, elhagyattatott ugyan e' szerént Fejéregyháza; hanem a' Nagyszombati lakosoknak most is hasonló múlatságos helyek. Határja gazdag, vagyonnyai jelesek, eladásra jó módgyok, elsô Osztálybéli.

FEJÉREGYHÁZ, vagy némellyek szerént *Tündöklöház*. Német mezô Város Sopron Vármegyében, földes Ura Hertzég Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, a' kiknek szép parton fejérlô Szentegyházoktól vette nevezetét, tudniillik Tündöklôházi nevezetétôl a' Németek *Tundl*, vagy *Dundlerskirchen* nevet alkottak belôle, a' kik pedig nem értik, *Donnerskirchennek is* nevezik, fekszik Sircz mezô-Várostól fél mértföldnyire, 's a' Sopron Vármegyei fertôtôl sem meszsze, nevezetes benne a' Hertzegi földes Uraságnak igen nagy pintzéje. Határja középszerû, réttye, legelôje jó, 's egyéb vagyonnyai is meglehetôsek, második Osztálybéli.

FEJÉREGYHÁZA. Szabad puszta Békés Vármegyében.

FEJÉRKGYHÁZA. Szabad puszta Borsód Vármegyében, földes Urai Fáy, Almásy, Tibold, Majthényi Uraságok, fekszik Tisza Bábolnához nem meszsze, mellynek filiája, 's határja is hozzá hasonlító.

FEJÉRFALVA. *Feresti*. Elegyes oláh falu Máramaros Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai ó hitûek, fekszik Bardfalvával által ellenben. Aknasugatajnak filiája, Kaszó, és Mara vizeknek öszvefolyásánál, Rónaszéktôl más fél mértföldnyire, ezen kivûl szomszédságában van Kapnyik, és Sziget Városoknak is, a' só bányak is tsak egy mértföldnyire vannak tôle, holott mind vagyonnyaiknak eladására, mind keresetre jó módgyok van, legelôje szoross, kaszálója tsekély, és sovány, 's mind a' kétféle fája szûken van, második Osztálybéli.

FEJÉRHÁZA. *Beszerida Albó*. Oláh falu Máramaros Vármegyében, lakosai leginkább ó hitûek, fekszik a' Szigeti járásban. Határja középszerû.

FEJÉRKÔ. Nevezetes kôszikla hegy Veszprém Vármegyében, hegyes kô, és kerteskô között, nevezetét

vette a' kőszíklának fejérségétől, melly leg magossabb Bakonybél felé, 's néhol szép élőfákkal díszeskedik.

FEJÉRMAJOR. *Bieli Mayr.* Nyitra Vármegyében Szabatihoz tartozik.

FEJÉR PATAK. *Bili Potok.* Tót falu Liptó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Rozenbergtől nem meszsze, határja hozzá hasonlító, 's ennek filiája.

FEJÉR PATAK. Elegyes falu Hont Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Rónitza vize mellett, határjának egy része síkos, fája mind a' kétféle, keresetre meglehetős módgya; de mivel fele földgyének hegyes, és soványos is, második Osztálybéli.

FEJÉR PATÁK. *Bieli Potok. Albul vale*, nevezetét vette folyó vizének hasonlatosságától. Elegyes falu Máramaros Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik Bocskóhoz közel, mellynek filiája. Jó módgyok van ugyan az eladásra, és keresetre a' só bányakban, három órányi földön, és a' fűrész malomnál is helyben, Berlatáson is a' keresetre jó alkalmatossága van, második Osztálybéli.

FEJÉRTSE. Magyar falu Bereg Vármegyében, birtokosai Gróf Schönborn, és más Urak, lakosai reformátusok, fekszik a' Munkátsi járásban, és a' Munkátsi Uradalomhoz tartozik. Határja középszerű, réttye, legelője elég, második Osztálybéli.

FEJÉRTÓ. Elegyes falu, v. szabad puszta Bihar Vármegyében, határja jó termékenységű.

FEJÉRTÓ: *Weiszsée.* Magyar falu Győr Vármegyében, földes Ura a' Győri Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Győrtől harmad fél mértföldnyire. Határja gazdag, vagyonnyai jelesek, tulajdonságaira nézve hasonlít *Börishez*, első Osztálybéli.

FEJÉRTÓ. Ó *Fejértó.* Magyar falu Szabólts Vármegyében, földes Ura *Gróf* Szirmay Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik a' Bátori járásban, Leveleknek szomszédságában, mellynek filiája. Határja jó termékenységű, tulajdonságai hasonlók *Apagyhoz*, első Osztálybéli.

FEJÉRTÓ. *Új Fejértó.* Magyar falu Szabólts Vármegyében,

gyében, földes Ura Gróf Aspermont Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Kállóhoz fél mértföldnyire. Határja gazdag, tulajdonságai jelesek, elsô Osztálybéli.

FEJÉRTÓ. Szabad puszta a' Kis Kúnságban, birtokosa Halas Városa, mellytöl nem meszsze fekszik. Határja jó.

FEJÉRTÓ. Nevezetes tó Torontal Vármegyében, mellynek kerülete három órányira terjed, 's külömbféle jó ízû halakkal nagyon gazdag, melly abból nyilván kitetszik, hogy a' halászok itten egy háló vonással három mázsa, és negyven öt font halat fogtak ki egy nevezetes Túdós Úrnak jelenlétében. Az is nevezetes a' Fejértói halászokra nézve, hogy itten a' halászok nem vonnyák ki a' partra a' nagy hálót, hanem a' tónak öblében két tsónak közzé szoritván a' halakat, úgy hánnyák bárkáikba a' szép sûllôket, 's más-külömbféle jó ízû halakat. E' tón foly keresztûl *Béga* vize, mellyet *Merczi* Generális készittete hajókázhatóvá.

FEJÉR VÁRMEGYE. *Comitatus Albensis, Stuhlweisenburger Komitat*, nevezetét vette *Székes Fejérvártol*, e' Vármegyének leg nevezetesebb Királyi Városától, fekszik napkelet, és dél felôl rész szerént Pilis, rész szerént pedig Tolna Vármegyéknek szomszédságokban, ezek felôl szûntelen való mezôséggel kerittetik: napnyugot felôl való szélen ellenben Veszprém Vármegye fekszik szomszédságában, 's imitt amott halmokkal veszi környûl, észak felôl pedig Komárom, és Esztergom Vármegyék hegyekkel, és erdôkkel kerítik vidékjének határjait. E' Vármegyének kebele többnyire térségbôl áll, noha imitt amott kissebb hegyek, és halmok is találtatnak benne; észak felôl való részén, az egész Országban nevezetes erdôs hegyeknek, egy része veszi környûl, úgy mint *Vértes, és Bakony* hegyei, melly hegyeknek nagysága, terjedése, 's tulajdonságai, *Vértes, és Bakony* nevezet alatt szemlélhetôk. Folyó vizei között leg nevezetesebb *Sár vize*, melly nevezet tulajdonságát is jól elô adgya. Ered rész szerént Tikiri tavából, rész szerént pedig némelly Veszptém Vármegyei kútfôkbôl Palota felett, mintegy kis mértföldnyire;

sebes folyása van itten, míg a' mezei térségre nem ér, vize tiszta, és a' malmoknak forgatására alkalmatos, széjjel terjedvén pedig a' lapályos, és sáros térségen, folyása sem esmerszik mindenütt. Öregbíttetik Palotánál, mind az ottan fakadó kútfők által, mind pedig a' kisded patakotskáknak vizeivel; lefolyván pedig *Székes Fejérvár alá*, sáros, és iszaposabb vizzé változik, 's onnan az úgy nevezet *Mezö földön*, bizonytalan partok nélkül folyt, míg tsatornája, vagy folyásának árka nem készíttetett; azután Tolna Vármegyének kebelébe foly által. Hányszor, és miképen festetett, mind az ellenségnek, mind pedig sok jó Magyar Hazafiaknak véreivel, a' történetekből, és e' könyvben is annak kiszabott helyén látható.

Második folyó víz Fejér Vármegyében *Galya* vize, melly Veszprém Vármegyében Tés nevezetü falutól nem meszsze a' Bakonyban fakad; honnan a' völgyetskéken dél felé a' térségre lefolyván, 's *Keresztúrnál* több patakotskákkal is öblösittetvén, Fejérvár alá foly, malmokat forgat, és a' Sár vizével egygyesítetik, nem meszsze Fejérvárnak Bétsi kapu nevezetü kapujától. Tavai között, mellyeket Sár vize származtatt, nevezetesek Fejérvár körül az *Ingovány, és a' Sóstó*, mellyek az elött kivált nedves időkkor, mind a' gyalogoknak, mind pedig a' lovagoknak labolhatatlanok valának, míg folyóvá nem tétettetett. Más Sóstó is van még Fejér Vármegyében, Fejérvár alatt mintegy három mértföldnyire, melly nevezetét sós ízétöl vette, 's ámbár a' Sár víz tavaival kerittetik, mindazáltal sós ízét elnem veszti, melly miatt sem a' vízi, sem pedig a' repdesö állatok nem igen kedvellik; tsudállatos, és nevezetes ereje az, hogy a' belé mártott állatok bőreinek szőrét 24. óra alatt egészszen lekoppasztya.

Levegö ege néhol a' sok tavak miatt, nem leg jobb, kivált ha a' fel szél által nem tisztíttatik, mindazáltal az itt született Magyaroknak, a' kik zömök, és erőss testüek, tellyességgel nem ártalmas; nagyobb részében pedig elég tiszta, és jó levegője van.

Földgye kiváltképen termékeny, 's mindenféle veteményt gazdagon terem,

bora

bora veress, és fejér, de a' mellyek többnyire a' meleg, és alkalmatlan pintzékben nem igen állandók, kivévén a' *Zámolyi*, *és Bitskei* borokat; ha pedig más helyre vitettetnek, mind jobb ízűek, mind pedig állandóbbak. Búzája jó, és kiváltképen szapora, 's méltán kerestetik, mind a' kenyér, mind pedig a' zsemlye sütők által; gyümöltsei is elég termők, és jó ízűek, széksójok a' marháknak kiváltképen hasznosak, és más Vármegyékbe is elhordattatnak, a' marháknak számokra. Legelője a' barom nevelésre igen alkalmatos, mellyre sokat hajt mind jó földgye, mind alkalmas, és hasznos itató helye, lovai tüzesek, és jó futók, 's ha kitanittatnak, a' *Boszniák* lovakhoz hasonlítók, juhai, sertéssei hasznosak, és jók; úgy, hogy Fejér Vármegyét, egy búza tárháznak, és megáldattatott gazdag Megyének kiki méltán nevezheti.

Vadászattya jeles, és gazdag, különbféle madarak is bővséggel vannak benne, halászattya nagy, és hasznos, 's tavai nem csak különbféle halakkal; hanem rákokkal, és tekenős békákkal is eléggé megáldattattak. Mind öszve 179 lakó helyek vagynak benne, 's egy szabad Királyi Város. A' Fejérvári, és Veszprémi Püspöki Megyékhez tartozik.

FEJÉRVÁR. *Székes Fejérvár, Alba Regalis, Stuhlweisenburg, Stolitzny Belehrad,* nevezetes Királyi Város Fejér Vármegyében, fekszik Budától, és Esztergomtól hat, Veszprémtől pedig négy mértföldnyire kies, és termékeny helyen.

EREDETE.

E' hajdani Várnak, most Királyi Városnak eredetéről külömbféleképen véllekednek a' könyv szerzők, *Lázius* a' régi Czimbria Városának ot leteleg viszi visszza eredetét. (*a*) Comment. Reip. Rom. libr. 12. Sec. 2. C. 16. p. 35.) De *Ortelius* szerént hibásan, mert e' szerént ot hajdan második *Moezia* Városa, vagy *Mogentziána* vala. (*b*) Vid. Ortelium in Thesauro Geographiae antiquae.) Ezek Fejérvárnak hajdani eredetéről való bizonytalan véllekedések. Bizonyosabb eredetet *Bonfin* (*c*) Decad. I. Libr. IX. p. 134.) egyenesen Sz. ISTVÁNNAK tulajdonittya, *Túrótzi László* pedig (*d*) In Hung. Comp. exhibitae Part.

I. p. 38. &c.) megosztya ezt GEYZA, és SZENT ISTVÁN között, úgy véllekedvén, hogy a' Várnak alapját GEIZA kezdette; de SZENT ISTVÁN végezé el, melly okbol közönségesen ennek tulajdonittatik. Valamint e' Várnak eredetére nézve, külömböznek a' véllekedések, úgy annak neveztetésében sem egyeznek meg. A' többek között két féle származása lehetett magyar nevezetének, vagy azért neveztethetett, Fejérvárnak, mert újj vólta miatt *fejér* és szép vala; vagy pedig még inkább azért, mividékje a' sós nedvesség miatt, mint egy fejérlett a' rajta lévő széksó miatt vagy a' mint mások akarják, a' ragadó *szikes föld* miatt, leve végre Székes Fejérvár nevezete. A' Városnak fekvését le irta *Turótzi* (*e*) Partte III. Cap. VIII. p. 112. 21.) közönségesen meg jegyezhető, azon kivül, hogy Fejérvár alatsony térségen fekszik, és régenten a' Város kő falain kivül, a' körül volt nedves semlyedékekkel is erősíttetett; úgy véllekednek felőle némellyek, hogy hajdan négy szegeletű kövekkel ki rakótt tsatornái valának; de a' sok viszontagságok által elromolván, vizenyős tavakat származtattak. A' Várastól mint egy két ezer lépésnyire terjedett vizenyős motsár, nap kelet felől *Sóstónak*: a' körül vólt semlyékes helyei pedig *Ingoványnak* neveztetett.

HISTORIÁJA.

Különös hajlandosága, 's jóltévő indúlattya lévén Sz. ISTVÁNNAK e' Várhoz eltökéllett tzéllya vala, hogy annak ditsősségét Királyi tehetségéhez képest elő mozdíttsa, minekokáért a' B. Szűz MÁRIÁNAK tiszteletére építtetett vala ide Királyi Templomot, 's lehetőképen fel ékesítette azt, a' mint emlékezik felőle *Bonfin.* (*g*) Decade II. Libr. 1. p. 179. 48.) Kiváltképen emelte Fejérvárnak régi méltóságát az is, hogy a' Királyok itten koronáztatának, sőt némellyeknek meg hidegedett tetemeik is, ott várják megoszlattatásokat. Meg gazdagíttatott vala ismét e' Királyi Fő Templem *Gyula* Erdély Országi, és *Cea* Bolgárok Vezérjeknek, adakozásaik által; nevezetes Királyi ajándékokat adata *Gyzela* Királyné is SZENT ISTVÁNNAK hitvese e' Szentegyháznak ékesítésére, a' mint *Turótzi* le irta. (*h*) Parte II. Cap.

XXX.

XXX. p. 40. 5. 's Bonfin szerént is pag. 180. 181.) Illy módon kezde e' Templomnak felette nagy kintse nevekedni; olly fényes, és méltóságos is vala az hajdan, hogy ahoz hasonlító meszsze földön nem találtatot, falai drága márványokkal valának ékesíttetve, az oltárok pedig alabástrommal, aranyal, és ezüstel ki tzímerezve. A' templomi edények, és a' Fô Papi ruhák drága kövekkel, gyöngyökkel gazdagon ki tzifrázottak valának. Naprol napra nevekedett a' Szentegyháznak szépsége, és gazdagsága, mivel egy Király sem koronáztatott itten meg, hogy a' Templomnak nagy kintset, 's ajándékot nem adott volna, sôt egy Király sem kezde hadat elébb ellenségével, míg B. Szûz MÁRIÁNAK a' segedelemért kegyes ajtatosságok mellett, nevezetes ajándékot bé nem mutatott volna; sem gyôzedelmét hálátlanúl nem végezte. Ezer, még ezer ajándékok, és hadban nyertt gyôzedelmi kintsek tétettek tehát itten le, lásd felôle *Turótzit* (*i*) Hungariae Comp. Parte I. p. 26. 27.) Örvendetes, és igen szerentsés vala ezekhez képest, mind Székes Fejér Várnak, mind a' benne volt Királyi Nagy Szentegyháznak elômenetele, de szomorú gyászokba borúla idôvel, a' sok tûz támadás miatt, mellyeket *Turotzi*, és más némelly irók bôven leírták. Elejét igyekezett vala illy szerentsétlenségének Turótzi szerént *Robert Károly* venni, midôn azt ólommal fedeztette 1318dik esztendôben, és tartó oszlopokkal is meg erôssítette; de még illy gondoskodása altal sem menthette meg a' szerentsétlenségtôl, mert 1327dik esztendôben ismét szánakozásra méltó égéssel rongáltattatott, mellyet KÁROLY ismét meg újjítván *Bonfin* szerént. (*k*) Decade II. Libr. IX. p. 318. 6.) ujonnan le égett. Sérelem nélkûl maradott e' azután ez a' Templom MÁTYÁS idejeig? bizonytalan; de az nyilván való, hogy azt MÁTYÁS nem tsak meg ujjította; hanem sokkal méltóságosabbá tenni igyekezett, mellyet kétség kivûl egészen el is végezet volna; de hirtelen halála vélletlenûl megfosztá, e' jó tévû tzéllyától. Valának a' le írtt Királyi Templomon kivûl, még az idôben több Szentegyházak is, mind belôl a' Városban, mind pedig a' volt külsô Vá-

rosban, mellyek már ma többnyire omladékjaival egyetemben elenyésztek. Ugyan is tíz Templomot állítanak az írók, hogy itten deli módon építve valának, még pedig azokon kivûl, mellyek e' Városnak falain kivûl Sz. MIKLÓSNAK, Sz. GYÖRGYNEK, Sz. MIHÁLYNAK, és Sz. MARGITNAK tiszteletekre alkotva valának. Leg közelebb vala a' B. Szûznek Templomához, a' Sz. PÉTER Temploma. Ezek után pedig a' több Szentegyházak. Két nevezetes Prépostság is vala itten hajdan, egyik a' Királyi Templomhoz, másik pedig Sz. MIKLOSRÓL neveztetett, 's a' Városnak kô falain kivûl vala; mind ezeknek különös Szentegyháza, 's Klastromja is vala, nagy jövedelmekkel, és különös szabadságokkal meg ajándékoztatva. A' Vár kerítésében Sz. ISTVÁNNAK, GYÖRGY Mártirnak, és MIHÁLY Árkangyalnak szenteltt Templomok valának, mellyeket a' Városnak akkori népességéhez képest volt különös Plébániáknak állítyák némellyek; ezen kivûl valának az Augustiniánusoknak, és Sz. Klára Szerzetebéli Apátzáknak Klastromai, mellyek felôl lásd *Turótzit.* (*l*) Loc. Cit. p. 37.) Ezekhez járúl a' SZENT FERENTZ Szerzeteseinek IIIdik LÁSZLÓ által 1280dikban fel állíttatott Klastromjok; nem külömben a' Dominikánusoknak, Paulinusoknak, mellyeken kivûl több egyéb itten virágzott világi dolgok is emelték e' Városnak hajdani méltóságát. Nevezetes tekintetet okozott Fejérvárnak az is, hogy a' Magyar Királyok Sz. ISTVÁNTÓL kezdvén elsôFERDINÁNDIG, itten temettettének Királyi szertartásokkal, ki vévén némellyeket. Maga ugyan Sz. ISTVÁN itt temettetett légyen e' el, vagy nem? külömbözö értelemben vagynak felôle az írók, a' hajdani történetek feljegyzésének homállyai miatt; némellyek Esztergomot, mások Budát, némellyek pedig Veszprémet, sôt Györt is meg akarják e' szerentsével tisztelni. *Bél Mátyás* ellenben *Turótzival* egyetemben Fejérvárat állítyák SZENT ISTVÁN hideg tetemeinek nyugovó helyéûl.

Melly szertartások között vala itten hajdan a' Magyar Királyoknak Koronáztatása bôven elô adták a' történet írók, lásd ULÁSZLÓNAK koronáztatásáról *Bonfint* (*m*) Decad. IV. Libr. X. p. 677.)

Nyil-

Nyilván való dolog, hogy nagy hírt, nevet, gazdagságot okoza Fejérvárnak a' Magyar Királyoknak olly pompás koronáztatások, 's eltemettetések, egyben gyûlvén arra az egész Országnak nevezetesebb Úri Rendgyei, méltán nevezrethetett tehát akkor Székes Fejérvár, Királyi Fõ Városnak, midõn az egész Országból a' Rendek oda olly igen számosan öszve gyülekezének, a' mint azt *Istvánfi* (*n*) Libr. XXI. pag. 424. 2.) emlékezetben hagyta, mert egy Király Koronáztatásának alkalmatosságával, nyoltzvan ezer fegyveresek is meg jelenének; de a' Királyi temetések is nevezetesek valának. Mind öszve tizen öt Királyoknak Fejérváron lett eltemettetését hagyták a' történet írók emlékezetben. Mellyek között I. vala *Turótzinak*, és *Bél Mátyásnak* velekedések szerént SZENT ISTVÁN Magyar Országnak Apostoli Királya, a' ki Esztergomban meg halálozván 1038dik esztendõben, Királyi pompával Fejérvárra vitettetett, tulajdon példás jó tételményei által építtetett fényes Templomának temetkezõ helyére. IIdik Király a' kinek meghidegedett tetemei, Fejérváron nyugosznak *Bél Mátyás* szerént KOLOMANN meg halt 1114dik esztendõben, lásd halálát, és eltemettetését *Turotzinál* (*o*) Parte II. Cap LXII. p. 70. 48.) IIIdik Második BÉLA Magyar Országnak ötödik Királlya, meg halt 1140dik esztendõben, lásd felõle (*p*) Bonfint. Decade 11. Lib. IV. p. 258. 29.) IVdik Második GEIZA Magyar Országnak tizen kettedik Királlya, diadalmas uralkodásárol lásd *Bonfint* (*q*) Bonfin. Decade II. Libr. VI. pag. 266. 21.) meg hólt 1161dik esztendõben. Vdik Második LÁSZLÓ Magyar Országnak tizen negyedik Királlya, meg hólt 1172dik esztendõben. VIdik vala Negyedik ISTVÁN Magyar Ország tizen ötödik Királyának teste, melly Fejérvárra vitettetett, a' ki nagy bánattya miatt Zimonban (Semlinum) meg halálozott 1173-ban. VIIdik valá Harmadik BÉLA Hazánknak tizen hatodik Királlya, meg hólt 1190-dik esztendõben. VIIIdik vala Harmadik LÁSZLÓ Magyar Országnak tizen nyóltzadik Királya, halála felõl lásd Bonfint (*r*) Decad. II. Libr. VII. p. 297. 6.) IXdik Elsõ RÓBERT KÁROLY Magyar Országnak huszon hatodik Királya,

meg

meg hólt 1342dik esztendôben. Xdik vala Elsô LAJOS Magyar Országnak huszon hetedik Királlya, meg hólt 1383dik esztendôben. XIdik vala ALBERT harmintz egyedik Magyar Király, meg halt Neszmélyben 1439dik esztendôben. XIIdik vala MÁTYÁS Magyar Országnak harmintz negyedik elfelejthetetlen Királlya; hirtelen halállal múlt ki e' Világbol Bétsben 1490ikben. XIIIdik vala Második ULÁSZLÓ Magyar Országnak harmintz ötödik Királya, meg halt 1516dik esztendôben Budán. XIV. vala Második LAJOS meg halt 1526dik esztendôben a' Mohátsi veszedelemkor, XVdik vala ZÁPOLYA JÁNOS, meg halt Erdélyben Szászsebesen 1549ben 11dik Juliusban.

Ezeknek az elô számlált Királyoknak hideg tetemei, nyugosznak Székes Fejérváron a' Királyi Kriptában, a' kiknek temetését is szükséges rövideden illetni. Meg halálozván ezek közzûl valamellyik Király, az egész Országban annak szomorú híre közönségessé tétettetett; gyászban öltözének a' nevezetesebb Rendek, Nemesek, és hivatalt viselô Uraságok; eltörettetett a' Királyi petsét, hogy vele semmi igazságtalanság ne történhessen. Így vala MÁTYÁS Királynak meg halálozása után; de vallyon mindég meg tartatott é e' rend tartás, nem lehet állítani. Meg határoztatván a' Királyi temetkezésnek napja, egybe gyûlének mind a' nagyoknak, mind a' kitsinyeknek nagy sokaságai volt kegyelmes Királyoknak meg siratására, lásd felôle *Bonfint.* (*s*) Decade II. Lib. I. 185. 20.) A' meg hólt Királyi testet Hazánkban a' Papi rend vitte. Meg halálozván pedig MÁTYÁS Király Bétsben, Katona Tisztek vivék hideg tetemeit, SZENT ISTVÁNNAK Királyi Templomába, a' Papi Rend pedig legközelebb méne mellette, 's azután több külömbféle világi Rendek. Minémû szertartások között történt pedig, a' Magyar Királyoknak eltemettetését, rövideden MÁTYÁS Királynak temetési pompája által, kivánom elô terjeszteni. Minekutánna MÁTYÁS Királynak teste Bétsben, a' Magyar Országba való által szállításra meg határoztatott, ötven gyászos kisérô hajók rendeltettek, annak követésére, mellyeken a' kisérô sokaság, mind gyászban öltözködött, Posony Városába érkezvén a' Kirá-

Királyi holt testel, minden Úri Méltóságok, gyászban, és kesergő szívvel idvezlették, a' siránkozó meg holt Királynak Özvegyét, 's fel szóval jajgatták a' győzhetetlen nagy Királynak keserű halálát. Budára hozatatván a' hidegedett test, meg ujjíttattatott a' Királyi halottas pompa; 's végre a' testnek Fejérvárra lejendő vitettetése felől meg tétettetvén a' rendelések, kivált képen való nagy pompával, és az egész Országnak, siránkozása között mene véghez; mihelyt a' Rendek a' Királyi testel, és annak méltóságát mutató jelekkel Fejérvárra meg érkeztek, azonnal egyenesen a' BOLDOGSÁGOS SZŰZNEK Királyi Templomában állapodának meg, 's minekutánna a' meg hólt Királynak Koporsója a' Szentegyháznak közepére lehelyheztetett, a' lovagok leg ottan minden tzímereket a' nagy Oltár előtt le tévék, sajnálkozó siránkozások között, annak jeléül, mintha a' meg halálozott Királynak halálával szerzett győzedelmei is az Országnak, mind le omladózólag volnának. Sírásra, 's jaj szavakra fakasztott e' tselekedet minden jelenlévőket. Az után pedig a' meg hólt Királynak nagy ajándékjai is ki tétettettek a' szemlélésre, mint a' Szentegyházhoz való buzgóságának nyilván való jelei, úgy mint a' nagy arany Kereszt gyöngyökkel, és drága kövekkel mesterségesen ékesíttetve, melly negyven öt ezer aranyban került vala; nem külömben a' drága kövekkel kirakott poharak, az arany mosdó, a' gyertya tartók, 's egyéb külömbféle Óltári drága készületek. Ezeken kivűl némelly ezüstből öntött képek, és 12. Isteni tisztelethez megkívántató papi drága gyöngyökkel kirakott öltözetek, mellyek mind öszve 75 ezer aranyat érők valának. Az Országnak Fő Rendgyei is 700. aranyat tévének le az Óltárnak széleire. Ki tetszik innen rövideden, mind a' Magyaroknak Királyi temetkezéshez tartozó szertartásoknak módgya, mind pedig Fejérvárnak hajdani méltósága; meg lévén pedig az egész Királyi temetkezés három esztendői gyász hirdettetett az egész Országban, valamint első Sz. LÁSZLÓNAK halála után is, melly elég példás bizonyság a' Magyaroknak Királlyaik eránt való buzgóságokról; de még nevezetesebb vala

az,

az, hogy akkor három esztendô alatt semmi nyilván való mulatságok, örvendezések, és vigadozások az Országban nem szemléltettek. A' Rokszolánusok, Míziusok, Bolgárok, és Oláhok szomorúságjoknak jeléûl szakállaikat levetették. Ennyire meg illetôdtek vólt Királyaiknak halálok által! látván rövideden Fejérvárnak hajdani nevezetes méltóságát, és tekintetét, már most annak viszontagságai következnek. Virágzó állapottyában nevekedve maradott vala Fejérvár, egyész IVdik BÉLA Kilálynak idejéig, míg a' Tatárságnak vérengezô özöne Magyar Országot fel nem gázolta, a' kik elfoglalván Esztergom Városát, 's a' benne lévôket felkontzolván, Fejérvár alá sietének, mivel halották, hogy ott volnának a' Királyoknak temetô helyei; következés képen nagy kintsekhez juthatnának; de nagyon meg tsalattattak reménységjekben, mert Fejérvár akkor tavak között lévén, semmi képen meg nem hodíthatták, lásd felôle *Bonfint* (*t*) Deca. II. L. VIII. p. 301. 1.) *Rogeriust* (*v*) De destructione Regni Hungar. Cap. XL. p. 196. 30.) E' vala tehát *Rogerius* szerént, Esztergom Vára, 's SZENT MÁRTON hegye után a' harmadik erôsség, mellyet e' részen a' Tatárok hatalmok alá nem hajthattak. Bátorságosak lévén Fejérvárnak környûl állásai, egész Korvinus MÁTYÁSNAK idejéig, nem tsak épségben maradott; hanem szüntelen gyarapodott is. De ez meg halálozván, a' mint az egész Ország hanyatlani kezdett, úgy Fejérvár is kénteleníttetett érezni, a' külsô hatalmasságoknak erejét. MAXIMILIÁN elôször is, magának akárván tulajdonítani az Országot, ULÁSZLÓNAK már meg koronáztatása után, fegyverrel támadá meg Magyar Országot. El is foglalta vala már Veszprémet, és némelly erôsségeket is meg hodított, midôn ULÁSZLÓ illy terhes szorongatásai között, alig tudta vala, mit tselekedgyék, mert MAXIMILIÁNON kivûl ALBERT öttse által is háborgattatott vala Kassa körûl. Jól ki válaszván MAXIMILIÁN is az alkalmatosságot, el küldettek vala, *Bátori István, és Kinizsi Pál* Vezérek a' bús Király által, hogy Fejérvárat sietôleg meg erôssítsék; de haszontalan, mert a' Fejérváriak alig eresztették bé a' Városba, és

az

az adót, mellyet rész szerént a' Várnak meg erössítésére, rész szerént pedig más hadi szükségekre kívántak, meg tagadák tőlök; bízván a' Várnak szerentséjéhez, és a' természet által is öríztettetett erejéhez, egyszer'smind mentségül adák, hogy ULÁSZLÓNAK koronáztatásakor egyébaránt is egészen ki költekeztek vala. Míg e' szerént Fejérvárnak erössítésétől a' rövid idő miatt ki zárattattak a' küldött Vezérek; MAXIMILIAN pedig mindenkor inkább közelített a' Városhoz, itt hagyván örizetre 1555 katonát, magok a' Vezérek, mint hogy elegendő erő nélkül valának, Budára viszsza siettek. A' Tsászár azomban meg érkeze Fejérvár alá, népes, és a' többek között próbáltt *Svévus* seregeivel, a' kiknek Tisztyeiket tanátskozásra szollítván emlékezteté vala öket tett vitézségjeikre, mellyet ha itten is tellyesítnének bizonyosan reménylené a' győzedelmet. E' meg lévén, rendelések tétettek a' Várnak ostromoltatása felől, parantsoltatván, hogy a' Szentegyházaknak, és az emberek életeknek kedveznének. Alig fúvattak meg a' rivadó trombiták, és másra Svévusok száskák módgyára lepék meg a' Várnak szélső környyékeit, mellyet látván a' Várbéliek, hogy az Ostromlóknak erejeket meg törhessék, szembe szállottak, az el égetett külső Városnak helyén az ellenséggel, de szerentsétlenül; mert a' Svevusok számosabbak lévén, semmit sem engedtek, sőt kénszerítették a' Várbélieket a' viszsza vonúlásra, 's kevésben múlt, hogy a' bátor Svevusok a' Magyaroknak meleg nyomdokaikon bé nem nyomulának utánnok a' Várba. Meg örülének a' Németek e' szerentséjeken, 's el tökéllették, hogy addig a' Várnak ostromlásától meg nem szűnnének, míg aztat egészszen meg nem hodították. Kiváltképen való elő mozdítója vala e' nagy tzélnak *Lang Konrád*, a' Svéviai seregnek Vezérje, a' ki a' Várnak falaira maga vezette katonáit, 's meg haladván minden akadályokat, nem lévén a' falakon is elig ellenzőjök', be löveték a' leg közelebb lévő kaput, 's egy vasas nehéz sereget botsátának bé rajta. Látván ezt a' Magyarok, hogy utóllyára erejeket meg éreztessék, rendbe állának az útszán a' viadalra; de veszedelmekre. Melly nagy vér ontás, és

prédá-

prédálás történt ekkor itten, lásd *Bonfin* munkájában (x) Decad. V. Lib. I. p. 687. 44.) és *Istvánfindl* (y) Lib. I. p. 10. 47.)

Gyász, siralom, 's haldokló jajgatás vala minden felé a' ki pusztított, 's fel dúlt Városban, 's az utólsó ítélet napjához hasonlító veszedelem vala akkor Fejérvárban, melly az árváknak síránkozásaival, és az öldöklôknek ordításaival borzasztólag elegyedvén, rémítô hangal, tôltötte bé az üress Várost. Gyözedelmi örömmel méne bé más nap MAXIMILIAN az elpusztított Városba, 's látván minden felé a' keserves inséget, és a' rettenetes öldöklô vérengezésnek bizonyos jeleit, mutogatván nékie a' holt testeknek nagy rakásait, tisztességes eltemettetést parantsola a' mieinknek, a' honnan a' Királyi Templom felé lovagolt vala, hatalmába vévén azt, és ennek nagy kintseit, katonái pedig nem tsak a' bóltokat, hanem még a' házaknak belsô üregeit is fel bontogatták, 's némellyeknek állatatások szerént 36. ezer arany takaríttatott el innen ez alkalmatossággal. Melly nagy prédabéli szerentse, és szabados rablás azt szûlte, hogy annak fel osztatásán, fel zendûlés támadott a' katonák között. Parantsolta ugyan a' Tsászár, hogy a' préda, 's mindenféle ragadomány öszve hordattassék, és így kinek kinek karbéli állapottyához, 's tisztségéhez képest elosztattassék; de a' Svévusok nem elégedtek meg e' rendelésével, mellybôl a' leve, hogy a' Svévusok elhagyák a' Tsászárnak táborát 's füstbe ment nagyobb igyekezete, Buda Várának ostromlására, 's megvételére nézve. Nem bízván tulajdon maga erejéhez, téli szálásra küldözé vala katonáit, maga pedig Bétsbe tért viszsza. El indúlása elôtt nyilván ki hirdettette Fejérváron, hogy kiki a' maga birtokát szabadon viszsza vehetné; de meg ölettetvén a' lakosok, nem volt kiknek el foglalni volt helyeiket, 's a' kik meg maradtak is kevesen valának közzûlök, a' kiknek kedvek lett volna e' kegyes hirdetésnek tellyesítéséhez; annyira el keseredtek vala a' Magyarok ez akkor igen híres Városnak szerentsétlenségén, mint ha minden az az elôtt nyertt gyôzedelmek egészen le tapodtatott vólna. De e' gyôzedelem nem tulajdoníttathatott egészen az ellen-

ellenségnek, mert közöttök voltanak, ULÁSZLÓ Királytól hirtelen elállott. *Székely Jakab*, *Zéchy Miklós*, *és Kanizsai László*, a' kik egyébaránt tehetôs, és vitéz emberek voltak. Békeséget kötvén ULÁSZLÓ ALBÉRT öttsével, azon vala egész télen, hogy tavaszal a' némellyeknek gondatlanságok miatt elvesztett híres Várost, ismét viszsza vehesse. Hajlandó vala e' tzélyának teliyesítésére *Báthori* Hertzeg, *és Kinisi* Fö Vezér is, kiket elôre a' kivántató hadi készûleteknek elrendelésekre le küldvén Bánhidánál maga visgálá meg hadi táborát. Egy felôl *Bátori*, más felôl pedig *Kinisi* ostromlották az elvett Várat, 's vajmi szerentsés elômenetellel, mert kevés idô múlva tapasztalták, hogy már a' kôfalak meg repedezvén nyílásokat adnának; de a' Király látván a' Magyaroknak boszszú állásra vágyódó gerjedezéseket, tartott az újjabb kegyetlenkedéstôl, és így a' Várat lassú ostrom által kivánta meg hodítani. Látván a' Németek is, hogy a' Várat meg nem tarthattyák, öt napi tsendességet kértek, mellyet meg nyervén, úgy egyeztek meg Bárorival, és Szepességi Istvánnal, hogy a' Németek sérelem nélkûl elmehetnének a' Várból meg rakott 36. szekerekre való bútorokkal, a' hadi erôsségeket pedig a' Várban hagyván; és így tizen egy hónapok múlva Fejérvár ismét a' Magyaroknak birtokokba esett. Jeles haszna vala e' Város meg nyerésének, mert a' mi tsak akkor az ellenségnek birtokában vala, a' Magyaroknak kezekbe kerûle. Oda tartoztak pedig Palota, Vászon, Veszprém, Somogy, Szala, és Vas Vármegyének tartományai. ULÁSZLÓ Király azonban súllyos nyavalyába esvén, eléb meg nem gyogyúlt míg a' Táborból el nem távozék. Hatvan esztendeig élt vala az után Fejérvár a' békeségnek nyugodalmával. A' nagy Mohátsi veszedelem után pedig ZÁPOLYA JÁNOSNAK hívsége alatt volt, a' kinek életében örzô serege is vala itten. MDXLIdik esztendôben juta ismét *Perényinek* eszközlése által FERDINÁNDNAK hatalma alá, azzal ijesztvén ez a' Magyarokat, hogy ha magokat sietôleg meg nem adnák, nagy erôvel támadván meg ôket FERDINÁND, nagyobb inséget okoznának a' Városnak. Késôtske vévé

e'

e' dolgot észre *Török Bálint* Buda Várának akkori Fô Kapitánnya, a' ki tsak ugyan igyekezett a' Fejérváriakat tzéllyokban meg akadályoztatni, de ezek a' *Perényi* tanátsa által el idegenittetvén, *Bálintot* seregeivel bé sem ezesztették a' Várba, a' ki is hogy e' méltatlanságot meg boszszúlhassa, el pusztitá a' külsô Várost, melly által kénszerítette a' Fejérváriakat, hogy a' Németeknek egy szárnyát, és *Perényinek* válogatott lovas seregét, a' Vár falai közzé vennék. Igy hagyattatott akkor Fejérvár örzôi hibás tselekedetsinek szomorú következésében! melly SZOLIMANNAK alkalmatosságot szolgáltatott a' Várnak ostromlására. Mert IZABELLÁNAK kérlelésére, és a' Frantzok Királyának unszolására, ujonnan fel indúlván SZOLIMAN, kegyetlen hadat inditott FERDINÁND ellen MDXLIIIban, melly erejével felette sok Városokat, Várakat el foglalt, és tûz által elemésztett, ezek között vala Fejérvár is. Mert Esztergomot meg hóditván, Tatát pedig fel égetvén ide vezeté rabló táborát, *Varkótzi* vala ekkor a' Várnak *Fels, és Perényi* által rátetett Kapitánnya; ki maradának pedig ez ostromlandó Várból *Kapolnai Ferentz, Erdödy Péter, és Istvánfi István*, a' kik Esztergom Várának a' Tatárok által lett ostromoltatásakor prédálásra valának, 's késôtske érkezvén, a' Várba bé nem eresztettek, mellynek nem tsekély segedelmére lehettek volna. Meg érkezvén pedig az olasz seregek, 's a' Várba bé botsáttatván, azon vetekede a' hadi Tanáts ha fel kellene e' égetni a' külsô Várost; vagy pedig oltalmazni az ellenségnek dühössége ellen? mellynek felégettetését a' lakosok nem engedvén, rendeléseket tettek annak oltalmazására, kiváltképen való erôsséget alkotván a' B. Szûz MÁRIÁNAK, és SZENT FERETZ emlékezetekre szenteltt Templomokhoz. Míg ezek igy folynának meg érkeze SZOLIMAN Tsászár számtalan seregével, és a' Sóstánál Táborba szállítá vala népét. Alig látták meg a' Vár örzôk az ellenséget, 's annak meg támadását el tökéllették. Ki rohanának annak okáért a' Németek, és a' Magyaroknak kevés lovas maradékja, az olasz gyalogokkal egyetemben, 's némellyeket szerentsésen leölének,

és

és el fogának. Ellenkezőleg folyt a' szerentse a' Budai kapunál, hová *Varkótzy* a' Német, és Olasz őrzőket egybegyűjteté; de az ellenség egész erővel a' külső Városon épített erősségnek lerontására törekedett, mellyben szerentsések is valának, noha a' mieink szüntelen tüzelének feléjek, hogy közelebb ne férkezhetnének; végre tsak ugyan meg nem akadályoztathatták az Ozmanoknak nagyobb erejét. Elfoglalván annakokáért az erősséget felette nagy lármával, 's tűzzel rohanának a' mieinkre; egész három óráig tartott a' viadal, még sem engedett egyik fél is a' másikának. Végre a' mieink kénteleníttettek helyekből viszsza nyomúlni, mellyet az ellenség látván, ágyúkat szegeze a' még széllyel több erősségekben lévő őrző katonákra, és így ekkor egyszerre mind a' két Templom elvétettetett az ellenség által. Az Olaszoktól készített erősséget, mindazáltal az nap el nem nyerhették, más nap pedig parántsolatot adván ki SZOLIMAN, hogy senki az ütközetből viszsza térni ne merjen, míg nem győzedelmeskednének a' mieinken, mintbogy sűrű köd vala, és a' mieink a' közelítő ellenséget észre nem vehették, míg magokat elordítván a' mieinkre nyilakkal nem lövöldöztek; kiváltképen arra a' védelmező erősségre rohantak, hol a' Németek valának. Ámbár az őrzők magokat lehetőképen óltalmazták, mindazáltal végre mind ők, mind pedig az Olaszok futásra kénszerittettek; de szerentsétlenül, mert a' Várbéliek a' külső Városnak bémenő rostélyozattyát hirtelen bézárván, mindnyáján kirekedtek, és az ellenségtől egy lábig leszabdaltattak, a' kik között vala maga *Varkótzy* is a' Várnak akkori Fő Kapitánnya. Ki is magát egy ideig védelmezvén, a' Fejérvárbéliek' láttokra megöletetett, 's keze is elvágattatott, mellyen lévő újjai drága gyűrőkkel ékesítve valának. A' több nép pedig a' motsárnak szaladt, mellyben némellyek belé fúlladoztak, mások pedig nyilakkal az ellenségtől agyon lövöldöztettek. Tudák ugyan a' hajdú katonák, a' motsárnak minéműségeit; de ezek közzül is igen kevesen maradának életben meg. Megtsökkenvén a' Fejérváriaknak erejek, midőn sem Vezér,

sem katonák nem vólnának, követeket küldének SZOLIMANHOZ, a' Várnak feladattatása felôl, kiknek eszközlések által, szabad kimenetel engedtetett a' Német, és Olasz katonáknak; de a' lakosokra nézve nem, míg az Ozman Tsászár nem tudná, kik vóltak azok, kik az Özvegy Királynétol elállván, FERDINÁNDHOZ hajlottak el. Megparantsoltatván annakokáért az idegeneknek más napra, hogy az elindúlásra készen lennének, békével tovább állottak; a' Városbéliek pedig kérdôre vonattatván a' gazdagabbak, és a' kiket bûnösöknek itéltek, megölettettek, jószágaik pedig elvétettetvén, rész szerént elosztogattattak, rész szerént pedig eladattattak. Fájlalva panaszolkodik *Istvánfi* (z) Libro XV. p. 270. 18.) a' Keresztény Uralkodóknak ekkori egy más között való villongásaikról, melly alkalmatossággal okosan élvén SZOLIMAN, az ô embereinek kevés vérontásával terjeszté birodalmának egyéb aránt is széles határát. Birtokában esvén illy formán Szoliman Tsászárnak Fejérvár, keményen megerôssítteté a' Várat, a' körûl lévô falu helyeket pedig, tûzzel, és vassal pusztította, hogy így, ha a' Keresztények ismét viszsza akarnák venni, semmi menedék helyek ne lehetne. Fô vigyázóvá tevé SZOLIMAN e' Várban *Epirusbéli Bált* a' Kereszténveknek dühös ellenségét. Betlen szerént a' Királyi temetô hely felbontatott vala itten, 's minden drága kintsektôl kiüríttetett: e' tselekedetéért *Achometes* Konstantinápolyba viszsza hívattatott ugyan; de méltó bûntetését nem vette néminémû megkissebbíttetésén kivûl. Melly szörnyû ínségeket szenyvedtek ez idôben a' Magyarok, siralmas vólna leírni. Fejérvár vala az idôben mûhelye Hazánk veszedelmének, mint hogy minden gonoszságok itten koholtattak a' Keresztények ellen. Innen rohantak ki a' pusztító Ozmanok Veszprémnek, és Palotának elenyésztetésekre, melly pusztításra való kirohanás, azért is fájlalható, mert a' Törökökkel néha magok a' Fejérváriak is szerentsét próbáltak tulajdon feleik ellen. Fô Kapitányává tétettetvén Pálfy Komárom Várának, nem sokára ostrom alá vette a' Fejérváriakat; mellyet a' Törökök nem szenyvedhetvén, eltökéllették a' mieinknek

einknek megtámadását. Jól tudta ezt az intézetet Pálfy, a' ki hasonlóképen vágyakodott az ellenségnek megtámadására. Elrendelvén annakokáért éjjel mind a' két fél hadi seregét, kardra szóllíták vala egy mást; véressen folyt a' verekedés, sôt maga Pálfy is segedelmére sietett a' mieinknek, a' kik mind addig verekedtek egy mással, míg a' világosság, mind a' két félnek erejét nyilvánította. Látván az ellenség szerentsés elômeneteleket a' mieinknek, újjabb még újjabb katonákkal segéllé ellankasztott népét; mellyet a' viaskodó Magyarok is érezvén, újjabb erôvel, és keményebben szorítták vala meg a' fegyvert dühös ellenségeik ellen; 's hathatósan unszoltatván Pálfy Vezér által, végre jelesen diadalmaskodtak, meg pedig a' mieinknek igen tsekély veszteségjekkel MDLXXXVIIben. E' vala mintegy elô póstája a' nevezetesebb Fejérvári gyôzedelemnek, mellyet *Pálfy*, *Hardek*, *Zrínyi*, *Nádasdy*. MDXCIIIdik esztendôben az Ozmanokon nyertek vala. Mert Veszprém felé indúlának el a' mieink; azonban Hardeknek tetszése szerént, hirtelen Fejérvárat szállották meg gyôzedelmes ostromjokkal. A' mint reménytelen vala a' Törökök elôtt a' mieinknek véletlen elérkezések, úgy félelmet is nyomott a' heverô Ozmanoknak szívekbe, 's erejekhez nem bízván, viszszavonák magokat az ingovány mellôl, minden hadi eszközeikkel egyetemben a' belsô Várba. Mihelyt ezt a' mieink megsejdítették, ámbár még nem valának mind egygyütt az ostromláshoz, mindazáltal kiválaszták az erôss *Huszár Pétert* 4000 gyalogokkal, hogy az erôsségre rohannának; már az említett erôségek között valának a' mieink, midôn a' Törökök fegyverre szóllíták egy mást; de a' mieinknek tüzelésektôl hátra nyomattatván, egészszen viszsza szorítták az ellenséget. Sokáig verekedett Huszár Péter a' kapunál; de sem ágyúi, sem kôfalra mászó szerszámai nem lévén, segítséget kére, hogy az elfoglaltt erôsségeket megtartani törekednének. Érkeztek is végre ágyúk, a' katonáknak nagy bajoskodásaik által, 's a' kaput keményen lövöldözvén a' mieink, látták az Ozmanok is közelgetô veszedelmeket, mel-

lyen elkeseredvén, újjabb erővel kezdék magokat oltalmazni, egyszersmind felette nagy tűzeket is raktak, 's egész éjjel táplállyák vala a' Várnak magossabb helyein, mellyel veszedelmeket a' szomszéd Ozmanoknak tudtokra adni törekedtek, követeket is küldének a' Budai *Házán Bassához*, a' ki sietőleg minden felől segéllő seregeket gyűjtetvén, mind öszve 44. ágyúkkal, és számos néppel támadá meg a' mieinknek megoszlott kitsíny seregét. Ezt látván *Pálfy, és Hardek*, a' katonák eleibe terjeszték e' veszedelmes környűlállást, melly mindazáltal, ha szokott vitézségjekhez képest hartzolni akarnának győzedelmet, hírt, és tiszteletet származtatna, a' kis hadi seregetskének, ha olly sok Ozmanokon diadalmaskodnának, és így, ha valaha, most kellene kimutatni vitézségjeket a' Magyaroknak! 's a' t'. Azonban serény lépésekkel közelítének a' Törökök, mellyet a' mieink is szaporáztatván a' seregnek jobb részét *Hardek*, bal részét *Pálfy*, közepét pedig *Zrínyi, és Nádasdy* vezérlék az Ozmanok ellen. Mintegy két óráig tsendességben valának egy mással szem kőzt, míg *Pálfy* közölvén tzélyát, a' több igazgató Vezérekkel minden hadi lárma nélkűl, a' mieink az Ozmanokat magyarosan megtámadák; tsendesen ugyan, de annál keményebb erővel folytattatott a' viadal, 's tovább verekedvén két óránál mind addig meg nem szűntek a' mieink, míg az ellenséget rész szerént levagdalván, rész szerént megfutamtatván, rajtok nem győzedelmeskedtek. Alig hiheti el az ember, melly szerentsések valának akkor a' mieink, mert az ellenség közzűl tíz ezeren esének el Bél Mátyás szerént, a' mieinkből pedig igen kevesen maradtak halva. De ámbár győzedelmeskedtek Vitézeink; nem tudtak még is élni szerentséjekkel, mert a' Várbéliek megfélemledvén már, a' Várnak feladattatásához készűltek, által adván a' kűltsokat is *Házán Bassának*, a' mieink ellenben eszközeiket sietőleg öszveszedvén, más nap jó reggel elindúltak a' Vár alól, a' mint *Istvánfi* leírja (*v*) Libr. XXVII. p. 616. 40.) Illyen káros a' hadakozásban, ha a' Tisztek mindenre nem figyelmeznek.

Meg-

Megszabadúlván a' Fejérváriak a' küszöb előtt vólt veszedelemtől, sokkal különbözö tromfal fizetének a' mieinknek, mert mind az Esztergomiaknak elégséges segedelmet küldöttek, mind a' Győriek, haszontalan törekedtek azután Fejérvárnak megvételében, *Pálfy, és Schwartzenburg* Vezérek alatt, MDXCIXdikben, mert az ellenségtől, jókor megelőztetvén, hamarább elfoglalák a' kaput bérontó ágyúkat, mint sem a' mieinktől ellövettethettek vólna. Jeles hadi fortéllyal élt ellenben *Merkurián is* MDCIdik esztendőben, a' ki Fejérvárat véllelenül megtámadván, hatalmunk alá viszsza hódította vala. Ugyan is mindenfelé kihírleltette, hogy seregét Budának ostromlására fogja vezetni, mellyet az Ozmanok megértvén, nevezetesebb erejeket ide fordították, az okos Vezér ellenben, olly hirtelenséggel szállá meg Fejérvárt, hogy azt a' Budaiak észre sem vehették. Véletlenül lepé ugyan meg a' Fejérváriakat; de tzéllya valamelly lövés által az Ozmanok előtt hamarabb nyilvánittatott, mint sem véllték vólna; és így, a' mit fortély által el nem végezhetett, hadi erejével tellyesítette. Mert *Roszwurm* nevü Tisztyét válogatott emberekkel a' Vár alá küldvén, olly Magyar vezetö kalaúzokat rendele melléje, kik az ingoványos helyet jól esmérték; de tsak ugyan sokkal keservesebb munkával verödtek azon által, mint sem előre gondolhatták. Meghaladván süllyos tusakodásaik után a' fertöt, egyszerre felkiáltának, 's a' JÉZUST segedelmül szóllíták! ekkor az ellenségből mintegy százat levágtak, öket megfutamtatták, sőt a' külső Várost is a' mieinknek kevés veszteségjekkel szerentsésen elfoglalák. Felvonatá más nap *Merkurián* a' kőfalat rontó ágyúkat, 's keményen tüzeltete a' Várra, és annak Védelmezőire, de szörnyü hadi tüzelések után is tsak harmad napra kezde a' fal hasadozni, mellyet észre vévén, egy felől *Althán, Kinderottal*, más felől *Stáremberg, Geiszberggel*, olly hevesen néki rohanának a' Vár omladozó falainak, hogy elsö hevességjeket az ágyúk golyobissainak sürü zápora sem akadályoztatta, míg egyenesen a' Várnak falaira felmászván, a' Tsaszári jeleket győzedelmesen ki

nem függesztették. Súlyos vala ekkor ez a' vitézi tselekedet, mint hogy a' Törökök a' Keresztények ellen mindenféle lehetô akadályokat serényen, és nem kevés vérontással elkövettek vala; sôt, midôn már a' gyôzôk meghaladták, és elfoglalták vala a' Várnak falait, még azután is rendbe tsoportoztak az Ozmanok, hogy utólsó erejeket kimutathassák; de a' mieinktôl rész szerént levagdaltattak, rész szerént pedig elszélleszteték. Azután leve az öldöklés, és prédálás a' Városban, mellyet még nagyobb szerentsétlenség követett, mert a' *Bóldogságos Szûz Máriának* híres Temploma, és egyéb helyek is, a' föld alatt ásott üregek, puska porral mègtöltetvén, rettentô dördüléssel sültek vala el, 's mind a' Templomot, mind pedig a' Várost lángba, és veszélybe borították. Illy irtóztató kárt okozott e' gyúlladás a' Fejérváriaknak; a' Várban ekkor elfogott Ozmanoknak száma nem nagy vala, mert mind öszve is alig valának három ezeren, kik között mintegy 600. rend szerént való katónák számláltattak, midôn kiköltözének az elfoglaltt Várbol. Még el sem indúltak a' mieink, midôn *Házán Passa* nagy seregével a' Kereszténeket meglepte, még pedig úgy, hogy ôket a' mi táborunk ki sem kerûlhette. Parantsoltatott tehát *Roszwurmnak*, hogy az ellenséget két ezer lovasokkal hátráltassa, melly kisded viadalból végre, kemény hartz leve, 's szerentsétlen is lett vólna a' Kereszténeknek; hanem ha *Merkurián* új ezer lovasokat a' vérrel fetskendezetteknek segedelmekre sietôleg nem küldött vólna. Ugyan ezt tselekedték az Ozmanok is, 's egy fél sem gyôzedelmeskedhetvén, a' setét éj választá el a' vitézûl hadakozókat egy mástól. Midôn ezek így történnének, megérkeze válogatot seregekkel a' segedelemre MÁTYÁS Királyi Fô Hertzeg, és a' Várost mind erôvel, mint menedék helyekkel lehetôképen megerôssíté. Két nap pihene meg a' fáradt sereg, míg harmad nap az Ozmanok mintegy 600 sántzot ásó Magyarokat megtámadnának, kétszer verék ugyan ezek viszsza az ellenséget; de már harmadszor, ha a' lovasságnak egy szárnya segedelemre nem érkezett vólna, áldozatúl kellett vala ma-

la maradniok. Nyughatatlanúl várván az Ozmanok az egész hartznak kimenetelét 15dik Octoberben, mintegy ötven-ezernyi sereget állítának elôre, mellynek egyik Vezére a' Budai *Murates*, másik pedig *Kihaja Mehemet* vala. Valóban félemlítô vólt e' roppant seregnek tekíntete, kivált a' *Deliáké*, kik tigris, és oroszlán bôrökkel, sas tollakkal, 's egyéb hadi ékességekkel félemlítôleg valának felruháztatva, mindazáltal alig tétettek meg a' hadi készületek, és a' viadal kezdetének rendelései, midôn már maga MÁTYÁS Hertzeg is hadi vasas ruhába öltözködvén, jelt ada az elkezdésre, 's olly hevességgel kezdôdött a' hartz, hogy azt képzelni is irtóztató vala. Minekutánna pedig mind a' két fél a' lankadozásig fáradna, újjobban néki szólíttattak a' Magyarok, kiknek kártékonyságait, 's vérontásait látván, mind *Murates*, mind pedig *Kihaja*, magok állának a' gátra, hogy seregjek meg ne tollattassék; de ezeket is lovaikról letaszigálván, jól megszabdalák. Megfélemledének végre az Ozmanok, 's futással kezdették segíteni életeknek megmaradhatását. Utánnok iramodtak a' Magyarok, 's mind addig szabdalák az elfélemletteket, míg erejeket egészszen meg nem alázták; elestek az ellenség közzûl öt ezeren, a' mieinkbôl pedig mintegy ezeren. E' hartz az által nevezetesíttetett leg inkább, mivel a' Törökök fôbb Tisztyeiket reménytelenûl egyszerre elvesztették, 's tehetetlenûl lévén, a' mieinknek vitézségjeket megdítsérék, és viszsza jöveteleket, leg közelebb való tavaszra halasztották.

Keservesen esett ez *Házán Basságnak*, hogy Fejérvárt a' Tsászárnak hatalmába hagyni kénteleníttetett, 's egész télen foglalatoskodott, hogy Fejérvárat tulajdon vezérlése által, ismét viszsza hódíthassa. Tudván pedig a' TSÁSZÁR is illy ellenségeskedô igyekezeit, hasonlóképen rendeléseket téve a' Várnak megtarthatása, és erôssítése felôl, parantsolatot adván *Roszwurmnak*, a' ki is a' Várat mind erôssítô, mind pedig egyéb megkívántató hadi eszközökkel jókor meggazdagította. Láttak azonban 12dik Augustusban, hogy az Ozmanoknak nagy számú serege már közelítene, a' Vár

felé. Megtelepedvén, kevés idô alatt keményen ostromolyák vala a' Várat, 's éjjel, nappal tüzelének, sôt a' külsô erôsségeket el is foglalák; újjabb erôt vévén pedig e' gyôzedelem által az ellenség, a' leg lehetôbb móddal óltalmazó, 's viaskodó Magyarokat, és segéllô Német seregeket is helyekbôl kimozdították, 's végre az egész ôrzô sereget, bellyebb a' Vár falai közzé szorították. Egy irtóztató kegyetlenség története ez alkalmatossággal a' szegény Magyarokra nézve itten, mert midôn a' külsô erôsségek mellôl be felé nyomattatnának, mintegy ezeren a' Várban menedék helyet keresvén, tôlök megtagadtatott, a' segéllô száz Németek pedig a' kinyitott kapukon béborsáttattak vala, és így ezek mind addig kéntelenittettek küszködni az ellenséggel a' bent lévô Németeknek szemek láttokra, míg az Ozmanoktól rész szerént megölettettek, rész szerént pedig keserves fogságra kerûltek. Ismét bellyebb nyomúlának más nap az Ozmanok a' Vár felé, szûntelen való tüzelések között; a' Várbéliek pedig 22dik *Augustusban* az Ozmanokra rohanván közzûlök nyóltz százát levágtak, 's egyszersmind ágyúikat is beszegezék. Melly részûnkröl tett vitézi tselekedet egészszen elkeseritette az Ozmanokat, a' kik azután több ágyúkat húzván fel, újjabb meg újjabb erôvel tüzelének a' Várnak falaira, míg 28dik *Augustusban* nagy lármával a' hasadékok omladékjain bérontani minden erôvel törekedtek. A' Várat ôrzôk is kitelhetôleg óltalmazák magokat, 's eleg vitézséggel akadályoztatták az ellenséget. Történt azonban, hogy némellyek elunván a' sanyarúságot a' Várnak feladattatása felôl gondolkodnának: melly gonosz tselekedetnek végben vitelére *Vágner János* nevezetü ez igyekezetnek egyik fô kohelóját, és más két személyeket küldnének mint kezeseket alattomban az ellenséghez, 's úgy egyezgetének a' Várnak feladása felôl, hogy az ôrzô katonák *Tatára* szabadon elmehessenek. Míg ezek fôzettetnének, az alatt a' Frantzok addig ingerlék a' Jantsárokat, hogy a' Várat a' kôfalaknak már letörettetett omladékjain igyekeznének elfoglalni, úgy is lett, mert a' ki törött nyilásokon, ellent

állók

állók nélkûl lévén, dühösen bérontottak a' Várba, 's a' kiket elôl utól találtak, mind halálra sebessíttettek, végre elfogván a' Várnak Fô Kapitánnyát, *Vattait*, és más nevezetes Német Tiszteket, hatalmok alá kerûle mind a' Vár, mind pedig a' Város. Hirtelenséggel elfoglaltattak az óltalmazó erôsségek, 's a' tornyok, feldúlattatott a' Város, a' rabok pedig *Házán Passa* eleibe vitettettek, a' katonaság pedig Tatára kisértetett. Így juta Fejérvár tizenegy hónap múlva ismét az Ozmanoknak hatalmokba viszsza; sok hadi eszközökkel egyetemben. Alig foglalák el az Ozmanok a' Várat, és már egész tehetségek szerént foglalatoskodtak, hogy a' leromladozott fô falakat, tél elôtt megerôssítsék; de ezen kivûl még veszedelmes prédálásokat is vittek végh hez a' körûl lévô vidékeken, melly pontra nézve a' mieink is viszsza adták, mikor lehetett a' kötsönt. Nagy versengezések, 's kártékonyságok között valának azután mindenkor egy más között, míg Buda Vára is viszsza nem vétettetett. Azután pedig szemes gondgyok vala a' Tsászáriaknak, hogy a' prédalásból élôsködô Fejérvári Ozmanokat, lassanként szorossabb határok közzé öszve szorítsak; kétségben esvén illy szoross állapottyokban az Ozmanok, követeket küldének a' Vezérhez, hogy valamiképen segéllene rajtok, olly súlyos eleség nélkûl való állapottyokban; de azok is szerentsésen a' Tsaszáriaknak kezekbe kerûlvén, megértették, hogy ohajtának az ostromoltatást, és hogy a' Várat a' Keresztényeknek jó móddal feladni szándékoznának. Nagyon gyötrettetvén pedig az éhségtôl, prédálásra tsak ugyan kirohanának, és a' mieinktôl négy szereket lisztel, tizenhat ökröt, és egyéb eleséget szerentsésen elragadtak, mellyel éh hasok megelégíttetvén, ismét kedvet vettek a' Várnak védelmezésére. Elvégeztetvén annakutánna a' hadi Tanáts által, hogy Fejérvár ostrom alá vétettessék, 's a' Várnak körûl vétettetése után, kéretteték annak feladattatását; mellyre kirohanván a' Várbéliek, mérges öldöklést vittek végh hez; míg a' Keresztyének is rendbe szedett katonákkal, fészkekbe viszsza nem kergették. Tsendesen vala ez után

után néhány napokig a' Vár, minthogy a' Tsászár a' Várnak falait nem örömest akarta lerontani; látván ellenben, hogy illy móddal idô halladékkal sem jutnak a' Várhoz, elvégezék annak keménnyebb ostromoltatását. Felvonattatának a' készített erôsségekre a' félemlítô fal tôrô ágyúk, követeket küldének a' két felek egy máshoz, és a' Várnak feladattatása felôl írásban megegyeztek: melly feltételek Ô Felségétôl is helybe hagyattatván, úttyokra menének. Undok vala utánnok a' Várnak, és a' Városnak akkori tekintete, 's a' régi híres Templomok, miként valának elpusztúlva, lásd Fejérvárnak ekkori ínséges állapottyáról *Parschitiust*, a' ki azt szemeivel látván, emlékezetben hagyta. Kezdették ugyan e' Várost ismét lassanként épiteni; de az Olasz, és Frantzia hadnak fellobbanásakor MDCC-IIdik esztendôben, hogy ne ôríztettessék, erôsségei nagyobb részémt lerontattattak; Rákótzinak felzendûlésekor ellenben, ismét újjonnan ôríztetett, és nevezetes tsatázások is estek, a' mint a' történet írók bôven elôadák. Néhai F. MÁRIA TERÉZIA Királyné uralkodásának idejétôl ólta szûntelen gyarapodik, mert e' bóldog emlékezetû Királynénk szemei elôtt tartván a' Religyiónak gyarapodását, és arra szolgáló Fô hivatalnak szaporodását, itten is egy új Püspökséget állíttatott fel 1777ben, a' melly Pilis, és Fejér Vármegyét, 's Veszprém Vármegyének egy részét is magában foglalja. Elsô Püspökké tétetett néhai Sellyei Nagy Ignátz Úr, kinek 1789-ben történt halála után a' Fejérvári Püspökségre emelte Felséges IIdik JÓZSEF Méltóságos *Milassin Miklós* Urat 1789dikben; a' kinek hoszszú, és bóldog életét, Püspöki Megyéjének díszére, 's Hazánknak, és alatta valóiknak hasznokra szívünkbôl ohajtyuk. Nevezetesebb épületei között jeles, a' Város' Temploma, melly elég tágas, és díszes épûlet. A' JÉZUS Szerzetebéli Atyáknak is szép Templomjok vala itten, mellyhez ragasztatott épületben most a' Deák Oskolák vagynak. Nevezetes épület továbbá a' Karmelitáknak Szentegyháza, és négy szegeletre épült nagy Klastromjok, melly 1795dik esztendôben, Ô Felségének kegyelmes adakozása

zása által megújjíttatott. Több Szentegyházai után nevezetes épûlet továbbá a' Püspöki Kastély, mellyet a' Méltóságos mostani Fejérvári Püspök Úr díszesít, 's gyarapíttat. Nevezetes épûlet továbbá a' Vármegye háza, Gróf Zichy Uraságnak új, és szép magos háza, 's több Uraságoké is jelesek, úgy mint: a' Pósta ház, az katonai Élésház, (*Provianthaus*) a' Káptalanbéli Uraknak házaik, 's a' t'. Nagy piatzán pedig szép díszt szolgáltat e' Királyi Városnak a' Városháza, melly régi épûlet ugyan; de tágas, és eléggé alkalmatos. Királyi Várossa lett 1541dikben, I. FERDINÁND alatt. Külsõ Városai között pedig nevezetesebb a' rátz Város, mellynek alatsony épûletei elég meszsze terjednek; második pedig a' Szigeti külsõ Város, melly Galya vize mellett terjed széjjel. Vásárjai nevezetesek, kivált a' barmokra, és lovakra nézve, mind azoknak sokaságokért, mind pedig azért, mert itten illendõ, és sokszor óltsó-áron szerezhetõk. Határja szoross, mint hogy napkelet felõl *Pákózd*, dél felõl *Csíkvár*, északról *Csúr*, és más faluk, mintegy fél órányira fekszenek tõle, mindazáltal a' mi tsak az életre megkívántatik, jó piatzán, oltsón található. Lakosai többnyire katolikusok, 's külömbféle kézi mesterségeknek ûzése, kereskedés, 's gazdáskodás által élnek. Vidékjének földgye kiváltképen termékeny, bora elég van, 's nevezetes szõlõs kertyeikben az, hogy tsak nem minden lakosoknak jeles épûletetskéjek van kivûl, és magoknak mulatságokra leg inkább oda szoktak kijárni; 's azok az épûletetskék a' Várostól igen szépen látszanak, sõt a' vidéknek is nem kevés elevenséget szolgáltatnak.

FEKED. *Fekedfalu.* Magyar falu Baranya Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik a' Baranyai járásban. Határja gazdag, tulajdonságai olly formák, mint *Bósoknak*, elsõ Osztálybéli.

FEKÉSHÁZA. Elegyes magyar falu Ungvár Vármegyében, birtokosai Bujanovits, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Sobrántztól más fél mértföldnyire. Határja jó termékenységû, vagyonnyai is jelesek lévén, elsõ Osztálybéli.

FEKETE ERDŐ. *Schwarzer Wald.* Elegyes falu Moson Vármegyében, földes Aszszonya Felséges Fő H. A. Krisztina, fekszik Halászitól nem meszsze, 's határja e'hez hasonlító; réttyei ugyan jók, de termő földgyével egygyütt Duna vize elszokta önteni, fája tűzre van, de egyéb javai tsekéllyek lévén, harmadik Osztálybéli.

FEKETE ERDŐ. Szabad puszta Poson Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, fekszik Nagy Kátához nem meszsze.

FEKETE FALU. *Okolis.* Oláh falu Szatmár Vármegyében, földes Urai Balásy, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Nagy Bányához nem meszsze. Határja tsekélyes, de réttyei alkalmatos szénát teremnek. Piatzozása a' Bánya Városban ½. órányira, legelője meglehetős fűvet hoz, itatója a' határnak egy részén alkalmatos, Királyi dézmát nem adnak, gyümöltsös kertyei hasznosak, az arany, és ezüst bányákban keresetre jó módgyok egy órányira, a' szőlő hegyek pedig szomszédságában vagynak, kendert áztató vize helyben, malma pedig közel, második Osztálybéli.

FEKETE GYARMAT. A' Gy. betűben.

FEKETE HEGY. *Schwarzenberg, Cserna hora.* Magoss hegy Gömör Vármegyében, Dopsina Városa felett, az oldalán hasznos legelőt szolgáltat a' marháknak, kebelében pedig réz, és vas bányák vagynak, mellyek most is hasznosak, de az előtt míg a' víz szakadásokra nem értek az ásók, még gazdagabb vala.

FEKETE HEGY. *Cserna hora.* Magass hegy Sáros Vármegyében, oldala néhol fákkal boríttatott, néhol pedig puszta, leg magossabb Berzevitze körűl, Szepes Vármegyének, és Lengyel Országnak széleknél.

FEKETE HEGY. Bács Vármegyében, *Feketiti* név alatt.

FEKETEKÚT. *Schwartzbrun.* Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Berzevitzi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Plavnitzához közel, 's ennek filiája, Héthárshoz más fél mértföldnyire. Határja középszerű, fája elég, réttye, legelője is jó.

FEKETE KELECSÉNY, és F. LEHOTA. A' K, 's L. betűben.

FEKETE PATAK. Elegyes falu

falu Bereg Vármegyében, fekszik Munkátstól két mértföldnyire, a' hol vagyonnyainak eladására jó módgya, legelője meglehetős, fája tűzre, és épületre elég; de mivel szántó földgyei soványak, és homokosak, réttyei pedig többnyire sásos füvet teremnek, harmadik Osztálybéli.

FEKETE PATAK. Elegyes magyar falu Bihar Vármegyében, határja sovány, 's vagyonnyai is tsekélyek lévén, a' negyedik Osztályba tétetett.

* FEKETE PATAK. Tót falu Gömör Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik hegyek között, lakosai rész szerént bányászok, rész szerént szekeresek. Határja sovány, 's tulajdonságaira nézve ollyan, mint *Fekete Lehota*, kivévén, hogy ezek szenet is égetnek, harmadik Osztálybéli.

FEKETE PATAK. Elegyes falu Ugotsa Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik az Munkátsi útban, határja jó termékenységű.

FEKETE TÓ. Elegyes oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik a' Nagy Váradi járásban, határja sovány, vagyonnyai is tsekélyek, negyedik Osztálybéli.

FEKETE TÓ. Elegyes oláh falu Bihar Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lákosai ó hitűek, fekszik a' Belényesi kerületben. Határja középszerű, réttye, legelője elég van.

FEKETITI. vagy *Fekete hegy*. Elegyes falu Bács Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Hegyeshez nem meszsze, 's ennek filiája, határja középszerű, 's az előbb említett falujához hasonlító.

FEKETE VÁROS. *Purbach*. Német mező Város Sopron Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Széleskút, és Sirtz között az Ország útyában, Szentegyháza a' Város közepén jeles épületű, több épülettyeit a' külömbféle hadi viszszontagságok tsekélyesítették, régi vékony fallal békeríttetett. Határja gazdag, és ámbár nem meszsze fekszik a' nagy Tóhoz, mindazáltal az áradás termő földgyeinek ártalmat nem okoz, réttyei jók, legelője elég, bora középszerű, első Osztálybéli.

FEKETEVITS. Tót falu Zólyom Vármegyében, földes Ura

Ura a' Bányászi Királyi Kamara, lakosai katolikusok. Határja középszerû, fája elég, réttye, legelôje tágas.

FEKETEVÍZ. Szabad puszta Veszprém Vármegyében.

FEL. vagy *Féll*, *Fallendorf*. Elegyes magyar falu Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Balassa, Gróf Illésházy, és Gróf Aponyi Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik a' Csalóközben, napkeletre Madarászhoz, északra Éberhárdtól nem meszsze, határja középszerû, legelôje, réttye szûken elég, 's vagyonnyainak eladására meglehetôs módgya lévén, második Osztályhéli.

FELCSÚT. Elegyes magyar, és tót falu Fejér Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Alcsútnak szomszédságában, Bitskétöl egy mértföldnyire, Komárom Vármegyének szomszédságában. Határja középszerû termékenységû, vagyonnyai is olly formák, második Osztálybéli.

FELED. *Feledintze*. Magyar falu Gömör Vármegyében, földes Urai Báró Vecsey, és Jekelfalusi Uraságok, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Serkétöl nem meszsze. Határbéli földgye termékeny, de egy harmad részében a' záporok, és havak elég károkat tesznek, piatzozása Rimaszombatban nem meszsze hasznos, legelôje elég, mind a' kétféle fája van, 's kaposztással jók, fuharozással, és tserép edényel is pénzt kereshetnek, malma helyben, elsô Osztálybéli.

FÉLEGYHÁZ. Szabad puszta Arad Vármegyében, határja középszerû.

FELEGYHÁY. Elegyes falu Temes Vármegyében, földes Ura Deser Uraság, lakosai katolikusok, és másfélék, fekszik Blumentálnak szomszédságában, mellyhez határja is hasonlító.

FÉLEGYHÁZA. Magyar falu Bihar Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai reformátusok, fekszik Berettyó vize partyán, Bihar, és Diószeg között. Határja középszerû, gabonája elég, dohánnya jó terem, de más fogyatkozásai miatt, a' harmadik Osztályba' tétettetett.

FÉLEGYHÁZA. Magyar szabad népes mezô Város a' Kis Kúnságban, lakosai katolikusok, fekszik Ketskeméttöl három, Szegedtöl pedig hét mértföldnyire az Ország úttyában, folyó vize nintsen,

nintsen, a' Tiszától pedig mintegy két mértföldnyire esik. Itt tartatik a' Kis Kúnságbéli pereknek folytatása egy jeles épületben, 's leveles háza is itt van, Pósta is van benne, és nagy Kvártély ház, Nemzeti számos ifjúságot magában foglaló Oskolájában három Tanítók vannak. (Itten születtetett Nemes *Kotzka István*, a' ki a' szép mesterségekhez vonszó különös indúlattya által ösztönöztetvén, Bétsben tanúlta a' rajzolásnak mesterségét, 's némelly e' munkához kaptsolandó Királyi Városoknak, Váraknak, és Kastélyoknak rajzolattyait készíti; személyesen útazván, ezek végett Hazánknak nevezetesebb részeiben, 's hogy kedves Hazája eránt való hív búzgóságat nyilvánithassa e' mezô Városnak képével kíván önként kedveskedni. Valóban méltán megérdemelné szelíd jó erkölcse, 's szorgalmatos igyekezete, hogy e' Városbéliek érzékenyebb szívvel, 's nagyobb hajlandósággal viseltetnének eránta). Határja gazdag, réttye, legelôje nagy, és a' marháknak hízlalásokra alkalmatos fûvet terem, jó tulajdonságai szerént, elsô Osztálybéli.

FÉLEGYHÁZA. Szabad puszta Szabólts Vármegyében, birja Kállay Uraság.

FÉLEGYHÁZA. Szabad puszta Pest Vármegyében, bírja Dobrovitzky Uraság, fekszik Tapio Szeléhez nem meszsze.

FÉL FALU. *Horneiszá*. Tót falu Bars Vármegyében, birtokosa Majthényi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' felsô járásban Oszlán mezô Városától nem meszsze, erdeje nagy, mellyből fája tûzre, 's épületre elég, makkja, legelôje hasonlóképen, jó módgya a' juhoknak, és ketskéknek tartásokra, gyümöltsös kertyei, és kaposztással is hasznosak, vad gyümöltsöt is szedhetnek, mindenféle zöldségjek elég, malma helyben, keresetre jó módgyok Oszlányon; de határjának fele hegyes, és völgyes, másodikOsztálybéli.

FÉL FALU. *Chvalova*. Tót falu Gömör Vármegyében, birtokosai Kováts, és több Urak, lakosai katolikusok, és másfélék, fekszik Deresknek szomszédságában, 's ennek filiája, Jolsvától sem meszsze. Határja nagyobb részén hegyes, és nehezen miveltetik, legelôje szoross, mind a' kétféle fája elég, malma az Uraságé helyben, piatzozása közel

zel, gyümöltsös kertyei nagyok, és hasznosok, kendert áztató vize helyben, második Osztálybéli.

FÉL FALU. Magyar falu Nógrád Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Endrefalva, Chalova mellett, mellynek filiája, Szétsénytől egy mértföldnyire. Határja középszerű, tulajdonságaira nézve hasonló *Alsó Töldhöz*, második Osztálybéli.

FELGYŐ. Szabad puszta Csongrád Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik a' Tisza mellett, motsáros helyen. Határja jó termékenységű.

FÉLHALOM. Szabad puszta Békés Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, lakosai katolikusok, határja középszerű.

FÉLIKSZBÁNYA. *Felixbád, Bajacsere.* Fördő Bihar Vármegyében, földes Ura a' Religyiói Kintstár.

* FELISTÁL. *Filistál* nevezet alatt.

FELKA. *Felk Velka.* Egy a' 16. Szepes Vármegyebéli Városok közzül, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok. Határjának harmad része, 's réttyeinek is egy része soványas, legelője szoross, fája nintsen elég, mellyek miatt, ámbár más javai vagynak, a' második Osztályba tétettetett.

* FELLÉR. *Fillér* név alatt.

FELNÉMET. Magyar falu Heves, és Külső Szolnok Vármegyében, földes Ura az Egri Püspökség, lakosai katolikusok, fekszik folyó vize partyán Eger Városától fél órányira. Határbéli szőlő hegye jó, borait könnyen eladhattya, vízi malma helyben jó, legelője elég, piatzozása Egerben közel, szántó földgyei bőven termenek, réttyeinek nagyobb része kétszer kaszáltatik, fája tűzre, és épületre, elsö Osztálybéli.

FELMÉNES. Rátz falu Arad Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitűek, fekszik Kreszta Ménes, és Kujed helységektől nem meszsze, határjok jól termő, *Felmes* patakja keresztül foly rajta, fája bőven, és igen közel, második Osztálybéli.

FELPETZ. Magyar falu Győr Vármegyében, lakosai katolikusok. Határbéli földgye igen homokos, 's nem is igen termékeny, réttye, 's legelője is elégtelen, mivel Bakony vize elszokta öntetni, a' harmadik Osztályba tétettetett.

FELÓTZ.

FELÓTZ. Elegyes magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik az Alsó Lendvai Uradalomban. Határja középszerû.

FELSÔ BÁNYA. *Visi Bánya.* Régi Bánya Város Szatmár Vármegyében, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik Nagy Bányához egy mértföldnyire. Nevezetes bányái vagynak, 1690dik esztendôben LEOPOLD Tsászár 25420. forinton vette vala meg bányáit, 's egyszersmind nevezetes szabadságokat is adott a' polgároknak által. Lakosai külömbféle mesterségek folytatása, de leg inkább a' bányászság körûl foglalatoskodnak, határja középszerû, fája van, legelôje hasonlóképen, keresetre jó módgyok, második Osztálybéli.

FELSÔ PATTY. A' P. betûben; a' több illyen helységek is tulajdon neveik alatt.

FELSÔ FALU. *Nigrest.* Elegyes oláh falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitûek; fekszik Újvárostól egy mértföldnyire, Szinyer Várallyának szomszédságában, 's ennek filiája, jó réttyeit a' víz nem járja, Szatmár, és Sziget Városok között négy mértföldnyire lévén, a' kik lakosai közzûl Szatmáron gabonát vesznek, azt Szigeten nyereséggel szokták eladni, legelôje elég, itatója alkalmatos, fája tûzre, és épûletre, makkja is van, Királyi dézmát nem adnak, nádra semmi szükségjek sintsen, szôlô hegyeik egy mértföldnyire vagynak, Várallyan, Sárközben, és Újvároson, a' hol pénzt kereshetnek, szenet is égethetnek, és négy mértföldnyire a' Királyi Bányákban jól eladhatyák, Túr vizén lévô két kövû malmok van, kallóikban magok szükségekre szûr posztót készítenek, elsô Osztálybéli.

FELSEBES. Elegyes tót falu Sáros Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik patakja mellett, melly Matskakôtöl Varallya felé foly. Határja meglehetôs.

FÉLTORONY. *Halbturn.* Mezô Város Moson Vármegyében, földes Asszonya Felséges Királyi Fô Hertzeg Asszony Krisztina, lakosai katolikusok, fekszik a' Mosoni Nagy Tótól nem meszsze, 's a' földes Uraságnak szép kastéllyával, e' pedig Királyi házi bútoriával díszesítetik.

tetik. A' mellette lévő vadas kert ugyan nem nagy, de szép, és külömbféle vadakkal gazdag. Határja jó termékenységű, de szoross.

FENCS. Magyar falu Bihar Vármegyében, földes Ura Dragosy Uraság, lakosai ó hitűek, és reformátusok, fekszik a' Belényesi játásban, Nagy Váradtól nem meszsze. Határja gazdag, 's külömbféle vagyonnyai is nevezetesek lévén, első Osztálybéli.

FENLAK. *Fönlak.* Elegyes rátz, és oláh falu Arad Vármegyében, lakosai katolikusok, többen ó hitűek, fekszik Aradhoz mintegy mértföldnyire. Határja jó termékenységű, Maros vizén halászattya hasznos, legelője tágas, második Osztálybéli.

FENEK. Szabad puszta Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik a' hajdani Fenékvártól, 's Keszthely Városától sem meszsze. Határja jó termékenységű.

FENÉKVÁR. Régi omladozott Vár Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, fekszik Szegliget Várán alól, egy fenekes lapályon, mellynek, ha alapja tekintetben vétettetik, nyilván képzelhető, hogy hajdan nagy négy szegeletű épület, 's nevezetes erősség vala, bástyákkal, és sántzokkal körül vétetve, *Antoniusnak* véllekedése szerént.

FÉNY. *Nagy Fény.* Szabad puszta Bács Vármegyében, birtokosa Szabatka Városa, 's nem meszsze fekszik tőle az Ország úttyában, póstája is van, határja jól termő.

FÉNY. *Finna.* Elegyes német falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Nagy Károlyhoz egy mértföldnyire. Három nyomásbéli szántó földgyei mindenféle gabonát bőven teremnek, réttyei ugyan szorossak, és kétszer nem kaszáltathatnak; hanem meglehetős szénát termenek, piatzozása ¼. órányira, a' hol vagyonnyaikat hasznosan eladhattyák, legelője alkalmatos, itató helye közel, fája tűzre, és épületre elég, szőlei közel vannak, de két, 's három mértföldnyire is vannak szőlő hegyek, mellyek jó borokat termenek, réttye a' községnek 30. kaszásra való van, egy vízi, és két

száraz

száraz malma is lévén, első Osztálybéli.

FÉNY. Elegyes falu Torontal Vármegyében, földes Ura Motsonyi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Csákova falunak szomszédságában. Határja jó termékenységű.

FÉNYES. Oláh falu Arad Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai ó hitűek, fekszik Halmágytól három mértföldnyire, Fejér Köröshöz nem meszsze. Határja közép termékenységű.

FÉNYES. *Fenis.* Elegyes falu Bihar Vármegyében.

FÉNYESHÁZA. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Szent Grótól nem meszsze. Határja jó termékenységű, vagyonnyai külömbfélék, eladásra jó módgyok, második Osztálybéli.

* FENYERES. vagy *Feneres.* Oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura Dragosi Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik a' Belényesi járásban. Határja gazdag, réttye, legelője jó, más szép vagyonnyai is lévén, első Osztálybéli.

FÉNYES LITKE. Az L. betűben.

FENYŐFŐ. Magyar falu Veszprém Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szűcsnek szomszédságában, 's ennek filiája, Pápától sem meszsze. Határja középszerű, és szoross, vagyonnyainak eladására jó alkalmatossága, második Osztálybéli.

FENYŐ KOSZTOLÁNY. A' K. betűben.

FÉNYSZARÚ. Szabad népes magyar falu a' Jászságban, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Zagyva vize mellett, Gyöngyöstől három, Egertől hét mértföldnyire. Határja gazdag, legelője nagy, vagyonnyai jelesek, első Osztálybéli.

FERENDIA. Oláh falu Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitűek, fekszik Versetztől két mértföldnyire. Határja jó termékenységű, réttye, legelője elég.

FERENCZSZÁLLÁS. Szabad puszta a' Kis Kúnságban, birtokosa Félegyháza, mellytől nem meszsze fekszik, 's hozzá hasonlító.

FERITSE. Oláh falu Arad Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai

ó hitûek, fekszik a' Jenôi járásban. Határja közép termékenységû, réttye jó, legelôje tágas.

FERITSE. Oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Nagy Váradi egyesûlt Püspökség, lakosai ó hitûek, fekszik a' Belényesi járásban. Határja soványas, vagyonnyai is tsekélyek lévén, harmadik Osztálybéli.

FERITFALU. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Alsó Lendvától nem meszsze, 's ennek filiája. Határja, és szôlô hegye is középszerû, eladásrá más helyeken jó alkalmatossága; de mivel Lendva vize elszokta önteni határját, második Osztálybéli.

FERITHÁZ. Elegyes falu Temes Vármegyében, földes Urai Kojtsek Urak, lakosai katolikusok, és ó hitûek, határja közép termékenységû.

FERKEND. Szabad puszta Szala Vármegyében, földes Ura a' Szalavári Apátúrság, lakosai katolikusok, fekszik Szala Apátihoz nem meszsze, 's ennek filiája. Határja is hozzá hasonlító.

FERKETINETZ. Horvát falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Álthán Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Godthurntól nem meszsze, 's ennek filiája. Határja középszerû, vagyonnyai meglehetôsek lévén, második Osztálybéli.

FERNEKAG. Szabad puszta Szala Vármegyében, fekszik Salomvárhoz nem meszsze, 's hozzá hasonlító.

FERNTZELI. *Alsó Ferntzely, Ferntzajgye.* Oláh falu Szatmár Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitûek, fekszik Nagy Bányától fél mértföldnyire, 's olvasztó kementzéje is van. Határja nem nagy, de meglehetôs, réttyei jók, piatzozása közel, legelôje elég, fája tûzre, és épûletre, itatója alkalmatos, második Osztálybéli.

FERNTZELI. *Felsô Ferntzely.* Oláh falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Nagy Bánya Városa, lakosai ó hitûek, fekszik Nagy Bányától egy mértföldnyire. Határbéli réttyei jók, piatzozása közel, legelôje az Uraság engedelméből jó, itatója alkalmatos, fája tûzre, 's épûletre is van, az arany, és ezüst bányákban, mellyek nem meszsze vagynak hozzá, pénz keresésre jó módgyok, szôlô hegyeik a' szom-

szomszéd helységekben vannak, szenet is égetnek, malma helyben, legelője szoross lévén, második Osztálybéli.

FERPES. Magyar falu Heves, és Külsô Szolnok Vármegyében, lakosai katolikusok. Határbéli földgyei termékenyek, mellyeknek könnyû trágyázása van, réttyei is hasznosak, és mindég kétszer kaszáltatnak, piatzozása sem meszsze, itatója alkalmatos, vízi malma helyben. Fogyatkozásai, hogy legelője szoross, erdeje nints, réttyeit a' vizek gyakorta elöntik, harmadik Osztálybéli.

FERSZEK. Elegyes falu Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és másfélék, fekszik Nitzkidorfnak szomszédságában, 's ennek filiája.

FERSZEK. *Piatrotz.* Magos hegy Temes Vármegyében, erdeje nagy, és szép élôfákkal gazdag.

FÉSZERLAKI. Elegyes magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kaposvárhoz nem meszsze, 's ennek filiája. Határja is hozzá hasonlító.

FIATSKAHÁZA. vagy *Fiatzitze.* Tót falu Liptó Vármegyében, földes Ura Kubinyi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Keletsénynek szomszédságában, Német Liptsétôl fél mértföldnyire. Határja középszerû, keresettye jó, szekerezéssel, lápozással is, 's a' Német Liptsei erdôkben fa vágással, piatzozása egy óránnyira, legelője szoross, határjának két harmad része sovány, és nehezen mivéltetik, hegyes volta miatt, mivel fája sem épületre, sem tûzre nintsen, második Osztálybéli.

FIAD. Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura Tót, és Kenesey Urak, lakosai katolikusok, fekszik Kis Bárhoz nem meszsze, 's ennek filiája. Határja jó termékenységû, vagyonnyai külömbfélék.

FIAS. Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Gróf Szirmay, vagy Poturnyai Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Hanusfalvától egy mértföldnyire. Határja középszerû, erdeje, legelője magok szükségjekre elég, harmadik Osztálybéli.

FIAS. Tót falu Zemplén Vármegyében, lakosai ó hitûek, fekszik a' Varonnái

járásban, határja közép termékenységû.

FIATTAT. Szabad puszta Szala Vármegyében, földes Ura a' Religyiói Kintstár, fekszik Mihályfához közel, 's ennek filiája.

FIBIS. Oláh falu a' Bánátban Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik Blumenthalhoz nem messze, 's ennek filiája, határja is hozzá hasonlító.

* FIBISI. vagy *Fidisi.* Savanyú víz, nevezetes kútfôk vannak hozzá közel, mellyben tsak mosni szokták magokat a' beteg emberek, mivel itala az irók szerént, halált is okozható.

FIDIMES. Magyar falu Heves Vármegyében, földes Ura az Egri Püspökség, lakosai katolikusok, fekszik a' Mátrai járásban. Határja középszerû, réttye, 's legelôje meglehetôs, fája mind a' kétféle, második Osztálybéli.

FIGE. vagy *Füge.* Magyar falu Gömör Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik egy motsáros völgyben, Sajó vizétöl egy mértföldnyire. Határbéli földgye tisata, és kétszeres búzát terem, piatzozása három, 's négy mértföldnyire, egelôje szükségekre elég, mind a' kétféle fája van, gyümöltsös, és konyha kertyei jók, keresettye só alatt, és szôlô munkával, kendert áztató vize alkalmatos, második Osztálybéli.

FIKATÁR. Elegyes falu Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik a' Lugosi kerûletben, Szinérszégtöl nem meszsze. Határja középtermékenységû.

FILEP. Szabad puszta Szatmár Vármegyében, Körtvéllyeshez tartozik.

FILITZE. *Filik, Fillendorf.* Tót falu Szepes Vármegyében, földes Ura Okolitsányi, és Márjásy Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Gánotztól nem meszsze. Határbéli szántó földgyeinek egy harmad része sovány, de mivel más részeiben elsô termékenységû, Szent György Hegyének szomszédságában; legelôje elég, 's mind a' kétféle fája, melly ámbár nem határjában van; de az Uraságtól engedtetik, az elsô Osztályba tétettetett.

FILIMES. Szabad puszta Heves Vármegyében, földes Ura Báró Orczy Uraság, és

az

az Esztergomi Káptalan, fekszik Szurdok Püspöktöl nem meszsze.

FILIPO. Elegyes tót falu Zólyom Vármegyében, földes Ura a' Bányászi Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Benyustol nem meszsze, határja középszerű.

FILIPOVA. Elegyes rátz falu Bács Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Militiztöl egy mértföldnyire. Határbéli szántó földgyei kemények, és salétromosok, de midőn az esztendő kedvez, nem utolsó termést hoznak, harmadik Osztálybéli.

FILISTÁL. Magyar falu Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Tönnyének szomszédságában, határja jó, tiszta buzát, rozsot, és zabot terem, erdője nintsen, réttye, legelője szűken, piatza Szerdahelyen, és Somorján, második Osztálybéli.

FILKEHÁZA. Elegyes tót falu Abauj Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik a' Fűzéri járásban. Határja magas helyen lévén, néhol középszerű, néhol pedig sovanyas, piatzozások távól, réttye, legelője meglehetős, szőleje nintsen, harmadik Osztálybéli.

FILLÉR. Elegyes magyar, és tót falu Gömör Vármegyében, földes Urai Farkas, és több Urak, lakosai katolikusok, fekszik Ratkótól, 's Rimaszombathoz is miint egy mértföldnyire. Határja hegyes, és közép termékenységű, legelője elég, fája mind a' kétféle, malma helyben, piatzozása sem meszsze, második Osztálybéli.

FILÓSZ. *Filovecz*. Tót falu Szala Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Bagonyához közel, Dobronaktól fél mértföldnyire. Határja hegyes, és a' vizek által hordattatott követsek miatt soványas, szőleje meglehetős borokat teremnek, eladásra való módgya is van, harmadik Osztálybéli.

FINKE. Magyar falu Borsod Vármegyében, földes Ura Gróf Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Szirak tol nem meszsze, 's ennek filiája, a' Szendrői járásban. Határbéli földgye elég termékeny, Miskoltzi piatzozásától negyedfél órányira

van, fája épületre szûken, száraz harasztya elég van, szölö hegye tsekély, Királyi dézmát nem adnak, legelöje szoross, pénz keresetre meg lehetös módgya, második Osztálybéli.

FINLAK. Elegyes falu Temes Vármegyében, földes Ura Lovász Uraság, és a' Királyi Kamara, határja jól termö.

FINTA. Szabad puszta Bars Vármegyében.

FINTA. Kis falu Nyitra Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik nagy Hereszténynek szomszédságában.

FINTA. *Fintitze.* Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Gróf Desöfy Uraság, az elött Fintai Darholtz birtokában vala, lakosai katolikusok, fekszik Eperjestöl egy mértföldnyire az Ország úttyában, melly Bártfa felé vezet, és az Uraságnak szép kastéllyával diszesittetik. Határbéli földgye minden veteményt, 's gabonát is böven terem, 's más javai is külömbfélék, elsö Osztálybéli.

FIRLYIKÓ. Magas hegy Zemplén Vármegyében, Szitnitza, és Ondova folyó vizek között, napkeletre Salántztól mint egy három mértföldnyire. A' mint magos, úgy meszéröl is látható, tetöjen egy kerület látszatik, mellyben külömbféle füvek vagynak. Az együgyü köznép a' boszorkányok mivének vélli, egyébb arant e' hegynek oldala ugyan szántható, de nehéz a' mivelésre.

FIRITHÁZ. Elegyes Oláh falu a' Banátban, lakosai ó hitüek, fekszik Füskúttól nem meszsze. Határja jó termékenységü.

FITYEHÁZA. Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kanizsától nem meszsze. Határja homokos, és sovány, legelöje, és erdeje mind azon által van, második Osztálybéli.

FLAKOVETZ. Elegyes falu a' Banátban, fekszik Verszetztöl nem meszsze. Határja középszerü.

FLOVA. Oláh falu a' Bánátban, lakosai katolikusok, fekszik Karansebestöl egy mértföldnyire.

FOEN. Elegyes falu a' Bánátban, fekszik Margitától egy, és ½. mértföldnyire.

FOENIS. Oláh falu a' Bánátban, lakosai ó hitüek, fekszik Karansebestöl más fél mértföldnyire. Határja meglehetös.

FÓGACS. Szabad puszta Heves Vármegyében, fekszik Botsonadhoz nem meszsze.

FOGACS. Szabad puszta Nógrád Vármegyében, földes Ura B. Prónay Uraság, lakosai katolikusok, és más félék, fekszik Becskéhez nem meszsze, 's hozzá földgye is hasonló.

FOGARAS. Tót falu Bereg Vármegyében, földes Ura Gróf Schönborn Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik a' Felvidéki járásban, a' Munkátsi Uradalomban. Határja soványas, vagyonnyai tsekélyek, tulajdonságai hasonlítanak *Fekete Patakhoz* negyedik Osztálybéli.

FOGLÁR. Elegyes falu Bihar Vármegyében, Földes Ura Gróf Csáky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Tót Telektöl nem meszsze, 's ennek filiája.

FOK. *Sió vagy Vindornya Fok.* Elegyes népes falu Somogy Vármegyében, földes Ura Báró Hunyady Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Szigettöl három mértföldnyire, Almás vizének tavai mellett. Határbéli földgye termékeny, legelője elég, fagyanánt nádgya elég, szőleje középszerű, eladásra jó módgya, Veszprémben, és Fejérváron, első Osztálybéli.

FOK. *Dráva Fok.* Német falu Szala Vármegyében, földes Urai Hertelendi, és más Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik a' Szántói járásban. Határja közép termékenységű, réttye, legelője elég, második Osztálybéli.

* FOK. *Vidornya Fok.* Elegyes falu Szala Vármegyében, földes Ura Hertelendi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Karmatshoz nem meszsze, 's filiája. Határja is hozza hasonlító.

FOK. Mező Város Veszprém Vármegyében, földes Ura a' Veszprémi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Balaton tava mellett, Somogy Vármegyének szomszédságában. Határja gazdag, réttye, legelője jó, fája tűzre elég, azon felül az Ország úttyában fekszik, holott jó módgya van' az eladásra, első Osztálybéli.

FOKORÚ. Szabad puszta Heves Vármegyében, földes Ura az Egri Püspökség, és Báró Orczy Uraságok, fekszik Bessenszögnek szomszédságában.

FOK SZABADI. Az Sz. betűben.

FOKTŐ. Magyar falu Pest Vármegyében, földes Ura a' Kalotsai Érsekség, lakosai kato-

katolikusok, és reformátusok, fekszik Kalotsától nem meszsze. Határbéli földgye termékeny, 's tulajdonságai többnyire ollyanok, mint Bátyának; de mivel a' víz által gyakorta károsittatik, harmadik Osztálybéli.

FOLIA. Oláh falu Temes Vármegyében, birtokosai Andrásovits, és Bielitzky Urak, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik Csakovának szomszédságában, 's ennek filiája, Dentától sem meszsze. Határja közép termékenységû.

FOLKUS FALVA. *Folkusova.* Tót falu Túrocz Vármegyében, földes Urai Tomky, és Lacsnyi Urak, lakosai katolikusok, fekszik Netzpáltól fél mértföldnyire, lakosai hajdan nevezetes Királyi szabadságokkal birtak, mellyek a' Magyar Királyok által 1171dik, azután 1230dik majd 1286. és 1389ben adattak, és meg erôssítettek. Nevezetesíti tovább e' helyet *Tomka Szászky* tudos férfinak, itten lett születése. Határbéli földgye jó; de mivel fája, 's legelôje szûken vam, második Osztálybéli.

FOLMÁR. vagy *Folkmár.* Német falu Szepes Vármegyében, földes Ura Gróf Csáky Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Jékelfalvának szomszédságában, 's ennek filiája, Gölnitztöl sem meszsze. Határbéli földgyeinek, és réttyeinek fogyatkozásait, meg elôzi jó legelôje, fája mind a' két féle, 's piatzozása közel, melly elég hasznos, második Osztálybéli.

FOLTEST. Oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Nagy-Váradi Püspökség, lakosai ó hitûek, határja középszerû.

FOLYVÁRK. Tót falu Szepes Vármegyében, földes Urai Báró Palotsai, és Horváth Uraságok, lakosai egyesûlt katolikusok, fekszik Haligotz, vagy Harikóctól nem meszsze, Bélától két mértföldnyire, magas hegyek, úgy mint *Kitsera*, *Liszina*, *Viszoka*, és *Holyi* hegyek között, lakosai jó lent termesztenek, nevezetesítette e' helyet, néhai *Ladisintzky* nevezetû Nemes, a' ki a' Tatárok üldözésekor, *Szamogitvából* vagy a' köznép szerént *Zmudból* magyar Országba vonúlván, Báró Palotsay Uraséghoz akkori Magyar Ország Nádor Ispányához folyamodott, 's e' helységnek, és itt való majorságának gyarapítását reá bízta vala, és innen származott *Folyvárk* nevezet is, melly

melly a' Szarmatika nyelven majorságot tészen. Határjában fája, legelője ejég, de mivel földgye sovány, és vizek által is gyakorta károsíttatik, harmadik Osztálybéli.

FONÁTZA. *Fornátcza, Funácza.* Magyar falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Nagy Váradi Püspökség, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik a' Vaskohi kerületben, határja közép termékenységű, vagyonnyai meglehetősek, második Osztálybéli.

FONÁTZA. vagy *Funátzai.* Nevezetes barlang, mellyet MDCCLXXIIdikben Nedeczky Elek Pap Úr, négy óráig tartott visgálódásai után nyilvánított vala, e' tzím alatt: Funácza Pestyeri, seu Funacza dicti antri, historico, physica relatio. Viennae 1772. in 8vo. rövideden elő adta Vindisch Úr is a' maga munkájában, e' tzím alatt. Geographie des Königreichs Ungarn. Presburg 1780. a' 194dik lapon.

FONÓ. vagy *Fonyód.* Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura a' Goriczi Püspökség, lakosai katolikusok, fekszik Tsaszárnak szomszédságában, 's ennek filiája, az Igali járásban, szőleje ugyan nem nevezetes; de határbéli földgye kiváltképen termékeny, 's külömbféle javakkal bövelkedik, első Osztálybéli.

FONYOD. Szabad puszta Somogy Vármegyében.

FONYOD. vagy *Fonod* hegye Somogy Vármegyében, mocsáros térségből fel emelkedett hegy, melly meszsze terjed, és szép tserfákkal gazdag, tetőjén fejérlő kőfalnak omladékjai szemléltetnek, mellyen Rákótzy idejében, Eszterházy Antal sokáig vigyázott vala, a' Németek ellen, és sokkal nagyobb szerentsével, mint Tökölyinek katonái, a' kik rész szerént meg ölettettek, rész szerént pedig a' tóban ugrattattak, mert egy felől olly meredek, hogy félelmet, sőt irtódzást indít a' lenézőben.

FONTINA TETI. Szabad puszta a' Bánátban, fekszik Pantsovától, Versetztől is két mértföldnyire. Határja jó termékenységű.

FONY. Magyar falu Abauj Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, 's a' Regétzi Uradalomhoz tartozik, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Vilmánytól egy mértföldnyire. Határja közép termékenységű réttye sovány, és hegyes, szőlei

szôlei meglehetôs borokat teremnek, második Osztálybéli.

FONYOR. Szabad puszta Somogy Vármegyében, földes Ura Lengyel Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Csehihez nem meszsze, 's filiája. Határja kövér.

FORASEST. Oláh falu Krasso Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitûek, fekszik Fasettol egy, és ¼. mértföldnyire, határja középszerû.

FORBÁS. vagy *Forbász*. Elegyes helység Szepes Vármegyében, egy a' XVI. Szepesi Városok közzûl, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Gnezda mezô Várostól ¼. órányira; mivel más javai nintsenek, a' Királyi jó tételeményeken kivûl, határja is soványas, 's nehezen miveltetik, harmadik Osztálybéli.

FORBERG. Német falu Szepes Vármegyében, földes Ura Kézsmárk Városa, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Készmárktól kis fél mértföldnyire, 's ennek filiája. Középszerû határjában legelôje elég, 's mind a' kétféle fája van, és két közel való piatzozása hasznos, második Osztálybéli.

FORGOLÁNY. Magyar falu Ugotsa Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai reformátusok, fekszik Királyháza mellett, nagy Szôlöstôl nem meszsze, határja középszerû, fája tûzre elég, réttye, legelôje jó, második Osztálybéli.

FORINTOSHÁZA. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai Forintos Urak, lakosai katolikusok, fekszik Simegtöl nem meszsze, Kapornak mellett, 's az Uraságoknak lakásaival szépíttetik, határja közép termékenységû, fája szûken, réttyei jók, legelôje is, 's az Ország úttyában lévén, 's a' szomszéd Városokban is vagyonnyait eladhattya, második Osztálybéli.

FORNA. Szabad puszta Fejér Vármegyében, földes Ura G. Eszterházy Uraság.

FORNASZEG. Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Gróf Bossányi Uraság, lakosai katolikusok, határja közép termékenységû, fája, réttye, legelôje van.

FORNOS. Magyar falu Bereg Vármegyében, földes Urai Bégányi Nánási, Buday, Krucsai, Nitzky, és Galgóczi Urak, lakosai reformátusok, fekszik Dombos búza termô helyen, Munkát-

kátshoz egy mértföldnyire, legelője elég, csikászó helye is van, fája épületre, és tűzre, Munkátsi piatzozásától egy mértföldnyire fekszik; de mivel határja hegyes, és szántó földgyei gazdag trágyázást kívánnak, a' második Osztályba tétettetett.

FOROTIK. Elegyes falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik Versetztöl más fél mértföldnyire, határbéli földgye, 's vagyonnyai is középszerűek.

FORÓ. *Goszán Foro.* Oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Nagy Váradi egyesült Püspökség, lakosai ó hitűek, fekszik a' Belényesi járásban. Határja közép termékenységű.

FORRÓ. Elegyes magyar, és tót mezö Város Abauj Vármegyében, földes Ura Kassa Városa, lakosai katolikusok, fekszik az Ország úttyában Miskoltzhoz három mértföldnyire. Határja gazdag, és a' természetnek külömbféle javaival meg áldattatván, elsö Osztálybéli.

FORRÓ SZEG. Oláh falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Nagy Váradi egyesült Püspökség, lakosai ó hitűek, fekszik a' Belényesi járásban. Határja sovany, vagyonnyai is tsekélyek lévén, harmadik Osztálybéli.

FÓT. Magyar falu Pest Vármegyében, földes Ura Gróf Fekete Uraság, a' kinek kastéllyával díszesíttetik, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Mogyoród mellett, mellynek filiája a' Vátzi Püsp. Megyében, Pesttöl másfél mértföldnyire. Szöleji jó borokat teremnek, szomszédságában lévén Pestnek, hasznos módgya van vagyonnyainak eladására, szándó földgyei meglehetösek; de mivel földgyének nagy része homokos, és fája sintsen, második Osztálybéli.

FÖDÉMES. vagy *Födimes.* Magyar falu Hont Vármegyében, földes Ura a' Religyiói Kintstár, lakosai katolikusok, fekszik hegyek között a' Bozóki járásban, legelője elég, és mind a' kétféle fája, 's ámbár szölö hegye nem nevezetes, de réttye, legelője jó, második Osztálybéli.

FÖDÉMES. Tót falu Nyitra Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Özdegnek szomszédságában, 's ennek filiája, Érsek Újvártól más fél mértföldnyire, Szitin vize mellett. Határja

közép

közép termékenységû, fája tűzre elég, legelője jó, itatója alkalmatos, második Osztálybéli.

FÖDÉMES. *Nagy Födémes.* Magyar falu Poson Vármegyében, földes Ura Gróf Pálfy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Puszta Födémestöl egy mértföldnyire. Határja gazdag, réttye, legelője jó, fája elég, vagyonnyainak eladására jó módgya, elsô Osztálybéli.

FÖDÉMES. *Puszta Födémes.* Tót falu Poson Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Posontól négy mértföldnyire, nevezetes vala *Tsadek* nevû tava, melly már lefolyóva tétettetett, és nem tsak jó legelôt szolgáltat; hanem a' Posoni út is általa meg rövidittetett. Határja jó termékenységû.

FÖLDEÁK. Magyar falu Csanád Vármegyében, birtokosai Návay Urak, lakosai katolikusok, fekszik Makó mezô Várostól egy mértföldnyire. Szárazságban az itatásra nézve néha fogyatkozást szenyved, mivel laposon fekszik, és Maros vize is el szokta önteni határját, egyébaránt gazdagon fizet, fája nintsen, de nádgya annyi terem, hogy pénzen el is adhat, termô földgye gazdag, réttyei jók, legelője nagy, 's más egyéb javai is lévén, elsô Osztálybéli.

FÖLDES. Népes Magyar falu Szabolts Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai reformátusok, fekszik Nádudvarhoz nem messze, Debretzéntôl három mértföldnyire, határja gazdag, termésbéli tulajdonságai jelesek, elsô Osztálybéli.

FÖLDES. Szabad puszta Tolna Vármegyében, földes Ura a' Pécsi Püspökség, és Lengyel Uraság, fekszik Pakstól nem meszsze, 's nagy Doroghoz tartozik.

FÖLDVÁR. Szabad puszta Arad Vármegyében, határja jó termékenységû.

FÖLDVÁR. Magyar falu Bács Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik a' Tisza mellett, ó Betsétöl nem meszsze, határja közép termékenységû.

FÖLDVÁR. vagy *Satoricz*, *Satoristyie.* Baranya Vármegyében.

FÖLDVÁR. Hajdani omladozott Vár Csongrád Vármegyében, mellynek tsak omladékja, 's némelly alapja szemléltetik, a' Tisza szigetében, Algyôvel által ellen-

ben,

ben, *Kelemen foktól* nem meszsze, eredete régisége miatt bizonytalan, hajdani erősségei bástyákkal valának körûl vétettetve, és mély üregek vóltak benne.

FÖLDVÁR. Magyar falu Heves, és külsö Szolnok Vármegyében, földes Ura Báró Podmanitzky Uraság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik Czibakháza mellett, a' Tiszától fél, Szolnoktól pedig harmadfél mértföldnyire, Vesénnyel által ellenben; hajdan a' Törököknek erősségek vala, 's vízzel vétete körûl, szölei a' szomszéd pusztán vannak, legelője elég, száraz malma helyben, nádgya sássa sok, épületre való fát a' Tiszán szereznek, szántó földgyei termékenyek; de mivel határját néha Tisza vize járja, erdeje nintsen, piatzozásai távol esnek, második Osztálybéli.

FÖLDVÁR. Mezö Város Tolna Vármegyében, földes Ura a' Pesti *Universitás*, lakosai katolikusok, fekszik Paksshoz két mértföldnyire a' Duna mellett, nevezetesítette e' helyet, Rákótzi seregének a' Tsászáriakkal való viadalya, 's az a' nagy lántz is, mellyel a' Dunát akarák vala a' Tsászáriak ellen el zárni, a' Sz. FERENTZ Szerzeteseinek Klastromjában vagyon itten, és egy jeles Kaszárnya is építtetett a' gyalogság számára, Póstaház, és Sóltáz is van benne. Határjában erdeje nintsen; de elég tágasak szölös kertyei, egy része határjának homokos; fogyatkozása, hogy alkalmatos itató helye nintsen, úgy hogy szántáskor, a' marháknak való vizet kénteleníttetnek hordókban hordani a' mezöre. Halászattya nevezetes, 's más javai is vagynak, de az említett fogyatkozása miatt, második Osztálybéli.

FÖLDVÁRI szabad puszta Somogy Vármegyében, fekszik Kákonyi Örtöl nem meszsze.

FÖLESD. vagy *Fülesd*. Magyar falu Szatmár Vármegyében, földes Ura Tolnay Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Túr vize mellett, Gyarmattól egy mértföldnyire, határja közép termékenységû.

FÖLPETZ. Elegyes magyar falu Györ Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Györtöl két óránya. Határja középszerû, réttyei jók, legelöje tágas, bora meglehetös, piatza

tza hasznos, második Osztálybéli.

FÖLPÖS. Magyar falu Szatmár Vármegyében, földes Urai Ilosvai, és más Urak, lakosai reformátusok, fekszik a' Számosközi járásban, határbéli szántó földgyei mindenféle gabonát teremnek, réttyei jók, 's néha kétszer is kaszáltatnak; piatzozása három mértföldnyire, legelője a' marháknak alkalmatos, itatója közel, és elég, ámbár Számos vize határját mossa; de a' lápozást nem gyakorollyák, ¼. esztendőbéli szabad kortsmaltatások van, 's azon felül hat kaszásra való réttye a' községnek, malma fél órányira, második Osztálybéli.

FÖNYED. Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura Gróf Festetich Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Balaton tava mellett, Vörstöl nem meszsze, szőlö hegye nintsen, de fája, makkja, legelője elég, 's földgye gazdagon terem, első Osztálybéli.

FÖRÉV. Magyar, és német falu Poson Vármegyében, földes Ura a' Posoni Várnak Fő Kapitánnyá, lakosai katolikusok, többen evangelikusok, fekszik napnyugotra Posonhoz, délre az öreg Duna, északra az Érsek újvári ág Duna, 's Vereknyének szomszédságokban, 's a' Csalóköznek mintegy kalapja, határja két nyomásbéli, fája mind a' kétféle, Farkastoroki nevű erdője nevezetes, külömbféle vadgyai számosak, szénája elég, eladásra könnyű módgya, de mivel az áradások néha ártalmokra vannak, második Osztálybéli.

FÖVÉNY. Szabad puszta, Fejér Vármegyében, földes Ura Gróf Zichy Uraság, határja jó termékenységű.

FÖVÉNYES. Szabad puszta Békés Vármegyében.

FREIDENTHAL. Elegyes falu Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara.

FRAJÓCZ. *Fűzvölgy* név alatt.

FRAKNO VÁRA. *Forchtenstein. Fortnánszki. Fortnava.* Sopron Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, magas, és meredek kősziklán épült. Eredetét némellyek a' régi Pannonoknak tulajdonítyák, kiket a' Romaiak meg hódítván, itten vigyázó sereget is tartottak, hogy ha a' Pannonok engedelmeskedni nem akarnának, kötelességjeknek tellyesítésekre hajthassák. Meg zabolázván pedig a' Dákuso-

kusokat, TRAJÁNUS Tsászár által meg is erôssíttetett, a' mint a' Vár kapuja falébe helyheztetett felûl írat bizonyitotta *Trajano Augusto Triumphatori P. P. S.* de ezzel, vagy a' Várnak meg újjitóji nem gondolván, már a' régiség által meg emésztettetett, vagy pedig a' Hunusok által rontattatott el, a' kik a' Romaiak ellen nagy gyûlölséggel viseltetvén, minden tôlök elfoglaltt erôsségeket, és épületeket a' földig lerontottak. Akkor jutott pedig némellyek' véllekedések szerént e' Vár a' Hunnusoknak hatalmokba, midôn ATTILA *Makrin*, és *Detrik* Romai seregeknek Vezérjeit meg gyôzvén, mind a' két Pannoniát elfoglalta. Melly állatások mind azáltal, semmiféle bizonyító levelek által nem erôssíttetnek. Hogy pedig e' Várnak eredete német nevezetétôl vonattatik, a' Gothusoknak lehetne eredetét tulajdonítani. Bizonyosabbak e'Várnak történetei SZENT ISTVÁN Királynak idejétôl olta. Ugyan is *Giletus* nevezetû érdemes férfiú Frantzia Országból, az említett Király által ki hívattatván Magyar Országba, annyira meg kedvéltette magát a' Királlyal, hogy a' maga meg hittebb emberei közzé számláltattatott; sôt Nádor Ispány is vala e' Nemzetségbôl. Ennek fia leve ez után Fraknó Várának birtokosa, a' ki azt jelesen meg újjította, és meg is erôssíttette.

Meg gazdagította vala e' Várat Giletus Miklós, már 1192. esztendôben sok Városokkal, és falukkal, a' mint az akkori idôbéli jövedelmet, és esztendôi adót, magában foglaló Uraságí jegyzô könyvbôl szépen kitetszik. Annakutánna IIIdik FERDINÁND Tsászárnak hatalmába jutott, az után pedig egy századnál tovább a' *Vaisbriachiak* birtokokban vala Fraknó Vára. Mint hogy pedig MÁTYÁS az Országot egész szorgalommal szélesítette, meg halalozván FRIDRICH is, a' hadi félelem által maga részére hodította Vaisbriachot; 's Fraknót, Vasvárral, és Kobelszdorfal Magyar Országhoz kaptsolta; annak birtokosait pedig a' Sopron Vármegyei Fô Ispánsággal meg ajándékozta. E' Várat mind azáltal ULÁSZLÓ, békeséget kötvén MAXIMILIÁN Tsászárral 1491dik esztendôben Posonban, viszsza engedni kénteleníttetett, és így Fraknó Vára ismét az Aus-

triai birtok alá jutott. Történt annakutáña, hogy Vaiszbriach nemzetsége egészszen ki halálozván, Dobrse László Király által ismét, zálogba adattatott, az Ausztriai F. Háznak. Innen származtak az Ország Rendgyeinek 1505dik esztendôbéli panaszai, melly Királynak uralkodása alatt tsak ugyan fel akadt Fraknó Várának kiszabadítása. Fel gázoltatván, Magyar Ország IIdik LAJOS Királynak idejében; az Ausztrai Ház emeltetett az uralkodásra, 's ez után 130. esztendônél tovább vala Fraknó az Felséges Austriai Háznak birtokában. Eléggé kérlelték, sûrgették az Országnak Rendgyei I. MAXIMILIAN, RUDOLF, és II. MÁTYÁS Tsászárokat, hogy Fraknó Várát engednék viszsza; de mindenkor elmellôztettek bizonyos okok miatt, míg végre II. FERDINÁND alatt, elunván a' hoszszas kérést, Fraknó Vára viszsza adattatott. Meg nyervén az Ország Fraknó Várat, IIdik FERDINÁND Tsászárnak helybe hagyásával Gróf Eszterházy Miklós az idôben az egész Országba kiváltképen nevezetes Uraságnak örökös birtokába jutott; fizetvén érette 500000 forintokat, a' ki hogy magát annak birtokában meg örökösíttse, a' Várat újjobban fel építtette, díszesítette, és meg is erôsítette, mint egy két szász ezer forintokat költvén, meredek fekvéséhez képest e' tzéllyának tellyesítéséért, melly fel épitôjének örök emlékezetét a' Várnak három kapuin lévô sorok is nyilványítyák:

FRAKNO.

Me pro Corona Regni Hungariae abalienata rara fidelitas Comitis Palatini Nicolai *Eszterházy*, eaedem Coronae restituit, sub Auspiciis Augustissimorum Imperatorum FERDINANDI II., et FERDINANDI III. Regno, sibi Posteris, Familiaeque suae a fundamentis exstruxit, Fidelitatis industriaeque exemplum eisdem relinquentis.

Sartum tectumque conservate.

A' harmadik kapun, jobb felôl Miklósnak, bal felôl pedig Krisztina feleségének tzímerei szemléltetének.

Meg halálozván Eszterházy Miklós 1645dik esztendôben az egész Fraknói uradalomnak Eszterházy László, Miklósnak második fia leve birtokosa, a' ki is azzal mint egy hét esztendôig élhete,

hete, mert 1652dikben a' Törökök ellen viselt hadban Verebélynél Hazájáért vitézûl végezte életét 26. esztendôs lévén. Kiváltképen való gondgya vala e' Grófnak, hogy a' Várat lehetô képen díszesittse, gabonát tartó házakat, és nevezetes pintzéket is épittetvén hozzá. Ez után következe testvérje Eszterházy Pál, az egész Eszterházy Nemzetségnek dísze, és ékessége, mind tudománybéli, mind hadi érdemeire nézve; az után Magyar Országnak Nádor Ispánnya, a' kinek nagy érdemeit hogy LEOPOLD Tsászár meg jutalmaztathassa, 1687dik esztendôben általa a' Sz. R. B. Hertzegnek neveztetett, a' ki után a' leg idôssebbek szüntelen e' díszel illettetnek.

Több nevezetességei között Fraknó Várának kiváltképen való ditséretet érdemel a' Hertzegi háznak, fegyver, és igen bétses Kintstárja, mellyek külömbféle hadi szerszámokkal ágyúkkal, és ki válogatott ritkaságokkal, 's drága kintsekkel ékesítettek. Ugyan is a' fegyver házban, mindenféle Sczitha, Római, is külömbféle fegyvereken kivül, a' leg drágább természeti ritkaságok is, nagy bôvséggel találtatnak, mivel Hertzeg Eszterházy Pál, a' mi tsak nevezetes ritkaság a' Hazába vala, 's máshonnan is akar az állati, akár a' természeti, akár termésbéli tárgyakra nézve, mindenünnen szorgalmatos gondal, ide öszve gyüjtette vala, mint leg bátorságosabb, és leg illendôbb helyre; mivel az erôsség mind az Ozmanokkal való, mind pedig a' Polgári hadaknak alkalmatosságával sérelem nélkûl meg maradott vala.

FRAKNÓ VÁROSA. *Fraknó allya, Forchtenau.* Német mezô Város Sopron Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sopróntól harmadfél mértföldnyire, Vulka vizének eredeténél. A' Szervitáknak Klastromjok vagyon itten, mellyet Eszterházy Pál épittete; Harmintzad is van benne. Határja soványabb, mint a' szomszéd Helységeknek, szôleje nintsen, harmadik Osztálybéli.

* FRANTSIKA. Elegyes magyar falu Ugotsa Vármegyében, lakosai katolikusok, szántó földgyei termékenyek, rértyei hasznos fûvet teremnek, legelôje elég, vízi malma helyben, 's jó

modgya az eladásra, az Ország úttyában lévén, elsô Osztálybéli.

FRANYOVA. Elegyes falu a' Bánátban Torontal Vármegyében, lakosai ó hitûek, fekszik Beodra, és Török Betse között. Határja középszerû, vagyonnyai külömbfélék.

FRANKÓ. *Frankenau, Frekénau. Farank.* Elegyes falu Sopron Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterkázy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Reptze vize mellett Kôszegtöl egy, és ¼. mértföldnyire. Határja középszerû, vagyonnyai is illy formák lévén, második Osztálybéli.

FRANKÓTZ. Elegyes tót falu Vas Vármegyében, földes Urai Gróf Battyáni, és Gróf Szapáry Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik hegyek között Tiszinához nem meszsze, 's ennek filiája, határja középszerû tulajdonságai hasonlítanak *Bodontzhoz*, második Osztálybéli.

FRANKOVA. *Nagy és kis Frankova.* Tót faluk Szepes Vármegyében, földes Ura a' Religyiói kintstár, lakosai katolikusok, fekszenek Bélától más fél mértföldnyire. Határjai hidegek, és soványok, tsak zabot termôk, piatzozások is tsekély, legelôjök jó, mind a' kétféle fájok elég van, harmadik Osztélybéliek.

FRAUENHAID. Sopron Vármegyében, Lok nevezet alatt.

FREBJA. Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Ura Bánótzi, Rajman, és más Urak, lakosai katolikusok, határja meglehetôs.

FREJDORF. Elegyes német falu Temes Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, fekszik a' Romai sántz mellett 1764dik esztendôben telepedtek meg, mostani német lakosai, határja jó termékenységû.

FRITS. *Fritzovtze.* Elegyes tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Báró Gilányi, és Pécsy Urak, lakosai ó hitûek, fekszik Bertóttól nem meszsze Szepes Vármegyének szomszédságában, határbéli szántó földgyei termékenyek, réttye, legelôje, erdeje szükségjekre elég, piatzozásoktol sem lélén meszsze, elsô Osztálybéli.

FRITSKA. Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Gróf Aspermont Uraság, lakosai oroszok, fekszik Borovtól két mértföldnyire, Lengyel Országnak szélénél, Ispotállya is van, legelôje ugyan,

ugyan, és fája is elég; de mivel határja sovány, negyedik Osztálybéli.

FRITSKE. *Fritzovtze.* Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Báró Splényi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Osikó mellett, 's ennek filiája, Ternyétől egy mértföldnyire. Határja ambár csak egy nyomású, termékeny; de mivel jó őszi gabonát terem, réttye, legelője, fája elég, Bártfán piatzozása közel, második Osztálybéli.

FRIDMAN. Népes tót falu Szepes Vármegyében, földes Ura Báró Palotsay, és Horváth Uraságok, lakosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik Folyvarktól nem meszsze, 's ispotállya is van. Határja szoross, és épületre fája nintsen, piatzozása távól esik, de mivel földgye közép termékenységű, második Osztálybéli.

FRIVALD. vagy *Fridvald.* Tót falu Trentsén Vármegyében, földes Urai Fridvalszky, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Fatskotól, és Regétztől sem meszsze. Legelője hasznos, fája elég, de mivel földgye középszerű, második Osztálybéli.

FRTAL. Szabad puszta Bars Vármegyében.

FUGYI. Elegyes falu Bihar Vármegyében, fekszik Várad Velentzétől nem meszsze.

FUKSZLINTZ. *Fuchsdorf.* Elegyes német falu Vas Vármegyében, földes Ura Grófi Nádasdy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik hegyek között Mór vizétől nem meszsze, az alsó Lendvai uradalomban, határja középszerű, tulajdonságaira nézve hasonlít alsó *Shlavetzához*, második Osztálybéli.

FULÓ KERES. Elegyes falu Abauj Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, fekszik Fáj Szemerétől, és Garadnától nem meszsze, hajdan a' híres Fuló Nemzetségnek birtoka vala, 's nevezetes erősség formára vólt igen régi Temploma építve. Határja soványas néhol, réttye, legelője jó, piatzozása távól, második Osztálybéli.

FULVES. Elegyes falu a' Bánátban, fekszik Dentától más fél mértföldnyire. Határja jó termékenységű.

FULYÁN. *Fulyánka.* Tót falu Sáros Vármegyében, földes Ura Kapy Uraság, lakosai ó hitűek, fekszik Eperjestől egy, és ¼. mértföldnyire. Határjában mind a' kétféle fája van, legelője szükségekre elég, földgye jó,

réttye kétszer kaszáltatik, a' víz áradás is könnyen elfordíttattathatik határjáról; elsô Osztálybéli.

FUNATZA. *Fonatza* nevezet alatt.

FUNTZIN. Tót falu Nyitra Vármegyében, birtokosai külömbféle Urak, lakosai katolikusok. Határja középszerû, fája tûzre elég, legelôje hasonlóképen, malma helyben, piatzozásai *Bányán, és Tapoltsán* egy órányira, réttyei jók, második Osztálybéli.

FURDIA. Oláh falu a' Bánátban, Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitûek, fekszik Fasettôl egy mértföldnyire. Határja jó termékenységû.

FURLAK. vagy *Furlok*. Elegyes falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik Lugostól egy, és ½ mértföldnyire. Határja középszerû.

FURKÓ. Szabad puszta Tolna Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, fekszik Batától nem meszsze, 's ennek filiája.

FURÓ. Tót falu Trentsén Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Palnosityétôl egy mértföldnyire. Határja középszerû.

FURNA. Tót falu Trentsén Vármegyében, lakosai katolikusok. Határja meglehetôs, réttye, legelôje jó, harmadik Osztálybéli.

FURTA. Magyar falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Nagy Váradi Prépostság, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik a' Sárréti járásban, Pap Megyeri Pusztától nem meszsze, nevezetes fátzán kertye van, mellyet Fô Tisztelendô Alapi Úr készíttete. Határja gazdag, külömbféle vagyonnyai jelesek, elsô Osztálybéli.

FUTAK. vagy *Futok*. Népes mezô Város Bács Vármegyében, földes Ura Gróf Hadik Uraság, lakosai katolikusok, és ó hitûek, fekszik a' Duna mellett, Újvidéktôl nem meszsze, Péter Váraddal által ellenben, vásárjai nevezetesek, itt vala 1716dik, és 1717dik esztendôben *Eugenius* Hertzeg vezérlése alatt a' Tsászári tábor az Ozmanok ellen, és az Uraságnak szép kastéllyával díszesíttetik. Határbéli szántó földgyei többnyire jól termôk; mezeje jó, itatója alkalmatos, Újvidéktôl egy órányira lévén, terméseit

méseit jól eladhattya, erdeje van, fája tűzre szabad, nádassa gazdag, malmai a' mellette folyó Dunán vagynak, elsô Osztálybéli.

FUTAK. *Új Futak.* Elegyes falu Bács Vármegyében, földes Ura Gróf Hadik Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Futak Városától nem meszsze. Határja termékeny, vagyonnyai jelesek, elsô Osztálybéli.

FÜGE. Magyar falu Gömör Vármegyében, földes Urai külömbféle Urak, lakosai katolikusok, és másfélék, fekszik Baratzához nem meszsze, 's ennek filiája. Határja közép termékenységû, réttye, legelôje jó, második Osztálybéli.

FÜGED. *Alsó, és felsô Füged.* Magyar faluk Abaúj Vármegyében, földes Urai Terney Uraság, és mások, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszenek Barsonyos vize mellett, Baraczának szomszédságában, Határjai középszerûek, fájok tűzre kevés, legelôjök, 's réttyeik is jók, második Osztálybéliek.

FÜGED. *Nagy Füged.* Magyar falu Heves Vármegyében, földes Ura Gróf La Motte, és Almásy Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Árokszálláshoz egy mértföldnyire, Bena folyó vize mellett. Határja jó termékenységû, réttye, legelôje elég, második Osztálybéli.

KIS FÜGED. Szabad puszta Heves Vármegyében.

FÜGYI. Magyar falu Bihar Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai reformátusok, fekszik a' Nagyváradi járásban, Vasárhelytöl nem meszsze. Határja jó termékenységû, réttye, legelôje tágas, második Osztálybéli.

FÜLE. Magyar falu Fejér Vármegyében, földes Ura a' Veszprémi Káptalanbéli Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Fejérvártól harmad fél mértföldnyire. Határja középszerû, valamint vagyonnyai is, második Osztálybéli.

FÜLE. *Kis Füle.* Szabad puszta Fejér Vármegyében, földes Ura a' Veszprémi Káptalanbéli Uraság, határja jól termô.

FÜLEK. Hajdani omladozott Vár Nógrád Vármegyében, földes Ura Gróf Kohári Uraság, eredetét vette a' köz régi beszéd szerént, egy Filep nevezetû juhásztól, a' ki juhait őrízdegélvén, véletlenûl valami nagy kints-

re talált, és az által meggazdagíttatván, e' Várnak alapját, 's falait is ô építtette, sôt a' hajdan olly nevezetes Bebek Nemzetség törzsökének is állittatik. A' Vár egy kôsziklás helyen épûlt vala, minden felôl térséggel körûl vétettetve, 's mintegy felén a' nagy kôsziklák miatt majd hozzá járúlhatatlan. Nevezetes erôsség vala, mintegy 1262dik esztendô körûl, 's a' természet, és mesterség által helyesen építtetett. Az egész erôsségnek három része vala, az alsóbb részében a' Várat óltalmazó, 's erôssítô épûletek, a' másodikban a' kôsziklai kút, vagy víz tártó, a' puskapor ház, és foglyoknak számokra rendeltetett mély tömlötz, a' leg felsôbb részében pedig az óltalmazásra készíttetett épûletek, és nyilások, mellyekbôl az ellenségre tüzelhettek. Egész épûlete pedig olly móddal vala alkotva, hogy egyik a' másikának ne tsak erôssítésére lehessen; hanem hogy ha egy része elfoglaltatnék is, a' másik magát óltalmazhassa az ellenségnek ereje ellen. Kiváltképen megerôssítette vala azt Bebek 1551dik esztendôben, de azután mint hogy szelsô erôsség vala a' több Bánya Városok elôtt, külömbféle terhes hadi viszontágságokat szenyvedett. Ugyan is 1553dik esztendôben egy fogságban lévô szeretsén által, a' ki a' tisztátalanságot egy ablakon leereszti vala a' Várból, alattomban való álnokság által, 100 aranyért feladattatott a' Törököknek, a' kik *Hamsa* vezérlése alatt az említett ablakon bérohantak vala; 's ezeknek jármok alatt vólt mintegy negyven esztendeig, míg Pálfy, és Tiffenbach vezérlések alatt 1593dik esztendôben ismét viszsza vétettetett, 's az Országnak nagy részét felszabadíták vele együtt, a' Török járom alól. Szánakozásra méltóképen bántak vala az idôben az Ozmanok a' Keresztyénekkel, mert a' körûl lévô Városokból, 's falukból rabokká tévén, éjjel a' Templomba zárák vala, és 1584dikben nyilván árúlták kedves Attyafiaiknak. Azután pedig a' polgári hadak alkalmatosságával, Botskai hódította meg e' Várat, két hónapi ostromlása után, és a' víznek nagy fogyatkozása miatt 1604dik esztendôben. Új hadi ostromot szenyvede azután Tökölyi, és az Ozmanoknak segéllô

segéllô serege által 1619dikben, a' ki, hogy a' Várhoz könnyebb móddal juthatna, magához hivatá az Egri Várnak Kapitánnyát, *Frak Andrást*, a' kinek itten háza vala, hogy azt gyújtaná meg, mellynek óltásakor az ostromlókkal könnyebben bánhatnának, de ez istentelenség jókor kitudódván, teste négy részre szakasztatva kifüggesztetett a' szemlélésre. Ámbár kivülrôl is egész lehetôséggel ostromoltatott vala a' Vár, 's belôl is sokan óhajtották az inség miatt e' Várnak feladattatását; mindazáltal a' Várnak Fô Igazgatója Gróf *Kohári* semmit sem kívánt tudni felôle, míg arra erôvel nem kénszerittete. Annyira felindúlt vala Tökölyi Gróf Kohárinak ez állhatatosságáért, hogy fogoly léttekor elôtte ülvén, majd tsak meg nem fosztá kardgyával betses életétôl. Valamint jó Vezérjének; úgy a' Várnak is elég sanyarú, sôt végsô romlása vala, mert az Ozmanok által felgyújtatván, mint hogy a' puskapor ház is fellobbant, az egész Vár gyászos omladékjaiba temettetett. Vezérje pedig Gróf Kohári keserves tömlötzre vettetvén, majd két esztendeig száraz kenyéren, és vízen tartattatván, tsak nem halálra sanyargattatott, a' nagy éhség által; elôször a' Regétzi Várba, azután Munkátsra, 's majd Ungvárra vitettetett, mellyet midôn a' Tsászáriak meghódítottak, Gróf Kohári is kiszabadúla sanyarú fogságjából, 's hívségéért három Tsászárok által, méltóképen megjutalmaztattatott.

FÜLEK. Mezô Város Nógrád Vármegyében, földes Ura Gróf Kohári, és több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik kies helyen, hajdan sok Uraságoknak, külömbféle Mester embereknek kedves lakó helyek vala, és nevezetes gazdag Város vólt; mostani lakosai Mester emberek, és földmivelôk. Határja középszerû, tulajdonságai hasonlók *Alsó Tóldhoz*, második Osztálybéli.

FÜLEKHEGYE. Nevezetes bort termô hegy Szala Vármegyében, Sz. György, és Badatson hegyeknek szomszédságokban.

FÜLEK KELETSÉNY. A' K. betûben.

FÜLEK PÜSPÖKY. A' P. betûben.

FÜLEPSZÁLLÁS. Magyar falu a' Kis Kúnságban, lakosai katolikusok, és reformátusok, fek-

fekszik Izsákhoz, Pest Vármegyének szélén közel, határja jó termékenységü.

FÜLES. *Nikits.* Horvát falu Sopron Vármegyében, földes Ura Báró Mesko Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Nagy, és Kis Baromhoz egy mértföldnyire. Határja gazdag, és a' természetnek külömbféle javaival meg áldattatott, elsö Osztálybéli.

FÜLESD. Magyar falu Szatmár Vármegyében, lakosai katolikusok, fekszik Jánkhoz nem meszsze, 's ennek filiája. Határbéli szántó földgyei mindenféle gabonát termenek, réttyei jók, piatzozások két mértföldnyire Szatmáron, legelöje jó, itatója alkalmatos, fája tüzre, és épületre határjában elég, makkja az Uraságnak engedelmével, nádra semmi szükségjek sints, malmai fél órányira vagynak, második Osztálybéli.

FÜLPÖS DARÓTZ. a' D. betüben.

FÜLPÖS. Magyar falu Szatmár Vármegyében, fekszik Fejér Gyarmatnak szomszédságában, 's hozzá hasonlító termése van határjának.

FÜR. Magyar falu Komárom Vármegyében, földes Urai Jánkovich, és több Urak, lakosai katolikusok, és más félék, fekszik Tsúztól, mellynek filiája fél, Perbetétöl egy mértföldnyire. Határbéli földgye középszerü, réttye, legelöje szüken, nádgya szükségjekre elég, szölei meglehetösek; de mivel réttyeit néha a' záporok járják, második Osztálybéli.

FÜRED. *Tisza Füred.* Népes mezö Város, Heves, és Külsö Szolnok Vármegyében, földes Urai több Urak, lakosai katolikusok, és reformátusok, fekszik a' Tisza mellett, Boroszló, Valk, Egyek, és Igar helységeknek szomszédságokban, lakosai nevezetes Magyar nyergeket készítenek, és halászattya is kiváltképen hasznos. Határbéli földgye termékeny, szöleje elég, legelöje hasonlóképen, száraz malmai helyben, vízi pedig a' Tisza vizén, füzes erdeje nem meszsze, közönséges nádgya sássa elég van, épületre való fát a' Tiszán könnyen szerezhetnek, második Osztálybéli.

FÜRED. Magyar falu Somogy Vármegyében, földes Ura Hertzeg Eszterházy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Kaposvárnak szomszédságában, szölö hegye nintsen, de földgye kiváltképen termé-

termékeny, és más javaira nézve is, elsô Osztálybéli.

FÜRED. Magyar falu Szala Vármegyében, birtokosai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Balaton tavához közel, Palatznaknak szomszédságában, Veszprémtôl két mértföldnyire. Szôlei meglehetôsek, erdejébôl fája tûzre, és épületre, malma helyben, vagyonnyainak eladására jó módgya, réttyei jók, szántó földgyei termôk, elsô Osztálybéli.

FÜREDI SAVANYÚ VÍZ. Szala Vármegyében, földes Ura a' Religyiói Kintstár, fekszik Fürednek szomszédságában, Balaton tava partyán. Nevezetes e' kútfô nem tsak Magyar; hanem még külsô Országokban is, mind jó izére, mind pedig külömbféle orvosló hathatosságaira nézve, mint hogy esztendôrôl esztendôre szaporodnak az azzal élô Uraságok; a' Vendégfogadók, és más megkívántató alkalmatosságok is azokhoz képest megszaporíttattak. Ropant nagy épületet építtetnek itten Királyi Tanátsos Gludovátz, és Tit. Horváth Uraságok, melly ha a' mint már kevés híjja van, egészszen el készûl, az egész vidéknek mint egy újj tekintetet fog szolgáltatni; a' savanyú vízzel élô Uraságoknak pedig kivántt jó alkalmatosságokat. A' kútfô az elôtt fedezetlen vala, de már most márványkôvel van körûl véve, 's felûl lévô vas róstélyozattyán lehet belôle a' savanyú vizet meríteni: körûlötte pedig a' kô oszlopokon kivûl, alkalmatos ülések készíttettek, tovább enynehány lépéssel van hasonló zár alatt a' más kútfô, melly a' mostani Füredi Doctornak állatása szerént sok vasat foglal megában; a' mellet pedig a' fôrdô szobák. A' külömbféle Úri vendégek számokra készûltt épületeken kivûl pedig killyebb sétaló helyek is vagynak, 's nem tsak a' betegeknek: hanem a' magok mulattatása végett, nyárban ide útazni szokott Uraságoknak is kellemetes mulatási helyet szolgáltat. E' kútfônek tulajdonságairól lásd, (*a*) Almanach von Ungarn. Rendtartásairól pedig Királyi Tanátsos Rátz Samuel Doctor, és Profeszszor Úrnak munkáját e' tzim alatt: A' borbélyi tanításoknak IIdik darabja Pesten. 1794.

FÜRÉSZ. *Pila.* Tót falu Kis Hont Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai

kosai katolikusok, és evangelikusok, fekszik erdők között Rima vize mellett Tiszóltztól nem meszsze, határbéli földgye középszerű, néhol pedig soványas, legelője elég, Breznyó Bányától sints igen meszsze, lakosai fa edényeket készítenek, mellyeket elszoktak adni, teje elég van, a' Tiszoltzi vashámorok szomszédságjokban vagynak, második Osztálybéli.

FÜRÉSZ. Magyar falu Nógrád Vármegyében, földes Urai Gróf Balassa, és Gróf Zichy Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Divinynek szomszédságában, mellynek filiája, határja soványas, tulajdonságai, hasonlítanak Bolgaromhoz, harmadik Osztálybéli.

FÜRGED. Szabad puszta Tolna Vármegyében, fekszik Tót Keszinek szomszédságában, mellynek filiája.

FÜRITÓ. Elegyes magyar falu Komárom Vármegyében, földes Ura Gróf Zichy Uraság, lakosai katolikusok, határja középszerű, réttye, legelője jó, második Osztálybéli.

Füss. Elegyes tót falu Bars Vármegyében, földes Ura Balog, 's más Nemes Urak, lakosai katolikusok, fekszik Verebélytől egy mértföldnyire. Határja jó termékenységű, fája tűzre erdejében elég, épületre való pedig az Uraságnak engedelmével, szőlö hegye jól termő, 's gyümöltsös fákkal gazdag, legelője elég, réttyei jók, malma a' szomszédságban, piatzozása Szent Benedeken, és Báton, a' Bánya Városokban pedig, könnyű módgya a' keresetre, első Osztálybéli.

Füs. *Nemes Füs.* Magyar falu Komárom Vármegyében, földes Ura a' Religyiói kintstár, a' Sz. Mártoni Apatursághoz tartozott, lakosai katolikusok, határja jó termékenységű, vagyonnyai külömbtélék, második Osztálybéli.

FÜSKÚT. *Fiskút.* Elegyes oláh falu Temes Vármegyében, földes Ura a' F. Tsászár, és Landerer Úr, lakosai katolikusok, és ó hitűek, fekszik Blumenthálhoz nem meszsze, 's ennek filiája, határja jól terem, savanyú forrása is van, legelője hasznos, második Osztálybéli.

FÜZEGY. Magyar falu Bihar Vármegyében, földes Ura Dragosy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Belényestől nem meszsze, 's ennek filiája. Határja középszerű,

szerű, vagyonnyai meglehetősek, második Osztálybéli.

FŰZÉR VÁRA. Hajdani omladozott Vár Abauj Vármegyében, erdőkkel körül vétetetett magos kősziklán épűlve, és hajdan jeles erősségel felékesíttetve, Eredete homályban vagyon, vélhető, hogy a' Tatárok, és Kúnok ellen való oltalmaztatásra építtetett.

FŰZÉR. Magyar falu Abaúj Vármegyében, földes Ura Gróf Károlyi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Telki Bányához más fél mértföldnyire. Határja középszerű, de egy része valamenyire soványas, és hegyes, fája elég, réttye, legelője jó, hutája is van, második Osztálybéli.

FŰZES. Magyar falu Heves, és Külső Szolnok Vármegyében, földes Ura Okolitsányi Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Péter Vásárától nem meszsze. Határja soványas, tulajdonságaira nézve hasonló Botshoz, második Osztálybéli.

FŰZES. Szabad puszta a' Kis Kúnságban, földes Ura Gróf Erdődy Uraság, fekszik Halastól nem meszsze. Határja termékeny, legelője jó, és hasznos.

FŰZES. Elegyes falu Krassó Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai katolikusok, és másfélék, fekszik Bogránhoz nem meszsze, mellynek filiája, 's hozzá hasonlító.

FŰZES. *Egyházas Fűzes*, *Kirchfidis*. Német falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Erdődy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Pinka Miske mellett, 's ennek filiája. Határja gazdag, réttyei jók, legelője elég, fája tűzre, és épületre, első Osztálybéli.

FŰZES GYARMATH. Gy. betűben.

FŰZES. *Kő Fűzes*. Német falu Vas Vármegyében, földes Ura Gróf Erdődy Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Német Újvártól nem meszsze, 's az Uraságnak igen szép kastéllyával, és vadas kertyével díszesíttetik. Határbéli földgye jó, és síkon fekszik, réttye hasznos szénát terem, mellyen ökröket szoktak hízlalni, fája tűzre, és épületre, fuharozni is szoktak a' lakosok, és derék tsikóknak nevelésekből szép pénzt szereznek, első Osztálybéli.

FŰZES. *Raba Fűzes*. Elegyes német falu Vas Vármegyé-

megyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Sz. Gothárdtól fél mértföldnyire. Határbéli földgye termékeny, legelője elég, fája tűzre, és épületre, réttye jó nemű, ámbár néha az áradások elelöntik, szőlő hegye, és gyümöltsös kertyei is vagynak, Stájer Országhoz nem messze fekszik, a' hol keresetre jó módgyok van, malma helyben, első Osztálybéli.

FÜZESÉR. *Fiszarovcze.* Elegyes magyar, és tót falu Zemplén Vármegyében, földes Ura Füzeséri Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Dusa vize, 's Nagy Cséb mellett, Pazditstól sem messze. Határja mindenféle gabonát terem, réttyei jók, legelője elég, malma alkalmatos, eladásra jó módgya, Nagy Mihályon, Ungváron, és Homonnán, fája helyben nintsen, de könnyen szerezhetnek a' szomszéd helyeken, mind tűzre, mind épületre, dohánnya nevezetes, első Osztálybéli.

FÜZI. Szabad puszta Abauj Vármegyében.

FÜZIK. Szabad puszta Bars Vármegyében.

FÜZTŐ. vagy *Füzet.* Szabad puszta Komárom Vármegyében, fekszik Szőnytől nem meszsze.

FÜZTŐ. Elegyes falu Vas Vármegyében, földes Urai Ölbey, és más Urak, lakosai katolikusok, fekszik Sárvártól egy, és ½. mértföldnyire, határja jó termékenységű, réttye, legelője elég, második Osztálybéli.

FŰZVÖLGY. *Frajocz. Frajvíz.* Elegyes falu Szala Vármegyében, földes Ura Gróf Battyáni Uraság, lakosai katolikusok, fekszik Homok Komáromtól nem meszsze, mellyhez vidékje hasonlító, és ennek filiája. Határja homokos, szőlő hegye erdeje van, borainak eladására is meglehetős módgya, második Osztálybéli.

JOBBÍTÁSOK.

ABONY 7dik lapon. Földes Ura Ürmenyi, és más Uraságok. Lakosai reformátusok is, sőt zsidók is számosan laknak itten, 's a' Tiszától mintegy két mértföldnyire fekszik.

AGRIS. 19dik lap. Hajdan *Egresnek is* neveztetett, fekszik Arany Ág, Almás, Drautz, és Ternova faluknak szomszédságokban. Lakosai leginkább mész égetés körül foglalatoskodnak, nyóltzván meszet égető kementzéjek lévén mintegy más fél száz ezer köböl jóféle meszet elárúlnak esztendőnként a' Bánátban, és Tisza vizén is meszsze földre által szállítván azokat. E' mész égető keméntzék felett van Csintyiora nevű hegy oldalában egy romladozott 3800 négy szegeletű ölnyi hajdani kis Várátska is; határja követses, Valye nevű patak foly mellette, melly malmokat hajt, fejér borok bőven van, mellyet Aradon, és Gyulán árúlgatnak el akó számra.

ALBERTI 25dik lap. egyedül Szeletzky Uraság birja, és nem Báró.

ALMÁS. 28dik lap. Arad Várm. fekszik Agris, és Aranyág falukhoz közel, a' Világosi, és Solymosi erdőknek is szomszédságokban, Almás nevű patakja a' völgyben foly, melly négy malmot hajt, bora fejér, és veress is terem, kaj szín baratzkjok is bőven van.

BÁBOLNA 78dik lap. Nevezetesíti a' Királyi Kamarának nagy ménese.

BÁCS 83dik lapon földes Ura a' Kalotsai Érsekség.

BEJE 156dik lapon, földes Ura Szathmáry Király, és Csemiczky Uraságok. Díszesíti, az említett Nagy tekintetű Királyi Tanátsos, és Vicze Ispány Urnak szép Úri lakó helye, a' kinek e' munkám, 's igyekezetem eránt való jó indúlattyát, sőt az egész Tekíntetes Nemes Gömör Vármegyének is, a' Magyar Nyelvnek, és Literaturának előmozdítása eránt való nagy búzgóságát háládatlanság vólna elhallgatni; a' mint ezt a' több hasonló Vármegyékkel egyetemben annak illő helyén nyilvánítani fogom. Fekszik Túrócz vize partyán, Gömörtől, 's Tornallyától is fél órányira, Rozsnyóhoz pedig négy mértföldnyire.

BELEZ-

BELEZNA. 163dik lap. földes Ura Beleznai Uraság.

BIACSOVETZ. *Beatsovetz*, *Biaczovtze*. Tót, és elegyes falu Szepes Vármegyében, földes Ura Gróf Csáky Uraság, lakosai katolikusok, 's az Uraságnak kastéllyával díszesíttetik. Határja középszerû, fája mind a' kétféle, réttyei hasznosak, legelôje jó, második osztálybéli.

SZENT BENEDEK 171dik lapon, a' Szent Benedeki Templom alatt-lévô kriptát nevezetesíti Gróf Koháry híres Nemzetségnek temetkezô kriptája, mert ide temettetének néhai Gróf Koháry István híres hadi Vezér, és Hont Vármegyének Fô Ispánnya, a' ki 1664dikben Léva mellett az Ozmanok ellen hartzolván, ottan halálra lövettetett; itten nyugszik Gróf Koháry István is, vólt Ország Bírója, Gróf Koháry János; Koháry 'Sófia, Gróf Berényi Ádámnak Hitvese, és Gróf Koháry Ignátz, Hont Vármegyének néhai Fô Ispánnya. Ezen kivûl azért is nevezetes, mivel ez hiteles hely (*Locus credibilis*) és a' Sz. Benedekrôl nevezett Uradalom Papi Tisztyének lakó helye, a' ki a' Plébánussal, és más Papokkal gondgyát viseli a' Levelestárnak.

DEBRETZEN 466dik lap. az Ispotály, és a' Nagy Templomon kivûl, más Templomjok is van itten a' Reformátusoknak.

DEREGNYÔ. *Dreknyov*. Magyar mezô Város Zemplén Várm. földes Ura Lónyai Uraság, lakosai leginkább reformátusok, fekszik Laborcz vizéhez nem meszsze, és az Uraságnak kastéllyával díszesíttetik, itt szakad az Ung vize a' Labortzba, határja mindenféle gabonát bôven terem, réttyei jók, legelôje elég, hala bôven, fája mind a' kétféle, malma helyben, eladásra jó alkalmatossága, Nagy Mihályon, és Ungváron, só fuharozással is kereshet, kapával is, elsô osztálybéli.

DUND 536dik lap. elegyes rátz falu Arad Vármegyében, földes Ura a' Királyi Kamara, lakosai ó hitûek, fekszik Tantz, Drautz, Ternova, és Konop Helységeknek szomszédságokban, határján foly el Siptuja patakja, melly malmokat hajt, hegyes patakja pedig keresztûl foly rajta. Határja jól termô, gyümöltsössei nagyok, aszszú szilvával, és szilva pályinkával bôvelkednek.

SZÉLL PÉTER
KNIHOVNA
KUBELÍKOVA
(SZÉLLOVA)